

T 10530

11.11.2014

Almanahul Literar

Asociația
Scriitorilor
din
București

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

'74

1920

101 2005

T 10530

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

U
1962

”...de acolo cumințenia Românului, care ca cioban a avut multă vreme ca să se ocupe cu sine însuși, de acolo limba spornică și plină de figuri, de acolo simțămîntul adînc pentru frumusețile naturii, prietenia lui cu codrul, cu calul frumos, cu turmele bogate, de acolo povești, cîntece, legende — c-un cuvînt de acolo un popor plin de originalitate și de-o feciorească putere...”

MIHAI EMINESCU

1964

„Nici o națiune nu se poate dezvolta, nu-și poate înscrie cultura în sfera civilizației mondiale dacă se izolează, dacă nu participă la circuitul de valori spirituale. Datoria noastră este să facem cunoscute peste hotare marile realizări ale culturii patriei noastre, să ne afirmăm cu contribuția noastră originală în patrimoniul civilizației internaționale“.

NICOLAE CEAUȘESCU

MIRON CONSTANTINESCU

Noțiunile de „înăuntru” și „afară” au numeroase semnificații; pentru noi multă vreme „afară” însemna dincolo de porțile închisorilor sau ale lagărelor. Partidul comunistilor era unic și unitar; dar exista o parte a lui care se afla înăuntru închisorilor și lagărelor și alta care era în afară. Legătura între cele două părți era indisolubilă; nici cele mai aspre măsuri de restricție și de represiune nu puteau împiedica sau bara aceste legături.

Hotărâri esențiale pentru viața din „lăuntru” veneau de „afară”, dar și măsuri importante, pentru viața partidului „de afară” s-au recomandat din „lăuntru”. Intensitatea vieții politice era uneori tot atât de mare „înăuntru” ca și „afară”, dar legătura cu masele care era mult mai largă și mai „liberă” afară, era într-o anumită măsură restrinsă și limitată „înăuntru”, împrejmuată de ziduri.

Privită dinspre piața centrală a orașului, închisoarea apărea ca o fortăreață izolată; în realitate colectivul din „lăuntru” trăia o viață clocotitoare și participa la tot ceea ce se petrecea „afară”. Când noi, „robii” (cum ne spuneau băcășenii), mergeam la lucru fie la construirea aeroportului, fie la prășit porumbul, la finețe sau la grădina de legume, mii de vești ne întimpinau din gurile sau din semnele oamenilor și chiar de pe zidurile clădirilor. Nici amenințările, nici teroarea nu puteau să împiedice comunicările și comuniunea. Se întâmpla uneori ca secretarul organizației de partid „de afară” să ajungă pînă la urmă alături de noi, „înăuntru”; era neplăcut, chiar dureros, dar mișcarea continua să se desfășoare, treburile și contactele noastre mergeau înainte. Eram convinși că, dacă oamenii puteau muri, mișcarea era nemuritoare. Călăii noștri obtuși și sterpi nu și-au dat niciodată seama ce forță irezistibilă a fost colectivul comunistilor din închisori. El însemna o capacitate excepțională de analiză revoluționară și de execuție, autocon-

trol și stăpînire de sine, lectură continuă și muncă, gîndire marxistă pătrunzătoare și acțiune, unitate și coeziune. Firele de informații și de legătură ale colectivului se răspîndeau în toate, absolut în toate paturile și cercurile societății, de la clasa muncitoare, imensul nostru sprijin, și pînă la cercurile Palatului regal, de la țărani băcășeni, atât de destoinici și inteligenți, și pînă la procurorul principal al orașului; peste tot funcționau relele noastre de informație și de transmisiune.

Desigur că deciziile esențiale erau luate de cei „de afară”, dar nu mai puțin cei din „lăuntru” își aduceau însemnata lor contribuție. După fericita expresie a lui Alexandru Sahia, colectivul comunist al închisorii era o adevărată „uzină vie”, uzină de idei și acțiune revoluționară. Am cunoscut acolo strălucite pilde de solidaritate și eroism muncitoresc.

Închisoarea era de fapt un „microcosmos”, o societate în miniatură; erau acolo oameni din toate paturile sociale și din toate categoriile, de diferite naționalități și cu diferite caractere. Dar acest „microcosmos” era profund ancorat în macrocosmosul întregii societăți românești. Toate mișcările din macrocosmos se răsfrîngeau și în microcosmos și, fiecăruia dintre noi, nimic nu ne era străin — „humani nihil a me alienum puto!” — după celebra deviză a lui Terențiu adoptată și preferată de Marx.

O pleiadă de oameni străluciți s-au dezvoltat în aceste împrejurări cumplite, oameni care au devenit personalități puternice în toate domeniile vieții sociale românești, de la Gh. Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu și pînă la Emil Bodnăraș, Ion Gheorghe Maurer, Chivu Stoica, Alexandru Moghioroș, Petre Constantinescu-Iași și alții.

De aceea, acum, în preajma acestei aniversări a lui 23 August 1944, închin aceste rînduri extraordinarei forțe umane, politice și sociale, care a fost colectivul comunist al închisorilor și lagărelor din România de acum trei decenii.

ZIDURILE

TREI DECENII DE LA 23 AUGUST 1944 RĂSCRUCE ÎN ISTORIA ROMÂNIEI

Sărbătoarea națională a României — 23 August 1944 — a fost un eveniment istoric, cu rădăcini adânci și cu ramificații bogate în destinele poporului nostru. În fiecare an, sărbătorind acest eveniment, îi adăugăm noi valențe, rezultate din îmbogățirea opțiunii noastre asupra desfășurării istorice din viața poporului român.

23 august al României, prin implicațiile militare, politice și economice, a reprezentat, prin el însuși — fără să avem în vedere participarea armatei române la război, timp de nouă luni —, o contribuție excepțională la victoriile și înaintarea armatei sovietice în sud-estul Europei. „Placa turnantă” a acestei părți a Europei — care era România — a acționat prin 23 August exclusiv în favoarea aliaților. Întregul dispozitiv strategic german din Balcani a fost dat peste cap. Bulgaria s-a trezit, se poate spune, peste noapte, cu armata sovietică la frontieră. Juncțiunea trupelor sovietice cu partizanii iugoslavi a fost grăbită cu câteva luni de zile. Armata germană din Grecia își vedea tăiate legăturile pe continent cu baza de aprovizionare. Dintr-o dată, mașina de război germană din sud-estul Europei a încetat să mai acționeze. Consecințe politice: România a urmat numai după două săptămâni exemplul României, Belgradul a fost eliberat, la fel Albania. Regimul din Ungaria hortystă s-a clătinat.

Tot atât de importante au fost și problemele economice. La începutul războiului, România a interesat Germania hitleristă, într-o măsură hotărâtoare, prin petrolul său. Tancurile și aviația germană primeau o treime din combustibilul folosit din România. 23 august a lăsat mașina de război germană, ca să spunem așa, în pană de combustibil. Întregul front de răsărit, de la Marea Baltică pînă în Balcani, a beneficiat de lovitura dată Germaniei prin ieșirea României din alianța cu ea. Se cunosc jertfele României din participarea la războiul anti-hitlerist, contribuția sa la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei. La un moment dat, efectivele armatei române, în jurul unei jumătăți de milion, se situau pe locul 4 în cadrul coaliției antihitleriste.

Cititorul neavizat își poate explica mai greu faptele legate nemijlocit de schimbările din august 1944, cauza sau cauzele multora dintre ele. De pildă, elementul cel mai frapant la prima vedere: regula, capul statului, șeful claselor stăpînitoare, moșierul cel mai mare, capitalistul cel mai bogat colaborează cu reprezentanții comuniștilor. Colaboratorii tradiționali ai regelui, șefii partidelor istorice, un Maniu sau Brătianu, au rămas pe plan secundar, împinși de la un moment dat chiar de Mihai. A ne explica, a descoperi factorii care au generat o asemenea situație înseamnă a descifra, cel puțin în parte, sensul evenimentelor al căror focar a intrat în istorie sub numele lui 23 August.

Mai întîi să explicăm conduita regelui. Monarhia în țara noastră a rămas tot timpul un corp străin care a rezistat timpului numai cu sprijinul unor forțe politice interne. Șefii partidelor istorice, compromiși ei înșiși prin politica lor reacționară din perioada antebelică, se simțeau destul de incomodați de un asociat atât de slab, care oricum, pe deasupra, patronase formal regimul de dictatură antonesciană. Într-un cuvînt, Mihai nu avea, nu mai avea nici un sprijin la vechii susținători ai monarhiei, deveniți și ei adepți ai formulei: să se salveze cine poate. Și astfel, înfricoșat de prăbușirea monarhiei, care ar fi putut să însemne o prăbușire personală, a acceptat ceea ce nici un ascendent al lui, în alte condiții, n-ar fi acceptat... să colaboreze cu dușmanii lui „clasici”, ca să spunem așa, cu comuniștii. Comuniștii români au înțeles, la rîndul lor, avantajul folosirii regelui în condițiile concrete de atunci, interesele superioare ale poporului pentru care luptau comuniștii, punînd în umbră faptul ciudat al antrenării unui rege la o acțiune străină, prin conținutul ei, de preocupări „tradiționale” — regesti.

Al doilea element, aparent greu de explicat: cum s-a ajuns la situația ca partidele istorice, cu conducători cunoscuți, aflate și ele în opoziție, să rămînă totuși, cum se zice, de căruță. Nici Maniu, nici Brătianu nu erau „retrași” din viața politică în timpul lui Antonescu. Ei acționau dar acționau la nivelul lășității, conformismului și chiar al principiilor lor politice reacționare. Exponenți ai claselor dominante, tinjeau și ei spre o schimbare a situației politice precare în care se afla țara, alături de Germania. Dar felul lor de a acționa pentru a produce această schimbare era propriu, specific formației lor politice, concepțiilor lor, de fapt al claselor dominante pe care le reprezentau ei: era modul de a acționa al riscului minim, al riscului inexistent. Maniu și Brătianu doreau schimbarea lui Antonescu, dar fără... arestarea acestuia, fără riscul unei contraclovituri din partea mareșalului atotputernic. Ei cereau pe cale epistolară neconținut sprijin englezilor și americanilor. Ei, care își aveau conștiința încărcată pentru fapte din trecut, nu puteau concepe că masele poporului român erau cele mai apropiate, cele mai dornice de a acționa, cele mai interesate în a scoate țara din impas. Gîndul că ar putea angaja o mișcare cu oamenii de jos, cu muncitori, țărani și soldați, împotriva regimului antonescian le repugna. Se temeau că acești oameni nu i-au uitat din vremea cînd domniile lor conduceau țara. De aceea șefii opoziției „istorice” au mers pînă acolo cu ezitarea încet, după cum declara Antonescu la proces, au respins oferta acestuia de a-l răsturna, chiar cu oarecare violență, mareșalul avînd nevoie, aparent, în fața germanilor, de această lovitură regizată. Destul de tirziu, partidele istorice au acceptat propunerea colaborării cu forțele politice conduse de P.C.R., și atunci au făcut-o în-

tr-un mod ezitant și viclean, păstrîndu-și o anumită mină liberă, pentru ca în caz de nereușită, să poată da vina pe alții, să se retragă.

Acești conducători ai politicii românești se aflau de fapt la apusul carierei lor, căci înseși clasele pe care le reprezentau erau în agonie. Încercările lor de a supraviețui erau pe măsura bătrîneții lor politice, pe care vîntul proaspăt al istoriei avea să le înlăture. Se știe că Iuliu Maniu nu a participat direct la evenimentele de la 23 august. El însuși avea să declare peste trei ani că arestarea antoneștilor l-a luat oarecum prin surprindere. Fapt semnificativ: omul politic cel mai notoriu al trecutului se anunța el însuși a fi fost absent la momentul solemn al inaugurării viitorului.

Toate aceste lucruri nu erau prea bine cunoscute și înțelese la timpul acela. Numele politicianilor care guvernaseră țara decenii de-a rîndul aveau o anumită rezonanță în opinia publică, dacă nu pentru respectul pe care îl inspirau, cel puțin pentru experiența lor. Dar deja ei mai trăiau numai din amintirile trecutului, căci întregul lor program se întorcea la același trecut. Ceea ce nu era cu puțină. La câteva zile după 23 august, Tudor Arghezi a scris o excelentă frază politică, ucigătoare prin sarcasmul ei și profetică, prin sensul ei profund. Caracterizînd guvernul creat la 23 august, guvern care, după cum se știe, avea o componență eterogenă, preponderent militară, Tudor Arghezi scria în „Informația zilei” din 29 august 1944: „În sinul guvernului, mocnește din prima secundă a constituirii lui contradicția reacțiunii, aliată de nevoie cu spiritul de libertate... Doi șefi de partide (adică Maniu și Brătianu) cu miros de naftalină, apar anacronic din boarfele lui Caragiale”.

În opoziție cu acești șefi, pe care marele poet îi compara cu eroii lui Caragiale, 23 august 1944 a scos pe scena vieții politice forțe proaspete și viguroase, în frunte cu clasa muncitoare, al căror port-drapel era partidul ei comunist. Chiar un ziar recomunist remarcă imediat după 23 august afirmarea clasei muncitoare ca viitoare forță conducătoare a țării: „Forțe noi și viguroase, scria ziarul „Ecoul”, vin la lumina zilei și intră în acțiune, ca unele ce înfățișează voința adevărată a țării”. Cuvîntelor „ies la lumina zilei” le putem atribui și un sens propriu: comuniștii, aflați în ilegalitate două decenii, nu prea văzuseră, într-adevăr, lumina zilei. La fel, toți democrații militanți ieșeau din lagărele politice în care îi aruncase regimul antonescian. Să precizăm: forțele noi „ieșeau la suprafață” nu pentru că ar fi găsit un vid politic, ci apăsarea la orizontul nărilor realități politice românești, ca urmare a unei lupte îndelungate, în care rolul comuniștilor fusese primordial.

Noile forțe se afirmau ca rezultat al luptei, 23 August fiind de fapt opera lor, chiar dacă nu era cunoscută atunci desfășurarea evenimentelor premergătoare lui

August. „Rolul partidului comunist în răsturnarea dictaturii și a inițierii unei politici externe a României este ușor de înțeles și istoria îl va înscrie la locul cuvenit”, scria la 6 septembrie 1944 revista „Vremea”.

Ideea că 23 august nu însemna numai răsturnarea lui Antonescu, a răzbătut fulgerător în conștiința publică. Până și ziarul „Universul”, care nu excela printr-un spirit înaintat, consemna într-un editorial că „23 august poate și trebuie să fie începutul unei ere noi pentru țara noastră”. Cuvinte inflăcărâte au apărut în ziarul „Poporul” care, printre altele, sesiza necesitatea unor transformări radicale în ce privește viața de stat a României: „Zorile s-au ivit... De la cea mai umilă colibă de țară până la cel mai pretențios intelectual, suflul noii vieți a purificat

orizontul. Lanțurile au căzut, instituțiile vechiului regim s-au prăbușit, altele noi așteaptă să fie zămislite”.

Ziarele de stînga sau cele în redacțiile cărora lucrau comuniști, membri ai partidului social-democrat sau elemente democratice, progresiste puneau în legătură victoria insurecției armate cu realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare din România. „Frontul Unic Muncitoresc a dat puțința înfăptuirii mărețului act istoric de la 23 August”, scria „Luptătorul”, organul Comitetului județean Ilfov al P.C.R. La rîndul său, „Ecoul” preciza că „Temelia marii prefaceri pe care o trăiește astăzi (poporul muncitor)... este concretizată în Frontul Unic Muncitoresc, pentru care muncitorimea română a militat ani de zile”.

Acest modest ziarist nu spunea însă totul. Zorile ivite la 23 August veneau și mai de departe. Veneau din năzuințele primilor socialiști români de a schimba societatea capitalistă, veneau din furia țăranilor de la 1907 care mușcaseră pămîntul în răfuiala lor cu moșierii, veneau din luptele ciferiștilor și petroliștilor de la 1933. La 23 august s-au încrucișat de fapt drumurile istoriei poporului nostru în epoca modernă. La această răspîntie istorică poporul român și-a îndreptat pașii pe drumul spre care forțele lui cele mai înaintate priveau de mult timp, pe drumul construirii unei noi societăți, mai drepte, mai prospere, mai civilizate.

În acest înțeles, 23 August 1944 a reprezentat cu adevărat un moment de răscruce în istoria României moderne.

N. COPOIU

MARELE 23

Victoria Insurecției Naționale, antifasciste, armate din 23 August 1944 era atît de sigură, încît în zilele următoare, cînd încă se mai desfășurau lupte înverșunate împotriva trupelor fasciste, nici un organ de presă românesc nu a ezitat să proclame iminenta prăbușire a rezistenței nemțești. Fasciștii notorii, din fruntea unor ziare, fie că fugiseră odată cu trupele germane, fie că s-au ascuns, astfel că ziarele au trecut imediat sub conducerea redactorilor democrați prezenți în aproape toate redacțiile principale.

În dimineața zilei de 24 august a apărut legal ziarul „România Liberă”, care de aproape trei ani fusese o armă de luptă eficace în ilegalitate a forțelor patriotice antifasciste.

Iată ce scria primul număr legal al ziarului din 24 August 1944: „România Liberă” încetează de a mai fi un ziar ilegal. De trei ani foaia aceasta trăiește și luptă. Scrisă în temnițe, tipărită în hrupe, împărțită noaptea din om în om, pe sub mină, „România Liberă” a plătit

cu singe dreptul de a-și purta ca pe un steag numele său înăbușit în teroare. Se va ști într-o zi cită suferință, cită îndrjire și cită aprigă hotărîre s-a cerut pentru fiecare cuvînt scris aici. „România Liberă” rămîne și nu va înceta nicodată să fie un ziar de luptă.

În această dimineată de 24 August 1944, plină de toate nădejtile viitorului, acesta este legămintul pe care-l luăm.

Tot în același număr a apărut și „Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român” în care se spunea: „Consecvent cu punctul său de vedere că aruncarea României în războiul antisovietic, a însemnat o adevărată catastrofă națională și primejduiește grav interesele vitale ale poporului Român. Partidul Comunist din România a participat activ, din prima zi, la pregătirea și răsturnarea dictaturii Antonescu, instrument sâlbatec al hitlerismului.

Încheierea imediată a armistițiului, scoaterea României din Axă și curățirea teritoriului românesc de ocupația hitleristă, instaurarea unui regim de drepturi

și libertăți publice, acestea sînt unele din obiectivele pe care Comitetul Central al Partidului Comunist, le-a fixat încă din septembrie 1941.

(...)

În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, P.C. din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la lupta fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său.

(...)

Patrioți români!

Am cîștigat prin luptă libertatea!

Să luptăm pentru recîștigarea onoarei României!”

Semnificativ este faptul că temele principale ale tuturor ziarelor, în primele zile după 23 August, au fost: lupta împotriva trupelor hitleriste din țară și vitejia armatei române, condamnarea dictatului de la Viena și, implicit, necesitatea eliberării părții de nord a Transilvaniei de sub ocupația hortysto-hitleristă.

„O zi istorică“ este titlul editorialului din „Timpul“ (nr. 2619 din 25 august 1944) în care se spune:

„Un război, de la început pierdut, s-a terminat. Un altul de la început câștigat pornește. În vederea acestui război care întrunește sufragiile, pe tăcut pînă acum exprimate de majoritatea poporului român și corespunde năzuințelor noastre tainice, vor fi mobilizate toate forțele naționale spre a grăbi eliberarea de sub ocupația străină“.

Sesizînd faptul că ziua de 23 August nu marca numai o schimbare de guvern, ci anunța urmări de structură în viața social-politică a României, ziarul „Eco-ul“ (nr. 245, 25 august 1944) vorbea în editorialul său despre „o viață nouă, bizuită pe independența națională și dreptate socială“. Într-o formă indirectă, ziarul prevedea apariția clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei comunist, la conducerea țării: „forțe noi și viguroase vin la lumina zilei și intră în

acțiune, ca unele ce înfățișează voința adevărată a țării“.

Aceeași idee era expusă în termeni mai clari de revista literară „Vremea“ (nr. 765, 6 sept. 1944): „Rolul partidului comunist în răsturnarea dictaturii și a inițierii unei noi politici externe a României... e ușor de înțeles și istoria îl va înscrie la locul cuvenit“.

Deși apărut mai tîrziu, după ani îndelungați de tipărire ilegală, la 21 septembrie 1944, ziarul „Scînteia“, organul C.C. al Partidului Comunist din România, consemna într-un articol ideea că „la 23 August poporul român și-a luat soarta în mîinile sale, a dărîmat regimul lui Antonescu și a luat armele în mîini ca să gonească pe cîmpitorii hitleriști“. (Scînteia nr. 1, 21 septembrie 1944)

Eco-ul internațional al Insurecției Naționale, antifasciste armate din România a fost și el inserat în presa vremii: „...trebuie amintită în primul loc armata română, care prin vitejia și tenacitatea ei, precum și prin priceperea ofițerilor și prin ordinea și disciplina exemplară care domnește în sinul ei, a stors admirația aliaților și a dușmanilor deopotrivă“. (26 august 1944)

Ziarul „România Liberă“ din 27 august 1944, aducînd elogii trupelor române, scria: „Trăiască Armata Română! Armata română a dovedit că în aceste zile înălțătoare este a țării și a poporului. E a noastră a tuturor nu a clicii fasciste. S-o înconjurăm cu toată dragostea! Trăiască armata română care astăzi luptă să distrugă bandele lui Hitler, iar mîine va lupta pentru eliberarea Ardealului“.

Toată presa românească și-a ridicat glasul în apărarea drepturilor României asupra părții de nord a Transilvaniei, smulsă prin odiosul dictat de la Viena, în 1940.

„Vom lupta pentru dreptățile milenare ale Transilvaniei“, scria ziarul „Eco-ul“ din 31 august.

„Protestul celor neîntrebați n-a fost ascultat și a trebuit să vină ziua epocală de 23 August, pentru ca întregirea Ardealului să înceapă în mod accelerat“, consemna ziarul „România Liberă“ din 4 septembrie.

În tot acest timp, Partidul Comunist Român, care a dus lupta cea mai grea pentru interesele poporului român, strîngea în jurul său pe toți patrioții cinstiți pentru a duce poporul român la lupta pentru eliberarea sa definitivă.

Spicuirile de mai sus din principalele ziare românești apărute în zilele din august 1944 dovedesc nu numai atașamentul total al poporului pentru cauza eliberării României și a războiului anti-hitlerist, ci și capacitatea contemporanilor de a desprinde cu un ceas mai devreme întreaga semnificație istorică a evenimentelor din august 1944 care a constituit punctul de plecare pe un drum de libertate, independență națională și democrație.

CEZAR GRIGORIU

Esirea României din Axă a provocat prăbușirea intregului sistem de apărare germană din Balcani

România servea în Balcani drept poziție-cheie
a imperialismului german, scrie „Pravda”

MOSCVA, 24. (Radio) — Reducerea
de putere a Germaniei naziste și
„Căderea guvernului lui Hitler din
Germania nazistă este o victorie
decisivă pentru poporul român și
pentru toată lumea liberă. Aceasta
înseamnă că sistemul de apărare
germană în Balcani este prăbușit
și că România este liberă să-și
alegă drumul ei însuși.”

Germania nazistă a fost o
putere imperială care a căutat să
domineze în Europa. Ea a fost
înfrântă de forțele democratice
ale lumii. Aceasta înseamnă că
Germania nazistă nu mai este o
putere și că România este liberă
să-și aleagă drumul ei însuși.

Germania nazistă a fost o
putere imperială care a căutat să
domineze în Europa. Ea a fost
înfrântă de forțele democratice
ale lumii. Aceasta înseamnă că
Germania nazistă nu mai este o
putere și că România este liberă
să-și aleagă drumul ei însuși.

Anul II 1944

24 August 1944

Nr. 17

ROMÂNIA LIBERĂ

23 AUGUST 1944 RASTURNAREA REGIMULUI HITLERIST DIN ROMANIA

„România Liberă” încetează de a mai
fi un ziar nazist. De trei ani toată
scrisoarea noastră a fost în
timpul în care România a fost
un teritoriu al ocupației naziste.
Acum, după ce România a fost
liberată, ziarul nostru încetează
de a mai fi un ziar nazist.

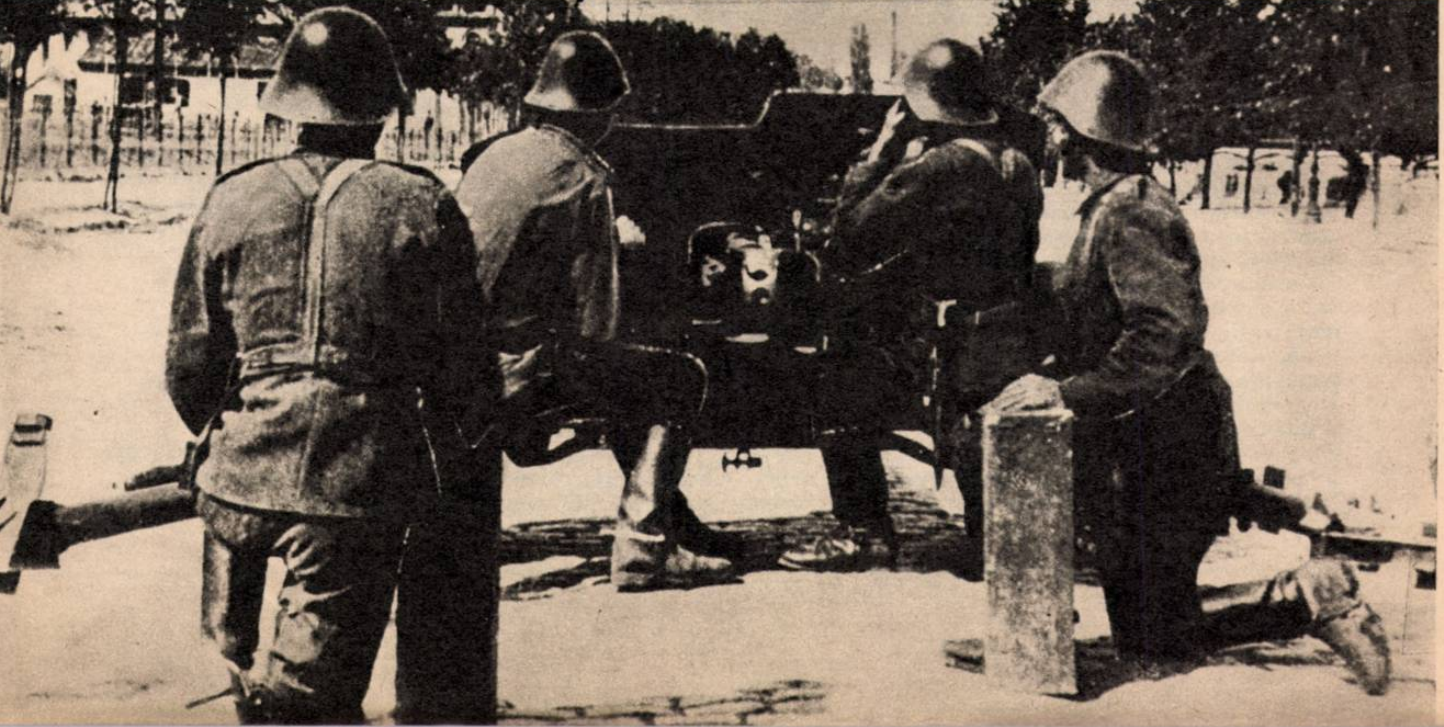
Declarația Comitetului Central
al Partidului Comunist
din România

DECLARAȚIA
GUVERNULUI

Actul României influențează FINLANDA și UNGARIA

LONDRA, 24 -- Ruperea relațiilor
româno-germane a provocat o gravă
criză în Ungaria. Toate partidele po-
litice au fost dizolvate, iar bunurile
lor confiscate.
Pe de altă parte, presa și radio-ul
finlandez dau o mare importanță tu-

turor știrilor cu privire la situația
din România, considerând „deschisă
calea spre Dunăre”.
Moscova anunță că în ultimele 5
zile au fost capturați 470.000 prizo-
nieri.

ACTUL DE LA 23 AUGUST 1944

„ORA H“ ȘI ATELIERUL SCRITORULUI

(Fragment)

Astăzi, fosta casă conspirativă din Vatra Luminoasă, unde au fost deținuți Ion Antonescu și Mihai Antonescu precum și ceilalți arestați este cunoscută. Se cunoaște și modul cum P.C.R. a organizat scoaterea arestaților din Palat, paza acestora. A fost o pază interioară, de aceea și foarte dificilă. Nimeni de pe strada respectivă nu bănuia ce taină ascunde clădirea de pe strada H* Nimeni din cei care, la Palat, participaseră nemijlocit la arestarea antoneștilor, nu au știut locul unde fuseseră transportați arestații, în afară de un șofer... din Batalionul de gardă regală... Omul ăsta în uniformă, stînd la volanul microbuzului, a cunoscut valoarea încărcăturii ce o transporta. A văzut foarte bine casa în dreptul căreia oprise. Ba a și zăbovit acolo un timp, căci constatare o pană la unul din cauciucuri. Oricînd acest șofer ar fi putut să indice locul de detenție al fostului conducător. Drept urmare, comuniștii din respectiva formație de luptă au fost puși în fața unei grave dileme — să-l lase sau nu pe șofer să se înapoieze la Palat. În cele din urmă a fost lăsat în libertate. Dar acest șofer care nu avea cum să știe ce primejdie a planat asupra capului său, a știut să păstreze secretul. La fel de bine însă, ar fi putut să-l și divulge.

În legătură cu acest episod, îmi pun următoarea întrebare: ar fi încercat oare Hitler să-l elibereze pe Antonescu așa cum l-a eliberat pe Mussolini? Bineînțeles, dacă ar fi cunoscut adresa casei din Vatra Luminoasă. Îmi îngădui să răspund — Killinger, prezentîndu-se în audiență la Palat, a încercat să afle unde-i marelui, din fericire i s-a dat un răspuns derutant, explicîndu-i-se că cei doi Antonești, după ce și-au înaintat demisiile, au părăsit Bucureștiul îndreptîndu-se spre Valea Prahovei. Baronul a găsit explicația plauzibilă, căci mareșalul se bucura de o reședință la Predeal. Că lucrurile stau așa și nu

altfel, ne stă drept mărturie un document din sursă germană. În cursul zilei de 24 august 1944, Secția străinătate a Marelui Stat Major al Wehrmachtului transmitea către anumite Comandamente militare următoarea informare cu privire la situația din România (citez doar două paragrafe, H.Z.):

a) *Guvernul pucist al generalului Sănătescu se compune din național-tărăniști, liberali, social-democrați și comuniști.*

b) *Mareșalul și Mihai Antonescu sînt arestați de rege la Predeal.*

Acest element derutant, asociat cu conspirativitatea deplină a locului unde se aflau sechestrați arestații, a neutralizat încă din fașă tentativele unui posibil comando german cu misiunea de a-l răpi pe Ion Antonescu.

În realitate, au existat însă asemenea tentative? Din investigațiile noastre rezultă cu certitudine doar una și aceea inițiată de Maria Antonescu. În seara zilei de 23 August 1944, soția mareșalului s-a prezentat la Președinție și a cerut colaboratorilor soțului ei să intervină cu forța în Palat pentru a-i elibera pe arestați. Există doar un regiment de gardă al Conducătorului! De ce n-ar fi trimis în foc? Cererea Mariei Antonescu n-a putut însă să fie satisfăcută dintr-un motiv, de altfel, simplu. Colonelul Victor Popescu, comandantul Regimentului de gardă al mareșalului, trecuse și el de partea insurecției.

Carierea baronului Manfred von Killinger s-a încheiat brusc în după-amiaza zilei de 23 August 1944, odată cu declanșarea insurecției naționale. În legătură cu acest ultim capitol din existența diplomatului nazist, unii istoriografi se întreabă: „E posibil oare ca von Killinger să nu fi avut la îndemînă nici o informație cu privire la planul insurecției pregătit de Partidul Comunist Român, propus Palatului și acceptat de rege?”

Într-adevăr, la prima vedere, cunoscînd structura organizatorică a Legăției Reichului la București, pare incredibil ca baronul să nu fi știut nimic și să se fi lăsat surprins de actul istoric împlinit de români la 23 August 1944.

În România, după mărturiile lui Eugen Cristescu, fost șef al Serviciului Secret de Informații în timpul regimului lui

Aprecieri elogioase asupra Armatei Române

LONDRA, 8 Sept. (Serv. nostru special)

Stațiunile de radiodifuziune din America au difuzat păreriile unui senator american, membru în comisiunea pentru afacerile externe, care a avut aprecieri elogioase asupra armatei române.

Vorbînd de armatele din Europa, senatorul american a spus că s'a dovedit în mod neîndoios că armata roșie este prima armată pe continentul european, deoarece a bătut armata germană, socotită până acum drept o forță puternică aproape indestructibilă.

Bineînțeles, la fel este apreciată și armata engleză, care are o incontestabilă superioritate în aer și pe mare, iar pe uscat a aplicat, împreună cu armatele americane, lovituri mortale mașinei de război

germană. Printre armatele celelalte, după armata franceză, care este în stadiu de reorganizare și în foarte scurt timp va atinge nivelul ei superior de altădată,

trebuie amintită în primul loc armata română, care prin vitejia și tenacitatea ei, precum și prin priceperea ofițerilor și prin ordinea și disciplina exemplară care domnește în sânul ei, a stors admirația aliaților și a dușmanilor deopotrivă.

În ordinea și viața internațională de după război, armata română va trebui să joace un rol corepunzător alături de armatele mari aliate.

Antonescu, au funcționat 11 servicii de spionaj. Conform uzanțelor diplomatice din acea epocă, Killinger beneficia de un serviciu de informare personală, iar cu câteva luni înainte de marele deznodământ, celor 11 servicii de spionaj li s-a mai adăugat unul, condus de atașatul de poliție Richter.

Și totuși, în ciuda acestei formidabile rețele hitleriste de spionaj și contraspionaj, insurecția națională, antifascistă, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, a luat prin surprindere Legația Reichului și, prin ea, Berlinul.

Într-un reportaj consacrat fărurii Actului de la 23 August și publicat în „Jurnalul de dimineață” nr. 38 din decembrie 1944, Lucrețiu Pătrășcanu povestea reporterului: *Blocul Național-Democrat se întrunea în aceeași casă conspirativă (a P.C.R., n.a.) de pe strada Armenească, pentru pregătirea unui guvern (...). Pentru ca discreția să fie desăvârșită, de teama unei „deconspirări”, din prudența menținerii secretului absolut, nici unul din membrii Comitetului național (conducerea Blocului Național Democrat) n-a fost pus în cunoștință cu pregătirile (militare, n.a.) loviturii de stat — aceasta pentru că Blocul urma să fie instrumentul politic care să dea țării un guvern de largă concentrare politică.*

Iar în nr. 41 din 20 decembrie 1944 al aceluiași ziar, generalul Sănătescu, șeful guvernului de la 23 august, publica o scrisoare unde, printre altele, făcea următoarea precizare: (...) *în ziua de 17 august a.c. Eugen Cristescu, șeful Serviciului Secret, a adus la cunoștința mareșalului Antonescu și lui Killinger informații complete asupra acțiunii politice, însă n-a reușit să informeze că și o acțiune militară este pregătită în strinsă legătură cu acțiunea politică. Acest fapt a fost spre norocul nostru și numai așa se explică de ce nu s-au luat măsuri imediate împotriva conspiratorilor.*

Aceste precizări au o deosebită valoare documentară. Totuși, pentru ca explicația menținerii tainei să fie deplină, autorul rîndurilor de față consideră că o păstrare atât de riguroasă a secretului acțiunilor militare ale conspiratorilor n-ar fi fost posibilă fără participarea activă și călăuzită de sentimente profund patriotice a unor agenți ai Serviciului Secret de Informații. După părerea strict ipotetică a autorului, acești patrioți au „intoxicat” serviciile hitleriste de spionaj de pe teritoriul României cu informații menite, pe de o parte, să subaprecieze rolul partidelor democratice și al acțiunilor lor în viața politică a țării, iar pe de altă parte, să supraaprecieze poziția lui Antonescu, legătura mareșalului cu armata, cu poporul.

Iată acum și câteva documente din sursă arhivistică germană, care ne dezvăluie starea de spirit din interiorul Legației, datorită „intoxicării” amintite mai sus.

La 19 mai 1944, Ministerul de Externe al Reichului difuzează unor comandanți militare prin Secția străinătate a Marelui Stat Major următoarea opinie a lui Killinger privind situația din România:

1. *Regele a respins propunerea unor politicieni de a convoca o conferință în scopul schimbării guvernului și a examinării păcii. Maniu și Brătianu au declarat că nu tratează decît cu partide politice veritabile. Însă aceste acțiuni nu i se par ambasadorului importante.*

2. *Mareșalul va lupta pînă la capăt împotriva Uniunii Sovietice, dar nu și împotriva anglo-americanilor, față de care ar vrea să se asigure în viitor. La o îndepărtare neprevăzută a mareșalului, care ar atrage după sine și căderea lui Mihai I, ar veni în discuție n-umăr un guvern compus din generali de front și politicieni demni*

de încredere sută la sută (legionari), dacă este posibil cu regele, și fără el, dacă va fi necesar.

La 5 august 1944, deci cu 18 zile înainte de izbucnirea insurecției, Siguranța Reichsführerului SS trimite Armatei din vest o nouă apreciere:

Starea de spirit a trupei române este bună. Corpul de ofițeri este convins de necesitatea continuării luptei alături de Germania.

Evoluția politică, trecerea opoziției spre stînga: P.C.R. preia conducerea opoziției. Conducerea P.C.R. ilegală din România năzuiește să smulgă pentru sine conducerea în lupta contra monarhiei. Diferite conșorbiri care au avut loc între conducerea comunistă și cercurile burgheze opoziționiste indică că s-ar fi ajuns la o finalitate. După cît se pare, se va încerca să se înființeze, sub conducerea comunistă, un guvern de Front popular care să cuprindă și cercurile național-țărăniste. Scopul principal, tratativele cu U.R.S.S. (Nu se poate afirma că nu li se serveau ocupanților informații exacte sau aproape exacte. La 1 mai 1944, la stăruințele răbdătoare ale Partidului Comunist Român se încheie cu Partidul Social Democrat acel Front Unic Muncitoresc. În luna iunie 1944, în urma scrisorii-ultimatum trimisă de Comitetul Central al Partidului Comunist Român, conducerii Partidului Național-Țărănesc, atît partidul lui Maniu, cît și cel al lui Brătianu acceptă, în sfîrșit, crearea Blocului Național Democrat. Iată însă și „hapul” destinat „intoxicării”, n.a.). Acum ca și mai înainte, raporturile de putere politică se află exclusiv în mîna mareșalului și a armatei române. Opozițiile nu au în spatele lor o mișcare care să fie cu adevărat stăpînită de voința de a lupta și care să aibă posibilitatea de a smulge mareșalului puterea.

Pentru baronul Manfred von Killinger, 23 August 1944 a fost o zi ca oricare alta. Într-atît de sigur era de incapacitatea românilor de a întoarce armele. După-amiaza, la ceasul cînd Antonești erau arestați la Palat, iar ordinele „Pajura” și „Stejarul” intrau în acțiune, baronul se afla retras la vila sa răcoroasă la Săftica împreună cu Hella Peterson, amanta și secretara sa particulară. (Soția și fiica ambasadorului locuiau într-o vilă situată la Snagov de unde, în zilele următoare, un avion german avea să le transporte spre vest, N.A.) Aici, la o cupă de șampanie frapată, l-a prins pe Killinger telefonul care-l încunoștința că la București au avut loc evenimente grave. Deși s-a grăbit să ajungă la Legație pentru a-și convoca consilierii, diplomaatul nu a mai avut timp suficient, așa cum apreciasse cîndva, ca să ia toate măsurile... Lovitura forțelor insurecționale fusese într-atît de neașteptată și de năpraznică, încît trufașul baron, practic, n-a mai putut întreprinde nimic. Din primul „pumn” fusese făcut *groggy*.

În zilele ce au urmat, baronul n-a mai părăsit Legația. Nu știu de ce, dar îmi place să cred că arăta, în momentele acelea de cotitură istorică a României, exact așa cum ni l-a descris Arghezi în memorabilul său pamflet: *Te-ai cam subțiat și învinețit. Obrazul ți-a intrat în gură, gulerul ți-a căzut pe gît ca un cerc de puțină stricată (...). Ce floacă plouată-n capul tău! Ce mustață pleoștită, ce ochi fleșcăiți! Parecî ești un șoarece, scos din apă fiartă, de coadă, Baroane...*

La 30 august 1944, uitîndu-se cu „ochii fleșcăiți” pe fereastră clădirii din Calea Victoriei 174, baronul a văzut o formație patriotică pregătindu-se să intre în Legație. A apucat atunci pistolul, și-a împușcat secretara, apoi și-a dus arma la timplă, punîndu-și capăt vieții și carierei sale de diplomat nazist.

HARALAMB ZINCĂ

SCRITORUL ȘI EVENIMENTUL POLITIC

Anul de față a adus, poate mai mult ca alți ani, în atenție problema raporturilor dintre omul de artă și evenimentul social-politic, întrucât a fost anul aniversar al revoluției de la 1848, revoluție în care — cu rare excepții — au fost implicați cei mai însemnați reprezentanți ai culturii românești din epoca respectivă. Pleiada scriitorilor a căror biografie și operă sînt luminate puternic de ideile revoluționare constituie una dintre cele mai elocvente dovezi ale prezenței, ale necesității obiective a prezenței omului de artă — în vîltoarea evenimentelor social-revoluționare. Mai mult, pașoptiștii sintetizează prin fapta lor civică și opera lor artistică unul din marile adevăruri ale existenței creatorilor români, una din trăsăturile lor distinctive și anume, implicarea totală în marile confruntări ale timpului, angajarea exemplară în apărarea și susținerea ideilor înnoitoare de progres social-politic.

Fruntea înaltă a marelui Bălcescu este lespedea de aur a unui timp istoric pe care s-au gravat definitiv însemnele militantului. Prin viața și opera sa, pătrunzătorul cărturar împlinea, în definitiv, un testament exemplar, semnificativ, privind însuși destinul omului de artă. Una din ideile dominante ale revoluției — realizarea unității naționale, folosind „ocazia” seismelor generale ce străbăteau Europa, avînd însă rădăcinile în cauzele concrete, reale ce adînceau contradicțiile din interiorul societății românești de la mijlocul secolului trecut, — poate fi identificată în scrierile politice, istorice, literare ale celor mai mulți dintre cărturarii epocii. Cei ce nu au înțeles sensul acelei vremi, cei ce i s-au împotrivit cu condeiul n-au scos decît niște fraze ce surprind prin anacronismul, prin inoperantul lor conservatorism.

Mai mult însă, scriitorii, oameni de artă ce-și așează numele sub același cuvînt definitoriu — pașoptiștii — n-au fost doar niște emițători de idei ori de îndemnuri cutezătoare, revoluționare, nu s-au imaginat doar ca niște înțelepte personaje oracolare, a căror menire este doar aceea de a trimite spre multime gîndurile, meditațiile lor. Între cuvîntul, între ideea gîndită și fapta izvorînd din aceea idee ei au așezat (fără ceremonialuri elaborate spre luarea aminte a celorlalți, fără orgolii — dăunătoare cel mai adesea ideilor) însăși viața lor. Ei și-au făcut din cauza revoluției propriul destin și — cu explicabile ezitări din partea unora, avînd în vedere contextul social-istoric — au rămas consecvent credincioși ideilor ce le-au înnobilit cei mai frumoși ani ai vieții. Tipul scriitorului pașoptist se constituie, tocmai de aceea, într-o permanentă definiție morală a creatorului român.

Întotdeauna receptiv la viața și frămîntările poporului său, a oamenilor ce sprijină pe umerii lor dimineța patriei — așa s-a ilustrat prin vreme scriitorul român, tot ce-a avut mai vrednic de elogiul spiritualității românească. Exemplele ce argumentează nemijlocit în sprijinul acestei afirmații sînt rememorate. Nu există practic moment social, idee fundamentală care să nu fi aflat în opera și atitudinea scriitorilor români o rezonanță deplină. Ideea unirii și lupta pentru unire a generat pagini de o neasemuită vibrație, a îndemnat la aflarea expresiei celei mai penetrante, din dorința mărturisită ca ea să fertilizeze definitiv conștiințele. Într-o atare împrejurare și din atari motive, Hora Unirii a bardului de la Mircești a trecut prin decenii ca un gînd sacru al unui întreg popor, aducînd și azi în suflute o secretă și inegalabilă emoție. Cînd, decise să dea împlinire unei aspirații seculare, oștile române semănau colinele Plevnei cu sînge vitejesc, scriitorii își alăturau versul marei fapte patriotice.

Iar cînd, multimele împilate citeau în ascuțișul coaselor semnele dreptății și porneau să-și aducă dreptatea prin jertfă, nobilii slujitori ai condeiului își alăturau îndemnul lor, pledau pentru cauza celor mulți, adunau cuvintele în ode de îmbărbătare sau strigăte de revoltă.

Deceniile secolului nostru atît de frămîntat au coincis — lucru ușor demonstrabil — cu o radicalizare a scriitorului. Devenit tot mai mult glas autoritar al epocii sale, omul de artă a început să aibe într-un grad tot mai înalt conștiința responsabilității față de cuvîntul și atitudinea adoptate față de un eveniment sau altul. Nu vom idiliza și nu vom ascunde — pentru că nu ar fi de folos nimănui — că au existat și creatori care n-au înțeles întotdeauna cu exactitate sensurile evenimentelor, care au sprijinit idei retrograde ori de-a dreptul reacționare, primejdioase. Dar numărul lor a fost infim, iar timpul a demonstrat că rătăcirea, drumul pe matca unor pseudo-idealuri și-a pus pecetea pe însăși opera literară, diminuînd roadele unor vocații autentice.

Glasul majorității oamenilor de artă, al scriitorilor s-a identificat însă întotdeauna cu glasul națiunii, al celor mulți. Cînd, între cele două războaie, au început represiunile împotriva muncitorilor, a comunistilor, cînd fascismul și-a ridicat demențialul cap de hidră, scriitorii au rostit un NU categoric, au luptat cu glasul de foc al ideilor proletare, au militat pentru îndemnul la vigilență al umanității.

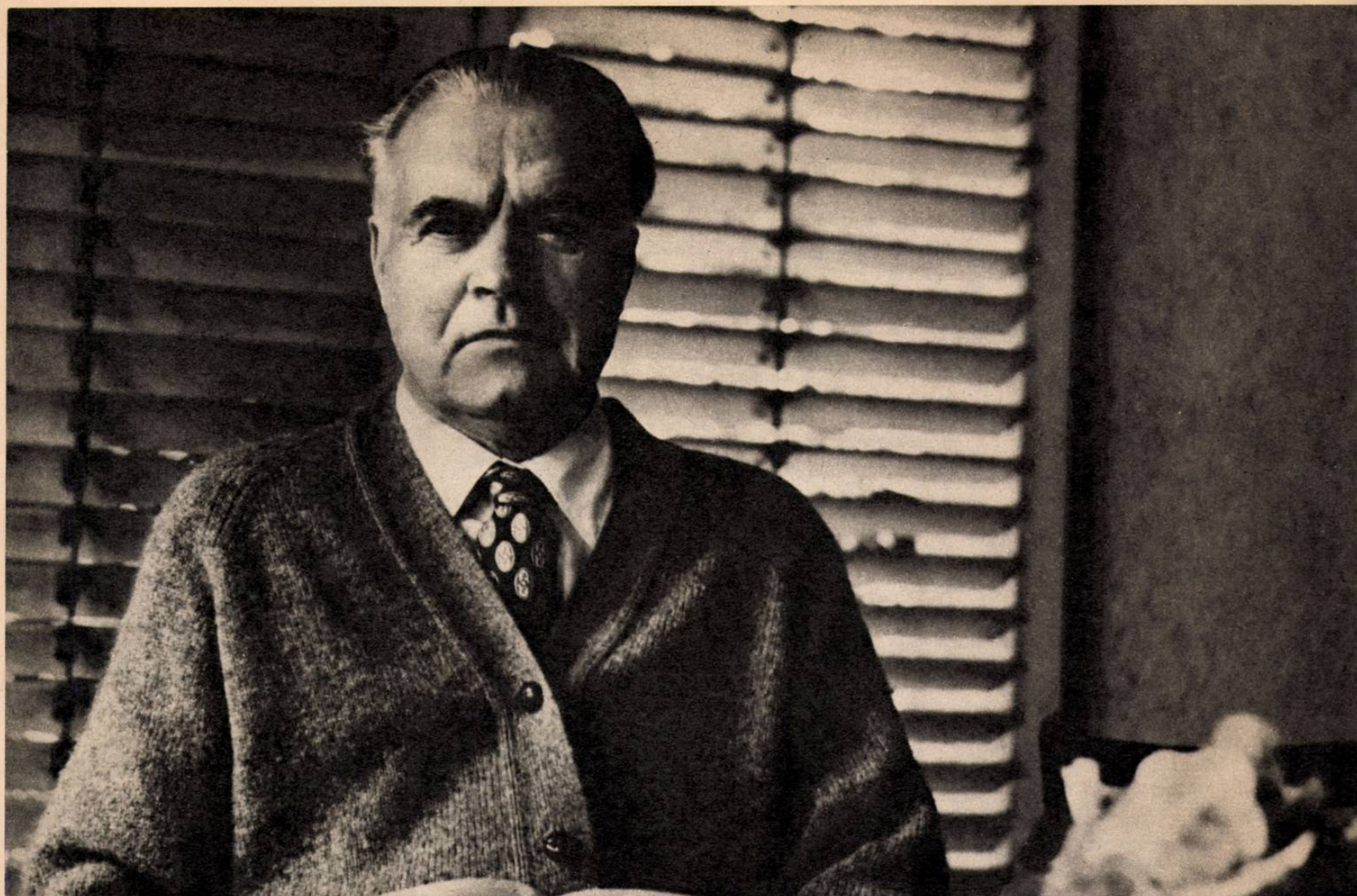
Iar în noul timp al țării, cu mijloace literare poate uneori nu îndeajuns de perfecte, scriitorii au militat pentru izbînda marilor idei, au sprijinit înfăptuirea transformărilor sociale și politice anticipate, jalonate în timp în programul partidului comunist.

Toate acestea pledează pentru definirea omului de artă ca veritabil exponent al evenimentului politic. Impunîndu-se, datorită mijloacelor tot mai largi de popularizare în masă, ca o voce autoritară a cetății, ca o conștiință vie, responsabilă a ei, creatorul de azi nu este, nu poate fi un simplu observator ori comentator al evenimentului, ci — mai mult ca oricînd — ca un participant profund implicat în eveniment, ca un ctitor responsabil, alături de popor, de partid, al evenimentului social-politic. Pledoaria omului de artă pentru faptele prezentului, opțiunile sale, ca și eventualele atitudini critice față de stări de lucruri incompatibile cu spiritul politicii partidului dobîndesc semnificația unui act politic, a exercitării unui mandat social al responsabilității majore. Glasul omului de artă, scrisul său, faptele sale devin tot mai mult bunuri morale, spirituale, ale colectivității. De aceea, prezența sa nu poate fi gîndită decît în mijlocul colectivității, în tumultul evenimentelor, afirmîndu-se cu energie și maturitate politică acolo unde se decide destinul națiunii, militînd permanent pentru ideea de adevăr, dreptate și democrație, pentru triumful cauzei partidului comunist.

Este marele contract social pe care omul de artă al epocii noastre socialiste îl face cu viitorul. Un contract social care onorează și care, totodată îl obligă și angajează pe semnatarul său. Un contract social pe care merită, firește, să-ți depui semnătura cu încredere și responsabilitate.

Evenimentele vor deveni astfel expresia supremă a gîndirii, a existenței și a faptelor fiecăruia dintre noi, un argument practic al ideii de democrație. Însuși examenul maturității noastre social-politice.

NICOLAE DRAGOȘ

ZAHARIA STANCU

MASA TĂCERII

*M-am uitat az-noapte pe cer,
La steaua mea m-am uitat,
Clipea obosită din pleoape.
M-a văzut și ea, m-a chemat,
Vino, hai vino, mi-a strigat,
Vino de mine cât mai aproape.*

*Întii m-am dezbrăcat de vestminte,
Dar n-am devenit mai ușor,
Mi-e greu i-am răspuns, tare greu,
Nu mai am putere să zbor.
Steaua a tăcut un timp îndelung
Eu am privit-o adînc și-ndelung.
Pînă am obosit am privit-o,
Și-am înțeles ce era de-nșeles.*

*Era vară, o vară deplină.
Toate fructele erau coapte.
Mă îmbătau cu mireasma lor
Toate cu mireasma lor mă-mbătau
Dar mai ales grîul copt mă-mbăta.
Galbenul grîu de aur era,
Grîu! Miros de grîu și de piine coaptă.
Noapte fumurie era, fumurie.
Am privit steaua ce din ochi mă chema,
Mă chema din ochi fără o șoptă.*

*Mi-am lăsat trupul să doarmă în lan,
Să doarmă în lan l-am lăsat,
Era obosit, și de ani schilodit, urîțit.
Bătrîn era, bătrîn, tare bătrîn,
Un șarpe verde s-a tupilat
Și în sin i-a intrat.*

*Cîte bătălii dădusem alături!...
Prin cîte vijelii și vijtori nu trecusem!...
Acum dormea liniștit în lanul de grîu,
Dormea liniștit, nimic nu știa,
Nimic nu știa și nimic nu-l durea.
Îl priveam și mereu îl priveam,
Mila venea și-mi aducea lacrimi,
Cîte făptuisem noi amîndoi!...
Și-acum îl părăsisem într-un lan,
Într-un lan de grîu copt îl lăsam,
Cu vietățile pămîntului îl lăsam.*

*Era o noapte de vară cu lună.
Nimic nu e mai frumos pe lume
Decît o noapte de vară cu lună
Luminînd un lan de grîu copt.
Vino, mi-a strigat iarăși steaua de sus,
Vino să mergem amîndoi,
Sîntem așteptați la Masa Tăcerii,
Nu mai întîrziă pe-acolo,
Destul ai umblat și destule-ai văzut.
Celelalte stele clipeau liniștit.
Steaua mea devenea tot mai palidă,
Se aștepta să cadă în noapte. Să ardă.
M-am mai uitat o dată la cel ce fusesem,
Trupul tot m-a durut, deși n-aveam trup,
Inima m-a durut, deși nu mai aveam inimă,
Ochii m-au durut, deși n-aveam ochi.
Vedeam totuși. Auzeam totuși.
Acum o să zbor, mi-am zis, și-am zburat.
Ca gîndul am zburat și-am ajuns
Acolo unde eram așteptat
La Masa de zăpadă-a tăcerii.*

DARIE

„Nimic din anii aceia n-a murit în mine. Au murit multe din cele văzute, auzite, trăite mai tirziu. Dar cum să uit pe mama și pe tata? Cum să uit pe frații și surorile mele? Cum să uit neamurile noastre, și megieșii noștri, și satul? Cum să uit plopul, și duzii, și salcîmii, și corcodușii? Cum să uit chipurile și faptele oamenilor? Nu. Nimic n-am uitat...”

Romanul unei copilării înfrînte, *Descult* cuprinde în chip fundamental destinul unui mare scriitor.

Apă vie a literaturii noastre, *Descult* reprezintă mai mult decît un roman, dezvăluind ipostazele unui personaj cu valoare de mit.

Darie, eroul romanului, adună în timp „copilăria copilului universal”, strivit de mecanismele unei lumi nedrepte. Mesager lucid și pur al țăranilor descultîi, el are o sensibilitate permanent neliniștită, capabilă să înregistreze un număr imens de impresii de neuitat. Darie trăiește în spațiul marilor drame ale existenței, refăcînd în universul copilăriei drumul zburcînat al părinților.

Prin trecerea dintr-un mediu în altul — al familiei, al satului, al orașului —, Darie se încarcă de o durere amară, reprimată sau dezlănțuită, care se transformă într-un lirism al suferinței de o intensitate tragică. Întrebările lui de copil răscolesc conștiințele rănite ale oamenilor, minile adunate de veacuri. Darie este simburele viu al unei lumi de prefaceri, reprezentînd devenirea, schimbarea, reînnoirea.

În infernul copilăriei sale, Darie perpetuează cea mai sfîntă legătură cu pînța: aceea dintre el și mama sa. În tinerețe, mama avea „ochi frumoși, coade lungi, galbene ca ovăzul copt, mijloc subțire... văduvă la șaptesprezece ani...” De la ea învață Darie lucrurile esențiale ale vieții, ei îi împărtășește neliniștile, prima întîlnire cu abecedarul, neîmplinirile: „Am visat urît, mamă... Am înghețat, mamă... De ce murim, mamă?”; iar ea îi transmite permanența vieții: „Tot ce naște, moare, Darie. Iarba trăiește o vară. Răsare primăvara și se vestejește toamna. Iarna putrezește sub zăpadă. Copacii trăiesc cît omul, unii mai mult decît omul... Fluturii numai citeva zile...”; și permanența amintirii, a suferinței îndurate care trebuie răzbunată: „Să nu uiți, Darie. Nimic să nu uiți. Să spui copiilor tăi. Și copiilor pe care-i vor avea copiii tăi să le spui. Auzi, Darie? Să nu uiți...”

Eroul trăiește în planuri paralele, fascinat de interferența și disjunția lor: atent la ritmul naturii, chiar determinat de poezia ciclurilor care se succed, el cunoaște totodată suferința degradării fizice și morale. Darie percepe cu înțelegere ființa creșterea ierbii, a griului „cu spicul roșcat, cu spicul cît vrabia”, a pădurilor de porumb, simte foșnetul vîntului pe „știuleții cu dinții acoperiți de mătase”, aude caii trăsorii cum „sună

clopoței de aur, sună clopoței de argint.” Și în toate se amestecă glasul descultilor care cer pămînt, molima care seceră și gloanțele celor care i-au oprit pe răsculați să-și facă dreptate.

Pe drumul spinos al cunoașterii, Darie simte întîi nedumerirea, uimirea în fața ticăloșiei, a nedreptății, a foamei. „Da. Ne amăgim foamea. De săturat nicio-dată nu ne săturăm. Cum o fi aia — să fii sătul? Nu știm”.

Apoi Darie învață să asculte, să cerceteze, să înțeleagă. Îi plac oamenii care cîntă, învîrtește globul pămîntesc încet pentru a cuprinde cu ochii „toate marginile pămînturilor și apelor”, îi place să citească, să caute adevărul în cărți.

— Te doare piciorul, Darie?

— Nu mă doare. Nimic nu mă doare.

— Te vîd abătut.

— Ți se pare.”

Darie trece pe lîngă copilărie cu obrazul gălbejit și plin de pete, schilod, urmărit de glumele fraților și ale surorilor — mîndri că pe ei boala nu i-a atins — cu o sete crescîndă de cunoaștere, care-i acoperă singurătatea și tristețea: „Tu, Darie — imi spune mama — ești un om sanchiu, închis. Parcă-ai avea sufletul zăvorît cu lacătul. Greu să între cineva în inima ta.”

Prezent la nunți, la morți, la judecăți, la dureri adînci și bucurii neîntregite, Darie cuprinde fiecare clipă a vieții, nu vrea să-i scape nimic din ce se întîmplă pe lume, se contopește cu sufletul mereu reîmprospătat al poporului. Ochiul lui privește lumea, apoi se întoarce înăuntru pentru a o răsfrînge și zăvorî, pentru a o repovesti.

Mai tirziu, un Darie care n-a uitat nimic din chinul și moartea semenilor va alerga spre largul lumii, crezînd în cei care pot grăbi timpul, în acele flori ale pămîntului care s-au jertfit pentru el — oamenii.

Darie este simbolul speranței, al vieții care o ia mereu de la capăt, așa cum iarba crește în fiecare primăvară pe „pămînturile care au fost semănate cu semințe și lacrimi și îngrășate cu sînge”.

Mesaj răscolitor dintr-o epocă de mizerie și foame, de tragică înstrăinare a omului față de om, vibranta operă a lui Zaharia Stancu pulsează patetic în conștiința universalității.

Anca PODGOREANU

La cea de-a 60-a aniversare a lui

GEORGE MACOVESCU

CREION
de VALENTIN LIPATTI

L-am cunoscut în ani grei pentru amândoi și am legat, cred, o prietenie firească, durabilă, făcută adesea din tăceri și înțelegerea profundă a privirii.

Este deci greu să fiu obiectiv față de un om pe care nu numai că-l stimez pentru întreaga lui viață, pentru munca sa neistovită pusă în slujba unei singure cauze, dar și de care mă leagă amintiri și o afecțiune ce nu înlesnesc distanțarea necesară criticului.

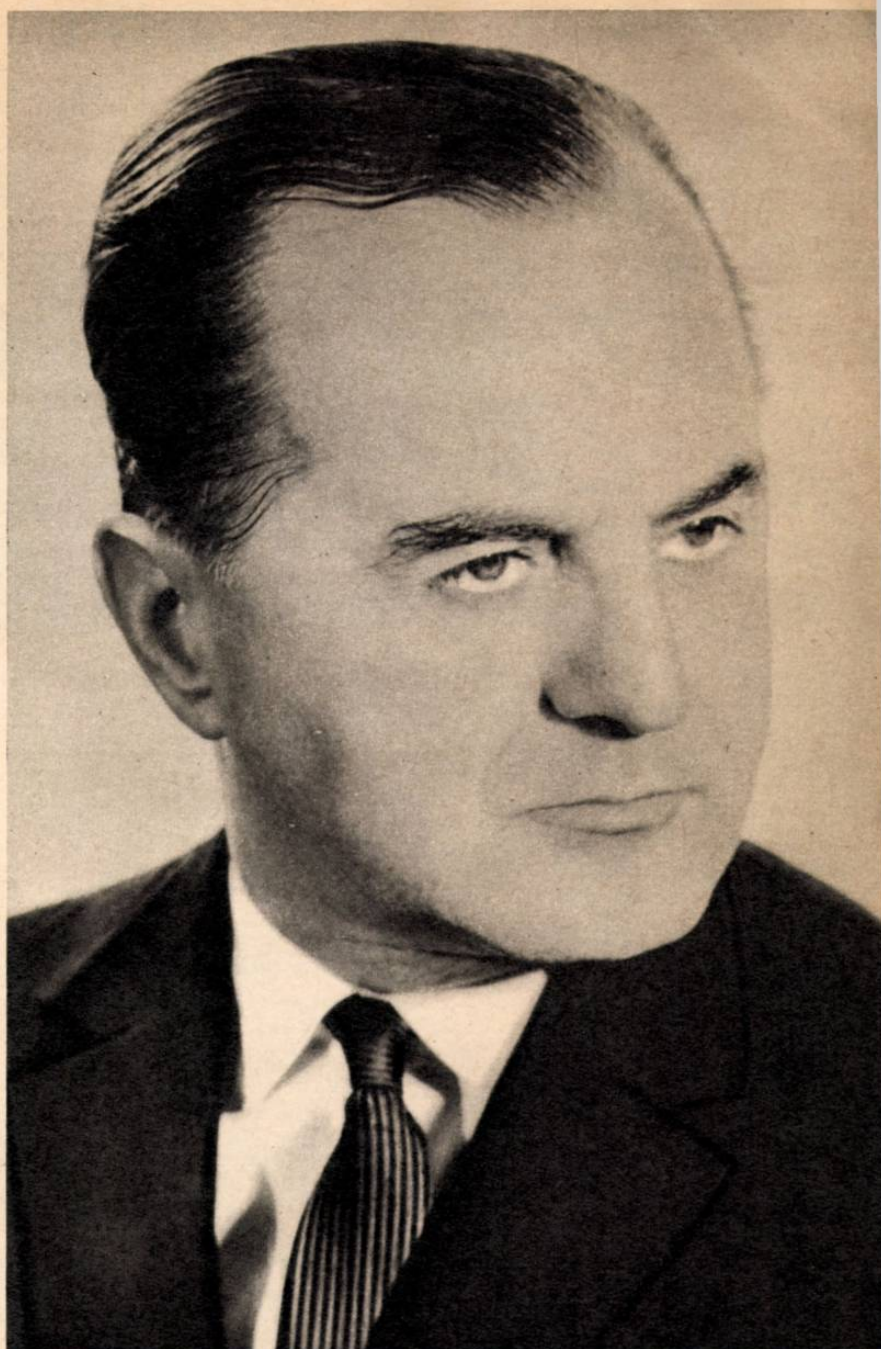
Alte condeie, mai autorizate, vor putea să definească contribuția lui George Macovescu la viața culturală românească din ultimele trei decenii și să analizeze activitatea sa de ziarist, de scriitor, de profesor, de diplomat.

Aici aș vrea să vorbesc despre om. Pentru că, în cazul lui George Macovescu, omul explică și luminează personalitatea sa socială și politică.

Ceea ce izbește în primul rînd la George Macovescu, chiar și la un prim contact, este o senzație de echilibru. Un bun simț, înăscut și nu făcut, o cumpătare gravă, nelipsită de vioioșie, care dau fiecărui gest și fiecărei vorbe o pondere și un ascendent firesc asupra interlocutorului. Știe să asculte și să vorbească cînd trebuie; gîndul său e totdeauna exact, precis, autentic. O discuție cu el îi dă partenerului un sentiment de încredere și de stabilitate. Prezența lui este profund tonică pentru cei ce-l înconjoară. În momente de preocupare, de oboseală sau de iritare lăuntrică, George Macovescu își păstrează calmul, chiar dacă uneori privirea are sclipiri de un verde mineral neobișnuit.

Cu structura temperamentală proprie obîrșiei sale — în care bunul simț, simplitatea și echilibrul sînt, de secole, zestrea de aur a țărânului român — caracterul moral al lui George Macovescu poate, cred, să fie rezumat prin trei însușiri fundamentale: curaj, luciditate, omenie.

Curajul lui George Macovescu nu este nici bravură, nici temeritate. Este curajul izvorît din convingerile sale, lipsit de spirit de aventură în sensul ieftin al cuvîntului.

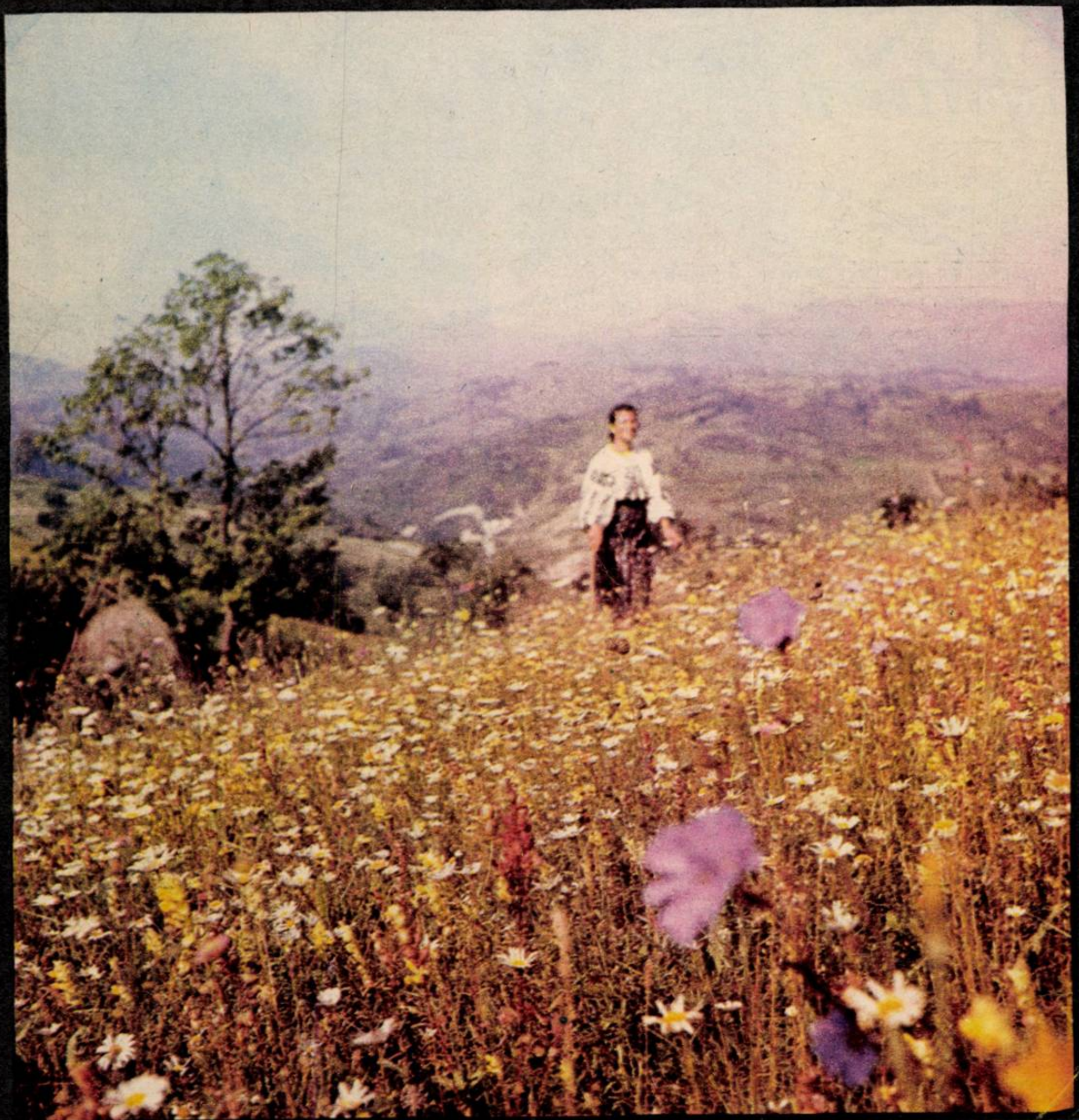
E curajul comunistului înfruntînd persecuțiile în anii ilegalității; este curajul comunistului de a-și aduce, după Eliberare, contribuția printr-o muncă neobosită, de ani și ani, la clădirea noii societăți. Este curajul de a conduce colective de oameni și de a se conduce pe sine, cu fermitate și cumpătare.

Curaj verificat la fiecare pas de luciditate: luciditate intelectuală; evaluarea exactă a situațiilor; analiza adîncă și realistă a evenimentelor; aprecierea politică a vieții sub toate înfățișările ei.

Omenia încălzește în mod discret celelalte trăsături morale. Lui George Macovescu îi este străină dorința de a vexe, de a jigni, de a umili. Colaboratorii lui știu că maximum de supărare se traduce la el printr-o dojană severă, dar întotdeauna pedagogică, din care interlocutorul învață să greșească mai puțin și să lucreze mai bine. Sensibil la frumos și la tot ce este uman, caută să înțeleagă și să ajute pe cel ce-i cere indicațiile sau sfatul. Experiența lui este clădită pe o concepție umanistă și pe o practică de viață: omenia.

Cu atari însușiri definitorii, George Macovescu este, în pofida celor șasezeci de primăveri, egal cu sine însuși, maturizat și tinăr totodată, prin echilibrul sufleteș, forța de muncă și convingerile care-i călăuzesc existența.

București, iunie 1973

SFÎNTUL

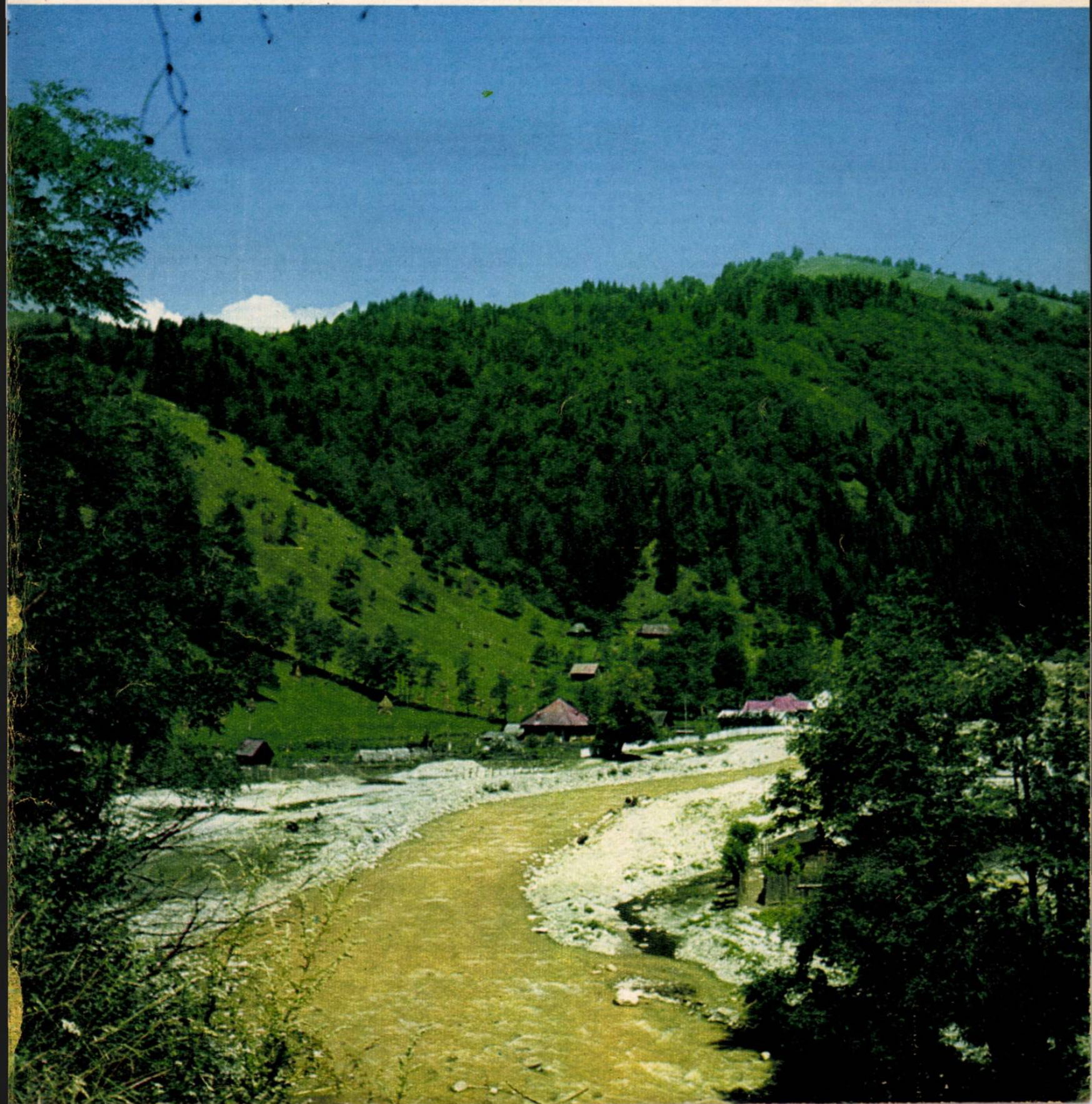
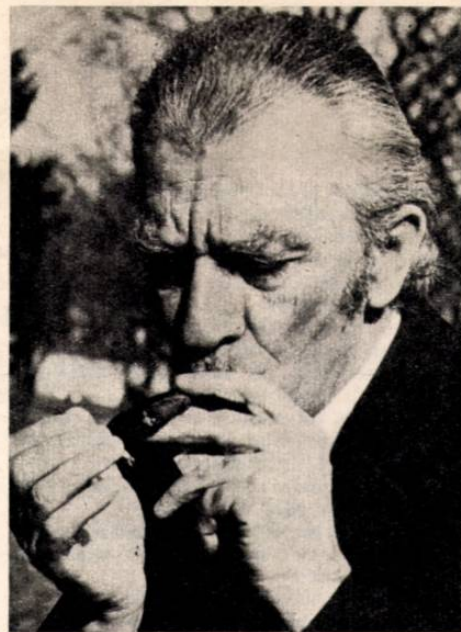
de

Eugen JEBELEANU

*Nu'nțelegea nimic.
S'a spinzurat aseară sfîntul
A tremurat un pic pămîntul
Părea să fie frig.*

*Ajuns cam la sfîrșitul vieții,
ce-aș fi putut să spun?
Mi-am pus, să dorm,
la cap nămeții!
M'a deșteptat un tun.*

30 aprilie 1973

Bucureștenii pretind că sînt buni cunoscători ai orașului în care s-au născut și în care trăiesc de ani și ani. În ce mă privește, n-am să afirm în gura mare că nu au dreptate. În sinea mea, însă, voi ști cum să-i judec, mai ales că — nu o singură dată — am fost martorul unor dialoguri ce le condamnau, fără drept de apel, pretenția pe care și-o afișează, adesea, cu aroganță.

De aceea, voi spune aici că nu am rămas deloc surprins cînd un bucureștean get-beget, altfel intelectual subțire, mi-a mărturisit candid: „Nu, încă n-am văzut casa Bacovia, nici Mărțișorul“.

— Dar în împrejurimile Capitalei, dincolo de linia de centură, ați fost vreodată? l-am întrebat eu.

— Acum cîțiva ani mergeam des la Snagov. Îmi plăcea pădurea și ștrandul. În ultimul timp n-am părăsit orașul decît vara în vacanță. Mi-o drămuiau întotdeauna așa: jumătate la munte, jumătate la mare.

Iată, mi-am zis, ascultîndu-l, încă o confirmare a crezului meu ferm: bucureștenii nu cunosc sau, în cel mai bun caz, cunosc cu vagă aproximație numai cîteva locuri de interes turistic din preajma orașului lor: Snagov, Mogoșoaia...

Așadar, pentru ei, în primul rînd, dar și pentru ceilalți cititori ai „Almanahului literar“, să notăm:

Stolnicul Constantin Cantacuzino (c. 1650—1716), cel care a alcătuit prima hartă a Țării Românești — tipărită în grecește la Padova în 1700 — autorul Istoriei Țării Românești dintru început, își avea curtea dincolo de actuala linie de centură a Capitalei — la Afumați. Pentru uzul său, a familiei și a supușilor, boierul a hotărît să etichetască o biserică. Ea a fost înălțată în 1696, refăcută în 1852 și păstrată pînă în zilele noastre. Tradiția spune că primul etitor al lăcașului cu coloane corintice în pridvor ar fi fost însuși domnitorul Radu de la Afumați (1522—1529). Oricum, sînt convinși că slujbele religioase ce se țineau aici pe vremea lui Al. Ipsilanti au fost ascultate și de lucrătorii manufacturii de postav din localitate, după cum sînt convinși că haiducii se refugiau odinioară în pădurile Afumați și Strava, existente și azi, ca niște relieve ale vestigiilor Codri ai Vlăsiei. Stolnicul Cantacuzino a fost, oare, vreodată călcat de ei înaintea plecării sale, prin Constantinopol și Balcani, spre Ragusa?

La Bolintin Vale, comună situată la cea. 20 km de București, în direcția Videle, a fost înmormîntat unul din miniștrii lui Al. I. Cuza — Dimitrie Bolintineanu (1819—1872). De fapt, cum prea bine se știe, poetul se și născuse aici. Numai că, din casa părinților, nu s-a păstrat pînă azi nici o relievă, pe locul ei înălțîndu-se, în anul 1899, clădirea școlii.

O excursie la Bolintin Vale va constitui oricînd un prilej de pioasă aducere aminte a numelui revoluționarului pașoptist, a redactorului ziarului „Dîmbovița“, a scriitorului atît de înzestrat. După emoția trăită în fața plăcii funerare, a bustului poetului, atribuit sculptorului Carol Stork și a celor două plăci comemorative, o evadare din acest univers poate fi finalizată prin cîteva ore de odihnă. Argeșul se află în apropiere...

Balta Pitarului (25 km sud-est, în direcția București-Oltenești) poate fi considerată, așa cum o consideră „specialiștii“ — pescarii și vînătorii amatori — o adevărată „Deltă a Dunării“. E drept, pădurea în mijlocul căreia se află balta — întinsă pe o suprafață de peste 100 ha — nu este o pădure de stuf, ca în delta din sud-estul țării. Dar aici, orice s-ar spune, se pescuiește între plauri iar varietatea faunei ichtiologice este destul de bogată. Chiar dacă nu se înfîlînesc prin preajmă pelicani, pentru a fi admirați, fazanii și caprele vor reține atenția vizitatorilor,

fie că sînt vînători pasionați, fie că sînt simpli turiști prin aceste locuri.

Călugărenii și podul de peste Neajlov constituie un alt obiectiv turistic din apropierea Bucureștilor. Numele lor le-am auzit rostite încă în anii fragezi ai vîrstei noastre — vîrsta preșcolară. Ele se asociau, întotdeauna, eroului al cărui nume bunicii și părinții noștri îl rosteau cu venerație: Mihai Viteazul. Îl rostim și noi, tot cu venerație, în fața copiilor noștri. Dar cîți apoi, cîți dintre noi am avut curiozitatea să călcăm pămînturile pe care, în 13—23 august 1595 domnul Țării Românești a purtat celebrele bătălie cu Sinan Pașă!

De aceea, să consemnăm că nu depăre de piatra kilometrică cu numărul 30, pe șoseaua ce duce spre Dunăre, se găsește crucea lui Mihai Viteazul și podul ce leagă cele două maluri ale Neajlovului; se găsește, de asemenea, crucea de piatră a lui Șerban Cantacuzino. Crucea lui Mihai a fost ridicată în 1913 pe dealul din stînga șoselei, în spatele unei biserici sfințită în 1938. Podul de peste Neajlov a fost construit în 1935, cu ocazia împlinirii a 340 de ani de la victoria asupra otîrîi turcești. Podul nu se distinge prin elemente neobișnuite de arhitectură, dar — la cele două capete ale sale — sculptorul Constantin Baraschi (1902—1966) și-a pus semnătura sub patru basorelieuri, două reprezentînd efigia lui Mihai Viteazul, iar celelalte stema Țării Românești. Crucea de piatră e adăpostită, peste drum de biserică, într-un chioșc. A fost pusă acolo în amintirea vechiului pod peste Cîlniștea, un afluent al Neajlovului...

Căldărușani (38 km, pe ruta: București-Otopeni-Balotești-Căciulați-Moara-Vlăsiei) este numele unui fost domeniu domnesc. Pe o peninsulă, aflată între gurile de vărsare în lac a pîrîurilor Vlăsia și Cociovaliștea, Matei Basarab a clădit, în 1639, lăcaș mănăstiresc. Mănăstirea, la-

cul, pădurea din apropiere și pădurea Malul Roșu constituie, laolaltă cu Snagovul, o adevărată zonă turistică din nordul Capitalei.

Din zestrea celor trei colecții muzeale de la Căldărușani menționăm picturile semnate de Sava Henția, G.M. Tattarescu, și, cu atît mai mult, pe cele semnate de N. Grigorescu, care a fost ucenic la școala de pictori zugrăvi de aici, condusă de Evghenie Lazăr. Colecția de icoane pe lemn a mănăstirii posedă circa 270 de lucrări, cea mai veche datînd din 1456. În colecția de tezaure pot fi văzute, între altele, un disc din vremea lui Matei Basarab, un potir din aur și argint răsas de la Antim Ivireanu.

Domnești (comună situată la circa 11 km, pe șoseaua ce duce spre Buftea (DJ 602) a fost pe vremuri — se pare — un domeniu al domnitorilor. Zidurile groase existente în comună sînt relieve ce înconjurau un conac boieresc, care a rămas, probabil, de la foștii domnitori. Biserica din apropierea acestor ziduri are o vîrstă respectabilă, întrucît, în 1791, funcționa aici un preot. Biserica de peste drum de Consiliul popular datează din anul 1817, avînd drept etitori pe Ion Caragea și soția sa Elena. Construcția e bine proporționată, are formă de cruce cu boltă, are un pridvor deschis cu șase coloane groase din cărămidă. În interiorul ei se păstrează și azi, alături de obiecte de cult, de cărțile de ritual și mobilierul mai recent, cîteva obiecte etitoricești: chivotul, potirul aurit, icoana de deasupra ușii de intrare în altar, două jețuri, clopotul din 1817...

Frumușani (20 km, pe DN4) are în zilele noastre înfățișarea unei așezări rurale prospere, cu multe locuințe noi, confortabile. În apropiere, pe valea Cîlnăului, pescarii amatori ai Capitalei sînt așteptați vara de iazurile Măriuța, Pasărea, Pirlita. În zilele cu noroc, ei se pot întoarce acasă cu pungile pline de caras, babușcă, roșioară.

La Herăști, în sud-estul Capitalei (la 35 km, în direcția Olteniței) se află un monument de arhitectură veche. „Casa de piatră“, cum îi spun localnicii, este, de fapt, palatul zidit de Udriște Năsturel, cărturarul lui Matei Basarab, traducătorul, din slavonește în limba română, a romanului popular „Varlaam și Ioana“ (1648—1649). „Casa de piatră“ este singurul edificiu vechi din Țara Românească cu zidurile placate, în interior și exterior, cu calcar de Ruscuc. Biserica din apropierea palatului lui Udriște Năsturel a fost înălțată în 1644 de Elena, soția lui Matei Basarab.

Dincolo de linia de centură se găsesc, așadar, atîtea și atîtea obiective de interes turistic, cunoscute puțin sau deloc de bucureșteni. Să mai amintim, în treacăt, doar cîteva: Bălteni (în direcția București-Ploiești, unde se află Balta Mănăstirii și biserica mănăstirii Bălteni, vestigiu din secolul al XVI-lea); Căciulați (la 21 km, pe șoseaua ce duce la Snagovsat; aici se găsesc: un lac pentru amatori de pescuit, un parc cu arbori seculari și fostul palat al domnitorului Alex. Ghica Vodă); Căscioarele (pădure și lac, la 12 km, în estul Bucureștilor; biserica din comună a aparținut unei mănăstiri înălțate în 1430—1431 de stolnicul Neagu); Ciolpani (25 km, spre Tîncăbești, cu un lac pentru pescuit, pădure și parc dendrologic; în luna august se organizează aici un tîrg anual, unde ceramisti din satul Pise își vînd produsele lor); Comana (25 km, pe linia București-Giurgiu, cu balta Comana, pădurea cu același nume și mănăstirea Comana, construită în 1588 de Radu Șerban); Tîgănești (35 km, lac cu o bogată vegetație: stuf, nuferi, stîmjenii galbeni și cu o faună piscicolă variată: știucă, plătică, lin, biban); Băneasa, Snagov, Cernica, Mogoșoaia, Pustnicu,...

VALENTIN BORDA

TRECÎND LINIA DE CENTURĂ

MARIN PREDA

INDIFERENT dacă ai cunoscut sau nu lumea satului, dacă ai trăit în mijlocul ei sau doar ai contemplat-o din mersul trenului, literatura despre țărani a lui Marin Preda ți se pare o literatură despre o lume familiară. Ceremoniile vieții rurale, dramele care se desfășoară în cadrul acesta de existență au o concretețe, un relief aproape material. Acuitatea observației, calitate esențială a prozatorului, a înlesnit recrearea în paginile cărților a unei umanități reale. Cititorul are sentimentul că trăiește o mare experiență — contactul cu un univers perfect structurat — echivalentă cu integrarea pe un timp limitat în ritmul cotidian al satului. Mulți comentatori au subliniat această echivalență superioară între real și imaginar, între spațiul adevărat al vieții țărănești și spațiul fictiv al eroilor lui Marin Preda. Și, ca urmare, s-a discutat mult despre realismul literaturii scriitorului. Nu vreau și nici n-aș putea, dintr-un orgoliu al negației, să infirm acest loc comun al criticii, care ca orice loc comun ascunde un mare adevăr. Vreau numai să amintesc că într-o lume atât de familiară, în care legea esențială este cea a evocării conștiințioase a universului real, apar ciudate semne misterioase, capabile să determine o ezitare a personajelor și a cititorului, o neliniște abia perceptibilă.

De ce nu-l latră cîinii pe Isosică? „Isosică avea într-adevăr acest dar ciudat că trecerea lui prin sat și chiar prin curțile altora nu era nici anunțată și nici însoțită de lătratul vreunui cîine. De aceea și drumurile lui erau greu de urmărit, trecea pe uliță agale învăluit în fum și nu o dată unii se certau că l-au văzut în același timp în locuri diferite, cu martori. Când pleca dintr-un loc parcă pierdea, cu toate că se putea întâmpla să stea în locul acela ceasuri întregi. Dacă ar fi fost întrebare cel care îl văzuse stînd, să zicem pe o podișcă împreună cu cineva, încotro a luat-o cînd a plecat, acela n-ar fi știut să spună precis, chiar dacă drumul n-ar fi avut decît un incoace și un incolo, adică n-ar fi fost o răsplată de uliță, ci un drum drept și fără cotituri”. (Morometii, vol. II ediția a III-a 1972, p. 100).

Isosică este un personaj misterios într-o lume familiară, este evenimentul incoerent într-o lume coerentă. De altfel originea lui pare a îndreptăți unele explicații fanteziste. Si-

ta, maică-sa, îl zămislise pe cînd avea vedenii și pusese în alarmă tot satul, în credința că într-o zi va zbura.

Dar Isosică nu prezintă nici o altă particularitate stranie în afara acestei plutiri neliniștitoare pe care, de altfel, consătenii o tolerează cu un oarecare amuzament. Chiar și iluzia Siței se rezolvă printr-o glumă, căci oamenii nu sînt apți să suporte mult timp tensiunea misterului. Gestul lor de apărare este cel care integrează fantasticul în „inalterabila legalitate cotidiană” (R. Caillois). Copiii încep să filfție din brațe și să se joace: „Eu spor, tete, eu spor!” și emoția înălțării la ceruri a Siței se descarcă într-un suris îngăduitor. Totuși Isosică, înzestrat cu darul miraculos al plutirii și al îmblinzirii cîinilor satului, continuă să străbată ulițele, să se incurce printre oameni fără ca aceștia să se cutremure de însușirile lui inexplicabile. Isosică este asimilat „inalterabilei legalități cotidiene” deși prezența lui adaugă textului realist al scriitorului o pată de culoare tulbure.

teau înalți cu frunzele adormite. Bătătura zăcea albă sub lumina soarelui. Pe drum nu trecea nimeni. Gardurile negre dinspre grădină stăteau în picioare, cu poarta jumătate deschisă prin care trecuse sau venise cineva. Pe după ele se zărea șira de paie în care se vedea înfiptă o furcă. Părea o după-amiază întoarsă de demult, din adîncurile veșniciei și oprită în vizită la după-amiaza cea reală și prezentă (s.n.), care intimidată, tăcea împreună cu zidurile casei, cu virfurile înalte ale

DE CE NU-L LATRĂ CÎINII PE ISOSICĂ?

Ca și eroii săi, Marin Preda își refuză imersiunile în fantastic oprindu-se, în relatarea evenimentelor stranie, exact în momentul în care nedumerirea, ezitarea capătă o expresie limpede, ușor convenabilă în acceptare.

Evenimentul neobișnuit este înecat în pasta groasă a vieții cotidiene pentru că omul, țăranul din Siliștea Gumești sau de aiurea, crede în „bunul simț”, adică în ceea ce tradiția a consfințit prin experiență. Aș spune că pentru el „existența... este pricina bunului simț”, sau „lipsa de timp păstrează proporțiile bunului simț” (Nichita Stănescu: Laus Ptolomaei). Viața în ritualul ei strict nu lasă timp contemplației, în fața unei întâmplări bizare omul nu-și poate pune întrebarea: de ce? După această întrebare poate urma fie efortul unei explicații raționale, fie nașterea unei credințe în supranatural, fie ridicarea din umeri a omului grăbit de existență să facă și nu să gîndească, și să se întoarcă la rosturile zilnice.

În Amiază de vară, una din povestirile cele mai ciudate și aproape de loc comentate din Întîlnirea din pămînturi, se petrece un fapt nefiresc. În limbajul lui Marin Preda, este vorba de „pătani” a două femei care asistă tulburate la miraculoasa dezlănțuire de energie a unei mașini de cusut. „Era o zi incremenită, își începe scriitorul povestirea, care făcea parcă din clipă așteptarea fără sfîrșit. Salcîmii stă-

salcîmilor și cu țărina bătăturii, plină de urme de tălpi omenești, de labe de gîște și de copite mici de oi” (Întîlnirea din pămînturi, B.P.T. 1966, p. 88). În acest peisaj parcă prevestitor de fapte stranie, bolnav de așteptare și tînjind după mister, Dida scoală pe Joița să-i spună că mașina ei de cusut coase singură. Femeile rămîn incremenite, o clipă, și, peste buimăceala lor, zboară din salcîmul de alături o vrabie iar o frunză plutește lent spre pămînt. Tăcînitul misterios rupe pinza reală a vieții și din adînc se involbură amenințarea unei lumi necunoscute. Straniul însă rămîne într-un spațiu ambiguu, indecis și vocea bărbatului întors de la cîmp care își suduie nevasta — în clipa aceea aflată în pragul misterului — întoarce lucrurile în matca „bunului simț” și pinza realității se țese la loc, parcă în grabă.

Dacă eroii își revin repede din starea lor de buimăceală și recad în ritualul precis, foarte strict, al vieții lor, povestitorul și cititorul — cei care au timp pentru contemplație și pentru întrebări — ezită încă în fața nefireștii „pătani”, pe cînd femeile se apucă de lucru, ei continuă să asculte mașina de cusut tăcînd în amiază de vară, pe cînd Isosică, fiul Siței, dispăre de pe podișcă și se afundă în treburile lui zilnice, ei continuă să se nedumerească: „De ce nu-l latră cîinii pe Isosică?”

Dana DUMITRIU

UN PĂMÎNT ABIA LOGODIT CU APELE

Litoralul. Un colț al pământului în care împreunarea apei cu țărmul a însemnat un dar fericit făcut oamenilor. O întindere, peste care ochiul întimpină mulțimea pierdută în spațiu, coasta învinsă și în același timp învingătoare, a celor 11 luni de forfotă și căutări. Locul în care devii cu ușurință tu însuți, măsurându-te cu neantul. Nu marea ne odihnește sufletele și nici nisipul ei, ci doar convingerea întărită de fapte că ai atins capătul pământului, că o altă lume stă în față, gata să se supună la un semn. Este de ajuns să-ți propui să fii liber, să-ți asiguri o vacanță și pășind aici, vei simți că ai pătruns într-un țărm în care timpul se oprește, în care soarele este același pentru toți și egal cu toți: aceeași lumină ocrotește columna care a înfruntat mileniile, dar și copilul născut alaltăieri.

Apa, element primordial al celor din vechime, se întoarce la rosturile ei, devenind regeneratoare. Regenerator este și aerul, regenerator e și soarele, regenerator și sentimentul că te-ai regăsit într-un pământ cald și îmbietor ca plinea.

Litoralul e măsura vechimii și contemporaneității noastre. Cel mai adânc izvor de civilizație, leagănul unui capăt de lume care pornise din Marea cea mare, spre Portul Fericirii. Și l-a găsit. L-a găsit, fixând aici locul de început și sfârșit al unei civilizații.

Acest pământ regenerator, cuprins între Dunăre și Mare, reușește în fiecare an s-o ia de la capăt, să înfrunte mileniile și să se arate fără istorie. Căci fără trecut și amintire sînt noile cetăți ale litoralului: Neptun, Olimp, Jupiter, Venus, Saturn, puncte de referință ale unei arhitecturi moderne și bine sprijinită pe temelia unui stil născut odată cu noi.

Cinci stațiuni cu peste 100 de hoteluri, peste 100 de restaurante și baruri, aproape 50 de terenuri de sport, baschet, volei, schi de apă, nenumărate săli de jocuri mecanice, piscine, discoteci. Anul 1973 a însemnat aproape 3500 de locuri noi în hoteluri. Cititorul știe desigur că *vechi* înseamnă pe litoral doar 8—10 ani.

Pe litoral nu e nevoie de nici o alegere: apa îți vine în ajutor, soarele—dacă nu te-ai decis să iei valul în

piept—la fel, mîlul are aceleași binefăcătoare urmări. La Eforie Nord, de pildă, a avut loc, la începutul acestui an, ceremonia inaugurării „Centrului de recuperare medicală”, cel mai mare complex balnear din România. Pentru impunerea sa nu e nevoie de nici o reclamă: faptele sînt mai presus de orice imaginație, miraculoase prin însăși existența lor. Mi-a fost dat astfel să văd, ca într-o modernă minune, oameni condamnați de boală să stea în pat pentru totdeauna, refăcuți în urma tratamentelor de aici. Nu e vorba doar de efectul aparaturii ultramoderne, de efortul celor 20 de cabinete medicale, ci de urmările miraculoase ale unui pământ hărăzit să vindece, de o apă fără egal într-o altă parte a lumii. Un culoar acoperit asigură comunicația centrului cu hotelurile „Steaua de mare”, „Meduza”, „Delfinul”. Cîteva cuvinte sînt mai mult decît edificatoare: „Ne trec mii și mii de oameni pe sub mînă—îmi spune dr. Constantin Ene, directorul centrului—încă nu s-a găsit cîineva nemulțumit, efectele acestui punct și ale acestei ape țin de domeniul miraculosului”. Tot aici, o nouă bază de tratament în aer liber (cu un pavilion pentru băi reci de nămol) a stat, începînd din acest an, la dispoziția a peste 2000 de vizitatori interesați de vindecarea reumatismului.

Pentru Mamaia, sezonul 1973 a însemnat, printre altele, inaugurarea marelui parc de distracții, darea în folosință a unui nou grup de vile de 100 de locuri și a satului românesc de vacanță.

... Mi-au trebuit zile-n șir, să pot cuprinde de la un capăt la altul litoralul. Și totuși viteza mașinii cu care alergam s-a dovedit neputincioasă, mult prea multe locuri meritau văzute.

Litoralul, două milioane de oameni își plimbă pașii pe acest țărm abia logodit cu marea. Două milioane înseamnă o zecime din populația țării. Să ne amintim versurile poetului exilat aici: „Cu ce-i vrăjește oare pe toți pământul țării, de nu-l mai poate nimeni de-a pururea uita?” Și să nu încercăm să găsim vreun răspuns.

PETRE ANGHEL

ROSTIREA NOASTRĂ FILOZOFICĂ

Cred că un titlu mai bun pentru o carte care să pledeze în favoarea semnificațiilor majore ale graiului românesc nu s-ar fi putut găsi.

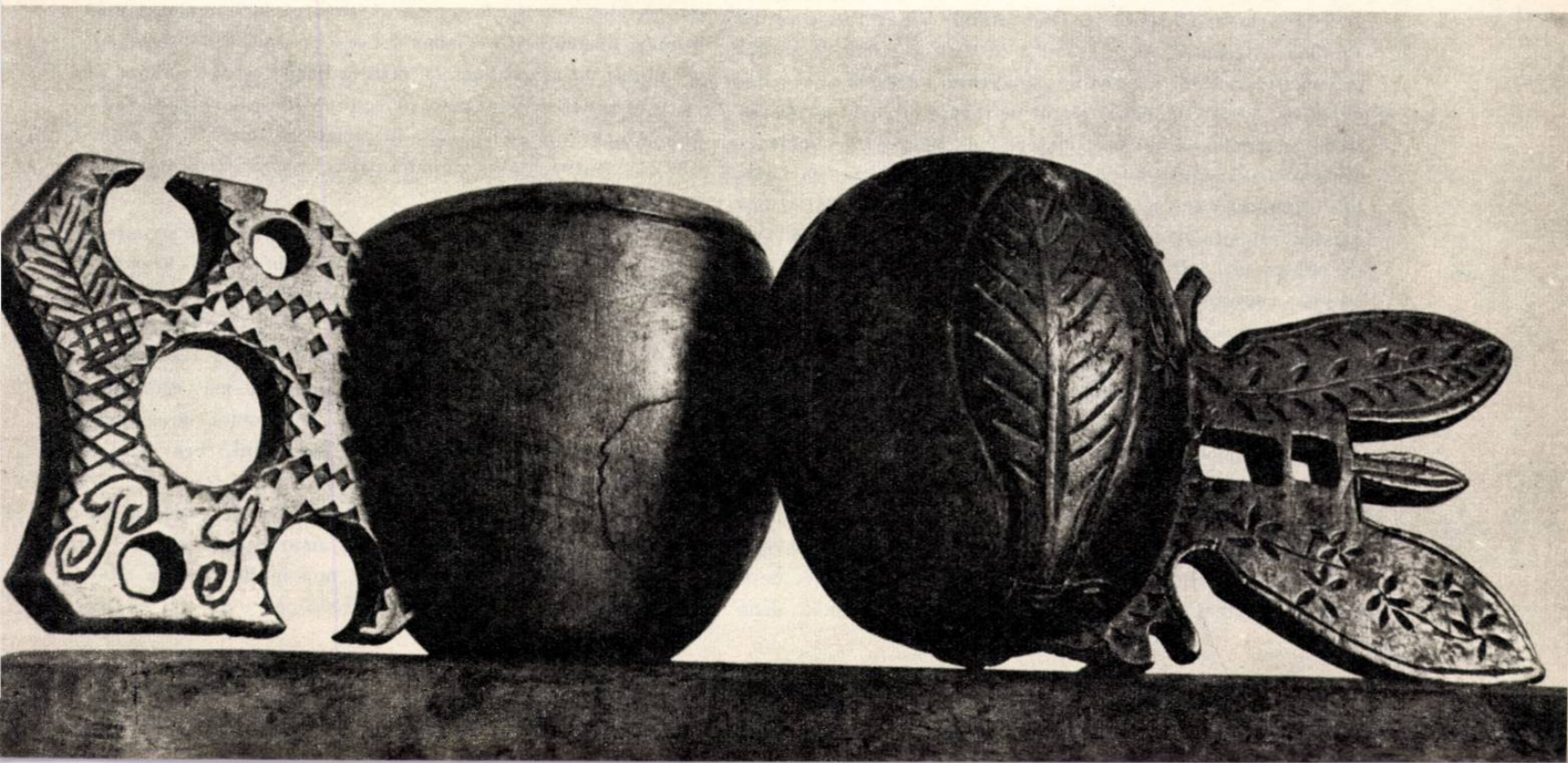
O sublimă convertire a ființei în tiparele celei mai simple dar atotcuprinzătoare cugetări, aceasta e limba noastră: o limbă exprimând o gândire dezvoltată în sensul unei maxime concentrări, căci ceea ce a închis enigmaticul orient într-un aforism, ea s-a străduit să închege într-un cuvânt, sinteză, dublă distilare fracțională, săvârșită o dată la nivelul aforistic și apoi la cel conceptual. Iată de ce descifrarea înțelesurilor noționale închise într-un cuvânt e o operație extrem de dificilă, iar ceea ce face Constantin Noica în cartea sa reprezintă analiza uneia dintre cele mai complicate sinteze și poate cea mai mare strădanie constructivă de ridicare a limbii noastre la rangul de matrice formativă.

Să nu confundăm însă lucrurile. Limba nu e gândire, ci numai expresia și instrumentul de mobilizare a acesteia. Când unitatea dialectică dintre expresie și conținut se realizează în limbă avem vorbirea iar când se produce a doua mare sinteză dintre vorbire și gând, în limitele totuși ale posibilului conceptual, avem rostirea sau gândirea exprimată în formele sale sintetice prin închiderea în cuvinte a cât mai multe din sensurile proliferate ale logosului. Ceea ce este programul pentru o complicată mașină electronică e limba pentru popor, iar dacă programele se deosebesc între ele prin gradul lor de complexitate, și popoarele se deosebesc valoric întreolaltă prin capacitatea de a sintetiza ulterior această complexitate.

Or, dacă filozofia germană ajunsă la apogeul sistematismului său a recurs la aforism (vezi Nietzsche, Schopenhauer) pentru a putea sparge propriile-i limite, și dacă un M. Heidegger, în vremea noastră, a simțit nevoia să depășească și acest prag, scormonind poetic etimologia cuvintelor spre găsirea esențelor, nu vedem cu ce ar fi mai prejos un Constantin Noica decât acești exploratori de limite, când descoperă importanța și funcțiile filozofice ale rostirii limbii române. Cartea sa Rostirea filozofică românească e o deschidere de orizont în sensul uneia dintre cele mai interesante explicitări: cea a sensurilor încifrate pe rost sau a magiei rostirii cuvintelor, adică a închiderii gândului în ele, închidere ce-i păstrează totodată acestuia nealterate și toate posibilitățile ulterioare de desfășurare. Sublinierea valorică a limbii noastre, prin descrierea a ceea ce înseamnă rostirea ei, e un act de cultură demn de însemnătatea nu a filozofiei unui sistem, ci de cea a sistemului unei filozofii. E unul dintre cele mai frumoase omagii aduse încercării noastre cutezătoare de a cuprinde în câte un cuvânt ceea ce n-au putut sau au putut cuprinde alții într-un întreg sistem.

Și dacă ne-am înfățișa cu limba noastră, „iscusită oglindă a minții omenești“, la judecata istoriei, cum spuneau cronicarii, funcția acestei cărți ar fi fără îndoială aceea de prim îndreptar de „scormonire“ în marea noastră „uitare“ românească, în care purtăm cu noi toate argumentele marilor estimări valorice.

MARCEL PETRIȘOR

Lev Tolstoi la București

„... Cine sînt? Unul din cei patru fii ai unui locotenent-colonel pensionar, rămas orfan la șapte ani, crescut de femei și de persoane străine și care, fără să fi primit o educație mondenă sau științifică a intrat în lume la șaptesprezece ani;... acest om care și-a petrecut cei mai frumoși ani ai vieții fără scop sau bucurie, care în sfîrșit s-a expatriat în Caucaz pentru a scăpa de datorii și mai ales de obiceiurile sale, și, de acolo, folosind relațiile care au existat între tatăl său și comandantul armatei, s-a strecurat în trupele de la Dunăre — este un praporșcic de 26 de ani, aproape fără bani, fără protectori, fără a cunoaște bunele maniere, fără talente, dar cu un amor-propriu exagerat. Da, aceasta este poziția mea socială!...”

Aceste rinduri care, în vehementa lor autoflagelare, anunță pe autorul „Spovedaniei” de mai tîrziu, au fost așternute de către Lev Tolstoi la 7 iulie 1877, în București. De fapt, oricît de nemulțumit de sine însuși ar fi fost tînrul conte, nu-și petrecuse „cei mai frumoși ani ai vieții fără scop”, după cum nu era de fel „lipsit de talente”. Manuscrisul „Copilăriei”, expediat încă din Caucaz redacției celebrei reviste *Sovremennik*, văzuse lumina tiparului încă în toamna anului 1872 stîrnind surpriza și admirația mărturisită a elitei literare ruse. Într-o primă versiune așternuse deja „Cazacii”. Lăsîndu-se minat de patimi în incursiunile contra cecenilor, în aventura deșartă a jocurilor de noroc, ca și în iubiri pe cît de fugare pe atît de pustietoare, acumulasese un imens material de viață. Dar, după ce obținuse în Caucaz tresele de praporșcic — primul grad în ierarhia ofițerească a Rusiei țariste, avușese brusc revelația unei existențe lipsite de noimă. „Viața pe care o duc aici a devenit de nesuportat. Ofițeri mărginiți, conversații stupide, ofițeri stupizi, conversații mărginite, nimic mai mult...” — îi scria fratelui său Serghei. Într-o irezistibilă dorință de schimbare se adresa, în toamna lui 1873, prințului Serghei Gorceakov cu rugămintea de a-l recomanda fratelui său, Mihail, comandantul armatei de la Dunăre care, în războiul Ruso-Turc, abia declarat, se pregătea febril de ofensivă.

Armatele prințului Mihail Gorceakov și-au făcut intrarea în București la 20 martie. Cîteva zile mai tîrziu sosea în capitala munteană și praporșcicul conte Lev Tolstoi. Încheia o călătorie din cele mai obositoare. Zece zile încheiate, de la Iasnaia Poliana, prin Kursk, Poltava, Bălți și Chișinău, două

mii de verste (aproape 2.200 de km), suportabile atîta vreme cît fuseseră parcurse în sanie dar — de îndată ce primăvara timpurie topise zăpezile — resimțite ca un calvar interminabil într-o căruță „mai mică și mai proastă decît acelea în care se transportă la noi gunoaiele”. Nu era Tolstoi primul călător străin surprins de căruțele cu care se circula pe desfundatele drumuri valahe. Un anume Stanislas Béranger își intitulase, numai cu cîțiva ani în urmă, o lucrare tipărită în Franța: „Le Kéroutza” căreia ajunsesse să-i laude însă virtuțile: „În afara solidității sale, „keroutza” este acoperită și, veritabilă arcă a lui Noe, poate să dea azi! unei duzini de persoane...” Tolstoi mai fusese, însă, chinuit și de singurătate, de faptul că neputîndu-se înțelege cu vizitiii, avea mereu impresia că e furat. Voiajul îl costase două sute de ruble și tînrul ofițer avea solda grevată de datorii la joc.

Era la București la 23 martie (stil nou). Va fi tras oare la Hanul Șerban-Vodă care tocmai făcea cunoscut onor publicului că și-a mobilat din nou camerele, „a căror eleganță și curățenie se va recomanda de sine-și”? Va fi fost clientul rafinatului „Hotel de France”, unde se putea bea faimoasa șampanie Cliquot și alese vinuri de Bordeaux sau al Otelului de Petersburg, pînă deunăzi denumit „De Viena”? Ceea ce știm, din însemnările jurnalului intim publicat în 1926 la Paris, este că suferea de o criză cronică de bani pe care jocul pătimaș la cărți nu făcea decît s-o agraveze. Prin iulie închiriasse o cameră și, în amurguri vag sentimentale, schimba priviri încărcate de înțelesuri cu fata gazdei:

„7 iulie: Seara... m-am așezat pe balcon pentru a contempla felinarul. Îmi place strălucirea lui prin frunziș. Frumoasa fată a proprietarului se afla și ea la fereastră. Pe stradă se auzeau sunetele unui vals cîntat la orgă, fata a suspinat profund și a plecat de la fereastră. M-a învăluit o dulce tristețe, am suris involuntar și am adăstat îndelung să mai contemplu felinarul, cu lumina-i fermecătoare disimulată de crengile tremurătoare ale pomului. Arborele, boschetul, cerul — toate îmi păreau mai minunate decît înainte...”

Prințul Gorceakov, comandantul șef al armatei ruse, îl surprinsese pe tînrul praporșcic prin amabilitatea primirii cu care îl gratifică. „M-a îmbrățișat, m-a invitat să iau zilnic masa la dînsul și vrea să mă oprească pe lingă el.” — i-a

scris entuziasmat mătușii sale T.A. Ergolskaia. Incadrat în rîndul ofițerilor de stat major, Tolstoi trăia intens nu atît războiul care se desfășura lîngă Silistra, la o sută de kilometri, cît viața mondenă bucureșteană. În jurnalul intim ca și în scrieri întîlnim însemnări despre dineuri la principe, seri petrecute la teatrul francez și Opera italiană, vizite în societatea oamenilor „comme il faut” care, după sălbăticia caucaziană îi apărea plină de strălucire.

Dar însemnările din „Jurnal” sînt concentrate, în primul rînd, asupra vieții sale interioare. Chinuit de viciul autoanalizei, contele se bîciuia cu voluptate masochistă: 15 iunie — „Trei luni de trîndăvie, de existență lipsită de satisfacție”; 23 iunie — „Jucat cărți și obligat să mă împrumut. Situație umilitoare pentru oricine, cu atît mai mult pentru mine!”; 3 iulie — „Imediat ce rămîn singur, mă surprind revenind, involuntar, la aceeași preocupare, cea a autoperfecționării”; 15 august — „ceea ce mă preocupă mai mult în viață este să mă debarasez de cele trei vicii principale: lipsa de caracter, irascibilitatea și lenea”. Fraza aceasta o va repeta zilnic în jurnal, în săptămînile următoare, ca un școlar pedepsit s-o scrie de zeci de ori pentru ca s-o rețină o dată pentru totdeauna.

Îndoielile se repercutau și asupra muncii literare pe care n-o întrerupsese. În iunie lucra la „Memoriile unui artilerist”. Odată terminat, manuscrisul nu-l mai satisfăcea: 9 iulie — „Am terminat *Memoriile* dar sînt atît de nemulțumit încît aș dori sau să refac totul sau, și mai bine, să renunț cu totul. Să renunț nu numai la această nuvelă ci și la literatură în general, fiindcă dacă o operă care îmi pare excelentă în idee îmi reușește atît de mediocru, înseamnă că cel care era pus s-o scrie n-are talent...”

Depart de a abandona, însă, lucrul, mai curînd i-se abandonează. Scrie zilnic și își ocupă restul timpului cu lecturi prelungite. Citește din Lermontov, Goethe, Alphonse Karr, studiază Coranul. La 13 iulie se plimba, pentru prima oară în cele trei luni de cînd se afla în București, pe la Herăstrău unde rămînea pînă spre miezul nopții. Se va fi plimbat, desigur, și pe „Champs-Élysées”-le bucureștene, pe șoseaua Kiseleff, acolo unde, cum nota „Vestitorul Românesc” din 19 mai, „se vedea toată nobilimea în sute de calești, onorabili cetățeni cu copi-

lașii d-lor de mină ascultînd frumoase arii cîntate de muzica noastră națională.”

...Dar războiul?

„Încă n-am simțit praful de pușcă turcesc — îi mărturisea mătușii la 15 iunie 1854. Stau tîhnit la București, plimbîndu-mă, făcînd muzică și mîncînd înghețată...” Nu adăuga, însă, că în București terminase „Adolescența” pe care i-o expediasse lui Nekrasov, de la care avea să primească în august o scrisoare plină de laude. Ultimele zile în capitala valahă le-a petrecut, slăbit, mai mult în pat, citind și primind vizite.

La 19 iulie, într-o scrisoare adresată marelui vornic Constantin Cantacuzino, prințul Gorceakov transmitea Consiliului Administrativ al Țării Românești gestiunea afacerilor publice, anunțînd retragerea trupelor ruse. Poliția capitalei dădea și ea un comunicat, într-o limbă plină de colorit și savoare cum nu se va mai întîlni în documentele de mai tîrziu: „Unii din pașnicii locuitori ai acestui oraș au manifestat oarecare temeri că în aceste minute de criză politică s-ar putea bîntui liniștea obștească... Tot omul să se liniștească, încrezînd paza averii și persoanei lui, neadormitei privegheri și asprimi, de va fi nevoie, a poliției...” Iar la 27 iulie, un al treilea document încheia acest triptic de proclamații adresat bucureștenilor: cel al generalului Halim, comandantul trupelor otomane, care-și făceau intrarea în oraș.

La ora aceea, viitorul autor al romanului „Război și pace” era însă departe. Restabilit, el profita de retragerea trupelor ruse pentru a cunoaște țara valahă. Din jurnalul intim îi putem reface itinerariul executat călare: la 30—31 iulie era la Rîmnic și Focșani, între 7—11 august se afla la Bîrlad, la 15 august deplîngea „o plimbare nereușită”, la 17 august galopa de la Focșani la Tecuci, în ziua următoare de la Tecuci la Bîrlad, iar la 22 pornea spre Vaslui... Cele cinci luni petrecute pe plaiurile românești stratificaseră în conștiința marelui scriitor interesul și stima pentru țara și poporul pe care istoria îi dăduse prilejul să le cunoască. O frază din „Jurnal” mărturisește elocvent măsura în care fusese cucerit de universul pe care-l descoperise: — „Destinul acestui popor e plămuit din farmec și tristețe...” — nota Lev Tolstoi despre români, la 11 iulie 1854.

C. TEODORU

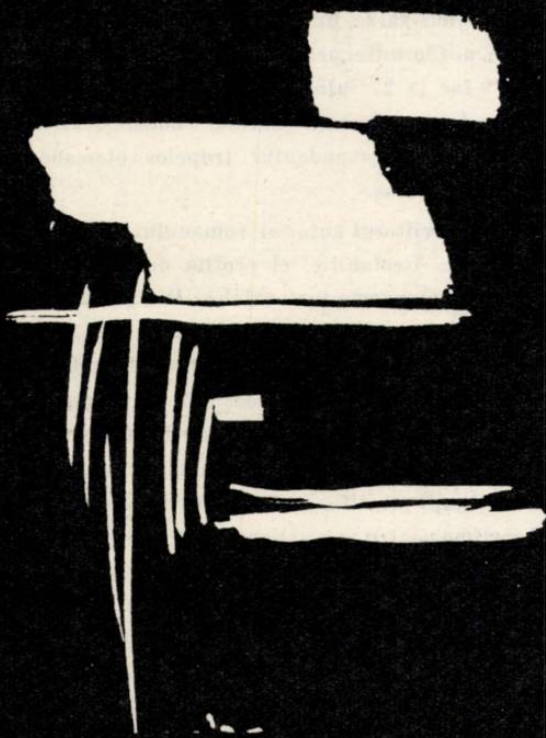
co'72

PETRE STOICA

FLORIN MUGUR

POEM OPTIMIST

Locuiesc la marginea acestui continent
conturat
cu labe de cupru și alfabet de ciment
pasul meu este iarba care trece supusă
sînt crescător de oi de capre și iepuri agili
cînd soarele coboară devastat pe colină
ascult fîntînile care îmi cîntă certitudinile
și beau vin acru metafizica
debordează din biblioteca livezilor
din cînd în cînd
un greiere vine spre mine mă întrebă sfios
domnule nu regreți plecarea din cerc
nu domnule cioclu e foarte bine aici
lîngă dalii și patru araci

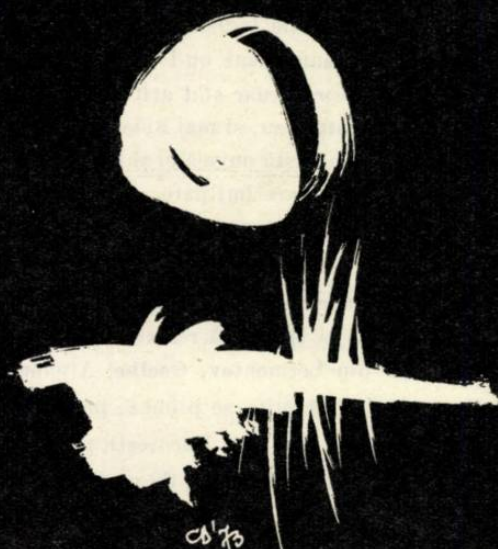
ALEXANDRU

Sub pămînt e
 în aerul rece
 sicriul de ciment al prințului
 Alexandru cel mort.

El a trăit o zi
 el n-a putut să fie
 decît pe jumătate rege —
 sicriul rotund, un obuz ostenit

un obuz mic
 luat pe brațe
 și dus jos în pămînt
 un obuz sau o lacrimă.

Vai, doamne, și lumea e plină
 de mormintele regilor
 e plină de tunuri nebune
 cu țeava-n pămînt.

co'73

Consolare (un actor nu a reușit să intre la Teatrul Mic)

Astăzi, la examinare,
Ai căzut, dar nu-i nimic...
Tu ești un actor prea mare
Pentru teatrul ăsta mic.

Unui medic mamoș
(De anul nou)

Anul ce acum apare
Foarte mult te-a supărat.
E o naștere la care
Nimeni nu te-a consultat.

EPIGRAME

Declarație

(„Informația” din 14 iunie 1973 a publicat articolul „Vinul” de C. Țoiu)

Și la crîsmă și la bar
Beau un vin, de-mi place soiu'.
Cu o cană, c-un pahar...
Dar de azi îl beau cu Țoiu'.

Barbu Alexandru EMANDI

DE LA LUME ADUNATE... ȘI REACTUALIZATE

La restaurant

Clientul — Sînt de trei zile în acest oraș, dar îți spun sincer îmi pare rău că am venit abia azi în acest restaurant.

Ospătarul — Știam eu că veți fi mulțumit de serviciul nostru...

Clientul — Nu. Am vrut să spun c-aș fi preferat să mănînc peștele acesta acum trei zile...

La gară

El — Vezi, făceam bine dacă luam și pianul cu noi.

Ea — Nu mai vorbești prostii! Ce creștii să facem cu el?

El — Cum creștii să facem? Am lăsat biletele de tren deasupra lui!

Nebunii

La un ospiciu de alienați. Doctorul explică:

— Omul acesta a iubit o fată și a înnebunit, pentru că ea s-a măritat cu altul. Închide ușa și deschide salonul alăturat: — Și acesta e cel care a luat-o!

„Silitorul”

— De cîte ori ai căzut pînă acum la examen?
— Cu cel pe care-l dau poimîine, de patru ori!

Motiv

— Ești nebun, Grigore. Știi prea bine că nu pot veni la tine!
— Ți-e teamă să nu fii văzută?
— Nu, dar nu-ți știu adresa.

La bar

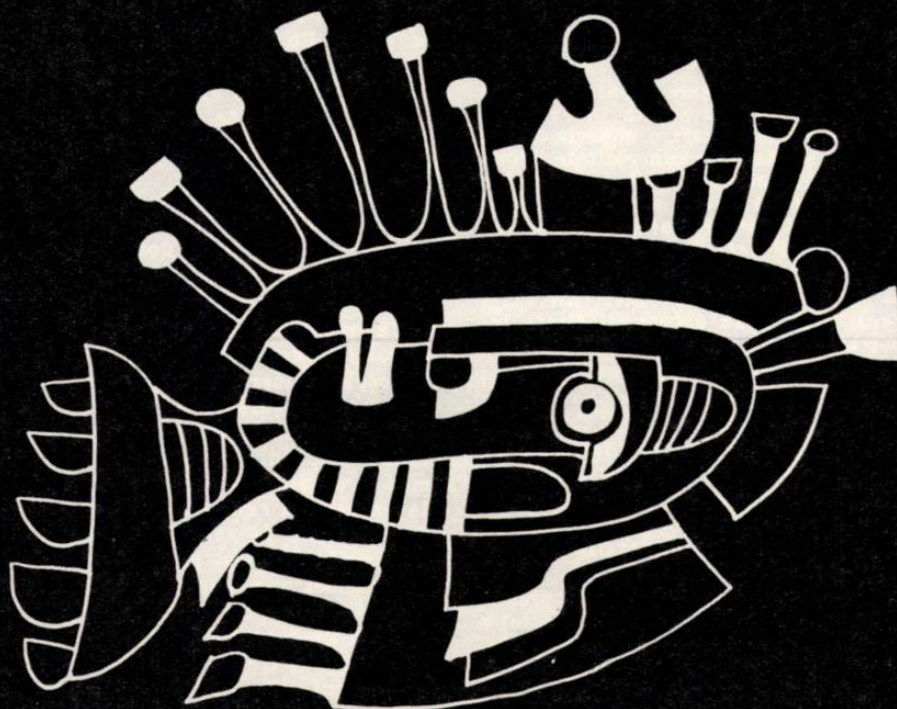
Clientul — Cît costă un vermouth?
Barmanul — Dacă sîdești la masă, douăzeci și cinci de lei. Dacă-l servești în picioare, numai cincisprezece lei!
Clientul — (ingenios) Dar dacă stau într-un picior?

La telefon

— Tu ești, iubito?
— Da, dragul meu. Cine e la telefon?

Prompt

— Vreți să fiți ginerele meu?
— Nu, vreau să mă căsătoresc cu fiica dv.

BUN VENIT GRIGO

SÎNZIANA POP

Iar eu l-am găsit înaintea oglinzii, lipindu-și un nas de carton și-o mustăță de cîneapă. Unul din cei mai mari clowni ai lumii ședea pe scaun, în fața mea: un bărbat cu privire intensă și luminoasă, cu trup de atlet, cu palmele bătătoare de contactul îndelungat cu bara de fier și cu funia. Dar înainte să pun prima întrebare oficială am așteptat să termine antrenamentul din dimineața aceea: Grigo execută cu aplomb în oglindă cele mai formidabile strîmbături pe care le-am văzut în viața mea.

— Anul trecut, la Paris, afișul circului „Jean Richard” anunța: „UN CLOWN DE GENIE — GRIGORESCO — ET SA TROUPE PAR AUTORISATION SPECIAL DU CIRQUE NATIONAL DE BUCHAREST”. Și eu adaosul: „de doi ani de zile Jean Richard se străduiește să obțină exclusivitatea acestui clown de geniu care este Grigorescu.” Tot anul trecut, ziarul vest-german „Münchener Stadtzeitung” scria: „Grigo este cel mai strălucit și mai multilateral virtuos instrumentist dintre toți clownii lumii care s-au perindat în ultimii ani la Kroneban”. Presa austriacă spunea că: „Numărul cel mai strălucit al circului național este susținut de Grigorescu, unul dintre cei mai mari clowni ai lumii”. Iar presa elvețiană: „Punctul culminant al actualului program al circului Rebernigg se datorează formidabilului Grigorescu, cel mai mare clown al lumii”. Regret profund că, în ciuda acestui strălucit palmares internațional, prima întrebare pe care trebuie să v-o pun este: cine sînteți?

— Sînt Ellade Grigorescu, prescurtat Grigo, clown român.

— Ce vîrstă aveți?

— 43 de ani.

— Născut în București?

— Nu. Născut fără loc, pe drum, într-un vagon de cîrcă.

— Părinții lucrau în circ?

— Și părinții și bunicii și toți frații mei. Bunicii dinspre mamă, Lunder Mozetti, italian din Triest, era acrobat. Bunica mea, Ana Kratyl, mergea pe sîrmă. Pe urmă a făcut călărie de înaltă școală. Pe urmă, cînd a îmbătrînit a făcut dresură foarte frumoasă de elini și de porumbei. În familia Kratyl toată lumea trebuia să facă dresură. Asta era „ausprogram”. Tata s-a amoretat de circ și-a fugit de acasă. Era acrobat, apoi dansator-acrobat. Mama făcea scară liberă. Se urca repede pe o scară nesprîjinită și, acolo sus, cînta la vioară. Mătușile mele făceau număr de bicicletă.

— Ce țineți cel mai bine minte din perioada copilăriei?

— Că munceam mult. Am început să fac circ de la 5 ani.

— Care a fost primul dumneavoastră „număr”?

— Am început direct cu clowneria. Spuneam că vreau să fac un salt mortal, puneam pălăria jos, număram: unu, doi, trei și săream peste pălărie.

— Cînd ați început să lucrați serios?

— La 10 ani. Atunci am făcut primul număr greu de scară balansată la mare înălțime. Publicul îmi arunca ciocolată.

— Un clown este obligat să facă toate meseriile circului?

— Nu. Clownii de estradă, acela care joacă scenele comice, în care contează, mai ales, replica, nu sînt atleți. Dar clownii parodiști, cum este de pildă Popov, da. El trebuie să știe toate meseriile circului.

— De ce?

— Pentru că sarcina lor este să parodizeze în pauze numerele cele mai grele ale programului. Și ca să poți parodia un mergător pe sîrmă, de pildă, trebuie să mergi cel puțin la fel de bine ca și el. Și ca să imiți un jongleur și ca să imiți un voltigeur, la fel. Un clown parodist, în clipa cînd este dezbrăcat de costum, trebuie să fie egal cu oricare dintre marii artiști-acrobați ai circului.

— Clowneria este arta artelor în circ?

— Nu știu dacă este arta artelor, dar este, în orice caz, o artă foarte completă. Ea s-a dezvoltat în diferite părți ale lumii foarte diferit.

— Există mai multe feluri de clowni?

— Da. În afară de clownii parodiști de tipul Popov, de care v-am spus, mai există și clownii de pantomimă, ca de exemplu Enghibarov. Și clownii muzicali și clownii albi și August Prostul.

— Ce este un clown alb?

— Este clownul care izbutește să se facă antipatic ca să scoată în evidență pe partenerul său. Este o meserie destul de îngrată și care cere generozitate. Clownii albi sînt îmbrăcați în haine somptuoase, au luna și stelele cusute pe piept și pe spate, sînt plini de paiele și au pe cap un cornet. Ei fac pe încrezuții și sînt înfrinți de August Prostul.

— Știu. N-am putut suferi niciodată clownii albi. Erau de-o prețiozitate insuportabilă.

— Și cu toate acestea, unii dintre ei au devenit celebri.

— Cine?

— Clancanica, de pildă. Îl puneau pe Tonio într-o lumină extrem de favorabilă. Clownul alb are sarcina de a supralicea virtuțile partenerului.

— Ați lucrat și dumneavoastră cu Clancanica?

— Nu. Nu este genul pe care îl practic eu. Dar cînd eram mic, Clancanica mi-a trimis o fotografie cu Charles Chaplin. Pe dosul ei mi-a scris: „Să fii ca el cînd vei fi mare”.

— Dv. ce fel de clownerie practicați?

— Eu sînt clown parodist în stil clasic, acrobat și clown muzical.

— Din pricina aceasta sînteți comparat cu Popov și cu Grock?

— Da. Cu deosebirea că Popov făcea numai parodie și Grock era numai clown muzical. Eu fac și una și alta.

— Cîte ore de exercițiu faceați pe zi, în perioada dumneavoastră de formare?

— Toată dimineața, că seara era program. Și continuam și lîna. Țin minte că la gazdele unde trăgeam, ca să nu fac gălăgie cu bilele de lemn care cădeau, exersam deasupra patului. Deschideam puțin fereastra, intra miros de zăpadă și eu lucram. Pînă la urmă am reușit să fac jonglerie cu picioarele pe o bilă. Iar punctul culminant a fost cînd am reușit să fac dansul jobenelor pe cap, adică să le arunc în sus și să le prind în echilibru pe mușchi. A fost un număr foarte greu.

— Cîți ani se cer pentru un număr perfect de circ?

— Nu există date fixe. Nu există un termen de dare în folosință. Depinde de talent și de muncă. Unii ajung la rezultate muncind enorm și tot nu dobîndesc dezinvoltură. Alții, cu mare talent, reușesc foarte repede. Asta se aplică și la dresură. Animalele au și ele talent și personalitate. Poți să bați un cal să-l smintești, dacă n-are talent, nu faci mare lucru din el. Și vine altul și-l ia ochii. Talentul, ca în toate, este prima condiție a circului. Munca, titanică, vine abia după aceea. Dar fără talent în circ nu se face nimic. În circ se știe bine asta: întîi trebuie să existe talent și apoi talentul trebuie să fie muncit pe rupe. Eu, de pildă, abia acum pot trăi din zestrea pe care am dobîndit-o muncind. Mai pot să fac cîte o pauză. Înainte lucram de dimineața și pînă noaptea. Și, uneori, munca era foarte dură.

— V-am întrebat care sînt meseriile pe care le-ați parcurs înainte de a ajunge clown și mi-ați vorbit doar despre echilibru și jonglerie.

— Am făcut și acrobație excentrică pe la vreo 18 ani. Apoi am făcut numere de călărie împreună cu frații mei. Săream de jos, în picioare pe cal, cu ochii legați. Am fost și zburător comic, fără pînză. Am făcut numere foarte bune de balans, ca Untermann, împreună cu verișoara mea și un puști pe care l-am preluat de la un acrobat care a ieșit la pensie. Ultimul număr pe care l-am făcut a fost un număr de preș, pe care invidia colegilor mei m-a împiedicat să-l prezint în circ, și l-am demonstrat în altă parte, în fața unor oaspeți străini. Era foarte greu și foarte frumos și visez să-l realizez cu bălatul meu, odată și-odată.

— Botezul acesta, în toate apele circului, cred că v-a fost de mare folos, nu?

— Da. Cu toate că adevărata mea ieșire-n arenă nu s-a produs în meseria de clown-parodist ci în aceea de clown-muzical.

„Un clown muzical de „aur“ cîntă la 22 de instrumente“.

Sub acest titlu, revista austriacă „Saltzburger Nachrichten“ scrie: „Românul Grigo are renumele de a fi cel de al doilea mare clown muzical al lumii. Cunoaște 22 de instrumente și cîntă la toate perfect. Clownierile sale nu sînt din arsenalul lui August Prostul, ci îl amintesc pe neuitatul Grock“.

— Chiar cîntați la 22 de instrumente?

— Da.

— Cu studii?

— Numai la început, apoi am învățat singur.

— Cu ce-ați început?

— Cu vioara. La 10 ani. În toate orașele unde mergeam ne luam profesor de vioară. Apoi am învățat acordeonul pentru că era la modă. Apoi trompeta. Apoi saxofonul — tot cu profesor. Apoi trombon, nai, piculină, flaut, cîmpoi etc.

— N-ați avut tentația să deveniți muzician?

— Nu. Cu toate că mă descurc bine la toate instrumentele, nu cred că aș fi ajuns prea departe alegînd unul singur. Dar împletind comicul cu muzica se obține un mare efect. A fost o perioadă în viața mea cînd, plecînd din circ, a trebuit să fac doar muzică. Cu toate că am dobîndit succese împreună cu frații mei, Vincențiu și Bebe, ca trio Grigorescu în orchestra lui Edmond Deda, anii aceia eu îi numesc ani grei. Mirosul de talaj al circului mi-l-a lăsat enorm.

„Grigo Grigorescu, marele clown liniștit“.

— Sub titlul acesta, un articol din presa elvețiană elogiază foarte deosebitul dvs. talent. De ce vi se spune „liniștit“?

— Pentru că nu vorbesc aproape de loc. Numărul meu muzical presupune o mare concentrare de gesturi și de expresie.

— Concentrarea este lucrul cel mai dificil al meseriei de clown?

— Nu. Lucrul cel mai dificil este să faci publicul să ridă. Pentru că publicul este foarte diferit. Reacția lui este diferită de la un om la altul, de la un oraș la altul, de la o țară la alta. Publicul cuprinde toate temperamentele omenești. Sub o cupolă de circ, în aceeași seară, sînt și oameni triști și oameni veseli, și oameni nervoși și oameni destinși, dispozițiile sînt diferite, uneori sînt exuberante, alteori greoaie, ca să faci toată această lume să ridă este o muncă titanică.

— Și dacă lumea nu rîde?

— Dacă lumea nu rîde, te cuprînde su-
doarea rece. Ea-ți curge pe șira spinării,

pe sub palete, și intri într-un frig de gheață.

— Vi s-a întîmplat vreodată ca publi-
cul să nu ridă?

— Numai la începutul numărului. Gesturi pentru care în altă parte primești ovații, uneori nu stîrnesc nici un efect. Și nu știi din ce cauză. Vezi doar că nu prinde.

— Și ce faceți?

— Ce să fac? Îi dau înainte. Nu mi s-a întîmplat niciodată să nu înving pînă la urmă publicul, dar prin ce am trecut, nimeni nu știe. Tu intri și joel ca-n fiecare seară, dar publicul este mereu altul. În meseria de clown nu există șabloane.

— Dar să aveți dumneavoastră o stare proastă nu vi s-a întîmplat? Să fiți foarte trist sub o mască foarte veselă?

— Mi s-a întîmplat. Cea mai cumplită amintire în sensul acesta este legată de moartea nefericită a Lidiel Jiga. Eram în același program cu ea. „Țineam“ toate pauzele. Eram în cabina de machiaj cînd am auzit urlatul îngrozit al publicului. Am ieșit repede în fosa orchestrei și-am apucat să văd cum tigrul o țira prin toată cușca. Atunci, spectacolul s-a întrerupt, dar a doua zi a trebuit să joc.

— Și ați jucat?

— Am jucat.

— Și publicul a ris?

— Da. Ca de obicei, publicul a ris.

— Dețineți rețete profesionale care să vă anuleze stările sufletești?

— Nimeni n-a avut niciodată circul în buzunar. Circul e foarte complex. E foarte ciudat. Nu există rețete. Nimeni nu poate să spună dinainte că va da lovitură, nici că se va putea apăra de o lovitură. Dar un comic nu poate intra plîngînd ca să facă omul să ridă.

— De asta vă puneți mască? Ca să nu vă vadă cînd plîngeți?

— Într-un fel, da. Maska grotescă stîr-
nește risul. Dar nu e destul.

— De fapt, care este rostul măștii în circ?

— Eu am lucrat și cu mască și fără mască. Avantajul măștii este că acoperă fizionomia, așa cum am spus. Un nas fals și o mustață falsă cheamă risul. Se lucrează mai ușor în dosul măștii. Dar masca și costumul nu rezolvă tot. Dacă n-ai nimic de comunicat peste asta, publicul rîde o singură dată și-atît. Masca nu salvează un clown. Ea ajută numai.

— Există o mască de clown clasică?

— Nu. Interpretarea măștii de clown este foarte largă, doar masca de clown alb este fixă. Machiajul este de var, urechile roșii, o sprinceană este în sus și una în jos. Dar să știi că atunci cînd artistul e mare, masca nu se mai vede. Se vede doar el.

— V-am văzut într-o fotografie alături de Chaplin. El este idolul dumneavoastră?

— Am mare admirație pentru Charles Chaplin fiindcă el a fost un desăvîrșit cascadeur. Dar cascadeurie în sensul vechi și bun al cuvîntului, cînd cascadeur era făcută chiar de către artist și nu ca astăzi, în cinema, cînd cascadeurul dublează actorul. Din pricina asta am fost foarte tulburat cînd, stringîndu-l mîna lui Chaplin, atunci, la Vevey, după spectacolul meu, mîna lui era grăsuță și moale. Ce desăvîrșit acrobat a fost?

— Dv. rîdeți la filme?

— Cel mai mult rîd la filmele cu Stan și Bran. Ideea că clownii nu rîd este falsă. Sînt oameni ca toți oamenii.

— Sînteți vesel?

— Nu prea. Mai mult melancolic. Deși optimismul nu-mi lipsește. Cred, cu mare convingere, că binele va învinge răul în orice final.

— Cît timp vă machiați?

— Viața de circ este foarte trepidantă. Nu prea ai timp să întîrzi în fața oglinzii. Eu mă machiez foarte repede și destul de sumar. Cînd stau prea mult, nu iese. Mai mult timp îmi iau probele de expresivitate. Încerc cîteva grimase pentru machiaj; măstrîmb în oglindă. Odinioară, și plecăciunile pentru public, se studiau în oglindă. Și nu era rău. Actorii de estradă și varietăți nu fac lucrul acesta, și felul în care salută publicul este foarte urît. Unii aruncă brațele în aer, alții scutură capul, alții nu fac nimic.

— Dumneavoastră cum faceți?

— În calitate de clown muzical, eu fac plecăciunea omului în frac.

— Contează atît de mult ca publicul să fie salutat?

— Noi spunem: cînd publicul rîde, se naște pe lume un clown.

— La asta vă gîndiți cînd intrați în manej?

— Da, cînd vin din întinerie către lumina arenei, mă gîndesc să găsesc acolo o față de om rîzînd. Pentru că nu există un lucru mai trist decît să primești aplauze la intrare și să nu le primești cînd ieși.

— După un spectacol al dumneavoastră de adio, ziarul vest-german „Süddeutsche Zeitung“ scria: „Numărul prezentat în incheiere de Grigo Grigorescu a lăsat o impresie atît de puternică încît despărțirea publicului de circ pînă la iarna viitoare va fi foarte grea. Românul care, împreună cu trupa sa, a umplut antratele actualului sezon cu clownierii artistice, de data aceasta a oferit un număr solo demn de talia lui Grock. Oare ce lucru există pe lume pe care Grigorescu să nu știe să-l facă? Sperăm din toată inima să-l revedem și iarna viitoare“. Noi cînd o să vă revedem?

— În foarte curîndă vreme.

— Este cea mai mare dorință a dv.?

— Da.

NICOLAE BREBAN

A doua zi el o căută la birou, la telefon. Ea se alintă, se răsfătă, se îmbufnă, se enervă, dar nu reușise să obțină pentru ziua aceea un interviu. Nici pentru ziua următoare: pleca pe teren, el era doar inginer silvic. Ce frumos inginer silvic, cu pana la pălărie, cu pușca în bandulieră, păunașul codrilor! Cel puțin așa și-l imagina ea și așa îl arătau câteva fotografii ale lui, pentru că n-o luase niciodată cu el în pădure. Treburi bărbătești, mîrria el, unde femeile n-au ce să caute. A treia zi, însă, Cîrstea îi făcu o surpriză: trimise o mașină, un Gaz, care o aduse acolo unde era el. La punctul cinci al ocolului județean, pe valea Ampoiului, mai sus de satul Metiș. El era încă două zile reținut acolo și voise s-o vadă. Ei, poftim, asta era Mișu: după o răceală și o indiferență afectată de aproape două luni de zile, îi făcea un asemenea cadou.

Cînd ajunse sus, începea să se însereze. El nu era acolo, în clădirea aceea relativ solidă, lângă care se înălța o baracă uriașă, goală, în care fusese fin. În clădirea ocolului se aflau: un birou și două camere de dormit. Tot acolo locuia familia unuia din paznici. În spate se găsea o popicărie, în bună stare de funcționare. Lelia, după ce așteptă, o oră întreagă, în bucătăria soției paznicului, ieși să facă cîțiva pași (împrumutase o pereche de cizme de cauciuc). Ciudat, aici, sus, ziua părea că se lungise. În vale, cît timp urcase cu mașina, înserarea se anunțase cu violență. Aici, sus, abia se însera, undeva, în spatele pădurii de pe versantul abrupt al muntelui din față, ardea încă o memorie a zilei. Lelia intră în pădure. Zăpada era înghețată, aproape lustruită. La fiecare pas se putea scufunda dar plimbarea, tatonairea, în acest fel, a planșeului pădurii, făcea toți banii. Niciodată nu intrase în pădure, la o asemenea altitudine, iarna. Aproape îl uitase pe Cîrstea. La o sută, o sută cincizeci de metri de stațiune, dădu peste un jgheab uriaș, lustruit, pe care, la intervale aproape regulate, călătorea cite un buștean. Semn că undeva, acolo, sus, se lucra. Ea urcă pe marginea jgheabului. Cînta ușor ca să-și ascundă teama, surpriza, singurătatea. Iată, natura e cîstită: singurătatea și sălbăticia sînt etalate cu franchețe, cu grandoare, cu brutalitate. Nu există ipocrizie, aici. O uriașă, falsă indiferență. Pentru noi, care căutăm sentimentul, partizanatul sau ura peste tot, natura, pomii, zăpada, aerul, animalele pădurii, pot părea indiferente, crud de indiferente, cum spun domnișoarele de orice sex. Dar față de Dumnezeu sînt „ele“ indiferente? se întreba a mia oară Lelia, fredonînd încet, pipăind crusta de zăpadă cu cizmele. Tocmai ea care nu credea în Dumnezeu, sau nu crezuse, care zîmbise la lectura scrisorilor lui Traian-Liviu, el însuși un ateu, un agnostic, cum spunea el: — Eu sînt agnostic, ca Darwin! Nu, nu, e evident, natura nu e indiferentă față de

„...ÎN SFÎRȘIT,

Dumnezeu. Cum ar fi atunci față de mine? se întreba ea. Și o femeie se poate întreba aceasta, are acest drept și, negreșit, în această clipă, Lelia, din diferite pricini, se simțea astfel. Apropierea de el și de El, pădurea colosală ce îi respira aproape masculin în ceafă, mirosul, putoarea aceea de animale sălbatice, care plutea undeva, în jurul ei, ea, o femeie, o tină femeie... brusca depărtare de oraș și de trivialitatea lui, brusca depărtare de propria ei trivialitate. Cîte un buștean, atît de viril, trecea cu o viteză fulgerătoare pe lângă ea, „atingîndu-i aproape mîneca pardesiului ei bleumarin“, ha—ha. Vreun trunchi-bolid, pe care îl auzea sosind de sus, de departe, ca o locomotivă, ca un mistreț, boncăluind pe jgheabul lustruit ca o pistă de bob, anunțat de strigătele tăietorilor. Acolo, undeva în sus și în stînga, într-un loc abstract, unde se afla și el, probabil. Zeul ei. Lelia urca, urca, tot mai odihnită de oraș, respirînd aerul crud, franc, neipocrit. Ciudat, atît de aproape de el, se gîndea la celălalt, la Traian-Liviu, bănățeanul, pretendentul familiei, cadoul pe care-l făcuse ea, propriei ei familii. Viitorul ei burgez, solid, viitorul ei bandaj, care o apăra de pe acum ca un unchi înțelept, ca un tutore, ca un frate vitreg, ca o soră în pantaloni, un logodnic cu mult prea înțelept. Care-i respectase trupul și îl respecta în continuare. Singura lui forță. O fi avînd pe cineva, acolo, în Caransebeșul lui?! Vreo metresă, vreo fostă logodnică?! Ea chicoti, fără să știe. Ar fi fost curioasă să vadă, o clipă, așa, mutra aleilalte. Pentru că, evident, trebuie să aibe, sau, cel puțin, să fi avut pe vreuna. Una, la fel de spălăcită, de descărnată, de provincială, ca el. Sau, mai știi: poate că era grăsuță și licențiată a vreunui institut de trei ani, contabilă-șefă, una care disperase să-și găsească un soț?! Sau, cine știe — vreo văduvă, o fostă frumusețe, cu un copil rămas de la „primul“ soț, cu... În sfîrșit, ce conta! De fapt n-o interesa lumea aceea mizeră, plicticoasă și trivială cu care el suise pînă lângă ea, pînă lângă trupul ei superb, acest tinerel pe care-l întîlnise singuratec, plimbîndu-se singuratec cu tranzistorul său agățat de gît, prin Sinaia. Provincialul acela care părea provincial chiar și în provincie. Un tip semicomice, semi nu știu cum, care ar fi meritat să aibe coșuri la cei douăzeci și cinci de ani, deși nu avea, care merita să fie ceea ce era. Un amestec de grosolanie și poezie ieftină, de delicatețe sufletească și semidoctism, de îngîmfare și plictiseală. Da, sărmanul Grobei, era cam... plicticos. Poate, cine știe, pentru asta și inspira încredere alor ei. Uimitor de mult; încredere. Un tip solid. Un tip care o va fecunda, un tip care o va apăra. De ce? De ridicolul pe care-l stîrnea el însuși?! Aiurea, nu era chiar așa de ridicol! Oare nu sînt lupi pe-aici? Se spune că, la sfîrșitul iernii, ei devin mai îndrăzneți, sînt mai infomețați... lupii umani! — Eu nu mă tem de morți, spunea uneori mama ei, mult mai mult mă tem de oamenii vii!

SINGURĂ, ÎN PĂDURE, IARNA!..."

Nici ea nu se temea de lupi! Ce ciudat, totuși, Grobei se afla în preajma ei. Deși ea, Lelia, somnoroasă, ciuta regală, nu avea nici un chef de el. Cu încăpăținarea sa timidă, politicoasă, cu lipsa sa de mândrie, el se ținea în preajma ei... îl simțea aproape. Era el într-adevăr lipsit de mândrie?! Probabil. Dar... lipsit de instinct? Și mai probabil, altfel și-ar fi dat seama că ea nu era de nasul lui, că lupta era pierdută d'avance, că șansele sale erau ridicele. Dar ea, oho, ea era o mare politiciană! Îl adusese ca să împace familia, să ciștige timp, să-l aștepte chiar pe el... pe el, care încă din prima seară, de la cofetărie, când făcuse cunoștința bănățeanului se purtase atît de ireproșabil, suspect de ireproșabil. Fără umbră de ironie, persiflaj, nici atunci, nici după. Și ceilalți, „gașca“, Gherețeșu, Pretorian, Munteanu, făcuseră la fel, imitîndu-l pînă la nuanță, simțîndu-l perfect. O ironie mult mai teribilă decît însăși ironia. Da, pe loc, acolo. Dar în timp?! Eh, în timp, e adevărat, descărnatul bănățean prindea o oarecare putere. Ca orice ins spălăcit și cu o oarecare... cum să-i spun, cu o oarecare încăpăținare, pe jumătate inconștientă. Singura lui șansă: încăpăținarea, o anume tenacitate de-a doua mînă. Foarte bună și ea. Ha! Grobei și Cîrstea! Stăpînul și sluga. Pentru că Traian-Liviu, cel atît de prezent, cel care o trăgea mai într-o parte, de fiecare dată cînd trecea trunchiul-bolid (Oh, Mișu n-o ferea, el suridea plictisit, de asta îl ura și îl iubea ea!), drăguțul de bănățean se născuse slugă. El care avea nostalgia adevăraților stăpîni, cum le spunea el, el care-i căuta în parcuri suspendate, în legendele ieziuților, în măruntele mituri (de buzunar!) ale profesorilor săi de altădată, de care-i vorbea, lăsînd-o pe ea să viseze, să alunece în afară, să-și verse în afară sufletul ei de ulei: o slugă fără săpîn; Cîrstea: un stăpîn fără slugi, care nu avea nevoie de slugi, deși se îmbulzeau în jurul lui. Asta era noblețea lui, nu?! Că voia să fie un regé singuratic, un lup singuratic, un lup canadian. Iar mititelul de Grobei, ce stăpîn putea spera el?! Ce stăpîn l-ar fi vrut?! Ah, da, ea, desigur. Un stăpîn-femeie, cum sînt atîția. Da, tentant, eventual, ar fi putut face din el. ceva, l-ar fi trimis la școală, l-ar fi împins... l-ar fi împins... Bah, asta ar fi fost moartea ei, a feminității ei. O femeie trebuie ea însăși să-și găsească un stăpîn, un bărbat. Abia atunci devine femeie, nu-i așa?! Cele care rămîn singuratice sau își iau cite un sac ca asta bine crescut și tandru, sub pretext că „n-am găsit“, sînt niște gioarse, niște înfrînte masculinizate. Foarte bine, fă mofturi, refuză în stînga și în dreapta, îmbrîncește, dacă e nevoie, dacă ai chef! Dar găsește-ți unul, în patul căruia să scîncești ca un cățeluș fără ochi, unul care să te cîrpească magnific în dimineața zilei sfinte de Paști pentru că ai uitat să-i calci cămașa sa de poplin, cu dungulițe verzi. Unul care să-i răzbune pe toți, unul care să te facă să asuzi numai cînd se

uită vag la tine, peste marginea ziarului, unul căruia să-i ștergi pantofii, icnînd de umilință, în grabă, cu marginea rochiei cînd se duce la... simbăta sa de poker, de belotă, licitație, preferans. Unde n-are chef de tine. Asta da, feminitate: un stăpîn. Un stăpîn în locul lui Dumnezeu, care e ubicuu, nu-i așa?! Un interimar al zeului, al lui Jupiter, muieraticul, vulturul, taurul, Amphitruionul, bărbatul-interimar, cel cu adevărat bărbat, cel ce poruncește, cel ce se face ascultat, cel ce domină, cel ce fecundează, cel ce ucide, cel blind după victorie, cel tandru cu femeile, cu copiii, cel ce hrănește bătrînii. Adevăratul! Și femeia, adevărata, femeia care poartă în ea o femeie, cu adevărat, cea care-l recunoaște și i se supune. Cea care îl recunoaște și i se supune! Cea care îl caută și îl recunoaște, după nu știu ce semn, după nu știu ce miros, cea care luptă pentru el. Perechea ei. Mon homme! Lupul ei. Care o va stăpîni, care o va țintui gemînd la pămînt, care o va face femeie, cu adevărat femeie. Spre uimirea ei, femeie, spre groaza, spaima, spre salvarea ei. În umilința ei, în ascultarea ei, în instinctul ei triumfător care urlă prin pădurile singuratice ca lupul simțînd marea jivină alergînd pe sub pămînt, iarbă, zăpadă, putoarea marei jivine, a jivinei regale, de neconfundat! Deneconfundat. Mîndria și libertatea numai prin femeie! Cum poți fi mîndră cînd nu ești, cînd presimți îngrozită că nu vei fi niciodată femeie? Îngrozită, gemînd pe sub piele. Că nu slujești nimănui, aceluia care iese cu arcul său, în pădure, să vineze mistrețul, cel care împinge trunchiul de copac, cel blind cu copiii, cel care-l înlocuiește pe El, absentul, trimisul său... care are puterea să-l anunțe... — Dar vine Cel ce este mai tare decît mine... acum securea stă la rădăcina pomilor... căruia nu-I sînt vrednic... căruia nu-I sînt vrednic, plecîndu-mă, să-I... cel care vine după mine, cel care înainte de mine a fost... cel care înainte de mine a... fost....

În pădure se făcu încet, blind, întuneric. Ca într-o biserică. Lumina se tira ușor, înfrîcată, pe la rădăcinile brazilor, a trunchiurilor, umilă, vicleană, lingușitoare, naivă, muribundă în doi peri. Leliei îi veni, copilărește, să se aplece, să se tîrască în patru labe. Acolo, în stratul de aer de jos, unde era încă după-masă, unde era încă seară senină, fericită. Din nou îl simți pe Grobei lingă ea. În natură. Era incapabilă să se întoarcă. Mergea mereu, urca mereu pe lingă jgheab ca pe malul unei ape fixe, lustruite, gălbui. Ziua se lăsa în jos, la fund, ca un reziduu. Așa i se părea ei. De fapt sus era lumină, o lumină falsă însă. Așa cum unii îl caută pe Dumnezeu în biserică sau în inima unui prieten. Sau în încheietura subțire a mîinii, în linia ruptă, a inimii din palmă, în linia vieții, atît de anemică, de spartă, încît e mîncinoasă, cu siguranță. Transpirase ușor și, fără să știe cînd, își deschisese pardesiul. Strigătele se auzeau mai aproape parcă. Ceva mai aproape. În curînd va mirosi a om, o secundă, două secunde, după care mirosul se va astupa. Omul, marele animal va fi prea aproape ca să ne mai putem apăra de el.

(Fragment din romanul „BUNAVESTIRE“)

ÎNCHINARE LA CLASICI

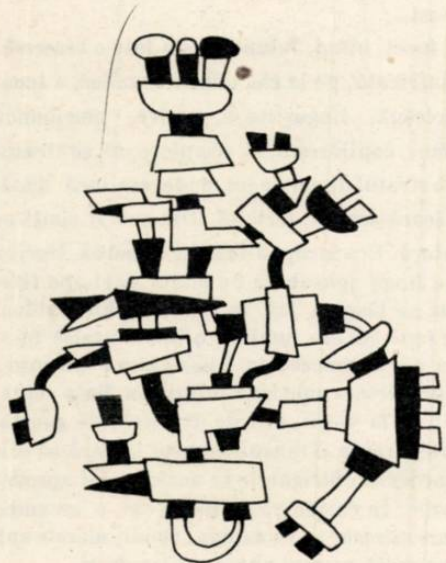
Aceste rînduri de proză sînt datorate. Dar legile particulare ale scrișului meu cer să-mi improvizez un sentiment motor. Cel mai expeditiv e ura. Dragostea încapă doar în cîntecul exhaustiv, în spațiile curbe și ermetice ale versului care, singure, o țin ca univers în fața noastră.

Ura însă e lineară de la junghiul lui Cain, zveltă înfloresce numai în lăncile armatelor.

Să nu disprețuim această intîie aproximație a lucrurilor înadins creată pentru viața imediată.

Îmi voi porunci deci o minie activă. Dar de această dată, nu voi mai lua ca țintă om literar, indiscernabil pînă la un punct de omul de singe și spaime.

Fie dar această vrăjmașe împăiată: poezia leneșă, inofensivă, minge de antrenor, căreia în 6 din 7 zile abia îi repezi un pumn distrat. În ziua antrenamentului, însă, o vrei, bombată și elastică, partener fictiv, prompt în reacții.

Poezia leneșă e foarte adesea o poezie vivace și coincide atunci cu stînga modernistă sau modernismul scurt. [...]

Poezia leneșă, iarăși: jalnică, cerșetoria cantilenă a nomazilor ultimi-simboliști. Palidă ca un altoi neprins; oribilă, tremurătoare ca un plămîn expectorat — fie buretele răcoritor pentru fruntea (enormă) a vreunui critic, congestionat pînă la urmă, nedumerit, nefericit de vîforul și săbiile albastre și adîncul de rai în care vrea să fie văzut Spiritul.

Poezie leneșă: poezia sinceră, ineptă insistență de a scrie versuri cum vorbești, banalul reabilitat, corcit cu sensibilitatea; sărăcia poezilor provinciali de a prefera o predică protestantă unui text august și revelat.

Leneșă iarăși, poezia francis-jamistă, așa de naiv instalată în orthez-uri evidente.

Poezia în cădere silogistică, deșelătoare ca un tobogan.

Poezia veristă, docilă, aplicată ca eroii lui Flaubert pe copia lor din enciclopedie.

ION BARBU

POEZIA LENEȘĂ

Poezia regionalistă: Oswald tirgovăț, gudurînd la soare o scrofuloză moștenită și un destin cabotin.

De obicei toate aceste nevrednicii își zic singure: disociative, sănătoase, vii sau vicioase.

Cunosc însă nepregetul ca singura viață; singura sănătate, liniștea dincolo-luminătoare a sufletului. Singura noutate, un gînd preexistent și regăsit: nu ca termen al unui mers necesar, ci ca dat al memoriei înfiorate.

Poezia leneșă se întovărășește cu o tehnică rudimentară ori barbar însușită. Nu există versificație spontană. Cele două celule se întredovorează în monștruoșitatea versului facil.

„Faire difficilement des vers faciles“ n-a însemnat niciodată a ticlui versuri ușor digerabile, ci rara aventură a unui vers într-adevăr esențial.

Pentru acest fapt preponderent, pregătit de timpuriu cu mai mare avarie decît o abordare de astre, pentru determinarea sau provocarea Versului Jubilat, Consistență și Nedeterminare unite, tehnicile oamenilor abia ajung.

Îmi dau seama însă cît de ridicul poate fi cuvîntul arzător și profetic.

Se cuvine să închei aceste rînduri cu un suris cît mai curtenitor.

Această „poezie leneșă“, în parte creată de posaca mea fantezie, n-a fost decît, cîteva minute, o temă pentru o retorică desfrînată. Chiar dacă există o salut ca necesară.

De la cîntecul lumesc, care înmuia inimile bunicilor pe vremea lui Ion Ghica, la o poezie de experiență și transfigurare, nu se poate sări într-un singur veac.

Să ne înfundăm, fără regrete, în acest tabiet al romanței și elegiei.

Pace poeziei leneșe!

Poeților implicați, complimente.

[...]

O RĂMÎ

de DAN LAURENȚIU

*Cum trec fericitele umbre
prin grădina cu pietre albe
un mesaj de adio
se aude în ceruri*

*sufletele noastre
sînt două flăcări de aur
pe cenușa caldă a trupului
o rămî*

*în grădina îngerilor
o rămî*

*în clipa fără prihană
nu privi înainte
nu privi înapoi
la fiecare pas ne așteaptă mormîntul*

SILVIAN IOSIFESCU

jurnale

Apropo de o „mică antologie epigramatică“

Precum vezi, amice, titlul spune,
foarte clar și simplu, la o adică
epigramele dacă-ar fi bune
n-ar mai fi antologia... mică...

Epigramistului D.C. Mazilu

La un festival de epigrame, la care citea
și D.C. Mazilu, un ascultător...
Eu l-am văzut mereu posomorât
și știu că nu s-a întrecut cu kilu'.
După lecturi s-a ridicat și-atât
a întrebat murind: „De ce, Mazilu?“

EPIGRAMA de D. VICOL

Nu-i ușor să alcătuiești acte de naștere pentru nici o formă literară. Tipuri înrudite și anterioare, cu altă filiație, vin să se opună oricărei cronologii prea sigure de sine.

În cazul jurnalului intim — ca și pentru genul atât de apropiat și puțin mai vechi al memoriilor — epoca de maturitate este Renașterea. Jurnalul din secolul al XVI-lea nu se poate mindri cu nume ca Montaigne sau Cellini. Dar însemnările de călătorie ale lui Pigafetta, fără a avea structura propriu-zisă a jurnalului îi creează un strămoș încă din timpul expediției lui Magellan. Iar după un secol și jumătate, autorii de jurnale din timpul Restaurării și Revoluției engleze, Pepys, Evelyn, au pătruns cu drepturi depline în istoriile literare.

Titlurile amintite indică și cele câteva ipoteze propuse cu privire la geneza jurnalului intim. Albert Thibaudet a făcut în treacăt o supoziție seducătoare și puțin rezistentă, referitoare la originea protestantă a jurnalului. Acesta ar fi un succedaneu al confesiunii religioase. S-a vorbit și de o descendență istoriografică a principalelor tipuri de scrieri memorialistice, a însemnărilor polemice ca și a autobiografiei. Este opinia la care se alătură Vianu atunci când vorbește despre „literatura subiectivă“. De asemenea, notele de călătorie propun altă sursă.

De fapt, diferitele ipoteze își concentrează atenția asupra unuia din cei doi poli spre care s-au îndreptat și se îndreaptă însemnările date, vechi și noi. Ca și cronicarul și călătorul, atîția autori de însemnări tind să rămână în umbră, se vor exclusiv martori, chiar cînd nu au iluzia unei imposibile neutralități, cînd relatează cu simplitate ori cu sarcasm. Iar jurnalul autocăutării seamănă într-adevăr cu un înlocuitor al confesiunii. Dar însemnările cele mai reținute, mai discrete, fac cîteodată loc unui gest, unei lamentări, cu atît mai tulburătoare prin contrast. O dramă conjugală strecoară printre rîndurile calme ale lui Maiorescu fraze de deznădejde, gînduri de sinucidere. Și autismul pur, punerea în paranteze a realului, se manifestă rar, în cazuri limită — cum e transcrierea de obsesii care a precedat demența lui Maupassant.

Fără de memorii, deosebiri și amestecurile sînt la fel de sensibile. Jurnalele sînt foi de temperatură ale gîndului și sensibilității. Serise „la cald“ — frații Goncourt își transcriu impresiile seara, după consumarea experiențelor — paginile de jurnal răsfrîng spectrul infinit de culori și caleidoscopul pasiunilor, aspirațiilor, preocupărilor care încheagă o existență. Memoriile sînt evocări de cele mai multe ori tîrzii. Există și excepții, memorii scrise înainte de patruzeci de ani. Dar, de obicei, memoriile evoluează dintr-o optică unitară, în lumina apusului. Memorialiștii caută să se distanțeze, privesc cu o anumită surprindere pe omul care a fost, repetînd parcă acel „ciudat“ al unui personaj din Budenbrooks.

În practică, trecerile de la o atitudine și deci de la o structură stilistică la celelalte sînt numeroase. Lăsăm la o parte arbi-

trarul denumirilor. Ca și frații Goncourt, Iorga și-a intitulat însemnările zilnice „memorii“, iar memoriile propriu-zise le-a intitulat O viață de om... Dar există memorii care pornesc de la însemnări zilnice și păstrează temperatura, prezența acestora.

A făcut-o Saint-Simon. Nici gîndul la cititor — prezent mereu în memorii, chiar dacă cititorul la forma nedefinită a posterității justițiere — nu creează diferențe certe. Inițial, jurnalul a fost de uz strict propriu. Pepys a folosit redactarea cifrată. Stendhal a făcut în mai multe din paginile jurnalului său apel la discreția celui care ar găsi întîmplător filele, a cerut cu insistență să fie distruse. Dar de la Goncourt, apoi de la Gide, jurnalul destinat tiparului — publicației apoi volumului — nu mai constituie o noutate, servește adesea drept deglizare pentru dialoguri, eventual pentru pamflet și răfuială.

Apartenența literară a jurnalului e o falsă problemă pe care doar dogmatismul și naivitatea cred că o pot rezolva categoric și în ansamblu. Echivalînd literatura cu flejiunea, spirite super-sistematice — s-au încercat și teoretizări recente — izgonesc din Parnas textele hibride, indiferent de semnătură. Nu știm încă foarte riguros ce este și ce nu este literatura. Dar în cazul fraților Goncourt nu e îndoială că mai convingător literare sînt multe din paginile jurnalului decît romanele, la vremea lor inovatoare și provocînd vacarm, astăzi învechite. Cu ingenuitate nu mai puțin suficientă s-a afirmat și teza opusă: orice text al scriitorului, scrisoarea intimă ca și fila de însemnări grăbite constituie literatură. Destule exemple, începînd cu jurnalul esențial ca document, dar atît de inegal, al lui Stendhal, fac discuția oșioasă.

Inegalitatea intră în condiția însemnării de jurnal în măsură mult mai mare decît pentru memorii — mai elaborate, epizodate. Formule ca „pagini“, „fragmente“, „valori literare ce se pot descoperi“ nu sînt doar precauții retorice. Genul a creat și el scriitori fără voință, a păstrat nume de autori care nu s-au gîndit că fac literatură, de tipul lui Pepys. Sînt mai puțin frecvenți decît alcătuitoarii de memorii. Dar chiar cînd poartă semnături ilustre, paginile de jurnal alimentează răzleț literatura, alătură pasaje memorabile cu altele penibile, cuprînd și inevitabilul balast.

Evident este doar că atitudinea aceasta, — comună expansiunii adolescente și gînditorului matur — nevoia de soliloquiul fixat pe hîrtie — înfruntă vremea, nu pare de loc a diminua, cu excepția epocilor de constrîngere care inhibă, atitudinea confesivă, jurnalele se înmulțesc chiar în contemporaneitatea obsedată de mass-media. Devin contraargumente împotriva teoretizărilor care vorbesc de abandonarea „galaxiei Guttenberg“. Cuvintele, preocupările, tonul sînt cu totul altele. Dar gestul lui Pepys, al lui Benjamin Constant, al lui Maiorescu se repetă.

EPIGRAMA

de D. VICOL

Epigramistului G. Zarafu

De-o vreme publică într-una
de i s-a dus prin țară buhul:
e foarte darnic în catrene,
în schimb foarte zaraf cu... duhul...

Lui Ion Grecea, apropo de faptul că a declarat la o șezătoare literară că eroina romanului său „Necunoscută“ este deosebit de frumoasă.

Și iar femeia, bat-o vina!
decît frumoasă eroina
era, cred, mai avantajos
romanul să fi fost frumos...

Lui Ștefan Luca, autorul romanului „Cheia de fa“

Nevestei, inima și ușa,
cu atîtea chei, domnia-sa,
cercînd în van să le descuie,
recurge-acum... la Cheia Fa..

O AMINTIRE DESPRE GALA GALACTION

Prin anii 1938-39 lucram în redacția unei publicații al cărei director era Mihail Sadoveanu.

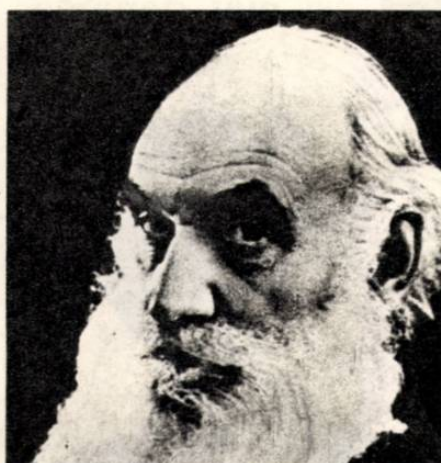
Deși publicația avea un caracter semi-oficios, fiind editată de Ministerul Muncii, totuși prezența unui grup de scriitori de stînga în redacție și în rîndul colaboratorilor a imprimat publicației o orientare profund democratică.

Printre colaboratorii de prestigiu se numărau: profesor C. Parhon, Lothar Rădăceanu, Ion Pas, profesor S. Simionescu, profesor I. Zamfirescu și încă mulți alții.

Un nume deosebit de prețuit și iubit de cititori era al lui Gala Galaction, colaborator permanent al publicației.

Sarcinile redacționale, împărțite între Octav Livezeanu, Mircea Florentin și subsemnatul, au făcut să pot avea prilejul de a mă apropia de această mare conștiință umană, de acest suflet cald și neliniștit care a fost Gala Galaction.

Menționez și subliniez că în calitate de colaborator era de-o punctualitate anevoie întîlnită în rîndul condeierilor. El ținea ca personal să facă și încă minuțios corectura articolului sau bucății literare pe care o aducea cu mult înainte de sorocul apariției. De obicei fiecare lucrare trimisă era însoțită de cîteva rînduri.

Și acum vreau să relatez o întîmplare mai puțin obișnuită...

...Publicația la care lucram trebuia să alcătuiască și să tipărească de urgență un almanah. În mod firesc s-a făcut apel în primul rînd la colaboratorii permanenți.

Gala Galaction ne-a trimis o bucată care „...a mai dat cu nasul de lumina zilei acum... vreo duzină de ani” și „am restaurat-o”.

Bucata, citită în redacție, a fost îndrumată de îndată spre tipar. „Restaurată” era de altfel cu totul alta.

Dar iată, tocmai cînd ne-a sosit șpalul pentru corectură ne-am pomenit cu Gala Galaction, care venise de undeva din provincie direct în tipografie. Era vădit tulburat.

— Dați-mi articolul pentru almanah înapoi. Nu-l mai public.

— De ce? am obiectat temîndu-mă că vrea să ne lipsească de dorita lui colaborare.

— Nu, nu se poate! Știi foarte bine că a mai fost publicat o dată.

— Bine, dar a fost refăcut și...

— Nu, nu stăruii! Ți-am adus alt articol. Nu-i pomeni nimic din toate astea lui nenea Mihai.

Și zîmbind a adăugat:

— Ehe, e bine să-mi cunoști și ciudățeniile.

.....

Ciudățeniile?

Fără îndoială că nu, ci o înaltă probitate morală și profesională a celui om cu înfățișare tolstoiană a cărui nobilă prezență în viața mea, în gîndurile mele, a însemnat numai lumină, multă și puternică lumină.

ȘTEFAN TITA

OVIDIU GENARU

NESAȚIU

*Iarna asta de noiembrie ne tot duce înainte
înhămați în vene-albastre, fără ținare de minte,
tu-mi întinzi pe ulicioară doi cartofi cu sfîrcuri sfinte.*

*Fără țipăt mor copacii, cîte-o pasăre în spațiu
mă închide-n ochiul dînzei, mă iubește cu nesațiu,
pana ei e cenușie ca secunda la Horațiu.*

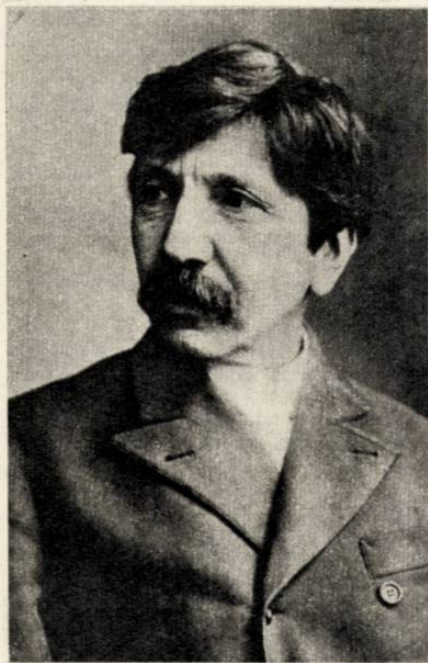
*Am uitat salcîmii, noaptea, cînd troiene de stamine
viscoleau cărarea dreaptă de la mine pîn' la tine.
Dulcele din urma noastră doarme-n stupul de albine.*

*Iarba grea de astă-vară, care-a fost amanta mea,
din florarele vacanței a căzut în cîmpuri grea,
ca să ne mai nască-odată, pe mine, pe dumneata.*

Cu Vlahuță, Delavrancea și Caragiale la Dragosloveni, la Poiana Mărului și mai departe

„...porneam la drum, cu carul tras de boi, cu Vlahuță, cu Delavrancea și Grigorescu, pe la schitul Recea, la Rogoz și la Poiana Mărului... Stăteam zile întregi prin acele locuri minunate. Pictorul picta, scriitorii scriau...”

Mărturisirea aparține lui Moș Costică Spînu din Dragosloveni. Moșul — care în tinerețile sale a lucrat la conacul lui Ștefanache Gilcă, socerul lui Vlahuță — îi însoțea adesea pe scriitori în peregrinările lor prin Țara Vrancei.

Dragoslovenii — oază de liniște și de popas pentru Vlahuță în mijlocul podgoriilor („Am făcut planuri — scrie el undeva — să ne retragem acolo. Dacă s-ar putea construi în pod o cămară pentru mine să mă știu eu acolo singur (...) cred că atunci aș începe într-adevăr să-mi trăiesc viața mea”) — era locul de întâlnire al celor trei mari prieteni: Vlahuță, Delavrancea și Cara-

giale. În cerdacul casei își petreceau multe din serile lungi de toamnă.

— În „Apus de Soare” am vrut să prind un crîmpei din bogata istorie a Moldovei, cum știți. Are Ștefan o replică cheie...

— „1907” mi se pare că-i un poem valoros, l-am citit multor musafiri ai mei și le-a plăcut...

— Eu am scris „Din primăvară pînă-n toamnă” pe tema asta. Trebuie să le arătăm burtă-verzilor că ei nu sînt țara...

Deasupra unui fotoliu, dintr-un tablou, aflați în discuții, cum îi vor fi prins de multe ori zorile în balconul de la Dragosloveni, privesc cu blindețe cei trei prieteni — pe care reporterul și i-a închipuit vorbind...

Casa poetului — la care am poposit într-o vară romantică — stă, și astăzi după aproape șaptezeci de ani de cînd a părăsit-o stăpînul ei, scufundată în liniștea podgoriei. Pasul ce-i trece pragul se înfioară,

iar inima cheamă din cețurile memoriei versurile:

Lăsați-mă singurătății mele,
Mi-albește capul, în vârtejul lumii,
Pe frunți de valuri stă cununa spumii,

De mult ce se frămîntă între ele.
Multe din necazurile vremii își trimiteau, însă, ecourile pînă aici. Sub nukul din grădina casei din Dragosloveni se află o masă. La ea a stat poetul în 1907 și — în timp ce prin împrejurimi se auzeau strigătele țăranilor răsculați — a scris poemul său incendiator:

Dar ce e, Doamne, vuietul acesta?
Ce-i freamătul acesta care crește?
Se zguduie pămîntul și mugeste,
Ca marea, oînd o biciuie tempesta.

Casa din Dragosloveni poartă și astăzi amintirea poetului. Între altele documente, printre fotografii și ziare, printre obiecte personale și ediții din opera scriitorului se află și o scrisoare impresionantă pentru

modestia și caracterul autorului „României pitorești“.

Mulțumesc Academiei — zice Vlahuță — și mai ales celor cari s-au gândit să-mi acorde și mie un loc de membru corespondent. O fi aceasta o mare onoare. Dar eu n-o înțeleg, n-am cerut-o, nu știu pentru ce mi se dă și nu pot s-o primesc. Am îndrăznit într-o vreme să-mi pun nuvelele și poeziile la unul din premiile Academiei noastre crezând și azi, când citesc în adresa ce mi se trimite: „Academia Română apreciind scrierile și activitatea domniei voastre literară...“ mă întreb sincer nedumerit cari scrieri? Nuvelele? Poeziile?

Dar acelea sunt proaste, au fost respinse de la un premiu de 5000 lei; și dacă atunci am înțeles verdictul Academiei azi am rămas uimit (...)

Nu, nu pot să primesc gloria pe care mi-o dați, nu voi să înfrunt privirea protectoare a atîtor celebriți. Lăsați-mă obscur și muritor, cum sunt. Voi munci înainte, cît voi putea și cum voi putea. Ce să caut eu acolo?

Frumoase și de neuitat pentru poet și pentru prietenii săi rămăneau, de fiecare dată, călătoriile prin munți. Uneori mergeau doar gazda și Delavrancea, alteori se afla cu ei Caragiale sau Grigorescu.

Plecau pe o zi sau mai multe, se opreau prin sate și pe la mănăstiri, stăteau de vorbă cu oamenii ori se minunau de farmecele naturii...

Dintre locurile cele mai pitorești pe care le vizitau scriitorii și pictorul, Poiana Mărului — un schit pierdut printre munți — era poate cel mai frumos. De altfel, Vlahuță și prietenii săi veneau aici pe urmele unor înaintași care cu-

noscuseră schitul și scriseseră despre el. Mărturiile literare despre acest loc cu o istorie deosebit de interesantă (aici au fost miniate unele dintre primele manuscrise în limba română, aici s-au ascuns cîțiva dintre revoluționarii de la 1848, ori, mai demult, haiducii care împărțeau dreptate prin ținut) sînt multiple și pot forma oricînd obiectul unor evocări nostalgice.

Pe motivul că este „inițiat în activitatea politică clandestină“ Cezar Bolliac e exilat aici la 1840.

„Mai nenorocit (Bolliac, n.n.) — îi spunea prin 1866 Ion Ghica prietenului său Alecsandri — respira aer curat de munte, surghiunit la Poiana Mărului unde un cucernic călugăr rus îi citea în toate diminețile moliftele sfintului Vasile.“

Alexandru Pelimon ne-a lăsat o descriere a schitului, cu poziția sa într-adevăr ieșită din comun, iar Alexandru Vlahuță în capitolul „Muntele Penteleu“ din „România pitorească“ are, la rîndul său, numai superlative despre aceste locuri. De altfel, pe Vlahuță și pe prietenul său Delavrancea o fotografie ni-i înfățișează „În drum spre Poiana Mărului“.

Peisajele au rămas și azi aceleași. Prin sate oamenii, binevoitori ca întotdeauna, îți vorbesc cu nostalgie despre timpurile duse. Toamna, cam la ceasul în care la Dragoslovenii de odinioară pozeau prietenii lui Vlahuță, la conac sosesc poeți din toate zările țării. Lîngă statuia celui care a mutat în nemurire gîndurile și sentimentele unei vremi, poezii unui alt timp — reuniți într-un mare festival liric — își citesc versurile lor de rod și de țară.

Florentin POPESCU

CURIOZITĂȚI

Campanie împotriva leucemiei

De ani de zile, clinica universitară din Tübingen (R.F.G.) lucrează la îmbunătățirea unei terapii eficiente în cazul leucemiei. Boala apare în majoritatea cazurilor la copii și la adulți între 30 și 50 de ani. Deoarece la tineri capacitatea de regenerare a celulelor este mult mai mare decît la oameni maturi, chiar și cu actualele metode de tratament, copiii au o șansă medie de supraviețuire de circa trei ani. Grupul de cercetători de la Tübingen consideră ca principală sarcină a sa analizarea metabolismului celulelor maligne, legat de multiplicarea celulelor, și găsirea unei posibilități de a-l influența prin medicamente.

Terapie muzicală: cîntec de leagăn în loc de somnifere

Din teste speciale a reieșit că un cîntec de leagăn poate avea un surprinzător efect soporific și calmant. Gama tonurilor la aceste cîntece este redusă. Intervale mari nu apar decît arareori. Aceasta crează impresia unei continuități line. Executarea unui cîntec de leagăn duce la o adaptare a ritmului respirației la desfășurarea melodiei. Ea devine plată și regulată ca la un om adormit. Frecvența bătăilor inimii scade. Așadar, cîntecele de leagăn au un efect adormitor dovedit. La cercetările clinice a fost cu puțință suprimarea completă a medicamentelor soporifice la pacienți care, pînă atunci, nu puteau adormi fără ele.

Un efect absolut contrar îl are în schimb muzica de jazz și beat. Muzica militară are un efect activant, ba uneori duce chiar la porniri agresive.

De zile-n şir umblam după o dihanie de urs. Se înserase şi mă aşteptam să aud gulroglul urlînd. Eram de cîteva săptămîni acolo, pe urmele ursului, şi-n fiecare seară l-am auzit urlînd. Se zice că atunci cînd urlă un gulrog (sau răgeşte sau şipă sau dracu ştie ce limbă o fi avînd un cuvînt, o vorbă care să i se potrivească întocmai sunetului ăluia care ţi se vîră sub piele şi-ţi ridică părul şi te face să simţi mîncărimi pe tot trupul şi te face să-ţi duci mîna la frunte şi să-ţi ştergi sudoarea; o sudoare rece, ieşită dintr-un cotlon ascuns al trupului tău, partea aceea-n care stă groaza îngrozirii îngrozirilor sau spaima spaimelor tuturor spaimelor pe care le poate trăi un om într-o viaţă de om pe lumea asta numai şi numai a oamenilor) urlă pentru că simte-n preajmă un om care-i gîndeşte răul. Şi se mai zice că dacă eşti om şi dacă eşti pe-aproape şi dacă auzi un gulrog şipînd sau urlînd sau răgînd sau făcîndu-le pe toate trei odată (şi totuşi pe nici una dintre acestea trei), dacă-l auzi născîndu-şi răguşcala gîtleului şi umplînd munţii cu ea, trebuie să te azezi în genunchi şi să nu spui o vorbă, nici către mama care te-a născut şi nici către Dumnezeu şi nici către-al şaptelea cer şi nici către-al şaptezecişisaptelea, trebuie să stai aşa şi să taci şi să-ţi gîndeşti viaţa, s-o cugeţi pe toate părţile aşa cum numai cel dus la spinzurătoare ştie s-o facă cu viaţa lui; şi asta nu pentru că aşa se zice că trebuie; pentru că din clipa-n care eşti singur şi-n munţi şi-ai auzit gulroglul urlînd şi pînă-n clipa-n care vei fi singur şi-n creierul munţilor şi cu gulroglul în spatele tău s-ar prea putea să nu treacă decît o clipă. Şi din clipa aceea, din clipa aceea trecută, se poate-ntîmpla să uiţi că pe lume există clipe de-astea care trec de parc-ar trece ciorile prin faţa ferestrei. Nu, nu să uiţi, mai bine zis să nu-ţi dai seama, să nu-ţi mai poţi da seama. Dar asta se zice, şi nicăieri în cer sau pe pămînt nu scrie cu litere-nţepenite de adevăr că aceea ce se zice e-ntocmai.

Şi urlatul acela al gulroglului, pe care mă aşteptam să-l aud aşa cum îl auzisem în fiecare seară, nu răzbătea pînă la mine sau nu răzbătea dinlăuntrul sălbăticiunii în afara ei sau nici n-avea de gînd să răzbată. Nu ştiam ce să cred. De fapt nu că nu ştiam, nu că mă-ntrebam ceva la care să nu ştiu să răspund; dar întrebarea asta stăruia-n mine, aşa cum stăruie oiţelul lingă vaca aceea care l-a fătat şi care dintr-o greşală a naturii e stearpă. Bolan, ciinele meu, se-nvîrtea-n jurul armei mele şi ăsta a fost primul semn; primul semnal, clopotul care dă alarma şi care provoacă panica atît de propice morţii. L-am văzut pe Bolan nu neliniştit, nu speriat, nu îngrozit; l-am văzut încercînd să se-ascundă-n puterea mea, putere pe care-n ciineasca-i ipocrizie abia atunci a recunoscut-o şi-a acreditat-o-n sufletul lui de ciine; abia atunci, în acel ceas pe care-l simtea ca pe cel din urmă. Şi eu n-am ştiut ce să fac nu pentru că nu se putea face nimic şi nu pentru că eu nu-mi puteam da seama ce s-ar putea face; dar singele meu se şi vedea-nchegat de aerul tare al muntelui şi-şi zicea: nu că nu-mi place să curg mai departe prin venele sălbaticului ăstuia, nu că n-am făcut-o cu sîrg şi nu că n-am de gînd s-o fac tot aşa şi de-aici înainte; dar sînt atît de aproape de totala mea-nţepenire şi oprire şi putrezire, am atîtea înalte şanse să fiu scos din albia mea unică pînă astăzi, încît nu merită să m-avînt mai departe. Singe şi trup şi carne şi răsuflare, înţepenite-alături de ciinele care-ncetase să fie ciine şi semăna-n auzul meu cu scheunatul-statuie-n-patria-scheunatului-de-pe-urmă, aşa că n-am mai făcut o mişcare, n-am mai clipit, pentru că ştiusese o clipă-nainte că-n clipa următoare n-o să mai pot şti nimic şi n-o să mai pot mişca nimic, ştiînd ceea ce poate să ştie o bucată de carne aruncată-ntr-o mînă a lui Dumnezeu şi Satana în ziua-n care pe-amîndoi o să-i apuce pofta să fie cîini şi-o să-i apuce pofta să fie flămînzi. Am rămas aşa împietrit şi s-a furişat pe lingă mine, trei paşi în dreapta mea. Soarele apunea şi umbra lungă a trupului meu i-a căzut pe cap. S-a oprit acolo-n umbra ochilor şi capului şi trupului meu şi-a căscat, apoi a clipit din ochii roşietici privindu-mă cu un fel de ilustră scîrbă sau ilustru dispreţ, umbra mea peste ochii lui ca o bucată de hîrtie-n mîna unei regine atunci cînd regina se scapă pe ea, m-a privit aşa şi-apoi a deschis încet gura, la-nceput o respiraţie şuietătoare, apoi un şuiet nebun dintr-un piept zbîrlit şi cambat, răcnetul sau răgetul sau ce-o fi fost, scrijelit în memoria mea subit bolnavă de-acest hocus-pocus-uite-mortul, uite-l cum trăieşte. Atunci am simţit (nu, n-am simţit; mult mai tîrziu mi-am dat seama că ceea ce-a fost atunci a fost un ceva care-ar fi trebuit simţit) că degetele mîinii drepte se-ncordează-ntr-o durere a disperării şi-am bănuir printr-o bănuială a somnului că ceea ce am în mîini e o puşcă. Şi-am gîndit cu un gînd al morţii sau al somnului sau al amîndurora amestecate-ntr-un amestec rar pe care-l întîlneşti cel mult o dată-ntr-o viaţă, că unealta aceea care-mi îndurerează degetele e ucigătoare. Dar nu, mai era arma minţii care-ncepuse să se trezească sau a nebuliei care-ncepuse s-acopere o trezie şi-asa numai pe jumătate-nvîtată dintr-o moarte de dincolo de adevăr; şi arma aceea, mai curînd a nebuliei decît a surorii sale mîntea omenească, m-a ajutat să mă mişc. N-am mişcat mîna, simţeam că puşca-mi intrase-n carne strivînd-o tăcut şi crîncen; mi-am întors încet capul înspre sălbăticiunea care îşi opri se cu o batjocoritoare curiozitate ochii în ochii mei. Am simţit învierea firavă a viului mort din morţii vii încă, şi-am simţit că pot să trag aer în piept. Mi-am umflat pieptul şi-am simţit între buze sudoarea sărată şi rece care mi se scurgea de pe frunte; şi-am scuipat, cu scîrbă, înspre ochii animalului deşi bruma de mînt pe care-o trezisese odată cu mine mă sfătua să-l scuip cu plumb. Dar plumbul nu încăpea între mine şi el, pentru că puterea lui era moartea mea şi numai o nebulie pe măsura acelei puteri îi putea ţine piept. L-am scuipat în ochi şi-a mormăit, un mormăit numit lăbărţarea crezului său într-o fraternitate de moment cu un animal care strînge-n mîini o puşcă, echivalentul garniturii de colţi cu care l-a mîruiat Dumnezeu în ziua-n care-l adusese pe lume; ceea ce nu se putea zice despre puşca mea. Apoi mi-a întors spatele şi, cu paşi molcomi, prăbuşit în el însuşi ca-ntr-o părere de rău, gulroglul se îndepărtă, cu ochii ţintă înainte şi

(Fragment de roman)

cu ceafa lată înspre mine, oferindu-mi astfel o țintă sigură și bătătoare la ochi. Mi-am dezmoțit mina și-am așezat patul armei în umărul care îmi tremura ușor. Am ochit îndelung, aproape sigur pe mine și pe mina mea blestemată să nu dea greș, și-am apăsât pe trăgaci. Apoi, în vreme ce sălbăticiunea își întorcea capul, nu cu muștrare, nu cu surprindere, doar cu o molatică urmă de rușine-n ochi, mi-am amintit că primul glonț era un glonț orb, era darul pe care-l făceam eu oricărei sălbăticiuni despre care știam că n-o să-mi scape la al doilea foc, mai bine-zis la primul foc adevărat. Legământul mîinii care seamănă moartea de-a se anunța printr-un semn asemănător celui dătător de moarte, o sentință sonoră izvorită dintr-o noblețe despre care abia-n clipa aceea mi-am dat seama că e noblețea nimicului năucit de sine. Am continuat să țin arma în aceeași poziție, gata să slobod al doilea foc și primul plumb al acelei întâlniri, dar animalul nu s-a urnit din loc, se uita mai departe la mine; stătea cu spatele spre cel pe care-l avusese sub labă și cu capul întors, aproape lipit de coaste, tot într-acolo. Mă gîndeam că un singur salt i-ar ajunge ca să treacă prin mine, prin plumbul meu și mai știam că același salt ar fi de-ajuns să mă treacă pe mine-n cealaltă lume; dar n-am coborît arma de la ochi. Ne priveam împietriți, mirîndu-ne unul de celălalt, recunoscîndu-ne; pînă cînd mi-am dat seama că din poziția aceea nu va putea face saltul, că va trebui mai întîi să se întoarcă și că frîntura aceea de frîntură de timp îmi va ajunge să trimit în el două fire de plumb în plus. Dar degetul meu nu vroia, o lua razna, batjocorîndu-mi pornirea. Așteaptă, ziceam, așteaptă să-mi cumîntesc degetul. Deocamdată te am la mîină, vreau să zic c-ai putea scăpa cu un fir de plumb în tine dac-ai face un salt înainte și-ai dispărea în brădet; dar dacă te-ntorci înspre mine, pînă să poți face saltul o să uiți c-ai vrut să-l faci, o să te fac eu să uiți. Dar degetul o luase razna și-odată cu el întreaga mîină și-am simțit că arma se clatină și că mina coboară încet-încet înspre pămînt. Atunci mi-am amintit de Bolan și mi-am scăpărat ochii în jur și nu l-am văzut nicăieri. Cînd m-am uitat din nou acolo (mă uitasem tot timpul, dar parcă prinsese-o crăpătură-n privirea mea, o nișă-n care putea bijbii fără să-mi dau seama că bijbiie) am văzut că iar e totul pe dos. Se-ntorsesese și, cambrat de furie, fulgera înspre mine numele lui și toată sălbăticia legată de-acest nume; sălbăticia și moartea.

Da, mi-am zis, iată momentul s-o ia înapoi. Să fim chit. Și m-am întors cu spatele către el și-am început să mă-ndepărtez. Dacă n-a sărit imediat ce m-am mișcat înseamnă că n-o s-o facă, mi-am zis. Am început să cobor de pe tăpșanul acela care va mirosi a groază și peste șaisprezece mii de ani, am început să cobor pe-o potecă șerpuitoare. De cîteva ori mi-am întors capul și m-am uitat îndărăt. L-am văzut stînd acolo, în aceeași măreție și împietrire a forței și-a sălbăticiiei lui, urmîndu-mă cu ochii și, cine știe, cu mintea. Am stat acolo pînă m-a pierdut din vedere; parcă-l vedeam pierzîndu-mă din priviri și apoi dispărînd la rîndu-i, cu un salt cum numai el e-n stare să facă. Și l-am auzit pe Bolan, jos, în vale, lătrînd cu o veselie atît de sucită-n împletirea aceea de groază, moarte, curaj și scrînteală, încît am luat-o la goană înspre locul din care i se-auzeau lătrăturile. „Oare dacă-n loc de nimic aș fi avut plumb în cartușul pe care l-am tras... Ce dracu-ar fi fost atunci“, îmi ziceam, am zis așa ca să mă aud, ca să-nțeleg că pot vorbi ceva ce se-aude și pot auzi ceva ce se vorbește. Jos, în vale, l-am găsit pe Bolan sfîrtecînd urechile ursului după care bătusem munții atîta vreme.

Ursul avea beregata sfîrtecată și, după poziția capului, mi-am dat seama că oasele gîtului îi fuseseră frînte nu demult. „El a făcut-o, i-am vorbit lui Bolan, arătînd cu capul înspre tăpșanul pe care mă-ntîlnisem cu gulrogul. Adică nu, mint, eu l-am împușcat. Și l-am împușcat fără să vreau, cu un glonț orb.“

ed'73

DAN CULCER

ARDE CÎMPIA

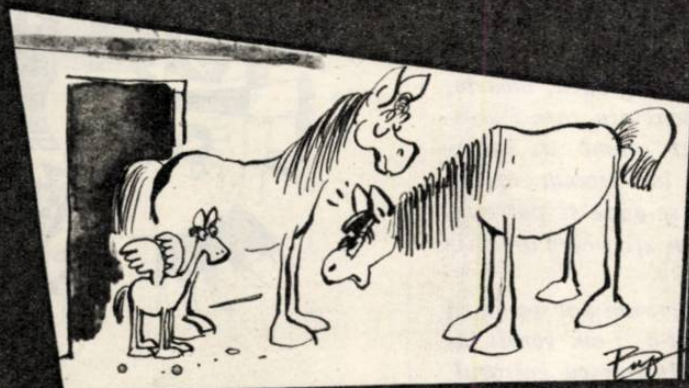
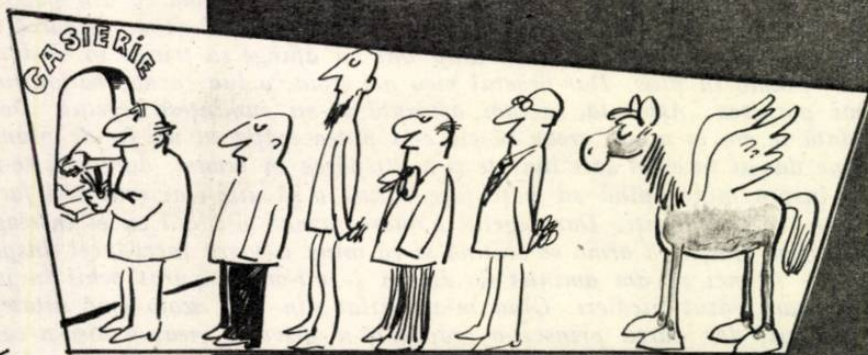
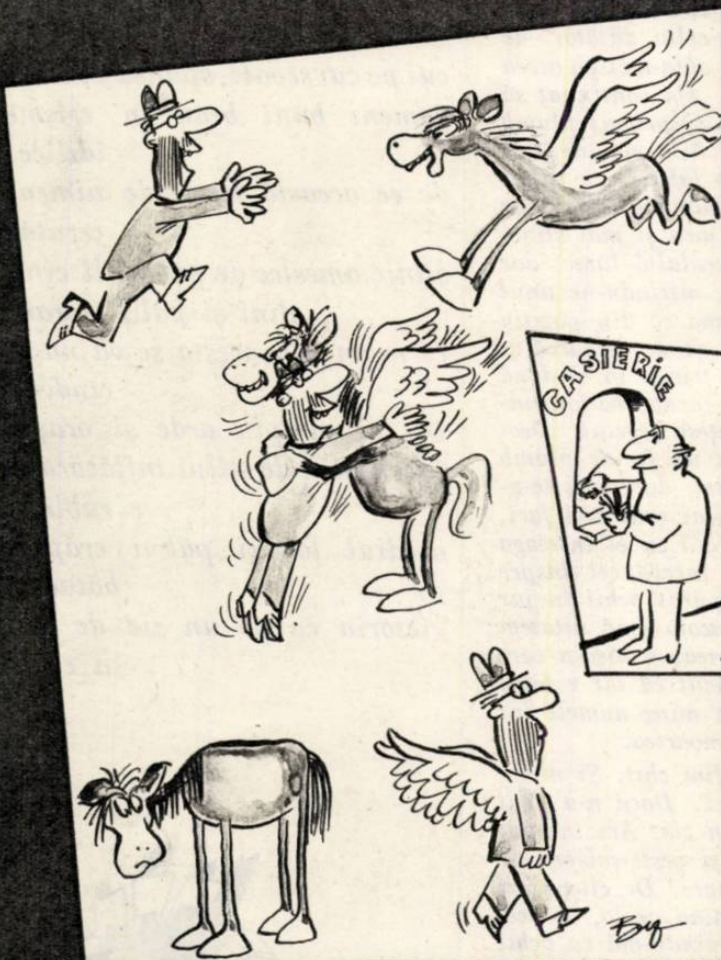
cui pe cui scoate, spunea cineva,
oameni buni beau în crîșme
idilice,
de ce această trezie de nimeni
cerută,
silnic.amestec de pămîntii cita-
dini și palizi țărani
ce neam din acesta se va naște
cîndva?
în jur cîmpia arde și orașul
înconjurat de stîlpi înflăcărați,
e rubiniu
asediul lor și palmi crăpate
bătucesc
victoria ca pe un zid de lut,
a cita?

CARICATURI DE

Buc

VIRGIL
TEODORESCU

PRISMA VIITOARELOR CURCUBEE

*Oboseala mă întărită citeodată și mă face să cad în fața ochilor calupuri de săpun,
ceva mai târziu o băcănie în care sulurile de pistil sînt murdărite de muște,
adeseori mă transportă în marile hoteluri de lux de la marginea mării
în lectica ei din lemn de palisandru,
sau pe aripa ei neagră ca o noapte de iarnă,
mă transportă în grotele unde șisturile își caută perechea,
unde cavalcadele își caută călăreții,
unde luna mai își caută bobocii de trandafir,
unde unghiul de vedere își caută poziția cea mai favorabilă
pentru a descoperi prisma viitoarelor curcubee,
unde mugurii își caută forma frunzelor
unde ne căutăm sărutul care dă flori,
și odihna își așterne patul elastic binemeritat.*

Discurs asupra iubirii

ȘTEFAN AUGUSTIN
DOINAȘ

Egal se-ntoarce darul în iubire,
dobînda lui o dăm de șapte ori.
Cernut prin ochi zgîrcit și fir
subțire,
se-nvolbură nisipul nostru-n zori.
Bătrînă dărnicie!... În obrazuri
se-mbujorează chipul cel dintîi,
acela care s-a iubit la iazuri
cu greieri și cu stuf la căpătîi.
Licorile s-au limpezit de veacuri;
ei tulburate ni se dau: precum
otrăvurile convertite-n leacuri,
ofrandele învîrtejite-n fum.
Din ce vedem, a noastră-i doar
vederea.

Minunile, ca pomii, leagă rod
supus căderii; ei slăvim căderea
ca pruncii — săbiile lui Irod.
Niciînd în osia ce nu se mișcă,
și totuși nemișcați, sporim cu-o
stea
melodioasă sferelor morișcă.
Murim în strigăt, cînd strigăm
să stea.

Cu stropi de rouă-n loc de ochi,
începe
devălmășia-ntregului pămînt
în ochiul nostru: răsturnate-n ape,
stau elipele la adăpost de vînt.
Egal se-ntoarce darul; ei dobînda
adeseori e ispășire. Dar
secunda-n care trupul simte pînda
eternității, nu trece-n zadar.
Puțin alegem dintr-un mare
cîntec.

De printre sunete, în sens invers
s-adună spaima și rodește-n pîntec
tiparul mohorît ce ne-a premers.
De șapte ori se-ntoarce-n sine
darul.

De tot atîtea ori străpungem, goi,
și iarăși ne-nfășoară-n el, hotarul
sticlos, purtat pe umeri de strigoi.

marin sorescu

DACĂ NU CER PREA MULT

— Ce-ai lua cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai și iad,
Ca să ții niște cursuri?

— O carte, o sticlă de vin, și-o
femeie, doamne,
Dacă nu-ți cer prea mult.

— Ceri prea mult, îți tăiem femeia,
Te-ar ține de vorbă,
Ți-ar împuia capul cu fleacuri
Și n-ai avea timp să-ți pregătești
cursul.

— Te implor, taie-mi cartea,
O scriu eu, doamne, dacă am lângă
mine
O sticlă de vin și-o femeie.
Asta aș dori, dacă nu cer prea mult.

— Ceri prea mult.
Ce-ai dori să iei cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai și iad,
Ca să ții niște cursuri?

— O sticlă de vin și-o femeie,
Dacă nu cer prea mult.

— Ai mai cerut asta o dată, de ce te
încăpățânezi,
E prea mult, ți-am spus, îți tăiem
femeia.

— Ce tot ai cu ea, ce atita prigoană,
Mai bine tăiați-mi vinul,
Mă moleșește și n-aș mai putea să-mi
pregătesc cursul,
Inspirindu-mă din ochii iubitei.

Tăcere, minute lungi,
Poate chiar veșnicii,
Lăsându-mi-se timp pentru uitare.

— Ce-ai dori să iei cu tine,
Dacă s-ar pune problema
Să faci zilnic naveta între rai și
iad,
Ca să ții niște cursuri?

— O femeie, doamne, dacă nu cer
prea mult.
— Ceri prea mult, îți tăiem femeia.
— Atunci taie-mi mai bine cursurile,
Adică nu, ori totul ori nimic.
Aș face drumul dintre rai și iad
degeaba.

Cum să-i sperii și să-i înfricoșez
pe păcătoșii din iad,
Dacă n-am femeia, material didactic,
să le-o arăt?
Cum să-i înalț pe drepții din rai,
Dacă n-am cartea să le-o tălmăcesc?
Cum să suport eu drumul și diferențele
De temperatură, luminozitate și
presiune

Dintre rai și iad,
Dacă n-am vinul să-mi dea curaj?

NICOLAE ȘTEFANESCU

DIN AMINTIRILE UNUI COMISAR DE POLIȚIE

BORSALINO VERITABIL

Era prin 1946, vara; o vară de foc, bintuită de foamete.

Locuiam, împreună cu doi colegi de facultate, în București, pe strada Miron Costin, într-o dărîmătură în mijlocul căreia reușisem, cu mare greutate, să înjghebăm „o cameră”.

Mîncarea destul de subțire de la cantină făcea să ne incolțească adesea în minte dorința de a ne găsi o slujbă. Într-un mare cotidian am citit într-o dimineață un anunț care ni s-a părut interesant: „Prefectura Poliției Capitalei angajează comisari, subcomisari și agenți de poliție”.

A doua zi ne-am prezentat toți trei la serviciul personal, avînd fiecare cîte o cerere în mînă. Eu, pe lingă multe alte „calități” de polițist, și le-am înșirat pe toate în cerere, menționasem și faptul că mă socoteam unul dintre cei mai buni cunoscători ai operei lui Conan Doyle pe care o citisem în întregime. Nu știu dacă amănuntul acesta a fost ori nu decisiv, fapt este însă că eu am fost angajat imediat, în timp ce colegii mei au fost respinși.

M-am văzut, deci, invitat la Prefectura Poliției Capitalei pentru a mi se înmîna legitimația de comisar.

Șeful serviciului personal, un tip grasuț și destul de tînăr pentru funcția pe care o deținea, m-a felicitat și mi-a spus, printre altele: „Cu dumneata nu mai trebuie să facem nici un instructaj. Sînt informat că ai citit toată opera lui Conan Doyle. Să te vedem la treabă, domnule Sherlock Holmes... Ești tînăr și-ți prevăd un viitor strălucit... Pînă una-alta, însă, te prezinti dumneata la Chestura a IV-a de poliție...”

Puțin dezumflat, dar împăcat cu gîndul, m-am prezentat la Chestura a IV-a, aflată pe undeva prin cartierul Șerban-Vodă.

La intrare, pe un scaun, moțăia un gardian bătrîn.

— Pe cine cauți dumneata? m-a luat el din scurt.

— Pe domnul chestor, i-am răspuns iritat, pentru că în calitatea mea de comisar eram interpellat de un simplu gardian.

— Domnul chestor este ocupat, răspunse netulburat bătrînul gardian.

— Sînt comisarul Manoliu și trebuie să-l văd pe domnul chestor în interes de serviciu.

— Să trăiți don' șef, eu nu vă cunosc. Așa că vă rog, actili dumneavoastră.

I-am arătat legitimația mea de polițist, nou-nouță, pe care gardianul a cercetat-o cu atîta gravitate, încît ai fi putut să crezi că e vorba de cine știe ce document de care ar depinde soarta omenirii. Și-a scos ochelarii liniștit, și i-a potrivit pe nas, a înruntat sprîncenele și a citit silabisind: comisar... Manoliu... După ce s-a convins de valabilitatea legitimației, în poziție de drept și cu mîna la chipiu mi-a raportat:

— Domnule comisar, sînt la ordinele dumneavoastră!

M-am îndreptat hotărît către cabinetul chestorului, dar m-am auzit strigat:

— Don' șef! Vă rog... M-am oprit mirat.

Gardianul s-a apropiat de mine și m-a întrebat în șoaptă:

— Sînteți nou?

— Da, nou-nouț... am încercat eu o glumă.

— Îmi permiteți să vă anunț?

— Foarte bine, anunță-mă.

Gardianul făcu un pas către ușa cabinetului, se opri și se înapoie alături de mine:

— Cu respect, un sfat îmi permiteți să vă dau?

— De ce nu? am răspuns eu începînd să nu mă mai mir de nimic.

— Să vedeți, don' comisar. Eu îl cunosc pe domnul chestor de mulți ani. Om bun, nimic de zis, dar cînd e supărat e mai bine să nu-i treci pragul că e prăpăd...

— Și de unde să știu eu cînd este supărat și cînd este în toane bune?

— Sigur că dumneavoastră nu puteți să știți, dar eu ce păzesc? Vă spui eu, să trăiți! Cînd are ochelarii căzuți pe virful nasului... e jale! Să vă feriți de dînsul ca de foc. Dar cînd îi are așezați la rădăcina nasului, uitate aici, apăi atunci, don' comisar... fericirea pe pămînt... Așa că eu ce zic? Stați dumneavoastră aici, deschideți ușa, îl întreb dacă n-are nevoie de ceva și mă uit la ochelari. Dacă-s la locul lor intrați, dacă nu lăsați mai bine pe mîine...

Am ascultat de sfatul gardianului și am așteptat.

După ce a deschis ușa și a spus cîteva vorbe, gardianul s-a întors către mine zîmbitor:

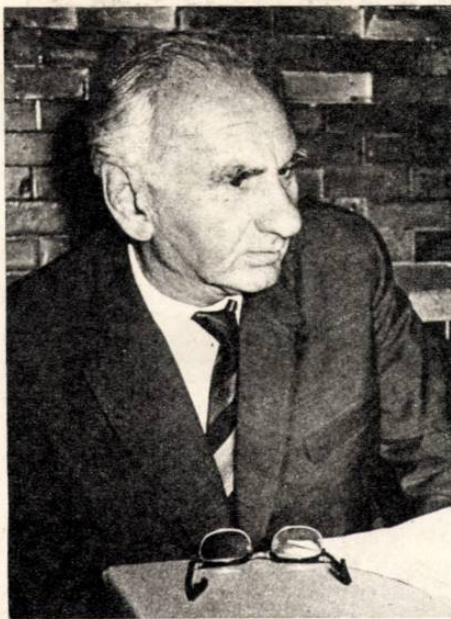
— Pofțiți, domnule comisar!

Am pășit emoționat și m-am prezentat chestorului. Gardianul avusese dreptate. Chestorul, un om mărunțel, slab și adus puțin de spate, mă privea binevoitor, răsturnat în fotoliul său își pipăia ușor ochelarii așezați la rădăcina nasului, cu un gest care părea să fi devenit un tic.

— Mi-ați fost recomandat, domnule comisar, începu el și am fost informat că, deși sînteți nou, sînteți un băiat cu vădite calități și cu certe aptitudini de polițist. Este excelent, pentru că avem mare nevoie de asemenea oameni. Ținînd seama de toate acestea v-am repartizat la secția 22 poliție. Vă doresc succes.

Și așa m-am trezit la circa 22 poliție unde, abia prezentat, mi s-a adus la cunoștință că voi fi comisar de serviciu pe circumscripție.

Eram mai mult decît îngrozit. Cu toate că nu știam nimic despre treburile polițienești, nimic în afară de cele citite în Conan Doyle pe care începusem să-l blestem în gînd, trebuia să rezolv o serie de cazuri care se iveau în timpul celor 24 de ore cît eram comisar de serviciu.

TRIUMFUL ÎNȚELEPCIUNII

De o mie și una de nopți, și de mai înainte încă, în fiecare vineri aștept dreptunghiurile lui în colțul din dreapta, sus, al „Contemporanului“, pentru ca, seara târziu, după ce am privit — „în ochi c-o urmă de cer“ — orașul, oamenii, lucrurile..., să le parcurg ca pe o aventură, pentru ca astfel să-mi pogoare în suflet cuvintele lui solare, să mă împace cu mine însumi și cu lumea; sau să nu mă împace.

Precum odinioară vechii chinezi gravau în tăblițe de ivoriu numele defuncților, într-o veșnică pomenire, el, Geo Bogza, înnegrește cu cerneală îndelung trecută prin sinea lui acel dreptunghi cu numele mai marilor neamului, sau numele unor oameni simpli ca o inimă curată, sau gânduri din adâncuri...

A văzut trei inițiale, — P.C.R. — întâia oară, „scrise cu creta, în grabă, pe un zid al orașului, de o mină înfrigurată...“; numele partidului și faptele sale el le sculptează cu un adânc relief — cu relief pe care-l au întotdeauna în inimi; căci numele partidului stă scris „pe drăpelele roșii sub care poporul român, alături de atâtea mari și eroice popoare, își croiește drumul său propriu, dictat de dinamica Dunării și frumusețea Carpaților, spre comunism“.

El, Geo Bogza, a agonisit, de la oameni, de la munți și de la ape, de la păsări, de la câmpii și de la pământ, din toată lumea asta largă și din sufletul neamului său, încît acum risipește idealuri și vise, revărsare a unui miez esențial, dar strunite în cadrele incorruptibile ale unui poet ajuns în starea de triumf al înțelepciunii.

Gânduri peste gânduri, și stîrnind alte gânduri, atît de multe încît să acoperi cu ele o Cîmpie a Libertății și a Omeniei.

Nu vă străduiți să-i strecurați sub acoperiș

„acel fel de apă

acel fel de săpun

acel prosop

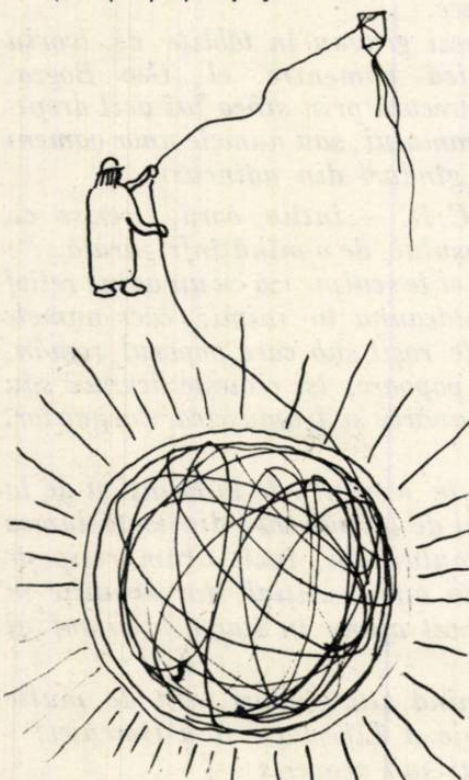
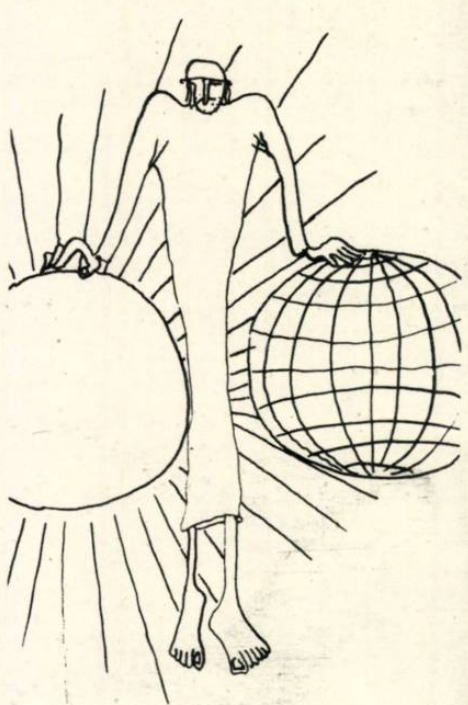
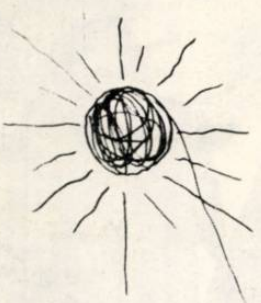
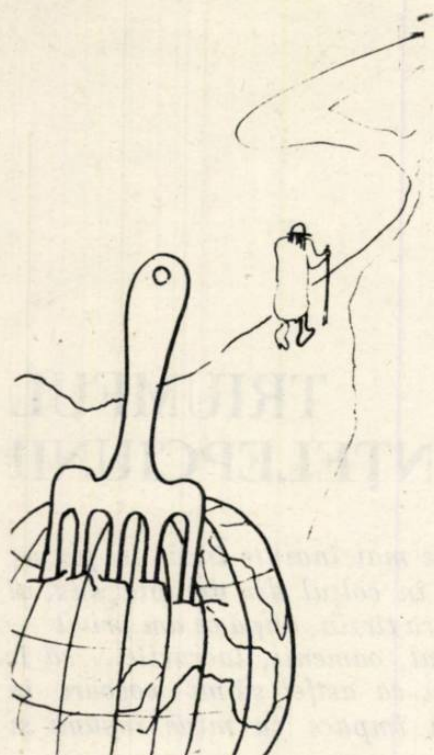
cu care s-a spălat pe mîini Pilat din Pont“,

căci pentru el, mereu țîșnește din întuneric, „mai pur decît cea mai pură flacără“, Mihai Eminescu; căci pe el mereu îl mîntuie „mai sfînt decît toți sfinții“, Nicolae Bălcescu.

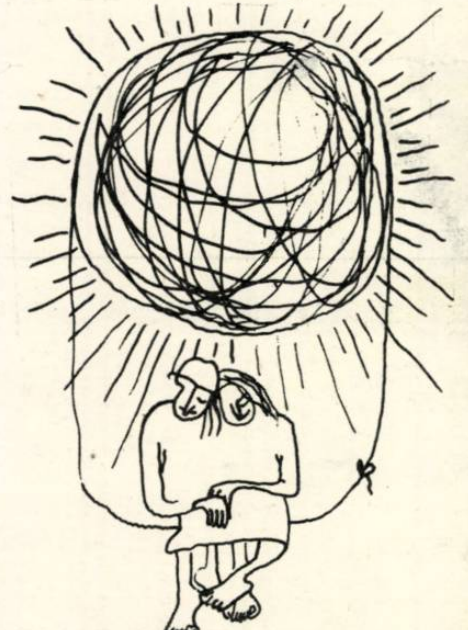
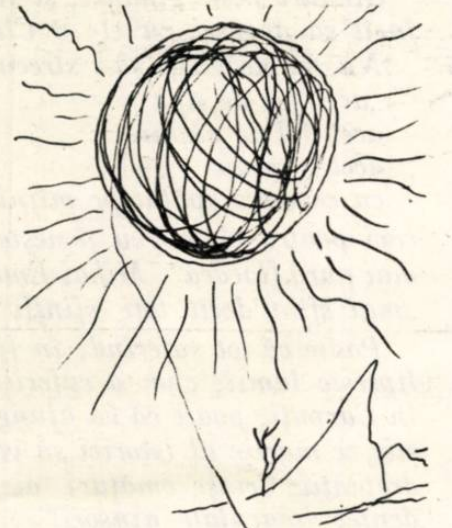
Poate că tot suferind, în fiecare fibră a ființei sale, de ceea ce lipsește lumii, cum a suferit într-un ianuarie de lipsa zăpezii în Carpați, poate că va ajunge — și noi alături de el — în cine știe ce martie al istoriei să vadă că se pornesc „mari zăpezi ale dreptății, uriașe omături ale demnității, albe, nesfîrșite, abundente, imaculate ninsori“.

El, Geo Bogza, ca un clopot își răspîndește undele, vrînd parcă să purifice, din aproape în aproape, mediile prin care se propagă, cu dangătul său ciudat, cu iz de parabolă, cu rezonanță de mit...

TRAIAN PODGOREANU

DESENE
de
Florin Pucă

ACOLO JOS PE DIG

„Nu-i așa că nu ne vom despărți niciodată?” îl întreabă femeia. Nu se uita la el, privea într-una doar marea, era o mare murdară, indigo, plină de alge, de o elasticitate caldă.

„Nu, fără îndoială că n-o să ne despărțim niciodată” îi răspunse repede bărbatul.

Nici el n-o privi pe femeie. Valurile, nu cine-știe-ce de înalte, se izbeau de dig, se-nșirau ca niște afurisite de iepe negre, unul după altul și se izbeau de dig; bărbatului îi plăcea foarte mult felul în care ele se izbeau de dig.

„Mai spune-mi, te rog, cum o să fie după ce nu ne vom mai despărți niciodată” îl rugă femeia. Era cam răgușită. Poate băuse.

Valurile — cel puțin așa le vedea bărbatul — continuau să se alinieze la start, la fel ca niște iepe negre și să se repeadă pentru a se izbi de dig.

„O să fie nemaipomenit” spuse încet bărbatul.

Apoi, încet de tot, se întoarse către femeie și-o privi, îi privi mai ales sinii mici, „cu sfîrcurile ca niște stele polare”, ce versuri absurde, cine dracu' i le băgase-n cap, cum de și le amintise, abia pe urmă îi privi părul negru, destul de rar, moale, nasul mic, bărbia; după aceea iarăși se răsuci către mare.

Un copil aruncă în valuri, de sus, de lângă balustradă o cutie de conserve. Bărbatul îl înjură în gînd și privi mai departe hipodromul (cel puțin așa i se părea lui!) mării.

La CAZINOU se descărcau lăzi de bere, le auzea zdrăngănînd, auzea vocile groase, năclăite, ale celor ce le descărcau, își simțea palmele jilave, lipicioase, și le șterse de stofa pantalonilor gri, fără nici o remușcare, după aia se uită din nou la femeia de lângă el: o femeie grozav de drăguță dacă te uita; mai atent la ea, care tăcuse și care se străduia să-i arate ce bine e și din profil, și chiar reușea.

La CAZINOU se termină cu descărcatul lăzilor tocmai la timp. Începea să se întunece, valurile, oboseite de acum, întîrziiau destul de mult pe pietrele sfărîmate, roase, de jos, ale digului; încetaseră cu desăvîrșire să mai semene cu niște iepe în cursă, aduceau tot mai mult cu niște tacîmuri de argint puse și mutate apoi, ritmic, de colo-colo, pe o față de masă roșietică sau prea nouă.

„Hai, să urcăm, să luăm ceva, la restaurant, pe terasă...” propuse bărbatul.

Femeia avu o clipă aerul unei ființe grozav de îngrijorate. Întrebă crispată:

„Nu cumva bei cam mult?”

„M-am săturat de morală și de tot felul de întrebări. Reține asta!” răspunse bărbatul.

„Perfect! îl calmă femeia. Perfect! Nu mai insist. Dar te rog... să mai stăm puțin...”

Era ultima zi a concediului lor. Deodată femeia întrebă:

„Și dacă, de îndată ce revenim în București, tu te vei întoarce la Ea? De unde știu eu că n-o să faci asta?”

O mulțime de stropi de apă sărată săriseră pe rochia roșie a femeii și ea încercă un timp, mai mult absentă, mecanic, să-și șteargă rochia umedă, cu o batistă mică, liliachie, apretată, care mirosea, chiar și acolo, lângă mare, a parfum.

„N-o să mă întorc deloc la ea! Știi foarte bine asta, așa că n-are nici un rost să mai vorbim despre asemenea lucruri...”

„O, doamne, exclamă femeia, niciodată nu vrei să vorbești despre ceea ce nu-ți convine...”

„Încetează!” i-o reteză bărbatul. Își împinse bărbia înainte și arătă destul de saturnian. Se încruntă. Marea încetase să mai fie spectaculoasă, să-i provoace imaginația, simțea o peliculă cleioasă pe cerul gurii. Își reluă ideea mai veche: „Mai bine am urca sus și am bea ceva, pe terasă...”

„Desigur, spuse moale femeia, ca în fiecare seară de altfel... Urcăm sus și bem ceva... Pînă ne îmbătăm și uităm tot ceea ce ne poate deranja, nu?”

„Ei da, și?”

„Nimic, dragul meu! Și... nimic! Vom face cum vrei tu! Nu facem noi oare întotdeauna cum vrei tu?”

„Îți spun să încetezi!” mormăi bărbatul.

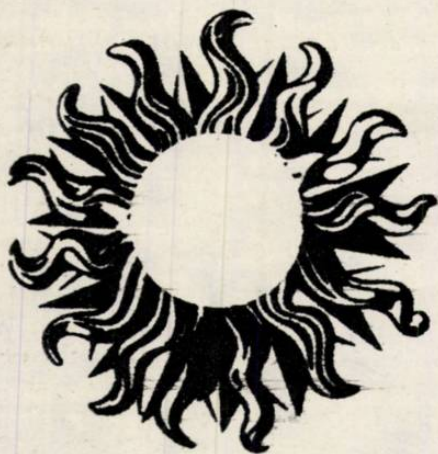
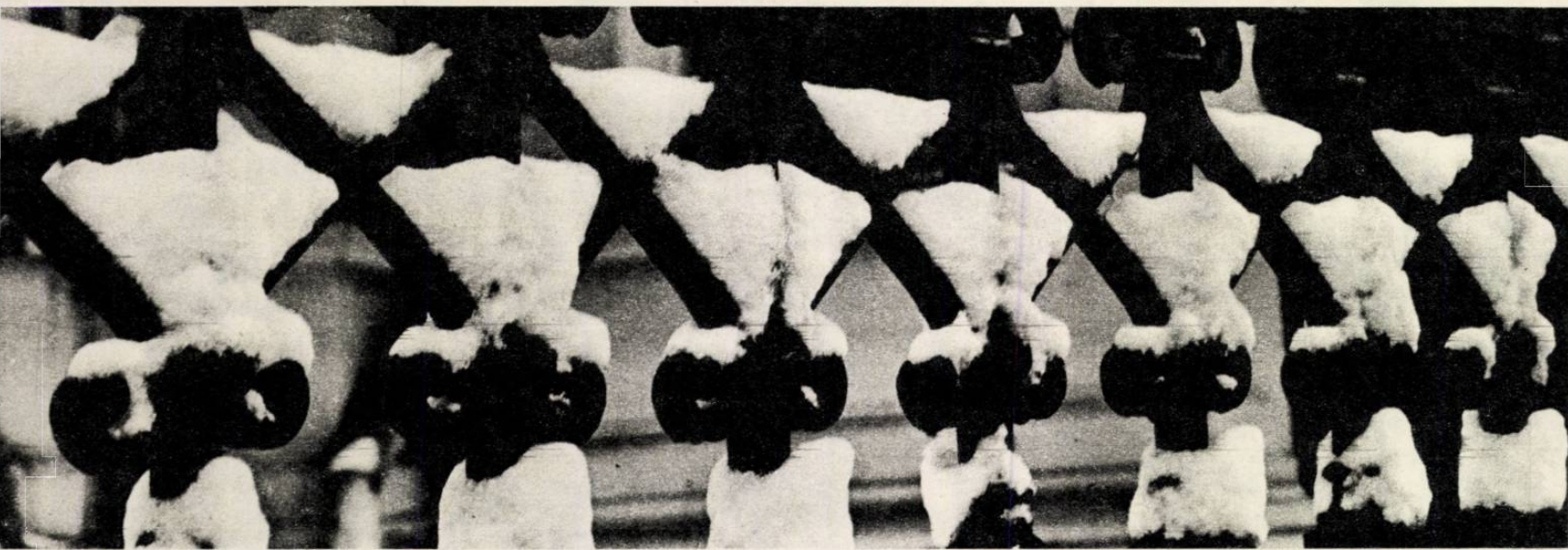
Se întuneca tot mai tare. Valurile nu se mai vedeau aproape deloc, fața bărbatului era albă, cămașa lui la fel, părul femeii era negru, ochii îi străluceau, încerca să zîmbească, dinții îi străluceau și ei, avea niște dinți care-i plăcuseră bărbatului foarte mult întotdeauna.

„Bine, dacă tu vrei, am să încetez...” îi spuse femeia.

La CAZINOU fuseseră aprinse toate luminile cu puțință, ele se reflectau în apă și totul semăna, după părerea bărbatului, cu o pictură „poantilistă”.

„Și dacă vrei, hai, să urcăm și să bem ceva, pe terasă, la CAZINOU...” îl rugă ea. Avea o voce mică, de puberă și îl accentua tare pe „r”.

Acolo, jos, pe dig, nu mai era nimeni în afară de ei doi. Se făcuse de-a dreptul frig.

Era o liniște deplină; după puțin timp gheața începu să pîrîie. Acolo sus, în munte, pădurea încremenise de mult. Rezistase cu îndrîjire la marginea pășunilor goale, cu picioarele ei negre infipte în zăpadă, cu fruntea aspră lipită de cer, cu crengile grele de îngheț desfăcute ca niște coarne de cerb. Aștepta. Nu mai știa nici să se miște, nici să respire, nici să se răsucescă în bătaia vîntului, — nimic nu mai știa. Seva se retrăsese din ramurile prea firave, prea infipte în frig, — coborîse și se ascunsese în adînc de trunchi. Stătea acolo, înfășurată în călini, cu gîndul la toate peripețiile verii. Din cînd în cînd își amîntea de păsări. Atunci crengile îngreunate făceau eforturi mari, dar zăpada se așternea într-una, puțin cîte puțin și din ce în ce mai multă de-a lungul trunchiurilor. Într-o bună dimineață, fruntea i se plecă în zăpadă cu toate coarnele desfășurate, ca un cerb mare, obosit.

Vîntul nu mai străbătea întinderea pămîntului. Se oprise în zidul greu al cerului de un albastru întunecat care-i închisese trecerea ca într-un cerc. Multă vreme se auziseră pe sus gemetele lui. Se plîngea și sufla peste stîncile ascuțite. Încerca să alunece prin partea aceea; își aducea aminte de pădurea înmiresmată, de pășuni, de torent, de toate pîraiele, de izvoarele ascunse prin iarbă, care la apropierea lui torceau ca pisicile... El, vîntul, cu adierea, cu zbaterile și zgomotul lui, el care făcea să tresalte înaintea picioarelor lui toate florile de pe pajiști...

Rămăsese cîțva timp să gonească prin aer, în mijlocul ninsorii. Într-o noapte se auzi de partea cealaltă a muntelui că ceva bătea cu lovituri înfundate, cum ar fi bătut un cal bolnav lăsat singur în grajdul unei cabane, un cal ce da să moară dar cu copita mai izbea arar în peretele despărțitor de lemn.

A doua zi, liniște deplină. Se auzea doar un vuiet prelung, fără sfîrșit.

De aici, trebuia să urmezi întîi de toate liziera și pe urmă intrai direct în pădure. Îndată se arăta licărirea luminii. O pată mai strălucitoare în tot acel alb, ca inima unei flăcări. Acolo, în mijlocul ei, casa părea o cocoasă. Zăpada coplesise acoperișul și coborîse de partea cealaltă, spre ușă. Ținînd-o drept înainte, printre copaci, după puțin începea coborișul, apoi se iveau o mică ridicătură și ajungeai la marginea văii. Valea era toată acoperită de ceturi și de nori. Trebuia să fii atent. Norii se făceau una cu zăpada, pînă la buza prăpastiei. Abia dacă erau ceva mai cenușii. Nu puteai să știi ce era zăpadă, ce era nor, ce ținea, ce nu ținea; cît euprindeai cu ochii se desfășura o întindere nemișcată, o mare cîmpie fără pomi, ca o pășune pustie. Nu-ți puteai închipui că sub această falsă pășune erau cinci sute de metri de cădere în linie dreaptă, și deabia acolo, la fund, sălășluiau satele cu plopi fără frunze, cu fagi negri, șure întinse, catiri încotoșmăniți parcă în părul lung de iarnă, vite la iesle, femei care frămîntau brînză, bărbați care se uitau prin ferestre să vadă cum mai e vremea, băieți în saboți care se fugăreau prin ceață... Nu, nu puteai ghici. Dacă voiai să te dumirești, trebuia să te uiți bine: prin zăpadă erau urme ușoare de vulpe, ca niște trandafiri mici de gheare. Cîtă vreme se vedeau urmele, însemna că acolo era zăpadă. Cînd nu le mai vedeai, însemna că acolo începea norul. Te gîndeai că vulpea o fi căzut în prăpastie? Sau poate de acolo făcuse un salt înapoi spre bradul gros, apoi adulmecase din nou drumul spre cabanele de la Mouilles-Rousse. Ce poți să știi? Tot atît de bine se va fi făcut poate ghem, într-un vîlătuc mare de ceață, ca să plutească așa, răsucindu-și labele prin toată cloaca aceea de nori, pînă cînd ajungea sau pe lumea cealaltă, sau spre virful Uble. Cine știe? Era în stare de orice.

IARNA JEAN GIONO

Și iar tăcere! Nimic din vulpe, nici o nădejde, nimic din ceea ce alcătuisese viața vulpii, cu picioarele și plămîinii ei. Dar oare fusese o vulpe? Pe locurile pe unde călcase, e adevărat că se vedeau cele patru gheare, în mijloc pernuța labei și acolo unde locul înghețase din nou pe unde trecuse, chiar alături de urma ei puteai să ghicești dîra părului lung de pe lîngă labă; și apoi, spre stînga era

ceva mai adîncită urma, pentru că în partea aceea se găsește cotitura pe care o face poteca de vară înspre adînc, și poate că vulpea, mergînd, și-o fi adus aminte. Da, asta părea a fi adevărul. Întotdeauna crezi că e adevărat ceea ce e fals; și liniștea... liniștea asta fără sfîrșit făcea ca totul să pară mort. Neapărat totul era mort într-o tăcere ca asta! Trebuie că aci era altceva care trăia. De ce nu ar fi vulpi de liniște, zămislite anume pentru pădurea strivită de zăpadă, pentru cerul fără vînt, pentru frig; și vulpile astea de ce nu ar porni-o pe norii de ceață? Dumneavoastră știți? Cine le-ar putea împiedica? Dumneavoastră! Așa că, ce să mai vorbim!

De la casa din lumină se zărea un fuier de fum. Poate că stăpînul deschisese ușa ca să aerisească sau să vadă dacă se încumete sau nu pînă la Mouilles-Rousses, să cumpere pîine. Socotea poate cît dura să se ducă și să se întoarcă. Urcușul era lung. Omul asculta. Liniștea însăși înăbușise vuietul și nimic, absolut nimic nu se mai auzea pe pămînt și în cer. Omul se văzuse totemai atunci în mica lui oglindă. Se găsisse dintr-o dată prea bătrîn. Jos avea obiceiul să-și radă mustața și barba. Aici și le lăsase să crească în voie. Văzu deasupra gurii mustața galbejită, iar obrazul năpădit de barba bălană încăruntită. Se gîndea că zăpada afinată ținea mai bine rachetele decît schiurile. Trebuia să vadă cum era pe la mijlocul pantei, dincolo de pădure. Se gîndea în același timp că pe schiuri, din trei salturi, ar fi ajuns îndată la Mouilles-Rousses, așezare alcătuită din trei cabane înghesuite. Într-una îl va găsi pe Fernand Plate, Zephyrine, bătrînul Ressachat și Boromé. În cealaltă se odihneau cele cinci vaci, mirosul bălegarului, capra, finul uscat, lampa aceea mare. În prima cabană mai era și masa, ceaunul, ibricul de cafea, sertarul cu lingurile, sertarul care se deschide cu zgomot puternic de fierărie; mai erau polonicele, tingirile, creștăturile adînci lăsate pe masă de cuțitul care stă atîrnat lîngă soba de fier, calendarul băcăniei Esparchas, cu poza unei negricioase frumoase care ține între dinți un trandafir! Cîte nu erau jos!

Își legă schiurile, și-o să vadă el...

Cînd se duse să închidă ușa, se uită pe masă, fără să se gîndească la ceva anume. Văzu un om mic de lemn, la care totemai cioplea, dintr-o bucată de frasin. Capul se și conturase. Corpul îi e încă prizonier în lemn. Capul da, e gata, cu ochii, cu nasul, cu gura care parcă spune: „E mai sigur cu rachetele“.

Dacă ar fi să te iei după toată lumea...

În românește de
Neli ARSENESCU-COSTINESCU

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

Un realist romantic

Rememorînd paginile unuia dintre cei mai populari autori contemporani, căutîndu-i coordonatele temperamentale, mi-am amintit de o confesiune a sa: „...voi scrie în continuare despre muncitori așa cum i-am văzut eu în anii acela dinții, romantici. Sigur, și „Întîlnirea“ și „Oțelul“ și „Pasiuni“ nu-și desfășoară acțiunea atunci sau numai atunci, dar perspectiva din care privesc eu oamenii și întîmplările rămîne perspectiva anilor dinții. Trăim acum o epocă mai stabilă, a organizării, a unui alt tip de romanticism, pe care-l cunosc mai puțin. Au apărut noi instrumente în gîndire și în tehnică. Au apărut noi forțe: forța atomică, cibernetica, automatizarea. Clasa de vis a lui Marx se modifică structural. Eu cred că unele din problemele noi vor pătrunde în cartea pe care vreau s-o scriu, chiar și dincolo de voința mea... Dar eu tot un om al marelui început voi rămîne“.

Acestor gînduri, cărților lui Constantin Chiriță care stau mărturie despre sinceritatea lor, le corespunde situarea în zona realismului romantic.

Denumirea de realism romantic, sugerată de însuși autor, mi s-a părut a fi cea mai apropiată de adevăr.

Alîndu-ne în fața celor cinci volume ale „Cireșarilor“, credem că avem de-a face mai degrabă cu opera unui rapsod decît a unui romancier. Spunînd rapsod m-am gîndit la o disociere a lui Ortega Y Gasset, care opune romanul genului epic. „Epica este mai întîi invenție de ființe unice, de naturi „eroice“... Epica este apoi realizare, evocare plenară a acelor ființe: aceasta este treaba rapsodului“.

Ființele acestea unice, personajele „Cireșarilor“, au devenit proiecția ideală a cîtorva generații de adolescenți; răsfoind într-o dupăamiază cele cîteva mii de scrisori primite de la cititori, pe care scriitorul le mai păstrează, mi-am dat seama de faptul acesta. O studentă din Cluj îi mulțumea, rememorîndu-și copilăria, pentru cea mai frumoasă lectură și cea mai pură; un elev din București întreba ce poate să facă pentru a ajunge asemenea unui personaj al acestui cielu de romane; alte scrisori întrebau ce mai fac cireșarii, cum o mai duc? O altă scrisoare conținea flori: „Vă rog să trimiteți aceste flori cireșarilor. Una vă aparține“, iar în alta o fată scrie: „Domnule Chiriță, mă numesc Aurica și am cincisprezece ani. Mi-am maturizat copilăria într-un cimitir, unde intram cu credința în Dumnezeu și de unde plecam fără ea. O lăsam pe mormîntul unei Maria, Ileana, Ana etc. Și luam cu mine un semn de întrebare. La început abla era schițat, dar s-a accentuat tot mai mult, pe măsură ce timpul trecea și bobocii de lalea de pe mormîntul unei Maria, Ileana, Ana înfloreau. Și atunci valurile au început să-mi roadă furioase din țărături, strigîndu-mi la fiecare lovitură un „de ce?“. Cînd, disperată, mă zbăteam să le potolesc minia, au apărut cireșarii. Ca niște cutezători ce sînt, au escaladat semnul de întrebare și l-au eucерit. Din nou au ieșit învingători. Valurile au fost liniștite, recăpătîndu-și

suprafața de oglindă. Atunci m-am simțit copil. Ce bine e cînd te simți copil! Ce bine e cînd te simți cu adevărat copil!“.

Că ecoul acestor cărți a fost neobișnuit, ea venind să umple un gol în zona de ingenuitate a tinerilor, o mărturisește tirajul puțin obișnuit de care s-a bucurat și care a atins aproape un milion de exemplare. Salutînd acest eveniment, editura „Albatros“ a vrut să ofere o ediție deosebită, apelînd la un pictor foarte talentat, vechi „cireșar“, Sabin Bălașa, care s-a ocupat cu multă pasiune de realizarea grafică a cărții. La ultima bienală de la Dalles se putea vedea tabloul „Cireșarii“, care este de fapt coperta primului volum. La ora cînd aceste pagini văd lumina tiparului, probabil că Televiziunea difuzează deja primul serial românesc pentru copii. „Cireșarii“ au găsit un nou drum spre inimă cu porți mereu deschise către puritatea copilăriei.

Știe, oare, cineva că acum douăzeci de ani, foarte tînărul pe atunci Constantin Chiriță stătea aplecat asupra acestor pagini cu destin neobișnuit, pe strada numită Cireșului?

Cît de ciudat reverberează literatura autentică o mărturisește unul dintre poemele lui Nichita Stănescu, dintr-un cielu amplu inspirat de aceiași „Cireșarii“: „Nimeni nu ne crede dacă sărutăm / pasărea în zbor, iarba înverzind. / Noi suntem un fel de martori / ai adolescenței rugînd. // Nimeni nu ne spune: bea flămîndule! / Nimeni nu ne spune: însetatule! / Curge primăvara pe sub fluturi, / visător podeaua curge pe sub tine, patule! // Lasă-te pe somnul meu, tu vis frumos, / cade-mi tu în gura mea căscată / roșie cireasă dintr-un chiparos, / zîină inventată!“.

Romanelor sociale, eposului pentru copii și adolescenți li se adaugă romanele polițiste — enigmistica fiind una din pasiunile acestui copil mare — și acestora li se adaugă omul în sine, mereu neliniștit, mereu în apărarea sincerității și adevărului, pe care l-am descoperit auto-definindu-se atît de bine într-un interviu acordat revistei „Argeș“: „Figura mea poate să pară aspră, dar sînt în realitate un om de o mare timiditate; nu reușesc decît cu greu să mi-o ascund. Nu mi-e rușine de timiditatea mea și nici n-o socotesc o povară: ea apără niște sentimente, le păstrează prospețimea, îmi îngăduie să mă întorc încărcat de amintirea emoțiilor mele la masa de scris. Așa, emotiv și timid cum sînt, mi-e greu să mă văd în postură de conducător și cred că singurul lucru pe care l-am realizat în munca mea obștească, este acela că i-am împiedicat pe unii oameni să facă rău. Am prieteni mulți și foarte buni, pe care nu i-am trădat niciodată și care niciodată nu m-au trădat“.

Cum ar fi putut să-l trădeze cireșarii? Și nu numai cei care se numesc Tie, Ursu, Maria, Dan, Ionel, Lucia, ci și ceilalți, cîteva milioane de cititori, prietenii ai purității, sincerității și adevărului.

Ion DRĂGĂNOIU

SPIRITUALITATEA NIPONĂ

În *kanji*, scrierea ieroglifică chineză pe care japonezii o folosesc alături de *hiragane* și *katakane* — alfabet silabarice curgând în ploi verticale de semne înălțuite din manuscrise ale doamnelor scriitoare la curțile împăraților — semnul *adevăr* se alătură semnului *imitație* pentru a da noțiunea de *repetiție*. *Adevărul* generează o familie mare de noțiuni, de la unele foarte concrete (cerc perfect, roșu profund) la fidelitate, frumusețe eternă sau adevăr ultim. Surprinzătoare rămâne pentru noi totuși alăturarea *adevărului* de *contrafacere*, deși ascunde probabil un fapt specific arhipelagului japonez: repetiția domină aici scurgerea timpului și este cu siguranță modul în care adevărul se instituie. O soluție arhitecturală — ca și o formă poetică sau o tehnică picturală — își atinge desăvârșirea după un număr impresionant de reiterări. Invenția, semn invariabil al evenimentului cultural pentru noi, e înlocuită aici cu un ceremonial elaborat în amănunt, așa că, confruntat cu cultura japoneză, transferi automat ideea de originalitate într-o zonă de prejudiciu. Reiterarea, gest fundamental, transformă existența ca și inițiativa creatoare într-o suită de atitudini convenționale; creația arhitecturală devine și ea, înainte de toate, o acțiune programată în care gesturile predecesorilor sînt reluate cu pioșenie; ceea ce pare elan spontan este de fapt rezultatul unei abilități achiziționate în timp, asemănător poate cu modul în care artizanii constituiți în bresle instalau secretele transmisibile ale meseriilor lor. Reușita conține oricum un antrenament drastic, efectuat sub semnul unei extraordinare conștiințe a datoriei, în cursul căruia sistemele compoziționale și soluțiile de detaliu s-au instalat lent în eliminări prudente și corecții. Fenomenul arhitectural capătă astfel o extraordinară continuitate, stilurile sau succesiunea istorică de stiluri (văzute ca un sistem de imagini, un lexic caracteristic de procedee) sînt ignorate. Paradoxal, o estetică a evanescenței și perisabilității a produs forme și atitudini extrem de stabile care le descoperă pe altele într-o suită de fidelități ceremonioase.

Momentul de ruptură a fost însă consumat. Între cele două ipostaze ale arhitecturii japoneze, cea clasică și cea modernă, a intervenit răsturnarea indusă de tehnicile, programele și materialele secolului 20: diferențele de limbaj fac greu de recunoscut continuitatea tradiției. Tradiționalul nipon este de o rară delicatețe, imponderabil parcă, făcut pentru pași imperceptibili alunecînd pe pardoseli de ierburi parfumate, cu plafoane dezvoltînd fără complexe structuri gracile de lemn, uzînd cu rafinament de diviziuni în suprafețe pure și de partiționări flexibile. Nu întîmplător arhitectura modernă a găsit în tradiție calități și soluții care au fundamentat-o. Cu toate acestea noul stil japonez se situează la un pol opus și, privită în ansamblul ei, arhitectura modernă este mai puțin raportată la trecut decît o mărturisește într-o frazeologie candidă și cîte o dată obscură. Relațiile sînt mai degrabă la nivelul simbolicii decît la nivelul continuității, dar modul instalării valorii rămîne același, elevii repetă cu pioșenie gesturile măștrilor; un fel de disciplină de breaslă, o solidaritate în care vanitățile se dizolvă, au constituit modernul japonez, masculin, agresiv, atras de opulența expresiei, dezvoltînd programe din ce în ce mai ambițioase la scara unor conurbații de zeci de milioane de locuitori.

Dar ceea ce este cu deosebire japonez este că arhitectura oferă satisfacții, în același timp, și estetilor și adepților standardelor industriale, structuraliștilor și funcționaliștilor, ca și adepților unei spontaneități — reale sau mimate. Arhitectura japoneză rămîne un superb exemplu prin știința de a activa peisajul, prin sinceritatea cu care exprimă structura, prin plăcerea utilizării materialelor brute, a rigorii funcționale și a accidentelor spontane în plan și în spațiu. Mai ales acum, cînd arhitectura modernă încearcă să recupereze valori tactile pe care faza sa de puritanism rațional le pusese în hibernare, arhitectura japoneză ne va oferi și în viitor, probabil, modele instalate prin riguroase și ceremonioase repetiții.

C. MARIANA

Cine înnoată în mare, înnoată și-n ocean.

Timpu' te consacră în locul în care te găsește.

Eu n-am grijă de moarte: știu bine că moartea are grijă de mine.

ALTE AFORISME

ILARION CIOBANU

POTCOAVA

monolog

Un cotidian a publicat, în ziua de 21 Mai 1973, știrea că au fost create poteoave din material plastic, care vor fi lipite pe copitele cailor.

Decorul reprezintă o poteovărie dintr-un C.A.P. ...Poteovarul, un bărbat cărunt, pe numele său Napoleon, stă trist pe-o buturugă. Alături, pe nicevală, o sticlă cu țuică (băntură). Omul ține ziarul în mîna rezemată de genunchi. E îmbrăcat de lucru: bocane, pantaloni, cămașă, șorț de piele și o șapcă pe cap. Toate vechi, muncite, afumate. Într-un colț vedem o oglindă mare, cam scorojită, cu rama tare afumată, iar în vatra forței abia se zărește o limbă de foc.

— Car'va să zică, s-a dus dracu' potecovitu'... și dacă s-a dus potecovitu', se poate duce dracului și potevaru', nu?... Da', unde să mă duc, frățioare, ce s-apuc de la capăt? Ce?... Să mă fac frizer... halat alb, nu tu fum, nu tu scinteie, nu nimic... Țaca-țaca cu foarfecă, hîrști-hîrști cu briciu' și gata. Ei, gata, gata, da' cu labele astea care au potecovit toată viața, ce mă fac?... Păi, cînd l-oi bărbierii o dată pă viclele de la primărie, doamne, nu mă-ntreba ce bărbierit o să fie ăla... (privește iar ziarul, mișcîndu-și buzele în ritmul în care citește).

— Da', cele veni, frate, să le facă din plastic, ce poteoavă mai e ăla, din plastic?... Adică cum? După ce-l poteovesc pe pârlobu' și pornește căluțu' pârlobu', iar eu, de, capoteovar', trag cu urechea să-l aud poteoava, adică să văd cum l-am pus-o... să nu mai facă: „trap-trap, trop-trop”?... atunci, unde-i bucuria mea de poteovar' (apucă sticla și bea) s-a dus, nu mai e... (vede oglinda, se duce la ea).

— Napoleoane neică, mi-e greu să ți-o spun, că, de, te știu poteovar de cînd te cunosc, dar a sosit vremea să te faci altceva... Ce? Nu știu și nici de ce... dar ceva, să n-ajungi la furat... (se-ntoarce) Păi, asta-i... ce? Că așa, poate aș vrea să mă fac de ăla de nu face nimic, că mai sînt și d-ăstia... Mie-mi place să poteovesc căluții și p-ormă s-ascult: Trap-trap, trop-trop, trap-trap, trop-trop.... tot mai departe se duc poteoavele mele, tot mai departe... (rămîne pe gînduri, privește ziarul, bea) Și-auzi, nici măcar nu le bat în calele, le lipesc... (declamativ) Trece, murgule, să ți-o lipesc... Iar ăsta, de serie alei, nu le spune calele, le zice cule... (furios către cineva care-l departe) Bă ăla, oi fi avînd tu școală, că d-ăla scrii la ziar și că d-ăla n-a mai rămas nimeni la condeiu' lu' fac-tu, sapa, că tot din țărani trebuie să te tragi și tu... (încercat, de parcă și-ar fi pierdut șirul gîndurilor) Da... Ei, află tu de lemnine, că eu l-am cules, iar calaua-i calaua... mai învață mă... și mai vine p-aci, pă la țară, nu ți-ar strica... (bea, iar după un timp, sîrși) Ce m-oi fi luat eu de ăsta (bate cu palma în ziar), că doar nu l-am văzut în viața mea?... (furios) Ulte-aga, de-al dracu'!... (bea) ăla de-a scornit poteoava de plastic și ăsta de n-a văzut și n-a auzit de calele, precum că-a de ăla crescuți cu lapte praf... (privește sticla) Mai rămîne să se facă și țuică praf și s-alege prafu'... (bea, e cam amețit, privește la forjă) Și cu forja ce fac... cu cleștii, cu ciocanele, cu... ce fac? (la un ciocan în mînă, îl cumpănește) Și de-abia l-am pus lu' ăsta coadă nouă... (pune ciocanul pe nicevală) Apăi de-acu', mă, sculă, o să ne cam despărțim... Îmi iau o găleată cu clei, o bidinea, îmi pun halat alb și gata... (declamativ) Poftim, bălane, și ridică copita... fleoșe, fleoșe, două bidinele, trose, poteoava ăla și du-te, talane, încălțat cu plastic, că așa a vrut domnu' ăla de-a supt lapte praf... (trist, cade pe gînduri, bea cu năduf, iar pe gînduri... deodată, ca după o idee).

— Napoleoane, mă băiete, de ce te-amărăști tu pă ce-o să fie, chiar așa, pă ce-o să vie... Păi, pînă s-ajungă alei la tine poteoavele ălea de risu'lumii, tu de mult o să dormi lingă mă-ta... ăla de după tine, poteovaril ăla cu lipici! Păi, ce să le faci neică, ce vor ăla au... Plastic au vrut, plastic or să albă și ei și cail lor, de-or mai fi cal... Așa că, hai noroc, (bea) și dă drumu' la forjă, că acuș' vine alde Tugui cu perechea de armăsari, și poteoave ca lumea, slavă domnului, mai ai și poate-o să mă facă... (bea un gît scurt, privește sticla, o aruncă, pornește către forjă, se-ntoarce privind în culise).

— Trage, mă, de sfoara ăla, să se-nchidă draperia, că dau drumu' la forjă și nu vreau să-i afum pă dumnealor, care au avut răbdare și m-au ascultat... (furios) Trage, mă, n-auzi!

saloane cenacluri cafenele

Nimic mai interesant și mai demn, poate, de atenția și zăbava cititorului, fie el din categoria devoratorilor de romane cu intrigă și acțiune spectaculoasă, fie din aceea a degustătorilor rafinați de „esențe”, decît o panoramă vie și informată, bine gîdită și, dacă e cu putință, bogat și adecvat ilustrată, a cenaclurilor ce jalonează drumurile, popasurile și răsintiile unei istorii literare. Gîndul unei asemenea panorame, resuscitat desigur, în ultima vreme, și de apariția altor culegeri de memorialistică și de documente literare, utile prin definiție unei întreprinderi de acest gen, ne-a stăpînit de altfel încă dintr-o altă perioadă a vieții, de pe cînd, adică, participam mai susținut, și de pe pozițiile unui partizanat vecin uneori cu intoleranța, la viața unui astfel de, să-i zicem, cenaclu, ce ființa — e drept, fără a se proclama ca atare, și deci fără statute parafate și jour fixe — în preajma Stelei clujene, din epoca ei de început. I-am tot amînat însă concretizarea, și sub presiunea unor obligații ale momentului, dar și de teamă, parcă, să nu ne despărțim prea curînd de un proiect ce ni se înfățișa cu atît mai viu și mai atrăgător, cu cît îi aflam mereu lacune, fundături, imperfecțiuni. Să spunem acum că ne găsim în prezîna depășirii unora, măcar dintre aceștia din urmă? Simplele însemnări de șantier pe care le încredințăm deocamdată tiparului nu sînt menite, firește, să dea răspunsul dorit — pe care sperăm totuși să-l putem oferi, cît de curînd, sub o formă mai în măsură să o facă...

În plan european, se știe că ideea de cenaclu (anticul coenaculum desemna inițial sala în care a avut loc Cina de Taină a Apostolilor lui Christ și instituirea Eucharistiei, pentru ca în renaștere cuvîntul să-și extindă uneori semnificația și asupra actului respectiv) își are sorgintea în atmosfera de comuniune intelectuală și artistică (snobismul și conveniențele puteau concerta spiritele cele mai diverse!) a vechilor saloane din Franța secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. Este vorba, în speță, de tradiționalele reuniuni săptămînale din fastuoasele saloane mondene, patronate îndeobște de farmecul fizic și de distincția spirituală a cîte unei amfitrioane din înalta societate, cum au fost doamnele de Rambouillet și de La Fayette sau domnișoara de Scudéry în secolul clasicismului, doamnele du Maine, de Lambert, de Tencin, du Deffand, Geoffrin sau domnișoara de Lespinasse, în veacul mării Enciclopedii, ori urmașii lor nu mai puțin dăruiați și celebra, din perioada de avînt a romantismului, doamna de Récamier. Dincolo de inerentele (și, bănuim, agreabilele) mondenități, aceste venerabile instituții de cultură ale evului clasic adăposteau și manifestări de natură să le consacre ca atare și să le perpetueze și altfel memoria, în analele istoriei. Frecventatorii faimoasei „Chambre bleue” din impunătorul Hotel de Rambouillet, bunăoară, participau nu numai la baluri mascate și la diverse farse și jocuri, mai mult sau mai puțin licențioase, de societate, ori la (probabil antrenantele, totuși) dezbateri pe teme ca: „La beauté est-elle nécessaire pour faire naître l'amour?” și „Le mariage est-il compatible avec l'amour” sau „Quel est l'effet de l'absence en amour?” ci și la scînteietoarele lecturi ale unor Corneille și Bossuet, ori la susținerea unor competiții de genul oreunii Querelle des sonnets sau al omagierii, sub formă de suită florală de galanterii lirice, a harurilor Juliei, fiica marchizei amfitrioane (La Guirlande de Julie, 1641). Ca să nu mai vorbim de contribuția literară însăși a unor asemenea „prețioase” (nu neapărat ridicole!), constînd, pentru posteritate, îndeosebi în scrieri memorialistice pline de savoare și în tomuri întregi de corespondență revelatoare.

Vieții literare, mai acuzat aristocratice, a saloanelor clasice i se alătură apoi, prin secolul al XVIII-lea, aceea a cafenelelor burgheze (către care va gravita cu timpul întreaga „boemă” artistică), și, în unele cazuri, aceea a cluburilor, a căror modă, împrumutată moravurilor și instituțiilor insulare, se va răspîndi mai ales sub Revoluție.

Denumirea de cenaclu i-a fost atribuită pentru prima dată grupării romantice de la începutul secolului trecut. Reuniți mai întîi în jurul unei publicații, La Muse Française (1823-1824), Hugo, Vigny, Rességuier, frații Deschamps, Ulric Guttinguer, Alexandre Soumet și alții alcătuiesc curînd o mică familie de spirite, solidară în acțiuni și decisă să-și impună gloriile (grăție suporterilor săi, de pildă, mai vîrstnicul, dar pînă atunci obscurul Soumet devine aproape peste noapte celebru și dobîndește chiar și un fotoliu academic), încît însăși temporara ei desmembrare, în urma unor dispute pe teme precumpănitor politice, de fapt (soldate și cu sistarea apariției Muzei), n-a însemnat decît un accident, urmat de noi demersuri în vederea înfăptuirii acelei unități de opinii, necesare afirmării oricărei mișcări cu ambiții novatoare. Salonul lui Charles Nodier, de la Arsenal, începe numai decît (1824) să-i adune iarăși laolaltă, pentru ca în cele din urmă atmosfera de cenaclu să renască, îndreptățind într-un fel și sensurile etimologice ale termenului, în jurul figurii de sacerdot, inclinat spre oficiere, a lui Victor Hugo. Salonul acestuia de pe strada Notre-Dame-des-Champs înmănunchiază iarăși elita mișcării, îmbogățită cu timpul cu fideli „Micului Cenaclu” al proaspăt afirmatului Sainte-Beuve, cu o serie de artiști ca sculptorul David și pictorul Boulanger, iar apoi și cu un A. de Musset. Și astfel, „feroarea entuziasată a romanticilor — va observa, din perspectiva secolului nostru, M. Barrès — boteză cu numele de Cenaclu această reuniune a șefilor lor. Și cîtorva dintre aceștia din urmă, ce socoteau arta drept sacerdoțiu și pe ei înșiși drept apostolii artei noi, această denumire nici nu li se păru prea pretențioasă. Deplin conturat, ca doctrină și atmosferă, în 1829 Cenacul lui Joseph Delorme, cum fericit avea să-l numească Leon Séché, în monografia pe care i-o consacra cu aproape un secol mai tîrziu (1912), se situează în felul acesta, cu strălucire, în fruntea unei glorioase serii, ce va înscrie apoi succesiv, dacă e să ne limităm la Franța, cenacul parnastienilor,

cu reuniunile lui de fiecare sîmbătă, din casa de pe Boulevard des Invalides a lui Leconte de Lisle, cînaclul naturalist al școlii de la Médan, cu faimoasa lui suită de Seri literare, transpuse în pagini de carte, cînaclul așa-zis al decadenților, născut prin refuzul afișat al „seninătății parnasiene” și al „ororilor naturaliste” etc., etc.

Saloane, cafenele, cluburi, cînacluri, școli, cercuri... Înșiruire de căutări și de rostiri ale spiritului uman, mereu dornic să se afirme à rebours și să se confrunte în public, și pe de altă parte mereu tentat să se integreze unui context confortabil și mai ales să-și afle aliați care să-l înțeleagă și cînd nu e de înțeles și care să-i cultive cu deferență convingerile sau iluziile, fie și cu riscul de a socoti a priori erezie tot ceea ce contrazice, într-un fel sau altul, un anume principiu tutelar.

Dacă e adevărat că, așa cum constata Pompiliu Constantinescu, glosînd în marginea aceleiași probleme, cînaclurile s-au născut și dintr-o necesitate de democratizare a saloanelor, continuînd apoi să cultive într-un singur domeniu, doar, valorile „aristocrate”: acela al inteligenței, reuniunile românești de literați și artiști se poate spune că au evoluat de la bun început pe un fundal dinamic și incompatibil cu spiritul de conveniență, de snobism ceremonios și de prețiozitate mondenă, ce caracteriza în ultimă analiză saloanele clasicismului. Dacă vor fi fost și excepții (ce ar viza, oricum, mai curînd preistoria cînaclurilor noastre propriu-zise), acestea se vor fi datorat de bună seamă inițiativelor sau prezenței unor străini ori străine, a căror naturalizare putea desigur pune pentru moment anume cercuri, în special boierești, într-un contact mai intim, și pe această latură, cu occidentul. Întreaga noastră cultură sa format de altfel acompaniînd sau fiind acompaniată de ecourile progresului social general. Încît ceea ce preia primii noștri intelectuali, de pildă — fie ei și de cea mai nobilă spiță — cei ce ajung în atingere cu lumea saloanelor din apus, este, într-adevăr, mai cu seamă un anume spirit de echipă, realmente necesar acțiunilor reformatoare și constructive în care se angajează sau se lasă cei mai mulți antrenați, la înapoierea lor în patrie. Cu nesemnificative excepții, cercurile pe care le constituie aceștia, odată întorși în țară, sînt consacrate, tocmai de aceea, de preferință dezbaterilor cu caracter social-politic, literaturii și artelor acordîndu-li-se un loc numai în măsura în care li se recunosc virtuți însemnate și în ordinea amintită. De unde și rezerva obișnuită a cercetătorilor, cînd e vorba de desemnarea unor precursori, în linie directă, ai cînaclului junimist. Pentru că ceea ce-i una pe reprezentanții Școlii Ardelene, să zicem, ori pe aceia ai pașoptismului moldav sau valah, era mai curînd sus-amintitul spirit de echipă, stimulat de aspirațiile lor comune — în plan național și social, în primul rînd, și numai în subsidiar și în ordine cultural-artistică. Însăși Dacia literară s-a născut pe un sol fertilizat de idei general culturale. Disocierea se operează doar odată cu apariția Junimii, primul nostru cînaclu literar, în accepția cea mai pură a termenului.

Junimea este, în fapt, intia grupare care a avut o viață de cînaclu, cu un regim statornic și îndelungat, un spiritus rector, cu formația și autoritatea corespunzătoare (în persoana lui Titu Maiorescu), o doctrină coordonatoare, adecvată momentului, și o revistă în măsură să-i transmită mesajele și să-i creeze un curent de opinii. Azată nu neapărat pe o sumă de principii estetice ori mai ales de recomandări normative, ci mai presus de toate pe un incontestabil cult al valorilor, indiferent de zodia și orientarea mai intim estetică sub care se iveau ele, doctrina de care aminteam era, pe de altă parte, dacă nu singura cu putință, în orice caz cea mai recomandabilă, la noi, în acel timp, cînd nu se punea de fapt atît problema unor atitudini preferențiale față de un anume curent sau o anume formulă artistică, cît aceea a fundamentării însăși și a consolidării unei literaturi și a unei mișcări literare naționale, pe măsura cerințelor vremii. Așa se explică altminteri și faptul că nici unul dintre cînaclurile — în parte, disidente — ce-i vor succeda, pînă la Sburătorul (care va marca un alt moment asemănător), nu va mai concentra atîtea valori și nu va mai stîrni atîtea ecouri, în conștiința literară a epocii, ca Junimea din perioada ei de glorie, legată îndeosebi de momentul ieșean. Cînaclul junimist a impus, adesea sfidînd opiniile altor cercuri, pe Eminescu, pe Caragiale, pe Creangă, trinitate căreia nu-i vom afla nicidecum egal în literatura noastră (și aceștia nu sînt decît virfurile, corifeii unei mult mai largi echipe). Cînaclurile cu un program estetic mai riguros delimitat au impus mai curînd curente, din stîlul cărorora cu greu s-ar putea desprinde însă astăzi — excepție făcînd unii dintre conducătorii și doctrinariii lor — niște adevărate personalități, și mai cu seamă unele care să fi devenit ca atare fără să manifeste nici un apetit „eretic”. Al. Macedonski, N. Iorga, Ovid Densusianu, M. Dragomirescu rămîn în fond niște solitari, în perspectiva istoriei literare, niște șefi de școală care, fie că nu și-au putut ridica discipolii la nivelul lor, fie că și i-au pierdut pe drum, după ce le dăduseră eventual impulsul (ceea ce nu e totuna cu tipa-

rul) generator de personalitate. Sectarismul și intoleranța, atitudinile idolatre față de „patroni” și respectul nemăsurat față de doctrine au dăunat, fără îndoială, afirmării și în spirit, dar mai ales prin valori, a unor cînacluri, dîncolo de propriul lor latifundiu literar. Nu e întîmplător în această privință faptul că majoritatea scriitorilor reprezentativi ai vremii se simțeau mai bine parca în ambianța eminentamente eclectică a cercului de la Viața românească, decît în aceea a cînaclurilor unde li se îndrumaseră eventual primii pași.

În ciuda ambițiilor ce au gravitat în jurul atîtor șefi de școală și al atîtor publicații cu necontestate merite în viața literară (și chiar cenaculară) a anilor 1880-1940, singurul moment cu o pondere egală celui junimist, în istoria cînaclurilor literare românești, îl constituie fără doar și poate Sburătorul. Cînaclului ce și-a învîrșit (pentru un sfert și mai bine de veac) numele de la firava și modesta revistă din 1919-1920 i se cuvine, în măsură hotărîtoare, gloria de a fi orientat (sau cel puțin de a fi asistat), direct ori indirect, întreaga mișcare a literelor românești, în noua etapă a devenirii noastre culturale și artistice. Junimea își deschisese porțile, potrivit cunoscutei devise, tuturor celor ce se socoteau chemați să se implice în destinele de obște ale literaturii; și o făcuse într-un moment de răscruce, cînd se impunea realmente o delimitare mai tranșantă a domeniului estetic, de teritoriile ce și-l încorporaseră, pînă la un punct cu îndreptățire, în deceniile anterioare. Sburătorul va ține și el casă deschisă, într-o vreme cînd literatura noastră încerca să depășească o nouă perioadă de transgresare a esteticului, ca urmare nu numai a ofensivelor sămănătoriste sau poporaniste, ci și a impactului social, eminentamente dramatic, din preajma și din timpul primului război mondial. Precizările de poziții și atitudini n-au lipsit, ce-i drept, alimentînd în timp paginile de polemică ale citorva zeci, poate, de periodice, subordonate direct sau doar favorabile directivei sburătoriste. Ceea ce evidențiază însă majoritatea intîmilor casei din strada Cimpineanu, 40 este că nicidecum nu s-a abuzat, la reuniunile de duminică ale cînaclului, de doctrina lui oficială, după cum nu s-a abuzat nici de prerogativele de diriguitor ale lui Lovinescu însuși. „Cerc în girul unei atmosfere... Și nici un tatuu intelectual, nici o cocardă, nici o lozincă... Și totuși o solidaritate și un semn distinctiv, sentimentul de a trăi laolaltă, din un ce semnificativ. (...) Altfel o libertate absolută, un eclecticism total. Domnul Lovinescu are gusturile și preceptele sale! Asta e cu totul de o altă ordine. Pentru ceilalți, o curiozitate ce se vrea satisfăcută cît mai neașteptat, un interes pentru formele cele mai felurite de gînd și expresie. În căutarea, în așteptarea lor, un credit larg deschis”. Acestor caracterizări revelatoare, semnate undeva de Hortensia Papadat Bengescu, i-am alăturat-o, pentru a ne întări afirmația, doar pe aceea datorată unui participant de convingeri sensibil deosebite, la ședințele de lectură ale Sburătorului: Al. Sahia. „De peste un deceniu, nota acesta prin 1932, sediul din Cimpineanu a văzut perindîndu-se prin biroul criticului Lovinescu aproape pe toți scriitorii notorii ai vremii. Întrețiere de spirite și temperamente diverse, cînaclul Sburătorului a ființat pe singurul orgoliu al ideii și al frumosului. Într-un timp de ascensiuni repezi, în politică și în ordinea materială, în centrul capitalei a existat o oază de reculegere în contemplație”. Mărturii edificatoare, desigur, și suficiente; și totuși nu ne putem opri fără să le mai adăugăm una (a lui Dan Petrașincu), referitoare de astă dată la însăși reprezentanta cea mai statornică a „spiritului critic” al cînaclului, faimoasa Bebs, socotită de evocator „luceafărul veșnic treaz în fața oricărei primejdii de lunecare în ideologie de cînaclu. Chiar împotriva lui E. Lovinescu însuși”.

Au mai existat, firește, și alte cînacluri despre care se vor putea spune lucruri interesante, cînd li se va fixa locul în proiectata istorie. Pe unele le-am amintit tangențial, minimalizîndu-le poate fără să o merite. Altele sînt însă, deocamdată ca și necunoscute. Despre „un vechi, efemer și necunoscut cînaclu la Iași” ne vorbește bunăoară Eugen Herovanu, în Orașul amintirilor. Un „cînaclu al dascălilor”, patronat de profesorul Anghel Dumitrescu (care nu trebuie confundat cu Anghel Demetriescu), se pare că exista odinioară pe lingă liceul „Sf. Gheorghe” din București, altul ne este evocat de figura poetului birlădean G. Tutoveanu, remarcabil animator al vieții literare sud-moldovene etc., etc. Ca să nu mai vorbim de numeroasele cafenele ale boemei bucureștene, adesea cu rol mai însemnat decît înșeși unele cînacluri anodine, în realizarea schimbului de idei și în susținerea unor campanii; sau de cînaclurile ultimelor decenii, între care acela unanim cunoscut drept Cercul literar de la Sibiu, acela al Școlii de literatură de odinioară, acela din incinta Institutului Academic, condus în ultimii ani ai vieții de G. Călinescu (moment fără îndoială insolit, în întreaga serie produsă) și altele, legate de existența unor reviste, decise și capabile să afirme la un moment dat, printr-o directivă clarvădătoare și efort colectiv, punct de vedere și orientări innoitoare, în literatura anilor noștri.

LEON BACONSKY

ORELE CALME ALE MARAMUREȘULUI

Coboriți din mașini!

Cu riscul de a face kilometri întregi pe jos, coboriți din automobilele voastre, șoseaua ce spintecă Maramureșul, cel mai nordic nord de țară, lăsați-o să vă simtă pașii, pădurilor de pe muntele Gutii nu le dați ocazia să vă trimită înapoi ecoul motorului. Învățați să spuneți corect „Zua bună!” și nu „Bună ziua!” cum se obișnuiește în alte părți. „Zua bună!” fiind cel mai cald salut din cite există, cu el vă va întâmpina orice maramureșan. Mergeți încet și veți vedea ansamblul categoriei naturale care este Maramureșul, în care bat clopotele din cele mai înalte construcții din lemn din lume, în care stăjarii se transformă în porți monumentale, dăinuind în fața caselor sute de ani...

Coboriți din mașini și apropiați-vă de porțile maramureșene în localitățile Mara, Berbești, Vadul Izei, Birsana, Sighețul Marmăției, Borșa. Printr-un asemenea arc de triumf artistic intrați în Maramureș — la Mesteacăn, printr-un altul ieșiți din județ — la Prislop. În toate tăcerile pădurii, tăceri auzite numai de cei ce știu să asculte și să privească copacii implinți în ceruri ca și turle bisericilor aruncate spre înalțuri, veți descoperi aceeași încercare omenească de a cuprinde cu o mină soarele, cu alta pământul. Porțile și bisericile maramureșene sînt palme bătătorite ridicate întru slavă, obicei străvechi, permanentizat în forme artistice de o valoare unică. Aceași palmă, cu daltă și cuțit, modelează lemnul în chip de linguri, furci de tors și fuse, rame pentru icoane și lăzi de zestre, războaie de țesut și coarne de plug — toate ornamentate în mii de chipuri, să nu fie singure și să nu îmbătrânească; aidoma bisericilor din Ieud (considerată de specialiști cea mai veche construcție, de această natură, din Maramureș — 1364), Budești (în care se găsește o cămașă de zale, atribuită legendarului haiduc Pinteaz Viteazul), Șurdești (cea mai înaltă construcție de lemn din lume — 56 m, cit un bloc cu 12 etaje), apoi celor din Rozavlea, Șieu, Plopiș, Nadiș, Costeni, Remetea Chioarului — care s-au păstrat de-a lungul veacurilor ca autentice opere de arhitectură monumentală, replică solară autohtonă dată goticului rece, auster. Iată de ce vă invit pe văile Marei, Izei, Cosăului.

Coboriți din mașini!

Nu vă mulțumiți cu ceea ce scriu ghidurile despre moderna industrie chimico-metalurgică, despre orașele minerilor — Baia Mare, Cavnic, Borșa, Baia Sprie —, despre fermele zootehnice, care au creat renumita rasă de bovine „Bruna de Maramureș”, despre întinsele livezi pomice, în care crește gustosul măr ionathan, despre etnografia și folclorul acestor meleaguri de baladă și legende.

Căutați să petreceți măcar o duminică într-unul din orașele și satele pomenite ceva mai sus. O enormă explozie de culori și cîntec însoțește a șaptea zi; toți ies pe strada principală a satului, de la cei mai mici prunci, purtîndu-și semet costumele țesute cu mîgălă, pînă la „înțelepții” tînuți și azi la mare cinste în satele maramureșene, bătrîni îmbrăcați în alb și negru, cu plete albe de sfinți și priviri umbroase ale anilor mulți în care au văzut multe și știu acum să cerceteze legile binelui și ale răului, spiritul justiției fiind aici o trăsătură fundamentală a acestor oameni duri și drepti, trăsătură permanentizată de-a lungul a două milenii, în care s-a format poate cea mai specifică colectivitate românească, păstrîndu-și mult din obiceiurile și felul de a fi al strămoșilor daci. Toți ies în stradă. Atenția țiee atrasă de siluetele tinerilor — fetele sînt svirlugi unduioase, cu ochi galeși, pătrunzători, căutîndu-și cu reținere partenerul de horă, pentru cînd va începe dansul; flăcăii sînt parcă sculptați din brazii, semeți și aspri ca pădurile în care muncesc șase zile, cu gîndul la întîlnirile acestea duminicale, cînd mindelele îi cheamă cu asemenea cuvinte de dragoste: „Badea meu, tinăr copil, / Frumos ca și-un trandafir, / Cîndu-l văd seara pe lună, / Parcă-i floarea din cunună; / Cîndu-l văd seara la stele, / Parcă-i crucea din mărgele. / Ochisorii lui, / Mura cîmpului; / Sprînce-nele lui, / Pana corbului; / Și musteața lui, / Spicu' grîului”.

E ora calmă a plimbărilor; trec grupuri-grupuri de tineri îmbrăcați în haine de sărbătoare, costumele populare fiind unul mai meșteșugit țesut și colorat ca altul, o întrecere de măiestrie, transformînd duminica într-o inedită paradă a modei maramureșene; predominantele costumului femeiesc sînt cămașile cu decolteu dreptunghiular, cu cusături colorate la decolteu, pe umeri și la manșete, peste poalele albe se prind două zădii, cu dungi late orizontale, alternînd de obicei negru cu roșu, sau cu portocaliu, galben sau verde. Peste cămașă se poartă

un fel de cojoc sau pieptar din piele, complet brodat cu lină policromă, dînd nota eleganței și sobrietății femeiești, care are o exactă corespondență în portul bărbătesc, piesa de rezistență a acestuia fiind tot pieptarul cu aplicații florale din piele, cu deosebite vibrații cromatice.

Să-i lăsăm să se plimbe, să-și spună întîmplările săptămîinii trecute, să pună la cale nunțile, și pînă la ora dansului să-i fim musafiri originalului meșter cojocar Hotea Nicoară, din Sat Șugatag, la cîțiva kilometri, pe șosea, de Sighețul Marmăției, nordic oraș în care urmașii vechilor cioplitori creează mobilă stil într-unul dintre cele mai mari și moderne combinate de industrializarea lemnului din țară.

Acest Nicoară Hotea și-a zis, acum 22 de ani: „N-am bani să-mi cumpăr cojoc, și nici broderia nu-i cum mi-ar place mie”. Trei luni a tot croit, tăiat și cusut o piele argăsită de el, vopsită în negrul cel mai negru posibil, lucitor și sobru în același timp. Și a devenit cel mai mîndru fecior din sat, toată lumea întrebîndu-l de unde a cumpărat cojocul. Nu l-a crezut nimeni, pînă luna următoare cînd i-a făcut și mindrei, ce avea să-i devină soată. În '71, meșterul cu ac de aur și suflul de artist avea cinci diplome, cîștigate la diferite concursuri de creație populară, cîștînd în mii de chipuri pieile, broderia și simțul îmbinării culorilor fiind cîștigul lui suprem într-o euristică greu previzibilă. Îi treci pragul casei și ai senzația că intri într-un muzeu, atît de pline-s camerele cu lucrături din ac și război, femeia lui, Victoria, și nepoata lui, Măriuca, țesînd și brodînd cite prin mîntă nu-ți trec: cuverturi de pat, fete de pernă, ștergere, costume femeiești — comori textile al căror meșteșug l-au deprins din moși-strămoși. Închin cu gazdele primitoare un pahar de țuică tare, de 65 grade, horînca — „apă de foc” dublu rafinată. Ospitalitatea acestei familii de artiști e proverbială, toți vizitatorii scriînd în „carte” numai cuvinte de admirație și mulțumire; scriitori și miniștri, oameni de afaceri și etnografi, simpli peregrini prin Maramureș, veniți din multe colțuri europene, au fost oaspeții Hotenilor: francezul Alexis Massiet, din Paris, notează: „Pentru ospitalitatea voastră, grupul de 32 francezi vă mulțumește din inimă. Am admirat cu toții rodul muncii voastre, muncă îndelungată și migăloasă, din care ies așa frumuseți decorative”; din îndepărtata Suedie, l-a vizitat etnograful Torbjorn Wessner: „Voi păstra o frumoasă amintire de la primirea prietenească în casa lui Hotea Nicoară — unde într-o dimineață de primăvară i-am degustat țuica nemaipomenită și am admirat cojoacele lui”. Și alte multe asemenea cuvinte de admirație. „Satisfăcut în plan spiritual, în extremul nord românesc. Simț al ritmului — predominant față de cromatism. Multă dăruire — ce rar!” scrie Bijon Vezentan (Norvegia), călător prin multe părți ale lumii, colecționar de artă populară, îmbogățit aici de sentimentele maramureșenilor, fierbinți și fruste, păstrătoare ale tezaurului de omenie și spiritualitate românească. Dr. Mohamed Bayd, adjunctul ministrului rezervelor naționale din Iran a fost uluit de această deschidere spre oameni, capacitatea acestora de a se dezvălui dintr-o privire, ca o biserică în care înțelegi totul privind icoanele, frescele pictate naiv, cu sfinți purtînd costume populare maramureșene, meșteri zugrăvi aducînd pe pămînt și sfinții și cerul plin de stele, într-un ritual numai de ei știut; iată ce scrie dl. ministru, sintetizînd impresiile culese în Sat Șugatag: „În această vară frumoasă (n.n. 1971), am vizitat această casă, care păstrează obiceiuri străvechi. Sînt foarte mulțumit de ocazia avută”. Iar artistul Liviu Ciulei se extaziază în fața artei: „Artistului Hotea Nicoară îi mulțumim pentru minile lui în care se prelungește sufletul maramureșan”.

Ce-ar mai fi de adăugat?

Coboriți din mașini și străbateți cu piciorul orașele și satele Maramureșului. În fiecare, arta este la ea acasă, în forme originale, unele dintre ele unice în lume, cum e „cîmîtirul vesel” din Săpînța, această glumă enormă aruncată cu dezinvoltură morții de către sculptorul naiv Stan Pătraș.

Coboriți din mașini!

Vă așteaptă ore calme, în care, nefiind preocupați de volan și viteze, veți cunoaște istoria, arta și oamenii celui mai nordic nord de țară românească, în forme care încîntă ochiul și inima pentru că Maramureșul este, spun toți cei ce l-au cunoscut, tot atît de plin de folclor și omenie cum e pămîntul bogat în izvoare, „unde pui piciorul — mustește”, scrie o poetă îndrăgostită de aceste meleaguri dragi tuturor românilor. În orele calme ale plimbării, veți descoperi Timpul în care o colectivitate și-a exprimat vocația în muncă, artă și simțire. La întîlnirea cu ei, spuneți-le „Zua bună!”.

**gabriela
melinescu**

**dragul
nostru**

*Nu oricine ajunge să vorbească cu
pietrele,
să se tîrască pe luciul lor.
Pentru el scrise aceste rînduri,
pentru numele lui nerostit.
Se va găsi o asemănare cu numele
celor mai norocoși.
Această pagină cavou luminat
tăinuind ca gemenii
un chip înainte de două chipuri.
Ceata copiilor veselă pe țärm.*

*În carnea fragedă iubirea ca amuleta
pentru un copil neapartînînd nici
mamei lui.
Dar noi două crezurăm că al nostru
este,
înpăcîndu-ne începurăm a-l împărți
chiar în clipa în care apa mării
din abisul ei de sare ne zări.
Mai bătrînă decît noi, mai înțeleaptă,
mai tristă în cerul ei adînc,
cu mult mai aprigă în patimi*

*urmărindu-ne pas cu pas
în palatul ei de sare îl ademini.
Se culcă alături de dragul nostru,
ni-l smulse lăsîndu-ne cu brațele goale.
Urăsc apa, ies noaptea pe țärm
caut inima ei, n-o găsesc,
ingenunchez, în rugăciuni îmi e
rostul,
mă tîrăsc pe luciul pietrelor, întreb
deasupra apelor cînd va apare dragul
nostru.*

HEINRICH BÖLL

Ploaia este aici absolută, măreață și înfricoșătoare. Să numești vreme rea ploaia asta, este tot atât de nepotrivit, cum nepotrivit este să spui că-i vreme rea, numai pentru că soarele arde în înălțimi.

La nevoie poți să zici că ploaia asta înseamnă vreme rea, dar în realitate nu este așa. E pur și simplu o stare atmosferică și starea asta atmosferică e nefavorabilă. Ea te face să te gindești mereu că elementul ei este apa, apa care cade într-una. Și apa este un element puternic. În timpul războiului am fost martor cum un avion s-a prăbușit în flăcări pe coasta Atlanticului; pilotul a aterizat pe plajă și a fugit de lângă aparatul care a făcut explozie. Mai târziu l-am întrebat de ce nu s-a lansat cu avionul arzând în apă și el mi-a răspuns:

— Fiindcă apa e mai puternică decât nisipul.

Eu nu i-am dat niciodată crezare, dar acum îl înțeleg. Apa este un element puternic. Și câtă apă nu se adună pe întinderea de patru mii de kilometri a oceanului — apă care se bucură acum, în sfârșit, că a năvălit peste oameni, că a cotoplit casele, că, în cele din urmă, a ajuns pe uscat, după ce s-a prăvălit tot numai în apă, în sinea ei însăși.

Se poate oare ca ploaia să fie într-una expusă ridicolului, să cadă mereu numai în apă?

Apoi, când lumina electrică se stinge, când întâia limbă de băltoacă se prelinge spre ușile caselor, lină și lucie, sclipind în bătaia focului din cămin, când jucăriile părăsite de copii pe podea, dopurile și bucățile de lemn încep, deodată, să plutească prin încăperi, purtate mereu înainte de limbile de apă, când copii speriați coboară în fugă pe scări și stau ghemuiți în fața focului care arde în cămin (mai mult mirați decât speriați, căci simt și ei, instinctiv, cu câtă plăcere se întîlnesc vîntul și ploaia și că urlatul acesta este un urlat de bucurie) — atunci constată oricine oă arca lui Noe nu era chiar așa de respectabilă, pe cît de demn s-a arătat de ea taica Noe...

E o nebunie de om crescut într-o țară fără ieșire la mare ca cineva să vrea să privească, din curiozitate, la ce s-a petrecut afară. Și, ce nu s-a petrecut? Țiglele, jgheburile, nici chiar zidurile nu mai prezintă vreă garanție (așa se explică că aici totul se construiește provizoriu și

oamenii, cînd nu emigrează, trăiesc în asemenea locuri provizorii, pentru totdeauna, în timp ce noi înălțăm construcții pentru eternitate, fără să știm dacă generației viitoare îi vor mai folosi la ceva asemenea construcții solide).

Este bine să ai întotdeauna în casă lumînări, Biblia și nițel whisky, ca navigatorii surprinși de furtună pe mare; apoi, să mai ai cu tine cărți de joc, tabac, andrele și lînă pentru femei, căci furtuna bîntuie vreme îndelungată, ploaia toarnă apă din belșug și noaptea e lungă. Cînd, în urmă, limbile de apă se preling iar pe fereastră, neîncetat, unindu-se cu cele de mai înainte, cînd jucăriile copiilor inoată încet, plutind pe firul îngust al apei, spre fereastră, în momentele acelea e bine să deschizi Biblia ca să vezi dacă ea ne promite cu adevărat că n-o să se mai reverse vreodată potopul peste noi. Da, există în Biblie o asemenea promisiune. Deci, poți să aprinzi o nouă luminare, încă o țigară, să amesteci din nou cărțile de joc și să mai torni nițel whisky în pahare, lăsîndu-te — așa, în neștire — pe seama vîntului, care urlă turbat, și a țâcănelii andrelelor. Promisiunea este dată.

Tîrziu de tot, am auzit un pocnet în ușă — socotind la început că e zgomotul unui zăvor desfăcut, apoi crezînd că-i furtuna dezlănțuită, ca, în cele din urmă, să constatăm că erau doar miini omenești. Și cît de nesăbuită e mentalitatea continentalilor, de acest fapt m-am convins, atunci cînd mi-am exprimat bănuiala că ar putea fi meseriașul de la uzina electrică. Bănuiala mea s-a dovedit tot așa de prostescă, ca și cum te-ai fi așteptat ca un portărel să-și îndeplinească misiunea în largul mării.

Deschizînd ușa în grabă, a intrat în casă un contemporan de-al nostru, ud leocărc; am închis ușa și l-am privit.

REFLECȚII DESPRE PLOAIA IRLANDEZĂ

Avea un geamantan de carton muțat, apa i se prelingea din minciunile hainei, de pe pălărie, și parcă dădea impresia că-i curge apa și din ochi; așa arată niște învârtitori care au luat parte, îmbrăcați, la un concurs de salvare de la înec; dar omul nostru nu nutrea de loc o asemenea ambiție; venise de la stația de autobuz, cincizeci de pași, prin ploaie. Confundase casa noastră cu hotelul unde era găzduit, și era, după însemnele ce le purta, secretar într-un birou de avocatură din Dublin.

— Circulă autobuzul, pe un timp ca, asta? îl întrebai.

— Da, răspunse el, circulă și n-a avut decît o mică întîrziere, deși mai mult a înnotat, decît a mers... dar, oă rog, spuneți-mi, unde mă aflu? Nu-i aici hotelul?

— Nu, domnule, dar...

El, — Dermot era numele lui — s-a dovedit, după ce și-a uscat hainele și pe sine, că era un bun cunoscător al Bibliei, un priceput jucător de cărți, un iscusit povestitor și un strașnic băutor de whisky; ne-a demonstrat apoi cum se fierbe, în cămin, pe un trepied, la iușeală, apă pentru ceai, cum se frig cotletele de berbec, tot pe trepiedul acela, străvechi, cu niște furculițe lungi, al căror rost noi încă nu-l iscodisem — și abia dis-de-diminează, în ziua următoare, mi-a destăinuit că pricepea și puțin nemțește, căci fusese prizonier în Germania și le-a povestit copiilor noștri lucruri pe care ei nu le vor uita și nu trebuie să le uite; cum a îngropat, cu minile lui, niște copii de țigani, micuți, care muriseră cu ocazia evacuării comandaturii din Stuthof; erau așa de mici — îmi arată el —, și le-a săpat gropile în pămîntul înghețat tun, ca să-i înmorminteze.

— Dar de ce au trebuit să moară? — întrebă unul din copii.

— Fiindcă erau țigani.

— Asta e un motiv?! pentru asta trebuie să moară oamenii?

— Nu, zise Dermot; asta nu-i un motiv ca ei să moară.

Ne-am sculat; vremea se luminase și în acel moment afară era liniște. Vîntul și ploaia se depărtaseră, la orizont se ivise soarele și deasupra mării se arcuia un mare curcubeu, așa de aproape de noi, că mi se părea că-l privim în substanța lui; așa de subțire și fin era vîlul lui, ca bășicile de spumă.

Dopuri de plută și frînturi de lemn se legănau încă în mocirla apei, cînd am urcat treptele și ne-am dus la culcare.

Traducere de

Elisabeta MARINESCU

GHEORGHE TOMOZEI

Hieroglifa

*Auzi? Li cresc sub piele doar fericite oase,
pe unghii poartă alge ce în văzduh dizolvă
conturul spart de săbii al mării de Sargasse
și-i învinovățește sărutul și-l absolvă.*

*Coclește-ți luntrea palmei peste genunchii uzi
în apa ce-mpietrește în preajmă. O auzi?*

MARIA BANUȘ

BALADĂ MICĂ ELECTRONICĂ

Au sosit saltimbancii
regi de rulotă
cu păsări oarbe pe umăr
și argintie calotă.
Vor să arate ce pot
Marelui Hotentot.
„Loc pentru spectacol“
ziseră ei,
aruncînd porumbeilor mei.
Primarul bun și milos
le arată cu degetu-i gros
un loc chiar la mijloc
sub clădirea cu turn și breloc.
Dar pe cînd ei își fac giumbușlucul,
iată cum vine buclucul:
Mașinăria din ceasul dulap
coboară neagră harap
și face bau și face hap
și-i înghite din mers
pe saltimbanci și-al lor viers.
Apoi fiara se linge pe bot
în fața Marelui Hotentot.
Și-o singură terezie
străluce în piața pustie.

CURIOZITĂȚI

Aparat portativ împotriva răcelii

Un grup de medici și fizicieni din R.S.S. Armeană au construit un aparat de buzunar cu raze ultraviolete, destinat tratării individuale a răcelii, a rino-faringitei și chiar a unor afecțiuni cutanate. Grație acestui aparat bolnavul se poate trata la domiciliu după recomandările medicului. Aparatul portativ are o greutate de 500 g. și are forma unui mic pistol.

Vaccin împotriva leprei

Presă scandinavă afirmă că un grup de medici cercetători norvegieni a reușit să realizeze un vaccin împotriva leprei. El a fost deja experimentat. Experiențele au demonstrat că rezultatele sînt îmbucurătoare.

Specialiștii apreciază descoperirea vaccinului ca fiind una din cele mai mari realizări ale științei medicale.

*Domină Pontul cenușii ruine.
Antice resturi de-nchisori grecești.
La sud — doar moi maritime doline
La nord — movile mari privești.*

*De mult e-octombrie, vara întîrzie:
Pe deal mătasa ierbii s-a uscat.
Aeru-i pur însă, lumina vie,
Azurul mării delicat!*

IVAN BUNIN

ruinele

*Prin ziduri sparte-olivele țepoase
Și spinii străjuind goale ruini.
Iar sub pereți — roșcate ripi stincoase
Și-al mării dens acvamarin.*

*Și pașnic tac străvechile ruine.
Și zile-n șir, cum valuri ritmic bat,
Catarge-n larg urmez și-n zări senine
Al acvilelor zbor rotat.*

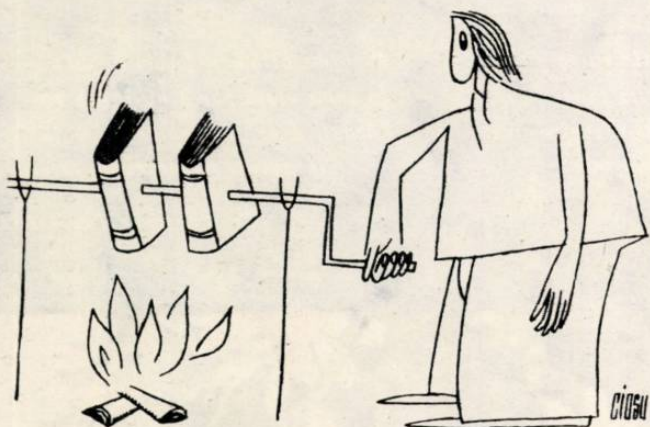
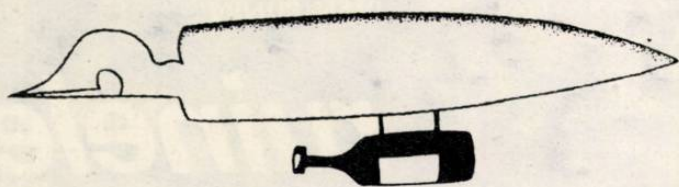
*Adoarme al mării foșnet de mătăasă
În lume viață parcă nu-i, sub cer
Văzduh doar, valuri de smarald se lasă
Lumină, adîncuri și tăceri...*

Traducere de IGOR BLOCK

CIOSU

CIOSU

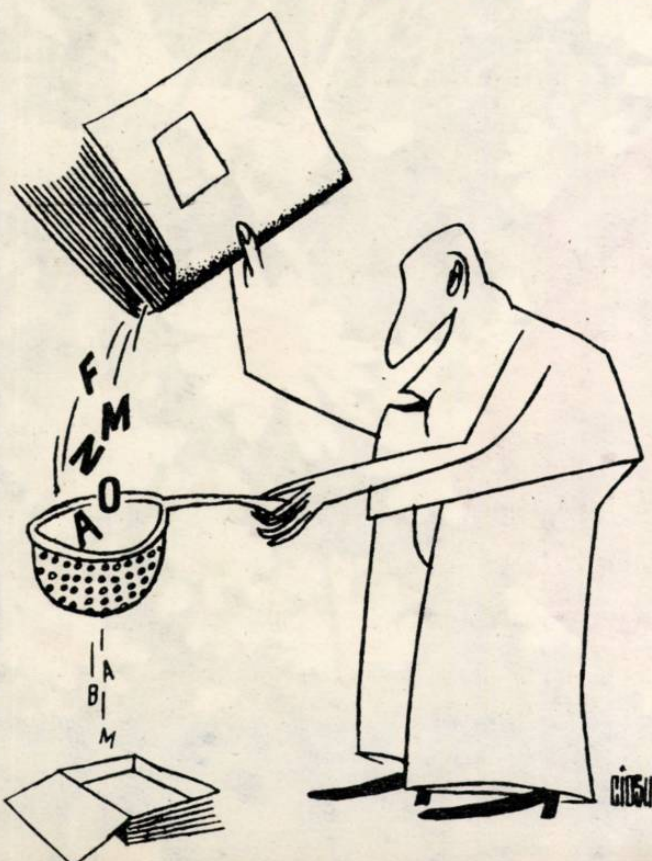
CIOSU

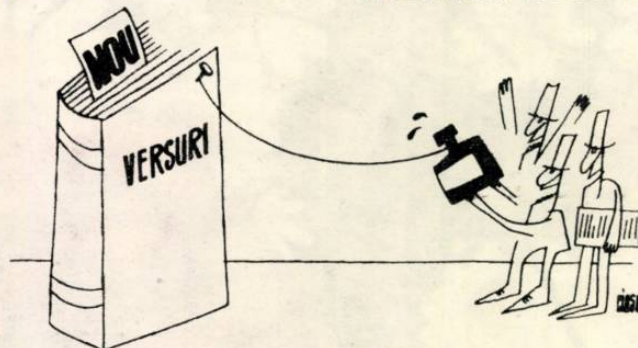
CIOSU

PE TEME LITERARE

CARICaturi DE CIOsu

CIOSU

CIOSU

RADU COSAȘU

DESPĂRȚIREA DE ROZA

Îmi găsisem o altă familie, a mea, creată de mine, în care rudele nu-mi mai erau sortite ci alese, decise de mine — victorie capitală la 19 ani. Însuși numele meu fusese hotărât de mintea mea la 19 ani. Tatăl și fratele meu se intruchipau, evident, în șeful secției de politică internă a ziarului de tineret, Miroslov, primul om care descoperise că am talent și trebuie, înainte de orice, să plec de acasă, din mediul mic-burghez, și să mă mut la căminul nostru revoluționar. Am plecat imediat, ostentativ, ziua în amiaza mare, la lumina soarelui, ducând cu mine o valiză cartonată în care îndesasem mai multe cărți decât cămăși. Era la o lună după moartea tatălui meu, petrecută în zilele apelului de la Stockholm. Mama era la cimitir, bunica dormea, — într-un elan cast și servil, Roza, fata din casă, mă urmă în curte, pe stradă, până la tramvai, implorindu-mă să ducă jamantano. Mă mângiasem îndelung cu ea, de-a lungul unui an de serviciu la noi. Fusese adusă de tata, în casă, pentru ceva în genul ăsta, — am înțeles-o de la început și eu, cred că și ea, fiindcă avea o lene cu mari intuiții.

Spăla vasele încet, superficial și mă chema din ochi — sfidând lesne veghea bunicii — să vin seara în camera ei de serviciu. Acceptam printr-un cod elementar: mă prefăceam că vreau să beau apă, mă duceam la chiuvetă, îi ceream un pahar din ligheanul în care spăla vasele de la prînz, mi-l întindea și lăsa totodată ca brațul să-i fie mîngiat de brațul meu. Însemna să vin la ea. Numai că acolo sus, din antieliadismul meu, din disprețul față de Anicet și „huliganii” lui care fie că trăiau cu cîte două femei fie că se culcau cu servitoarele din casă, (lectură la Poiana Țapului, în '46, într-o fază apolitică, dominată de pasiunea mea tactică pentru Sapho, prin cringurile Zamorei) din procamilianismul meu — singura estetică necomunistă pe care morala mea o accepta și o tolera, generos și orgolios, mîndră de subtilitatea ei — din toate acestea apăreau scene de amor laborios, chinuit și nehygienic: îmi repugna s-o dezbrac dar nu puteam să nu-i caut sinii; îmi interzicea categoric și voinicește să o sărut; își ținea strînsă dirz, fusta între pulpe. Mă trăgea pe patul ei — acoperit cu o pătură aspră, de grajd, adusă de acasă, care mai mirosea a fin — îmi șoptea să fiu la locul meu și ca atare îmi ținea minile ca într-o menghină, ferindu-și în pernă obrazul de orice contact cu mine. Suprema ei intuiție era ca în această poziție — nemișcați, dar paroxistici — să mă întrebe dacă am mai iubit pe cineva înaintea ei. Era obsesia ei neclintită — rostită cu fața-n pernă, înăbușit. Curios, niciodată nu i-am spus de Sapho și de cele trăite la Zamora. Dar nici n-am avut puterea să-i declar tranșant că n-o iubesc, cum îmi cerea imperios morala mea proletară, incapabilă la ora aceea să învingă instinctele mele de Don Juan. Abia pe stradă, însoțindu-mă și implorindu-mă ca-n filmele de război — cînd logodnica se ține după cel plecat la oaste, pînă la tren — am gonit-o de lingă mine, strigîndu-i în fața franzelăriei Gagel care ne înmiresma nocturn cartierul: „Du-te acasă, marș acasă, nu vreau să te mai văd!” Atunci, ea avu o replică nemaipomenită — replică adusă din cine știe ce melodrame vizionate la „Nisa” în intrarea Zalomit:

— Minți! Minți! Eu vreau să te servesc...!

Aveam o puternică alergie la toate formele de sclavaj uman, de umilire și auto-umilire, așa că nimic nu mă reținu ca — nobil și patetic — să-i dau un pumn, nimerit chiar în piept, și să-i strig „idiot!” fără să-mi pese că voi fi văzut de vecinii care mă cunoșteau de mic, și știau din ce casă bună veneam. Eram hotărât să nu mai calc pe acolo, nu mă mai interesa reacția lor — oricum odioasă, avînd în vedere mediul lormic-burghez.

Totuși — oricît se încăpățîna psihanalisisul V. să mă convingă că „asociația asta prea e trasă de păr” — de fiecare dată cînd trecea prin redacție soția lui Miroslov, Miroslava, îndreptîndu-se, puțin adusă din spate, spre camera lui, eu nu azeam decât această replică a Rozei: „Eu vreau să te servesc...” E strigătul care mi-a bîntuit tinerețea.

MIHAI VIȘOIU

LECȚIA DE GRAMATICĂ

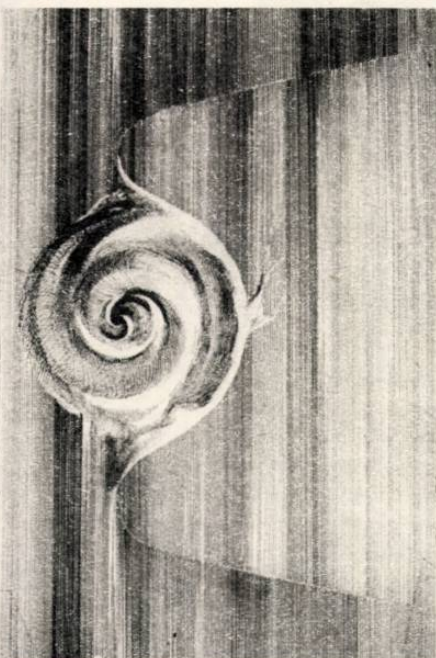
Era într-o joi, în prima joi din februarie cînd se împerechează lupii, iar lupoaicele umplu potecile ca văduvele tinere. Cînd m-am întîlnit cu ei, erau atît de aproape, încît nu mai puteam să fug.

— Să le spun tatăl nostru? Poate-l știu de la alții. Părțile principale de propoziție sînt: subiectul și predicatul. Exemplu: Lupii mîncă oile. Cine mîncă? Lupii. Lupii răspunzînd la întrebarea cine, este subiect. Ce fac lupii? Mîncă. „Mîncă” răspunzînd la întrebarea ce face, pusă subiectului, este predicat. Deci: „lupii” și „mîncă” fiind subiect și predicat sînt părți principale de propoziție. „Oile” sînt niște părți secundare.

Lupii ascultau. Lacrimile îmi înghețaseră, diamante pentru inele de mamă ce nu vor fi purtate niciodată.

— Alt exemplu: Lupii nu mîncă oameni. Cine nu mîncă?...

Lupii s-au întors și s-au risipit în pădure. Nu-i mai interesa.

BARTALIS JĂNOS

NELINIȘTI

Neliniști — dureri.
Rinduri așternute seara
la zece și jumătate, seara
cînd în mine însumi mă-nchid, singur,
răstignit în pat
cu palmele împreunate sub ceață
cu ochii pironiți în tavan,
privind în Gol,
scrutînd o stea
în nesfîrșirea depărtărilor;
cea-cul timpului sînd
ascult foșnetul minulelor,
ascult dureroasa muzică a tăcerii,
cîl nu mi se închide încă pleoapa și nu
se sfîrșeste nădînga visare.

În românește de Const. OLARIU

N. GRIGORE-MĂRAȘANU

PRELUDIUL GOLFULUI

Copiii blonzi — poate lipoveni —
se loveau cu trupuri de meduze
în asfințit: învățau să învingă
Marea.

„Nu e om acela care nu cîntă
o casă,
un pom
și un fiu“.

Îmi spuneai, iar eu eram nisipul
ce ține în brațe stîrvul delfinului
adus de ape.

Să rodească pomii trebuie să pără-
sești o femeie, cîntam; să treci
de-a lungul unei secete, pînă la pre-
ludiul Golfului.

Acolo să ne așezăm întemeierea...

GEORGE VIRGIL STOENESCU

HESPEROS VEI FI FOST...

O amintire foarte clară-ntii
Apoi ruptura aspră dintre porți
Hesperos să mai pari, dar nu mai poți
O amintire foarte clară-ntii.

Oriental magistru iertător
Cum n-a mai fost și nici n-o să mai
fie

În Lydia străbună azi stăfie
Oriental magistru iertător.

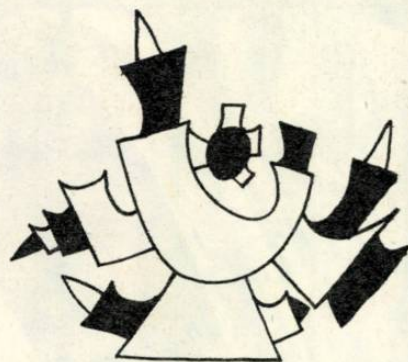
Pe lespezi care mint nu te mai chem
Poet nebun fără de nopți și zile
În gîndul tău ard păsări juvenile
Pe lespezi care mint nu te mai chem.

O amintire foarte clară-ntii
Apoi ruptura aspră dintre porți
Hesperos să mai pari, dar nu mai poți
O amintire foarte clară-ntii.

UN DUEL LITERAR

de
GEORGE CORBU

Mușatescu a fost prima ființă care s-a uitat la mine, deși prin ochelari, găsind că sufletu-mi curge, cu toate că nelămurit, printr-o matcă proprie. Cu această înălțătoare previziune avea să gireze debutul meu literar, întâmplat totuși destul de tirziu, la vîrsta de 17 ani. Și totuși, dacă mă încumet a vorbi — și chiar a scrie — despre Mușatescu, nu înseamnă că mi-am învins de tot sfiala, ce-i stă atît de bine astăzi discipolului în genere. Maestrul era președintele Academiei Naționale a Umorului pe atunci cînd cel ce îl evocă nu era barem candidat.

Cel mai mare merit pe care-l putea avea cineva în fața maestrului era acela de a fi... tînăr. Tinjea după societatea tinerilor, pe care era în stare s-o încropească... oriunde mai găsea cel puțin un suflet slobod ca al său. Hotărît lucru, omul

acesta, de o incurabilă generozitate, purta la butonieră un magnet în loc de floare.

Privind retrospectiv — și deoarece misticismul prieteniei nu comportă nici un fel de rezerve, cred că e bine să îmi mărturisesc certitudinea pentru unele semne ce mi-au favorizat prilejul de a-l cunoaște îndelung și îndeaproape și de a-mi fi drag ca un părinte.

Pînă va veni ceasul spovedaniilor, voi considera ca un pretext de mai multă iubire din parte-i faptul că maestrul a răspuns unui omagiu versificat pe care i l-am adus la o aniversare.

Și așa a început, oarecum fără intenție, *cel mai lung duel epigramatic din literatura noastră* (de 78 catrene) și poate cel mai spiritual dacă am în vedere participarea maestrului (în ceea ce mă privește, revendic doar bucuria de a fi iscat, prin pana acestuia, îndrăcitul joc de artificii).

Din această încheștare, din fericire nesîngeroasă și deloc obositoare — deși s-a desfășurat de-a lungul a 9 luni încheiate — voi reaminti fragmentele ce urmează.

Așadar, „provocarea”, timidă, a venit, cum era de așteptat, din partea mea, deși aducea mai mult a omagiu:

Purtînd diminutiv tiranic,
Ce ne învață Mușatescu?
Că e ușor să fii un ESCU,
Dar totul e s-ajungi TITANIC!

Mi s-a răspuns:

Fără „diminutiv tiranic”,
Ți-o spun ca să te lămurești
Că „valsul” n-ar fi fost

„Titanic”,
De nu erau în sală „Ești”.

Și:

Cînd e vorba despre mine,
Că-mi oferi lauri sau culpe,

Corbule, mata, nu ține
Cașcavalu-n cioc, la vulpe.

Fiind încă timid și neștiind dacă i-ar face plăcere să continui, am lansat o nouă provocare, de data asta veritabilă:

De-l vezi pe conu Tudorică
Asemeni halbei cum se-nspumă,
Poți să te-appropii fără frică
Căci el duhnește doar a... glumă.

Maestrul mi-a făcut încă o dată jocul:

M-ai nedumerit cu stanța
Și-am căzut ca din văzduh,
Fiindcă nu prinseși nuanța:
Cînd duhnesc, — duhnesc a duh.

În fine, după mai multe schimburi de focuri, țineam să se știe că nu capitulez în fața forței:

Cum nu pot ceda atîtor
Insistențe (că n-am frică!),
Zic tot conu Tudorică...
Niciodată Domnul Tudor!

Maestrul, prefăcîndu-se a nu mă ierta, a urmat:

„Domnul Tudor”, la adică,
Nimeni nu mi-a spus în șagă,
C-am fost „domn” nu să se zică,
Ci-am fost „domn” ca să se vadă.

Ei, și uite-așa:

Duelînd în mod spontan
C-un specialist în gen,
Reușii cu un catren
Să-i fac inima catran.

Că nu degeaba a scris maestrul, chipurile pentru mine, această dedicație:

Mă fac roșu ca o sfeclă
Cînd m-atacă orice „escu”,
Și-mi schimb numele-n poreclă,
Respective: Mușcătescu.

Evident, m-am ferit de „Mușcătescu” și, trecînd mai departe, repetam de unul singur, vrînd să evit o nenorocire:

Cînd Mușatescu, consecvent,
Mi-azvirle verbu-i cu venin,
Latinul meu temperament
Devine spiritul latin.

În cel mai autentic spirit autocritic, mi s-a replicat:

Cu umorul meu puțin
Eu mă mulțumesc, știi bine.
Iar umorul tău latin
Să fie... la tine.

Cucerit de acest spirit, am găsit de cuviință să-i adresez și o epigramă așa cum mi-ar fi plăcut să scrie Domnia sa pentru mine:

Mușatescu, pană fină
Și răsfățatul orișicui,
Uneori tot mai suspină
Că n-are pana... Corbului!

La care, retușîndu-se, a continuat:

Mă silești ca să recurg
La proverb (și ia-l cum vrei):
„Pana Corbului e fulg
Și-a vulpoiului, condol!”

O asemenea constatare, cu trimitere NU numai la fabula lui La Fontaine, mi-a smuls următoarele două catrene:

Insinuezi, pe-un ton vioi,
C-ar fi o fabulă-ntre noi.
Întîi cîștigă-acest război
Și-apoi socoate-te — vulpoi!

Și:

Găsesc că nu e elegant
Mata să te socoți gigant
Cînd — dacă cele scrise plac —
Ori Corb, ori Vulpe — tot un drac!

Subiectul era prea gras, ca să nu stăruim puțin în acest domeniu al fabulei:

C-ar fi o fabulă-ntre noi
O spui și sincer și de-a dreptul
Și recunosc. Deci sîntem doi:
Eu, autorul, tu — subiectul!
a afirmat maestrul, peremptoriu.
Ce mai puteam face? Se spune doar că „vorba dulce, mult aduce” și că uneori e bine să-ți pui țîrîna în cap:

Asupra-mi vina o arunci,
Dar amintește-ți, cînd și cînd,
Că vulpea a scăpat atunci
Prin jertfa omului de rînd!

Maestrul, care știa, se vede, fabula mai bine decît mine, a schimbat vorba:

O, nici nu mi-a trecut prin gînd
Să te socot un om de rînd,
Dovadă că mă pui pe gînduri
Cînd mă ataci în patru rînduri.

Obîșnuit, de cînd cu fabula, să privesc cu nepăsare cum mă biruie năpasta, veți înțelege de ce i-am răspuns astfel și nu altfel:

Ar trebui să fiu flatat
Că nu-mi mai zvîrli o epigramă.
Dar, ghinion: nu-s învățat
Să iau onorurile-n seamă.

Totuși, să nu se creadă că duelul a alunecat prea des pe panta unui schimb de amabilități de felul celor două catrene de mai înainte. Dimpotrivă! Ceea ce m-a îndemnat, la un moment dat, să exclam:

Îmi scrie conu Tudorică
Răutăți fără măsură.
Crede cumva, că, la adică,
Și astea sînt literatură?

Disculparea a venit imediat,
cu un atac și mai nevoalat:

Nu este exact, vai mie,
Cum că răutăți ți-aș scrie;
Scos cu tine, în incintă,
Scriu răvașe de plăcintă.

De cînd așteptam o asemenea ocazie.
Am lovit fulgerător:

De răvașul de plăcintă
Ești, îmi pare, prea legat
Ca-ntr-o zi și-ntr-o incintă,
S-auzim că l-ai trădat!

Desigur, eram nedrept și, ca să-l impac,
i-am adresat unul mai blînd:

Citind și recitind ce-ai scris
De cînd duelul am deschis,
Constat că stilul personal
E, la mata, tot cel... oral.

Descoperindu-mi încă o calitate, maes-
trul a ținut să mi-o comunice:

Că stilul meu cel personal
E, precum spui, în scris, oral,

Înseamnă că ai luat aminte
Și-acum citești printre cuvinte.

În convingerea că vom mai lăsa deo-
parte săbiile, ca să mai răsuflăm, am
zis așa, ca pentru mine:

Așa sînt eu: să ia aminte
De astăzi toți dușmanii mei,
Că-ntîi citesc printre cuvinte
Și apoi mă plimb printre idei.

Dar n-a fost chip. Am fost adus la
realitate imediat:

Plimbă-te printre idei,
Că e bine-ntotdeauna,
Fiindcă s-ar putea să ieși
Pentru tine, măcar una.

Ei, ce să vă mai spun, cred că-mi
veți da dreptate, după cele puține catrene
de pînă acum, că nu exageram afirmînd
că:

Duelul nu-i tocmai banal
Și poate, nu e nici prea trist;
În orice caz e-un manual
Al bunului epigramist.

După ce, mai înainte, insinuase că
„nu am idei“, acum avea să-mi strigecă
îmi lipsesc și armele de luptă:

Nu găsesc în nici un fel
C-ar fi vorba de-un duel,
Fiindcă legea lui decretă
S-avem amîndoi floretă.

Eu, convins că floreta este indispen-
sabilă amîndorura, am lansat acest apel:

Cît spiritul nu e defunct
Aș vrea, maestre, într-un fel,
Să terminăm acest duel,
Punînd, ce e de pus, la punct!

Maestrul a înțeles aluzia și fără a
stărui mi-a servit una caldă:

Sînt de acord. Duelul moare
Deși ca spirit nu-i defunct.
Dar, la ce-ai spus, o precizare:
Punînd pe CINE-am pus la punct.

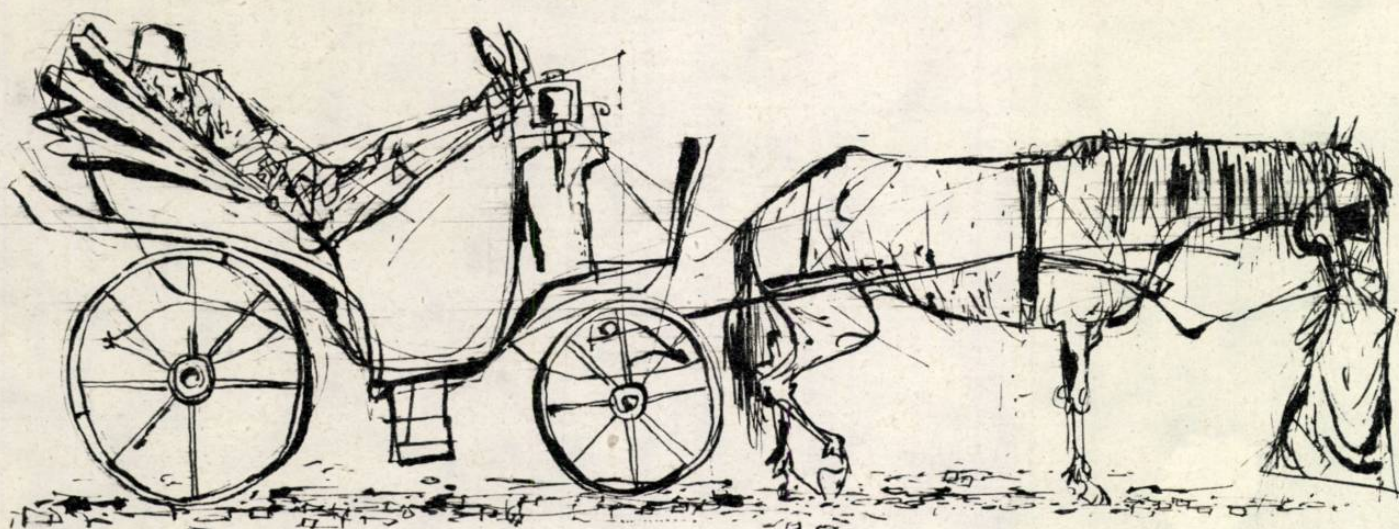
și una rece:

La vîrsta mea, de-acum tirzie,
Cu „săbiile“ s-a sîrșit.
Pe-a mea, o pun la panoplie...
Pe-a ta, s-o dai la ascuțit!...

E o zi frumoasă de vară, în acest anotimp prim sau al doilea de la Marele Război.

Până ieri alaltăieri parcă totse mai zicea că-i primăvară, dar azi aerul este foarte subțire și curat, soarele stă sus pe cer și luminează puternic și cald, lumea a ieșit de prin case, fugind parcă de locurile de umbră și mușgai, este o mare activitate în toată curtea, gospodinele scutură, unii spoiesc, alții lucrează pur și simplu afară, apar mereu tot felul de negustori, olteni, găzari, spoit-ingiri, haine-vechi, bragagii, cărbunari, jurnaliști, lăptărese, geamgii, tocilari, laurgii, lingurari și, bineînțeles, copiii au umplut și ei locul, se încurcă printre picioarele tuturor, aleargă, cad, țipă, se prăjesc la soare, mestecă mereu câte ceva, — ah! ce dulci sînt morcovii! — și nu-și mai încap în piele de fericire, o fericire pe cît de firească pe atît de inexplicabilă...

În toată acestor veselii generale, laborioasă și irezistibilă, în care-i cu neputință să stai locului, ai mincărime, poate „ai vermi în c...” cum zice madam F. (ceea ce nu-i chiar atît de greu de închipuit, deoarece, cine n-a avut măcar o dată limbrici?) în mijlocul decii al acestei forfote plină de neprevăzut și de misterioasă încetare, forfotă care dovedește cum nu se poate mai limpede, ce bine, ce frumos, ce îmbătător este să te miști, să respiri, să vezi și să auzi — să trăiești, de fapt! — iată că a pătruns ceva neobișnuit, poate străin, poate doar extraordinar, ceva ce rupe echilibrul desăvîrșit al amănunțitei zile de vară, ceva care a venit prin gangul întunecat dinspre Calea Moșilor și s-a răspîndit cu iușcă în întreaga curte. Gospodinele se opresc din scuturat, bărbaii își întrerup dar nu cu regret lucrul, meșterii pleacă din jurul negustorilor ambulauți, care la rîndu-le prevăzători, își părăsesc în cele din urmă marfa, apar chiar persoane care coboară în grabă de la etajul întâi, și toți se îndreaptă spre gangul care dă în Calea Moșilor, unii mai repede, alții mai încet, dar ca de obicei, primii care au luat startul au fost copiii, ei sînt deja pe stradă, în ciuda strigătelor de dojană ale unora dintre părinți, și tot acest exod care a lăsat curtea imensă aproape pustie, e provocat de două cuvinte — dintre care cel puțin unul magic — cuvinte senzaționale, azvîrlite în curte de cunoscutul holnar care-i Iancală, cuvinte magnetice, cuvinte promițătoare, cuvinte nemaipomenite — cuvinte-bombă, ce mai!

— Vin socialiștii! Vin socialiștii!!! VIN SOCIALIȘTII!!!! a urlat Iancală,

țîșnind ca un drac de pe gang, după care dispăre din nou de unde a venit.

Sigur, tu ești mic, tu nu știi ce sînt aia socialiști, dar accentul lui Iancală nu te poate înșela, e vorba de ceva care trebuie văzut, poate-i foc, poate-i paradă, poate-i bătaie, poate-i o înmormîntare, poate-i un accident de tramvai, în orice caz este ceva rar, ceva care nu trebuie scăpat, ceva care pune toată lumea în mișcare și atunci cum să fii tu ultimul, cînd știi să fugi atît de repede și te strecoari printre ai mari ca o „zvirlugă” (cum zice tata, dar ce-o fi aia zvirlugă n-a ndrăznit să-l întrebe, și alții n-au știut să-i explice, și-atunci a dedus el că-i ceva care se azvîrle repede și o ia înaintea tuturor!). Așa că ești primul în stradă și te ții de cracul pantalonului lui Iancală, care nu se știe cum, astăzi, este îmbrăcat ca oamenii, și înghiți, înghiți nu numai cu ochii, dar cu toți porii, tabloul urlaș și năucitor al străzii.

Arată curios strada acum. Întîi și-ntîi este o mare lumină și-o mare căldură. Șinele de tramvai scilipse, caldarîmul este încins și parcă foarte curat, iar casele stau vesele de o parte și de alta, stau vesele pentru că mai toate ferestrele sînt deschise și în ele se văd capete de oameni și rochiile colorate ale femeilor. Casele par vesele poate și pentru că, în mod ciudat, nu prea este nimeni pe stradă, adică nu merge nimeni pe trotuare, așa cum se întîmplă de obicei. Oamenii stau pe lîngă porți, doar lei și colo, la prăvălii, cite un vinzător sau chiar patronul, trage în grabă obloanele, „îchide” adică, deși ora este total nepotrivită. Singurul lucru care se află pe stradă este un tramvai cu cai, care, lucru surprinzător, s-a oprit într-un loc unde nu este stație, ba mai este și „la vale”, înțit vatmanul a fost nevoit să pună două buturugi la roatele din față, ca să nu dea vagonul peste caii foarte încălziți, neliniștiți, dînd mereu din capetele lor cu scufii albe — de năvăși sau de muște, nu se știe — oricum, din boturile lor curg bale lungi de-o jumătate de metru. Pe toată întinderea străzii, cit vezi cu ochii, de jos de la Biserica Sfinților și pînă sus la marea librărie „Șfetea”, nu există decît pustietate, liniște și așteptare, numai sus, dincolo parcă de Șfetea, se văd totuși niște oameni îmbrăcați în albastru, care poate repară ceva, sau așteaptă și ei să vină socialiștii. Deocamdată nu sînt nici un fel de socialiști, cei care-au venit din curte-l iau la rost pe Iancală: „Unde sînt, mă, nebunule?” „Dacă vă luați după toți proștii!” dar Iancală nu se lasă, „Sînt pe la Paleologu! Acu o să vină! O să vedeți!” și într-adevăr din jos, dinspre

Biserica Sfinților, acolo unde Calea Moșilor o ia la dreapta, imediat după „bărbieria” lui Gherescu, se aude o hărmălaie nedeșlășită, și ceva trebuie să fie adevărat în ce spune Iancală, altfel de ce ar sta toată lumea așa, pe la porți și pe la ferestre? Uite că s-a oprit și un al doilea tramvai cu cai, de data asta este un vagon închis, nu platformă de vară cu perdele ca primul, și vatmanul se dă jos, împiedică roțile și se duce să stea de vorbă cu vatmanul din față. Prin urmare, ceva este, nu se poate să nu fie, trebuie doar puțin răbdare, puțină răbdare...

Și iată în sfîrșit, pe toată strada se aude un suspin de ușurare, din jos au apărut cîțiva oameni, dar nu sînt socialiști, ba sînt chiar vardiști, cu uniforme lor groase, roșcate, ba chiar și un comisar, se vede după chipul cu aur și după uniformă neagră, dar vuietul este acumă distinct, nu se poate să faci ei atîta gălăgie singuri... Păi sigur, uite steagurile! Unul cite unul apar de după colț, steag după steag, toate foarte roșii și foarte înalte, ținute de primul rînd de bărbai, foarte colorat îmbrăcați, unii cu brife late roșii, ba alții chiar îmbrăcați „național”. În spatele celor cu steagurile, vin mereu alți oameni și vîrfurile coloanei pare capul unui șarpe uriaș, multicolor, care pornește pe noul drum și se leagănă cercetător, în stînga și-n dreapta, în timp ce în spate, trupul enorm și nesfîrșit se unduiește și înaintează mereu, împingîndu-și inelele pe caldarîmul curat și încins. Acum nu este nici-o îndoială, socialiștii vin tot mai aproape, vin mereu, se aud cîntece și strigăte, pînzele însingurate ale steagurilor au umplut parcă partea de deasupra a străzii, dedesubt, unde sînt oamenii, sînt de asemenea multe pete roșii, parcă ar fi picături de sînge, și Calea Moșilor este înghițită încet încet de larmă și culoare, de căldură și sudoare, de veselie și de teamă.

Tu ești mic, tu dă-te mai înapoi, ai pierdut cracul lui Iancală, madam F. te trage de mînă, tu te smulgi dar nici n-ai curajul să ieși prea în față, ascultîi vorbele din jur, uralele de pe stradă, te sperii de mișcările dezordonate ale oamenilor, te îmbeși de spectacolul cocardelor, și al stegulețelor, și pancarde și eșarfe, și lume multă cu fața roșie de atîta strigăt și de atîta zăpușeală, și, în general, plutește așa, în văzduh, o teamă nelămurită, prea mult roșu, prea mulți oameni, prea multe cîntece și n-ai loc să respiri de vuiet, de praf și de fierbințeală...

„Hai înăuntru că uite, poliția”, „O să iasă cu bătaie”, „S-a strîns toată Colentina”, „Umblă să spargă și să fure?”

CE FRUMOASĂ ERA CALEA MOȘILOR!

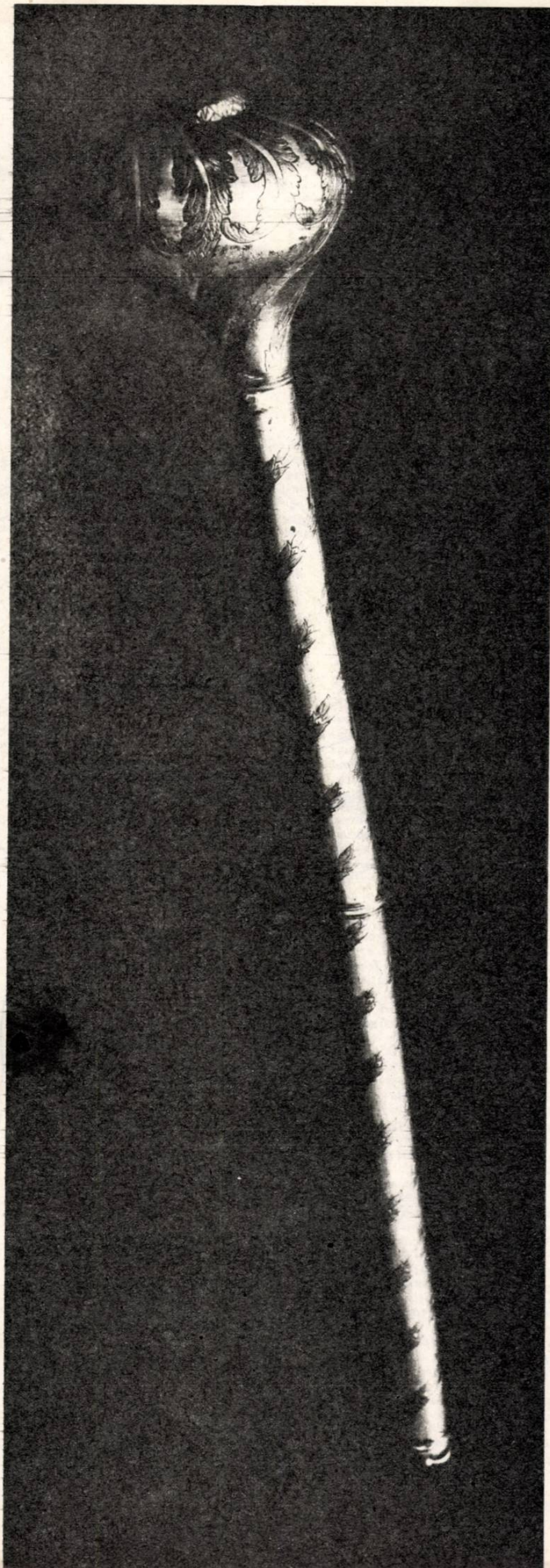
AL. I. ȘTEFANESCU

„Ba, luptă pentru drepturile lor“, „Să nu pășim ceva, Doamne ferește“, „Sus, la Sfetea-i așteaptă jandarmii“, „Vai de capul lor!“, „Iar o să tragă-n ei“, „Așa le trebuie“, „Uite și vatmanul s-a băgat între ei“, „Și-aia de la brutărie“, „Păi ce puteai să te-aștepti de la ăia“, „Oamenii cu scaun la cap își văd de treburile lor“, „Te potrivești cu nebunii?“, „Nu cred că-i lasă să treacă de Domnișei“, „Foarte rău. Au dreptul să manifesteze“, „Pă dracu! N-avem nevoie de bolșevici!“, „Auzi? Nu ți-am spus! Se trage sus la Sfetea“, „Repede-n curte“, „Repede“, „Repede“...

Ca la un semn, toți se înghesuie spre poarta cea mare care dă în gangul întunecos, mamele-și iau copiii și-i împing cu forța înăuntru, Iancală însuși se bagă în curte, au vrut să intre și niște străini, dar croitorul a strigat: „Iancală! Aici nu intră nimeni!“ și Iancală i-a împins afară p-ăia, că el e puternic și pe urmă a închis poarta mică și stau toți acolo în semiîntuneric și ascultă din dosul porții mari de lemn ce se întâmplă pe stradă și Iancală vrea din cînd în cînd să deschidă să se uite, dar imediat alții îi dau peste mină, „Ești nebun?“ „Vrei să ne omoare pe toți?“ și Iancală se supune, își lipește tîmpla de lemnul porții ca să audă mai bine și așa, tremurî toți de frică, cu toate că afară-i atât de cald și frumos, se uită prin întuneric unii la alții, cei mai mulți ies din gang și se duc la casele lor din curte, iar dîncolo, pe stradă, dîncolo, nu se știe ce se întâmplă, în orice caz lucruri rele, urite, groaznice, înspăimîntătoare: „Îi bate“, „Îi împușcă“, „Îi omoară“, „Doamne ferește“, „Bătu-i-ar Dumnezeu“, „Scapă-ne Doamne“....

Dar tu ești mic, ție ți-e frică acolo, în gangul întunecos, unde sînt cotoi și șobolani, și cărbuni aprinși de la croitorie și mulți oameni înfricoșați care te calcă pe picior, ba-ți mai dau și cîte una peste ceafă, și-atunci te duci trist în curte, degeaba arde soarele atât de frumos și-i atât de cald și bine, degeaba, dacă oamenii se bat și se împușcă și se omoară!...

Și ce frumos era cînd veneau adineauri socialiștii, cu steagurile lor roșii și cu cîntece, și cu costume naționale și toată Calea Moșilor se umpluse de culori și de veselie și de lumină, așa cum niciodată nu mai fusese ea în viața ei! Ce frumoasă era Calea Moșilor! Ce frumoasă și ce păcat!

LITERATURĂ și UMANISM

MIRUNA IONESCU

Căutând o expresie figurală pentru marile întrebări ale existenței, Laurențiu Fulga dovedește încă o dată proteismul romanului contemporan. Încrederea consecventă în alegorie, ca modalitate de a transmite o ipostază umană esențială, îl conduce pe scriitor la crearea a două romane-alegorice: unul despre condiția umană — Alexandra și Infernul, altul despre condiția artistului — Moartea lui Orfeu, opere spre care, prin tematică și procedee, ducău toate cărțile anterioare ale scriitorului.

Repetiția și simetria figurativă determină organizarea „romanului” Alexandra și Infernul ca o temă cu variațiuni. Analiza procedurii variației la nivel epic și în planul personajului revelă totodată structura alegorică a operei și arta scriitorului. Cele șapte capitole ale cărții sunt șapte variante epice, a căror invarianță principală constă în parcurgerea experienței războiului de către un tânăr ofițer, intelectual pasnic în stare extrahelică. Aceeași temă apare într-un uriaș tom realist, Eroica, și într-o năvălă alegorică fantastică, Doamna străină. Invariantele epice secundare sunt situațiile similare dependente de invarianța principală: refuzul „infernului”, dragostea pentru o femeie ideală, actele impuse de front. Principalele modalități de variație la nivelul variantelor epice sunt fabulația — variația epică propriu-zisă — și schimbarea raportului dintre narați și obiectul narației. Într-un capitol sau altul, personajul central (tânărul ofițer) este condamnat la moarte pentru că refuză să execute un dezerter, tăiește — întors de pe front — o tristă poveste de dragoste, „demitizează” un maior asasin, pleacă într-o misiune importantă, se salvează împreună cu un german rănit într-o casă coasipărită etc. Există elemente epice reluate de autor de la o variantă la alta pentru a sugera continuitatea, dar acestea rămân totuși sub semnul ambiguității; datorită unei serii de elemente heteroclitice textul oferă cel puțin două posibilități de interpretare a demersului epic, fapt care mărește considerabil gradul de deschidere a operei. Jocul de coincidențe între un capitol și altul are două funcții complementare: pe lângă insinuarea continuității epice, mai importantă ni se pare sugerarea valorii generale umane a experienței traversate de personaj deoarece susține realizarea construcției alegorice. Procedul interferenței a două planuri narative (întâlnite și în Concert pentru două violi) — real-in-ficțiune și fictiv-in-ficțiune — determină simetria structurii romanului permițând posibilitatea variației atât la nivel epic cât și la nivelul personajului.

Coe existența celor două planuri se datorează faptului că ambele sunt funcții ale aventurii personajului central, în realitate (planul real-in-ficțiune) sau în imaginație (planul fictiv-in-ficțiune). Pătrunderea în lumea interioară, ca prim spațiu de evadare din „infern”, constituie o replică dată monstruoasă inumană a războiului. Personajul central se particularizează în variante simulate (adică în aceeași variantă

epică) și în variante succesive (în variante epice diferite). Cea mai interesantă variantă simulată se află în planul fictiv-in-ficțiune: Alexandra este alter ego-ul, pe care personajul central și-l creează după chipul și asemănarea sa dar pe coordonatele idealului. Naratorul nu pregetă să o declare de câte ori are ocazia, fapt care ar însemna îndeplinirea condiției hotărâtoare după Northrop Frye, pentru o alegorie: „Aveți de-a face cu o alegorie autentică atunci când poetul relevă în mod explicit corespondența dintre imaginile sale și anumite exemple sau precepte, încercând să sugereze în acest fel modul în care ar trebui comentată creația sa” (Anatomia criticii, Univers, București, 1972, p. 109). Înclinăm să credem că procedeele specifice alegoriei ar trebui să aibă totuși întâietate față de o declarație explicită. „Proiectată sub frunte” ca „un fum undeva înafte, parcă idee, parcă vis”, Alexandra este „idealul” care dictează comportamentul în exigențele omenescului și ajunge să fie identificată cu conștiința, în numele căreia apreciază și acționează personajul central în cadrul planului real-in-ficțiune. Stingeria idealului (necesar), echivalentă cu moartea morală, își găsește expresia figurativă în moartea Alexandrei (v. tragedia lui Filip în capitolul al doilea). De fapt, moartea interioară a personajului central „atrage” moartea Alexandrei, și invers, deoarece autorul își propune să demonstreze că Idealul este coordonata sine qua non a condiției umane. Corespunzând statutului personajului alegoric, personajele lui Laurențiu Fulga nu sunt individualizate prin portret sau biografie. Ele reprezintă Omul pus într-o situație limită și interesează prin intensitatea trăirii și opțiunea care atestă dezideratul condiției umane. Prin personaj și rezolvarea problematicei puse, „romanul” lui Laurențiu Fulga ar putea fi încadrat, după clasificarea lui Northrop Frye, mimeticului inferior, fapt care ne apropie universul operei și contribuie la transmiterea unui mesaj profund umanist. Ținând seama de întregul context al cărții, ultima frază ar putea fi decodată astfel: „Iar eu (eu, omul) știind acum bine cine am fost și cine sunt (cunoscând coordonatele condiției umane), m-am apucat să gravez pe stlpii casei, cu fierul înroșit în foc (scriu cartea) aceste simple și esențiale adevăruri (biruința condiției umane, a binelui)...”

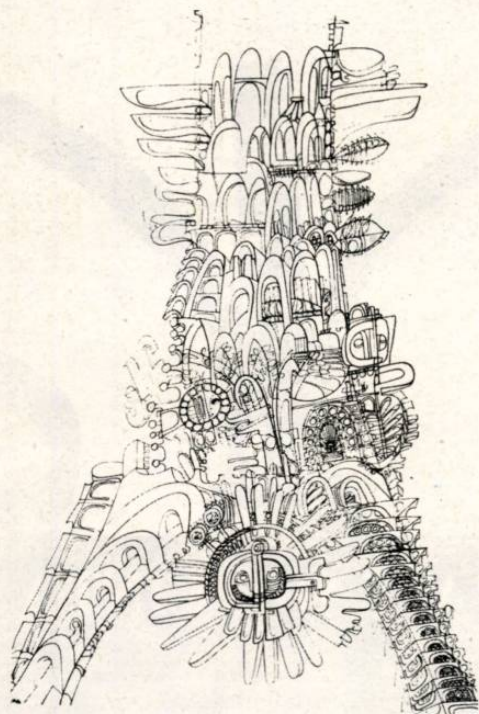
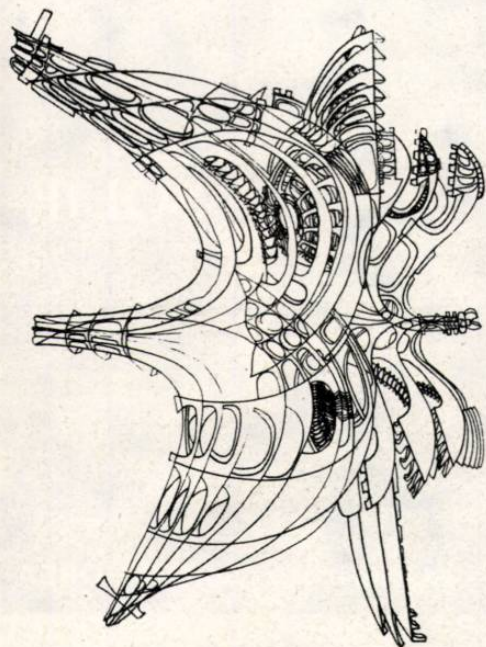
Moartea lui Orfeu aduce într-o variantă originală o temă extrem de răspândită și veche: cunoscutul pact făcut de o lungă suită de personaje începând cu Meșterul Manole și ajungând până la Adrian Leverkühn. Și aici personajele sunt reînăvărurile unor arhetipuri alegorice. Sculptorul este artistul, fără determinări fizice, fără nume. Horația, idealul, are aceeași funcție cu personajul Alexandra, din romanul anterior. Moartea Horației înseamnă moartea Artistului, și mormântul Horației, pregătit după dimensiunile sculptorului, îi va acoperi pe amândoi. Aflăm

și în acest roman textul cheie reclamat de Northrop Frye unei alegorii autentice. Sculptorul, personaj narator în cele șapte capitole ale cărții, își recunoaște vina în moartea Horației: „Cred că am comis undeva o eroare (...) Tu ai murit fiind o victimă a instinctelor mele, a conștiinței mele încărcate de prea multe crime. Femeia existind numai în inteligența mea, de care doar spiritul meu să se fi bucurat, n-ar fi avut moarte (...) eu ți-am sacrificat nemurirea, pe-a propriei mele opere am sacrificat-o, iată prețul cu care-mi plătești eroarea!” Umanizare a morții și, prin frumusețe, replică dată unei zeități grecești, femeia cu părul ca miera este tot atât de fascinantă ca în Straniul Paradis sau Doamna străină. Sibylla reprezintă tentația senzuală, reversul Horației, și o regăsim sub înfățișarea oricărei femei ce reține ochiul sculptorului. Casa bătrinei Sibylla ne amintește de grota fermecată din opera unui medieval francez — Antoine de la Salle, Le Paradis de la reine Sibylle, unde este elogiată dragostea transcendentă și condamnată senzualitatea. Sculptorul o regăsește pe femeia cu părul ca miera în casa bătrinei Sibylla, osadar senzualitatea, instinctivul înseamnă moartea artistului, ca renunțare la frumusețea echilibrului și la ideal. Săbrietatea schemei romanului îl apropie de o veche formulă a tragediei grecești, incluzând „vină tragică” (v. S. Reinach, La Mort d'Orphée în Cultes, Mythes et Religions, apud Siegm. Freud, Totem et Tabou, Paris, Payot, 1924, p. 213 și urm.).

Temeritatea abordării alegoriei își găsește dincolo de jocul interesant al metamorfozei și încercării ochilor mituri, un sprijin în stilul expresiei. Prozele lui Laurențiu Fulga captează prin intensitatea sau tensiunea trăirii, fiind realizate după formula „reportajului pasionat”: „realitatea socială și umană nu mai este privită ca un tablou obiectiv; e văzută prin experiență, gervă și dispoziția unui erou-narator” (R. M. Albers, Istoria romanului modern, E.P.L.U., Buc. 1968, p. 281). Procedul fusese încercat ca atare în Straniul Paradis. În Alexandra și Infernul (v. noaptea dinaintea execuției în capitolul întâi) și Moartea lui Orfeu (v. confesiunea medicului Horației) este înnoit. Trei personaje trăiesc o tragedie similară și mesajul este transmis într-un crescendo al dramatismului până la naratorul martor (evadatul Halmeș — sublocotenentul; pacientul (sau Horația) — medicul — sculptorul). Același lanț al transmiterii mesajului într-un „reportaj pasionat” îl aflăm și în Patul lui Procust (Ladima — Emilia — Fred Vasilescu), dar personajele lui Camil Petrescu au vocația însingurării, nu izbutesc să-și comunice unele altora dramele interioare și, izolate, trăiesc destine divergente. Opțiunea celor doi scriitori pentru o variantă sau alta a „reportajului pasionat” s-a produs în conformitate cu scopul artistic pe care și l-a propus fiecare și spre care converg toate elementele operei.

KAFKA

SCRISORI CĂTRE MILENA

Franz Kafka a cunoscut-o pe Milena Jesenska mai întâi ca traducătoare a prozelor sale scurte. Scrisorile din Meran, scrise în anul 1920, surprind un sentiment de o tragică intensitate, definitoriu pentru universul kaffian, bîntuit de spaime și coșmaruri. Scrisorile coincid cu momentul în care scriitorul descoperă că nu mai este liber și stăpîn pe acțiunile sale. Este o dragoste întunecată, devoratoare, plină de întrebări existențiale și de incertitudini, dar în același timp din tonul scrisorilor răzbate o profundă nevoie de lumină. Publicarea lor de către poetul Max Brod, prietenul și biograful lui Kafka, reprezintă pentru cititorii marelui scriitor nu numai prilejul de a cunoaște mai bine personalitatea sa complexă, ci completează în mod fericit literatura epistolară a secolului 20, înseriindu-se printre cele mai frumoase scrisori de dragoste pe care le cunoaștem.

Prezentînd în traducere românească două dintre aceste epistole, avem speranța că ele vor contribui la o mai bună cunoaștere a aspirațiilor, frământărilor și nefericirii acestui atît de mare scriitor al lumii moderne. Kafka însuși, referindu-se la sensul scrisorilor sale de dragoste, notează: „A serie scrisori înseamnă a te descoperi în fața fantomelor care te așteaptă. Sărutări scrise nu ajung niciodată la destinație, ci sînt sorbite de fantome pe drum“.

Duminică

Adevărul se află în această scrisoare a ta, Milena? Adevăr nu înseamnă încredere?

Vezi, Robinson a trebuit să facă o călătorie primejdioasă și să naufragieze; mie mi-e deajuns să te pierd și voi fi Robinson. Dar aș fi mai bine Robinson decît el. Lui i-a rămas insula și prietenul Vineri și la urma urmei corabia care l-a salvat și totul a putut redeveni vis. Eu n-aș avea nimic, nici măcar numele. Ți l-am dăruit și pe acesta.

De aceea sînt într-un anume fel, independent față de tine, tocmai pentru că dependența mea este nemărginită. Ori ești a mea și atunci totul e bine, ori te pierd și atunci nici rău nu mai este, nu mai e nimic, nu rămîne nici gelozia, nici suferința, nici tristețea, nu rămîne nimic. Într-adevăr, este inimaginabil să împodobești astfel un om și de aceea se ivește spaima, dar nu teama de a te pierde, ci teama de a împodobi pe cineva astfel. Te apără chipul tău pămîntean atît de divin.

Așa. Samson i-a mărturisit Dalilei secretul său și ea poate să-i taie părul pe care adeseori l-a mîngiat, pregătindu-se pentru ce va urma. Dacă ea n-are un secret asemănător, atunci totul e zadarnic.

Aștept răspuns, dacă există un răspuns, tocmai sosește telegrama ta. A venit pe neașteptate, n-am avut timp să mă sperii. Azi am avut într-adevăr nevoie de un semn de la tine, de unde știai?

Din nou sîmbătă

Acest du-te-vino al scrisorilor noastre trebuie să înceteze, Milena, înnebunim, nu știm ce-am scris, la ce-am răspuns, tremurăm mereu. Înțeleg bine cuvintele tale în limba cehă, îți aud și risul, dar mă îngrop între scrisorile tale, printre cuvinte și risete și atunci aud numai cuvîntul și în afară de asta nu mai există decît ființa mea: spaima.

Nu știu dacă vei voi să mă mai vezi după scrisorile mele de miercuri și joi, cunosc însă natura legăturilor mele cu tine (imi aparții, chiar dacă nu te-aș mai vedea vreodată), cunosc aceste legături atîta timp cît ele nu se destramă în universul imprevizibil al spaimei. Dar natura relațiilor tale cu mine nu o cunosc, ele aparțin în întregime spaimei. Nici tu nu mă cunoști, Milena, ți-o repet.

Mi se întîmplă ceva îngrozitor, lumea mea se prăbușește, lumea mea se edifică, privește cum faci parte din lumea mea. Nu mă plîng din cauza prăbușirii, lumea mea se prăbușește de mult, mă plîng pentru că se edifică, plîng puținele-mi puteri, nașterea și lumina soarelui.

Cum vom trăi mai departe? Dacă vei răspunde afirmativ la întrebările din scrisoarea mea, nu vei mai putea locui niciodată la Viena.

Milena, nu despre asta este vorba. Pentru mine nu ești femeie ci fetiță, n-am cunoscut niciodată ceva asemănător, nu voi îndrăzni să-ți întind mîna mea, mîna mea murdară, tremurătoare, nesigură, fierbinte și rece.

Prezentare și traducere de Mihail SABIN

FRANTZ LIEBHARD

*Primește-l cu încredere, e solul
Trimis la ușa ta, din depărtare
Cum o aromă dulce-ți dă ocolul.
Așa și versul meu, fără-ncetare*

*Primește-l ca pe-un fruct căzut în golul
Lăsat în suflet de-o furtună mare.
Neliniștile și-au plătit obolul
Și ziua iar e-o lungă-mbrățișare*

*Sa mergem prin pădurea argintie
Unde copaci stau ca-ntr-o beție,
Atât de nerezători și liniși încă,*

*Și-nșiorași de pacea lor adincă,
Să înțelegem laudelor-ascunse
De muguri cruzi și împodobiri de frunze*

SOLIE

În românește de ION HOREA

DAMIAN URECHE

*Flori necesare altor flori
Și pietre necesare altor pietre,
Prin soarele de apă și soarele de aer,
Mai mult nu vor iubi viitoarea,*

RANA CARE CÎNTĂ

*Rana imaginației în elegante convulsii,
Cînd se descoperă, uimită, pe sine,
Sora mea mai mare, durere de fildes.
Adusă la incandescență prin spirit,
Cînd, tulbure, instinctul iriază
O punte magnifică între două euri,
De la o margine la alta a lumii
Viața elaborează poziția templelor,
Și fermentația ideilor îndrățul privirii,
Cînd energiile își reculeg impulsul
Cînd omul depășește calmul ierbii,
De la culmile răului la culmile binelui,
Încetinind imaginea-n pupilele fixe,
Și unitatea armoniei strigă după
voluptate,
Prin ceața roscată dorința incertă,
Punctînd echilibrul cu aur singerînd*

FĂNUȘ NEAGU

sau

mirajul vieții

bîntuit de extreme. Vîforul se zbate „ca o țesătură fantastică” (*Ningea în Bărăgan*), altă dată ninsoarea se zbuciumă și se răsucesce „smintit”. Vara, văzduhul pare „o uriașă cărămidă încinsă” și iarba se aprinde de la soare și arde „stîrnită de-un fir de vînt” (*Somnul de la amiază*).

Primăvara are puteri vrăjitoarești, oamenii se imbată de ea și umblă amețiți. Afară „e o primăvară nemernică, peste noapte s-au furat patru cai, au înflorit zarzării, pe islaz plutește un abur alburiu...” (*Zgomotul*).

Aici izbucnirile oamenilor sînt pătimașe, în manifestarea lor e o nevoie vitală de aer, de apă, de limpezime. „Eu, ca să știu, iubesc mult cîmpia. E sufletul și viața mea”, spune un personaj (*Proprietar a noua parte*). Localnicii sînt eterni aventurieri, în căutarea izvorului, a fîntinilor, ispitiți continuu de viață, în necunoștință de mișcarea istoriei, de seismele pe care le produce. Șușteru, înconjurat de pustiu, de răsuflarea fierbinte a nisipului, simte „mereu în față răcoarea valurilor” (*Dincolo de nisipuri*). Scarlat Cahul „sapă fîntini spre inima-pămîntului și apa urcă într-un singur suvoi, tremurător ca trestia”. Iar acolo „în gura fîntinii atîrna soarele turtit în cețuri, și din pricina asta apa strălucea în zeci de culori” (*Fîntîna*). Un alt personaj murmură: „Ești frumoasă ca o fîntină, Maud” (*Doi saci de poștă*).

Ca și pămîntul, balta este un loc mirific. „Balta asta e largă cît o țară, zăcătoarea fiarelor și raiu hoților” (*Ingerul a strigat*). Foașnetul stufului „e aspru”, „încilcit”. Deasupra cerul deschide „un ochi inexpressiv”, „ca de peste fier”. Stuful se mișcă prevestitor, aducînd singurătate și neputință. Personajele bălții sînt fie hoți de cai, cu viață clocotitoare și veșnic hăituiți, fie oameni pe care-i înfrînge singurătatea. „Stuful suna aproape, un zgomot mărunț, fără trup, fără mișcat, luna se turtea de podele și, dincolo, în odaia cu ferestre spre cîmpia de griu, Jucu începea să cînte un cîntec destrămat, fără cuvinte, spus din gît, prevestitor de urlete” (*Doi saci de poștă*). Balta e putredă, cu mirosuri acre, iar cei din preajmă primesc semnul putreziciunii ei. Zăpada scapără aici „într-un albastru trist”.

Spațiul geografic al lui Fănuș Neagu, această întrepătrundere de apă leneșă și pămînt zbîrcit, în care doar „cerul e albastru ca fundul fîntinilor adînci”, pare a fi în afara istoriei, dar de fapt el reprezintă o renunțare la arhaic și intrarea într-un timp nou; trecerea se face lent, într-o desprindere dureroasă din vechea ordine, și cei care nu realizează schimbarea sînt prinși în rîșnița universală a istoriei și distruși. Tragismul izvorăște din nesuprapunerea celor două ritmuri de viață, — cel arhaic și cel nou — din înțeleștarea lor.

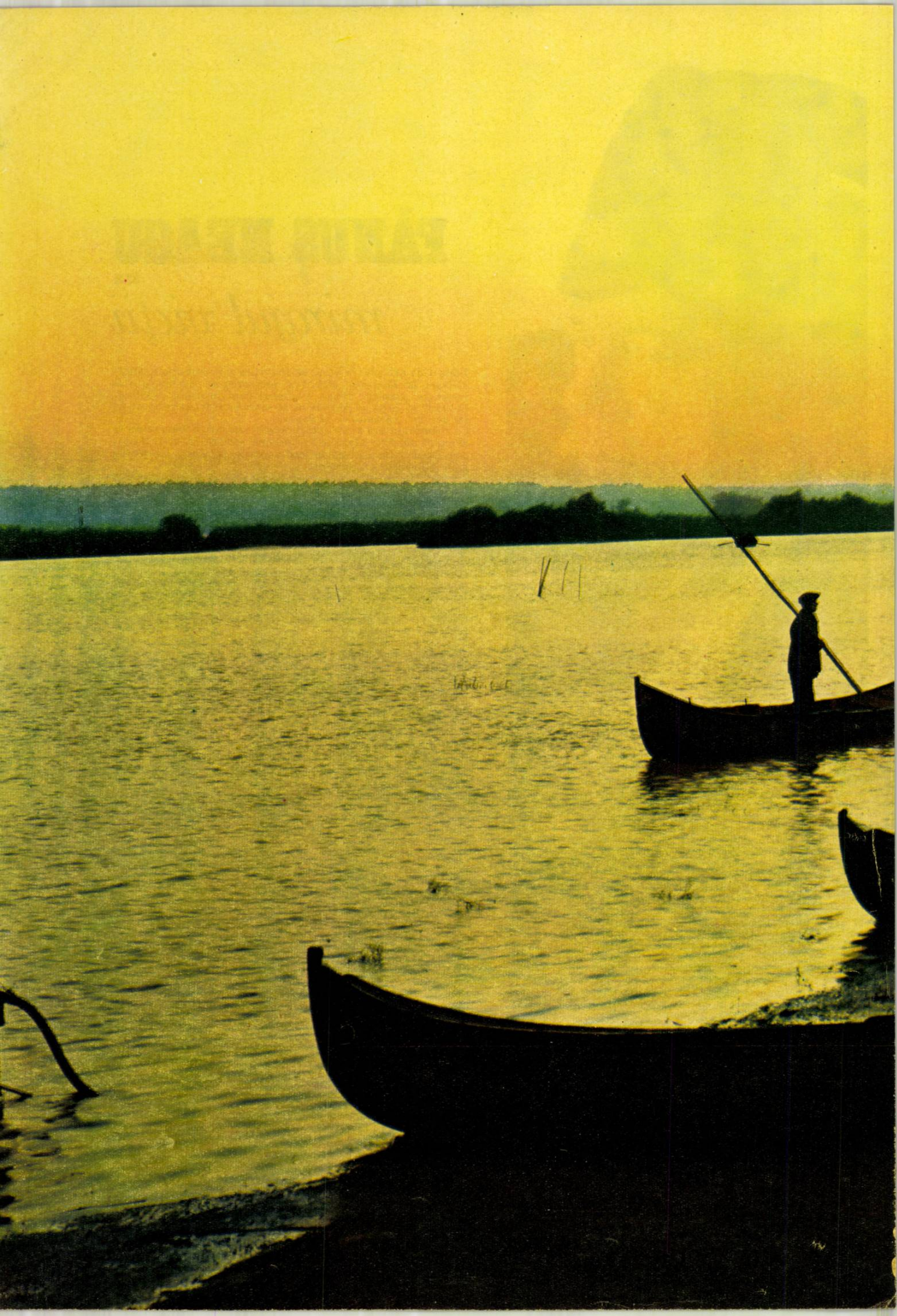
Deși a scris două cărți despre moarte — *Vară buimacă* și *Ingerul a strigat* — Fănuș Neagu se imbată de viață, își lasă personajele să se aventureze în ea, să-i caute esența cu aceea invulnerabilă dorință „de a merge pînă la capăt”. Nașterea este reinnoire perpetuă, așa cum spune însetatul de viață Che Andrei: „o perche năștea altă pereche, care să se desfacă și să moară și să dea altă viață”. La urma urmelor, *Ingerul a strigat* este o pledoarie pentru viață, pentru încercarea de a străbate dincolo de destin și chiar cu prețul vieții. De aceea, personajele nici nu cunosc umilința, ci doar o sete neostenită să se aventureze chiar și pînă în moarte. Dar mirajul este mai puternic decît eroii și îi înfrînge: pe cei ispitiți de el, pămîntul Dobrogei îi primește cu sărăcie și moarte. Aurul strălucește pentru o clipă în minile personajelor și ele cad răpuse. Orașul Brăila pare, de departe, poleit cu aur și copiii visează la cucerirea lui. Dar orașul hoților de cai, al ulițelor strîmte cu maghernițe ascunse este „secătura cea mai mare din lume. Te uita dacă nu treci prin el în fiecare săptămînă”. Orașul hăituielii, al ingerului care-i va cădea jertfă, al iertării care îi lîmpește pentru o zi fața plină de urme, Brăila e raiul răsturnat, lumea aventurierilor, a jurămintelor și a destrămării. O lume fre-mătîndă, petrecută de valurile iubirii, ale dorințelor năpraznice, se destramă și se încheagă pe un tărîm de vrajă.

Poate că trăsătura esențială a prozei lui Fănuș Neagu este mirajul vieții care-i ațîță pe toți și care include mirajul pămîntului, al apei, al orașului, al aurului...

ANCA MIDIA

Fănuș Neagu e dintre acei scriitori care impun un popas în goana timpului nostru, un moment de recuprire în universul său a acelor frumuseți de voluptoasă clătinare între ispită și prăbușire. El este prin excelență un scriitor al statului, al exploatării nuanțate a unui ținut de aspră poezie și culoare. Pe un teritoriu mărginit de Dunăre ca un șarpe blestemat, oamenii reacționează excitați de schimbările naturii, de parfumurile pămîntului, de culoarea cerului. Ținutul Bărăganului și al Brăilei este un spațiu închis, de aici nu mai poate pleca nimeni, iar cei care încearcă desfacerea legăturilor ancestrale sînt crunt pedepsiți. Dobrogea se dovedește a fi o înșelăciune, „un butuc de cretă și-o căldare de sare” (*Ingerul a strigat*). Aruncați pe alte meleaguri, oamenii sînt niște dezrădăcinați și-n sufletul lor stăruie imaginea pămîntului de acasă. Bătrîna care-și părăsise vatra se va mărturisi în fața inevitabilului: „Noi am plecat de-aici fiindcă aveam ceva avere și acum nu mai sîntem nicăieri. Sîntem departe, maică, nu poți să înțelegi, sîntem între străini, și între străini nu ești nicăieri” (*Acasă*). Pentru cei rămași în ținut, aerul e îmbălsămit, atmosfera încinsă, nisipul e stăpîn. Soarele arde distrugînd firele. Vînturile de miazăzi stîrnesc nisipurile, „trimbe cenușii, înecăcioase, goneau alungite de vînt, se înșurubau în cer, zvîrcolindu-se, ca să se reverse după aceea într-o clipă pe pămîntul încremenit de uscăciune” (*Ingerul a strigat*). Oamenii sînt cuprinși de nebulie, fac legămînte ciudate și își duc povara fără un cuvînt. Pămîntul devine destin și personajele sînt înaintea de orice robii acestui pămînt. „Aici la noi, — spune un personaj feminin — e pămîntul uitării, calci pe el și nădejdea se uscă, te înecă fumul, te acoperă noaptea.” (*Acasă*) Într-adevăr, noaptea este timpul acțiunii la Fănuș Neagu, al revoltelor, al înfrîngerilor. Noaptea veghează ca un cioclu, iar luna e „verde ca o turtă de venin”. Alteori luna se scaldă în cețuri roșcate și nisipul îi înăbușește strălucirea. Sub lumina ei, oamenii mor, fac dragoste, fură, se urmăresc. Luna nu-i curtează, nu-i amăgitoare, ci ia adesea forme hazlii sau grotesti, sporind straniețatea lumii materiale. Între pămînt și lună interferența este perfectă. „Era galbenă și vălurită ca obrazul unei bătrîne. Nisipul scînteia. Dunga lui albicioasă ca de sidex, se isprăvea în lună. Sau poate de acolo curgea în albia riului.” (*Dincolo de nisipuri*)

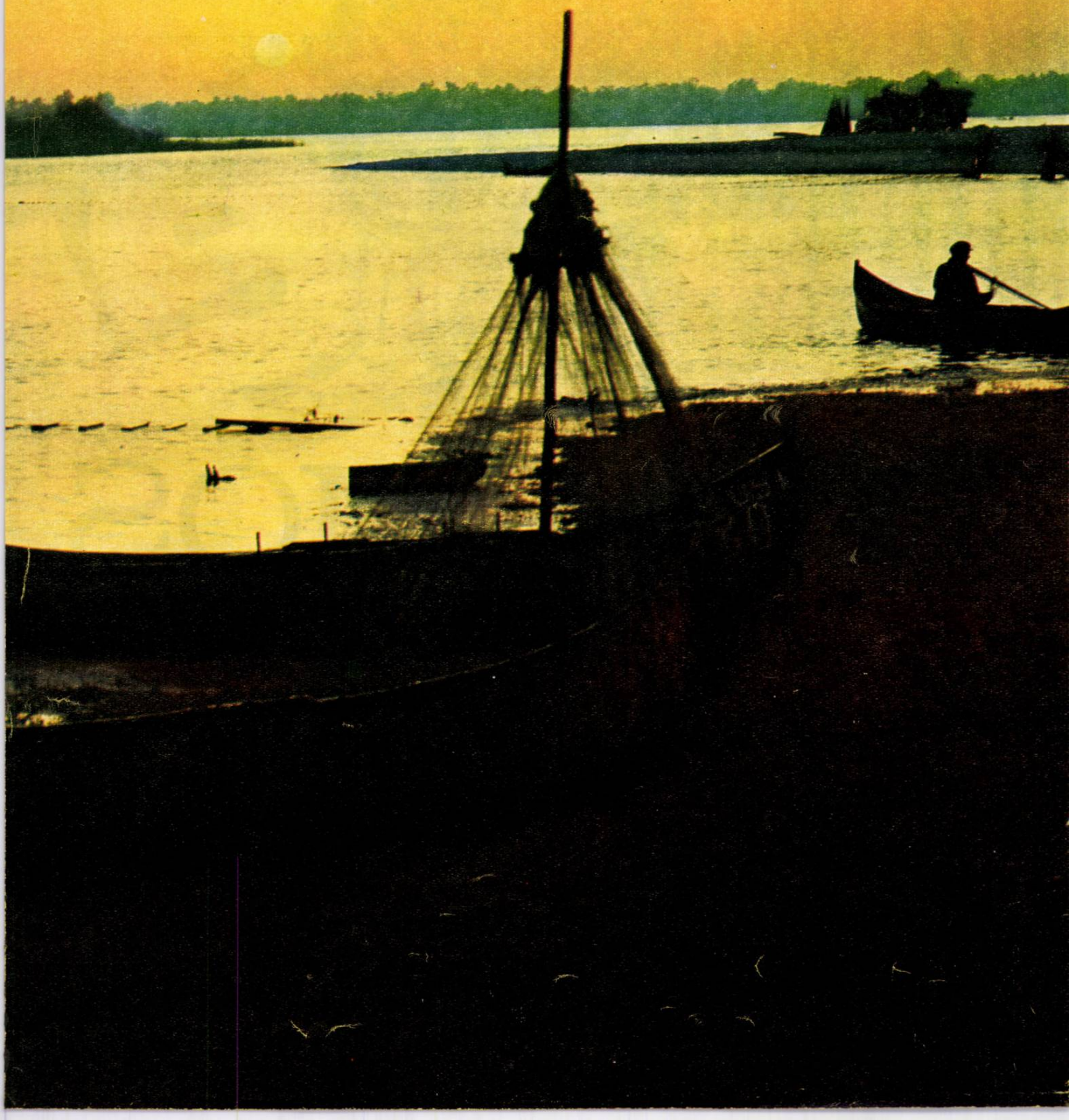
Anotimpurile au un dezmăț fantasmatic, se încolțesc între ele, rupînd echilibrul. Înfruntarea e mai ales între iarnă și vară, ca și ființele umane, cadrul geografic al lui Fănuș Neagu e

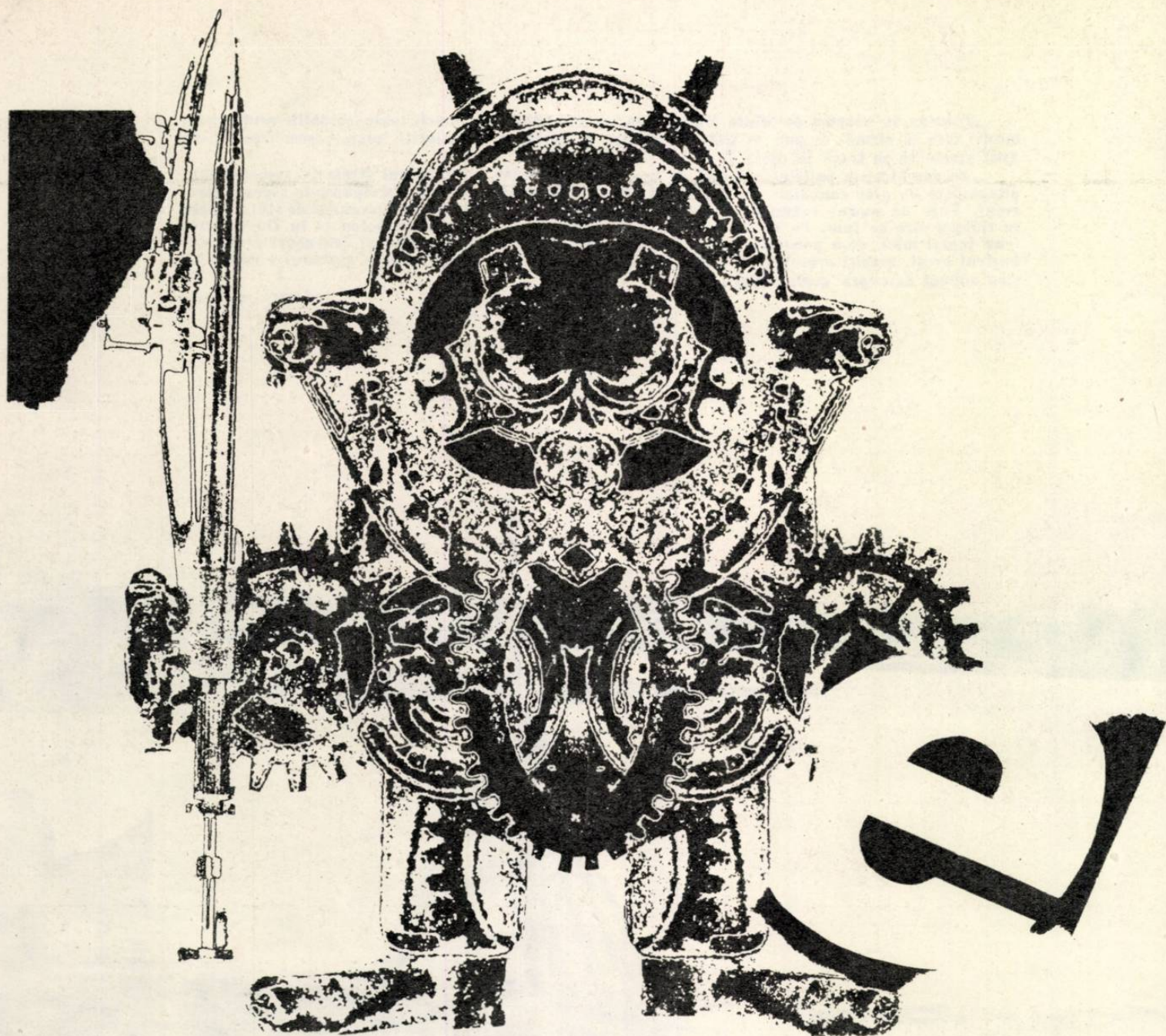

„Toamna, în noaptea de Sfântă Mărie Mică, ies din adâncurile mării toate corăbiile scufundate, morții trec la cîrmă, le pun pe linia de plutire și năvălesc ca smintiții peste pescarii care n-au avut vreme să se tragă la uscat (...)

...se deschidea o pajistă în formă de arc, cu iarbă tocită, în mijlocul căreia își fosnea frunza plîngătoare un plop canadian, cu trunchiul plin de însemnări și inimi străpunse de săgeata amorului. Tufe de scoruș mărgineau cărarea întortocheată ce se lînea din rotocoalele de stuf din care se ridicau dire de fum. Pe buzăielele prin care apa ploii se scurgea în Noian și în fluviu ploteau luntre mici, de-o persoană, legate în pripoane, uluce date cu catran și jgheaburi crolite din bușteni groși, scobiți grosolan cu barda și toporul, un fel de pirogi în care pescarul e nevoit să stea adunat deasupra genunchilor...”

FĂNUȘ NEAGU

POLEMOS

NICOLAE BALTAG

CRUCIADA IDEILOR

După marile cruciade de idei sau de cuvinte din perioada interbelică, spada noilor „mușchetari” n-au avut răgazul să zacă prea mult în panoplii muzeistice. Anii de după Eliberare au fost ani de confruntări decisive și în plan ideologic. Epoca revoluționară cerea o artă revoluționară, purificată de anumite tare (misticisme, șovinisme, evadări într-o subrealitate anaeronică) ale trecutului. Lupta între vechi și nou s-a dat cu o vigoare puțin obișnuită. Purtată la această temperatură, profilaxia literară a trebuit să opereze, uneori, și în perimetrul propriei baricade, unde fusese detectată o malformație a cărei tolerare ar fi provocat, cu timpul, anomalii grave în spațiul culturii: proleutismul. Observând anumite cangrene ale trecu-

tului, proleuții propovăduiau nu extirparea acestor cangrene, ci extirparea trecutului. Spre a scăpa de omizi, ei propuneau incendiarea pădurii. Printr-un gest de totală aberație, proleuții au crezut că pot pune istoria între paranteze, fără a-și da seama că istoria cuprinde tradiția, iar aceasta este creația de veacuri a poporului. Din fericire, replica n-a întârziat, iar asemenea manifestări maldive (printre care sinistrele campanii ale lui Ion Vițner împotriva monumentalei „Istorie a literaturii” de Călinescu și ale lui Sorin Toma împotriva poeziei argheziene) au trecut, curind, la vitrina de curiozități a literaturii.

Anii următori n-au fost nici ei placizi. Cînd cărți de modestă valoare ajung să fie supralicite tocmai pentru defectele lor

(schematism, ton festiv, primitivism stilistic), cînd poezia era analizată, de către unii exegeți, după metoda procustiană,

cu instrumente critice total inadecvate, cînd „lecțiile” indirecte ale lui Călinescu și Vianu, veritabile spectacole de idei, vizau mai ales clasiile literaturii noastre sau universale, polemica a renăscut

Ulterior, polemicele polarizează în jurul citorva evenimente editoriale. Într-o literatură cu o bogată tradiție în sondarea peisajului frust și pitoresc al mahalalei, a surprins — la apariția unei capodopere: „Groapa” de Eugen Barbu — tonul mirosit, de o suspectă pudibonderie, al unor critici, dispuși să stigmatizeze orice vorbă mai slobodă, orice scenă erotică mai nesofisticată, prin cuvîntul „naturalism”, lipit pe fila de gardă a cărților ce conțineau asemenea „erezii”. Dar, pe lângă adversități dogmatice și puritaniste, „Groapa” a înregistrat, încă de la publicare, și adeziuni totale și statornice, justificate, adesea, cu argumente polemice. Pe această poziție s-a situat, printre alții, Al. Piru. De remarcat că, dacă „Descult” de Zaharia Stancu sau „Moromeții” de Marin Preda — cărți fundamentale pentru proza românească din toate timpurile — n-au declanșat atîtea turniruri printre critici, alte opere de o valoare foarte ridicată („Scriinul negru” de George Călinescu, în primul rînd) au acționat ca niște catalizatori de marcă, în acest sens. „Dosarul” romanului lui Călinescu nu este închis nici astăzi. Piese existente acolo permit, totuși, cîteva concluzii. „Scriinul negru” rămîne, indiscutabil, o creație viabilă, dovadă ultimă — pasiunile ce se încrucișează pe cerul ei înalt, modern. Corul răgușit al detractorilor, compromis în propriile-i falsețe, s-a volatilizat chiar în timpul „reprezentărilor” pe care le-au dat. Leul nici n-a tresărit. Partizanii operei au parat, cu ușurință, loviturile. La un moment dat, din paginile „Vieții românești” (9/1960), această „literatură cu aristocrați” primește un veto hotărît, în numele unei viziuni artistice fărănești care privește cu neîncredere „obiectul”, nu vrea să se lase păcălită de aparența sa strălucitoare, îi scrută fără menajamente articulațiile și o supune la proba de foc a „adevărului”, a conformității cu realitățile sociologice ale timpului în care își plasase autorul acțiunea. Examenu, astfel întreprins, n-a condus la concluzii favorabile cărții. În rezumat, acesteia i se aduce o obiecție de substanță (faptul că s-ar fi clădit pe un teren inconsistent, intrucît o autentică aristocrație românească n-ar fi existat) și-i sînt semnalate mai multe „inadvertențe” de amănunt. Călinescu intuind, în autorul articolului, un adversar redutabil, s-a hotărît să ridice de această dată mînușă. Parada maestrului rămîne, din toate punctele de vedere, o capodoperă, cu nimic mai prejos de modelele mai vechi ale genului, datorate lui Maloirescu sau Lovinescu. Mai întîi, el păstrează o „discreție” absolută asupra identității opo-nentului — și se poate deduce ușor cît menajament și cîtă distanță stabilește în acest fel. Formal, Călinescu este de o politețe ireproșabilă. Ignorînd cu totul persoana adversarului, el recunoaște o existență ipotetică numai argumentelor aceluia. Replica (și întregul arsenal antrenat de ea) va viza, deci, fiecare acuzație în parte și nu pe acuzator. Mai mult, polemistul califică reproșurile, nu pe cel care le formulase. Așadar, cutare judecată e „neserioasă”, cutare întrebare e „puerilă”, cutare observație — „umitoare”, cutare termen — „impropriu”. Evident, nu sînt puse în circulație cuvinte fără acoperire. Definiții îi urmează, întotdeauna, demonstrația de rigoare, pe care Profesorul o desfășoară, evident, ex cathedra, pe un ton doc-

toral. Apărarea devine, la Călinescu, o lecție, un nou prilej de a instrui și, după caz, de a înfrîna pe adversari în problemele mai înalte ale artei. Simțind forța preopinentului la care ne referim, autorul „Scriinului negru” execută o manevră „de orgoliu”. Lăsînd deoparte situațiile în care ar putea obține o victorie facilă, polemistul hotărăște să angajeze lupta pe terenul inamicului, acolo unde acesta din urmă era mai bine fortificat: în cîmpul civilizației rurale. Cu calm, cu erudiție, gurile de foc de aici sînt reduse la tăcere, apoi capturate și îndreptate către fostul lor posesor. După care cuceritorul părăsește, brusc, locul bătăliei, fără a trage vreo salvă: lecția s-a terminat! În acest mod ia sfîrșit cea mai frumoasă pagină a polemicii a literaturii române contemporane, în urma căreia niciunul dintre protagoniști n-a avut să-și reproșeze gesturi lipsite de demnitate. Spre onoarea celor doi combatanți: George Călinescu și — să divulgăm „taină” — Marin Preda.

Personalitatea lui George Călinescu era, însă, prea fascinantă pentru a nu atrage — chiar și postum — privirile admiratorilor sau detractorilor. Ecoul disputelor mai vechi par să declanșeze noi scînteii. De curînd „anti-călinescianismul” a înregistrat alte două manifestări. Una datorată lui Alexandru George, intelectual fin și cultivat, dar care blamează excesiv ultimele romane ale maestrului, pentru inadecvarea lor la canoanele cam tradiționale cu care încearcă, fără justificare, să le confrunte tinărul critic. Cealaltă aparținînd unui critic a cărui imaginație posacă, terorizată de monștri mitologici, are calitatea, din fericeie, rară, de a transpune, involuntar, orice simfonie într-un banal concert de broaște. „Har” foarte apreciat, se pare, de elasa batracienilor. Exersat, însă, pe claviaturile monumentale „Istoriei a literaturii române de la origini pînă în prezent”, el se încearcă cu o nuanță de sinistritate, după care se face nevăzută, odată cu cea de a treia cîntare a cocoșilor. „Vrăjitorul” este M. Nițescu, urmașul modernizat cu două decenii, al lui Vitner... De remarcat că orice tentativă anticălinesciană se izbește de replica promptă a unui spadassin încearcă, discipolul ilustru al maestrului: Al. Piru. Nume pe care îl reîntîlnim și în ceea ce am intitulat atitudine polemică implicată, permanent, în fiecare comentariu asupra producției literare curente.

La acest capitol, din punctul de vedere al firului urmărit în rîndurile de față, nu pot fi omise, alături de numele lui Al. Piru, numele altor trei cronicari literari: Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigore și Cornel Regman. Alăturarea poate părea arbitrară, dacă se uită faptul că ea nu vrea să edifice niște echivalențe valorice, ci o anume permanență a atitudinii polemice, cristalizînd, la fiecare din cei citați, în alte forme. Al. Piru își construiește cronicile după tiparul fișei de istorie literară. Scriitorul comentat este analizat din perspectiva întregii sale creații, astfel înfrînt cititorului îi rămîne în memorie profilul artistic al scriitorului, nu profilul ultimei sale cărți. După o atentă cercetare a conținutului, acolo unde este posibil, Al. Piru stabilește gradul de originalitate al creației, filiațiile diverselor piese, rezistența lor în raport cu valorile durabile ale literaturii noastre, apoi trece la clasificare. Tonul este neutru, neconștient cu creatorii prinși în flagrant delict de incultură, coroziv, irizîndu-se în unde expresive de umor atunci cînd „obiectul” se pretează la un asemenea tratament, neizbind nici să elogieze, nici să folosească diatriba în momentul în care diagnosticul este stabilit. Nescutit de unele alunecări acut subiective,

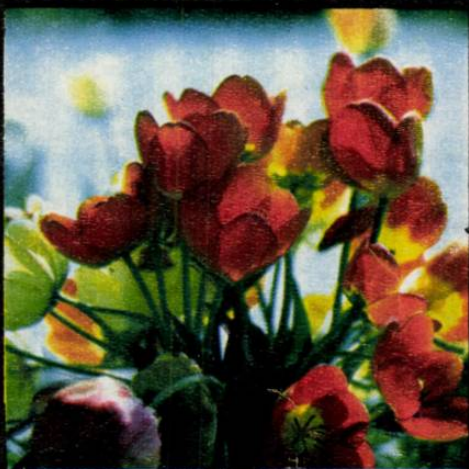
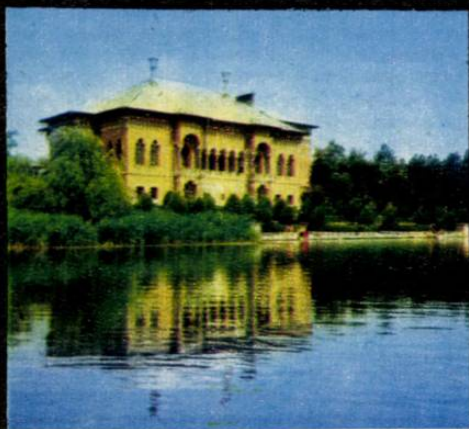
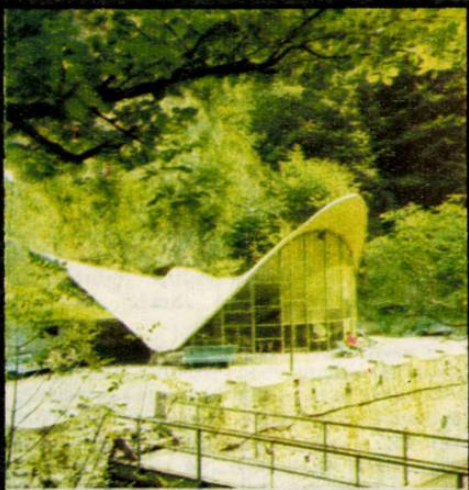
Al. Piru are meritul, atît de dificil de constatat — azi — printre critici, de a apăra pînă la capăt o „cauză” îmbrățișată cîndva. În plus, are curajul propriei opinii.

Excepțional înzestrat pentru „profesiunea” de cronicar este Nicolae Manolescu, criticul de la care, săptămîină de săptămîină, așteaptă cu neliniște, fiecare autor, atestatul sau semnul de „măzilit”. Liber de amicitii și inamicități, pe care le cîștigă și le pierde prin forța împrejurărilor, în virtutea exercițiului critic, practicat cu o remarcabilă independență de spirit, cu instrumente de extremă finețe, cu un talent care nu converge, totuși, articolul într-un hibrid poetic, Manolescu iubește cu patimă literatura, dar socotește nedemnă aservirea criticilor de către scriitori. Rezultă o atitudine comprehensivă, dar... cu detașare superioară: cronicarul nu escamotează calitățile, darnici nu închide, „discret”, ochii, în fața defectelor cărții recenzate. Oarecum îngăduitor cu debutanții talentați, le cenzurează cu maximă exigență neîmplinirile ulterioare. Deși cu unele oscilații inevitabile, verdictele criticului reprezintă, aproape întotdeauna, un barometru literar de mare precizie. Creditul, printre scriitori și cititori, atinge, pe bună dreptate, cote dintre cele mai înalte: o carte recenzată favorabil, de el, dispăre automat din librării. (Mai greu, se pare, proza feminină). După cum, există autori care ar fi dispuși să subvenționeze zecile pamflete, împotriva lor (ale altor zece critici), cu condiția ca, în schimbul acestei „jertfe”, să li se ofere o propoziție de bunăvoință, semnată Nicolae Manolescu.

Polemica lui Gheorghe Grigore se desfășoară în gesturi decise, în fraze grele, cu o evidentă siguranță a desenului stilistic. Din păcate, tinărul critic pare atins prematur de o acrială profesională, căreia îi cad victimă, cu precădere, cei mai talentați poeți ai generației tinere. Justificată și nu lipsită de „pedagogie” în momentele de delir critic sau de flagrantă supralicitare a anumitor „viori”, încruntarea statornică și, uneori, viziibil neobiectivă, a lui Grigore, ajunge, pe alocuri, tic exegetic, neconvingător pentru cei vizați.

Cu fostul membru al „Cercului literar de la Sibiu”, Cornel Regman, intră Calul Troian în cetatea criticilor. Mai puțin interesat de fenomenul literar pur, Cornel Regman pare fascinat de avaturile reflectării acestuia pe retina colegilor de breaslă. Spiritual, cu antenele gata, în orice moment, să capteze orice distorsiune, orice contradicție, în rezumat, orice gafă critică, Regman s-a specializat în așa-numita cronică a cronicii, gen agreabil, lipsit de gravitate, nu, însă, și de umor. În ciuda titlului, „Cică niște cronicari” nu se constituie pe principiile absurdului urmuzian, ci ale punerilor în scenă caragialești, unde personajele au căpătat, deja, anumite automatisme, dar confuziile de regn nu s-au produs încă. Dincolo de o oarecare lipsă de profunzime, dincolo de absența elanului constructiv, farsele lui Regman sînt necesare semnale de alarmă împotriva inerțiilor sau aberațiilor critice.

În acest moment, punem punct însemnărilor dedicate polemicii literare de azi. Nu înainte de a regreta fărîmirea elanurilor „războinice” ale scriitorilor actuali în lupte minore, de hărțuială, la ale căror „burse” se schimbă mai mult adjective decît idei. Și, desigur, nu înainte de a reproșa placiditatea, lipsa de concentrare în urmărirea unor probleme cardinale ale artei. Peisajul literaturii noastre n-a fost, nicicînd, apatic. Să nu-l lipsim tocmai acum de spectacolul confruntării incitante de idei.

Curiozități literare

de MADOLCIU ELISA

După o jumătate de secol

Vasta corespondență a marelui compozitor rus Ceaicovski include un capitol special: schimbul de scrisori cu Nadejda von Meck, statornică admiratoare a artistului. Întimplarea a făcut ca cei doi prieteni să nu se cunoască niciodată personal, în ciuda unui impresionant volum de scrisori schimbate între ei. Istoria acestei neobișnuite prietenii, bogat ilustrată cu fragmente din scrisorile celor doi, este prezentată în cartea apărută la Londra în editura „Dennis Dobson”. Autoarea este Galina von Meck, singura nepoată a Nadejdei von Meck și rudă îndepărtată cu Ceaicovski.

Istoria culturală a omenirii

Sub egida UNESCO, o comisie internațională de experți lucrează de aproximativ două decenii la redactarea unei istorii a dezvoltării culturii omenirii. Ea va fi tradusă în toate limbile și va fi alcătuită din nouă volume. Până în prezent au fost editate doar șase din ele.

La 101 ani...

Alexandra David Neel a fost distinsă cu premiul Vikingilor. Opera sa, alcătuită în special din amintiri de călătorie din Tibet, China și India („India în care am trăit”, „Mistici și vrăjitori din Tibet”, „Călătoriile unei pariziene la Lhassa”) merită din plin premiul Vikingilor, care este menit să încununeze opere exaltând spiritul de aventură și cercetare a naturii.

Kinegetikos

Editura „Hachette” a publicat o inedită „Istorie universală a vânătorii”. Printre alte interesante capitole amintim: originile vânătorii, probleme de preistorie ale evoluției omului și animalelor etc. Cartea aduce în discuție elemente noi pentru înțelegerea raporturilor dintre om și animal și a modului în care spiritul uman a reușit să supună natura. Ilustrațiile sînt în marea lor majoritate reproduceri după picturi celebre, fapt care contribuie considerabil la calitatea deosebită a volumului.

Carte în miniatură

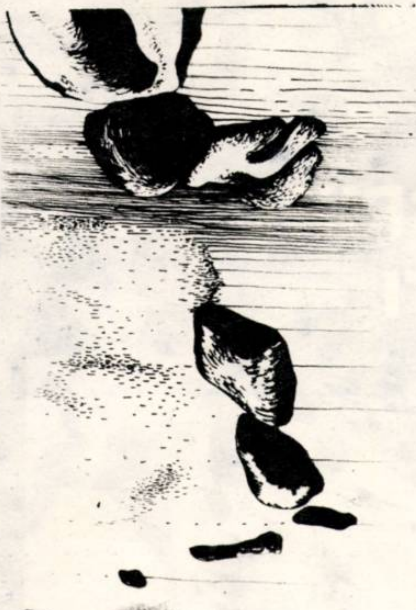
În cinstea sărbătoririi centenarului nașterii lui V. I. Lenin, editura „Balgarska Kniga” din Sofia a editat poemul „Lenin” de Maiakovski în cinci formate diferite. Cel mai mic are dimensiunile 1,5 x 2,2 cm și numără 112 pagini. El a fost executat de machetatorul Ivan Ivanov și este cea mai mică carte editată vreodată în Bulgaria.

Engels inedit

Într-o bibliotecă publică din Dresda a fost de curind identificat un pamflet aparținând lui Friederich Engels, intitulat „Schelling și revelația — critica celor mai noi tentative de reacțiune la adresa filozofiei libere”. Publicat fără semnătură, pamfletul a scăpat de distrugerea pusă la cale de naziști, dintr-o eroare de clasificare.

Shakespeare și electronica

Vasta operă a „Marelui Will” va fi analizată pentru prima oară cu ajutorul unui computer aparținând Centrului de Calcul Electronic din Darmstadt (R.F. a Germaniei) cu scopul alcătuirii unui nou îndreptar în șase volume referitoare la creația marelui dramaturg englez. Îndreptarul va sistematiza și fișa date despre dramele lui Shakespeare, despre toate personajele din acestea, și va cuprinde și o anexă cu toate expresiile și cuvintele utilizate de Shakespeare.

PIA OLARU

FRUMOASELE CONVENIENȚE

Dacă deasupra dinților mei
N-ar fi buzele mele.
Dacă aș fi stăpînit trupul acesta măcar,
Aflat între cer și un vîrf de săgeată,
Te-aș fi luat de mînă
În ziua dinții,
În ziua cerului,
În ziua apei,
Să te învăț poezia de lut care-i gîtul
Și poezia de nor care-i părul
Și poezia despre venirea înceată a morții...
Și alta, o poezie pe care ți-aș fi spus-o
Numai în fața zidului nopții.
Dar am rămas cu buzele mele
Deasupra dinților mei,
Fără cuvînt.
Nestăpînînd nimic pe pămînt...
Suind firele păianjenului din mine, din
ei,
Lipicioasă capcană de zdrențe.
Și voi fi curînd un muc de țigară
În scrumiera frumoaselor noastre conveni-
ențe.

ION LOTREANU

PIAȚA

De-atîta vreme te-aștept
Îngă ceasul oprit în cetate...
Pe piept mi-a crescut iarbă măruntă,
ninsoarea mă apasă pe spate.
Căzut cu tristețea spre nord,
întorc partea ninsă spre lună:
răcoarea din raze
peste vertebre îmi sună.
Intră umbre lungi pe asfalt,
unele pocnesc printre dale.
Încă puțin. Ai ajuns —
ce adînc mă apasă zările tale!
Vine o pasăre. Florile saltă,
În ochii ei ochi suferinzi
viața orașului înfloresc
sub înbolnăvite ploi de oglinzi.
Voci. Înspre mare
cu pasărea fugi.
Degetele stelelor îți desenează
în cale picături de rugi.

MAJTÉNYI ERIK

ATELIER

Și eu am visat o statuie, lu-
natece clipe,
noapte de vară era și dalta a
prins s-o-nfiripe.
Crisparea buzei, născută-ntr-o
clipă tîrzie,
făcută era să reziste la timp,
veșnicie.
Zimbea, și zîmbetul ei părea
adînc azvîrlit
viitoarelor secole, rază fără
sfîrșit.
Era zgrunțuroasă și sură, cu
nervuri albăstruie,
așa cum se arăta — o desăvîr-
șită statuie.
Și-atunci dalta deveni armă: —
am ucis

ștergînd zîmbetul ei de pe buza
de vis.
Și-am cioplit, mîngîind piatra
îndurerată,
fruntea plină de gînduri, grav
luminată,
fruntea plină de
gînduri, față frumos-grăitoare,
adică un om, sub bolta ocroti-
toare.
Pe umeri grijile lumii reale
povară i-am dat —
apoi l-am cioplit în marmură
și-n bronz l-am turnat.

În românește de
Constantin OLARIU

FOTOTECA ASOCIAȚIEI SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

1. Președintele Uniunii Scriitorilor, Zahari Stancu, acordând un interviu

2. De trei ori cîreșari: C. Chiriță, N. Stănescu și Grigore Hagiu „pozînd” pentru Dumneavoastră

3. Poeta Nina Cassian primind în dar o garoasă și explicațiile de rigoare din partea lui D. I. Suchianu

4. Poeta Constanța Buzea zîmbind cititorilor Almanahului Literar

5. Doi vicepreședinți ai Uniunii Scriitorilor: George Macovescu și Marin Preda

6. Eugen Barbu scriindu-și „Jurnalul” și soția sa Marga Barbu asistîndu-l din motive de inspirație

11

14

17

15

18

12

7. Juriul Asociației Scriitorilor în așteptarea premiilor...

8. Radu Tudoran urmărind unul din vasele sale „Cu toate pinzele sus”!

9. Laurențiu Fulga încercând să „seducă” pe micuța Achi-Buchi, fiica cunoscutului prozator Fănuș Neagu care, după cum vedeți, e destul de vigilent

10. Alexandru Ivăsiuc oferind autografe pe aripa uneia dintre „Păsările” sale

11. Adrian Păunescu gardat de doi prieteni vechi: Gheorghe Tomozei și Szasz Ianos

12. Inventatorul „Preșului”, Ion Băieșu, pregătindu-și undițele pentru a pescui un nou... subiect

13. Paul Evsrae povestind lui Fănuș Neagu subiectul ultimei sale piese

14. Armonie scriitoricească prilejuită de festivitățile premierilor anuale...

15. Laurențiu Fulga „prins” între doi directori administrativi: Gh. Iacob și Traian Iancu

19

13

20

16. Pop Simion, directorul Editurii Pentru Turism gata de... drum

17. Doi prozatori, doi moldoveni, doi prieteni: Constantin Chirțică și Alecu Ivan Ghilă

18. 5 poeți stînd... ca la fotograf: Ioan Alexandru, Vasile Nicolescu, Ion Horea, Horia Zilițeru și Anghel Dumbrăveanu

19. Poetul Radu Boureanu, redactor-șef al revistei „Viața Românească”, într-un moment de inspirație

20. Poetul Ion Gheorghe așteptînd răbdător o „furtună” la Neptun.

21. Criticul Dumitru Micu așteaptă o carte cu dedicație.

16

21

AL. ANDRIȚOIU

CĂLĂTOR PRIN AMERICA

În mozaicul federației americane, Albany este capitala statului New-York. De fapt, Albany este un oraș mai mic decât, să zicem, Oradea, cu un centru destul de anonim, construit după stereotipul vechilor așezări coloniale, cu case gemene, de obicei cu fațada însoțită de o scară de metal pe care urci direct din stradă la etajul unu sau doi. Marile clădiri sînt foarte rare, de aceea în oraș plutește un dulce aer patriarhal. Sînt multe oaze de verdeață, balcoanele au flori intense colorate, ca la sud, iar în prăvălii poți cumpăra acvarii cu pești exotici, cactuși, colivii, colivii cu ciripitoare, cum și felurite felicitări ilustrate cu text special întocmit pentru onomastica părinților, bunicii sau amicilor din copilărie.

Acest oraș peste care tronează vestitul senator Nelson Rockefeller este totuși capitala statului New-York, cel mai răsunător stat al Americii federale. Pare ciudat, dar trebuie să ne gîndim că epoca modernă, sătulă de orașe tentaculare, de imensele metropole, își alege deseori capitalele în orașe mici și liniștite. Astfel, capitala Statelor Unite este modestul Washington și nu teribilul New-York, iar a Germaniei Federale este Bonnul liniștit și nu agitatul München. Brazilienii și-au construit o capitală restrînsă, fugind de furnicarul din Rio de Janeiro ș. a. m. d.

Ajunși în Albany, vizitează celebrul Capitoliu, reședința administrativă a statului adunat în jurul râului Hudson. O clădire barocă, veche de numai un secol, cu un aer conservator, destul de intim, cu toate că monumentalitatea sa se impune cu trufie.

Urcăm cu un lift vechi și îngust în care sînt anunțate orele de audiență la tot felul de șefi și subșefi într-o democrație cam bătătoare la ochi. Ni se spune ostentativ că clădirea a fost durată în întregime cu mîna și că nici un mijloc de mecanizare n-a fost folosit aici, de parcă asta ar fi o mare calitate, sudoarea frunții omenești fiind mai ieftină decât mașina nesimțitoare. Americanii sînt niște naivi și-și spun cu sinceritate prostii și absurdități de parcă și-ar spune cimilituri și proverbe. Ei cred că popularitatea lui Nixon se datorește farmecului feminin al soției sale Patricia, că drogurile nu sînt cu nimic mai periculoase decât whisky-ul sau vinul și că loteria de stat este dirijată de către bunul Dumnezeu.

Dar să revenim la clădirea Capitoliului. Ea a fost construită în 29 de ani și a costat, ni se spune, un milion de dolari. La deschiderea ei au lucrat nu mai puțin de 600 de sculptori italieni și englezi în marmură italiană și scoțiană prelungită în scări și spirale și armonizată în statui de dulce alură clasică. Pereții imenși de marmură albă cu striaiuni palide lasă impresia de templu, cîtă vreme în camerele principale tavanul este slefuit în lemn de esențe rare aduse de peste mări și țări. Un ceas cumpărat din Franța merge după fusul orar Greenwich, iar fotografiile din holul senatorilor sînt din piele de Cordoba. Totul lasă impresia de mare putere colonială, chiar dacă Statele Unite n-au avut colonii propriu-zise, colonialismul lor exercitîndu-se pe piețe de desfacere sub sceptrul deaurat dolarului.

Pe un culoar, spre biroul lui Nelson Rockefeller, o pleiadă de portrete ale foștilor președinți ai S.U.A., printre care al lui Gower Cleveland, întemeietorul orașului Cleveland, cum și al tatălui lui Roosevelt, fost guvernator al statului New-York.

Intrăm liberi, total nestînjeniți, în chiar biroul lui Nelson Rockefeller. Patru scaune de stil rinascențist stau în fața mesei voită modeste, pentru discuții statale. Nu departe, într-o altă sală, este biroul liderului minorității parlamentare care are de pus întrebări și de cerut lămuriri în rula democratică a statului. Or, una din problemele cheie era pe atunci războiul din Vietnam, foarte agitată de îndată ce veteranii acestui război s-au blocat în intrarea Statului Libertății din New-York, împiedicînd cînd zile accesul turiștilor pînă, firește, la intervenția procuraturii. Intrăm apoi în sala Adunării Generale unde cei 50 de reprezentanți ai statului votează legile. Căci legile sînt felurite de la stat la stat. De pildă în New-York pedeapsa cu moartea este legalizată, pe cîtă vreme în Florida este interzisă. Așa se întîmplă că un criminal odios ca Masson stă cu pielea nelînvîșită de scaunul electric. Scara diferențială a legilor merge pînă la detalii. În New-York taxele de monopol sînt mari, pachetul de țigări costînd între 50 și 60 de cenți, pe cîtă vreme la Detroit costă numai 12.

De sus, de la cucurigu, cetățenii din Albany pot asista la ședințele parlamentare, privind cu înțelepciune sala de sus în jos. Numai că balconul de sus este despărțit de sală de un geam încasabil.

- Este încasabil — ne lămurește ghidul. Nici glonțele nu-l poate pătrunde.
- Dar de ce e nevoie de un asemenea geam încasabil, — întreb eu.
- Pentru orice eventualitate... îmi răspunde surizînd, ghidul.

Îesim și dăm peste un covor imens pe care se vede tapitat un desen alegoric. Peste munții statului New-York răsare soarele, ceea ce înseamnă, după cum ni s-a spus, puterea banului, ca expresie a belșugului, a lui „prosperity”. La poalele munților, portul New-York cu corăbii, ceea ce înseamnă — ni s-a spus iarăși — piețele de desfacere, plămîni prin care S.U.A. respiră în exterior. Apoi zeita Justiției, legată la ochi pentru imparțialitate, iar sus un vultur care simbolizează setea de mai bine, de viitor strălucit.

În fine, jos în ultimul hol, macheta viitorului oraș. Schematică tocmă ca la noi. Ne plîngem în România de șablonismul construcțiilor, dar vă asigur că pretutindenea în lume se construiește la fel. Nici blocurile americane nu sînt mai pline de fantezie. Practicul, utilul, preva-lează oriunde pe mapamond.

Americanii simpli sînt oameni cu inimă largă, naivi și sinceri. Sînt niște copii mari. Ei nu vor război, nu vor vrajă și te primesc ca pe un frate. Îi iubești repede și schimbi cu ei cartea de vizită ca pe un salut cordial. Poporul american trebuie luat așa cum este el: bun, harnic, inventiv, ospitalier.

Orașul Albany este mic dar primitiv, cu un pitoresc pe care îl surprinzi repede și bine. Iată chiar acum, încheind acest articol, oamenii lui parcă mi-ar zîmbi și mi-ar face semne prietenești cu pălăria, peste ocean.

ANECDOTE

CU

OAMENI CELEBRI

Fiind întrebat care este părerea sa despre infern și paradis, Jean Cocteau se gândi un moment și apoi spuse surizând:

— Nu pot să vă răspund, am prieteni și colo și acolo!

★

Când Robert Frost a fost rugat să explice unul din poemele sale, replică:

— Ce vreți să fac — să-l spun încă o dată într-o engleză mai proastă?

★

Pe ușa lui Graham Greene se putea citi: „În epoca noastră grăbită mulți dintre noi pot face două lucruri deodată; este aproape imposibil însă să faci un singur lucru în același timp“.

★

Nicolae Iorga încheiase o amplă discuție pe teme filozofice, când o studentă se ridică șocată:

— Domnule profesor, spuse ea, ați distrus toate principiile în care credeam, fără a-mi oferi vreunul care să le ia locul!

— Tinăra domnișoară, răspunse distinsul profesor, îți amintești că printre muncile lui Hercule a fost și curățirea grajdurilor lui Augias. Nu uita însă, că nu i s-a cerut să le umple la loc.

★

Arthur Rubinstein a dat odată o serată, la care a invitat o mulțime de mari vedete ale ecranului. A început prin a proiecta o serie de filme, făcute de el, în care interpreții erau copiii lui. Proiecția a durat câteva ceasuri. Într-un târziu, invitații, morți de foame și de sete, au fost poftiți la masă. Charles Laughton s-a îndreptat atunci înspre gazdă și i-a spus cu un suris:

— Maestre, am regretat întotdeauna că n-am avut copii, dar în seara aceasta mai mult ca oricând, căci, dacă aș fi avut copii, i-aș fi pus cu siguranță să vă dea un recital de pian.

★

Alphonse Allais răspundea cu promptitudine oricărui creditor prea sictor:

— „Dragă domnule, în fiecare lună pun toate facturile într-o pălărie și o plătesc pe aceea care iese la sorți. Vă informez, cu părere de rău, că dacă veți continua să mă plictisiți cu insistențele dumneavoastră, nu veți mai participa la următoarea tragere. Cu stimă al dv. A.A.“

Richard Burton, despre un „amic“ actor:

— Nu e un ratat. Pur și simplu, a pornit de jos și i-a plăcut să rămână acolo.

★

Ivan Andonov, interpretul eroului principal din filmul bulgar „Ocolul“, mărturisește:

— Soția mea se plînge că eu cheltuiesc banii ca un marinar beat. Mă întreb ce-ar mai zice dacă aș cheltui ca un gestionar treaz!

★

Lilian Gish și două prietene merg cu taxiul. Când ajung la destinație, ea îi spune șoferului:

— Nu vreți să mai mergeți puțin? Suma marcată pînă aici nu se împarte exact la trei.

★

Într-un moment de răgaz, Bourvil și soția lui privesc televizorul. După un timp, celebrul comic al ecranului exclamă:

— Nu știu care e mai prost: emisiunea asta, sau noi că stăm și ne uităm la ea!

★

Bruno Coquatrix, celebrul impresar francez, studiază împreună cu un coleg un proiect de afiș pentru Mireille Mathieu:

— Nou e un cuvînt vechi! Găsește-mi unul nou!

★

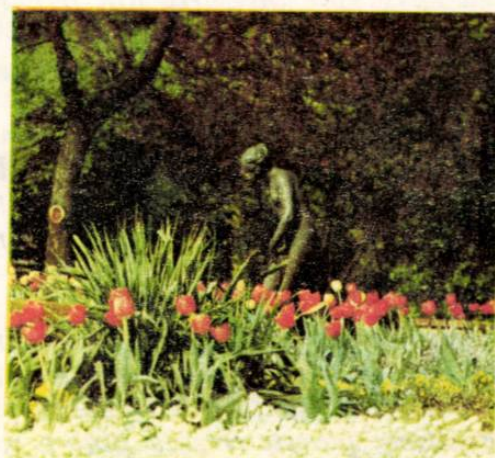
Umoristul canadian Stephen Leacock preda la un colegiu pentru un salariu derizoriu. Se spune că odată a trimis o scrisoare de protest Consiliului de Administrație în care se spunea: „Domnilor, dacă nu veți găsi o modalitate să-mi măriți imediat salariul, mă văd silit să...“ — și aici foaia trebuia întoarsă, pentru a citi încheierea — „...continui să lucrez pentru aceiași sumă“.

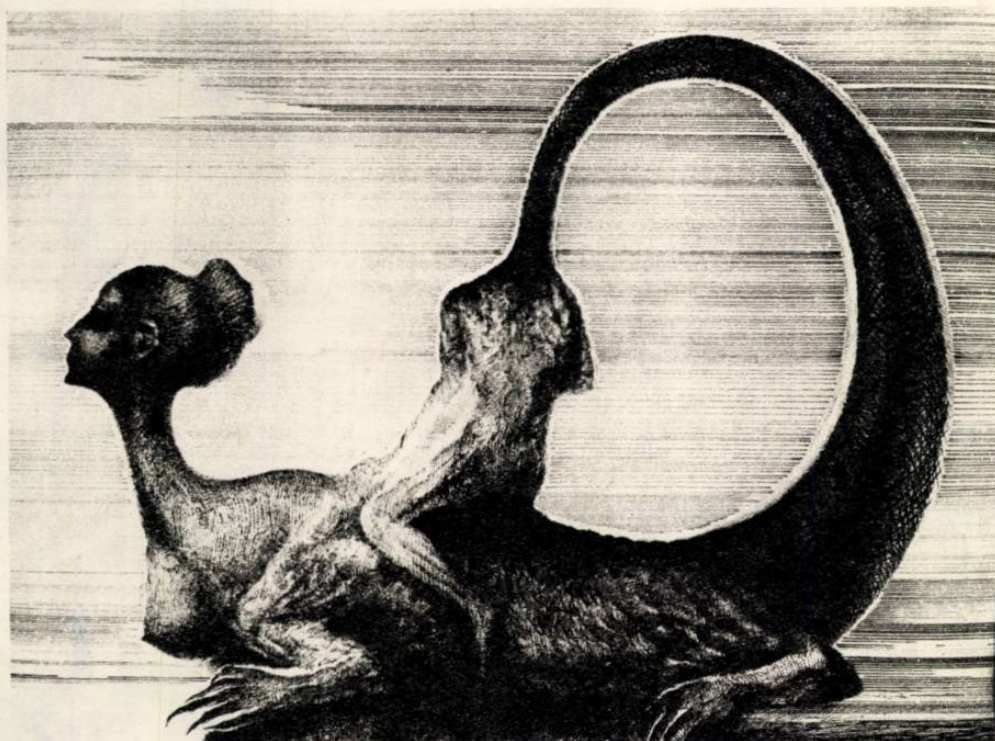
★

Sperînd să-și vîndă una din pinze, tinărul Gainsborough se adresa unui vînzător de tablouri. Privind cu o ușoară nemulțumire pinza, negustorul îi oferi o guinee.

— O guinee! sări în sus pictorul, indignat. Numai pinza a costat mai mult decît atît!

— Știu, sună răspunsul, dar nu era pictată cînd ați cumpărat-o!

MIHAIL SABIN

Baladă din Vest

pentru Vlad

*Șerifule, e timpul să-mi pui cătușe sumbre
că dorul aventurii s-a vestejit în piept,
vreau binecuvântarea regatului de umbre
sub munții ce-mi ascultă apusul înțelept.*

*Pierdut să fie vestul rămas copilăriei
și nimbul de pe fruntea acelor călători,
azi treacă poștalioane spre inima preeriei
și caii să alerge zburdând prin trecători.*

*Pierdută fie flinta cu țevile arzînde
și timpul meu de aur din vestul minunat,
eu merg spre înserarea din ierburi moi și
care se strîng sub pasul bătrînului bărbat.*

*Șerifule, e timpul să uiți căruntul nume
ce-nspăimînta pe vremuri aceste locuri vii,
eu voi zbura ca vîntul către o altă lume
acolo unde noaptea e cea din urmă zi.*

*Deci treacă poștalioane spre inima preeriei
și caii să alerge prin aspre trecători,
suavul vest de flăcări rămas copilăriei
e ultima poveste crezută pînă-n zori.*

DORIN TUDORAN

Cîntec de trecut Akheronul

atît de perfectă pleoapa ta mă desparte de lume
numai trestiile desăvîrșind sinii de apă
și tinerii viermi cu miros de aur
mai tulbură acest ultim exil clătîindu-mă
întind mîna în care vocea fiului meu a săpat
scînteietoare prăpăstii

întind mîna
cumpănă subțiată de coapsele nopții
dar malurile tale akheronule nu se adevăresc
ochiul înșingerat se închide alungindu-mă
doamne cum ai uitat în mine
ca o ramură de măslin
atîta tăcere?

se leagănă pămîntul și nu știu dacă tinăr sint
sau bătrîn întrebîndu-mă pentru ce m-am oprit
dacă țarmuri plăpînde atîns-am
ori dacă norocosul meu cîntec s-a destrămat
descoperind cel de-al doilea trup al apei
rotund armăsar

ochiul zilei se arată trufașului cîntăreț
a cărui stinsă mîna
nu se mai poate înălța pe lyră
decît spre a vesti că el

orbul cîntăreț nu-și mai amintește nimic
poate murmurul unei vîsle de argint:
„o, dac-ai ști măcar o rugăciune de copil,
o, dacă n-ai fi amăgit cetățile cu cîntecele tale

neprihănite,
o, dacă undele lethei logodnă ți-ar purta și
dacă apa ce o cauți ar avea cu adevărat malul
spre care întinzi mîna
o, dacă leagănul în care ai înnoptat
ar fi mai mult decît o aripă înșingerată,
abia aș îndrăzni să-ți spun: sub fruntea ta

de va plînge
vreodată luna, întoarce-te trufașule, încearcă să te
apropii din nou,
o, dacă toate acestea și mai ales pleoapa akheronului
n-ar fi atît de desăvîrșite, o, trestiile, trestiile“

UNDE SÎNT MONUMENTELE ?

S-ar putea cred propune pietonilor plictisiți sau autorilor de eseuri în căutare de subiecte — un fel de joc de societate, un „joc urban cu întrebări și răspunsuri”, care ar trebui să se consume după o lentă plimbare prin București și în care participanții, după ce au descoperit locurile ascunse unde s-au așezat statui și monumente, ar trebui invitați să numească în ordine — 1,2,3, — motivele cele mai plauzibile pentru care un anume monument a fost așezat într-un loc și nu în altă parte. Rezultatul concursului ar fi probabil o colecție bizară în care justificările normale pentru conviețuirea dintre plastica monumentală și arhitectură — de felul „capăt de perspectivă” sau „semnul plastic” sau „accent în compoziția ansamblului” ar fi greu de găsit, pentru că se pare că monumentul Dr. Petru Groza a fost așezat pe bulevardul „cu același nume” în virtutea unei logici secrete care ar cere ca toate obiectele cu titluri asemănătoare să fie adunate la un loc, statuia lui George Enescu e pusă la Operă pentru că, așa zice el, locul de la Ateneu fusese ocupat de statuia lui Eminescu, așezată la rîndul ei la Ateneu dintr-un motiv indescifrabil; în schimb monumentul „1907” este implantat la Obor în baza „tematicii țărănești” care unifică hala și evenimentul comemorat. Într-un oraș în care plastica monumentală este rară, în care ceea ce ar putea fi valorificat din operele unor sculptori cu certă vocație de monumentalisti, opera lui Paciurea rămîne închisă în muzee, iar lucrările contemporanilor se amplasează după hotărîri improvizate în urma cărora acordul dintre cadrul urban și elementul plastic se caută fără să se găsească. Cine nu cunoaște epopeea amplasamentului statuii lui Mihai Eminescu ar putea reproșa sculptorilor o gravă indiferență față de ambientul dat pentru sculpturile lor. Dar vina stă probabil în altă parte — în proceduri lungi și birocratizate în care motivații paraestetice de tot felul, vanități, interese și păreri subiective fac ca un monument ca acela conceput de Romul Ladea întru celebrarea lui Petru Groza, evident, pentru un spațiu deschis și proiectat pe un fundal de arhitectură, să fie așezat într-un parc; bronzul statuii se confundă cu copacii și, iarna și vara, fundalul vibrant anulează percepția detaliului, sculptura este complet ilizibilă și se pierde cu totul prezența sa potențială de semn și comemorare. În schimb, un obiect „de interior” — Ion Jalea l-a văzut pe George Enescu recules, în meditație într-un jeț — este plasat foarte aproape de o arteră intens circulată, departe de clădirea operei, împiedicînd un dialog plastic — arhitectură; percepția acestui foarte frumos monument se alterează prin senzația de jenă, pe care o ai în fața creatorului așezat în plină stradă. Statuia dedicată lui Brâncuși e greu de descoperit (și este probabil unul

din rarele exemple în care un artist plastic, și încă un sculptor, adică un om care și-a ridicat propriul lui monument, este celebrat printr-o statuie); monumentul 1907 pare să fi nesocotit cu intenție raporturile normale de scară cerute de ambientul urban; iar Fintina din Piața Splaiului e o bizarerie incoerentă în fața căreia te întrebi dacă minunatele fintini, de o modernitate perfectă, așezate acum 40 de ani în București, există într-adevăr. O neglijență antiartistică a înfipt, strîmb și la întîmplare, în parcul Titan, sculpturi mari și mici; o inițiativă splendidă se consumă astfel într-un efect hilar, pe care nici un călător care circula cu troleibuzele pe bulevardul Baba Novae nu uită să o notifice. Albatroșii doamnei G. Manole Adoc, păsări libere și făcute să zboare în cer, sînt înecați de verdeață în virtutea unei prejudecăți peisagere care cere un „cadru plantat” pentru orice obiect plastic, iar minunata sculptură a lui Anghel de la Ateneu e așezată în așa fel încît percepția ei normală e imposibilă; perspectivele scurte sînt prea scurte și numai laterale iar cele lungi risipesc delicatețea modelajului, așa că descoperi frumusețea ei în fotografii făcute de înși care cu siguranță au nesocotit porunca „nu călcați pe iarbă”, nu etc.

Am pornit să scriem aceasta în dorința de a cere mai multă plastică monumentală pentru orașul București. Îmi dau în schimb seama că în ultimii ani s-a așezat un număr impresionant de sculpturi, dar un consens secret le face cu totul absente din contextul urban: nimeni nu se întîlnește la statuia cutare, nimeni nu-și amintește unde a văzut figura de călugăr hieratic a lui Brâncuși în viziunea lui Ion Irimescu, niciunul din obiectele așezate în ultima vreme nu are un impact notoriu asupra vieții orașului și singurele obiecte care „există” sînt cele vechi. S-a pierdut undeva, într-un labirint de inițiative pripite și motivații bizare, în diverse comisii de avizare, forța colaborării dintre arhitect și monumentalist, care făcea ca obiectul plastic înscris în ansamblul urban să fie oportun de două ori: o dată prin propriul său mesaj și a doua oară prin valoarea complementară de semn organizator de spațiu. Dar pentru asta locul amplasării unui obiect de artă monumentală ar trebui să se cunoască dinainte și să fie absorbit în compoziția obiectului. Este probabil singura cale prin care se poate ajunge la sinteze plastice înzestrate cu acea valoare de supraviețuire, esențială pentru gesturile care privesc existența unui oraș.

MARIANA CELAC

UN SRIITOR „TALENTAT“

Un scriitor se întâlnește într-o zi cu un amic căruia îi spuse: „Dragă Tom, am terminat de curând cea mai mare și mai interesantă carte a vieții mele. Ea se intitulează „Hamlet“.

— Aș vrea să te cred, i-a răspuns prietenul, întrucât, după câte știu, ești foarte talentat. Dar spune-mi, ai auzit tu vreodată vorbindu-se de un tip care se numește Shakespeare?

— Desigur, răspunse acesta, toți căroră le-am povestit acest lucru, ca și de altfel atunci când am terminat „Macbeth“, mi-au pus aceeași întrebare.

FETE FRUMOASE

Locuitorii orașului englez Darlington au cerut Consiliului Municipal să organizeze un concurs al frumuseții. După o serie de discuții, care au durat câteva zile, Consiliul Municipal a respins cererea, motivând că un astfel de concurs este ineficient, deoarece „la Darlington nu există decât fete frumoase“.

VICTIME ALE „EUROPENIZĂRII“

Frizerii din Calcutta (India) sînt foarte alarmați de reducerea clientelei lor și, bineînțeles, a veniturilor. Cauza? „Europenizarea“ modei. În ultimul timp tot mai mulți bărbați au renunțat la serviciile frizerilor; au început să poarte părul lung și barbă.

UN PASAGER CURIOS

Un pasager aflat la bordul unui avion al companiei „Air France“ a refuzat să coboare din avion pe aeroportul din Bruxelles, întrucât dorea să meargă pe planeta Marte.

„Am cumpărat la Paris un bilet pentru „Planeta roșie“, a declarat el însoțitoarei de bord care l-a invitat politicos să coboare. „Nu voi părăsi avionul decât cînd voi ajunge la destinație“, a menționat pasagerul.

Însoțitoarea de bord a trebuit să-i explice călătorului „interplanetar“ că trebuie să schimbe avionul. După multe târziuiri, acesta a acceptat să coboare; la scara avionului îl aștepta ambulanța spitalului de... psihiatrie.

GRAMOFON

Oficiul Stării Civile din Hamburg — R.F. Germania — a interzis unor părinți să dea copilului lor numele de „Gramofon“. Motivul? Legea interzice ca oamenii să fie botezați cu nume de obiecte.

FUMĂTORI DE PIPE

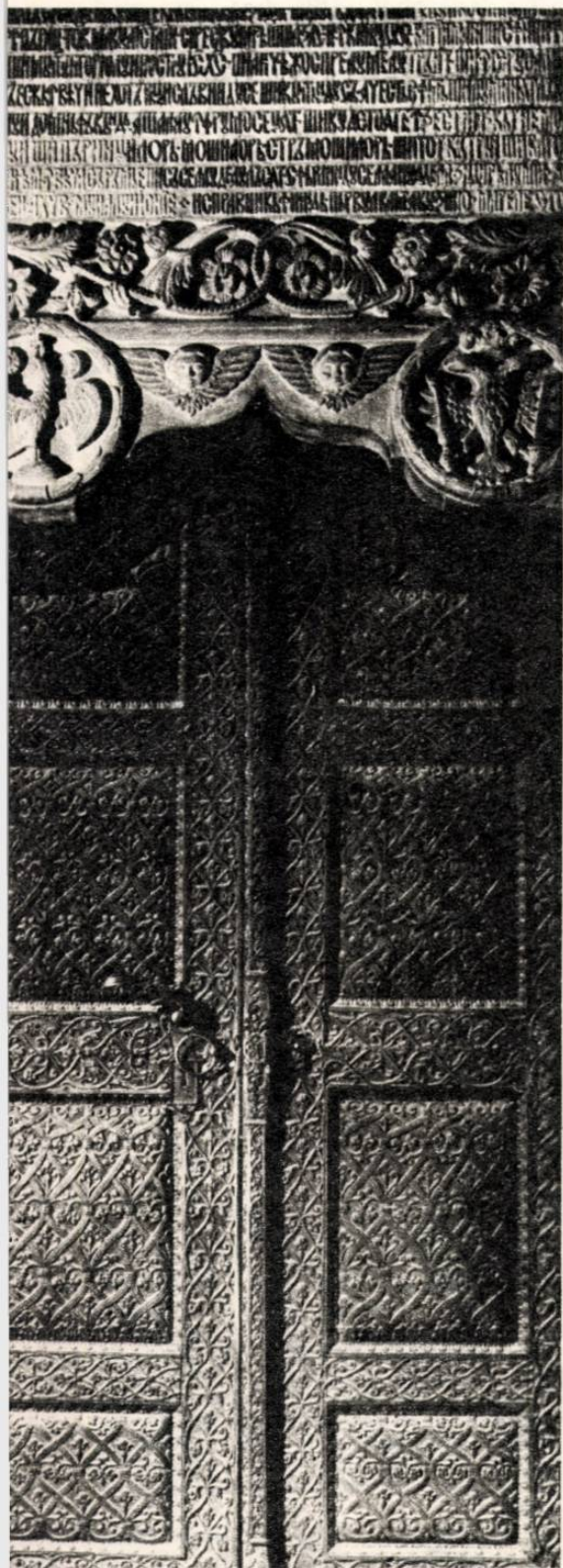
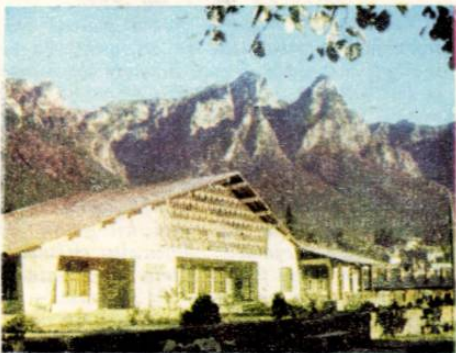
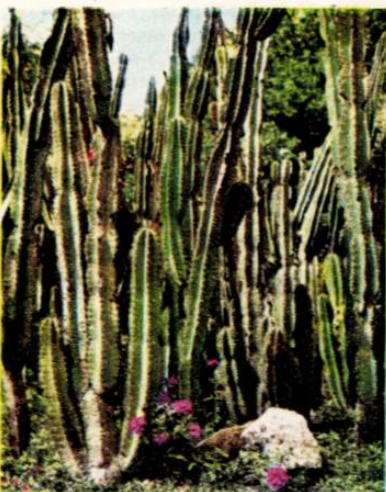
Giusseppe Maucilli a fumat în cadrul campionatului mondial al fumătorilor de pipe (proba constă în durată) o pipă, timp de 2 ore, 43 minute și 12 secunde. La femei pe primul loc s-a clasat Feretti. Aprinzîndu-și pipa o singură dată — așa prevede regulamentul — a pufăit 82 minute, 32 secunde. Întrebată ce a îndemnat-o să participe la acest campionat, ea a arătat că deși nu agrează pipa — a participat pentru că femeile nu trebuie să rămînă în urma bărbaților la acele îndeletniciri care au fost întotdeauna un privilegiu al sexului tare.

LUPII ÎN PERICOL

Simultan, oamenii de știință sovietici și americani trag semnalul de alarmă: „Nu numai tigrii dar și lupii sînt pe cale de dispariție“. Prof. Mihail Kozlov, de la Universitatea din Leningrad, a fost obligat să amintească oamenilor, că lupul este un agent de selecție naturală; e „conservatorul“ și „doctorul“ naturii, în sensul că nu atacă decât animale slabe sau bolnave și împiedică propagarea epidemiilor. Americanii, în pofida unei recente interdicții, vîneză lupii din avion, ceea ce mărește pericolul ce amenință oricum specia.

CURIOZITĂȚI

NUNTA

DE
VALENTIN SILVESTRU

Claudia Cioacă era învățătoare în satul M. și cum trecea într-o noapte, după o ședință, pe lângă un gard, s-a speriat grozav de un cîine care i-a sărit din ogradă drept în cap. Valerică Turcu era inginer la filiala Întreprinderii de hidroameliorații din același sat, ieșise de la un neam, după o onomastică și cînd a auzit fata urlînd de spaimă s-a repezit, a gonit cîinele și a luat-o în brațe s-o liniștească fiindcă tremura ca frunza.

Astfel că, după patru săptămîni, se logodeau, și părinții hotărîră drept zi de nuntă și zăiafet Anul Nou, ca să impuște doi iepuri dintr-un foc. Drept care bătrînul Cioacă și cu bătrînul Turcu se așezară cuvincoși la masă și prinseră a socoti ce cheltuieli pregătitoare se impun și cum anume să fie împărțite contribuțiile voluntare ale celor două familii.

— Să începem cu formele — propuse Cioacă — scărpinîndu-se în capul ras și țepos. Formele înseamnă vreo zece ouă.

— Ce forme, ce ouă? — se interesă Turcu, cam bănuitor.

— E vorba de analiza singelui. Că eu am mai măritat o fată și n-am dat ouă, ori dacă n-am dat ouă i-a pus la dispensar, pe hîrtie, o cruciuliță și am umblat pe urmă trei luni pe la București ca să se constate că-i sănătoasă.

— Bine, — admise celălalt. Dar extrasele de naștere nu merită mai mult de o găină.

— O găină, dar mai bătrînă și moțată, fiindcă dacă nu-i moțată iese în acte în loc de Claudia, ca din greșală, Claudiu și trebuie să te cotcodăcești pe la judecătoria un an, cu martori, ca să se stabilească precum că-i parte femească.

Cuscrul căzu din nou de acord, mai ales că el nu mai făcuse alte nunți în afară de a lui, între cele două războaie mondiale, mărturisii chiar că n-are experiență și se învovă ca găina s-o jertfească dînsul.

Tot el luă asupra-i curca pentru responsabilul atelierului de croitorie, ca să se isprăvească la vreme hainele de nuntă și de asemenea, cele zece kilograme de puică pentru brigadierul care aproba cărușele — căci fără căruțe nu se putea întocmi alaiul de vornice și nuni mari și fără alai prin sat nuntirea aducea a parastas de patruzeci de zile. În schimb, celălalt se înscrisese benevol cu cinci kilograme de lînă pentru directorul căminului cultural, — care în acest fel, închiria cu entuziasm cetățenesc sala pentru ospăț și horă — și votă favorabil un sac de nuci pentru agentul veterinar, care astfel încurajat, urma să constate că o vacă și patru porci căzuseră dintr-un camion și-și rupseseră picioarele, trebuind deci să fie sacrificați și transformați în fripturi, sarmale și cîrnați pentru nuntași.

— Și muzica? își aminti Cioacă.

— Ei, cu muzica e simplu — îl lămuri Turcu — am putea tocni vreo trei lăutari de la V. Nu-s pretențioși și cîntă numai ce le spui tu, orice-ar fi, polcă, sirbă, șarleston, trece rața Dunărea...

— Vezi — îl contrazise blind Turcu — nu te orientezi, copiii sînt intelectuali, nici lor, nici mie, dacă vreii să știi, nici mie, că doar mai pot juca și eu, nu ne mai convine o diblă și-un țambal.

— Atunci cum?

— Dacă vrem orchestră de jaz, jaz ade-vărat, mă-nțelegi, cu saxofon, acordeon și alte tiribombe de alea electrice de cîntă la priză ca fierul de călcat, apoi scoți cinci sutare din chimir și gata. Ba îți mai aduce și dizeur popular pozat colo pe plăcile de patefon.

Lui Turcu i se păru ieftină chestiunea, fiindcă după presupunerea sa lăutarii propuși de el ar fi cerut pe puțin o mie cinci sute, pentru o cîntare de o zi și-o noapte.

— Nu m-ai înțeles — îi desluși iar, cu blindețe, ca unuia greu de cap, tatăl fetei — plata orchestrei e altă poveste. Noi dăm suticile secretarului de la Ansamblul de cîntece și dansuri, un băiat de ispravă, ca să-i pună absenți pe jaziști din motiv de fierbînteală, din răceală ori știu eu ce, că altfel nu le dă drumul și n-au cum să vină încoace. Că au și ei program strict, nu-i de șagă, n-o pot lua din loc cînd li se năzare.

Hotărîră așadar să-l omenească și pe băiatul de ispravă de la Ansamblul de cîntece și dansuri, pe urmă lungiră pomelnicul cu responsabilul magazinului sătesc, ca să nu dosească unsoarea pentru osiile cărușelor și să scriștie alaiul pe uliști, factorul poștal, ca să se ivească exact cu telegramele de felicitare în toiul petrecerii, nu peste trei zile, mecanicul de la uzina electrică, să nu întrerupă curentul cînd îi-e lumea mai dragă și să fie nevoie iar de opaițe, ca în vremurile de restriște și nuntași să umble prin căși ca strigoii.

— Ce-ar mai fi? — oftă într-un tirziu tatăl băiatului, mai mult de îngrijorare decît de oboseală, fiindcă nu era prea darnic din fire și socoteala se umfla ea un bou scăpat în lucernă.

— Apoi n-ar mai fi deci: baba Rahila — notifică sec și cu oarecare greutate Cioacă, scărpinîndu-se în creștet.

Turcu se interesă ce fel de autoritate e baba Rahila și ce aprobare trebuie să mai dea și ea.

— Mă rog, renunță iute, celălalt, — dacă nu crezi în descîntece, nu te oblig. plătesc numai eu și scap de belea.

— Așa nu, nu vreau să avem vorbe. Mă lămurești frumos despre ce belea e vorba, ce putere anume are baba, de ce trebuie s-o ungem și pe ea, ca pe roțile cărușelor și dacă-s de acord...

— Ea, propriu-zis — mărturisi Cioacă, nu are forță publică, e un element particular, neîncadrat. Atîta doar, dacă nu-i dai un sutar, se îmbracă în negru, prinde naiba stie de unde, o cucuveică și zace cu ea în poartă toată noaptea. N-o poți alunga nici cu parul, nici cu focul. Îți convine cucuveică la nuntă? Dacă-ți convine, bine...

Se inserase, erau aproape gata de încheierea prea lungii înșiruii a plocanelor ipotetice și prealabile cînd, îmbujorați de ger și de alergătură, viitorii miri năvăliră în odaie odată cu o pală de vînt rece și proaspăt.

— Ce moșmondiți voi acolo, respectați tați și socri? — se interesă vesel Valerică, aruncînd o privire fugară pe foile de caiet vîrstate cu creion chimic.

— Administrație — preciză scurt Cioacă. Iar Turcu adăugă melancolic:

— Voi cu dragostea, noi cu intențența.

— Ia aruncă-ți și tu ochii cei frumoși pe ce scrie aici, — îi arătă Valerică listele Claudiiei, care se pieptăna la o oglindă.

— Ce-i darea asta de seamă, tată? — se aspri învățătoarea, părăsindu-și pieptenele în clăia de păr.

Și nici una, nici două le înșfăcă și le aruncă în sobă.

— Auzi, taică — interveni potolit băiatul. Toate problemele ședinței de căsătorie ne privesc pe noi. Printr-o hotărîre recentă de familie, darurile au fost excluse.

Cioacă se înnegri de supărare.

— Bine că sînteți voi mai deștepți. Iar Turcu i se alătură cu amărăciune, foindu-se pe scaun.

— Și noi, adică, ce să mai facem, sîntem lăsați la vatră?

— Noi? Apoi voi...

— Voi — hotărî Claudiia, să mîncăți, să beți și să vă bucurați cît o fi nunta de lungă. Asta-i sarcina voastră de onoare.

Și-i pupă pe amîndoi, după care își smuci logodnicul de braț și-l trase în odaia cea mare.

Bătrînii tăcură o vreme, fără să se privească. Cioacă aprinse greoi lumina, oftă iar, rupse o filă nouă dintr-un caiet, oru să moaie creionul în gură dar își aminti că-i chimic și-l trecu numai prin păr.

— Au și ei dreptate — admise Turcu. Și pe urmă, pesemne că vor să facă economii, ceea ce-i un lucru sănătos.

— Fii serios, cuscre, ei știu ale lor, noi ale noastre. Nici nu trebuia să fie informați, îmi pare chiar rău, că au dat peste noi. Foarte rău îmi pare. Așa că... îți mai amintești ce-am zis că ducem la dispensar?... Zece ouă sau cincisprezece? Că dacă ți pune domnișoarei în act că are microb la plămîni și la ficiși, știi dumneata cînd mai faci nuntă? Poimartă! Vrasăzică: zece ouă la dispensar, o găină la...

— ...Moțată — încuviință ușurat Turcu și o luă de la capăt.

TEODOR IVANOVICI TIUTCEV

Teodor Ivanovici Tiutcev, una dintre cele mai proeminente figuri ale literaturii clasice ruse dintre anii 20—70 ai secolului al XIX-lea se naște în satul Oostug, gubernia Orlovsc la 23 noiembrie 1803. Avînd ca educator și mentor pe poetul traducător S. E. Raici, îndrăgește încă din copilărie literatura latină, îndeosebi pe Horațiu. Remarcat de profesorul A. F. Merzleacov de la Universitatea din Moscova, este cooptat în „Societatea iubitorilor literaturii ruse”, în a cărei culegere de „Opere” debutează în 1918.

După terminarea studiilor universitare devine funcționar extrabugetar al Colegiului de Stat al afacerilor externe și pleacă la München.

Traduce din Horațiu, Schiller, Lamartine, Goethe, Heine. Versurile trimise din Germania la Moscova se bucură de o înaltă prețuire a lui Pușkin, care le publică în „Sovremennic”. Pentru deosebitul său simț artistic, însoțit de un adînc umanism, a fost apreciat de cei mai străluciți contemporani și urmași ai săi: Pușkin, Cernîșevski, Dobroliubov, Turgheniev, Tolstoi. Este deasemenea bine cunoscută dragostea cu care V. I. Lenin se apleca asupra versurilor poetului. Cartea sa de poezii putea fi văzută „pe etajera de lingă masa de lucru a lui Vladimir Ilici din Sovnarkoniului și adesea chiar pe masa de lucru” (V. D. Bonci — Bruevici).

Poetul moare la 15 iulie 1873 și este înmormîntat la Petersburg.

Ce dulce-verde moșăie grădina,
În vraja nopții-albastre s-a topit,
Merii-n floare-o mîngîie lumina
Cu aurul din lună risipit.

Ca-n zi de taină, — înțîia roditoare,
Ard stelele afundului de cînt în
depărtare,
Izvoare-alături gureș se rostesc.

Pe lumea albă cad linșolii sure,
Adoarme truda, totu-i nemișcat...
Peste orașu-n somn, ca-ntr-o pădure,
De noapte s-a trezit un zvon ciudat.

De unde zvonu-acela fără nume?
E poate-al morții gînd luat de vis?
Ori presimțirea, nevăzuta lume,
Ce-n haos rotitoare s-a deschis?

Torent strivit, fără putere,
Sub carapacea gheții-ascuns
Pierit e chipul, glasul-i piere,
Încrămenit și nepătruns.
Numai izvorul veșnic viu
Nu rabdă platoșa de gheață;
El curge susurînd zglobiu
Și morții moarte îi dă viață.

La fel și-un suflet de pripas,
Ucis de gheața vieții, dură,
Nu știe-al tinereții glas,
Izvor de soare nu-i susură.
Dar, ferecată sub ghețar,
E inima nepieritoare,
Ce pîlpîie zvîcnînd arar
O limpezime ce nu moare.

Prezentare și traduceri de TEODOR PĂCĂ

LOUIS ARAGON

mălini și roze

O luni de înflorire luni de metamorfoză
Mai fără nor și lunie adînc
N-am să vă uit mălinul și nici
Pe cei ce primăvara în ripe i-a
păstrat

Nu voi uita grozava iluzie de jale
Și ouietul mulțimii în soare grele
În Belgia-ncărcate cu darurile sale
Și aerul în tremur și străzile stupare

Triumful ușuratic ce-i capăt de
Prefigurînd sărutul un sînge de
Și cei ce în turele muri-vor plini de
Mulțimea îmbătăată îi bate cu mălin

Grădinile din Franța n-am să le
Ca rugile din veacuri de mult făcute
Nici serile de freamăt nici liniștea
Și rozele de-a lungul pe străbătutul

Și-n loc de flori un suflu de panică
Soldați ce trec prin umbra aripilor
Delir de biciclete sarcasm de
Falși iubitori de camping în ponosită

Virtejul de imagini nu știu de ce
Către Sainte-Marthe același punct
Un general. Normandă cu neagră-n-crengătură
O vilă spre pădure. Și liniște adîncă.

Acum vrăjmașu-n umbră se odihnește-aici
S-a spus că astă seară Parisul s-a
Nu voi uita mălinii nici rozele și
În noi cum cele două iubiri s-au

Buchet al primei zile mălini ai
Dulceața umbrei scumpei Flandre
Retragere — buchete de roze roze
Roze de-Anjou o roze incendiu de

Traducerea de C. Georgescu

*„Avem hodina vîntului și tihna apelor.
Statornici întru nestatornicie,
Ne bucurăm numai de moarte,
Căci atunci vedem fața lui Dumnezeu.“*

**MIHAIL SADOVEANU:
FRAȚII JDERI,
OAMENII MĂRIEI SALE,
cap. XIII**

Urma Italiei

de GHEORGHE ANCA

CURIOZITĂȚI

Pădurile se strâng și lasă ciocirliilor cerul căzut în jurul aurei ce o văd într-una în Dealul Bălceștilor. Jos, în adâncul pîrului, o fîntînă albă tace pentru oamenii altui pămînt. Cîinii latră pustii albaștriul duc de pe spinările bisericii vrăjite de meri aromați spre noiembrie, sfîrșit al nașterii unui om între oameni.

Sfîrșitul de primăvară mi-a dus pașii prin locurile unde s-a sfîrșit Bălcescu, într-un noiembrie sicilian, la acea oră ploioasă, după cum arată notele observatorului astronomie de atunci din insulă, citite de Petru Iroaie.

Luxosul hotel Trinacria, care găzduise pe Garibaldi și un țar, este părăginit, marea înfloreste de nave. Aproape, de lingă al lui Garibaldi, bustul lui Bălcescu trezește marmora românească.

Două magnolii, alături, și-au lăsat ramurile să graviteze spre pămîntul unui mormînt, neîndrăzneț în a mărturisi cine unde odihnește. Au prins rădăcini crăcile.

N-o fi vizionarul însingurat, genialul suflet, profetul, reîncarnatorul voievodului-cheie, n-o fi peste istorie și conștiință sîngerîndă un plecat absolut?

E limpede memorialul bazaltic în stilul Școlii române a lui Vasile Părvan: „In questa casa e morto in esilio, solo e sconosciuto, il 29 novembre 1852, Nicola Bălcescu insigne storico e fervida patriotta combattente per il risveglio della Romania Moderna“ (Via Butera). Și bustul din Piazza Marina, palermitană, vorbește: „Nicola Bălcescu, grande storico e patriotta romano morto a Palermo, 29 aprile 1819 — 29 novembre 1852“.

Gîndul sfînt al pădurilor din dealul Bălceștilor peste izvoare care se aud în Sicilia, bagheta de sare prefăcînd plînsul în monument sodic, Istoria românilor..., Puterea armată..., Scrisorile... îl reînvie primăverii nașterii sale.

* * *

În termele lui Dioclețian, la Roma, o statuie monumentală înfățișează în marmoră neagră un dac amar și iradiant trezînd scînteieri în albul noros al frunților de zei și împărați. Toți au nume, el este un dac. Minerva, la fel de înaltă, în fața lui, are nume și nu există, el este un dac și există.

Intrarea în grădina palatului Pitti din Florența, este străjuită de două statui opalescente cu capete de întuneric. Mi-a spus cineva că trupurile ar fi de parți, iar temutele chipuri reprezintă daci. Am trecut printre cei doi și n-am știut de existența vreunui spațiu tabu. O dăcică „intrare liberă“ spre un deal toscan.

În luna mai, la 113, acum 1860 de ani, imperatorul Traian și-a inaugurat Columna. O privesc serile sub lumina care coboară. E albă toată — romanii solemni, țepeni în jurul stăpînului, dăcii învinși zbuciumîndu-se, și numai ei se văd spre miezul nopții învîrtîndu-se în spirală pînă ameteșesc și singuratici pe lingă lumina care coboară trec în noaptea nesfîrșită de unde s-or întoarce mîine dimineată. Acestea îi par unui profesor „mitologie“.

Profesorul vorbea de Europa, de secolul acesta. În Galeria de artă modernă din Roma, în stampe decorative din nesuferitul secol XIX, am văzut fețe oacheșe de robi din Moldova. Mi-am spus, pentru o clipă — basta cu plastica milenară a Romei, de la perfecția greco-vaticană la filmul lui Fellini. Atunci am căutat poezia italiană a acestui secol, începînd cu Poezia, revista lui F.T. Marinetti. În primele numere, din 1905, printre poemele celor mai în vogă poeți europeni de atunci, printre răspunsurile lor la ancheta „Fruzașețea femeii italiene“, trei nume de doamne îți amintesc numele României: Ada Negri, Contesa de Noailles, Elena Văcărescu. Cea din urmă îi scrie poetului editor: „pentru lirismul meu personal am urmat cadențele egale, și am pornit de la baladele românești, epopee a unui întreg popor“. Poeta descendentă a primilor noștri poeți moderni nici nu-și data scrisoarea. Scria doar locul: Gara Vacaresci, Roumanie.

Trei în fața tablei de șah

Robert Zubrin, student la Universitatea din Rochester (statul New York) a patentat o nouă metodă de șah. La aceeași masă se află în același timp trei jucători. În aceste condiții, afirmă inventatorul, „orice mare maestru poate să piardă foarte ușor“.

În „șahul pentru trei“ cunoștințele și experiența adversarilor înseamnă foarte puțin. Este mult mai importantă diplomația și „tehnica trădării“. Chiar și un jucător iscusit nu poate face față ofensivei comune a doi adversari. Aceste „alianțe“ însă se pot desface cu aceeași ușurință cu care s-au format.

Tabla de șah a lui Zubrin este tot altă de neobișnuită. Ea are o formă hexagonală împărțită în 96 de pătrate. Fiecare jucător are 16 piese — albe, negre și roșii. Forma lor nu se deosebește de cea obișnuită și „mutările“ se fac după aceleași reguli. Deosebirea constă în aceea că victoria se obține nu prin mat ci, prin „luarea“ regelui adversarului după care învingătorul poate folosi piesele care au mai rămas ale adversarului care a pierdut.

Nori aducători de moarte

„Lăcustele au apărut la orizont ca un nor de fum. Apoi au început ca o ploaie cu piatră să cadă pe pămînt. Sub greutatea insectelor crengile copacilor s-au frînt. Peste cîteva ore verdețea cîmpiilor și pășunilor a dispărut. Totul s-a transformat într-un pustiu“. Primejdia planează astăzi asupra a 70 de țări în care trăiește aproximativ o cincime din întreaga populație a globului. Prima știre alarmantă a sosit de la Beirut din partea reprezentanților F.A.O. în Orientul Apropiat. La sfîrșitul lunii februarie a.c. au observat în Arabia Saudită 23 de nori uriași de lăcuste. Potrivit declarațiilor reprezentanților F.A.O., pe o distanță de 25 km, automobilele rulau pe un covor viu de insecte.

Curentul de aer cald le mină la est și vest de Arabia Saudită spre India și Africa. Norii de lăcuste pot să zboare fără escală peste 2.000 km, iar greutatea lor poate ajunge la 100.000 tone. Fiecare insectă devorează zilnic o cantitate de hrană egală cu propria greutate. Prejudiciile aduse se cifrează la zeci de milioane de dolari.

Prima invazie de lăcuste menționată de istorie a avut loc cu peste 3.000 de ani în urmă. În timpul imperiului roman în urma invaziei de lăcuste în regiunile în care se află Libia și Algeria, 200.000 de oameni au murit de foame. În anul 1963 în Republica Sud-Africană circulația pe căile ferate a fost paralizată, întrucît, potrivit declarațiilor martorilor oculari „roțile locomotivelor patinau în masa de lăcuste, ca în săpun lichid“.

În fața acestui pericol, numeroase state iau o serie de măsuri tehnice pentru a stîrpi invazia lăcustelor.

CURIOZITĂȚI

Un produs extras din ricin în lupta împotriva cancerului.

În cadrul unor cercetări de laborator desfășurate de Institutul Salk din La Jolla (California) de prof. Garth Nicolson și de trei asistenți ai săi, s-a stabilit că anumite substanțe bogate în proteină, extrase din planta de ricin sălbatic, ar fi capabile să ucidă celulele canceroase fără a le vătăma pe cele sănătoase. Știrea a fost difuzată chiar de prof. Nicolson, care a făcut o comunicare științifică pentru Seminarul anual al redactorilor științifici, patronat de Societatea americană de luptă împotriva cancerului, cea mai mare organizație din domeniul oncologiei.

De la același seminar științific au parvenit și alte știri privind cercetările în domeniul cancerului. Două grupuri de medicamente, „antraciclina” și „cactinomicinele”, ar fi capabile — după părerea specialistului farmacolog californian, Martin Apple — să blocheze transformarea unor celule sănătoase în celule canceroase chiar după eventuala infecție a celulelor sănătoase de către un posibil virus cancerigen.

Dansul este uneori un bun medicament.

Cercetări științifice făcute în cursul ultimilor ani au demonstrat că dansul mobilizează atât forțe fizice, cât și spirituale. El favorizează o bună circulație a sângelui, normalizează circuitul sanguin, preîntâmpină afecțiuni cardiace și coboară presiunea arterială. Și mai impresionant este par să fie urmările psihice ale mișcărilor ritmice. S-a constatat că dansatorii, o dată aflați pe parchet, se relaxează în general. Cei minioși se potolește, cei anxioși își pierd inhibițiile, iar nervoșii se simt destinși.

În toate orașele mari din R.F.G. se va începe încă anul acesta modificarea cursurilor de gimnastică, în sens corespunzător. În 26 de școli, o zi pe săptămână va fi consacrată dansului, pentru a completa astfel exercițiile obișnuite ca gimnastica, înotul și plimbările în aer liber.

de la lume adunate . . .

și REACTUALIZATE

● Testament

Rudele unui om, presupus bogat, se adunară să-l audă testamentul. Acesta conținea un singur rând: „Fiind în deplina mea facultate mintală, am cheltuit pînă și ultimul ban pe care l-am avut.”

● La restaurant

Clientul — Îți mai amintești de brînză aceea pe care am consumat-o ieri?

Ospătarul — Da, desigur.

Clientul — Și spunea că-i importată sau deportată din Elveția?

O întâmplare stranie

Este adevărat că stăteau în cîmp, la marginea pădurii, dar nu departe de mica lor vilă era șoseaua. Prieteni, cunoscuți ori simpli trecători necunoscuți, dar obosiți sau numai curioși, se abăteau deseori din drum și le deschideau poarta.

În ziua aceea de vară tatăl observă — deschizînd frigiderul să ia o sticlă de bere —, observă pe perețele de lingă frigider o pată umedă ca de igrasie care parcă avea și o ușoară alură de mușgai, ca o umbră abia perceptibilă de mușchi. Era vară toridă, o vreme uscată, de secetă viscolită și bărbatul puse apariția acelei pete umede pe seama unei defecțiuni a frigiderului, drept care îl goli de alimente și îl scoase pentru un timp din funcțiune. Șterse cu o cârpă, apoi cu peria pata aceea de mușgai umedă.

Seara, cînd veniră din oraș soția și cei doi copii ai lui și orură să-și ia din frigider alimentele pentru cină constatară cu uimire că întregul perete al acelei încăperi era acoperit de un strat de mușgai, care, în lumina piezișă a becului, avea un aspect poros, înrourat.

— Ted, strigă cu disperare soția. Dar bărbatul era undeva prin grădină și nu-i auzise cînd ea, Linda, și cei doi copii, Jak cel Pistruiat și Vanda Prințesa, sosiseră și nu-i auzi nici acum. Femeia era uluită: lăsase casa în starea ei normală, fusese chiar înainte de plecare în această încăpere și nu observase nimic ciudat.

Ieșiră toți trei, mama și cei doi copii, în grădină și îl strigară aproape alergînd, toți trei, femeia ținîndu-i de mîină pe copii, strigîndu-și bărbatul, înaintînd în fugă spre pădure, acolo unde grădina lor se termina.

După un timp, cînd intrară în casă toți patru, stuporea lor fu și mai mare: întreaga odaie era cîmpușită de un mușgai umed care, acum, înainta pe lingă ușă și începuse să se întindă spre perețele holului.

Începură, la sugestia femeii, să șteargă pereții, cu periile, cu bucățelele de pinză și cirpele ce le găsiră la îndemînă.

Spre miezul nopții cînd, extenuați, se opriră din lucru, observară că pereții holului și sufrageriei, în camera copiilor, în bibliotecă și în dormitor, pereții toți fuseseră acoperiți de același strat umed de mușgai. Același lucru îl constatară și la pereții exteriori ai casei.

A doua zi, cînd, la chemarea disperată a lor, sosiră autoritățile — reprezentanții primăriei, ai aparatului sanitar, ai ordinei publice — constatară că fenomenul se răspîndise asupra întregului imobil: în pod și pe acoperiș se întinsese același strat de mușgai umed.

Echipele speciale încercară apoi să salveze casa de umezeală și mușgai, cu instrumente și substanțe adecvate voind să înlăture molima.

După cîteva zile, efortul lor sistematic păru absurd prin lipsa de eficiență căci — cu toate strădaniile și risipa de substanțe și energie umană — mușgaiul continua nu numai să persiste, ba chiar se constată că începea să se îngroașe, să se întindă cu ferocitate, proliferîndu-se asupra terenului din jur.

Autoritățile hotărîră evacuarea familiei.

Îi mutară într-o mică vilă din apropiere, proprietatea primăriei.

Dar chiar în aceeași noapte, prima în care familia dormi în acea vilă, fenomenul de apariție a mușgaiului se repetă.

Pereții interiori, exteriorul noii lor locuințe fură cuprinși de același strat gros de mușgai umed ce avea acum un miros greu, rînced, aproape pestilențial.

Echipe speciale veniră din nou și începură temerara lor operațiune de salvare a clădirii.

Membrii familiei fură evacuați în rezerva unui spital unde li se făcu un riguros control medical. Dar și pereții spitalului fură, nu după multe ore, cuprinși de igrasia misterioasă, de mușgaiul verzui și urît mirositor.

Apoi — cum analizele medicale arătau că toți cei patru membri ai familiei sînt în perfectă stare, că nu au nimic molipsitor, fură evacuați într-o vilă în deșert, în jurul căreia fură apoi săpate largi șanțuri betonate (de altfel șanțuri asemănătoare, de izolare, fură săpate și în jurul caselor și al spitalului unde ei stătură în ultimul timp), și, cu toate că imobilul din deșert fu năpădit de același mușgai purulent, cu toate că în soarele pustiiilor pereții casei se coșcoveau roși de mușgaiul umed, autoritățile nu mai trimiseră alte echipe ci continuară să țină legătura cu ei, observînd fenomenul de la distanță, medici renumiți, savanți, filozofi — lăsînd familia în acel peisaj halucinant, de verde murdar, puturos și umed, ce creștea ca un cancer în jurul lor, pe pereți, pe scaune, în farfurii și pe masa la care ar fi vrut să se așeze, pe patul în care ar fi dorit să doarmă.

Să doarmă și să viseze o masă cu patru scaune, cu farfurii curate în așteptare, să viseze o cameră cu geamuri în soare, cu fotografii de familie pe pereți care ar fi putut înfățișa, să zicem, și vechi rude dispărute și nunți și înmormîntări și noi născuți și o coridă în care ar vedea mișcarea atît de furioasă a masivului taur cînd în arenă, propîndu-se pe picioarele dîndărăt rezistă, pe rînd, celor ce-l atacă din dreapta și stînga, în timp ce în ochii lui mari se oglindește un mare soare singurînd în crepuscul.

VASILE REBREANU

ILARION CIOBANU

AȘTEPTAREA

În fiecare noapte, EA vine aici la capătul digului, aici unde se sfârșește pământul și începe marea. EA vine odată cu întunericul. Se așează pe un bloc de piatră, își înălțuie genunchii cu lujerele brațelor și sprijinindu-și bărbia de umăr, cu capul întors către larg, îl așteaptă pe EL. Piatra mai păstrează o amintire din căldura soarelui plecat. EA privește în tăcere pinza-ntunecată și mișcătoare a mării. Uneori, în nopți tirzii, când EL nu vine, femeia îngână o molcomă melodie, care se-nalță în noapte, ca o chemare vrăjitoarească. Totdeauna atunci, lămiia lunii poleiește cu aur marea stăpină. Acum e tirziu, o tăcere adâncă de pădure adormită o înconjoară. „Oare nici azi nu vine... de ce?...” Gînduri de ciudă, gînduri de femeie-ndrăgostită încep să-i răvăsească pacea. Iar marea, cea mai femeie dintre femei, alături de EA, își pornește apele într-o prelungă și lină mișcare. O melopee surdă izvorăște din adîncuri, din noapte. EA se îngână cu marea. Bruce, EA tace, aude ceva în spatele său, ascultă... „EL e, îi simt mersul... dar de ce s-a oprit... de ce gîfăie atît de tare?” O umbră înaltă și udă se oprește lângă EA. Bărbatul respiră greu ca după o luptă. EA s-a strîns mai mult, s-a făcut parcă mai mică, așteaptă. EL, cu respirația încă șuierătoare, se-ntinde alături de EA pe piatra acum rece de noapte, de așteptare. „Ce face?... de ce nu mă cuprinde-n brațe, doar știe că mi-e frig?” Nedumerită, femeia se-ntoarce către EL. Îi vede ochii închiși, îi aude respirația obosită, îi mătura trupul cu privirea. Bărbatul e aproape gol, are pe el doar o pereche de chiloși albi și uzi. Și părul îi este ud. Pe brațul stîng îi vede ceasul de marinar. „Vasăzică a venit înot pînă aici... ce trăznale o mai fi făcut?” EA privește către larg. Cîteva lumini tremurătoare arată locul navelor militare ancorate în radă:

- De ce te-au consemnat la bord?
- M-a înjurat unul de mamă... Și l-am lovit mai rău decît am vrut... mi-au dat trei zile și cartul de noapte. Ieri am rezistat, dar azi...
- Taci, nu-i nevoie...
- Chiar nu-i nevoie...

Un țipăt de pescăruș găurește întunericul, e un pui rătăcit care-și caută cuibul. Scîncetul puului cu aripi se pierde în lungul coastei. O pace din alte lumi coboară aici, la capătul digului, aici unde se sfârșește pământul și-ncepe marea. În tainica lumină a nopții marine, CEL DOI par a fi începutul și sfîrșitul lumii.

GEORGE ENESCU DE 15 ORI CITAT CU MANDATE DE ADUCERE

PROCES PENTRU PLAGIAT LITERAR-MUZICAL

Postului tribunal ilfovean îi revine gafa de a fi dispus, în perioada 7 oct. 1942-23 februarie 1944, bruscarea divinului George Enescu prin mandate de aducere cu forța publică. Maestrul nu era parte în proces, fără știrea lui fusese chemat ca expert. Procesul a fost inițiat de către succesoarele lui Ion Vidu (1863-1931), celebru compozitor și dirijor lugojan, era un proces penal pentru plagiat literar și muzical în care acestea s-au constituit parte civilă cu sume de 15000 lei împotriva învinutului Augustin Bena (1881-1971), pe atunci rector al Academiei de muzică și artă dramatică din Cluj. Din ce a constat plagiatul acela? Ion Vidu și-a publicat în anul 1895, la Leipzig, compoziția sa corală „Bobocele și inele” care a mai fost reeditată în anii 1930 și 1933 la tiparnițele Scrisului Românesc din Craiova. La Cluj, în anul 1938, la 7 ani după încetarea din viață a lui I. Vidu — Augustin Bena a publicat și el compoziția corală intitulată „Bobocele și inele”, cu același text literar și aceeași melodie.

Din probele administrate în dosar, din interogatoriul pîritului, învinuit de plagiat (pedepsit cu doi ani închisoare, după legea de atunci), din audierea unor martori de foarte bună reputație, din expertizele muzicale depuse de către Sabin Drăgoi, Liviu Tempea, N. Ursu, prof. Alexandru Zirra, acad. prof. Mihail Jora, cum și din expertizarea depusă de către actualul rector al universității clujene, pe atunci director al seminarului de literatură și folclor, prof. dr. Ștefan Pascu, care a stabilit frecvența cuvintului „siminic” în colecțiile G.C. Tocilescu, Jarnik-Birceanu etc. — au rezultat păreri împărțite. Învinuitul a stăruit să fie introdus ca expert și George Enescu, urmînd să răspundă la mai multe întrebări. Termenele pentru care s-au lansat acele 15 mandate de aducere au fost următoarele: în anul 1942 pentru 7.X, 2.XI, 25.XII; în anul 1943 pentru 27.I, 24.II, 24.III, 14.V, 18.VI, 2.VII, 17.IX, 29.X, 13.XII; iar pentru anul 1944 pentru 9.II și 23.II, la acest din urmă termen consemnîndu-se imposibilitatea efectuării comisiei rogatorii. Coroborînd datele de mai sus cu cele din documentata lucrare a lui Lucian Voiculescu: „George Enescu și opera sa Oedip”, apărută în anul 1956, din paginile 96-99 rezultă că în acea perioadă, când fusese chemat ca expert (fără să vrea), George Enescu a desfășurat un extraordinar program concertistic și dirijoral în cadrul filarmonicii care astăzi îi poartă numele. Procesul de plagiat a fost soluționat prin respingerea acțiunii cu motivarea că atît textul literar cît și cel muzical au fost culese din folclor, iar acesta este un tezaur comun.

Aurel BUGARIU

RADU ULMEANU

CU GURA TA DE AUR

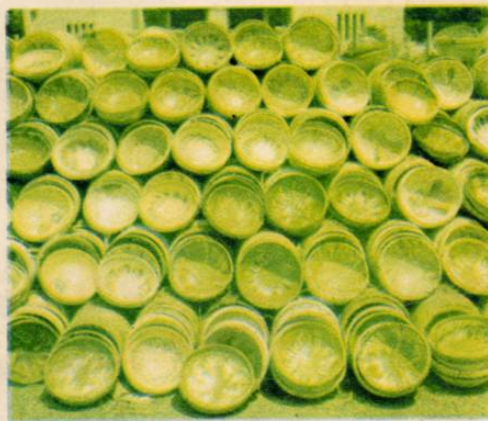
*Iubita mea, alături de tine nu-mi mai pasă
dacă sînt trist sau nu sînt și dacă-mi ești mireasă
dacă trăiesc sau mort sînt cumva îmi e totuna
și dacă fraged capu-mi pe cer nu este luna*

*Cu toate că mi-e teamă că, galben cum e, orbul
prin norii fără moarte încet își plimbă morbul
și-aruncă-n sus spre stele și poate spre pămînt
lumina desfăcută din ochiul fumegînd*

*Și mprăstie cumplitul un duh de nebulie
strivînd pereții nopții cu ce-ar putea să fie —
iubita mea, nechează în mine-un blind centaur
cînd muști din gura-mi spartă cu gura ta de aur.*

IRIS – FLORI DE PORȚELAN

N-aș putea spune exact de ce nutresc o anumită simpatie pentru fabrica *Iris* din Cluj. Te atașezi de un om, de o localitate, de un peisaj. E în firea omenească să nu cauți să-ți explici preferința, nu simți nevoie nici de deslușirea procesului care o generează nici de motivări. Pur și simplu constăți un fenomen. Abia cînd ești întrebat umbli după cauze și argumente...

Iată, în urmă cu o jumătate de veac, era acolo un cîmp cu iriși — cărora noi le zicem stînjenei —, un cîmp la marginea Clujului, în vecinătatea unei cărămidării care consumase cu timpul un deal de argilă și îl presăraseră prin oraș sub formă de case și teracote. De la florile cîmpului — numele; de la fosta cărămidărie — niște șoproane și un utilaj, modest, rudimentar și uzat; de la muncitorii care turnau și fasonau ghivece și teracote — o leacă de pricepere în frămîntarea și arderea lutului luaseră inițiatorii porțelanului românesc. Acestea au fost puținele elemente care au dus la construirea fabricii. Cel interesat de istoria porțelanului românesc trebuie să viziteze muzeul din incinta fabricii *Iris*. Obiectele de porțelan sînt — vai — perisabile prin uz; altfel pot dăinui o veșnicie. Odată ars, lutul cel nobil devine inalterabil, iar arta înscrisă pe el — nemuritoare. Din ce s-a găsit pe la casele oamenilor și pe la instituții, pe la foștii muncitori sau angajați ai fabricii, și mai ales din ce s-a păstrat în ultimul sfert de veac se poate urmări drumul dintre inițiativă și realizare plenară.

Iată de ce, în anul viitor, aproximativ două treimi din producția fabricii va lua calea exportului — în Statele Unite și Canada, în Anglia, R.F.G., Italia și cîteva țări africane. Iar pentru consumul intern, în sporită creștere de la un an la altul, colectivul fabricii se mobilizează să ajungă la nivelul cel mai înalt al performanțelor mondiale din țări cu tradiție îndelungată în acest domeniu.

PROZATORII DESPRE PROZĂ: CONSTANTIN ȚOIU

ÎNTREBĂRI

1. Credeți că în perioada actuală se mai pune problema modernismului și a tradiționalismului prozei române în termenii consacrați de Eugen Lovinescu?
2. Încotro credeți că se îndreaptă proza română? Ce o apropie și ce o deosebește de proza contemporană a lumii?
3. Care sint tinerii prozatori a căror evoluție o urmăriți cu atenție?
4. Cum apreciați atitudinea criticii față de cărțile (cartea) Dumneavoastră? Este ilustrativă o asemenea atitudine pentru relația mai generală dintre critică și proză în literatura actuală?
5. După opinia Dumneavoastră, în ce măsură cartea de proză este și un act politic?
6. La ce întrebare ați mai vrea să răspundeți?

CONSTANTIN ȚOIU

1) Problema rămîne, ea este de fapt o continuare a celei dintre vechi și moderni, endemică în orice cultură. Aspectele ei se deosebesc — esența însă — disputa dintre tradiție și formele noi ale artei — dăinuie și va dăinui totdeauna, în funcție de epocă. Acest conflict — pentru că e unul — eu îl consider necesar. Din ciocnirile de păreri opuse, iese „calea de aur”, care e de mijloc, nu în sensul mediocrității, bineînțeles.

2) Proza română nu poate concura deocamdată cu marea proză contemporană a lumii. Mă refer la proza de azi. În orice caz, temele ei de meditație, subiectele ei foarte complexe și care își așteaptă romancierii, pot da, și vor da în viitor, nu mă îndoiesc, mari scriitori, și prin „scriitor mare” eu înțeleg în același timp și unul de conștiință și „de sacrificiu.” Prin sacrificiu, iarăși, înțeleg nu gloria imediată și facilă, ci forța de a renunța la amăgirile curente, identificarea cu marile aspirații și cu marea, dramatica existență umană.

3) Lucrînd la secția de proză a „Românului literar” — ca și în trecut la „Luceafărul”, unde reușisem să string o echipă de foarte tineri și harnici scriitori, serioși, talentați, mă preocupă, desigur, evoluția lor și le urmăresc scrisul.

Arta e însă lungă și experiența scurtă — vorbesc de experiența acestor autori,

încă neformată. N-aș vrea să numesc pe unul, nedreptățindu-i pe alții. Un nume parcă aș da... Ion Bledea, dacă își va însuși o cultură serioasă, promite mult.

4) Critica nu mă răsfăță de loc, de răsfăț nu mă pot plînge. Mărturisesc sincer, că asta pentru mine e un avantaj. Nu dorm pe lauri; dorm pe spini. Asta cred că e bine. Spinii stimulează mai mult decît laurii...

5) În măsura în care e foarte sinceră, foarte bine scrisă, în măsura în care ea are în centrul ei omul problematic, complex, incomod chiar, — pentru cei comози, desigur.

6) Cred că asta e totul.

MIRCEA MICU

1. Nu cred nimic. Totul e să nu trădezi marea zestre a prozei în favoarea experimentului inutil.

Nu există proză modernă și proză tradițională! Există un singur fel de proză: bună.

2. Realismul e punctul de veșnică întoarcere a prozei române și de aiurea. O apropiere valoarea, o deosebește (uneori) balcanismul excesiv, înscrierea ei (ca tematică) într-o zonă moartă.

3. Nu urmăresc nici o evoluție deoarece nu cred într-o asemenea minune. Prozatorii de marcă nu evoluează. Cel mult se perfecționează.

4. Critica a fost extrem de „politicoasă” față de romanul *Patima*. Politicoasă și evazivă. Dacă socotesc ilustrativă o asemenea relație? Știu eu...

Meseria mea e publică, iar a lor așisderea. Fiecare și-o face cum poate. Numai că ei (criticii) sint invenția creatorilor și, de cele mai multe ori, uită acest lucru încercînd să ne învețe cum ar face ei dacă ar putea...

5. Romanul este un act politic în măsura în care prin politică înțelegem relația vitală dintre scriitor și timpul pe care-l trăiește.

Politica nu este un scop al literaturii ci doar o dimensiune a ei, o modalitate

MIRCEA MICU

de a-ți exprima idei și atitudini concrete despre oameni și societate.

Este tot atât de adevărat că de la Aristofan la Petru Popescu, toți și fiecare, în scrierile lor, ilustrează o anumită ideologie: proprie sau colectivă.

6. Lăce întrebare aș mai vrea să răspund?

Iată! Să zicem că m-ați fi întrebat: ce ești tu, bătrine, prozator, poet sau parodist?

Eu aș spune fără ezitare: poet. Criticii însă nu vor să accepte și tocmai de aceea mă declar poet și numai poet.

PETRU POPESCU

1. Desigur că nu, dintr-o sumă de motive, între care și acela — mai neînsemnat — că sînt destui prozatori, azi, care nu l-au citit pe Lovinescu. Un motiv mai serios e că, pe vremea lui, prozatorii aveau, din punct de vedere literar, o conștiință mai teoretică decît azi. Îi interesa critica altfel decît îi interesează azi — în chip mai principal, mai conceptual (azi pe unii nu-i interesează critica decît ca pion pe eșichierul ierarhiei literare). Proza nu se poate moderniza, și atât modernitatea cît și tradiția nu se pot defini altfel decît în condițiile unei conștiințe literare complete, capabile deci să opereze și în abstract. Însă firește, dihotomia lovinesciană e azi depășită, mai întîi pentru că trăim într-un cadru social-politic mai larg. Pe de altă parte, evenimentele istorice prin care am trecut în ultimii treizeci de ani au radicalizat gîndirea, deci și atitudinea față de literatură. Modernismul e tot mai rar văzut ca soluție formală, și anumite emancipări elementare, pe care Lovinescu le cerea, au fost satisfăcute din plin. Datele discuției au fost modificate profund de creșterea numerică, și de îmbogățirea spirituală, a publicului. El este cel ce decide viața unei cărți, și decizia lui e sigură. Mediile literare înseși se înclină, mai devreme ori mai tîrziu, în fața acestei decizii, dacă n-au acordat-o din prima clipă. Dar publicul cere un anume gen de literatură: literatură sinceră, care e adevărata literatură realităților și singura care, într-o lume modernă, poate semnifica și interesa un cititor avizat, ocupat, sofisticat, cu idei proprii despre exigență. Publicul asimilează modernul cu realul și adevărul, cere modernul în forma realismului, cere modernul ca un continuator selectiv al tradiției. Nici prea flămînd de forme noi, nici abuziv în gusturi, dornic de fond, dar și sensibil la măiestrie, publicul vrea un progres statornic, neferibil, prin literatură dăruită lui, angajată social, responsabilă, demnă și curajoasă. Modern este, după mine, în clipa de față, tot ce respectă cerințele de mai sus.

2. Proza română se îndreaptă, cred, către o sporire a responsabilității ei sociale, deci o reproducere mai exactă

și mai completă a destinului nostru social-politic. Pe de altă parte, există un efort de incorporare în realism a tuturor formelor noi, experimentelor îndrăznețe și uneori șocante pe care le propune literatura autohtonă și străină. O apropiere de proza contemporană a lumii o respingere tot mai decisă a oricărei forme de academism — azi, scriitorul, oriunde în lume, e din ce în ce mai mult o persoană „neliterară”, fără formație de cabinet, fără prejudecăți „culte” (această evoluție e prețioasă în sensul autenticității, dar ascunde și un pericol — acela al exageratei simplificări în gîndire și mijloace, care favorizează uneori autori nuli și agramati, ori impostori curați; din fericire detectarea e încă posibilă). O deosebite vocație a realului mai mare, cred eu, decît a majorității scrierilor europene, vocație care, deocamdată, nu e pusă total în valoare.

3. Noțiunea de tînr prozator e, după mine, limitativă. Eu însumi n-am nici o plăcere cînd mă aud numit tînr prozator, chiar dacă formula conține uneori un elogiu implicit, în sensul cunoașterii unei maturități. Dar sînt convins că un prozator tînr poate fi egal, și eventual, superior unuia deja clasat, și deci prozatorii ar trebui grupați cu toții la un loc. Ideea că X, de treizeci de ani, nu e, principal, comparabil cu Y, de cincizeci, mi se pare o ipocrizie în favoarea celui de-al doilea. Dacă Y e o valoare reală, atunci el nu are a se teme de nici o comparație, și ar trebui să fie mîngulit de faptul că a rămas suficient de tînr sufletește ca să țină pasul cu adolescența. Interpretînd formula „tineri prozatori” în sensul autorilor care s-au afirmat mai recent, și care, unii, nu sînt stricto sensu tineri, aș spune că Manea, Duda, Micu (toți trei oameni cu experiență completă și destul de cunoscute) mă interesează foarte mult. Papiian, curat tînr față de aceștia, mi se pare iar foarte interesant, și e descoperirea lui Marin Preda, ceea ce pentru mine reprezintă o mare garanție. Dar fiecare, deja, are la fel de multă operă (și la fel de adîncă, după mine), ca destui „clasici în viață” și poate tocmai acesta e motivul pentru care li se va mai spune multă vreme, cu sistemă, „tineri”.

5. Cartea de proză este un act politic în măsura în care e reușită, pentru că frumosul are întotdeauna un caracter politic: el, prin originalitate, prin nou, lovește în obișnuință, în închiștări, în dogme, chiar dacă sînt numai închiștările și dogmele gustului. Frumosul e o revoluție în conștiință, deci are un caracter cît se poate de politic, după mine. Afară de acest aspect pur teoretic, cartea de proză, prin temă, prin soluție, prin atitudine, duce la o dezbateră în public: dezbateră, după mine, e însăși esența politică a societății.

6. M-ar fi interesat o întrebare care să sune, eventual, astfel:

PETRU POPESCU

— „Ce relație ai cu publicul?” Mi-o pun singur, fiindcă mă simt dator să fac o declarație. Am cu publicul, în genere, și cu publicul meu, o relație bună: trăiesc ca și el, așa că nu pot avea decît o relație bună. El nu mă împinge la concesi, dar nici eu nu încerc să-l terorizez, să mă înfățișez lui ca singur depozitar al adevărului despre existență. Publicul vrea scriitori echilibrați, nu vanitoși care să-l insulte, și nu te poate crede dacă nu-ți mărturisești eșecurile și slăbiciunile. Eu am reușit să-mi calc pe mîndrie și să-mi mărturisesc slăbiciunile, de aceea publicul mă recunoaște. N-am ars punțile în urma mea, căzîndu-mă să mă dovedesc altfel decît „ceilalți”, să trăiesc un destin special. Mi-am păstrat contactele și continui să mă las tutuit. De aceea înțeleg realitatea, și o pot reproduce. Unii cred că dacă au cultură, asta le impune o existență ceremonială și selectivă. Am fost întotdeauna pasionat de studiu, gata să mă instruiesc, și am continuat să mă rotunjesc spiritual, să pășesc în cît mai multe direcții deodată, crezînd că scriitorul, ca spirit, trebuie să fie de un rînascentism principal. Dar să-mi pierd autenticitatea pentru asta? Nu vîd de ce. E amuzant să constăți că adevărata cultură poate fi o sursă mai sigură de naturalețe decît recenta „viață la țară”, pentru că noii veniți se comportă uneori ca niște rizi-bili complexați. L-am cunoscut pe Vianu. Atît de catedratic, de aulic, de erudit, care purta în cap lumea întreagă, știa să fie popular, și era cu toți semenii, chiar și cu cei care, în chip limpede, nu-l meritau, de o democrație desăvîșită. Azi, asistăm uneori la o insolentă agramată, la o sociologie a obrăzniciei, venită de la autori care nu pot scrie o scrisoare fără greșeli și blîbție cînd vorbesc în public. E un fenomen de parvenism al spiritului. Dinu Păturică scui-pa în izvorul care-l născuse. Autorul analfabet de ieri își disprețuiește azi cititorii mai dotați decît el. E de mirare că publicul suspectează tocmai operele românești contemporane? Din atitudini de superbie mahalagească n-are cum să iasă o carte generoasă și plină de adevăr.

salonul imaginar

de GRIGORE HAGIU

Nimic mai greu decât o încercare de sistematizare în ceea ce privește fenomenul plastic românesc actual. Există o diversitate de curente, de școli? Se poate. Noi ne-am obișnuit însă, reliefind varietatea, să o denumim diversitate de stiluri. Și credem a nu greși. Într-adevăr, în evoluția atât de rapidă și compactă care străbate an de an plastica, apropierea prea mare de rezultatele imediate, și ele schimbându-se de la o zi la alta aproape, nu ne îngâduie delimitări riguroase. Importantă rămâne evoluția fiecărui artist în parte. Pornind de la aceste repere imediate, directe, în plină ascensiune, nu ne facem griji pentru viitor. Așezările sonore, cuprinzând totalitatea, cad în seama celor care vor beneficia de distanțarea necesară. Dar cât de fabuloasă este parcurgerea din interior, acolo de unde, prin stufărișul viu al culorilor, partea năzuie către întreg.

Unde și când am văzut lucrările care ne-au tulburat mai mult? În ce timp? Datele se amestecă. Durata afectivă se instalează în netimp definitiv. Salonul imaginar, unde am crea să adunăm, la fine de an, toate valorile, are numai spațiu, nimic altceva decât spațiu. Parecă mai ieri, după amănunțita expoziție de la Palat, ne repezeam pînă la Tg. Jiu, să vedem dacă dreptatea e de partea noastră, considerindu-l pe magul Coloanei Infinite, aici, la el acasă, în primul rînd desăvîrșit. Complexul de la Tg. Jiu rămîne capodopera lui Brâncuși, testamentul său fundamental, lăsat nouă într-un chip miraculos dar legitim, dacă ne gîndim mai bine. Cînd am văzut retrospectiva Pallady? Cînd am deplîns pierderea unei imense mulțimi de pînze, jertfite războiului, căruia artistul de amară luciditate care a fost Pallady i-a plătit cel mai dur tribut? Dar ce ne-a rămas din Pallady, un soi de Arghezi al picturii, fixează o răscruce extraordinar de ferundă, de la care ar trebui să se reclame fiecare artist încrezător în destinul artei

naționale. Brâncuși, Pallady, valori universale din trunchiul cărora vor mai rodi încă atîtea prezențe de prestigiu. Și ieri parcă, înmormintînd în flori statuia lui Eminescu din fața Ateneului Român, ne-am amintit figura sculptorului Anghel, de la care, din păcate și din alte pricini, nu ne-au rămas înaltele și extaticele portrete Luchian și Andreescu. Memoria le păstrează, astfel cum străluceau stîns dar cu miezuri de fosfor, în curtea dosnică a fostului Muzeu Simu, dărîmat și el de mult, în alt veac parcă. Și la fel de proaspăt se păstrează și acum, neuitatul Dalles al lui Țuculescu, interior de scoică uriașă în care am auzit pentru prima dată vîind toate culorile lumii, și-a trebuit să iese afară și să mă rog de o gură de aer și de o inimă mai curată pentru a putea suporta expediția stelară de taină. Țuculescu și Anghel, portaluri de marmoră ultimă, prin deschizătura cărora, pînă la os radiografiate, orice pînză, orice statuie, își trădează încărcătura, mai bogată sau mai sărăcăcioasă, de aur. Lumina culorii nu e numai lumină. Lutul și lemnul statuiilor nu e numai lut și lemn. Ciucurencu, Catargi, Baba, Vlasiu și Corcescu ne dau dreptate, odihnindu-ne spiritul peste măsură încins.

Cît de limpede, de cristalin și de melodios în culoare pare să fie Ciucurencu, acest olandez dunărean, cum ni se înfățișează pe sine într-un portret de tinerețe. Evaziunea în culoare, despre care s-a vorbit atît de mult la acest artist, ar trebui să însemne doar o primă aclimatizare cu opera lui, de loc neglijabilă, desigur, totuși mai puțin importantă. Esențial Ciucurencu trebuie citit mai adînc, la izvorul de lacrimă de plumb, la rădăcina invizibilă și concentrată de stei cenușiu, ocrotitor migălită, pentru cine are privire să vadă, după datini și ritualuri străvechi.

Am pornit de la ideea alcătuirii unui salon imaginar cu opere strict contempo-

rane, aparținînd mai ales tinerilor, generațiilor celor mai noi. Dar entuziasmul care m-a cuprins, fără voie, m-a făcut să rostesc nume atît de mari și de răsunătoare, încît, acum, în final, mă încearcă o nejustificată teamă. A trecut oare destulă vreme, a sosit oare momentul să statornicim, să alegem din mulțime, pictorii și sculptorii a căror operă continuă o atît de bogată tradiție? Să ne gîndim intîi, la cîteva direcții, ușor deductibile în noianul căutărilor. În sculptură, consecințele materializate ale ultimilor ani, își trag vîaga din Brâncuși mai ales, dar aș îndrăzni să spun și din opera unui sculptor oarecum și pe nedrept uitat: Medrea. Astfel, structismul, ritmarea volumetrică, se îmbină, cel mai adesea, și cu o anumită robustețe și opulență a formelor, simplitate greu accesibilă și care decade uneori în această ingrămădire de material inert și greoi. Expresivitatea lui Anghel, descărnată și pipăind înaltul cu degete rugătoare, alcătuiește un filon de aur nesecat și pe urma căruia doar cîteva temerari au înțeles să-și diriguiească atenția și poate destinul. În pictură, masiva reîntoarcere la culoare, la finețea și la căldura tonurilor ei grăitoare prin sine, ne duc de-a dreptul către Luchian, Pallady, Ciucurencu, uneori, cînd paleta se încenuează, mai rar, către nostalgicul reținut Andreescu. O vină puternică, desmărginind pînă la abstracțiune, sau incifrînd hieroglică de foc a nucleelor lui Țuculescu, mai puțin vizibilă dar existentă, cîștigă din ce în ce mai mult spațiu în profunzime. Aș putea să dau, fără indoială, exemple. Deocamdată, am atins numai și-am făcut să tresară și să răsune cîteva năluci, alese mai de la suprafața sau mai din adîncimea curcubeului. Asemenea tabloului lui Mendeleev, în salonul imaginar, pe dreptunghiul sau pătratul pereților, mai de vreme sau mai tîrziu, fiecare nume va aluneca la locul binecuvînit.

unde ești copilărie?

de
MARIA MICU

Cîte metafore superbe nu s-au scris despre copilărie? Cîte nu se vor scrie încă...

Seduși de un timp îndepărtat și aburos, încercăm uneori să ne copilărim. Încercăm... dar cine ne mai crede?

Am fost, totuși, o zi întreagă copil. Mi-am luat un băț, un coif de hirtie, o sabie de lemn și...

„sînt soldat și călăreț
uite am un cal isteț“...

Copiii m-au privit ca pe o altă arătare și m-au împușcat cu trei pistoale de plastic. Apoi m-au suit într-o rachetă și m-au trimis în lună!

Am revenit.

— Uite, mă, cosmonautul!

Nu eram cosmonaut. Făcusem un căruț dintr-un dovleac galben și mare cît o mămăligă, i-am adunat în jurul meu și le-am cîntat:

„Țăranul e pe cîmp,
țăranul e pe cîmp,
ura, drăguța mea,
țăranul e pe cîmp.
El are o nevastă,
el are o nevastă,
ura, drăguța mea,
el are o nevastă.
Copilul — un pisoie,
pisoieul papă brînză,
dar brînză-i în butoi,
butoiul la gunoi“...

Apoi am început să „ne numărăm“. Eu, cu numărători din alte vremi:

Ala-bala, portocala,
ieși Gheorghită la porțiță
că te-așteaptă Talion,
Talion fecior de domn
cu căruța satului,
cu caii-mpăratului,
dorobanț, dorobanț,
clanț!

Replica a venit spontan, în versiune mai „modernă“:

„Din Oceanul Pacific
a ieșit un pește mic
și pe coada lui scria
„ieși afară dumneata“.

Eu am replicat pe loc.

„Unu, doi, trei,
baba la bordei
curăță ardei
pentru Moș Andrei,
Moș Andrei
s-a dus la piață

și-a căzut cu nasu-n gheață“.

Asta le-a plăcut. Au rîs și-au urcat care în avioane, care în rachete, care în mașini și... duși au fost.

Am rămas singur, în căruțul meu de dovleac:

„Podul de piatră s-a dărîmat,
a venit apa și l-a luat,
vom face altul pe rîu în jos,
altul mai mare și mai frumos“...

Ei erau departe în lună. Zburau cu supersonicele și mă „mitraliau“ după colțul blocurilor cu 10 etaje...

„Unu, doi, trei,
baba la bordei“...

Se însera... Stăteam părăsit în părculețul din mijlocul blocurilor și mă copilăream în continuare.

Ei jucau tenis trimițînd mingea peste o plasă imaginară:

— Hai, Năstase!
— Hai, Ovici!

Mă entuziasmez și eu și-mi „pilesc“ limba ca lupul:

— Hai, Năstase!

Unul, cîrn cu blugi și pălărie de mexican îmi taie elanul:

— Ăla nu-i Năstase, e Petrică din blocul meu... Însera frumos și eu încercam să mă copilăresc:

„... dar pe coada lui scria
ieși afară dumneata“...

Am ieșit din joc. Mi-am luat dovleacul, coiful de hirtie, bățul-căluț și am intrat în casă.

Mi-am ademenit fiica (5 ani și jumătate) și i-am spus o poezie din alte vremuri (cine o fi scris-o?):

„Pu-pu! strici mereu

somnul meu

Pupăză din tei.

Las'că mi te prind moțato
și te-oi întreba ce vrei!

Cînd ți-oi smulge
coada toată
și ți-oi vinde-o pe cinci lei.
Pu-pu-pu!
chiar acu

am să-ți vin de hac.

Și la cuib ajuns, căciula
peste cuib capcan-o fac
și-apoi scotocind cu mina
prind de gît
puiul de drac.

Ha, ha, ha,

vezi așa,

că de mult ți-o coc!

Și la tîrg ajuns cu dînsa
printre lume îmi fac loc,
strigînd cît mă ține gura
să se-audă-n iarmaroc:

— Negustor, pupăzi vînd,
marfa mea

e blîndă ca un miel!

Dar un moș cu barbă deasă
(de unde-o fi fost de fel?!)

îmi croi cîteva bețe

luînd pupăza cu el.

Și acum: Pu, pu, pu!

iar la noi în tei.

— Las'că mi te prind moțato
și te vînd eu cu cinci lei...“

Termin de cîntat „povestea pupăzei din tei“ și-o întreb:

— Ți-a plăcut?

— Mi-a!... zice în doi peri. Dar deschide televizorul că e Betty și Barney și-i pierdem...

L-am deschis! Erau!...

Am adormit tirziu și-am visat că sînt într-o rachetă de plastic în drum spre Marte.

Numai că din teiul firav din fața blocului, afurisita de pupăză mi-a cîntat toată noaptea:

„Pu-pu-pu...!“

M-am dus s-o prind, s-o duc la iarmaroc, s-o vînd pe cinci lei să-mi cumpăr și eu două pistoale de plastic și-o pereche de blugi, cum are Florin Piersic cînd sare cu parașuta și nu pățește nimic...

poezii pentru copii

C. A. MUNTEANU

IEPURICI

Moș Arici
Trecînd pe-aici,
L-a văzut pe Iepurici
Cum scîncea înfricoșat...
S-a oprit
Și l-a-ntrebat:
— De ce plîngi?
Ce s-a-ntîmplat?
Cu lăbușele pe burtă,
A oftat Codiță-Scurtă:
— Niște zmei pitiți în lac
Strigă strașnic:
„Oac-oac-oac
— În bucăți de viu te fac!“
Vezi că nici acum nu tac?

— Numai plînge, mâinepoate,
Broaște sînt și sînt speriate,
De aceea țipă toate.
Cum ai tu urechi cam lungi,
Au crezut că vrei să-mpungi.

UN CĂȚEL

Azi am fost la grădiniță
Eu cu vărul meu Gheorghică
Ne-am jucat și am cîntat
Și-un cățel am desenat:
Un cățel, cu ochi, cu bot
Și cu coada de un cot.
Parcă-i viu, așa arată;
Doar atîta — că nu latră.

ACVARIU

Patru pești cît o petală
În acvariul mic înoată
De cu zori, de cum se scoală,
Și cît ține ziua toată.

Trec în rînduri ca soldații
Și, cînd nu pot să încapă,
Saltă, neastîmpărații,
De un degețel din apă.

Tata le-a făcut lumină
Cu un bec cît o alună,
Ca să aibă pentru noapte
Cît de cît... un pui de lună.

M. MIRA

Disney, mirajul copilăriei eterne, inventatorul șoricelului zburător, al teribilului, invincibilului, inegalabilului Mickey!

Disney, omul cu sufletul de prune, omul cu sufletul ca o petală, cel căruia copiii lumii îi întind mâinile lor delicate să bea din apa tinereții fără bătrânețe.

Cînd l-am văzut prima oară? Cînd l-am văzut ultima oară?

Nu știu...

Știu doar că el nu are vîrstă, că filmele sale sînt mereu tinere ca viața, că morala poveștilor sale este una simplă și înțeleaptă: triumful binelui asupra răului.

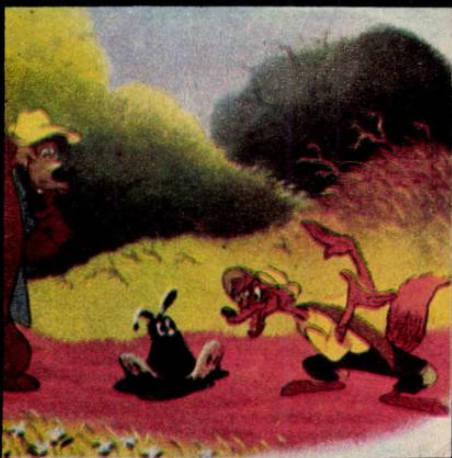
Marele vrăjitor a descoperit o lume, și-a dăruit-o ochilor noștri s-o soarbă.

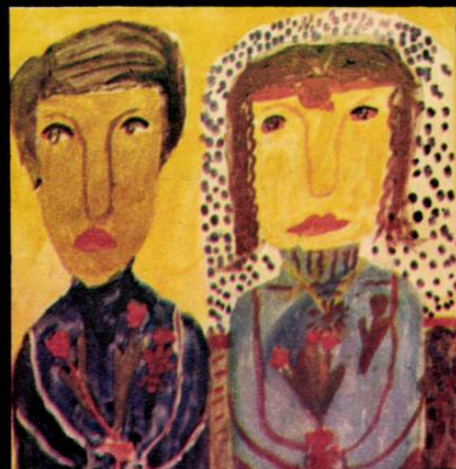
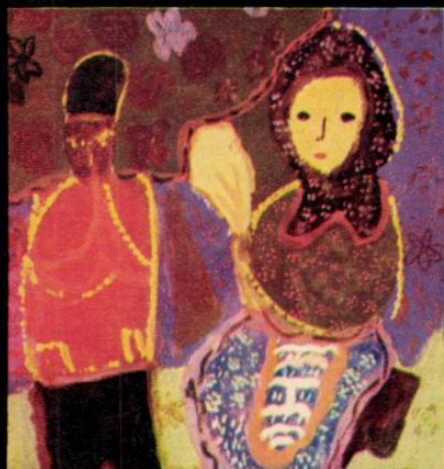
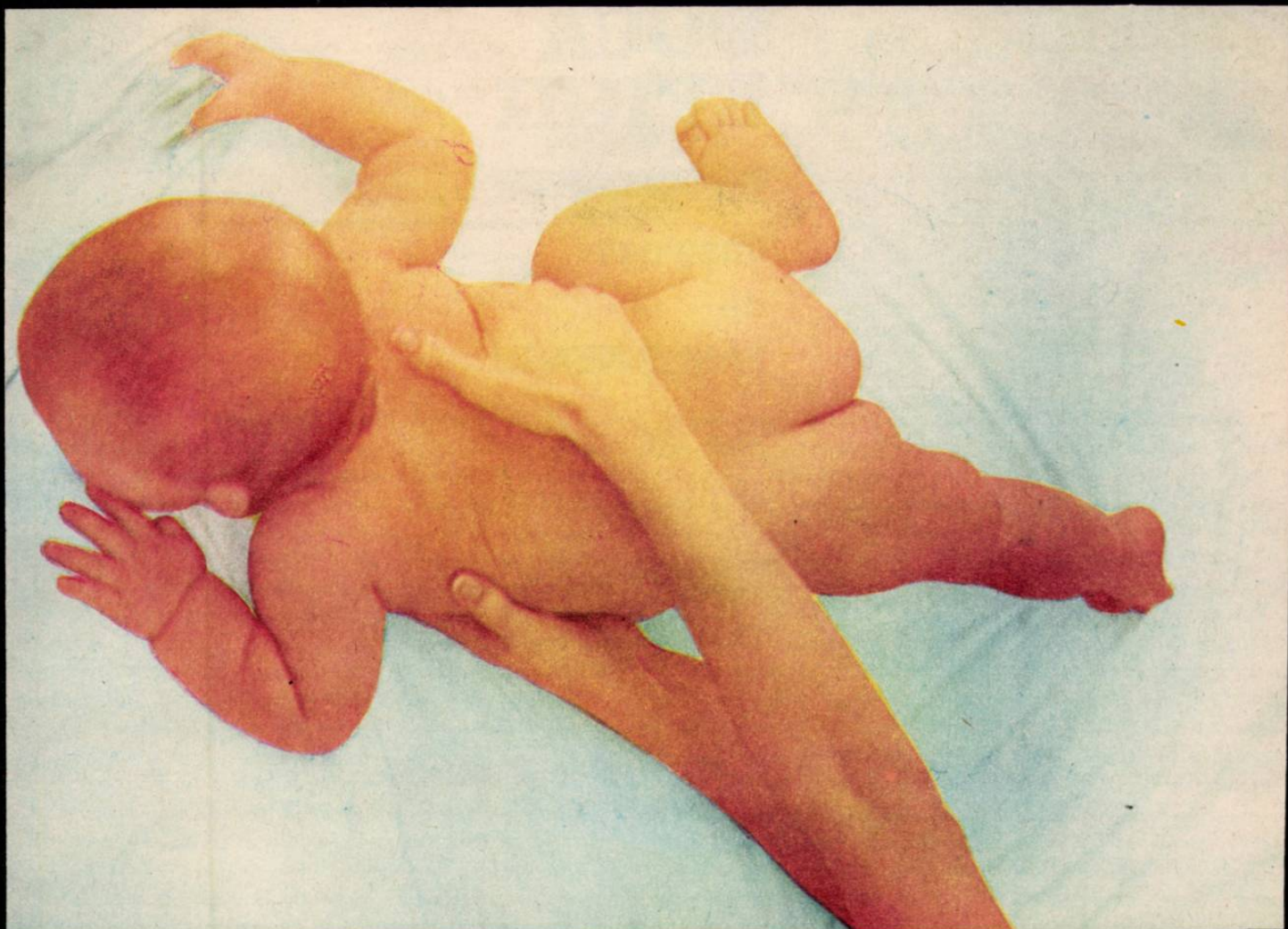
Marele vrăjitor știe să egalizeze, în întunericul ocrotitor al sălilor de cinema, toate vîrstele.

Atunci nu mai există matur și copil, cînd lumina se stinge și pe ecranul immaculat privind prind viață nemuritoarele tipuri — o vrajă tainică te străbate, pulsurile se unifică, zîmbetele se leagă ca niște ghirlande de flori și în sala limpezită de soapte trece pe la timp la fetele mîngiind-o cu degete de crîn, cea mai frumoasă zînă — COPI-LĂRIA.

Atunci „marele vrăjitor“ suride, cu spatele în spatele ecranului și e fericit!
m.m.

DISNEY

DOUĂ EFIGII

CAMIL PETRESCU

imagine
de
FĂNUȘ NEAGU

ANTON PANN

Deasupra Branului, asfințitul se stinge într-o învălmășire tragică, precum un asfințit de domnie voievodală. Eram sus, lângă zidul negru, singur, cu toată tristețea iubirilor duse; castelul, cu punțile vechi căzute între bolovani de piatră, se învelea cu umbrele brazilor, orga din streășina de la răsărit primea vîntul inserării, schimbîndu-l în cîntec neadormit, și peste munți, pe drumuri nesigure ce aveau să se prăbușească în neguri odată cu frunzele de foc ale amurgului, în vîltoată, treceau spre alte iubiri, mîndre, fără să mă privească, cu pasul neînșelat de regrete, fetele care mi-au fost dragi și le-am pierdut. Și s-a făcut noapte și a ieșit luna — căpătină de cal înșepenită în trecătoare — și dinspre Giuvala, dinspre Rucăr și dinspre Cîmpulung s-au ridicat, adunîndu-se din carne sfîșiată și din oase fărîmate, morții primului război, și-n noaptea de toamnă, aruncată ploii și dată vîntului, s-au pornit să umble, cu picioare care nu mai sînt ale lor, tăcuți și ținînd firul tranșelor șerpuite, îngrădite cu sîrmă arsă de rugină. Era o vreme de pîndă, mulți aveau acasă cai și neveste, aveau pămînt și icoane în chenar de spice de grîu, dar nu-și mai aduceau aminte de nimic, fierul, trecîndu-le prin trup, așezase în ei uitarea, căutau cu orbitele goale și nu găseau ceea ce căutau. Și mulți erau tineri ca mine, și mult mai tineri, dar nu mai știau să găsească, se înecau mereu în ceață, cu păr de țărîină, și se amestecau în somnul pămîntului. Sus, lângă zidul negru, deasupra trecătorii, cînd noaptea a crescut și capul de cal al lunii s-a lipit de un perete de stîncă, întinzînd botul după un smoc de iarbă, crescut lângă o pecingine de mușchi coclit, colorat în despicătura văii umede ca o gură de fiară, s-a arătat o trăsură; pe capră, un vizitiu în manta soldățească, neras, cu obraji de pistol sau de postav din care picură ploaia; la spate, sub coviltirul atacat de fum, de pulberi și de vreme rea, tencuit în veșnicia munților, sau într-un cîmp blestemat, un sublocotenent, bolnav de iubire trădată, trist ca o vie după cules, senin totuși, cu luminări de lut arzîndu-i mocnit în oase, și un colonel bătrîn, miro-sind a rechiziții și-a mincare de popotă ascunsă într-un bordei. Timpul s-a dus îndărăt, nu mai plouă, dar e frig, între Rucăr și Giuvala se întinde toamnă grea, și bătrînul colonel, cu genunchii strînși sub o pătură roasă, povestește încet — și peste munți trec încălcite, dureri și frică — despre o femeie care și-a mutat dragostea, și în sufletul sublocotenentului se potrivește că femeia aceea este femeia lui, dar bătrînul colonel nu știe nimic, căi bat cu copitele piatra de riu și, peste negura infundată în ripi, sar așchii de fulger născut pe coasta morții. Numai munții și luna știu că e ultima noapte de dragoste și va veni apoi noaptea întîia a războiului — a celui dintîi măcel al lumii — și vor fi și morții — miile de inși, mulți tineri ca mine, și mult mai tineri, care nu vor găsi niciodată întoarcerea spre cai și neveste, spre pămîntul de-acasă și icoanele în chenare de spice de grîu.

La Bran căzuse noaptea. Și-n inima mea trăiau cei duși, cei intrați în noaptea Mioriței. Și între ei, veșnic neliniștit, și veșnic nemuritor — Camil Petrescu.

„Cel ce în cărțile sale se subscrie Anton Pann“ stă într-un univers nedreptățit, al manualelor școlare, închis într-o seară a uitării, mai adîncă decît mormîntul din peretele bisericii Lucaci, fiindcă veacul nostru snob și îngîmfat, colorat de singe, de ură și de patimi și prea puțin de iubire, se leapădă de înțelepții trecutului, crucificîndu-i la sărbători. Într-un București vechi, risipit în stampe, în Bucureștiul de ev mediu tirziu, „Anton Pann, Nănescu și Chiosea-fiul erau veselii grădinilor lui Deșliu, lui Pană Breslea și lui Gîafer“, spune Ion Ghica — și din aceste rînduri, imaginația noastră, somptuos dispusă exagerărilor, a încheat un portret vesel al marelui poet popular: un cap frumos, visînd la nunta din Susa a lui Alexandru cel Mare și a zece mii de soldați macedoneni, pîndiți din umbră și de sabia lui Timur, intrat în noaptea feerică a Bagdadului ca să bea vin din țeastă Califului. Viața lui Anton Pann, cel „cu risul malițios al lui Pepelea pe buze“ (V. Alecsandri), e o continuă aventură, cu sfîșieri tragice și cu dragoste furtunoasă. Cel ce ne-a dat „Spitalul amorului“ era traversat de-un riu de cîntece, precum munții de haiduci și Orientul de crime. În București și în Șcheii Brașovului, unde, lângă tiparnița lui, se sparg sunete de orgă gotică și răsună, tremurat, risul Anichii, amintindu-ne și credința și trădarea, Anton Pann al Tomiadei a „românii“, cum atît de superb o spune el însuși, și a lucrat, prin nopți, cărțile trebuincioase unui neam. Proverburi și fabule și învățături, balade și povești și îndreptare, adunate sub numele lui, după lungi treceri prin țară, toate fac mindria culturii noastre.

Cîntărețul de strănă care a fost, a cunoscut din plin amăgirea și petrecerea, și deopotrivă le-a trăit.

Anica, zilele trec
Și minutele ca clipa
Nu simțim cum se petrec
Tinerețele cu pripa.

Din Orientul fabulos, din calcarul Asiei, măcinat și cernut de hoarde și de timp (damlaia, damlaia, gheol olur), marele poet a țesut mătăse și atlazuri. Nu-mi pot închipui, în afara trecerii lui, apariția lui Caragiale, mai tirziu și a lui Mateiu, apoi a lui Ion Barbu, Tudor Arghezi sau Urmuz. Roma se revendica, cu sau fără dreptate, din Troia, mirajul lumilor viteze și apuse, nu ne-a ocolit, în lumina albă, de cretă și de basm îngînat de șeherezade, noi dăm cu sic din Isarlic, și pe fiecare treaptă a viitorimii, o notă cîntată prelung de acest muezin al poeziei românești, vestind nașteri și generații ale împlinirii. Căci:

Împlinindu-și datoria
Și talantul ne'ngropînd
Ș-a făcut căldătoria
Dînd altor în lume rînd.

Rămas cu noi în toate credințele: „o pricină minunată/dînceput de lumea toată“, Anton Pann al colindelor scutură steaua și din ea răsar magii spre Bethleem și cîntecele duse.

Dar ce puține gînduri întoarcem spre pacea nopții lui! Și spre biserica din Lucaci!

ALEXANDRU ANDRIȚOIU

GLOSSA

*Trist ca un lac eu duc aceste
Strălumi de Soare și de stele. Cad
pe-obrazul meu
frînturi dintr-o poveste
ca genele pădurilor de brad.*

*Și chiar de firul verde-n apă cade
legendele să-mi fie mai tîrzii,
voi frunzări, cu deget calm, decade,
din care te-aș ruga să nu mai vii.*

*Acolo, sus în cer sau jos în ape
vom desmierda perdelele de ploi,
mijlocul să ne fie mai aproape,
răscrucile să freamăte cu noi,*

*acum și-n vecii vecilor! Ateul
ce sînt, cu fața-ntoarsă spre pămînt,
îmi laud gînta, țara, neamul, eul,
surisul (lacrima din cînd în cînd).*

*Trist ca un lac senin, în cugetare
mă-adun în țărături,
orbesc sub nuferi
vag.
Dar mîine îți voi spune despre
soare
Ca un profet de aur, pe un prag.*

CLĂDIRI ȘI MONUMENTE

PALATUL REPUBLICII

În 1811, Dinicu Golescu a cumpărat casa boierului Calofescu și terenul vecin, cu suma de 10 000 galbeni.

Aici, în perioada 1812—1815, a construit un nou imobil în stil neoclasic, cu un etaj și cu 25 de încăperi. La ornamentații, sculptorul Karl Schmutzer a consumat 2 000 ocale de ipsos, iar pentru manoperă a primit 4 000 de taleri.

Tatăl, vizitîndu-și fiul, l-a întrebat:

— Cu ce vei lumina un salon așa de vast?

— Eu construiesc pentru viitori-me — a răspuns Dinicu Golescu.

Una din pasiunile lui Dinicu Golescu era muzica. În casa lui se adunau cei mai vestiți lăutari, în frunte cu Costache Dinicu, care s-au bucurat de o prețuire deosebită și la curtea domnitorului Grigore Ghica-Vodă.

În prima jumătate a veacului trecut, casa lui Dinicu Golescu era locul de întîlnire a elementelor progresiste și culturale ale țării, unde aveau la dispoziție o bibliotecă, un cazinou și librăria „Wallbraum și Winterholder”. Tot aici,

Ion Eliade Rădulescu și-a redactat gramatica.

În 1830 — după moartea lui Dinicu Golescu — imobilul a trecut în proprietatea baronului Sachelarie, care, în 1833, l-a cedat statului.

În această clădire au fost birourile vorniciei (Ministerul de interne), iar dependințele au fost ocupate de corpul de gardă. Mai apoi, în locul vorniciei s-au instalat birourile poștelniciei (Ministerul afacerilor străine).

Domnitorul Alexandru Ghica-Vodă a transformat casa lui Dinicu în palat domnesc.

Domnitorul Bibescu-Vodă își avea reședința în palatul de la poalele dealului Mitropoliei, iar palatul „Dinicu” era rezervat recepțiilor.

În 1848, guvernul provizoriu s-a instalat în palatul „Dinicu”.

La 19 iunie 1848, cînd a izbucnit contrarevoluția, zidurile palatului au fost pătate de singele popoului care invadează străzile. După înăbușirea revoluției, în septembrie 1848, Omer Pașa, comandantul militar al Bucureștilor, a instalat aici Locotenența domnească.

După Unire, în palatul „Dinicu Golescu” a avut loc solemnitatea instalării domnitorului Alexandru Ioan Cuza, care, la 11 februarie 1866, a fost obligat să abdice, luîndu-i locul Locotenența domnească, pînă la venirea domnitorului Carol I.

În perioada 1882—1885, arhitectul Paul Gauttereau a construit aripa din dreapta a palatului, legînd-o cu cea din stînga, printr-un salon circular.

În acest palat își are reședința Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România și Muzeul de Artă.

PALATUL MOGOȘOAIA

Domnitorul Constantin Brîncoveanu a construit palatul de reședință Mogoșoaia pentru fiul său, Ștefan. Este unul dintre cele mai importante monumente ale arhitecturii civile brîncovenesti. Are un luxos foișor pe coloane de piatră, iar în fațada de la vest, o loggie în stil venețian. Palatul a fost inaugurat la 20 noiembrie 1702. Pentru a se ajunge la acest palat, Brîncoveanu a creat calea de acces, denumită Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei de azi).

OVIDIU

vă invită la un colocviu... gastronomic

Specialități de bucătărie
italienească în decorul
și stilul roman al restaurantului
cu același nume.

Str. Arh. Ion Mineu nr. 1

Telefon 18.36.22

Singurul loc
unde bărbații
nu pot intra este:

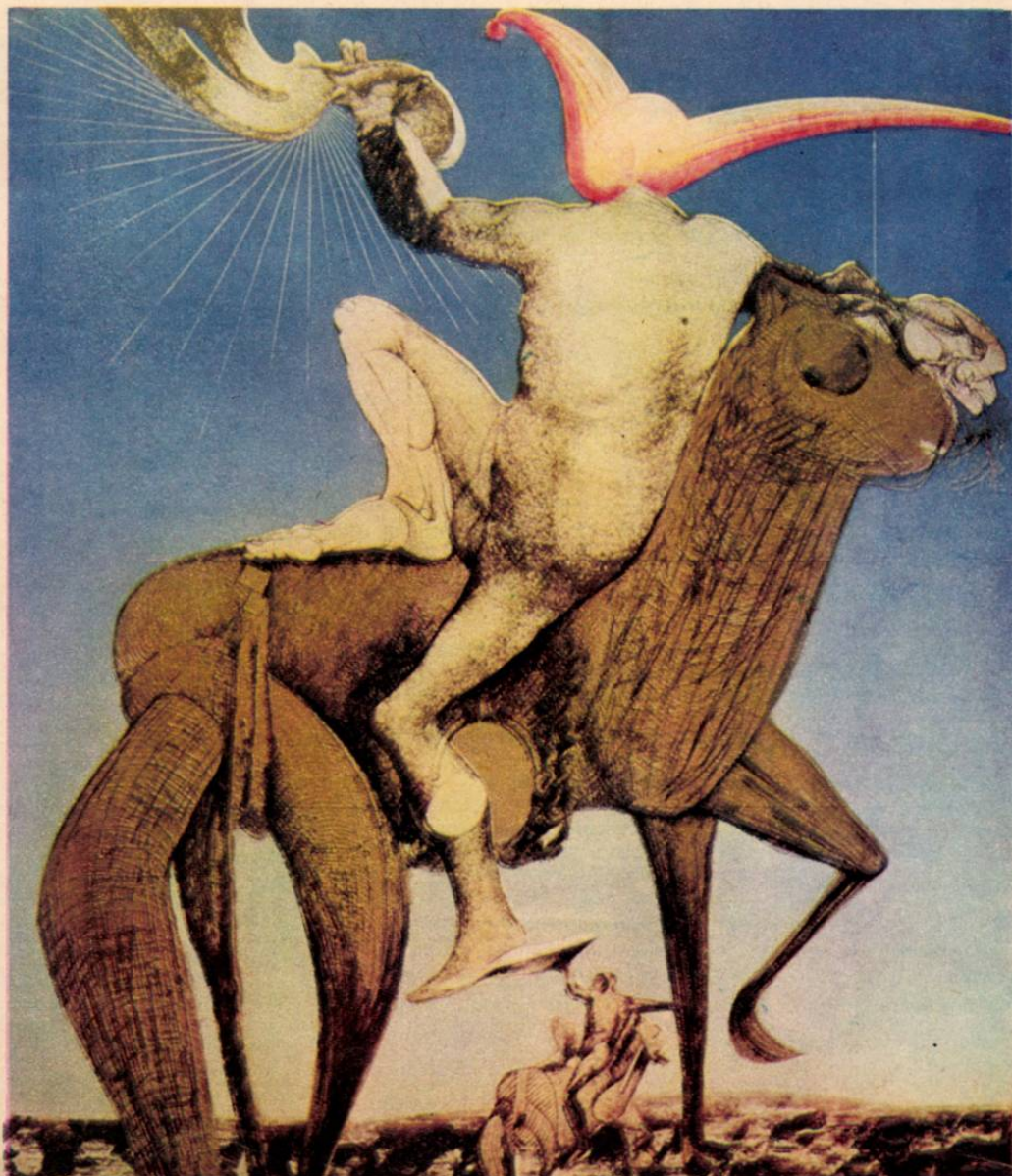
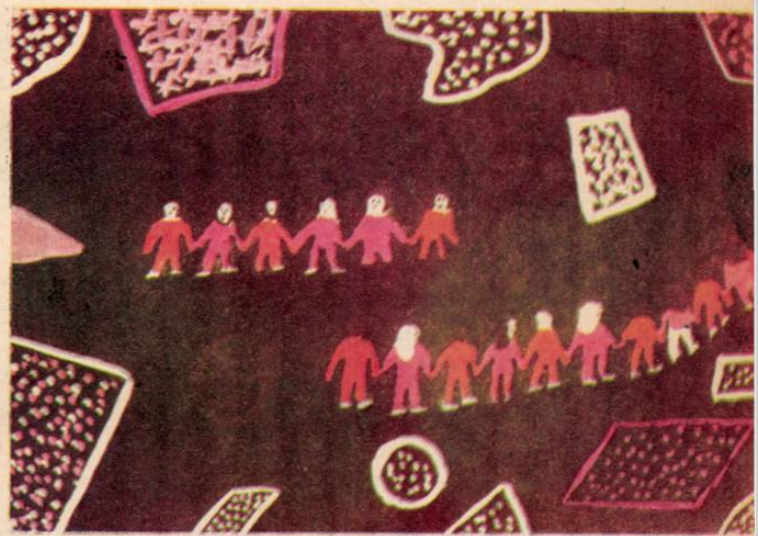
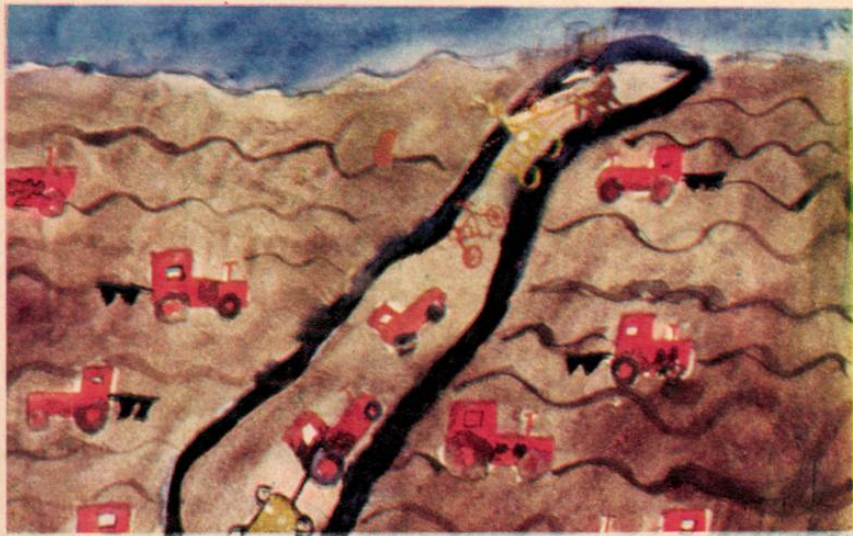

SALONUL RESTAURANTULUI TROCADERO

rezervat în exclusivitate femeilor
modern, elegant, intim

B-dul Republicii nr. 10 Telefon 14.71.60

SALON IMAGINAR
salon imaginar

EUGEN BARBU

caietele princepelui

Dintr-un studiu despre Dostoievski: Idiotul este un inocent ca Don Quijote. el e gray, nu comic... Tot acolo: principalele trăsături de caracter ale prințului Mișkin sînt: apăsarea, teama, supunerea, umilința (vezi caietele la Idiotul). Umi-lința, crede D., este cea mai formidabilă forță care poate exista în lume, (idee reluată și în Frații Karamazov). La Șestov și la Kierkegaard: Sein zum Tode.

Stavroghin din Posedații face portretul Prințului: fără nici o măsură, problema lui supremă este: a fi sau a nu fi (l-a plagiat pentru asta pe Hamlet?).

— Dumnezeu e durerea fricii de moarte. Cine învinge durerea și frica, devine el însuși un Dumnezeu. Când Dumnezeu va fi distrus va începe o nouă eră pentru umanitate (D). Camus reluînd ideile lui D. (Mitul lui Sisif are un capitol intitulat: Kirilov (Posedații). Iar piesa lui. Inchiziția la Cadix (după Marele Inchizitor din Sevilla a lui Dostoievski, vezi o istorie a plagiatului) a fost numită la început — Starea de asediu. Tot Ianoși, pentru că de la el sînt luate toate astea, amintește confruntarea dintre Kaliaev care nu poate ucide copii și Stepan care crede că totul e permis (Dreptii lui D.) și eroismul fără Dumnezeu al lui Mersault, lupta fără finalitate a doctorului Rieux, monologul subteran al judecătorului Jean Baptiste Clamence (la Camus).

— Nu te pot lăsa să spui că totul e permis, zice Annenkov lui Stepan (D) Părintele Paneloux spune despre păcat: Prea multă vreme această lume s-a învoit cu răul, prea multă vreme s-a bizuit pe iertarea cerească. Era de ajuns căința, totul era permis. În Omul revoltat: De la acest totul este permis începe istoria nihilismului contemporan (D. — Stavroghin). Umbra lui Ivan Karamazov și a lui Nicolai Stavroghin plutește deasupra a tot ce-a gândit și-a scris Camus (Ianoși). Rascolnikov, Stavroghin, Versilov, Ivan Karamazov sînt ipostaze moderne ale lui Hamlet. Caligula, Mersault, Stepan Feodorov, Clamence, variante contemporane ale omului revoltat, ale lui Nicolai Stavroghin (Ianoși). (Totul pentru Frica)

Dacă Stavroghin crede, atunci nu crede că crede. Dacă nu crede, nu crede că nu crede (Pentru Jannus).

Am luat figura idioată și incompreensibilă a destinului. Când nu ucid mă simt singur. Nu mă simt bine decît între morți. Ei sînt cei adevărați. Ei sînt ea mine (Caligula-Camus).

O istorie a plagiatului; carte care mă va amuza pînă la urmă, dacă o voi întocmi riguros. De fapt este o polemică se-

cretă pe tema plagiatului din Princepele. Iată ce-mi mai trece prin cap la ora asta: oare Ulysse a lui Joyce nu-i un plagiat după Homer?

Necesarul este realitatea care se lipsește de orice condiționări; acest lucru este necesar pentru că este (un mare filolog german, citat de revista Cinema).

A comanda înseamnă a prevedea (vechi principiu militar citat de N). În legătură cu necesitatea ca noi să plantăm la capul scării vilei pătrunjel care să ne innobileze supele din pachet care nu au nici un gust.

... Dacă tu mă părăsești,
Vara va muri (text aproximativ de muzică ușoară)...

Billy Wilder către Erich von Stroheim: Ador filmările din helicopter, dar nu trebuie făcut abuz de ele în sufragerie...

Marin Sorescu (Panseuri): Maimuța nu e fericită că omul s-a tras din ea. Unelele nu-și făcuseră încă oamenii. Linia este bilbiiala unui punct aflat în mișcare.

Furnicile sînt seriale.

O stradă cu un aer desamăgit (dintr-un roman polițist).

Unul cu o mutră de tip care a citit Critica Rațiunii Pure ca pe un roman (mi se pare N).

Medicul care se presupune că l-ar fi ucis pe Nero (deși sînt multe controverse) pe nume Andromac, i-a întins medicamentul teriac (o otravă), însoțit de un poem grec de 180 de rinduri (din Le Sabath).

Haendel al cărui mormînt l-am văzut la Westminster anul acesta se ocupa în testamentul său de acest lucru. Era un tip enorm care mînea greu, citea trei feluri de mîncare. Avea dușmani răi. Un mare senior punea o echipă de derbedei să-i rupă afișele de pe zidurile Londrei.

Jahrgänge — muzică religioasă din ci-clul Pentru toate sărbătorile anului

Melodia recitativului francez e asemenea unui urlet de cîine (vezi și J.J. Rousseau), asta se pare că o spunea un compozitor (reluată de Romain Rolland în Călătorie în țara muzicii). Tot acolo: mașinăriile Operei, numite ingegni teatrali.

Mașinăriile Nuvole (Norii), făcute de Brunelleschi și descrise de Vasari pentru Cortegiul Sfîntului Ioan. Culisele inginerilor erau manevrate cu mari scripeți care scoteau zgomote asurzitoare. Se făceau hore de ingeri blonzi, exista și o trapă de deschidere a cerului prin care aceștia coborau. Unde mai pui, zice Rolland: menajeria dramatică a lui Wagner cu berbecii, balaurii, broaștele, păsările și sirenele din Tetralogia Nibelungilor.

Tot în decorul Operei: acei berriquo-loli și confortini (vînzători de turtă dulce și de plăcînțele).

Vezi și Berlioz despre Etella, iubita lui de 18 ani, cu ochi albaștri și ghetete trandafirii: Stella montis, Stella matutina ...

Tolstoi și Balzac copiind acte de moșie sau acte juridice.

De căutat Seraphita lui Balzac (despre alhimiști).

O istorie a plagiatului: Odobescu care a luat Manualul vinătorului. Sugestie venită pentru Pseudo — cynegeticos din Laocoonul lui Lessing. În descrierea Bărăganului (vezi articolul lui Cornel Crăciun din Familia nr. 4/70) se spune că unele sugestii la Odobescu vin și din tabloul Les bergers d'Arcadie de Poussin (hai să fim serioși!). În descrierea Bărăganului, deci, se transcrie un fragment din evocarea stepei malovosiene din Taras Bulba de Gogol. Se mai citează acolo (și ce-i rău în asta?) Amărită turtura de Ienăchiță Văcărescu, se iau fragmente din Poeziile populare ale lui Alecsandri: Lunca țipă, lunca sbiară. În cap. X-XI se transcrie basmul Feciorul de împărat cel cu noroc la vinat. Basn care aduce și cu Luceafărul lui Eminescu. Cartea ar fi plină de proverbe și zicători populare. E foarte bine... Eu l-am folosit

pe Odobescu, rînd cu rînd aproape, la descrierea bijuteriilor din capitolul Snagov, dar critica analfabetă n-a observat pentru că nu l-a citit!

Valéry care observa că travaliul artistic are în el ceva inuman. Poemul conține imaginea a ceea ce nu sintem de obicei, contingențele umane fiind reduse în el de tăcere.

Saint John Perse: Nu-ți deschide așternutul doliului...

Din lecturile pregătitoare ale unui Paris mai vechi (pagini regăsite): Leon Daudet (Rive gauche): Într-un colț lângă Chaussée d'Antin se află restaurantul Paillard unde mergeau Hugo, mai târziu Barrès, Mallarmé, L. Daudet, Wistler. Se citeau în fața paharului cu vin: Hegel, Kant, Nietzsche și polonezul Rzewusky. — O fîntină Molière.

— La Caffé de la Regence lângă Théâtre Français în colțul lui Avenue de l'Opera, Catulle Mendès scria zilnic articolul pentru „Le journal” cerînd până și cerneală, ceva de băut. Un groom le lua pe măsură ce erau gata și se ducea cu ele la redacție. El recita versuri din Hugo, Gauthier, cu parfumul său etern de eter și patcioul care exaspera pe trecători.

La restaurantul Drouant se dădeau mesele academice Goncourt cînd se acordau premiile cu același nume în valoare de 5000 fr.

Pe Rive gauche trăiau o mulțime de leneși agreabili, nu proști amatori, nu experimentați, nu neexprimați, nu neieșiți, nu nerealizați ei crisalide strălucitoare și scoici goale și aurite, o adevărată „Comedie umană” din 1897 (pentru Frica, primele volume, Parisul moșierilor mei).

Cartierul general al efuziunilor sentimentale rămîne pe partea lui Boul' Mich' (Saint Michel) între statuile reginelor Franței și vinzătorul de măști, sculptor și modelator Zacharias True, numitul Degas (care se numea în realitate, Zacharias Astruc). Duminica cînta muzica lângă languroasa fîntină Medicis. Pe rue Galande, la Père Lunette se cînta în cor:

Nic, Nac, Muse
Chez la père Lunette
Nic, Nac, Nac, muse
Y a du bon vin...

Tot despre Rive Gauche: Charpentier: A travers Montmartre:

— Străzile de pe Rive gauche: care cad parcă direct pe chei sînt cele mai vechi

din Paris (între Boul' Mich' și Camera Deputaților). În Montmartre a fost fondată Compania lui Isus de către Ignatius de Loyola (1534), ultima stareță a minăstirii, a 43-a a fost decapitată în 1793 și era ducesa de Montmorency.

Rue Saint Rustique, în fund albeața basilicii Săcré-Coeur, la stînga coboară între Str. Sălcilor (des Saules), în crepuscul contrastul este teribil. El desparte luminile foarte puternice, o orgie dincolo de mahalaua misterioasă. La dreapta Str. S. Rustique se afla cabaretul Au Consulat d'Auvergne, titlul fiind singura sa originalitate, el făcea pandant cu Au franc-buveur, cu grădini verzi. Totul la 1910 cînd murdăria străzilor era proverbială pe aici. În Montmartre mai exista Casa doctorului Blache, alienist celebru care l-a îngrijit pe Gerard de Nerval. Se pare că și doctorul Guillo-tin a locuit în casa acestui doctor. Casa lui Berlioz era tot aici, dar a dispărut.

— Un oarecare Debray care l-a salutat pe dușmanul german cu mitraliera, a fost răstignit de brațele unei mori de vînt (erau multe mori pe aici). Ateliere de sculptură în aer liber, cum exista Le chateau des brouillards, numele vechii străzi era la fel), o grădină cu arbori vechi, cu vii. Pe ziduri puteai citi: Juliet aime Lolotte, scris de tineri. Erau grădini, boschete, grote, scări. De asemenea, parcul La belle Gabrielle care s-a distrus. Existau două pelerinaje regulate făcute în Montmartre: la Sf. Rabboni. Bărbații care ca și femeile cereau îmbunătățirea caracterului soților care-i martirizau. Se rugau și împotriva infidelității. În Place du Tertre, restaurantul Coucou. În Passage d'Elysée des Beaux Arts, urît dar vestit pentru că acolo locuise Fr. Coppée și Catulle Mendès. Pe rue du Chevalier de la Bare, Str. Bazarului religios cu relieve miraculoase, cu lemnul sfintei cruci și medalii de Lourdes.

— Fumurile Parisului: cenușii, albe, roșii, opaline, negre, azurii, pe care le aduce vîntul, se zăresc toate de pe colina Montmartre ca niște pisici pe acoperișurile depărtate. Colina le domină ca pe un Infern, ele nase vise sau coșmaruri.

— La Taverne de Paris, zidurile erau pictate de către 4-5 pictori reprezentînd femeia la toate vîrstele.

— La Moulin Rouge dansau: la Gouline, La Mme Fromage.

— Există o vreme cînd în subsoluri pariziene existau acele Cavouri literare în care se citeau versuri, proză și cîntece.

— Mai târziu, noul cabaret: Pore qui Pique.

— În fața lui Chat noir era cabaretul Cerul și Infernul, primul tot în bleu cu îngerași care te primeau, viorile cîntau.

Dacă intrai la infern, intrai printr-o gură de demon, cu ochi roșii. Te primesc draci cu coarne, mesele sînt fosforescente, există șerpi cu limba scoasă.

Păunița noastră de la Poiana, rămasă oarecum văduvă: unul din păuni fiind la ora asta împaiat din pricina rănilor căpătate de la rivalul său (nu știam cît de geloase pot fi păsările), este pentru a treia oară pe ouă (de două ori anul trecut, patru pui morți de frig sau de nu știu ce insuficiență). Vom avea o nouă generație de păuni? Bate un vînt nebun, pe ea a plouat-o zile întregi, dar nu a părăsit locul unde clocește. Se ridică trei minute pe ceas de pe ouă, dimineața sau la prînz dacă nu e vremea rea și fuge să înghită cîteva boabe de porumb, ciugulește și iese afară, cu ochiul spre locul unde stau viitori pui, e un spectacol sublim...

Guillén: Suferința este un scandal...

Pentru Janus: cartea lui Radu Gheciu: De Falla. O oarecare familiarizare cu lumea muzicii:

La Saragoza a înflorit arta mudejar, o imitare a artei maur.

— Cîntece vechi: jote, seguidillia, canto jondo (cîntec vechi), flamenco de la arabul faleh-i-men-kum.

— numele mai vechi al seguidilliei: seguiriagitana...

— apoi maleguena, polo petenera, fandango, saeta (cîntec stropic religios cîntat în cor, care a devenit un mijloc secret de a comunica între ei al evreilor trecuți la creștinism. De origină maură sînt: fandango, rondena, malaguena. De origină gitană: seguiriya, allegria, playera. De origină andaluză, prearabă: petenera, murciana.

— Sardană — joc catalan.

— Cantigas de nuestra señora (cîntecele Fecioarei Maria).

— Vilancicos sau eusaladas, madrigal à capella — cîntec de Crăciun.

— autos sacramentales — mistere medicale.

— intermedii muzicale cîntate sau dansate: entremeses, jacaras, bailes.

— vihuelei (lăută)

— variațiunile: diferencias.

Ghitara e la fel de frumoasă ca femeia. (Ruben Dario)

Searlatti, care a scris 500 de sonate pentru clavecin.

FILATELIE

Ateneul a primit, cu obişnuita generozitate, în iulie, timp de 10 zile o expoziție de prim rang — SOCFILEX-III. Entuziaști colecționari de mărci poștale din țările socialiste ale Europei și-au trimis colecțiile într-o ambițioasă confruntare. Evenimentul a fost sărbătorit de poșta română printr-o serie de timbre și o colită reproducând tablouri. Rolul principal este jucat de aceea care a determinat apariția timbrului în lume, scrisoarea: Dimitrie Ralet, ținând în mâini o scrisoare cu o mare pecete roșie, Enăchiță Văcărescu (de A. Chladek) și serdarul Dimitrie Aman (de C. Lecca), ambii având în față cîte o scrisoare deschisă, sau Bărbat scriind o scrisoare (de B. Iscovescu). Colița reprezintă un tablou de N. Livaditi, în care familia poetului V. Alecsandri este adunată în jurul unei scrisori sosită din Franța.

În 1973, aniversările culturale sînt subliniate de emisiunile poștale: I. Slavici, G. Lazăr, A. Flechtenmacher, D. Paciurea, I. Andreescu, C. Ressu, O. Băncilă, Șt. Popescu.

A 400-a aniversare a lui Nicolas Copernic a oferit deasemenea prilejul unei inspirate emisiuni.

Dar steaua de prim ordin a emisiunilor românești din 1973 rămîne aceea prilejuită de a 300-a aniversare a marelui cărturar, geograf, istoric și om de stat — Dimitrie Cantemir. O colită și un timbru, — două portrete, o ștampilă semănînd cu o pecete veche moldovenească cu capul de bour, atît de familiar filateliștilor, trei plicuri poștale alcătuiesc un buchet omagial pe măsura evenimentului.

Adrian BOCȘAN

anul politic 1973 ~ an de însemnătate istorică

În anul care s-a încheiat, Republica Socialistă România a continuat să desfășoare o vastă și dinamică activitate pe plan internațional. Parte componentă a politicii generale a partidului și statului nostru, politica externă a României socialiste se află într-o unitate dialectică cu eforturile pentru apărarea și promovarea intereselor naționale, pentru asigurarea condițiilor optime, pe planul relațiilor internaționale, necesare îndeplinirii sarcinilor interne.

Desfășurată cu inițiativă și spirit de răspundere, într-o pluralitate de planuri și varietate de forme, această politică și-a demonstrat pe deplin justetea și viabilitatea în însăși evoluția evenimentelor internaționale, aducând astfel poporului român noi prieteni și un prestigiu crescând în toate regiunile lumii.

Pornind de la marile prefaceri politice și social-economice înnoitoare, de la mutațiile care au loc în lumea contemporană, care impun o permanentă analiză și reevaluare a evoluției vieții internaționale, a problemelor noi care apar, se poate aprecia că unul din primele evenimente importante ale anului care a trecut l-a constituit dezbaterea problemelor activității internaționale a partidului și statului nostru la plenara C.C. al P.C.R. din primăvara trecută.

Ca țară socialistă, România acordă o importanță de prim ordin raporturilor de prietenie și colaborare cu toate celelalte state care făuresc noua orînduire socială, raporturi care au cunoscut, în anul 1973, noi dezvoltări, pe diverse planuri. Acestea s-au materializat prin creșterea și diversificarea contactelor, schimburilor de vederi și de experiență, schimburilor economice, în încheierea unui important număr de acorduri și înțelegeri bilaterale, crearea de organisme interguvernamentale de colaborare bilaterală economică și tehnico-științifică, în adîncirea cooperării și specializării în producție și în alte forme, metode și mijloace de colaborare, menite să adîncească cunoașterea și înțelegerea reciprocă, să contribuie la întărirea unității tuturor țărilor socialiste, sarcină esențială de a cărei îndeplinire depinde creșterea continuă a rolului și influenței socialismului în lume.

În ansamblul acestei politici se înscriu ca o contribuție de seamă întîlnirile și convorbirile oficiale, la nivel înalt, între care relevăm participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la întîlnirea prietenească a conducătorilor partidelor comuniste și muncitorești din unele țări socialiste, care a avut loc în Crimeea, în zilele de 30 și 31 iulie 1973. Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., în ședința sa din 2 august 1973, a aprobat în unanimitate și a dat o înaltă apreciere activității desfășurate de tovarășul Nicolae Ceaușescu și a apreciat că întîlnirea din Crimeea a constituit un schimb util de vederi asupra unor probleme ale construcției socialismului și ale dezvoltării colaborării între țările socialiste, precum și asupra unor probleme ale vieții internaționale actuale.

Totodată, tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut o întîlnire cu tovarășul Leonid Brejnev, ceea ce a reprezentat

o nouă contribuție la dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare frățească între P.C.R. și P.C.U.S., între R.S.R. și U.R.S.S.

Extinzînd și diversificînd legăturile cu toate țările socialiste, România a continuat să promoveze activ în anul care a trecut politica de dezvoltare a colaborării cu toate statele, indiferent de orînduirea lor socială, de afirmare și aplicare constantă a principiilor noi în relațiile interstatale, de lărgire a contactelor și multiplicare a acțiunilor sau inițiativelor constructive în sprijinul instaurării unui climat de înțelegere și apreciere între popoare.

Întîlnirile, schimburile de vederi, tratativele pe care secretarul general al P.C.R., președinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România le-a avut cu șefi de state și de guverne, cu lideri ai partidelor politice și reprezentanți ai opiniei publice din Belgia, Olanda, Iran, Italia, San Marino, R.F.G., Volta Superioară, Sudan, Cambodgia, Africa Centrală ș.a. au condus, cum era și firesc, la adîncirea relațiilor bilaterale, la intensificarea pe cele mai diverse planuri a conlucrării pozitive în vederea asigurării păcii și securității în lume. Declarațiile solemne, celelalte documente comune semnate de România cu reprezentanții statelor europene sau extra-europene nu numai că promovează imperativul dezvoltării unor noi raporturi interstatale, pe baze democratice, dar aduc un aport efectiv, de mare însemnătate la consacrarea principiilor egalității în drepturi, suveranității și independenței naționale, neamestecului în treburile interne, respectului și avantajului reciproc — ca norme fundamentale, cu caracter general, care trebuie să guverneze raporturile între națiuni și state la scara mondială.

În acest cadru, o atenție deosebită a fost acordată și în acest an dezvoltării legăturilor de cooperare și prietenie dintre România socialistă și statele care au pășit pe drumul unei afirmări independente, cu forțele politice de guvernămînt din Africa și Asia. Larga paletă de contacte, întîlniri și convorbiri oficiale, schimburi de delegații, schimburi de experiență, acorduri și înțelegeri pe plan economic, cultural și tehnico-științific s-a înscris ca o expresie vie a concepției P.C.R., în conformitate cu care relațiile cu aceste state au o mare însemnătate nu numai din punct de vedere economic, dar și politic, ele inserîndu-se organic în cadrul politicii generale de luptă pentru progresul economic și social al fiecărei țări, în cadrul confruntării forțelor libertății, progresului social și păcii cu politica de dominație și dictat a imperialismului, colonialismului, neocolonialismului.

Una din coordonatele principale ale politicii externe și a activității noastre internaționale o constituie extinderea legăturilor cu mișcările de eliberare națională ce conduc lupta pentru emancipare națională și socială a popoarelor aflate încă sub jug colonial. Un moment de excepțională semnificație, care marchează o etapă nouă

în raporturile P.C.R. cu mișcările de eliberare națională, l-a constituit adoptarea, și în acest an, a unor comunicate comune oficiale cu mișcările de eliberare din Angola, Mozambic, Namibia, primele documente oficiale internaționale de recunoaștere a legitimității luptei pentru libertate și independență a popoarelor respective.

În cursul convorbirilor oficiale, în conținutul documentelor comune adoptate cu reprezentanții noilor state independente, sau ai mișcărilor de eliberare națională a fost exprimată hotărîrea de a acționa și în viitor pentru dezvoltarea continuă a legăturilor bilaterale, de a consolida unitatea tuturor forțelor revoluționare, progresiste, antiimperialiste, pe plan național și internațional. Au fost reafirmate, de asemenea, pozițiile comune în legătură cu sprijinirea luptei drepte a popoarelor din Indochina, privind stingerea celorlalte focare de tensiune și război existente încă în lume, rezolvarea litigiilor internaționale pe cale politică, dezarmarea generală, și în primul rînd a dezarmării nucleare, înlăturarea definitivă a acțiunilor de forță și de amenințare cu forța în relațiile interstatale, lărgirea cooperării economice și de altă natură între state, pe baza principiilor egalității suverane, nediscriminării, respectului și avantajului mutual. Totodată, a fost exprimată solidaritatea și sprijinul deplin acordat luptei popoarelor împotriva colonialismului și rasismului, pentru asigurarea dreptului lor inalienabil de a se dezvolta de sine stătător, fără nici o ingerință externă, de a lichida orice formă de asuprire și de spoliere a avuțiilor naționale, de a se afirma în mod suveran în relațiile internaționale, de a beneficia în mod egal de rezultatele schimbului de valori materiale și spirituale, precum și de avantajele cuceririlor științei și tehnicii contemporane.

În acest context, anul '73 a consemnat o acțiune de politică externă de însemnătate istorică — vizita președintelui Consiliului de Stat al R.S. România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-o serie de țări ale Americii Latine. Această nobilă misiune de prietenie și colaborare, pe care o constituie prima vizită a unui șef de stat român pe continentul latino-american, face parte integrantă din politica externă dinamică promovată de P.C.R., menită să apropie poporul român de popoarele Americii Latine, să stimuleze și să deschidă noi perspective cooperării lor viitoare.

În acest spirit președintele Nicolae Ceaușescu declara la încheierea vizitei în Ecuador: „Plecăm cu convingerea că popoarele român și ecuatorian vor conlucra atît pe plan bilateral, cît și pe plan internațional, aducîndu-și contribuția la triumful idealurilor de dreptate socială, de colaborare între popoare și de pace în lume“. Această sinteză expresivă a avut deplină valabilitate în toate țările latino-americane vizitate.

Documentele adoptate în comun, schimburile de idei și de vederi, negocierile purtate cu conducătorii statelor respective, întîlnirile cu reprezentanți ai diverselor forțe politice, ai organizațiilor de masă și ai opiniei publice au prilejuit proclamarea solemnă a principiilor fundamentale ale dreptului și moralei internaționale, precum și aprecieri convergente, pozitive, privind procesele înnoitoare de pe acest continent, unde forțele înaintate, progresiste, naționale militează activ pentru eliberarea de sub dominația marilor monopoluri, pentru promovarea în viața politică, economică și socială a unor măsuri cu caracter democratic, pentru reconsiderarea vechilor concepții care au statutat, pînă în prezent, raporturile dintre statele acestei zone, pentru afirmarea plenară a personalității proprii a fiecărui popor dornic să-și făurească în deplină libertate un nou destin.

Anul 1973 a prilejuit, în același timp, reafirmarea în raporturile interstatale, sau în raporturile cu alte partide, organizații și factori politici a poziției princi-

piale a Partidului Comunist Român într-o serie de probleme majore ale contemporaneității.

În dialogul cu partidele comuniste și muncitorești a fost reinnoit atașamentul P.C.R. față de imperativul fundamental al acestei epoci: dezvoltarea unor relații de solidaritate și colaborare între toate aceste partide, întărirea unității mișcării comuniste, pe baza unității trainice a fiecărui partid, necesitatea realizării unei unități noi care, pornind de la concepția marxist-leninistă, să se bazeze pe deplina egalitate între toate partidele, pe lichidarea ingerințelor în treburile interne, pe respectarea dreptului fiecărui partid de a-și elabora autonom politica internă și internațională.

Apreciind că o caracteristică principală a mișcărilor contemporane democratice de masă este aceea de a tinde spre colaborare și unitate de acțiune între diverse partide și forțe politice, pe baza unor programe comune, P.C.R. a continuat să promoveze relații amicale cu partidele socialiste și social-democratice, cu alte organizații muncitorești, în acest fel a fost reiterată poziția sa de principiu privind importanța deosebită pe care o are în condițiile actuale, întărirea în fiecare țară a unității de acțiune a clasei muncitoare, colaborarea strînsă între comuniști și socialiști pe deasupra unor deosebiri de păreri și a unor diferențe de natură ideologică.

Dialogul fructuos cu reprezentanții unor diverse cercuri politice din numeroase țări ale lumii a prilejuit conducerii P.C.R. evidențierea concluziei că una din marile schimbări petrecute în lumea contemporană o constituie faptul că noi și noi forțe revoluționare, tot mai multe națiuni se pronunță pentru o cale socialistă de dezvoltare a societății. În acest cadru s-a relevat că una din cele mai importante probleme ale lumii contemporane este aceea a eliminării fenomenului de subdezvoltare cronică pe plan economic a unor țări, precum și menținerea unor bariere artificiale și discriminări în calea raporturilor normale dintre state. Întrucît progresul societății omenеști, viitorul și pacea acesteia sînt puternic condiționate de înlăturarea unor astfel de fenomene, P.C.R. a subliniat și militează cu consecvență pentru multiplicarea eforturilor concertate ale statelor și popoarelor în vederea atingerii acestui obiectiv.

Pe fundalul mutațiilor apărute în raportul de forțe pe plan internațional, care deschid perspectiva accelerării procesului de reducere a influenței vechii politici a imperialismului, de statornicire a unor legături calitative noi între țări, a fost afirmată, cu toată energia, necesitatea de a se asigura participarea tuturor statelor, fără deosebire de întindere, de potențial economic și militar, la reglementarea problemelor fundamentale din zilele noastre. Iată de ce, România socialistă a militat și militează activ pentru crearea unui sistem durabil și eficient de securitate pe continentul european, aducînd o contribuție remarcată la organizarea și desfășurarea atît a primei faze a Conferinței de securitate și cooperare în Europa, cît și a celor ce vor urma. Tot așa cum, apreciind că o necesitate vitală a epocii noastre o constituie înfăptuirea dezarmării generale, și în primul rînd a dezarmării nucleare, Republica Socialistă România va continua să aducă o contribuție originală și efectivă la negocierile privind dezarmarea.

În lumina orientărilor stabilite de Congresul al X-lea al P.C.R. și a înfăptuirilor remarcabile obținute pînă în prezent, anul care începe se anunță ca fiind un an de noi și rodnice eforturi ale țării noastre în direcția înfăptuirii unei cooperări pașnice eficiente între popoare, unei adevărate normalizări a ansamblului vieții internaționale, pe calea spre triumful idealurilor de libertate, independență națională, progres economic și social, pace și securitate în lume.

V. CÎMPINEANU

Pentru început citeva citate asupra cărora comentariile mi se par de prisos — și se va vedea de ce.

„Despre țara mea se știe prea puțin, domnilor, și e păcat“ (Nicolae Titulescu la Liga Națiunilor).

În luna august 1969 știrile difuzate despre România de o agenție de presă internațională au depășit orice record absolut înregistrat până atunci.

La sfârșitul anului 1947 numărul statelor cu care România întreținea relații diplomatice era de 26.

La 1 septembrie 1973 numărul acestor state ajunsese la 113.

„Întreaga politică externă a României este caracterizată prin dinamism, rațiune și sinceritate. Președintele Nicolae Ceaușescu este un campion al acestei politici.“

(Televiziunea Vest-Germană)

„Eficiența și inteligența sînt cuvintele cu care poți califica politica externă a României.“

(Ziarul Washington Post)

Iată deci ușurată sensibil sarcina pe care ne-am asumat-o, aceea de a degaja un profil al politicii externe românești în anul 1973. Aceasta întrucît adevăru-rile citatelor de mai sus — chiar despărțite de decenii — concură fericit, credem, la argumentarea acestui autentic, profund și definitiv prestigiu internațional de care România și președintele Nicolae Ceaușescu s-au bucurat și l-au sporit considerabil în 1972.

Nouă, de aici, de la București, acest lucru ni se pare firesc. Firesc datorită umanismului, democratismului, principiilor, fermității, viziunii realiste a momentului și perspectivelor istorice, angajării directe, dinamice, militante, sensului constructiv și spiritului creator, echilibrului, continuității și consecvenței, inițiativei și originalității politicii externe a României socialiste — care reprezintă în fapt trăsăturile sale definitorii. Și, deasemenea, firesc — datorită relației logice dintre țelurile noastre: conceperea și împletirea în mod strîns a sarcinilor naționale cu sarcinile internaționale, altfel spus acțiunea concomitentă pentru folosul național și folosul comun internațional.

Iată deci: explicații ale interesului confirmat la modul superior și de anul 1973 — cu care, acțiunile pe plan extern ale României socialiste, au fost privite; motivări ale faptului că edituri de pe aproape toate meridianele globului dedică mai multe volume operelor tovarășului Nicolae Ceaușescu ori tipăresc studii monografice despre România de azi; argumente ale atenției cu care în cancelariile statelor de pe glob, în cercurile diplomatice, în cele ale opiniei publice au fost comentate inițiativele externe românești fie că ele priveau securitatea europeană, creșterea rolului O.N.U., dezarmarea și dezangajarea militară, decolonizarea ori preocuparea constantă pentru respectarea unor relații noi, democratice, între țările lumii; cauzele respectului și admirației cu care cuvintele România, român sînt pronunțate în lume.

Toate cele de mai sus nu sînt decît rezultatele unei politici externe, în același timp îndrăznească și echilibrată, care se bazează pe un lucid examen al situației internaționale, dînd glas în fiecare moment aspirațiilor majore de libertate, independență, pace și progres ale națiunii române. De aici deci — impulsuri valoroase înțelegerii internaționale, de aici spiritul de inițiativă ce caracterizează țara noastră în planul relațiilor externe și, implicit, contribuția sa la afirmarea acestui puternic curs spre destindere,

În 1973 un justificat prestigiu pe plan extern

colaborare și apropiere între popoare, care se manifestă în lumea de azi. Și este firesc să fie așa întrucît azi apare, mai mult ca oricînd, evident, că acest curs corespunde năzuințelor tuturor popoarelor de a se așeza relațiile dintre state pe baze noi, echitabile, de a-și consacra eforturile progresului economico-social, bunăstării și prosperității fiecărei națiuni — ceea ce demonstrează peremptoriu fundamentul profund realist, științific al liniilor directoare și orientărilor esențiale ale politicii externe ale României socialiste, confirmînd pe deplin justetea aprecierilor și analizei făcute de Congresul al X-lea și de Conferința Națională — din 1972 — ale P.C.R.

În acest sens un semnificativ eveniment al anului 1973 — convocarea Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, inserîndu-se în procesul mutațiilor pozitive din viața internațională contemporană, a confirmat justetea propunerilor și inițiativelor românești, a consfințit constanța, concretețea și eficiența activității României îndreptate în direcția convocării Conferinței și asigurării deplinului ei succes. Să amintim, în acest context, că însăși ideea convocării conferinței general-europene pentru securitate și cooperare a fost lansată în anul 1966, la București. De altfel, dinamica actuală a relațiilor internaționale, cu toate elementele — politice, economice, militare, juridice — pe care le presupune, este cea care, în fapt, creează condițiile necesare unei evoluții graduale, cu contribuții deosebite în atingerea unor obiective precum înțelegerea și colaborarea între popoare, dezarmarea și securitatea internațională, instaurarea și respectarea unui spirit nou, de egalitate între state, cît și a celorlalte norme și principii ale dreptului internațional. Din această perspectivă, în fiecare din aspectele citate mai sus, România socialistă a desfășurat, pe tot parcursul anului 1973, o activitate susținută întrucît — se spune în mod îndreptățit aici, la București — numai astfel se poate construi un viabil și puternic climat de pace. Ne regăsim — pentru a caracteriza această prezență — în fața unei continuități profunde a dinamicele trăsături ale politicii externe românești și, în același timp, la o ridicare a lor pe un plan calitativ superior. Am aminti din această perspectivă declarațiile solemne comune semnate în 1973 de România cu state precum: Pakistan, Olanda, Sudan, Italia, Iran, Volta Superioară, Republica Federală Germania, R. P. Congo, — documente adoptate în urma vizitării unor țări de către tovarășul Nicolae Ceaușescu sau cu prilejul prezenței unor din șefii statelor de mai sus la București.

Fapt nou al vieții politice internaționale, o formă nouă și originală inițiată de România în vederea promovării tot mai viguroase a unor relații noi între state; declarația solemnă comună a devenit un act politic de o deosebită însemnătate în actuala situație internațională cînd se afirmă cu vigoare sporită conștiința că asemenea principii — cum sînt cele incluse în atari documente — constituie o condiție indispensabilă edificării păcii și securității în lume. Activitatea concretă — și în 1973 — în acest sens a României nefăcînd decît să ilustreze importanța și semnificația pe care națiunea română le atribuie prezenței sale majore, distincte, în lumea de azi, ilustrînd astfel aspirația sa de a se dezvolta liber, independent, conform propriei sale voințe.

Și tot în acest an — 1973 — am consemnat un nou și reprezentativ eveniment românesc de politică externă a cărui amploare și semnificație depășesc cu mult cadrul unei scurte sinteze. Este vorba de această vizită a prieteniei și conlucrării rodnice, a apropierii și aprofundării relațiilor dintre popoarele lumii latino-americane și cel român — cum a fost de pildă pe drept cuvînt călătoria președintelui Nicolae Ceaușescu în cele 8 state din America-Latină. Proporțiile sale sînt date de documentele semnate cu acest prilej — cuprinzînd domeniile politic, economic, științific, cultural etc, semnificația sa este ilustrată de faptul că șeful statului român a fost primul conducător al unei țări socialiste care a efectuat o călătorie de asemenea amploare avînd atari rezultate.

În ceea ce am numi noi și lumea, România socialistă și-a consolidat în 1973 prezența sa activă cu tenacitate, cu imaginație și luciditate constantă. Locul și rolul său în concertul națiunilor au sporit profilul politicii externe care s-a îmbogățit cantitativ și calitativ. Și în toate acestea, nu întîmplător, un loc important l-au deținut creația spirituală a omenirii, știința, arta și cultura care, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, „nu pot progresa și înflori decît într-un climat de pace, de înțelegere și colaborare între popoare.

În zilele noastre cultura este atît o premiză cît și o consecință a păcii“.

În 1974, cînd vom sărbători cea de a XXX-a aniversare a Insurecției naționale antifasciste armate și va avea loc al XI-lea Congres al Partidului — vom avea, cu certitudine, noi dovezi ale vocației externe constructive a României, vom consemna noi fapte și idei politice românești pe măsura prestigiului de care România și poporul său se bucură în mod justificat peste hotare.

DUMITRU CONSTANTIN

CU 4 EDITORI DESPRE PERSPECTIVELE ACTIVITĂȚII EDITORIALE ÎN PRAGUL ANULUI 1974

ÎNTREBĂRI:

1. Cum definiți vocația de editor? Ce înseamnă pentru Dumneavoastră editura pe care o conduceți?

2. Care este raportul dintre planul Dumneavoastră editorial și realizarea lui? Care sînt factorii ce determină eventualele schimbări?

3. Critica literară acuză editurile de insuficient discernămint. Ce întreprindeți Dumneavoastră pentru descurajarea mediocrității?

4. Prin ce modalități editura Dumneavoastră își va îmbogăți activitatea în anul 1974?

5. Numiți cîteva din cărțile pe care editura Dumneavoastră mizează că vor fi succese ale anului 1974?

RĂSPUND:

AUREL MARTIN, director al Editurii „MINERVA”:

1. După părerea mea, editorul este în primul rînd un om de cultură. Repetînd o formulare pe care am mai întrebuit-o, aș spune că e un arhitect și un constructor al culturii, lucru posibil cu adevărat numai în socialism. Gînditor, arhitect, constructor, el trebuie să aibă un program, să răspundă adică nevoilor pieții, dar mai ales să influențeze piața. Condiția realizării este exigența, încrederea pe care cititorul trebuie să o aibă în cărțile care poartă emblema editurii. O editură ca MINERVA

profilată pe valorificarea tezaurului eiterurii naționale, profil — cum s-ar spune — fără probleme, și totuși această valorificare pune de la început niște întrebări: ce anume, cît anume și pe cine anume trebuie să reeditezi, pentru că moștenirea literară nu e un concept cu caracter axiologic. În trecut, ca și în prezent s-a publicat foarte mult și chestiunea este ce mai rămîne actual, ce anume sub un raport sau altul a biruit timpul. Editarea unui clasic este expresia unui dialog a actualității cu înaintașii, iar editorul joacă rol de magistrat. Principala lui calitate e să aibă discernămint. E ceea ce la MINERVA ne străduim să facem.

Ce înseamnă pentru mine editura pe care o conduc? Este instituția prin care cultura românească de astăzi poate beneficia, prin repunerea în circulație, de valorile fundamentale ale literaturii noastre anterioare și a celor actuale în măsura în care ele s-au clasicizat.

2. Planul nostru editorial este expresia programului pe care ni l-am asumat. Realizarea lui integrală sau parțială depinde de mai mulți factori: de promptitudinea cu care îngrijitorii de ediții, autorii de studii își țin angajamentele contractuale; de ritmul în care ei înțeleg să încredințeze editurii textele și nu în ultimul rînd de promptitudinea cu care tipografiile își onorează angajamentele. Evident, în mare lucrurile stau pozitiv; an de an, editura scoate cărți de indiscutabilă valoare, dar și

an de an numărul de titluri planificate nu corespunde, din motivele arătate, numărului apărut.

3. Editura MINERVA prin statutul ei publică doar scriitori care figurează într-o posibilă istorie a literaturii române, unii mediocrii în raport cu gusturile noastre de astăzi dar importanți pentru înțelegerea fenomenului literar revolut, a-i publica înseamnă a ajuta istoria literară. Mai complicată e problema studiilor referitoare la literatura noastră, la valorile, momentele și complexitățile ei. Cred că în privința aceasta seriile și colecțiile pe care le avem răspund la o altitudine satisfăcătoare cerințelor culturii noastre. Evident, calitatea lucrărilor publicate e variabilă. Am nădejdea însă că judecîndu-le, sine ira et studio, prin ceea ce aduc ele nou sub un aspect sau altul, calificativul de „mediocru” sau de „prost” nu se potrivește cărților noastre. Nu trebuie ascuns faptul că nu o dată critica nu se subordonează obiectului și că dialogul se produce între ceea ce i-ar conveni comentatorului și între ceea ce cu onestitate îi oferă autorul recenzat. Între ideal și real sinonimiile sînt rare. Ne străduim să le realizăm.

4. În lumina programului și a nevoii de diversificare, editura MINERVA va căuta în 1974 și în anii următori să îmbrățișeze și mai variat orizonturile literaturii române, spre a-i consemna policromia și trăsăturile esențiale în materie de demers și originalitate în spațiul universal. În privința aceasta, seriile și colecțiile existente se vor orienta spre o mai mare acuratețe textologică și spre o mai fermă exprimare a unui punct de vedere contemporan nou. Pe de altă parte, vom lansa (parțial chiar din 1973) serii noi, menite să răspundă și unor nevoi reale și unei politici literare care să aibă în obiectiv ideea de frumos. O serie ca „Meșterul Manole”, proiectată în o sută de volume, va antologa tematic capodoperele folclorului românesc, însoțite de studii datorate unor folcloriști ci eseistilor, criticilor, istoricilor literari, scriitorilor care vibrează la calitățile estetice ale acelor texte. O alta, intitulată „Autograf”, va pune la îndemîna bibliofililor în fotocopii, manuscrise olografe ale marilor noștri scriitori, încît iubitorul de frumos va avea în casă, în caligrafia lui Vasile Alecsandri, „Pastelurile” acestuia, sau variantele „Luceafărului”, așa cum sînt păstrate ele la biblioteca Academiei Române, și, se înțelege, și opere ale altor scriitori reprezentativi. O nouă colecție va reuni, începînd cu anul viitor, pentru marea public, scrierile cele mai importante ale clasicilor noștri.

5. Îmi este foarte greu să răspund pentru simplul fapt că editura noastră nu lansează ci consacră. Consacră reluînd, iar în materie de istorie literară, atîta vreme cît tindem să răspundem unor

nevoi reale, ideea de succes capătă implicații particulare. Succes de stimă, succes de public, succes de tiraj etc., sub toate variantele nădăjdum să răspundem programului pe care ni l-am impus.

ROMUL MUNTEANU, director al Editurii „UNIVERS”:

1. Un editor de vocație este doar acela care are capacitatea de elaborare a unui program specific pentru dinamica vieții culturale din timpul său, la care se adaugă, bineînțeles, tenacitatea cu care îl îndeplinește, indiferent de accidentele mărunte care pot să apară pe parcurs. Antenele editorului autentic trebuie să fie îndreptate mereu spre două zone constante de recepție: viața literară cu devenirea sa continuă, cu dominantele sale majore, și publicul, ale cărui modificări de structură impun o continuă racordare între cartea tipărită și exigențele acestuia.

Pe acest plan, editorul de vocație trebuie să aibă îndrăzneala unui anticipator. Rolul său nu este doar de a răspunde unor nevoi imediate, ci și de a pregăti receptivitatea cititorilor pentru înțelegerea devenirii literaturii, a noului, care nu are întotdeauna o forță de penetrație cu efecte de șoc. În acest context, rezultate dezastruoase pot aduce editorii cu preocupări comerciale exclusive, ca și tipul funcționarului mărginit, metamorfozat printr-un nefericit joc al hazardului în ipostaza de editor. Dacă prima categorie nu mai există în țara noastră, deși consecințele acestui mod de gîndire se mai văd încă, cea de-a doua beneficiază de unii exponenți, a căror ignoranță este dublată de o docilitate amară, păgubitoare pentru numeroasele zone ale culturii pe care le patronează cu o totală incompetență.

În contextul în care evoluează cultura noastră contemporană, Editura UNIVERS reprezintă pentru mine calea de realizare a unui program capabil să constituie o sinteză fericită între tradiție și modernitate. Fiecare generație are nevoie de o temeinică cultură clasică solicitată de însăși înțelegerea evoluției literaturii în mod organic. Nimeni nu mai poate concepe astăzi faptul că un tineret dornic să cunoască harta literară a lumii poate să fie satisfăcut doar cu lectura lui Homer sau Dante, Balzac și Tolstoi sau eventual Thomas Mann. Fixațiile culturale sînt doar apucături de maniaci, dar nimeni nu poate acredita de asemenea ideea propagării exclusive a unor valori contemporane în dauna clasicilor.

Preponderența scriitorilor actuali în planurile noastre editoriale mi se pare firească. Un cititor din țara noastră cu o cultură medie trebuie să aibă posibilitatea să cunoască în limba națională toate operele fundamentale din lume. Cu ani în urmă se mai auzeau voci izolate care se întrebau de ce apar cărți dificile ca ale lui Beckett, Alain Robbe-

AUREL MARTIN ROMUL MUNTEANU MIHAI GAFIȚA PETRE GHELMEZ

Grillet sau Nathalie Sarraute. Recent am ascultat și obiecțiile unor colegi (după părerea mea critici îmbătrâniți prematur), care mă întrebau ce rost are publicarea unor texte dificile de critică literară, cum sînt acelea ale lui Barthes, Todorov, Greimas etc. Tuturor acestora le răspund că într-o țară în care avem peste 10.000 de studenți numai în facultățile umanistice, publicarea unor asemenea cărți, care reprezintă un act de racordare cu actualitatea, se justifică pe deplin.

Bineînțeles că traducerea marilor opere din literatura universală are și o altă motivație. Dacă pentru scriitorii ele reprezintă un element de competiție, un factor de progres, pentru publicul larg constituie marele canal cultural de conectare la universalitate.

2. Raportul dintre cărțile din plan și acelea care nu apar în anul prevăzut, pune în lumină în cazul nostru un procent infim de titluri. În general, restanțele de acest gen sînt publicate în anul următor. Întîrzierea apariției celor mai multe dintre aceste cărți se datorează fie autorilor, fie traducătorilor. Neplăcută într-o asemenea situație nu este atît schimbarea care intervine în plan, ci rigiditatea sa excesivă. Aprobat o dată pe an, pînă acum cu regretabile întîrzieri, planul editorial nu are mobilitatea firească a unui act care să țină seama de faptul că apariția unor lucrări de excepție nu se sincronizează întotdeauna cu elaborarea sa.

3. Posibilitățile de selecție a cărții în domeniul literaturii universale sînt în mod firesc mai largi decît în sfera unei singure literaturi. Cu toate acestea, cartea mediocră, opera care nu este nici foarte bună, nici lipsită de o anumită valoare, își găsește încă un spațiu de reprezentare și în planurile Editurii UNIVERS. Multe cărți de acest gen apar din cauza înțelegerii greșite a reprezentării geografice mecanice a hărții culturale a lumii. După părerea mea, atîta vreme cît unele zone geografice nu au intrat în concertul universal prin opere de valoare, traducerea unor cărți din aceste arii de cultură nu este totdeauna justificată. De aceea am preferat un plan editorial cu spații geografice albe, dar cu mai puține cărți lipsite de valoare. Mediocritatea însă nu poate fi înfrîntă, ci doar lipsa de talent. Azi se scriu în toată lumea multe cărți publicabile, bune. Doar numărul romanelor se ridică în unele țări la 3.000 pe an. Dacă toate acestea ar fi foarte bune, istoria literară ar deveni o piramidă funerară. După un deceniu se constată că dintr-o imensitate de romane, panoramele literare mai consemnează opere ce se ridică la numărul zecilor sau cel mult al sutelor.

4. Pentru mine îmbunătățirea activității editoriale înseamnă în primul rînd statornicirea unor principii și stabilitatea unor colecții bine reprezentate.

Relativ nouă pentru etapa următoare este doar creșterea numărului edițiilor de autor, însoțite de un bogat aparat critic, ca și sporirea cărților de critică modernă. Atenția noastră se va concentra în același timp asupra unei selecții mai bune a romanelor din colecția MERIDIANE, ca și asupra calității unor traduceri și a aspectului grafic al cărții. În ultima vreme, prea mulți oameni, mai ales femei ajunse la vîrsta respectabilă a pensiei, și-au descoperit calități tardive de traducători. Cînd acestea sînt reale, ne bucurăm. Dar de cele mai multe ori, solicitanții de acest gen nu cunosc normele fundamentale ale limbii literare românești. Cum editura noastră nu este o instituție de filantropie cultural-comercială, nu le putem fi de nici un ajutor.

5. Cărțile de succes ale anului 1974 se distribuie pe mai multe planuri. În domeniul prozei semnalăm *Povestirile* lui Julio Cortazar, *Moartea lui Virgiliu* de Broch, *Pagini alese* din *Corespondența și Jurnalul lui Kafka*, *Dragostea celorlalți* de Henri Bonnier, *Miliardarul* de Michel de Saint-Pierre, *Absalom! Absalom!* de Faulkner, *Herzog* de Saul Bellow etc. Dintre culegerile de poezii de largă audiență, amintim volumele de traduceri din Ahmatova, Voznesenski, Ezensberger, H. Kahlau, Max Jacob, Cesare Pavese, Salvador Espriu etc. În domeniul criticii, esteticii și a istoriei literare menționăm unele opere clasice ca *Literatura* de Baldensperger, *Studii de estetică* de Mukarovski, *Pagini alese* din Frații Schlegel, *Texte alese* de Oscar Walzer etc. La acestea se adună unele opere care aparțin direcțiilor moderne ale criticii. Dintr-o largă suită semnalăm *Estetica* lui Max Bense, *Teoria expresiei poetice* de Bousoño, *Poezia spaniolă* de Alonso, *Istoria criticii* de R. Wellek, *Literatura barocă în Franța* de J. Rousset și *Relația critică* de Starobinski.

Cărțile de acest gen presupun cititori devotați. Editura UNIVERS i-a format pe parcursul timpului. Sperăm ca și critica literară să ia act de asemenea fapte de cultură, cu mai multă promptitudine. Bucuria editorului de vocație nu are un caracter solitar. Ea rezultă doar dintr-ofericită întîlnire cu publicul.

MIHAI GAFIȚA, redactor șef al Editurii „CARTEA ROMÂNEASCĂ”:

1. Eu cred că nu există vocație de editor. Eu cred că există o dorință de a munci în viața literară, o capacitate de înțelegerea scriitorului, a vieții în genere, a vieții literar-culturale. O capacitate, aș adăuga și pricepere, de a privi faptul literar nu numai fenomenul literar, într-un context social și spiritual, de a ști că o carte presupune investiții bănești, consum de hîrtie și tipar; că o carte are circulație pe piață azi mai puțin, mine mai multă, sau invers; că orice manuscris al unui scriitor viu e un moment din evoluția lui; că o editură are datorii și față

de cititor dar și față de literatură; că o carte este și un produs industrial care costă sau care aduce un profit; că activitatea unei edituri este o parte dintr-un întreg complex de la cel spiritual pînă la cel politic, intern și extern, și alte asemenea lucruri pe care un editor trebuie nu numai să le știe, nu numai să le cunoască importanta, ponderea, dar să privească fiecare carte din toate aceste perspective. Părerea mea este că nu știi de mai înainte dacă ai sau nu vocație de editor. Așa cum nu știi dacă îți place, de exemplu, ananasul decît dacă l-ai mincat. Vocația aceasta se definește exercitînd această funcție și anume un timp îndelungat. Părerea mea despre mine însumi, dacă am o vocație, este că nu aceasta este vocația mea, ci aceea de redactor de revistă. Prima revistă am făcut-o cînd aveam 13 ani: la Fălticeni, la muzeul liceului, se află mai multe exemplare dintr-o revistă șapirografiată între anii 1937-38.

Însă, problema este să lucrezi cu devotament și cu dragoste. Deci, ideea ar fi că preocuparea activă de domeniu descoperă sau, mai exact, creează vocația. Cred deci că a fi editor e o funcție și nu o vocație. Tocmai de aceea, susțin că în procesul cărții editorul nu e un pol ci o etapă, un factor, un stadiu, care nu trebuie să se simtă prea mult în exterior. Singurii poli sînt scriitorul și cititorul.

Am lucrat într-o editură timp de zece ani, cînd existau numai două edituri pentru literatură contemporană (Editura pentru literatură). Față de vechea editură, CARTEA ROMÂNEASCĂ este numai o parte sub raport cantitativ, dar în ce privește structura aparițiilor ei aș vrea să cred că are o suprafață de manifestare mai largă. Ne ajută și experiența străbătută de toată literatura noastră, și întregul climat spiritual, dar și două considerente mai speciale: faptul că este editura Ununii Scriitorilor și faptul că directorul ei este Marin Preda. Aș vrea să menționez existența unui grup de editori foarte unit la această editură, lîngă cei doi amintiți, Marin Preda și eu, este conducătorul sectorului tehnic și colaboratorul esențial în latura financiar-administrativă — Iacob Gheorghe. Am izbutit și vom dezvolta cu mult mai mult în perioada următoare organismul difuzării de carte al editurii — Librăria Cartea Românească. Aceasta ne ajută să răspundem mai eficient nevoii cititorului de carte și nevoii cărții de cititor. Posibilități sînt mari în acest domeniu, experiența noastră începe să fie valorificată mai larg și sîntem convinși că rezultatele vor fi bune.

2. Punctul nostru de vedere, al editurii, este că dat fiind că planurile de apariție se alcătuiesc cu un mare interval de timp înainte de începutul efectuării lor complete ar trebui ca cel puțin o parte nu mică a planului să aibă

o mai mare mobilitate. Aceasta în domeniul literaturii contemporane. Editura noastră a făcut mult pentru a asigura integrarea operativă în plan a oricărei cărți importante. Nu putem afirma că și în prezent sîntem în măsură să facem acest lucru în același ritm. În principiu însă, cartea foarte bună are totdeauna loc în plan, și imediat — teoretic. Desigur, că intervin discuții, care anume e cartea foarte bună și care nu e. Pentru noi poate fi carte de acest fel nu numai cea semnată de un mare scriitor, dar și una semnată de un debutant. În genere, experiența editorială arată că în domeniul literaturii actuale un număr de titluri mergînd pînă la o treime din plan sînt într-o continuă mișcare, prefacere sau înlocuire. Nouă ni se pare firesc acest lucru, dacă ne propunem să fim în ritm cu ceea ce se numește șantierul literar. Cu partea lui cea mai dinamică, cea mai avansată, compusă din vîrstnici ca și din tineri, o editură trebuie să țină ritmul. Aceasta e valabil cu atît mai mult în condițiile noastre și în sistemul nostru de organizare editorială.

Cine și ce poate determina schimbarea planului editorial? Evident, nu a planului întreg ci a unei părți a lui, cituși de puțin cea mai mare. Mai întîi, ivirea unor cărți mai bune pe parcursul unui an, decît unele pe care ni le propusesem în planul alcătuit cu un an înainte. În al doilea rînd, faptul că unele cărți, pe care editura și le propusese, deci și le planificase, nu se realizează în timp și la nivelul așteptat. Unii scriitori renunță la o carte, alții propun alta. Intervin și unele mutații sau numai schimbări de accente în preferințele cititorului, de care nu putem să nu ținem seama. Toate acestea acționează asupra planului. Aceasta însă schimbă totdeauna numai părți din plan. Editura are un mare portofoliu din care sînt posibile totdeauna proiecte plauzibile ale unui plan anual.

Există o formulă între autori: cartea zace în edituri. E util să se precizeze că o editură nu poate să tipărească toate cărțile, mă refer numai la cele publicabile, în ordinea apariției lor. Editura are o capacitate limitată de a publica. E bine să se știe că literatura contemporană nu aduce beneficii editurii, cheltuielile ei trebuiesc acoperite cu beneficiile literaturii clasice sau ale celei universale. Uneori, pentru „a acoperi” o carte de poezii într-o mie de exemplare e nevoie de multe mii de exemplare din *Madame Bovary* sau din *Regii blestemați*. Capacitatea de absorbție a pieții față de astfel de cărți nu e nelimitată. Ea influențează — indirect dar influențează — pe această cale și tipărirea volumelor de poezie, căci la urma urmei cititorul de literatură are un fond nu nelimitat pe care-l consacră cumpărării de carte. Deci, uneori cărți care nu apar timp de doi sau trei ani, deși publicabile, au avut cele mai adesea alte cărți mai bune decît ele care le-au luat locul. Un plan anual, noi zicem chiar mai larg: un program anual de tipăriți îl facem luînd totdeauna de la capăt portofoliul nostru și perspectivele mai cunoscute ale șantierului literar.

3. Nu totdeauna există acord între critica literară și edituri, nici în ce privește capodoperele, nici maculatura, nici ca atare mediocritatea. Un asemenea acord nu se realizează prea des nici între critici; nici n-aș spune în cazul multor cărți: „opinia criticii”, în realitate e vorba de opiniile criticilor, ceea ce nu e totuna.

Critica trebuie să fie mai severă decît editura în aprecierea a ceea ce apare. Editura nu poate tipări numai atît cît

acceptă în sfera sa de valori un critic, oricare ar fi el. Ea însă trebuie să facă față exigențelor cît mai multor critici și evident cititorilor, dar nu poate ignora anumite cerințe sau aspirații ale scriitorilor înșiși. Criticii apreciază literatura, o analizează, o explică, contribuie la asigurarea duratei ei în timp; cititorii o acceptă sau nu, îi dau și ei durată sau o exclud; dar cei care o fac sînt totuși scriitorii. Editura nu poate să nu țină seama de această realitate a domeniului.

Ca atare, noi căutăm să dăm răspunsuri ferme acolo unde socotim clară nonvaloarea (nu aș întrebuința niciodată cu privire la literatură termenul: impostură; cu privire la critica sau istoria literară aș putea-o face). Însă ne propunem serios să nu ne scape nici o lucrare în ale cărei pagini credem a recunoaște un sunet nou în literatură. Încă o dată însă, aria acestor sunete este pentru editor mult mai largă decît pentru critic și decît pentru cititor.

4. Ar trebui să notez frazele ceremoniale: sporirea exigenței, mai marea atenție la problemele actualității, mai multă grijă pentru calitatea literară etc. Sînt fraze ceremoniale însă reale. Credem că editura n-a mers în scădere de la început pînă azi, astfel încît sperăm că ne vom păstra ritmul și în anul viitor. E însă un an deosebit. Dacă fiecare scriitor în parte poate și să nu-și pună probleme deosebite în acest an, fiind angajat în lucrări anumite mai de demult, literatura pe ansamblu trebuie să și le pună și editura trebuie să le recepteze. Noi tipărim oricum lucrări consacrate actualității. Evenimentul aniversar va avea prioritate. Vrem să-l marcăm și printr-o circulație mai mare a literaturii din ultimii treizeci de ani. În acest domeniu noi am făcut relativ puțin pînă acum, deși în 1971 am analizat perspectiva unui corpus al literaturii române contemporane tipărit de editura noastră. Cărțile se impun și prin circulația lor, deci și prin reeditare; numai prin reeditări cititorul își poate exprima adeziunea sau neadeziunea lui. Pentru anul 1974 presupunem că vom putea îndeplini mai bine acest deziderat care nu a devenit un punct static în programul nostru în primul rînd pentru că am avut întotdeauna o foarte mare portofoliu de lucrări inedite.

5. Cărțile cele mai bune ale anului 1974 încă nu le știm. Știm pe unii dintre scriitorii care ni le-ar putea da. Dacă le-am putea și înseamnă că le-am avea în editură și le-am scoate în acest an. Dece să scoatem succesele anului 1974 cu întârziere, cînd le-am putea scoate în 1973. În raport cu eternitatea, un singur an nu contează după ce cartea a apărut. Dar în momentul apariției, pentru scriitor, pentru literatură și pentru cititor, un an contează foarte mult.

PETRE GHELMEZ, director al Editurii „ALBATROS”:

1. Ca în orice altă meserie, și în munca de editor este nevoie de vocație. Ba, aș îndrăzni să spun, că aici, poate mai mult decît în altă parte, vocația este, mai cu seamă, necesară. Ce înseamnă vocația de editor? Eu știu? Poate un anumit simț, o capacitate aparte în a întui manuscrisul, valoarea lui ideatică și estetică. Acest lucru nu-i deloc ușor pentru că el presupune în același timp necesitatea de a susține această intuiție cu argumente. Vedeti, un adevărat editor nu poate spune: public acest manuscris pentru că îmi place mie! Sau, din contră: nu public manuscrisul acesta, pentru că nu-mi place mie! Și cînd spune DA!, și cînd spune NU! el trebuie să argumenteze. Iar argumentația

o face în numele a ceea ce are datorita să facă editura din care face parte, adică în numele cititorului său, în numele cerințelor acestui cititor. Tocmai de aceea, vocația de editor mai presupune și cunoașterea cititorului, cunoașterea cerințelor lui, întuirea, dacă vreți, a acestor cerințe. Și, pentru că un editor nu poate fi doar un simplu recepționar de manuscrise, el este obligat, totodată, să simtă, cu o deosebită acuitate, masa de lucru a scriitorilor, șantierul literar al țării sale. A face să coincidă interesele editurii cu interesele cititorilor și cu interesele scriitorilor, iată un ideal pentru un bun editor! Și, de ce să nu recunoaștem, nu întotdeauna editorul reușește această adevărată performanță. Vina, în cazul acesta, îi aparține. Dar, poate că, uneori, nu în întregime. În fond, în fața cititorului, editorul nu se angajează singur, ci împreună cu scriitorul pe care îl publică. Asta nu e o scuză. E, mai ales, sublinierea unui adevăr, sau a unei dorințe, dacă vreți, și anume că atît la succes cît și la eșec editorul și scriitorul sînt, sau ar trebui să fie totdeauna împreună.

Pentru mine, cît și pentru colegii mei de la ALBATROS, editura înseamnă toate cele exprimate mai sus, și încă multe altele. De pildă că, parcurgînd miile de file ale manuscriselor aflate în editură, uităm de multe ori propria masă de scris.

2. În contextul nostru editorial, ALBATROS are un profil anume pentru cititorul tînăr, publicînd cărți de literatură beletristică, științifică și educativă, un profil complex care-i impune implicit exigențe și răspunderi speciale. Cred că nu greșesc prea mult spunînd că cititorul tînăr este unul din cei mai pretențioși cititori. La opțiunea, douăzeci de ani vrei totul: cîntecele cele mai frumoase, prietenii cei mai grozavi, cărțile cele mai bune! Și noi încercăm să dăm cititorilor noștri cărțile cele mai bune. O facem, așa cum spuneam mai înainte, cu ajutorul scriitorilor, al colaboratorilor noștri. Și, după părerea mea, reușim, în bună măsură, să realizăm ceea ce ne propunem. Mai ales în ultimii ani, cu eforturile unite ale întregului nostru colectiv editorial, am reușit să sporim atît numărul de titluri apărute, cît și calitatea lucrărilor. Ne bucură, în acest sens, faptul că tirajele cărților cu emblema editurii ALBATROS sînt epuizate de cititor, nepunînd, astfel, probleme de stoc colegilor noștri librari. În același timp critica de specialitate a comentat favorabil multe dintre titlurile editurii noastre ceea ce ne face să credem că sîntem pe un drum bun, chiar dacă uneori, cu toate intențiile noastre bune, mai trimitem cititorului și lucrări mai slabe, inexpressive, altă ca idee, cît și ca realizare artistică. Alteori, unele titluri sînt așteptate prea mult de cititor, ele neapărînd la timp, fie din cauza editurii, care nu a găsit modalitatea cea mai bună, cea mai rapidă, de trimiteră a lor către cititor, fie din cauza colaboratorilor noștri, care nu ne predau manuscrisele la timp. După cum știți însă, finisarea unui manuscris își are legile sale unice, de la carte la carte, de la autor la autor. În fond, cine n-ar vrea să-și termine cartea cît mai repede și cît mai bine?!

3. Nu cred că, mai ales în ultima vreme, editurile nu au suficient spirit de discernămint. De altfel, nici critica literară nu acuză în bloc cărțile apărute. Critica sancționează, și pe bună dreptate, cărțile slabe, cărțile mediocre. Și mie mi se pare că mult mai multe sînt cărțile despre care critica literară scrie

(urmare în pagina 119)

NICOLAE MANOLESCU

DESPRE

Nu s-a stăruit niciodată îndeajuns asupra facultății de a imagina a lui Sadoveanu: mai tulburătoare, totuși, și decît „cunoașterea vieții”, și decît simțul naturii, și decît înțelepciunea asiatică, și decît limba. Realismul lui Sadoveanu este un realism al imaginarului, pentru că, înainte de a admira la el exactitatea sau poezia observației aplicate unei lumi anumite, admirăm nașterea însăși a acestei lumi din apele adînci și tainice ale imaginației, forța latentă care o aduce la suprafață și o organizează, populînd-o de ființe și de lucruri, dîndu-i pămîntul pe care să se sprijine și cerul de deasupra în care să-și oglindească spiritul. Puțini alți prozatori ne par, în aceeași măsură, capabili să-și inventeze lumea despre care scriu; unul observă convulsiunile sociale, altul analizează sufletul individual, al treilea e un delicat poet al iubirii și așa mai departe, fiecare scrie despre ceva; doar Sadoveanu, el însuși evocator și analist, vizionar și observator precis, poet și filozof, nu scrie despre nimic, creînd totul. Temele literaturii sadoveniene? Natura, țărîmul, provincia, trecutul istoric. Dar ce ne spun ele? Constituie ele „lumea” despre care scrie Sadoveanu? Sadoveanu nu scrie despre o lume: el creează

o lume. Care nu este produsul memoriei, după cum nu este al observației. Memoria sadoveniană este o pură imaginație și opera cea mai universal documentară din literatura noastră este integral o operă de imaginație. Nu este dramă socială sau umană pe care Sadoveanu să n-o fi înfățișat: tot ce reprezintă (viață, gîndire, sentiment, toate raporturile omului cu oamenii, sau cu natura, sau cu Dumnezeu, politica, religia, instituțiile și moravurile, — se află în ea. Dar această sinteză inefabilă a unui popor bătrîn, a existenței și a miturilor lui, a istoriei și a fanteziei lui, nu este o „comedie umană”, ci o mitologie, care-și are zii, riturile și eroii ei legendari. S-a spus adesea despre Sadoveanu că este un mare povestitor: ceea ce povestește el sînt „o mie și una de nopți” ale ro-

Mihail Sadoveanu

mănilor. Opera lui Sadoveanu este o Halima...

Vicleșugul Seherazadei este, în fond, vicleșugul literaturii: roaba își amină moartea, prin imaginație ca și scriitorul... Artistul se află mereu în condiția Seherazadei: el ar muri de ar tăcea. Și ce rost au întîlnirile de la Hanul-Ancuței dacă nu încercarea de a conjura sfîrșitul prin imaginație? Povestitorii și ascultătorii, Seherazada și regele, își datorează nemurirea poveștilor. Sub imperiul imaginației, nopțile noastre, ale tuturor, se înlanțuie, o mie și una, libere de destin și de moarte.

Am numit opera lui Sadoveanu o Halima, pentru că sensul ei cel mai profund îl găsim în această instaurare a unei durate a imaginației împotriva timpului care ne consumă. Povestirea sadoveniană oprește timpul, creînd în jurul omului — povestitor sau ascultător — un spațiu care-l protejează. Eroii nu povestesc spre a-și ușura sufletul, ori spre a reda viața: ci pentru a se sustrage vieții sau morții. Hanul Ancuței este metafora imaginarului sadovenian, obiectivare a locului secret unde-și află originea însăși imensa forță plămuitoare a scriitorului.

(continuare din pagina 118)

bine. Predomină, aș putea spune, cartea bună și asta mi se pare esențial. În ceea ce ne privește am încercat de fiecare dată o selecție cit mai riguroasă a manuscriselor, operație foarte dificilă, de altfel, dar cu multe rezultate bune. Dînd un exemplu, voi spune că în ceea ce privește debutul în poezie noi am redus aparițiile la maximum cinci volume pe an. Nu este extrem de puțin, dar nici foarte mult, în raport cu manuscrisele pe care le avem în editură. În anul 1972, în seria noastră de debut poezic a apărut Mihaela Minulescu, Anamaria Pop, Florin Costinescu, Constantin Th. Ciobanu și Dușan Petrovici. Despre cărțile de debut ale acestor poeți critica literară a vorbit frumos, iar volumul lui Dușan Petrovici, „Lebede ale puterii”, a obținut Premiul Uniunii Scriitorilor. În anul acesta, 1973, așteptăm cu interes reacția publicului la volumele de versuri semnate în seria DEBUT de Cornelia Maria Savu și Lucia Negoită.

4—5. Anul 1974 este anul în care poporul nostru va aniversa trei decenii de la Insurecția națională armată antifascistă. Împreună cu colaboratorii noștri cei mai apropiați am discutat de multă vreme despre cărțile pe care le vom publica în anul aniversar. În general, în acest an producția noastră editorială va fi mai bogată, mai variată,

în așa fel încît noi credem, și nu fără temei, că fiecare carte pe care o vom tipări în 1974, va fi o carte importantă. Printre cărțile pe care noi înșine le așteptăm cu interes în 1974 se numără, desigur, romanele „Crivățul bate năpraznic” de Traian Filip, „Romantica” de Constantin Chiriță, precum și volumele de versuri semnate de poeții Mihai Beniuc, Alexandru Andrițoiu, Nichita Stănescu, Constanța Buzea... dar, așa cum spuneam și mai înainte, mi se pare că toate titlurile, pe care le-am prevăzut să apară în anul care vine, sînt importante și sînt tentat, astfel, să transcriu întregul nostru plan editorial, deși asta nu înseamnă deloc că noi nu ne vom putea înșela în privința unor titluri, așa după cum unii autori, ei înșiși, pot să-și rămînă datori cu încă multe pagini bune nescrise. În domeniul atît de dificil și atît de specific al creației, o dorință rămîne întotdeauna de împlinit!

N.R. :

Mai degrabă decît o anchetă cu conducătorii editurilor, textele de mai sus reprezintă un sondaj asupra opiniilor acestora, legate de cîteva dintre problemele mai importante ale activității editoriale din țara noastră. Regretabilă este absența celor care conduc instituțiile editoriale din orașele din provincie; noi am adresat chestionare tuturor, dar termenele tipografice cit și distanțele ne-au împiedicat să insistăm suficient.

TEODOR PĂCĂ

Scurtă despărțire

Vă las în valea-acestei stîlșe plîngeri,—
Orice sfîrșit își află-un început, —
Mă due eu primul, sînt mai priceput,
Să pun din vreme seile pe umeri.

Zvîntați cu zîmbet aripile plîlșe,
V-aștept la grajdurile de smarald,
Nu vă grăbiți—de-abia-i amiază și cald—
Și eu v-aștept — și chingile sînt strîlșe,

Cînd veți veni-n amurg sub înserare
Vom călări frumoși prin Elizeu
În cavaleadă pîn-la Dumnezeu
Descăleclînd la tronu-i la picioare.

Ne-om prosterna cu frunțile alese
Pe lespede de nouri luminată, —
Cel mai voinic din noi va spune: „Tată,
Ți s-au întors feciorii, eu mirese.

Pe unde ne-ai trimis a fost și bine
Și rău a fost pe drumul străbătut,
Dar tot ce-ai scris să facem, am făcut,
Și nu te-a dat niciunul de rușine.

Acuma ne-am întors cu toți: ne iată!
Ce altă slujbă ne așteaptă, Tată!?”

.....
Zvîntați cu zîmbet aripile plîlșe,
V-aștept la grajdurile de smarald,
Nu vă grăbiți, de-abia-i amiază și cald,
Și eu v-aștept și chingile sînt strîlșe.

IN CELULA ȘASE

de ION BĂNUȚĂ

*Proletari din toate zările
vin pe vînt chemările.*

Europa. Lumea. România. August, 1944. Flăcările iadului se întind ca o pecingine de la Apus la Răsărit, din Miază-noapte în Miază-zi. Flăcări de oțel, de nori și de sînge. Barbar năpădesc toate acestea pămîntul lumii! Războiul lui Hitler, dement și aproape incredibil, se rostogolește ca un do-vleac incomensurabil spre Vest către birlogul inițial, birlogul fiarei, Berlin.

Europa. Lumea. România. Ne aflăm în luptă, o luptă pe viață și pe moarte. Hitleriștii se supun cu plăcere vechiului dicton — „Deutscheland über alles“. Pe cerul lumii s-a ivit o nouă poftă de crimă, o poftă de întindere mondială întrecînd dimensiunile închiziției lui Torquemada. Sufletul pămîntului și înălțimea firii au fost prea adînc rănite încît să nu se ridice tot omul împotriva dementei, a crimei.

August, 1944. Arad. Temniță. Celula șase. Sint aici, cu ai mei, comuniști de viță veche, însă-lind pe fire de argint viitorul de aur al României. Sint luptători din procesele Timișoarei, Reșiței, Lugojului, Aradului, Simeriei, luptători din cele patru zări de țară. Oameni de vis, oameni care vor să surpe „ordinea nouă“, fascistă, ordine pe care o proclamau cu în-fatuare aceste abjecte fiare ale secolului XX. Sint, aici, între zidurile temniței din Arad: români, unguri, germani, evrei, — și din alte neamuri îngemănați într-o dramatică luptă pentru triumful ade-vărului, pentru victoria asupra dementei. Sint, aici, în România, oameni care au văzut, în lanțuri grele, mucedele ziduri ale Doftanei, Ocneler Mari, Aiudului, Văcărești-

lor, Caransebeșului, Galatei, Mis-lei, Tîrgului-Ocna, Dumbrăvenilor ș.a.m.d. Nici o lespede, de rugină, de întuneric, fie cît ar fi ea de grea, nu poate să astupe gura ambasado-rilor libertății, a cavalerilor spe-ranței din acest crîncen veac de drum spre libertate.

August, 1944. Temniță. Celula șase. Liniile crimei și ale dementei înfioară și rănesc pămîntul, ce-rul, apa, iarba, oamenii. Teii, salcîmii, liliacul, crinii și magno-liile suferă. Durerea se pierde în ieri, bucuria se adună în mine. Fantastic hotar! Cine a intrat pe vadul iubirii, pe vadul iubirii de oameni știe că acesta e drumul ca-valerului, drumul de neînvins.

Temniță. Durere. Lanțuri, lanțuri de plumb înconjurînd lumea, împiedicînd mîinile și picioarele, rănind inima, fruntea și viitorul. Ciudat! De ce o fi oare Măria-Sa Omul supus — din cînd în cînd și aproape mereu — tragerii pe roată, tragerii pe lanț, tragerii pe mucigai, tragerii pe vorbe fără să se răscoale din adîncul lor pămîntul și apele, florile și soarele?

Arad. Temniță. Celula șase. Ancateu, — un gardian. Ancateu! Să vi-l descriu:

*Înalt și greu, malac de piatră,
ride Ancateu și latră.
Florile din vîrf de dor
tremură, și plîng, și mor
cînd presimt că duhul lui
umblă printre cărării.*

*Din rugină și răsurii
luai culoare și măsuri
zgîriai din chin ușor
cu o gheară de cocor
stemă neagră-n Ancateu
mîine, piesă de muzeu.*

*Zgîriai o săptămînă:
frunte, piept, picior și-o mînă.*

*Astfel de zgîrietură
fără nici un pic de zgură
cere ani de suferință.*

*După loc, după cerință —
însemnai un lanț, o pușcă
un călău, un ris, o cușcă
și i-am pus — ca o mînușă —
lîngă unghii o cătușă.*

*Zgîriai fără cerneală —
cu-o peniță de migală —
și-a rămas, lîngă durere
în vopsele, doar tăcere.*

Arad. Celula șase. Acestui Ancateu i s-a opus, culmea! un alt gardian. Numele lui e Pacșa. Un gardian, — singurul gardian din Cetatea noastră de lanțuri care a reușit să rămînă om.

23 August, 1944. Închisoarea din Arad, toate închisorile s-au cutremurat din temelii. Zorile libertății intră pe toate ferestrele, pe toate ușile, prin toate zidurile, prin toate ridurile, prin toate fri-cile, prin toate cutezanțele, prin toate firele speranței țesăturilor românești.

23 August, 1944. Magnifica noastră sărbătoare națională. Din acest inedit început de prag a început o zidire nouă, zidirea socialismu-lui în România, zidire care a început cu o mină de oameni și se încheie cu 20 de milioane. Nu e mult. Nu e puțin. Este exact cît trebuie să fie întru acest înce-put de edificiu de fericire. La 30 de ani, la 300 de ani, la o mie de ani, nimeni să nu uite că din la-crimi s-a născut iubirea. Am zis eu, Ion Bănuță, cel din București, Șipotul Fîntînilor, născut în Ar-geș la 7 Noiembrie, 1914.

Nu e mult, nu e puțin. Este atît cît trebuie să fie pentru visul lui Tommaso Campanella — care se numea „Civitas solis“.

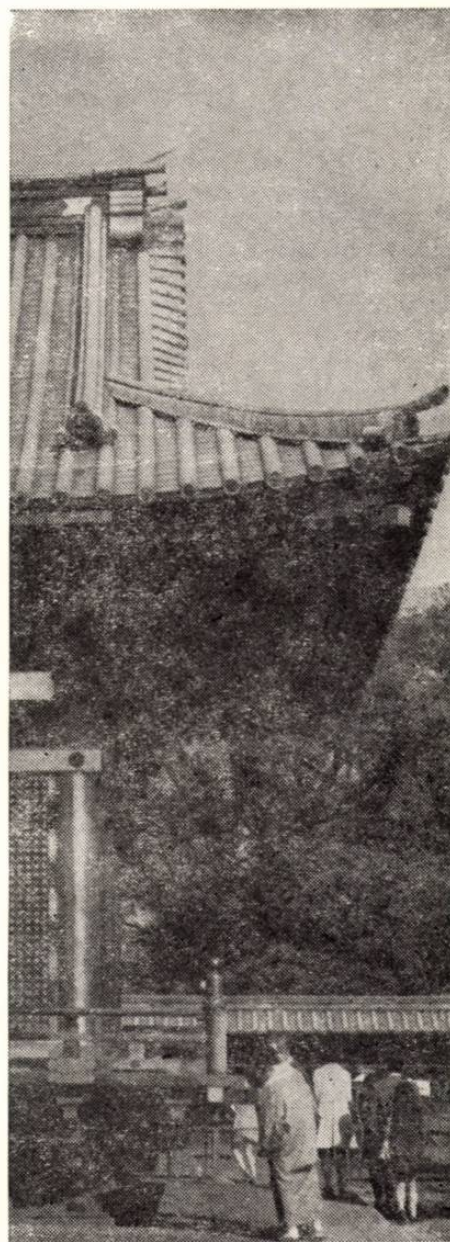
Nu la Bombay unde pătrundeam, european din blinda zonă temperată, în noaptea vastă și umedă a Indiei, cu aripa avionului acoperită de o rouă fosforescentă, și călcăm asfaltul încins sub privirea și forfota mulțimii adunată sus, pe terasele de beton ale marelui aeroport, femeile înfășurate în lungile straie colorate, bărbații ascunși în haine albe, ușoare, largi, mereu un vameș și un polițist arătându-mi calea spre sala de tranzit, mină lui uscată, tuciurie, mereu în fața ochilor mei, nu la Bombay am simțit cu adevărat ochiul neadormit al Asiei, ci în Laos, pe aeroportul din Vientiane, în aburul torid al dimineții. Există un ventilator deasupra mea. Nu ajungea. Priveam prin fereastra largă aeroportul. Soldați mărunți în uniforme pătate, armele atârinate de gît, minile cămășii suflecate. Forduri late sub portalul secund, jos, băieți voinici, albi, gîfîind de căldură în pantalonii lor strîmți, cămășile scoase pe deasupra și descheiate, izbînd portierele, o fată frumoasă, măslinie, rochie roșie foarte scurtă, se urcă lingă șoferul pitic, fața ca o prună uscată, două jeep-uri escortînd un șef militar bătrîn și gras care dispăre în burta unui avion vechi (ceva de crap de baltă), cei din jeep-uri salutînd, elicele încep să se învîrtească pe rînd. Nu țin minte culorile steagului care flutura nu mai știu pe ce. Dar, fără îndoială, ceva se petrecea în spatele meu, simțeam, m-am întors, am făcut cîțiva pași. Într-un unghi ascuns al încăperii am văzut un soldat, pistolul mitralieră ținut pe piept, mîinile pe pat și țevă. Omul de la tranzit. Picioarele depărtate. Oasele brațelor subțiri, pielea gălbuie, întunecată, ochii sub cască imobili. Se uita la mine, dar asta este un fel de a spune. El mă cerea. Despica în felii obrazul meu, analiza culoarea, ochii, urechile, părul. Sentimentul neliniștitor că m-ar fi desfăcut plesă cu piesă, așa cum un copil desface o jucărie mecanică. Și m-ar sluji cu supunere și devotament dacă i s-ar spune. Privirea lui era rece, ochii de entomolog, nu-mi plăcea, eram străin de ce se petrecea acolo, nu înțelegeam. Cruzime, indiferență, teamă, totul dominat de o curiozitate fără margini, depășind cu mult flința lui și, ciudat, cu unele licăriri de veselie. O maimuță înaltă de două palme, pe care am văzut-o altădată într-un chioșc albastru pe malul oceanului la Ha Long, în Vietnam, mi-a dat ca în glumă, firește, jumătate din răspuns: și eu și laoțianul înarmat de la Vientiane semănau destul de bine cu ea! Dar m-am surprins la rîndul meu cercetîndu-l. Acum curiozitatea luera asupra mea cu o putere fascinantă. Nu știu ce era de capul lui, dar știam ce vreau: căutam la el ceva care să ne apropie. Voiam să înțeleg. Era cald, o ușă s-a deschis în peretele din fund, au apărut doi oameni cu zimbete largi, scunzi, ușați, cu mișcări repezite, un militar și un civil, fruntea celui de-al doilea acoperită cu zeci de cute șerpuitoare. Avionul era gata de decolare. Mîinile întinse ale celor doi arătau pe unde trebuie să coborîm, singura scară, de altfel, care ducea spre pista de zbor.

Mai tîrziu, la Hanoi, am aflat că în Indochina este un proverb: „Cunoaște Laosul și vei cunoaște Asia”. Nu cunoșteam nimic dar ceva se întîmplase. Eram la spitalul Bach Mai, lovit în timpul bombardamentelor din decembrie trecut. Am văzut sala de operație cu plafonul prăbușit, lampa cunoscută atîrna, se legăna într-o sîrmă răsucită. Pe o sfoară întinsă între doi pereți afumați, sfîrtecați de explozii, se uscau cîteva perechi de mînuși de cauciuc. Am văzut amfiteatrul studenților. Surpat, rupt în două, un spectacol dacă nu mai trist, mult mai aproape de sufletul meu decît ruina unui teatru antic, cu care semăna oarecum. Știu: nu au legătură una cu alta, dar asta trece acum prin capul meu și eu notez. Un compatriot care a trăit la Hanoi în timpul marelui din decembrie trecut, îmi spunea cum în adăpostul bine fortificat de la Clubul Internațional (beton armat, culoar pentru atenuarea undei de șoc etc.), la o jumătate de kilometru de locul unde se bombardă cu B52, pantalonii fluturau în jurul gleznei din cauza suflului uriaș al bombeii. Poate asta nu spune nimic, pantalonii flutură pe glezne și cînd alergi după fluturi. Dar trebuia văzut spitalul, gropile bombelor pline cu apă murdară, scările prăbușite, paturile răsucite de explozii. Sînt și ziduri care ridică la loc zidurile. Dar morții îngrășă pămîntul pe malul Fluviului Roșu și nimeni nu-i poate întoarce între vii. Există un monument în curtea spitalului, o tragică și grotescă improvizatie din fiare arse și bucăți de grindă sparte, la care ajungi urcînd cîteva trepte, cimentul încă ud, sus, o cupă de fontă pentru flacăra veșnică. În lumina umedă, toropitoare, am privit fața omului care mă însoțea, un medic de la Bach Mai. Nu-mi mai puneam întrebări despre Asia. Nu mă grăbeam să-mi amintesc ce a spus Hegel despre confucianism și despre omul asiatic. Orice curiozitate antropologică mi se păru caraghioasă, lipsită de sens. Nu trebuia să mă întorc în Laos pentru a cunoaște Asia. Nici nu mai voiam să cunosc Asia. Eram în fața unui om pe care îl înțelegeam fără să mă întreb de ce îl înțeleg și cum s-a întîmplat asta. Crima și umbra morții făcuse loc unei înțelegeri dincolo de limbaj și prejudecăți. Nu i-am vorbit, nu mi-a răspuns, ne-am strîns mîinile la plecare, mulți străini veneau în zilele acelea să vadă Bach Mai-ul, el le arăta, dădea explicații, cifre, nume, procente. Dar eu am găsit în el un punct de sprijin. Citisem prea multe cărți despre Asia, scrisese de europeni care văd repede contrastele și deosebirile.

În aceeași zi am mers în piață la Hanoi. Aici am găsit o lume a păcii, încă puțin ar fi putut crede că războiul de treizeci de ani s-a terminat abia ieri. Mergi, călătorule, și vezi acolo raiul legumelor. Verde întunecat, verde alb, verde crud, verde viu și spre vestejire, alb ca laptele, alb ca untul, alb ca floarea de magnolie. Cafeniu, portocaliu, galben, negru. Roșu ca sîngele, roșu ca soarele, roșu ca praful de cărămidă, roșu subțiat în apă. Mirosurile acestor culori. Castraveți lungi cu noduri, ramuri și cicoate, cartofi cît oul de porumbel, ouă de rață, ouă de Pasăre Phoenix. Seminte, toate soiurile de seminte în coșuri mici și coșuri mari, femeile stînd pe vine și făcînd mereu ceva cu mîinile, rîsul lor larg. Scărpinîndu-se, căutîndu-se în cap, scobîndu-se în dinți cu bețe lungi de bambus și mereu rîzînd, nu este acesta un semn al păcii? Salate verzi, vinete, violacee, din care n-ai văzut și n-ai mîncat vreodată. Mango, papaya, ananas, Ochii Dragonului. Conopida, breanul, ardeiul, morcovul și încă o sumedenie de rădăcini sfrijite sau trufase cu noduri, țepi și barbă lungă. Cine le cunoaște numele? Nimeni n-a văzut așa ceva. Nuca de cocos. Femeia și copilul lucrînd la nucile de cocos. Coajă lemnoasă, cafenie. Se taie capătul cu un fierăstrău scurt, se scoate un capac rotund. Se toarnă laptele transparent și răcoros într-un vas deasupra căruia zboară roiuri de muște mari. Se scoate copra cu un cuțit încovoiat, mîinile femeii și ale copilului mișcîndu-se cu o mare îndemînare. Copra este coaja din interior, groasă de un deget și mai bine, albă ca spuma laptelui împietrit, gustoasă, bună de mîncat singură sau cu turte subțiri din făină de orez cu susan, bună de uscat, de făcut făină prețioasă pe care o duci cu jonea pe fluviu, o treci marea, o vinzi sau o folosești singur la ce se folosește. Copilul care curăță copra s-a uitat la mine. Fața lui smează, rasa accentuată în maxilarul superior, în tăietura ochilor, la nări. Zimbetul lui. Și iată, din nou, nu înțelegeam ceva... Dar mergi, umblă călătorule și nu uita piața din Hanoi, iar la piață, locul unde se vînd legumele și se scoate laptele dîn nuca de cocos, dincolo de bazar, după ce ai trecut de femeile care vînd împletituri de bambus...

AM FOST ÎN VIETNAM

de GEORGE BĂLAIȚĂ

PUŞKIN

MIHAIL ZOŞCENKO

Acum nouăzeci de ani a fost omorât în duel Alexandr Sergheevici Puşkin.

Toată Rusia, aş putea zice, este îndurerată şi varsă lacrimi la această tristă comemorare. Dar cel mai mîhnit dintre toţi e, de bună seamă, Ivan Feodorovici Golovkin.

Omul acesta cumsecade, numai cînd aude cuvîntul Puşkin, tresare înspăimîntat şi îşi pironeşte privirea în gol.

Cum să nu-şi pironească privirea în gol, fraţilor, dacă a ieşit la iveală o asemenea latură tristă, umbrită aş zice, din viaţa genialului poet?

Noi, desigur, ne vom începe povestirea de departe, ca să nu profanăm memoria celebrului geniu. Vom începe, aşadar, cam de prin anul 1921. Atunci totul va apare mai clar.

În anul 1921, în decembrie, s-a întors în oraşul său, după ce s-a liberat din armată, Ivan Feodorovici Golovkin.

Taman atunci începuse nepul.* Animaţie mare? Au apărut frânzele. Comerţul prindea puteri. Pe scurt, viaţa pulsa din plin.

Dar cu toate astea, amicul nostru Golovkin bate străzile oraşului degeaba. N-are unde sta. Doar me simbăta la un cunoscut. Pe jos. În antreu.

Vezi bine, din pricina asta e sceptic.

— Nepul, zice, e curată utopie. Umblu de o jumătate de an, zice, şi nu pot să-mi găsesc casă.

În anul 1923, Golovkin a reuşit totuşi să-şi găsească o locuinţă. Ori că a dat filodormă, ori că zeita norocului s-a întors cu faţa la el, atît că a găsit.

O odăiţă. Cu două geamuri. Cu duşumea, vezi bine. Cu tavan. Toate astea — la locul lor, nimic de zis.

Golovkin s-a instalat aici de mai mare dragul. A băgat el ceva bani în tapete. A bătut cuie pe unde trebuie, ca să fie mai cu confort. Şi trăieşte omul ca un padişah.

Şi timpul trece, vezi bine. Vine a optzeci şi şaptea comemorare a morţii poetului nostru drag Puşkin. Apoi vine cea de-a optzeci şi opta.

La cea de-a optzeci şi noua comemorare, vezi bine, s-au strînit discuţii în casă. Mă rog, Puşkin. Scriitor. A stat la timpul său în casa asta. A fericit, ca să zic aşa, spaţiul locativ cu geniuul lui teribil. N-ar fi rău, ca atare, să se pună o plăcuţă, în care să se consemneze evenimentul, ca să rămînă drept pildă urmaşilor.

Ivan Feodorovici Golovkin, ca prostul, a luat şi el parte la punerea plăcuţei asteia, ca pe urmă tot lui să i se spargă în cap.

Ei bine, a început forfota în casă. Cucoanele se agită, curăţă cratiţele, dau cu mătura prin colţuri.

Pe urmă vine o comisie alcătuită din cinci persoane, ca să vadă locul.

Cînd a văzut comisia toată borfăraia din casă — cratiţi şi surtuce — numai a oftat din rărunchi.

— Aicea, zice, cîndva a stat două săptămîni, în vizită la un prieten al său, Alexandr Sergheevici Puşkin. Şi ce vedem noi aici după un secol? Vedem că în casa asta e o harababură mamă, mamă. Uite ici o mătură. Uite colo atîrnă o pereche de pantaloni, cu bretelele răşchirate pe pereţi. Păi, asta e curată profanare a memoriei unui geniu! Nu, nu, poate că poetul nici nu l-ar fi vizitat pe prietenul său

dacă ştia cum are să se sfîrşească treaba asta...

Pe scurt, după trei săptămîni au fost evacuaţi toţi locatarii.

Golovkin, e drept, a înjurat de mama focului. A înjurat sumbra epocă a lui Puşkin şi, mai ales, pe Nicolae Întîi. I-a înjurat el, Golovkin, şi pe ai săi de ajuns, că de ce nu sînt locuinţe şi n-are omul unde să stea!

Ivan Feodorovici Golovkin îşi spunea părerea pe faţă, fără a se teme de nici un fel de consecinţe.

— Ce-i asta? zice. Mă rog, a fost un geniu. Mă rog, a compus şi el, ia, nişte poezioare: „Păsărica zboară-n pom“. Dar de ce să fie evacuaţi oamenii de rînd? Atuncea daţi-le spaţiu, sau daţi-le filodormă.

Golovkin a vrut chiar să meargă la Fundaţia Puşkin, ca să facă gălăgie, dar a renunţat, fiind în căutare de locuinţă.

Caută şi acum. A slăbit, i-au ieşit peri albi. A devenit tare pretenţios. Întreabă mereu cine a stat aici mai înainte. Şi dacă n-a stat cumva, ferit-a sfîntul, Demian Bednî sau Kacialov.** Căci dacă a stat, el, Golovkin, nu intră aici nici să i se dea pe gratis.

Chiar zău, cînd te gîndeşti cită dovadă de uşurinţă dau unele mari genii: se tot mută dintr-o locuinţă în alta, ceea ce are consecinţe aşa de tristel!

Poftim, nu-i nevoie să mergem prea departe: un cunoscut de-al nostru, poet, şi-a schimbat în ultimul an odaia de şapte ori. Nu putea nicidecum să se stabilească odată. Din cauză de neplată a chiriei.

Or, naiba-l ştie, poate o fi un geniu!

Aoleu, ce-au să-l mai injure peste vreo cincizeci de ani pentru astea şapte odăi!

Atît că poate pînă atunci o mai slăbi criza. Asta-i singura speranţă.

*) NEP — noua politică economică. (n.t.)

**) Demian Bednî — poet; Kacialov. — actor (n.t.).

În româneşte de Igor Block

CRAIG RICE

GEORGE ALBOIU

DORM FEMEILE PE RÎU

*Dorm femeile pe râu
încate pîn-la brîu.
Şi cum curg ele pe spate
se fac Dunările late.
Arunca-m-aş somnoros
între apele de jos,
de-or începe valurile
mă izbească malurile
cînd ajung cu spatele
toate îneceale.
Ele dorm şi dorm pe spate
cu înecul jumătate
jumătatea cealaltă
ţine fiţa tot înaltă
valu-o bate, valu-o saltă.
Arunca-m-aş somnoros
unde-i valul mai vîrtos
peştele mai lunecos.
Şi să ies lîngă vîrsare
cu tot rîul în spinare
cînd deasupra valului
naşte umbra malului.
Să mă uit: în depărtare
dorm femeile pe mare
şi-n atîta clătinare
cumplit somnul lor mă
doare.*

ROTOCOALE DE FUM

„Draga mea, spuse amabil John J. Malone, faimosul criminalist, eu sînt avocatul dumitale. Mie poţi să-mi mărturiseşti totul.“ Mai înspăimîntată ca oricînd, tînăra femeie îşi îndreptă spre el ochii săi mari, de culoarea alunei, cu gene negre; clătină din cap. „Şi-apoi nu uita, continuă Malone, că doctorul Cramer, aici de faţă, este psihiatrul dumitale. Dînsului i-ai mai spus... cîte ceva...“ Ea clătină din nou din cap. Era o femeie tînără, mică de statură şi plină de graţie. Avea chipul în formă de inimă şi părul castaniu ondulat.

„O femeie ca asta, un motiv serios şi ai un proces de toată frumuseţea“, gîndea Malone.

Doctorul Cramer o bătu cu mîna pe umăr. Era un bărbat bine, înalt, cu părul sur, cu o mină încurajatoare, proprie psihanaliştilor.

„Hai, draga mea, spune. Explică-i lui Malone ce s-a întîmplat, cum şi de ce. Am venit aici numai şi numai ca să te ajutăm.“

„De altfel, ţi sări în ajutor Malone, nu vreau să te vedem condamnată la închisoare pe viaţă. Sau, continuă el cu o brutalitate voită, la scaunul electric“. Apoi surse şi schimbă tonul. „Nu-ţi face griji. Pînă astăzi n-am pierdut nici măcar un proces.“

Tînăra femeie îl privi şi se hotărî în sfîrşit să vorbească. „Da, domnule Malone. Am tras în soţul meu. Trebuia s-o fac.“

„Sper că n-ai spus asta şi la poliţie“, exclamă îngrijorat peste măsură avocatul cel scund.

„N-am spus-o nimănui pînă în această clipă. L-am împuşcat cu propriul său revolver. I l-am furat şi m-am antrenat cîteva săptămîni, astfel încît eram sigură c-o să-l nimeresc.“

În sinea lui, Malone gemu. Iată că acest caz ameninţa să se prăbuşească. „Vreţi să spuneţi, întrebă el, că n-a fost un impuls momentan? Ceva care se poate întîmpla oricui...?“ Clătină frumosu-i cap. „Îmi făcusem de mult planul, domnule Malone. Trebuia s-o fac, înţelegeţi, trebuia...“ „Dar pentru ce?“ întrebă Malone. „Pentru că mă făcea să înnebunesc“, veni simplu răspunsul. „În sfîrşit, iată ceva care ar merge... cu un juriu bun“. „Dar cum?“ întrebă Malone. „Scotea rotocoale de fum pe nas“ spuse ea şi leşină. Avocatul cel scund chemă repede gardiana şi-i spuse cu o voce răguşită doctorului Cramer: „Acum chiar că nu mai am ce afla.“

O oră mai tîrziu, în liniştea dătătoare de siguranţă a City Hall-ului, lui Joe l'Angelo, Malone îi spuse: „Ar fi bine să mai bem ceva. Avem amîndoi nevoie. Vreau să aud o explicaţie.“

Psihiatrul îşi luă paharul şi suspină. „A venit la mine acum cîteva săptămîni. Părea o fetiţă înspăimîntată. O frămînta faptul... că soţul ei scotea rotocoale de fum pe nas. Am încercat s-o liniştesc.“ Malone aprinse un alt trabuc şi spuse: „Continuă!“ „Am întrebat-o dacă scotea rotocoale de fum pătrate. A clătinat din cap. Am întrebat-o dacă scotea rotocoale de fum triunghiulare. A clătinat din nou din cap.“ Malone dădea semne de agitaţie. „Nu cred să existe vreun juriu care s-o condamne“ spuse. „Povesteşte-mi mai departe.“ „Am întrebat-o dacă scotea rotocoale de fum trapezoidale. A clătinat din cap, apoi a început să plîngă. A spus: „Doctore Cramer, scoate rotocoale de fum din cele mai obişnuite. Dar le scoate pe nas!“ Doctorul se întrerupse pentru a-şi aprinde o ţigară. „Am încercat s-o liniştesc. I-am spus: „Doamnă dragă, n-aveţi nici un motiv să vă faceţi griji. Sînt pe lume sute de mii de oameni care scot rotocoale de fum pe nas.“

Avocatul cel scund dădu din cap. „Sînt întru totul de acord cu tine.“

„Atunci mi-a spus şi restul“. Doctorul Cramer oftă din nou. Mi-a spus: „Da, ştiu. Probabil că există sute de mii de oameni care scot rotocoale de fum pe nas. Dar, vedeţi... soţul meu nu fumează.“

În româneşte de MIHAI BANCUI

Cara mihi sedes
Bănatu-i fruncea!

Mi-a spus: — Te aștept astă-seară, ori mîine dimineață. Astă seară te aștept pînă la 11!

Și nu m-am dus, că mai aveam de vorbit cu alți oameni vii...

— Te-am așteptat aseară pînă la 11.

— Știți... n-am putut.

— N-ai putut, n-ai putut — se supără el, mai în glumă, mai în serios; se supărase pe mine, pe telefon, pe unul care voia să plece.

— Eu cum am putut?

... De ce nu știm să vedem? De ce nu știm să-i alegem pe cei în jurul cărora ceasurile au început să bată anapoda, să înnebunească, să bată grăbit, sacadat, să încurce ziua cu noaptea, numai să mai apuce să fure cite o bătaie de ici, alta de colo. O inimă de sprinter, și o cravașă de jocheu. Aleargă nebunește, biciuită, alun-gată, pentru că mai are ceva de spus și de făcut. Pentru că îi vine să-și facă ordine în ventricule și în hîrtii, în dulapuri și în ritmul care nu mai e al lui, e al evului care-l lasă, începe să alunece și se mai ține încă de o bătaie, forțează pîrghia cu brațe inegale, forțează pendula, trage nebunește de lanțurile ceasului în care cucul a răgușit și cîntă după 12, de treisprezece ori... Numai că ceasurile bat într-un fel și inima începe să le bată împotriva și dintr-o dată cade un stilp și se înalță înfi un fum ca o coloană, pe urmă fumul se face piatră, se face marmură, se face andezită, se face granit roșu și împrejurul lui apar 68 de stilpi de lemn și 34 de stilpi de lemn, 114 stilpi de piatră și alte 18 coloane așezate pe trei rînduri, din andezită și iar alta de 60 de coloane așezate în rînduri de cite zece, fiecare coloană sprijinită pe discuri uriașe de piatră formînd sanctuarele de la Grădiștea Muncelului, cetatea dacică a lui Decebal și Burebista și toate cetățile dacice, Costești, Blidaru, Piatra Roșie, Micea, și apoi se mai fac amfiteatre și forumuri și palatul Augustalilor, ziduri, monumente, temple, hypocausturi, zei și altare romane și pietre peste pietre, coloane din coloane, clădindu-ne istoria și geografia și limba și religia, ca-ntr-o derulare inversă de magică desconspirare genială a celui mai nobil secret, ființa neamului nostru pînă-n grottele preistorice, pînă-n inima de foc a miezului neîntinței din care ne-am tras și ne-am cuprins, recompunîndu-ne. Numai oamenii obișnuți mor — numai ei au parte de dulcea înfrigurare a sufletelor îndelung jelite. Geniile n-au dreptul la moarte. Ele se strecoară ușor pe nesimțite de lingă noi, pustiindu-ne — lăsîndu-ne mai bogați, mai luminați, mai pătrunși de sensurile adînci ale existenței.

„Imi pare rău că trebuie să plec cu bagajele pline“ — spunea Bela Bartok înainte de a muri.

— Am avut un moment de plăcută surpriză chiar ieri, cînd mi s-a trimis

UN INTERVIU CU CONSTANTIN DAICOVICIU? NU! UN TESTAMENT

de către directorul Institutului arheologic austriac Herman Vetters această diplomă pe un minunat pergament — ia uite ce caligrafie —, e numirea mea ca membru titular al Institutului de arheologie austriac. Surpriza este cu atît mai plăcută, cu cît am întreținut legături cu acest institut și cu mulți din iluștrii săi membri.

Bănuiesc că pentru aceste legături de decenii și pentru activitatea desfășurată de mine în istoria și arheologia Daciei, mi s-a conferit acest titlu științific.

— Ați mai primit doar astfel de distincții în cursul activității Dvs. de cercetător, istoric, arheolog și teoretician?

— De cîteva decenii sînt membru al Institutului german de arheologie și fac parte încă din multe alte institute și asociații științifice de peste hotare.

— Vă ocupați în continuare de Tibiscum?

— Pe la sfîrșitul lui martie (eu sînt născut de mărțișor la 1898; am cam multe mărțișoare de purtat) am avut o altă mare bucurie; am prezidat sesiunea științifică istorico-arheologică de la Caransebeș, vechiul meu oraș de licean.

— Cara mihi sedes — după o etimologie mai fantezistă, fiind și orașul copilăriei mele.

— Într-adevăr, cara mihi sedes, căci ce poate fi mai drag decît locul în care ți s-au auzit primele iluzii?

Firește, cu această ocazie, a ajuns vorba și de Tibiscum, pentru care am păstrat același interes. Reprezintă unul din orașele romane de garnizoană. Am descoperit caste romane importante pentru rolul militar jucat în cucerirea Daciei și în marele proces de romanizare de după cucerire.

Sînt satisfăcut că fostul meu elev, Marius Moga, directorul muzeului Banatului a luat în mînă de mai mulți ani dezvelirea acestui centru civil și militar de la granița sud-vestică a Daciei romane. Rezultatele la care a ajuns profesorul Marius Moga, tînărul profesor Florin Medeț și alții, rezultate pe care n-am încetat să le cercetez, sînt dintre cele

mai grăitoare pentru soarta Banatului, atît sub stăpînirea romană, cît și după această stăpînire.

În cuvîntarea mea rostită în sesiunea științifică de la Caransebeș am trecut în revistă în fața unui auditor numeros, diferitele faze din istoria Banatului, insistînd asupra unor probleme controversate în trecut, astăzi pe deplin lămurite.

— Vreți să ne pomeniți cîteva din aceste probleme de care, știm, v-ați ocupat și ca cercetător și ca un incorigibil sentimental, îndrăgostit de minerele plaiuri bănățene?

— Amintesc problema: *cui a aparținut Banatul în epoca stăpînirii romane la nordul Dunării.*

Eu am susținut întotdeauna, alături de unii istorici vienezi, că Banatul făcea parte integrantă din imperiul roman, înglobată în provincia Dacia. Vorbind de Banat, înțeleg cadrilaterul dintre Mureș, Tisa inferioară și Dunăre. Această teză este astăzi susținută și confirmată și de cercetările unei savante din Iugoslavia, Fanula Papazoglu și, cred, definitiv în-lăturată teza celor ce susțineau că partea vestică a Banatului ar fi fost o țară sub stăpînirea Iagyzilor.

În al doilea rînd, am demonstrat pe baza vestigiilor arheologice și a inscripțiilor că și Banatul, ca de altfel întreaga provincie a Daciei, a fost romanizat. Urmele unei romanități rămase și după Aurelian nu lipsesc. Între acestea se află și un capac de vas de factură romană purtînd semnul crucii. Ori, e știut că creștinismul nu a putut să se răspîndească în nordul Dunării, decît după abandonarea oficială a provinciei sub Aurelian.

Eu mai aduc un argument în susținerea permanenței populației daco-romane din care a luat naștere poporul român: *păstrarea unui toponim, care-și are rădăcinile în epoca romană. E vorba de localitatea numită pînă mai ieri, alaltăieri „Valea Boului“, lingă Caransebeș. Această „Valea Boului“ perpetuiază peste secole și secole localitatea transmisă nouă de o hartă romană de pe la sfîrșitul sec. III, cunoscută sub numele de „Tabula Peutingeriana“, și al-cărei nume era Caput bubali, Izvorul bourului, confundat de românii de mai tîrziu cu boul, intrucît bourul dispăruse.*

— Este ca în acel străvechi cîntecel pentru copii: Melc, melc, codobelc, scoate coarne bourești, nu boierești...

— Într-adevăr, bourești, deși s-ar zice că boierii sînt încornorați ai dracului.

Nu mă sfiesc să protestez că, din păcate, această dovadă de continuitate a fost ștearsă, oficial numele comunei schimbîndu-se în Păltiniș.

— Se găsesc nași destui.

— Eu am să-i fiu naș nașului ăstuia deștept, comuna trebuie să se cheme tot Valea Boului, n-am văzut acolopaltini nici în copilărie, nici un paltin n-am văzut.

— Cum v-ați simțit în Căvărnan, satul Dvs. natal?

— Grozav! Tot cu prilejul acestei sesiuni, locuitorii satului meu natal m-au chemat în mijlocul lor, făcându-mi o primire excepțional de entuziastă, ca unuia care m-am născut, am crescut, am buchisit, am părinții și bunicii îngropați acolo. Pentru mine ca istoric și ca om, acest contact, la vîrsta de 75 de ani, cu meleagurile și cu oamenii copilăriei m-a emoționat profund și, dacă mai era nevoie, m-a legat prin legături indisolubile cu glia bănățeană, parte integrantă a României și desigur că și de data aceasta mi-a plăcut să mă conving de mult pomenita „fală” de a fi bănățean.

— Cum ne place să zicem, „Bănatu-i fruncea”.

— Atît prin rodnicia pămîntului, cît și prin bogăția subsolului, dar mai ales prin hărnicia și istețimea omului bănățean manifestate prin muncă, grai și cîntec, Banatul se ridică la un nivel care-i poate justifica zicala.

— Privind la activitatea dumneavoastră, atît de fructuoasă, energică, viguroasă, ca cercetător, ca dascăl, ca organizator, precum și creator de școală, ce considerați mai important în viață? În viața dumneavoastră?

— Grea întrebare. După atîta grămadă de ani, ceea ce îmi copleșește amintirea, sînt, știu eu? — prietenii din copilărie, dascălii pe care i-am avut în diferitele școli. Mai ales nu mă pot despărți de icoana celor două mari capitale ale Daciei: capitala lui Decebal și capitala lui Traian, pe care le-am dezvelit cu pietate, cu entuziasm și cu grija cuvenită, scoțîndu-le dintr-un cețos anonimat în ciuda atîtor și atîtor decenii.

— Cînd ați simțit că vă imboldește demonul acesta al Scormonitorului?

— Cred că mi-a fost insuflat în mediul în care am crescut. Din fragedă copilărie m-a frămîntat întrebarea: cine sîntem noi românii? Ascultam cu nesaț povestirile tatălui meu, învățătorul Damaschin Daicovici, și ale mătușii mele, Maria Drăgan, învățătoare la Cilnic, despre Constantin cel Mare.

— De acolo probabil vi s-a tras numele.

— Da, cred că e patronul meu.

— Pun, în general, cînd stau de vorbă cu oameni a căror viață este străbătută de un nestăpînit curent de vigoare și fior creator, această întrebare: dacă ar fi să o luați de la capăt, ce ați face și unde v-ar plăcea să lucrați?

— Dacă voi mai putea să lucrez, m-aș dedica cu totul arheologiei bănățene și în această direcție — (nu putem citi fără o tresărire rîndurile care urmează, un adevărat testament pentru urmași. Cine și-ar fi închipuit că atît de curînd...) — sfătuiesc și îndrum pe colaboratorii mei mai tineri, de la care aștept multe și importante descoperiri. Am tot dreptul să nutrești o speranță datorită forțelor pe care le știu și aici, la Cluj, dar mai ales în Banat, la Timișoara, Lugoj, Reșița. Banatul e plin de vestigii ale trecutului, pe care le bănuiam, dar a căror importanță și specificitate nu o putem încă stabili, atît pentru timpuri străvechi, cît și pentru timpuri daco-romane și poate romane”.

* * *

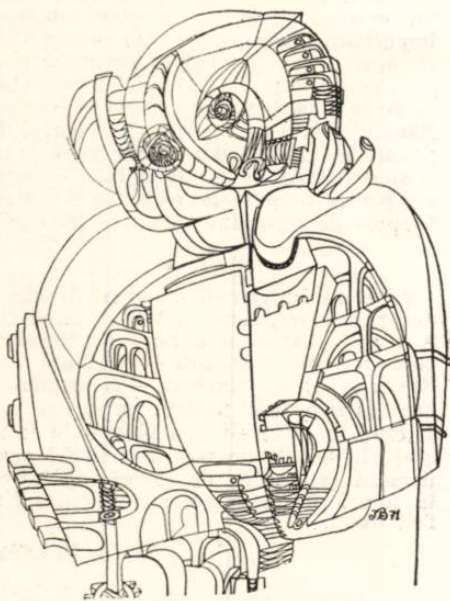
A plecat dintre noi? A căzut? A căzut, drept, în marș, cum a trăit, ca un stîlp. A căzut? S-a săpat o nouă canelură în columna de marmoră — marmoră de Rușchița și de Carrara — a drumului parcurs de neamul nostru, pe care se vor așterne în alte reliefuri pregnante imagini din istoria noastră, cutremurătoare imagini semnate de acest dăltăuitor în soluri dure, care este Constantin Daicovici.

MAIA BELCIU

MÉLIUSZ JOZSÉF

NICHEL

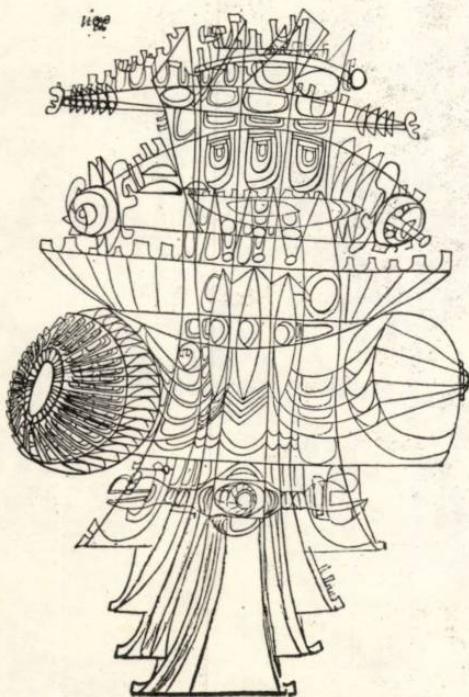

De pe balcon înfășurat în pledul scoțian
privesc la marea care încărunțește.
Toamnă, tîrzie toamnă...
Din portul sineliu ca de cerneală vapoarele-și iau zborul fără mine
și anii își iau zborul fără mine
mă părăsesc bătînd vertiginos din aripile lor de aluminiu
cu care
nu se pot întrece picioarele de nichel ale versului meu liber
și de aceea se scufundă de vii în apele adînci ale portului
care lansează mari vapoare și anii anii care zboară...
oamenii broască cu plămîni puternici și butelii de oxigen
ii vor aduce poate cîndva la suprafață.
Butelii de oxigen!
Butelii de oxigen aici!

Traducere de Virgil TEODORESCU

MARCEL GAFTON

pastel

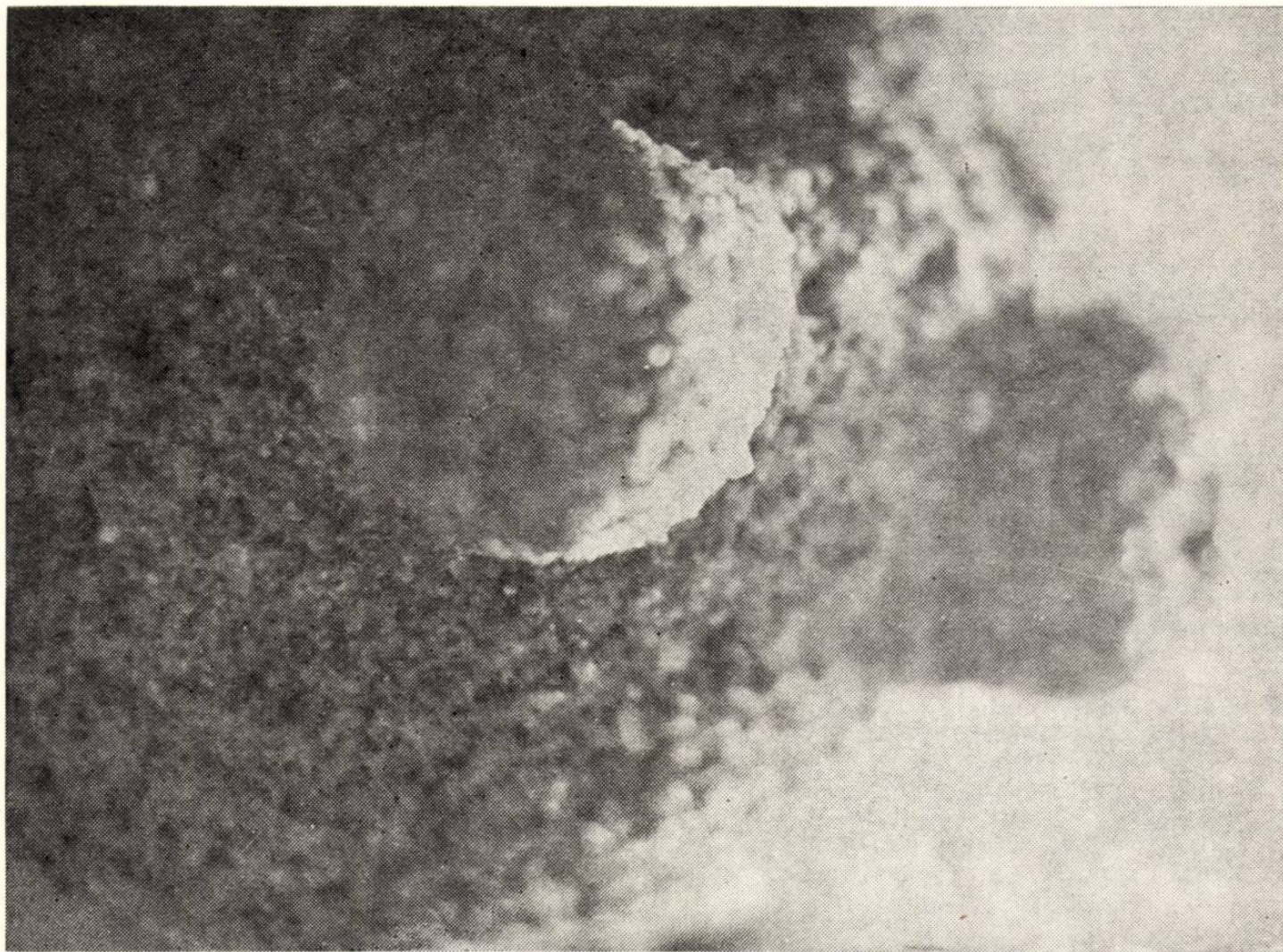

Iubito, sîntem amîndoi niște orbi
și lingă noi soarele surîde și rîde!
e-o zbatere-n pleoape — de corbi,
un gîde.

Înot cu mîna pe obrazul tău
ca într-o apă tulburată de înger,
nu se întîmplă nimic — îmi pare rău:
noaptea noastră e o nuntă în ger.

Noaptea noastră, noapte rămîne?
doar ne înginăm fețele — sînt frumoase,
ochii tăi cu sațiu de pîine,
ochii mei păduri răcoroase.

Noaptea noastră, noapte rămîne?

ANECDOTE • ANECDOTE • ANECDOTE

MUSSET

DIOGENE

Filozoful grec Diogene din Sinope, care era socotit exemplu de bunătate și de cinste, trece într-o zi prin fața unei case pe ușa căreia se afla scris: „Nici un om rău să nu calce pragul casei mele”.

— Omul acesta s-a condamnat singur la sihăstrie; ce păcat că nici eu nu-l pot vizita.

Un scriitor, un compozitor și un cântăreț — toți aflați la începutul carierei lor — se plimbau într-o zi din toamna anului 1830, pe străzile Parisului, în căutarea unui dejun, pe care nu-l puteau găsi nicăieri pe gratis.

— Am o idee — spuse primul dintre ei — să facem la repezeală un cîntec și să-l oferim unui editor, pe orice preț.

— Bine — răspunse al doilea — tu vei face textul, eu muzica, iar el va cânta.

Peste o oră cei trei tineri se prezentară editorului. Acesta le cumpără cîntecul, plătindu-le 15 franci, tocmai cît le trebuia pentru o masă bună. La cîteva luni după această întîmplare strict autentică, tot Parisul și toată Franța cînta romanța *Andaluzia*, care i-a adus editorului un beneficiu de 300 000 de franci. Cei trei tineri erau Alfred de Musset, poet, autorul textului; Hippolyte Mopoi, compozitor și Dupré, cântăreț.

ÎNCHINARE LA CLASICI

CAMIL PETRESCU

Nu mai sînt polemici. Polemici literare bineînțeles. Lungi, îndelungi discuții, uneori durînd ani de zile, menite să puie față în față două armate de argumente potrivnice (...)

O polemică impune o mică sforțare. Un argument trebuie urmărit uneori în desfășurarea lui întortocheată, prins alteori în zborul aluziei, săvurat în subînțeles(...)

Polemica este o necesitate pentru că ea este de fapt o manifestare vitală a literaturii. O idee se definește printr-o serie de delimitări. O delimitare presupune întotdeauna o negație. Viața este contradicție și luptă cu moartea.

Numai spiritele leșinate, parazitare fug de avantajul argumentelor potrivnice, numai eroii literari cu nombrilul încă în funcțiune (fără figură în text, ar fi să pomenim numele atîtor scriitori de azi legați de cei cari i-au precedat, ca niște fetuși de organele materne) au oroare de orice îndîrjire personală. O polemică le dă spaima copiilor cari traversează singuri drumul.

Dacă faci bine socoteala, dacă îți arunci cu atenție privirea în domeniul istoriei literare, nu e greu să-ți dai seama că toate operele de seamă s-au zămislit simultan cu marile bătălii critice.

De la clasicismul veacului al XVII-lea pînă la simbolismul recentului sfîrșit de veac, trecînd peste amintirea războinică a prefaței lui CROMWELL, peste reprezentarea memorabilă a dramei Ernani, peste manifestele naturaliste și antinaturaliste nu întîlnești decît același lucru: discuția.

La noi „Junimea”, cu polemicile ei prelungite ani de zile, înseamnă cea mai strălucită epocă literară urmată mai tîrziu de înverșunarea SEMĂNĂTORULUI și de expresivitatea violentă a FACLEI.

Astăzi scriitorii s-au întovărășit, nu în biserițe literare, cum greșit se socotește uneori — căci biserița presupune un crez intransigent —, ci în cîrdășii de paralitici la porțile

bisericilor clădite gata. Acolo își împart locurile și eventual rolurile, așteptînd cu rîndul Simbăta premiilor literare cu speranța tîhnită a retragerii în azilul academic. Mici escuade sînt trimise nu ca să ducă o luptă de idei, cu frontul întreg, ci pentru oficiul de spionaj și uzură a adversarului. Revista voluminoasă, care are rafturi de stofă și idei, „nu răspunde” niciodată. Ea pune un corector și trei băieți de redacție

să scoată o gazetă literară, în care ideile opuse sînt ciupite și gîdilate anonim cînd cu ghidușie, cînd cu aereală. Savante expuneri de păreri sînt firește deplasate în asemenea locuri. Cel mult dacă izbucnesc uneori certuri pentru împărțirea pomenei. Nici una dintre publicațiile noastre nu are un critic efectiv, în plină activitate(...)

Firește, vechiul pretext e că polemicile de acum sînt personale, subiective. Ca și cînd ar fi existat vreodată polemici — obiective. O părere este înainte de toate un act de credință ideologică și o credință nu poate să fie confortabilă ca un rînd de haine gata. Nu poți deosebi (...) pe om de operă, pentru că opera e înainte de toate atitudine. Cel mai „senin” dintre scriitorii ultimului timp, cel mai sceptic, cel mai „îndulgent” a avut totuși idiosincraziile lui literare, ura lui durabilă, neînduplecată nici de moartea adversarului. Anatole France nu a iertat pe Zola, pe Leconte de Lisle nici cînd aceștia deveniseră busturi de piatră.

Polemicile sînt cu atît mai cinstitute, cu cît sînt mai personale. Acestea însă nu înseamnă lipsă de stil, insultă grosolană, indiscreție ignobilă. Sau bandă organizată care înțelege după capul mahalagiilor apași. Atac anonim, noaptea, cu chinoroz în ochi, denunțul la poliție neiscălit, molestarea copiilor. Polemică înseamnă numai intransigență, hotărîre ireductibilă pentru că arta însăși nu e reductibilă. Nu există decît un singur soi de artă bună și cîteva soiuri de artă proastă.

Pe de altă parte, ce stimulent de inspirație a fost întotdeauna lupta, cît de eficace a fost totdeauna teama unui control îndîrjit (pe care acum l-a înlocuit o complicitate de manufacturieri în umbră) și cît de mult a folosit însăși vieții literare, răsunetul încrucișărilor de păreri tăioase. (vol. TEZE și ANTITEZE, 1936, PRESIMȚIRI)

arhive * arhive * arhive

EFEMERIDE

În primele patru decenii ale secolului nostru — ca de altfel și de-a lungul anilor secolului trecut — au apărut pe teritoriul țării un număr considerabil de reviste literare, a căror viață a fost mai puțin decît efemeră, în comparație cu cele ce s-au menținut ani și decenii întregi. O cercetare cit de sumară a fișierului Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, duce la constatarea că n-a existat oraș din țară care să nu-și fi avut, în timp, revista sa literară.

● **MIȘCAREA LITERARĂ**, Iași, 15 februarie — 7 martie 1901. Semnează proză și poezie: M.S. Cobuz (Mihail Sadoveanu), George Coșbuc, C. Șercăleanu (Constantin Stere), Vasile Pogor, H. Lecca, Eugen Heroveanu, C. Săteanu, Vasile Pop. Apar numai trei numere.

● **LINIA DREAPTĂ**, București, 15 aprilie — 15 iunie 1904 (cinci numere). A fost condusă de V. Demetrius și a avut ca principal colaborator pe Tudor Arghezi (acesta publică, în numărul 2 al revistei, substanțialul articol *Vers și poezie*). Au mai colaborat: Gala Galaction, Radu Mihnea, Constantin Zisu. I. Gabriel.

● **SIMBOLUL**, București, 25 octombrie — 25 decembrie 1912 (patru numere). A apărut cu proză și poezie semnate de: A.T. Stamatiad, A. Coșbuc (fiul lui George Coșbuc), Al. Macedonski (poezia *Ură*), N. Davidescu, Adrian Maniu, Emil Isac,

● **ORIZONTURI NOI**, Bacău: mai — iunie 1915. A fost revista lui Bacovia care, probabil, semna poezie și proză și cu alte nume decît acelea pe care i le cunoaștem (I. Irian, G. Arin, C. Vaec, K. Semil).

● **CRINUL**, revistă literară-artistică, București, 25 octombrie — 10 decembrie 1919 (trei numere). Colaborează: Liviu Rebreanu, V. Demetrius, George Cair, Ionel Teodoreanu, Al. O. Teodoreanu.

● **PLEIADA**, revistă pentru poezie, critică și ideologie. Apare la Craiova: noiembrie 1927—februarie 1928 (trei numere), în 32 de pa-

gini format carte. Colaborează: V. Voiculescu, Ion Buzdugan, Ion Pillat, Aron Cotruș, N.I. Herescu, G. Murnu, Ion Dongorozi. Este sortită de la început pieirii, prin lipsa de difuzare („Se găsește de vînzare numai la București, Craiova, Iași, Cluj, la principalele librării”, anunță administrația).

● **SCRISUL ROMÂNESC**. Apare tot la Craiova, în aceeași perioadă cu **PLEIADA**, avînd un format mai pretențios — 100 de pagini. Nu vor apărea însă decît patru numere. În cele 400 de pagini ale acestor numere găsim proză și poezie semnate de: Tudor Arghezi, Cezar Petrescu, Agârbiceanu, Gib Mihăescu, Damian Stănoiu, V. Voiculescu, P.P. Painaiteșcu, Emanoil Bucuță. În numărul 1 Tudor Arghezi spune: „Revista e un bun delicat, capricios și luxos. Trebuie să fie împodobită cu bijuteriile cele mai fine, la întocmirea cărora ajunge o civilizație instelată și înflorită, și să afirme nivelurile înalte atinse și străbătute de belșugul intelectual al unui popor...”

● **URMUZ**, Cîmpina, ianuarie — mai 1928 (cinci numere). Revistă de avangardă, condusă de George Bogza. Colaborează: Al. Tudor-Miu, Tristan Tzara, Gheorghe Dinu, Ilarie Voronca. În numărul 5 găsim un autoportret al lui Geo Bogza — primul apărut în presa noastră literară.

● **VITRINA LITERARĂ**, București, octombrie — noiembrie 1929 (cinci numere, format ziar). Director: Mircea Damian. Colaboratori: Cezar Petrescu, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, Camil Petrescu, M. Sebastian, Octav Șuluțiu, George Ivașcu, Ion Minulescu, Ovidiu Papadima, George Mihail Zamfirescu — o adevărată vitrină de nume cunoscute.

● **PE DRUMURI NOI**, Brașov, februarie — martie 1929 (două numere, format **BILETE DE PAPA-GAL**). Director: Eugen Jebeleanu. În editorial, acesta spune: „Vom fi o tribună a forțelor noi, dornice de

LITERARE

viață, entuziaste...” Revista a fost scrisă aproape în întregime de directorul său (proză și poezie).

● **CAPRICORN**, revistă lunară de critică și literatură. Director: George Călinescu. București, noiembrie—decembrie 1930 (două numere). În rîndurile de prezentare: „Principiul revistei este libertatea, colaboratorii pot exprima orice idei, chiar și în dezacord cu vederile redactorului, dacă în articolele documentare sînt călăuziți de adevăr, iar în cele de opinii, de simțul dreptății”.

● **PROLETARUL LITERAR**, apare la București, la 1 iulie 1930 (un singur număr), editat de ziarul **PROLETARUL**. Colaborează: M. Cruceanu, Dem. Bassarabescu, Barbu Lăzăreanu și alții.

● **BLUZE ALBASTRE**, bilunar, București, 5 iunie—31 iulie 1932, (patru numere; al cincilea este confiscat). Al. Sahia, redactorul responsabil, publică, în numărul 2, povestirea *Revolta în port*. Din cuvîntul către cititori: „Revista **BLUZE ALBASTRE** este dedicată maselor proletare. În această revistă noi am dori ca muncitorii să găsească o bucurie adevărată, o clipă de încîntare a sufletului atunci cînd orele de muncă încordată îi mai dau răgaz să-și plimbe ochii pe hîrtia scrisă...”

● **CADRAN**, Iași, ianuarie—aprilie 1934 (patru numere). Redacția: Sandu Telejean și George Mihail Zamfirescu. În primul număr se anunță: „**CADRANUL** va deschide coloanele sale tuturor problemelor și fîmîntărilor de gînd, de suflet și de așezări umane caracteristice timpului; promovarea frumosului, libertății de gîndire, trezirea și creșterea spiritului de umanitate în toate sufletele și dorul de progres și civilizație...”

● **ERA NOUĂ**, revistă lunară de filozofie, literatură și știință. Director: N.D. Cocea. Apare cu articole semnate de: Radu Popescu, Al. Sahia, Ștefan Roll, Silviu Iosifescu, Miron Constantinescu, Miron Radu Paraschivescu, Ion Călugăru, Al. Voitin.

ADA KALEH

GÎNDUL NOSTRU DE NELINIȘTE

Ada-Kaleh, stranie sonoritate, acoperind pînă mai ieri o lume mai puțin cunoscută, spre care acum orice demers este inutil, a poposit definitiv în memoria noastră și ne vine greu să acceptăm că insula de altădată, pentru cei mai mulți dintre noi însemnînd, adesea, mai mult o oază de pitoresc și mai puțin o civilizație, mai mult o escală turistică ocazională și mai puțin un reper de permanență a istoriei, a dispărut pentru totdeauna întăcerea lichidă a marelui fluviu.

Înaintăm tăcuți, doi vizitatori privilegiați, în această zi de toamnă cu cerul prăbușindu-se sterp peste Dunăre, pradă aceleiași neliniști iscată de nemișcarea fluviului, de copacii încrămeniți deasupra acestei nemișcări, înaintăm tăcuți pe această insulă Șimian, poate grăbit și nu tocmai motivat chemîndu-se de acum înainte Noul Ada-Kaleh și ochii adună măturii, semănatela tot pasul: fragmente de ceramică neagră din neoliticul tîrziu, irizate în linii imaginînd un limbaj convențional, al cărui cod ne scapă; cioburi de vase în care, în urmă cu două mii de ani geto-dacii depozitau — în așteptarea unor evenimente ce nu aveau să-i cruțe — grîne; rămășițe de urne funerare și de vase pentru apă, ce vor fi fost scoase din fîntînă săpatem mult dincolo de adîncul Dunării; privim, așadar, însemnele unei civilizații și — alături de tăcerea lutului ars în forme de o grație și, deopotrivă, neobișnuită pentru noi acum bărbăție — încercăm să reconstituim imaginea acelor oameni puternici și liberi, împinși de vremuri potrivnice să-și convertească obiceiurile și gîndurile lor pașnice în obiceiuri și gînduri de apărare, încercăm să aflăm la capătul acestei imagini ce vor fi simțind supușii lui Zamolxe atunci cînd Apollodor din Damasc și-a aruncat, orgolios, iscusința și cutezanța arc peste Dunăre.

Și privirile se opresc în zidurile mute ale cetății, în galeriile acum încăpătoare, și ne întrebăm cum vor fi fost cele din cetatea veche, pînă la „binecuvîntata” inundație din anul 1714, cînd insula a mai dispărut odată, a fost acoperită cu un strat de mîl înalt de aproape doi metri. În replica acestor galerii prin care oștirile turcești și habsburgice și-au cărat munițiile și tunurile și morții, și disperarea și

înfrîngerea și umilința, ne întrebăm. Galerii boltite savant, menite să susțină povara acoperișului sub ploaie nimicitoare de ghiulele, adăpostind mai puțin speranța în ziua de mîine și mai mult rugăciuni și imprecății îndreptate cu aceeași fervoare, către Allah sau Iisus, izvorite din nepăsarea ultimului ceas.

Galerii care dincolo, pe Ada-Kaleh, începeau și se terminau în porți impunătoare, înălțate din blocuri de piatră, paralipipedice, pe a căror suprafață exterioară mîinigrăbite au scrijelit, sub semiluna deteriorată de pe fronton, numele cîtorva anonimi apărători ai cetății, trecîndu-i într-o efemeră nemurire. Cînd tot pe Ada-Kaleh, dar acum vreau să spun, înaintea insula să fi „poposit” sub apele necruțătoare ale Dunării, alte mîini au caligrafiat neutru, cu vopsea albă, numere, probabil ultimele însemne pe care le-au purtat aceste blocuri, menite să recompună aidoma, porțile vechii ortărețe.

Și, astfel, Ostrovul Șimian, însuflețit după aproape două mii de ani, loc de pășunat, pînă aproape de noi, pentru turmele ultimilor oieri, reintră neașteptat în prezent, sprijinind, cu istoria sa, un edificiu a cărui rațiune încercăm s-o înțelegem.

E timp de reculegere, acest timp pe care îl petrecem pe Ostrovul Șimian. Deschizăturile din ziduri, perfide elipsoide prin care muschetele, puștile și pistoalele pocneau în torente nesfîrșite de pulbere, orificiile pe unde țevile de fum împrăstiau metal incandescent, își pierd însemnătatea, contururile lor estompînd, curios, chiar și amintirea celui asediu prelungit la care a fost supusă cetatea timp de trei ani la rînd, cînd, după o rezistență îndîrjită, asediaților, în rîndul cărora se luptau romîni din Transilvania — numele săpate în piatra porților depun și astfel măturie — le-a fost garantată libertatea dacă se predau. Ceea ce n-am uitat, însă, este că sultanul sau vizirul, sau ce-o fi fost, sperînd pentru liniștea și rangul său un cortegiu prelung, cu disperare ar fîstrîgat Allah! văzînd ieșind din cetatea terciuită doar 284 de fantome în zdrențe, la capătul puterilor.

Și pentru ca istoria să ne ofere, gene-

roasă ca întotdeauna, amănunte pieresti, adăugăm că cei 284 de supraveghetori ai masacrului, cărora sultanul le-a dat onorul în fruntea armatei sale victorioase, au fost condamnați la moarte de guvernul austriac, pentru înaltă trădare, și numai un decret emanat de la augusta față a împăratului a scutit manualele de istorie de încă un reper sîngeros. Ne mai amintim că, după primul război mondial, cetatea, lipsită de garnizoană, conform convenției de la Versailles, s-a odihnit pînă în 1924 în paza a 7 ieniceri împodobiți cu flinte prin țeava cărora pulberea umedă nu avea să mai descaree plumbi. Încît, privind din față cetatea strămutată aici, pe Ostrovul Șimian, ne întrebăm, noi, cei doi vizitatori, dacă zidurile acestea fără viață, cărămidă peste cărămidă, într-un ultim efort de a simula istoria, istoria unor nesfîrșite tragedii, această masivă închegare de ziduri va mai putea să amintească de ceea ce a fost cîteva sute de ani, acolo, pe acel Gibraltar strategic, aflat la una din porțile Europei Centrale.

Nu știm cît din ceea ce a însemnat microcivilizația de pe Ada-Kaleh va renaște pe Ostrovul Șimian, nu bănuim nici cît din chemarea sa va prelungi minaretul moscheii ce va fi ridicată pe una din laturile cetății, nici cît din fosta insulă va reprimi chiparoși, moșmoni și lămpi înverzind în fiecare an. Ceea ce știm cu siguranță este că noul Ada-Kaleh va fi, nu peste mult timp, unul din punctele turistice căutate, că vor fi replantate aici o duzină de case turcești la umbra unui mare hotel de lux, că turiștii se vor abandona plajelor și aleilor ce vor împînzi insula și că — suprem deliciu! — vor degusta rahatul și halvița turcească „îngăduită” generos de ultimii indigeni.

Și-n ceasul în care Ada-Kaleh își odihnește zbuciumul sub valurile albastre ale Dunării, să ne întoarcem privirile spre Ostrovul Șimian — gîndul nostru de liniște și pace — acolo unde una din ctitoriile ciudate ale timpului s-a înălțat fără legendarul sacrificiu al Anei și fără alt temei decît acela de a constitui o escală turistică ocazională pentru înțeleptul de mîine peregrin.

NICOLAE ADAM

ASTĂZI LUĂM MASA CU PĂSTOREL TEODOREANU

Mulți dintre prietenii lui Păstorel îi spuneau că miroase a tutun de Iași. Adevărul este că întreaga lui ținută — dealtfel mai totdeauna destul de îngrijită — răspîndea un miros dulceag de cutie cu tutun atunci deschisă.

Feciorul lui Conu Oswald se socotea mai totdeauna cel care plătește, cu toate că nu achitase niciodată oreo notă de plată. El spunea:

— Nu umblu cu bani, că-s purtători de microbi.

Dar lumea-l accepta și-i căuta compania pentru cozeriile lui, pentru antren și vioșie.

Iată-l deci și de data aceasta cu rămășagul aranjat.

Trebuia dat răspuns la două întrebări. Bineînțeles că cel chestionat (în cazul unui răspuns eronat) era nevoitsă plătească întreaga consumație.

Marțial și cu un aer de profesor examinator, Păstorel lansă prima întrebare,

fixînd cu degetul două ciorbe căzute parcă din cer:

— Fiți atenți la întrebare. Să mi se răspundă care dintre aceste două ciorbe e de schimbea, și care e de burtă?...

— Asta-i de burtă, că-i mai fierbinte, zise unul, bălăbănindu-se și lingîndu-și degetul după ce-l înecase în ciorbă.

— Prost! Treci la loc! Cinci sticle de șampanie la barul „Zisu“.

Și farfuriile fură înlocuite cu altele, în hazul general.

— A doua întrebare, continuă Păstorel, și fixă din nou cu degetul farfuriile aburinde: Ei, care dintre aceste două ciorbe e de burtă și care e de ciocănele?... Aveți voie să și gustați.

E lesne de înțeles că răspunsul sosi în cor, dar la fel de eronat:

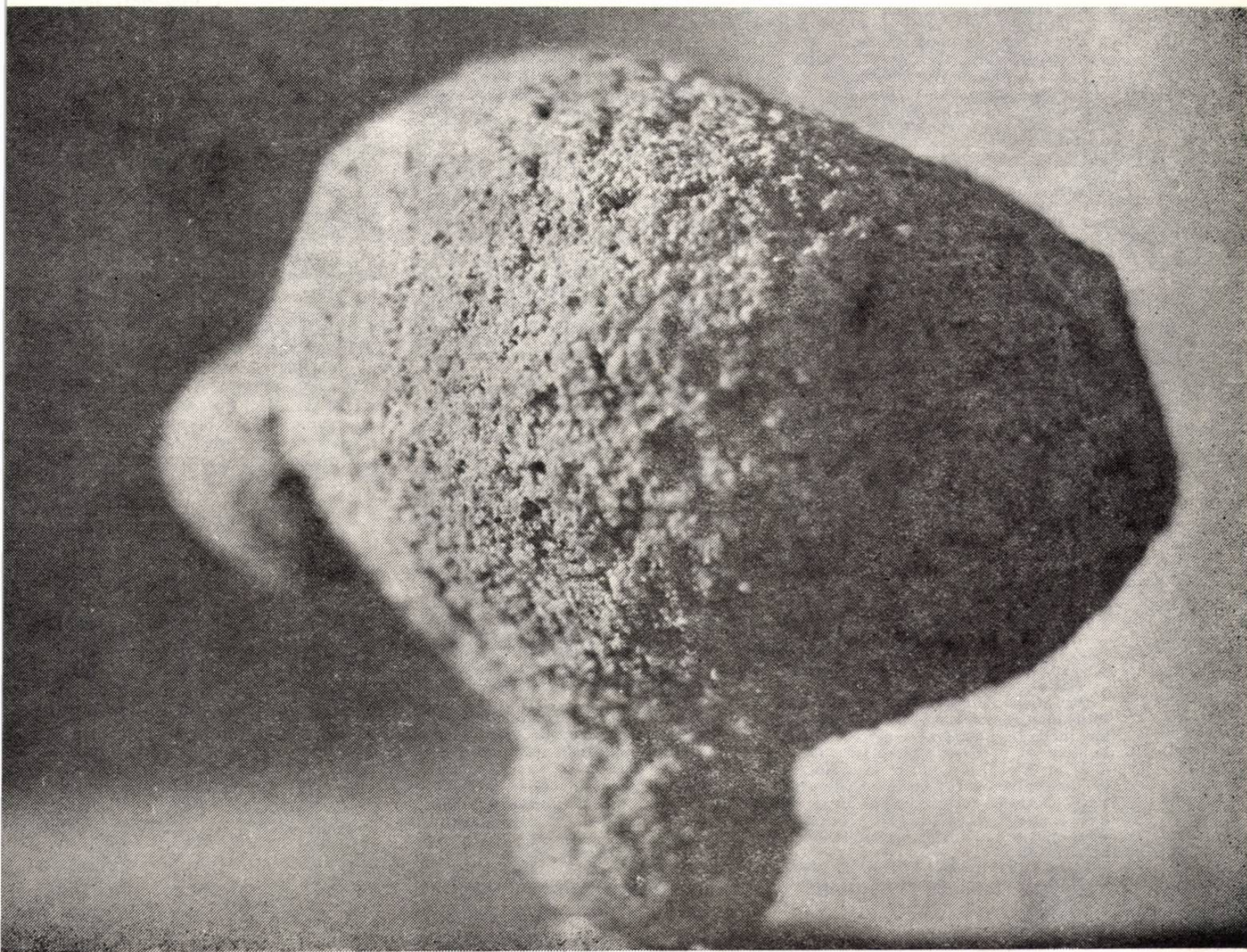
— Hai, că ai luat plasă, Păstorel: amîndouă sînt de burtă, ce mai!... se împăună unul.

— Bine, achită nota, și haideți la „Capșa“ pentru explicații, hotărî Păstorel, și toată gălăgia lor se topi în tropotul cailor de la cele două trăsuri angajate.

Ca să-i urmărim pînă la „Capșa“ pentru răspuns la cele două întrebări, ne-ar lua prea mult timp; ia să-ncercăm cu modestele noastre puteri.

În primul rînd, ciorba de burtă și ciorba de schimbea sînt unul și același preparat, cu deosebire că cel din urmă e un neologism cu același înțeles. În ceea ce privește ciorba de ciocănele, e cu totul altceva. Ea are la bază numai specialități din purcelde lapte, și anume: sfîrcuri de urechi, de limbă, de ficat, de rinichi, de codițe... întărite toate cu gelatina piciorușelor (și acestea doar scurtate). De aceea se spune că ciorba de ciocănele te scoală de pe boală și te întinește. Poftă bună!

I. D.

ALMANAH

Nu numai cuvîntul **almanah**, dar și conținutul pe care îl denumește a trecut printr-o îndelungată și sinuoasă evoluție.

Spre finele antichității și în evul mediu almanahul cuprindea un calendar detaliat, însoțit de indicații astronomice și de pronosticuri meteorologice pentru tot anul. Firește, nelipsite din almanah — chiar pînă nu demult — erau și speculațiile astrologice, horoscoapele. Faptul punea almanahul într-o lumină defavorabilă printre celelalte feluri de cărți, și de aici expresiile peiorative franțuzești *faiseur d'almanachs* (cel care face preziceri avînd pretenția de a cunoaște viitorul) și *un almanach de l'an passé* (lucru care nu mai prezintă interes). În acest sens, foarte vechi și restrîns, termenul **almanah** e sinonim cu **calendar**, termenul din urmă folosindu-se, chiar cu accepția de almanah în vremuri foarte apropiate de a noastră, deși obiectul denumit așa devenise mai complex decît un simplu calendar.

Cu timpul, mai ales după apariția și avîntul tiparului, cînd almanahurile devin tot mai numeroase în Europa, căpătînd caracterul unor periodice anuale, partea calendaristică se restrînge treptat și face loc unor indicații de ordin practic: datele și locurile celor mai importante tîrguri sau bilciuri de peste an, liste de prețuri, sfaturi pentru lucrarea cîmpului în diferite anotimpuri. Uneori, pe lingă partea calendaristică și cea practică, de altfel ultima strîns dependentă de prima, se adaugă și o parte mai mult sau mai puțin distractivă, cîteodată nu lipsită de ambiția de a da o oarecare instrucție cititorilor din clasele sociale medii, pentru că în primul rînd lor li se adresa o astfel de scriere. Această parte cuprindea maxime sau proverbe, anecdote, mici povestiri sau relatări de întîmplări într-o măsură mai mare sau mai mică senzațională. În această accepție, mai ales dată fiind partea practică, termenul care constituie obiectul acestor rînduri devine parțial sinonim cu **anuar** (deosebirile rămîn însă mari între obiectele denumite azi cu cei doi termeni). În ceea ce privește partea distractivă din acest fel de almanah, cu pretenție de literatură, neacoperită de cele mai multe ori, făcea și ea din acest gen de literatură ținta unor ironii: „Anecdota, calamburul, acolo fiind la preț, / Cată-te prin almanahuri și vei trece de isteț” — scria Vlahuță la 1888.

Dar almanahul nu va rămîne pentru totdeauna în stare de cenușareasă a literaturii. La un moment dat, care trebuie situat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, el trece printr-o evoluție divergentă: pe de o parte prin lărgirea sferei de interes pentru secțiunea practică, pe de alta prin acordarea unui spațiu mai întins, chiar exclusiv, beletristicii.

Prima direcție dă naștere la două specii de almanah, amîndouă neliterare,

strict informative, adresate unui public din ce în ce mai larg. Mai întîi, este vorba de almanahul cu viză retrospectivă, în accepția de *cronică* sau *efemeride anuale*, în care se consacră dări de seamă activității desfășurate în anul încheiat, într-o țară și peste hotarele ei, în diferite domenii (titlul articolelor cuprinse sunînd cam așa: anul politic și diplomatic, anul juridic, literar și artistic etc.), sau în accepția de *agendă* ori *program*, deci cu viză predominant prospectivă, anunțînd felurite evenimente sau manifestări pentru anul care urmează, cum procedează unele edituri germane, care editează un fel de cataloage cu probe de text din volumele în curs de apariție. Altă specie din prima direcție este almanahul specializat, care popularizează fenomene, descoperiri, realizări dintr-un domeniu sau altul al științei (*Almanahul medical*, de pildă) sau sintetizează date utile în diferite domenii ale vieții practice (*Almanahul nautic*, între altele). Este de observat că, de multe ori, aceste subtipuri se pot împleti în cuprinsul unuia și aceluiași almanah, conferindu-i caracter de *miscelaneu*, *caleidoscop*, *magazin anual* sau *enciclopedie populară*. Fără îndoială că o asemenea accepție a cuvîntului trebuie să fi avut în vedere Iancu Brezeanu, celebrul interpret al personajelor celui alt mare Iancu, Caragiale, cînd răspunde într-un interviu din 1931: „Poftim ce mă-ntreabă omu-ăsta? Ce crezi dumneata, că sînt almanah?” la întrebarea dacă învîța bine în școala primară. Nu trecuse nici o jumătate de veac de la versurile lui Vlahuță, dar se pare că ne aflăm departe de vremea mizeriei almanahului.

Mai există și alte specii de almanah derivate din prima direcție. Almanahul umoristic, de exemplu, în care partea distractivă din almanahul obișnuit ia o extensiune excesivă sau chiar absolută, întîmplîndu-se uneori ca spiritul cultivat în paginile unui almanah de acest fel să fie foarte ieftin, alunecînd în frivolitate și vulgar, ceea ce a prejudiciat din nou o vreme reputația genului. La antipodul acesteia se situează o specie oarecum sobră, reprezentată între altele de vestitul *Almanach de Gotha*, unul din almanahurile de informare cu cea mai îndelungată tradiție (1763—1944, 1956—...), un fel de anuar genealogic și diplomatic, cuprinzînd, alături de date administrative-statistice asupra tuturor țărilor lumii, genealogiile familiilor regale și princiare.

A doua direcție dă naștere almanahului exclusiv literar, specie reprezentată la începuturi, de pildă, prin *Almanach des Muses* (1764—1833), care cuprinde mai ales poezii. În această specie se renunță cu totul nu numai la partea practică, dar și la aceea calendaristică. Specia este cunoscută și la noi încă din secolul trecut: *Almanachului Societății Academice socialo-literare „România jună”* (Viena, 1883—1888) stringe în paginile

primei sale ediții — de acum nouăzeci de ani — colaborări ale lui Alecsandri, Creangă, Eminescu („Luceafărul”), Gane, Maiorescu, J. Negruzzi, I. Sbiera, Slavici, Xenopol și ale altora.

Almanahul „Societății Scriitorilor Români” pe 1912 motivează, în *Precuținare*, renunțarea la partea calendaristică printr-un accident („n-am mai găsit cu cale s-o mai adăugăm pentru anul acesta cînd toate calendarele sînt apărute de atîta vreme”), dar absența părții respective era deja o obișnuință pentru almanahurile literare. În paginile lui își dau concursul condeiele lui Agârbiceanu, Anghel, Bassarabescu, N.N. Beldiceanu, Brătescu-Voinești, Coșbuc, Chendi, Al. Cazaban, Davidescu, Dragoslav, Eftimiu, Gârleanu, Goga, Iosif, Lovinescu, Minulescu, Natalia Negru, C. Pavelescu, Rebreanu, Sadoveanu, Stamatiad și ale altora încă pe atîția...

Se vede de-aici că almanahul literar poate fi socotit un fel de *mozaic* literar al momentului în care volumul apare. Rezultă, ca definiție generală, că **almanahul** este astăzi un gen de publicație periodică, de obicei anuală, cu dimensiuni de volum, subordonînd diferite specii, disociabile după conținut sau după cercurile de cititori cărora li se adresează.

În ceea ce privește istoria termenului care denumește genul nostru de publicație, lucrurile par să fie mai complicate. Cuvîntul e atestat în Occidentul european spre sfîrșitul evului mediu, în Anglia la 1267, în Italia la 1345, în Franța la 1391, iar în Spania la începutul secolului al XV-lea. În Olanda apare la 1426 și de-aici trece în Germania, de unde pornește spre Europa centrală și răsăriteană. Azi este prezent în mai toate limbile europene, fiind deci un *cuvînt internațional*.

C. DOMIDE

O PRIETENĂ A POPORULUI ȘI

A CULTURII ROMÂNEȘTI

Născută în anul 1906, Lepoșava Șt. Pavlović și-a petrecut o parte din anii studenției la București, unde a audiat cursurile de istoria, cultura și literatura poporului român ținute de Nicolae Iorga, Nicolae Cartoian și Ovid Densusianu.

Profesoară de limba franceză, pictoriță angajată major în mișcarea artistică din țara sa, Lepoșava Șt. Pavlović desfășoară o vie activitate de prezentare a literaturii române în Iugoslavia anilor de dinaintea celui de al doilea război mondial, alăturându-se strădaniilor de propagare a culturii noastre în paginile presei iugoslave depuse de Nicolae Iorga și Mioddrag Ibrovac.

Începînd cu anul 1935 cercetătoarea iugoslavă publică în reviste de prestigiu din țara vecină o suită de articole ce au drept scop familiarizarea specialiștilor cu creația populară română privită în complexul coordonatelor balcanice comune, dar și ca individualitate bine determinată.

Strădaniilor Lepoșavei Șt. Pavlović datorăm și prima antologie de beletristică românească publicată în Iugoslavia în anul 1940, căreia îi asigură traducerea textelor și prefața.

Cuvîntul introductiv al volumului *Odloci rumunsce proze* (Fragmente de proză românească) își propune să înfățișeze cititorului iugoslav, într-un spațiu restrîns, un tablou al literaturii românești de la origini pînă în epoca contemporană. În ciuda maximei condensări, autoarea reușește să ofere judecăți de valoare juste, chiar dacă pe alocuri tributul plătit criticii literare a timpului aduce daune, e drept minore, scopului propus.

Sumarul antologiei cuprinde opt scriitori și un număr egal de opere: Costache Negruzzi — Alexandru Lăpușneanu, Vasile Alecsandri — Vasile Porojan, Al. I. Odobescu — Pseudokinegheticos — Bărgan, Ion Creangă — Moș Ion Roată și Unirea, Mihail Eminescu — Sărmanul Dionis, I.L. Caragiale — Două loturi, I.A.I. Brătescu-Voinești — Puiul, N. Iorga — Rezistență pînă la capăt, Mihail Sadoveanu — 24 iunie (fragment).

Selectarea autorilor ca și a operelor se face, în general, după criteriul valorii literare, estetice. Remarcăm alegera unor opere ce marchează evoluția limbii literare românești, cu un grad înalt de dificultate pentru transpunerea dintr-un

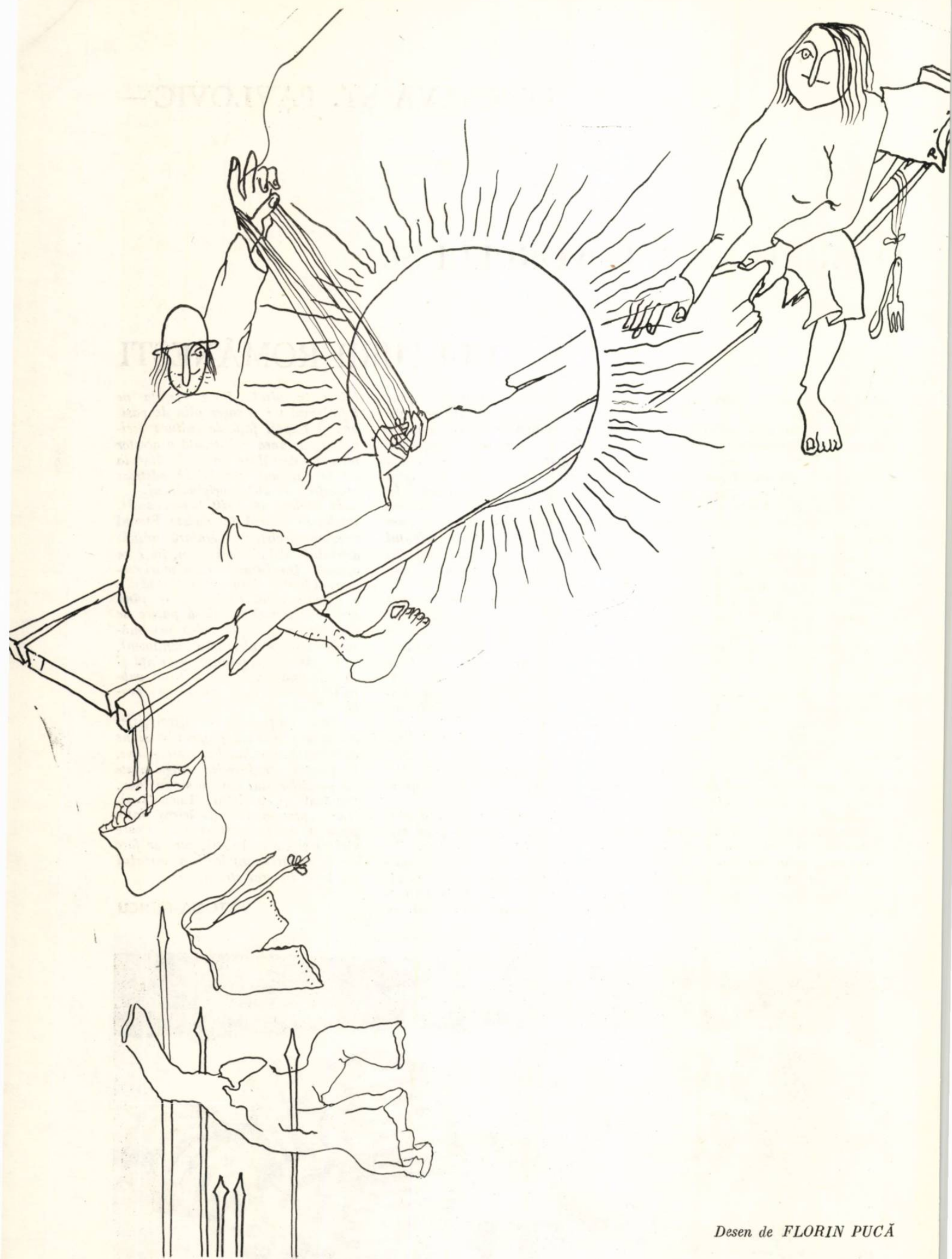
idiom în altul. Dacă prefața ne înfățișează un mesager plin de pasiune și respect față de cultura vecinilor, versiunea sîrbocroată a acestor texte ne dezvăluie un traducător la fel de pasionat, capabil să păstreze atmosfera și stilul originalului.

În același an 1940 Lepoșava Șt. Pavlović publică în revista *Strani pregled* (Revista de literatură străină) articolul Mihail Eminescu, în care afirmă: „Unul dintre cei mai mari creatori ai limbii, Eminescu a știut să dea o valoare nouă cuvintelor ce pînă atunci avuseseră o redusă putere de expresie, a știut să redea nenumăratele nuanțe ale unui sentiment, să exprime cu siguranță, ușurință și cu o divină muzicalitate toate subtilitățile celor mai complexe probleme”.

Pentru a-și susține afirmațiile, autoarea utilizează propria versiune sîrbocroată a stihurilor eminesciene. Remarcăm traducerea fragmentate ale poeziilor *Mai am un singur dor*, *Împărat și proletar*, *Luceafărul*, *Glosă precum și tălmăcirea integrală a două scurte creații*: *Peste virfuri și Ce te legeni*, care ar face cinste oricărei antologii a versului românesc în grai străin.

VICTORIA FRÎNCU

Desen de FLORIN PUCĂ

UMORUL ȘI SATIRA, TRĂSĂTURI POSIBILE ALE FANTASTICULUI

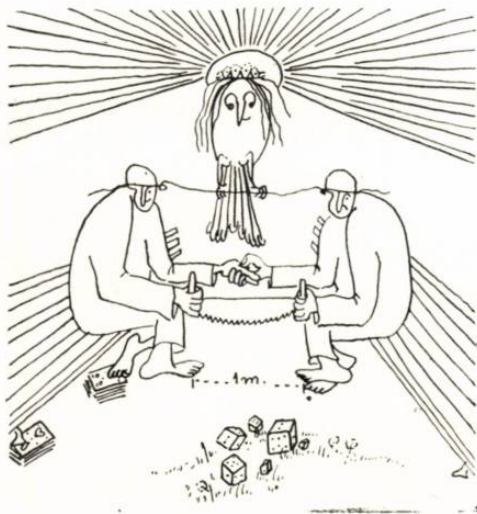
Predispoziția artistului spre peisaje de plumb cu sori construiți din păienjenișul unor fire de oșel, fire prelungite apoi în țesături fastuoase și stranii, nu s-a modificat în esență. Rămurișul coarnelor de cerbi megaliți continuă să se metamorfozeze în coroanele unor arbori care, de la înălțimea perspectivelor secret algebrizate, strălucesc arcuiri de triumf pentru iubita celestă. Vocația anotimpurilor roditoare, pe care Păcală-cu-un-singur-ochi o află în interiorul astrului fierbinte (astru asimilat unei magazii insolite, plină de frunete și tulpini cu sevă dulce), capătă însă o expresie neobișnuit de pregnantă atunci când jocurile convenției de geniu se amplifică prin paradox și ironie. Reintors pe pământ, cu flori enorme, cu legume și vinuri în care pilpile roiul de ținte stelare, Pucă-Păcală se hotărăște să-și depășească destinul. Melancolia și gravitatea, spaimele cu ecou sepulcral, trec prin „coridorul” maliției, propulsate de un ascuțit al hazului convertit în grotesc și fantastic. Într-o astfel de etapă, creatorul se dorește eliberat de damnațiunea lacrimii pentru a cîștiga surisul înțelepciunii. Izbîndind, Florin Pucă se instituie și de astă dată în dumnezeul hîrtiilor sale; fără să pregete își compune o lume a levitației și a hibrizilor. El pășeste plutind într-o casă unde îl așteaptă un personaj feminin cu forme „din cale afară de rotunde”, cu un coc umflat ca o ciupercă de creșcătorie, un personaj pușin cam timp, un fel de cucoană „încurcă-

boreane”, împlinind cuplul năstrușnic ce trece prin ziduri aparent solide ca prin felii de pandispan, cuplu ce se amuză de minune privind un Păcală geamăn care tot încearcă să încalcece un cal falnic dar, zădărnice, picioarele îi alunecă „prin burta murgului ca o ață prin urechile acului”. Nimic nu se sfîrșește, nimic nu șade locului, plămuitorul desfășoară într-o cascadă pretextele fabulei, modifică, adaugă, inventă tipologii grafice, demonstrînd într-o manieră decisă forța bunului simț, valențele inteligenței, modelînd calamburul cu virtuozitate. Un fotbalist trage năpraznic spre poartă, dar mingea rămîne suspendată în aer, iar nepricopsitul ofensiv se rostogolește ca un burduf în plasă; doi tipi cu niște saci peteciți, trași peste capete, își string mîinile cu efuziune declanșînd o comedie a orbeților; Pegasul poetului parodist, indignat „de ce-i aud urechile” îi strigă lui Mircea Micu: — Huuoo, și fuge la „Serviciul Personal” pentru a-și căuta un alt stăpîn. Păcală, așezat pe un covor în mijlocul șoselei, a încins, împreună cu agentul de circulație, o partidă de zaruri. În spatele lor, șiruri de trecători se uită extaziați la protagoniști; un avion aterizează pe trei sîrme de telegraf, un individ, cu pălărie căzută pînă pe umeri conduce, o bicicletă care, la rîndul ei, trage un tren cu un singur călător, iar deasupra primului vagon apare coșul de fum adaptat de la locomotivă, probabil desființată.

O atmosferă de pace și voinție se adună în liniile ce decupează „aceste ștregării ale minții”, pe bolțile senine păsări cu trupuri de păstrăvi și cozi de păuni zboară lin, ondulînd semnele tușului — schițe de toată minunea.

Grafismul lui Florin Pucă, artă parafică în care urma penitei se manifestă sub toate formele, conture intersectate, întrerupte sau în volute, sprijinite pe fundaluri tratate compact, potrivite impulsurilor fecundate de sușul ideii, determină în fiecare desen un singur arabesc, afirmație înțeleasă ca sorginte inițială a structurilor. Acest edificiu este opera unui scrupulos care a ajuns să se admită, trecînd peste o rezervă complicată, și să-și învingă pudoarea în fața „zgomotelor și încelestărilor din arenă”. Reperele pe care le distinge le-a prefigurat într-un raport între tonuri, într-o savoare de substanță, într-o rînduire de planuri în care plăcerea extremă a expresiei ajunge pînă la barocul figurilor. Dar mai este ceva. Ca să nu cadă în cursa geometrismului steril, Florin Pucă ambiționează să dăruie planșelor sale tonalități și „valori tactile”, sporind posibilitățile optice, înlesnind descifrarea unor mize tainice într-un acord vibrant de ritmuri și corespondențe. El are, într-o măsură aproape de necrezut, atributul de a sugera privirilor uimite plasticitatea poetică a chipurilor și obiectelor într-un peisaj urm ian.

Adrian BELDEANU

GARABET IBRĂILEANU
despre

TUDOR ARGHEZI

Luceferii „plini de voie și de har“ ai d-lui Arghezi ne dau splendoarea cerului atât de românesc, văzută și simțită în veacuri de pe „un picior de plai“ de păstrătorii evlavioși, care au lăsat în urmașul lor „saricile pline de oseminte“. Și ar fi păcat să nu existe și acest cer în literatura universală...

Cette foncete d-or, obscuritatea lui, uneori, vine din greutatea, comună, de a exprima. De cele mai multe ori este ea concentrare, transfigurare extremă a realității, deci expresie la extrem personală — și, încă, retragerea poetului din lumina zilei în străfundurile existenței sale, unde cu greu putem să ne dăm seama cum se mișcă. Și vom adăuga că d.A (rghezi) nu umblă pe drumurile trase, pe șinele care hotărăsc dinainte invariabil traseul, apucă de-a dreptul spre culmi, pe sub tufișuri, escaladează stînci, aici îl vezi profilat pe cer, cum escaladează o stîncă, aici dispăre. Ralea are dreptate: se luptă cu forma — pentru că nu suie pe drumul știut. Se chinuie prin rîpi și mărăcini, gîfție, ezită, apucă pe aiurea. Dar triumfă și ajunge pe unde nu poate să ajungă șinele, la puncte cu perspective grandioase, văzute numai de el. Sînt pe locul sigur — mai larg, fără varietate de orizont. Arghezi e frumos ca Negoitul, e frumos prin neguri, prin prăpăstii, prin întunecare, prin inaccesibil — și nu prin ceea ce sîntem obișnuiți să numim frumuseță.

A ridicat la valoare de artă cuvinte foarte rutiniere și idei, situații. Cuvîntul nu se poate materializa, ci ideea.

Prin „materializare“ eu înțeleg că d. Arghezi a voit să spună că a dat cuvintelor toată valoarea lor, tot înțelesul lor primitiv. Obiectul printr-un singur cuvînt, și nu noțiunea. Din ce adîncuri vine?... Arghezi a auzit în el ecoul unchieșilor. Experiența prin veacuri a rasei tari vorbește în versuri. El n-a îmbogățit ori înfrumusețat limba și a spune că limba e a lui, încă nu e nimic. El a dat un pumn puternic în declinare și cuvintele limbii au sărit din locul lor, s-au răsculat, s-au întîlnit altfel sub bagheta lui Arghezi și s-au pomenit redînd o stare de suflet unică. E suferință, gravitate și mîndrie sintaxa lui Arghezi — oricare e subiectul poeziei. Această creare din adînc scapără de scînteii geniale.

...Cînd am cetit prima sa poezie am conchis: nebunie ori geniu. N-am fost denunțat... Aduce ceva (prin veacuri, prin cuvintele lui) grav, poporan, bisericesc — de la cnejii creștinați prin peșterile Carpaților.

Arghezi a transformat nobleța în etats d'âme. Îl văd transfigurînd totul, însușindu-și totul, stînd ca Ianus per ruinele naturii. Ruini, căci i-a schimbat sensul, proporțiile, i-a dictat legea sa.

ÎNCHINARE
LA
CLASICI

MĂRTURISIRE SECRETĂ

Poezia face parte din domeniile Spiritualului.

Am ales Poezia avînd o nativă vocație către meditația solitară și contemplația enigmatică. În felul acesta, pentru mine, Poezia părăsește albia esteticului și mai ales, constanta ei fatală, aceea de a fi un gen literar. Poezia sălășluiește în regiuni mult mai profunde, sub zăriștea ontologicului, dincolo de expresie și cuvînt, acolo unde începe marea aventură a existenței, care poartă un lucru de la ne-ființă spre ființă cum ar fi spus, acum mai bine de cîteva mii de ani, Platon. Această Poezie va fi, întotdeauna, o Poezie de cunoaștere și implicit se va situa în axiologie, fiind un criteriu al ființialului dar și un judecător al valorilor existenței. Volens nolens, aici se ivește necesitatea unei morale: de la Poet la Poezie, de la Poezie la Viață și de la Viață la Poet. Triunghi perfect, cu laturi egale, adăpostind misterul Poetului. Pentru că Poetul și Poezia sunt de fapt același lucru. A te perfecționa pe tine însuși pînă la desăvîrșire, a fi egal cu tine în orice oră a vieții fără fisuri morale sau metafizice, a nu uita, a avea memorie, a fi într-o neîntreruptă veghe nocturnă, iată cu ce se ocupă această „profesiune a miracolului“. E ca și cum te-ai șlefui asemenea unui diamant, ca și cum tu ai fi opera de artă fragilă menită eternității. Așchiile sărite din acest dureros bloc de piatră sunt, poate, poemele, jurnal de bord al unui om care învață să trăiască dar și să moară fără să-i fie rușine. Poetul este acel zeu din poemul lui Lucian Blaga, care se destramă cu fiecare cîntare... Limita acestei cîntări este Tăcerea... Limita sau desăvîrșirea.

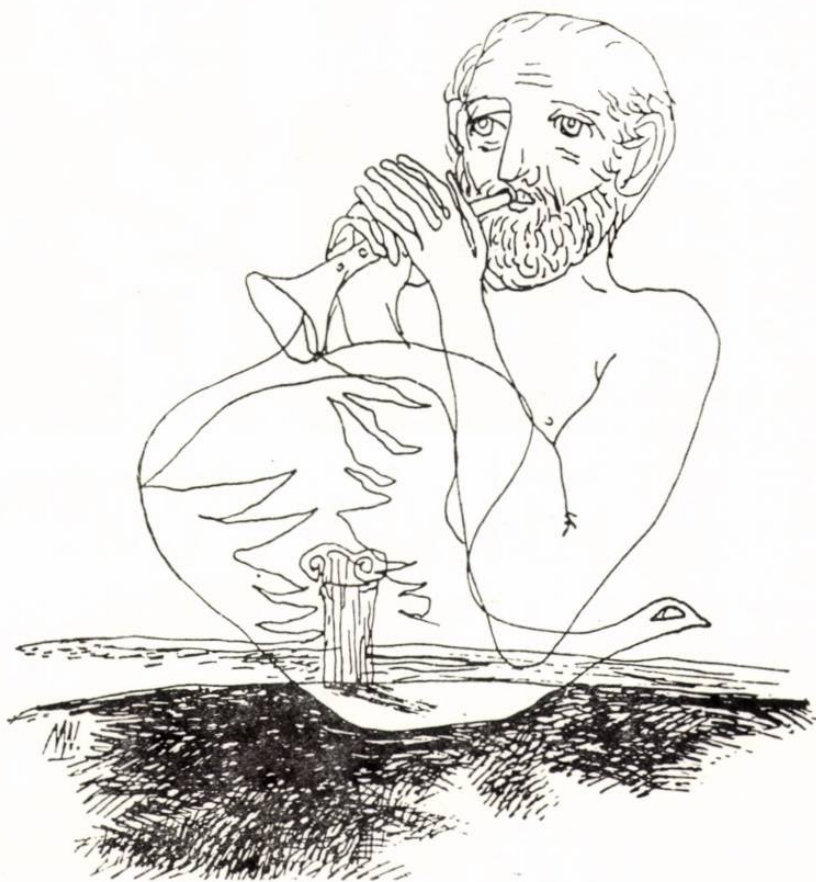
O dată cu Gottfried Benn, cred că Poezia este arta cea mai ascețică, mai austeră. Pe orizontală doar trei teme, încă de la începutul lumii: viața, dragostea, moartea. Plenitudinea ei se realizează numai pe verticală — în sus, elevație și purificare existențială, și, în jos,

gravitate și revelație morală a ființei. În acest deșert arid nici o concesie. Sunt convins că orice cuvînt care te trișează, sau cu care ai vrea să trișezi, poartă o otravă capabilă să te ucidă ca om și ca artist deopotrivă și nici un antidot nu te poate salva. Răspunderea pe care ți-o asumi constituie o mare fericire într-o mare nenorocire. Am învățat de la Vasile Pârvan să nu cer nici o răsplată. Gloria pentru Poet poate nici un există. Sau există voluptatea de-a o lăsa altora... Ori, dacă există, ea se află într-un singur punct definit admirabil de Boschère: „La gloire, pensait-il, ne pouvait être une conséquence ni de la publication, ni de la louange. La gloire, dans le secret de son

âme était acquise au moment de la première rencontre du poète avec le poème sur le plan transparent de l'inspiration“.

Arhitectura morală și metafizică de care m-am înconjurat este legea mea de aramă. Știu că cea mai mare libertate ți-o dă regula — așa cum Poezia nu se face cu cuvinte ci cu raporturi de cuvinte. În mod absolut, idealul meu de Poet, un *modus vivendi*, ar fi anonimatul... să dispar complet într-un mănunchi de poem!... Și, de cîte ori ar fi altfel, înseamnă că poezia mea este un mare eșec... Îți cer iertare, iubite cititor, ori confrate pentru acest autoportret, poate superlativ, dar... „ce flottement heureux entre l'apire obscurité et la meilleure lumière“...

PAUL EMANUEL

MIRON RADU PARASCHIVESCU

PORTRETUL UNEI ABSENȚE DE CONSTANȚA BUZEA

*Dorea să fie într-un loc tihnit
Cu pomi pe rod și iarbă necălcată,
Și plănuia jur-împrejur un zid,
Dar l-amîna mereu pe altă dată,
Păstrînd, de nostalgie biruit,
Un gard sărac din iederă ghimpată
Înspre Teleajen dinadins rărit,
Să vadă-n vale umbra aruncată.*

*Cîndva lăcătuată cu dichis
Și unsă, poarta, și prevăzătoare.
La iarnă auzim că s-a deschis
Și s-a pierdut ușor, din întîmplare,
Că lemnul ei dospit de multe ploii,
Ori, atîrnat în vară ca să sece,
S-a risipit și-l poate ridica
Un friguros care spre casă trece.*

*În mijlocul livezii adunată-i
O masă a tăcerii, — piatră mare.
Teleajenul a ros cu dinți de apă,
Și Prahova, și ploile amare.
Poetul a văzut, întors în sine,
Dorința sa de-a o avea sub meri,
Albește ca o blindă așezare,
De-atîtea ierni, de-atîtea primăveri.
Această casă parcă e vrăjită,
Miracole sînt pomii-n aer scriși,
Delir de crengi, plămîni imenși sunt merii
Asupra ochilor privind închiși.
Aș vrea să-l poată pune cineva
La loc, să-nchidă ușa, să mai spună.
Copilul lui la care se uita
Imaginîndu-și un exil pe lună,
Să fie bun, să-l țină-n dreapta sa,
Să-i mai ferească mîntea de minciună.
Petrecerile lor erau frumoase.
La ziua lui inebuneau de drag.
Să ne jucăm, copii, uitarea noastră
Îl bucură, privindu-ne din prag!
Și brațul lui mai stă întins în lături
Unde-s copii și-s frunze pe pămînt.
Pe-acoperiș e un cocoș de tablă,
E un cocoș care contemplă vînt.
Aici venind de-atîția ani, încerc
Să scriu cuvinte, să ajut o floare,
Dar totul, văd, închide ca-ntr-un cerc
Misterul, la venire, la plecare.
O lespede ușoară ca o haină
Astupă, albă, gura unei gropi.
Pe crucile sfîșioase îmbrățișate
Cad umbre de la brazi și de la ploi.
Unde sînt brazii, cine i-a tăiat
Intrînd pe-alee, noaptea, cu securea?
Apleacă-se cu suflet suferind
Asupra rădăcinii lor pădurea!
Cu o-ntrebare hoții nu se prind,
Și ei se mișcă veseli pe aiurea.
Pe arăturile adînci de deal
Pămîntul prinde chiciură subțire.
În trenuri cu etaj călătorim
Și încercăm de-atîta timp să fim
Îndurerăți și buni ca-n amintire.
Un vis acoperind pe cei ce plîng
Pină din lăcrimar nu curge piatră...
Să ne apropiem pe malul stîng
Întîmpinați de cîinii care latră,
Livada s-o golim de rodul ei,
S-o curățăm de viermi, de crengi pustii,
Păsări de iarnă să ademenim
Cu miez de pîne și cu poezii.
Ce paznic s-ar putea tocmi, mai bun
Decît sfîla lumii de morminte!
O amintire într-un tîrg de fum,
Despre poetul ce visa un drum,
Avea umor și colora cuvinte.*

DESTĂINUIRILE LUI GERT VERHOEVEN

Insula Veere nu-i pomenită în *Atlasul Mondial* de la Zürich. Păcat. Deși tare îngustă și semănând mai curînd cu o mare grădină înaintînd în mare decît cu imaginea stereotipă pe care cei mai mulți și-o fac atunci cînd se gîndesc la o insulă, merită să rețină din mai multe puncte de vedere atenția cunoscătorilor. Dar cine mai călătorește azi pentru a cunoaște? Lumea a devenit atît de mică și turiștii atît de grăbiți încît cele din urmă frumuseți încă neînregistrate pe hărți riscă să dispară înainte de a fi fost apreciate la adevărata lor valoare. E bine? E rău? N-am să discut. Mărturisesc cu umilință că problemele astea îmi sînt străine. A fi aici sau aiurea mă lasă rece. Îmi place pur și simplu Veere, cu iarba mai verde și mai rară decît oriunde, cu biserica mereu amenințată de apă, circiurile pline de umbră și de risete groase, fanfara de duminică, tăcerea din celelalte zile și, încercuind-o veșnic, vîntul de nord în care se pot auzi atîtea și pe care marea îl acompaniază, la nesfîrșit, cu glasul ei de bas. Vin rareori pe aici, insula fiind abia locuită, iar lumea largă — alături. În duminica asta de iarnă am sosit ca să-l întîlnesc pe Gert Verhoeven. Pe vaporușul de la Welcheren marinarii se uitau la mine cu înțeles pentru că eram pe gustul lor. E un fapt. Nu mă mîndresc cu el. Cercetîndu-i pe marinarii olandezi care mă priveau pe sub sprîncene mă gîndeam la alți marinari, cei din Mediterana sau din mările Sudului, de pildă, care se exprimă cu totul altfel. Îmi place tăcerea oamenilor din nord. Fără îndoială că nu-i mai plină de miez decît a celorlalți, dar dă cel puțin iluzia respectului și mă lasă mai liberă. Pot intra și ieși din ea după cum vreau. Firește, n-aș avea decît să spun un cuvînt pentru a o destrăma, dar, sclavă timpului, în felul meu, n-am vrut să-l rostesc niciodată, într-adevăr. Dacă unii m-au sedus,

a fost totdeauna pentru întîlniri destul de scurte și numai în locul și la ora pe care le alesesem. Sînt prin excelență cea care trece și nimic nu-mi displace mai mult decît obișnuințele în care se înămolesc atîtea vechi cupluri. De asta n-am avut niciodată încredere în dragoste. Cineva poate să-mi placă, dar nu mă poate reține.

De altfel, în duminica asta de iarnă nu voiam să zăbovesc mai mult de o oră în insula Veere și cunoșteam exact orarul vaporului care avea să mă ducă îndărăt la Walcheren. Nu voiam decît să dau de Gert Verhoeven și să plec. Știam că navigase iarna trecută pe *Regina Maris*, că echipajul făcuse escală în insula Păsărilor — altă insulă neindicată pe hărți — că, după ce băuseră peste măsură, marinarii pătrunseseră pe ascuns într-un templu interzis închinat unei divinități crude și că muriseră cu toții între timp, cu excepția lui. Așteptam să-i aud destăinuirile. La sfîrșitul după-amiezii acestei duminici de iarnă, treaba putea fi făcută în mai puțin de un ceas.

Am debarcat în Veere. Fanfara își încheia ultimele acorduri într-o tavernă de lingă port. Un copil, pe care l-am întrebat, mi-a spus că Gert Verhoeven cînta în fanfară, la trombon. Am intrat în tavernă. Am putut vedea din prag cît de impresionați de prezența mea erau bărbatii, deși beau, fumau și rideau. Cîțiva, care se hîrjoneau cu chelnerițele și-au întrerupt chiar gesturile absurde și m-au privit de parcă s-ar fi uitat la o pradă. N-am făcut decît să-i zîmbesc trombonistului și am constatat că, lăsîndu-și instrumentul, Verhoeven începuse să și caute din priviri un loc mai întunecat într-unul din colțurile sălii din fund. M-a dus într-acolo și eu l-am lăsat.

— Știu de ce ați venit, mi-a spus. I-am zîmbit fără să răspund și l-am privit pe bărbatul încă tînr, poate nu chiar frumos, dar mare și

puternic, cu umerii largi, cap pătrat, privire ageră în care totul mărturisea mîndria, siguranța și, pe semne, vanitatea. N-a fost nevoie să-i cer să se destăinuie. A făcut-o de la sine. Căpătase obiceiul. De cînd se întorsese din insula Păsărilor, de la prima rela-tare pe care i-o făcuse nevastei și mai ales de la moartea celor șase tovarăși de boroboată Gert Verhoeven devenise celebru sau, măcar, așa i se părea. Toată presa se ocupase atunci de neobișnuitul fapt divers. Verhoeven fusese bine tras de limbă, fotografiat de peste o sută de ori, ba și filmat. Nu era nevoie de mai mult ca să devină alt om. Nu mai pleca pe mare, își petrecea orele săptămîinii pu-nînd la punct o poveste din ce în ce mai fabuloasă, cerea să i se plătească scump destăinuirile, iar duminica se odihnea cîntînd la trombon. Mi-am dat repede seama că-i suflă vîntul prin țeastă.

Nu i-am întrerupt firul povestirii decît o singură dată cînd o chelneriță s-a îndreptat spre noi și ne-a întrebat ce dorim. Ca să nu mai fim deranjați am comandat o sticlă întreagă de Bols. Verhoeven a apreciat gestul. Și-a aprins liniștit pipa, a așteptat ca Bolsul să ajungă pe masă, mi-a umplut un pahar, și-a umplut un altul pe care l-a golit dintr-o înghițitură și a povestit mai departe. În sală era multă vînzoleală. Dar nimeni, în nici un moment, n-a venit să tulbure monologul marinarului. Cu toții socoteau de bună seamă că lucra și-l respectau, așa cum se respectă un monument. Poate că oamenii de pe insulă începeau să cunoască povestea aproape tot atît de bine ca și el. Oricum, Gert Verhoeven mi-a putut vorbi timp de douăzeci de minute fără alte întreruperi decît cele pe care și le acorda pentru a bea.

Eram dezamăgită. Povestea nu-mi plăcea. O încărcase cu o grămadă de amănunte fără însemnătate. Dacă i-ai fi dat crezare,

MARIUS ROBESCU

FIȚI FERICIȚI

cel mai mărunț gest de atunci și cel mai neînsemnat cuvânt căpătau dimensiunea unor simboluri. Era insuportabil și urât. Tot povestind-o, aventura din insula Păsărilor devenise mecanică. Speram un adevăr. Nu mi se oferea decât niște folelor.

Oricât de puțin va fi fost la curent cu asemenea lucruri, Gert Verhoeven și-o fi dat și el seama, fiindcă, încetînd să bea și să glumească, mi-a spus deodată serios, cu un glas mai coborît și mai cald:

— Îmi placeți. Pot să vă spun ce n-am spus încă nimănui.

— Da, spune-mi adevărul, am zis.

Atunci, căutîndu-și cuvintele, împleticindu-se citeodată în ocolurile unei fraze, mi l-a spus.

— Iată. Dacă mai sînt în viață e pentru că nu m-am uitat la ea. Ei au privit-o cu toții. Toți. Toți șase. Pe cînd ne întorceam spre *Regina Maris*, Jan Maes mi-a mărturisit că o privise chiar în ochi. Ei bine, a murit cel dintîi, în noaptea aia, la cîrma vasului. Luitpold și Dodewijk mi-au vorbit adesea despre ea. Se pare că era de o frumusețe, cum să zic, extraordinară. N-ai fi spus că-i de piatră, ziceau. Uite, îmi amintesc chiar — dar nu spuneți mai departe că mi-ar purta ghinion, v-o spun dumneavoastră, numai dumneavoastră — îmi amintesc că purta la piept, între sîni, da, chiar între sîni, un fel de oglinjoară. Dodewijk mi-a spus că s-a apropiat, s-a uitat în oglindă și a văzut un cap de mort. În orice caz, vă rog, nu spuneți mai departe, chiar dacă sînteți ziaristă.

Nu sînt ziaristă, am spus.

Gert Verhoeven a părut descumpănit pentru o clipă, m-a privit și m-a întrebat cine eram. Atunci mi-am desfăcut bluza.

Trad. de Nicolae NICOARĂ

*Nimic nu vă scapă de răsufierea pămîntului
în plămîinii lui veți intra în Hades
fiți fericiți cîtă vreme pluiți
mai în adînc nu vă ascundeți trufia.
Spuneți după mine, vă îndemn pe față
printr-un pom ai coborît ai pierit
un arbore te-a supt inocent
rădăcina lui te mistuie-n veci.
Te însoțesc dedesupt credincioase
voința ușoară și gîndul
un ocean de lumină te ține
bezna la margini atîrnă.
Fie inima mea lîngă tine
neclintită dar simțitoare precum
aurora fie ca vinul măcar să nu scapete
în paharul din care amîndoi am băut...*

ADRIAN BELDEANU

CONIȚA CA UN VIS

Forjeriile sclipesc, sosește o dimineață umedă,
prin fier s-a întins o piele de zimbru-
și pajiștea peste care se alină porumbeii pătați,
bulgării fierbinți de carne
dintr-un cer al acoperișurilor.
Acum a plouat și acum începe să plouă
cu picături de ulei din tablouri străvechi,
plouă de-a lungul arbuștilor:
tulpini și petale acoperite de o piclă palidă,
poate o ceață uitată, alunecată pe ziduri,
gonită ca un vis de păun alb...

CUNOAȘTEREA POETICĂ

text inedit (fragmente) de IOAN ALEXANDRU

Bunul simț îi spune fiecăruia că una este cunoașterea discursivă cu care lucrează filozoful noțional ce stabilește limbajul științific exact și alta este cunoașterea ce o vestește rostirea poetică.

Luind această constatare ca postulat, să venim mai în aproape de această a doua față a cunoașterii.

Poezia este un domeniu privilegiat. În secolul trecut când Nietzsche pe de-o parte și Kierkegaard pe de alta se ridică împotriva hegelianismului speculativ și în sistemul punind pe prim plan, fiecare în felul său, existența concretă a persoanei omeneste și devenind astfel precursorii existențialismului din veacul nostru, ei nu s-au revoltat împotriva poezilor, ba dimpotrivă, au încercat să devină poeți și au fost în parte: a scris poezie și Nietzsche iar Kierkegaard a rîvnit mereu să fie socotit printre poeți.

Poezia n-a cunoscut o perioadă de criză ca și filozofia. Hölderlin, prietenul lui Hegel, n-a trebuit să fie revizuit iar la începutul secolului spunea mai mult lumii noastre decât veacului său, steaua lui fiind în creștere ca și a lui Eminescu. Filozofia cerea mereu controversă de ordin critic cu tradiția, ceea ce Auseinander setzung pe care Hegel o socotea absolut necesară și din care abia apare noul.

Atitudinea filozofilor față de tradiție era mereu una critică, pe cînd cu poezii se întîmplă altfel.

Poetul a fost și este mereu expresia persoanei în orice vreme ar trăi, adică tocmai expresia a ceea ce filozofia speculativă ignora, interesul față de problematica existenței persoanei. Poetul a fost expresia maximă tocmai a acestei realități dincolo de care nici filozofia mai nouă nu tînde să treacă.

Mîșcîndu-ne așadar în lumea poezilor sîntem în lumea liniștită și echilibrată, lumea tradiției propriu-zise organică și sănătoasă, față de care primează nu spiritul critic ca în filozofie, ci admirativ înaintea de toate.

Pe marii poeți din vechime nu-i criticăm în primul rînd, ci îi admirăm. Filozofii s-au folosit mereu de versurile lor să-și exemplifice mai bine gîndul.

Ce cunoaștere este aceasta a poezilor așadar, că se sustrage unei înverșunate contradicții critice cu trecutul? O mare parte din creația filozofilor vine din controversă critică, Kant își numește cărțile de căpătîi „Critici...”, perioada de formație a filozofilor fiind o perioadă critică pe cînd la poeți procesul este invers, adică anii de formație corespund marilor iubiri admirative față de figurile alese ale poeziei din vechimi.

Rareori poezii recur la act critic, iar cînd o fac rostul lui are nu înțeles de negare și înlăturare, ci de dialog creator, un fel mascat de acceptare.

Cunoașterea poetică nefiind constrînsă la discursiv și logic formal cum este constrînsă filozofia, are libertatea și posibilitatea de-a exista fără să dea pe nimeni la o parte. Existența ei nu-i rezultatul înlăturării altei existențe, așa ceva nici nu poate trece prin gînd poetului și nici n-ar fi posibil fiind vorba de persoane omeneste în joc, iar înlăturarea ar corespunde cu o crimă. Pe plan filozofic ești constrîns să

înlături pe de-o parte pentru că matca în care lucrezi este limitată la discursivul speculativ iar, pe de alta pentru că înlăturînd știi că nu înlături persoana ci ideile ei care pot fi detașări ale persoanei. Oricum, critica lui Macedonski la adresa lui Eminescu bunăoară este mult mai gravă tocmai pentru că atinge persoana, decât a lui Hegel la Fichte sau Schelling. În filozofia mai nouă, mai apropiată de poezie prin răsturnările survenite în secolul trecut și prin asta de persoană, lucrurile se schimbă. Cunoașterea poetică așadar are o continuitate de dragoste i-aș spune, tradiția poeziei și raporturile poezilor în timp fiind mai împăcate și astfel vor rămîne mereu aceste raporturi. Apoi poezii nu se învechesc atît de ușor ca și sistemele: un poet mare este citit cu același interes în cursul miilor de ani dacă nu cu unul crescînd, în timp ce școlile discursive se învechesc și nu mai comunică omului mare lucru după un timp.

Toate adevăratele un lucru poate simplu:

Cunoașterea poetică este altfel, deosebită de cea discursivă, are un anume chip și presupune un anume mod de a fi în lume.

În căutarea acestui mod nou și unic de-a fi al omului vor să vină rîndurile ce urmează.

*

Poetul nu filozofează în poezie, iar cînd o face — poezia lui este slabă. El vine la cuvînt nu din capacitatea rațională asociativă de-a serie exact un fapt de cuget sau o realitate a lumii.

Poetul se naște ca rezultat al unei mari experiențe, adesea întinsă pe mai multe generații. El vine ca un fruct tîrziu pe un copac bătut de multe vînturi pe colina unde a fost însemînat.

Experiența ce presupune apariția poetului este una proprie, a persoanelor, a oamenilor din neamul său și apoi a sa proprie ca o înclinare a acestora. Viața poetului este una a evenimentelor capitale, alcătuită din simțire și singurare zi cu zi împreună cu creaturile în cele grele și greu de înțeles. Lumea cu multitudinile sale de frumuseți și sfîșieri nu rămîne pentru poet o abstracție care se scurge pe lingă el fără să-l atingă.

*

Poetul este omul inimii, în inima lui, în acest centru al ființei omeneste din care pleacă și revine singele dătător de viață, în acest vas ciudat, cel mai sensibil și complicat din alcătuirea noastră, care plînge prin ochi și care ne roșește obrazul de rușine la o greșală, aici își are așezămintul conștiința lui, a poetului și drumul spre lume ca și al lumii spre ființa proprie trece pe aici.

Cugetarea pentru poet este expresia inimii, nu a rațiunii, și poetul nu înțelege lucrurile și ideile alcătuite discursiv care n-au logica inimii. Poeți sînt mereu puțini, fiecare generație a unui neam are doar cîțiva, din această pricină socotim că nu-i nici o primejdie a vorbi deschis despre aceste fiiri omeneste care recepționează lumea într-un anumit mod și care prin scrisul lor apoi aduc atîtea bucurii celorlalți oameni cu alte talente înzestrați.

Inima aceasta care este focarul de cunoaștere al poetului nu primește ca rea-

litate în ființa ei decât evenimentul plinar ce vine din afară. Ea nu va primi ca eveniment ceea ce nu angajează în receptare toată ființa omului, auzul ca și văzul, mirosul și pipăitul, trupul întreg și toate organele, brațele și mersul și cugetul. E nevoie de o scufundare întreagă a întregii făpturi ca în niște ape mari, să le simtă cu toată ființa și numai în felul acesta ia act de existența realității.

Pindar bunăoară nu putea scrie un rînd din inimile sale despre un erou olimpic sau pithianic decât după ce îl vedea el din turnul veghetorului de la olimpia biruind, după ce îi vedea miinile curate tremurînd de emoție în fața altarului lui Zeus, unde își aducea jertfa, după ce îi auzea numele rostit peste Elada, după ce gusta din ospitalitatea lui, după ce constata cu mintea că este un om care implinește dreptatea în cetatea lui și oamenii îl cinstesc ca pe un binefăcător. Pindar călătorea acasă la erou, la locul întrecerii sacre, să-l vadă și audă, și numai după ce îl cîntărea în fel și chip, ființa acestuia devenea o realitate pentru el care putea urca în cîntec. Ceea ce declanșează un cîntec este o acumulare de experiență vie, în legătură cu o ființă, care tot crește și se decantează pînă ce într-o zi se revărsă în afară.

Declanșarea acestei realități poate fi făcută și de un gînd și de o întîmplare comună, dar nici gîndul nici întîmplarea comună nu pot ține locul experienței care singura poate mijloci apariția cîntecului.

Apoi poetul nu desparte cuvîntul de realitatea ce o numește. Poezia este o îngîinare eternă, o șovăielnică îmbinare între lumea ca realitate și cuvîntul care o reprezintă. Pentru poet lumea cuvintelor n-are o realitate decât în măsura în care ele nu dezminț realitatea. Poetul este un veșnic verificator ca această concordanță între lume și cuvînt să se întîmple.

Mereu va apare în cîntul său mirosul

și culoarea proaspătă a lumii aceea nouăte și naivitate candidă ce seamănă cu zorii începutului. Cuvîntul — care nu mai este proaspăt poetul nu-l așază în cîntul său, precum pasărea alungă din cuib oul tulbur dintre cele proaspete. El, poetul, este sonda cel mai sigur în grai, căci spune la modul definitiv care cuvinte sînt vii și care s-au stîns la un moment dat. Anotimpurile cu inefabilul lor curs, flora lumii și natura de sub ape, cerul înstelat și nostalgice, lumea celor așezați în mormînte, atmosfera sărbătorilor, liturgicul clopotelor și zorii și amurgurile și spaimele oamenilor în fața morții, suferințele lor și bucuriile lor, neputința și sfîntenia copiilor, frumusețea fecioarei și falcicul munților, culoarea holdelor cînd se taie, mirosul grîului de pîrgă, aluatul din care se coc azimi și piini mari pentru jertfă, coama calului și curăția minzului, evlavia turmelor și măreția stejarului, răbdarea măgarușului și eroismul omenesc, puterea omului de-a îndura și iubi adevărul și de-a lupta pentru libertate și cînte, de-a nu se lăsa biruit și de-a ieși la liman, de-a milui și a se smeri, de-a îndrăzni și de-a se bucura.

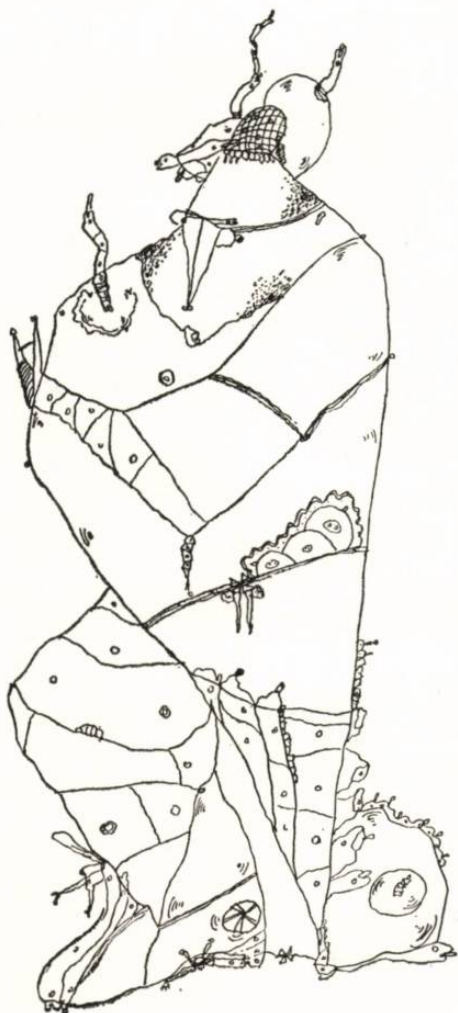
De toate aceste cine să se ocupe dacă nu poetul. Toate acestea nu înseamnă mai nimic pentru filozof, natura este o noțiune și atît, culoarea copacului în diferite ceasuri ale zilei n-are pentru el nici un înțeles. Omul de știință caută profit în natură și să-și verifice ipotezele — cum vestește crinul și cum se deschid florile nopții rămîne mereu în grija poetului, cum cîntă pelicanul și smulge din ființa lui pentru pui, evlavia naturii și a cerului greu de stele ce se încovoie peste noi ca un pom gata să se rupă și totuși nu ne cotropește. Poetul este un om lovit de toate acestea, ființa lui singură pentru toate aceste stări, el nu poate face abstracție nici de drumul furnicilor, nici de produl lor cînd o căpetenie a pierit, nici de

* Din cartea de cugetări: *Poezia și timpul*.

culoarea divină a fagurilor de miere, nici de privirea boului prietenos legat la iesle, nici de mirosul smochinelor vestede, nici de leasa afumată pe care se pîrguiesc prunele, nici de suvițele de aur din măruntaiele pămîntului, nici de ochii peștilor apoși, nici de cuibul rîndunelelor. El toate acestea le socotea semne. El vede această orînduială prin îndelungata lui răbdare cu toate și îndelungata cercetare contemplativă asupra tuturor, înțelege și teama cerbului și curăția elefantului și purpuriul vinului și mugetul leului.

Pe urmă, el, ca om, cînd acționează nu-i acțiunea lui un act al întîmplării ci toată ființa lui participă la acest act. Totul este ceremonios și cu îndelungi rezonanțe; nu-i aici nici grandilocvență nici exotism, în gesturile cele mai simple el citește mișcări cosmice. Zi cu zi și ceas cu ceas trezia omului integrat în cosmos participă la evenimente unice.

De aceea nu se învechește o asemenea lume a poezilor pentru că ține seama de cele veșnice din preajma omului. Ea nu se lasă furată de aparențe speculative, ea este ocupată de realitate. Prin poet toate aceste realități se fac vorbite și văzute, ies în lumină și-i spun omului să nu-și simplifice și sărăcească viața prin reducere înexplicabile. Este prea multă bogăție și complexitate ca omul să-și permită în cei 60-70 de ani ei îi are aici să se plictisească și istovit să-și transmită această silă generațiilor următoare. Faptul că au fost atît de puțini poeți în ultima sută de ani explică de ce a năvălit atîta mizerie și absurd în lume prin oameni care n-aveau experiență milenară, oameni dezrădăcinați ce știau cîte ceva numai ca rezultat al propriei lor viețuiri zadarnice. Omul rupt din contextul strămoșilor și al celor ce vor fi din echilibrul cosmic, devine o ruină organică ce disperă și în ajutorul ei nu poate veni decît poetul plinar, omul experiențelor și rostitorul adevărului inimii.

AMINTIRI CU OCTAVIAN GOGA

Am în față ALBUMUL DE LA CIUCEA și văd că doamna Veturia Goga într-o dedicație mă consideră „unul din cei mai apropiați discipoli” și adaogă: „— în amintirea acelor ani frumoși petrecuți în apropierea lui Octavian Goga”.

Sînt multe coincidențe care pun sub semnul întrebării tainele neprevăzutului. Hazardul, acel copil fastuos al întîmplării care pentru mine a luat chipul norocului și-a întins mina asupra mea într-o împrejurare extrem de critică.

Cu cîteva luni înainte de a-l cunoaște pe Octavian Goga băteam străzile Bucureștiului ca un ins vagabond și de ce n-aș mărturisi-o, sufeream de foame cumplit. Cînd mă gîndesc, mă ia cu frig. Prin noiembrie 1932, după serviciul militar rămăsesem șomer și umblam prin cafenele fără nici un căpătîi, dormind pe la prieteni și trăind din pomeni.

Într-o zi, era prin decembrie, întîmplarea mi-a scos în cale un amic, pe fostul meu coleg de studenție și boemă literară Ovidiu Papadima care m-a invitat la Facultatea de litere și filosofie, zorindu-mă.

— Vino repede că vorbește Goga. Ține prima conferință cu mărturisiri literare.

Profesorul D. Caracostea inițiasse la catedra de istorie a literaturii române moderne o serie de conferințe cu scriitori de seamă care să-și spună cuvîntul autorizat în confuzia derutantă care se declanșase în cultura vremii, și începuse cu Octavian Goga.

Atunci l-am văzut și l-am ascultat prima dată. Mic de statură, cu mișcări domoale, grav, maestros, cu o voce sonoră, guturală — ne-a vrăjit de la primele acorduri.

— Sînt chemat, ne-a spus poetul, ca să desvălui cîte ceva din laboratorul meu de gîndire și creație.

Vorbea clar, cu modulații ample, făcînd numeroase incursiuni autobiografice, subliniind menirea artistului ca cetățean, ca luptător și îndrumător de mase.

— N-am fost un poet de salon, mărturisea cu gravitate, nu mi-am cîntat durerile mele, ci obida și durerea neamului. Tradiția trebuie să fie osatura unui popor, iar specificul național e singura poartă prin care se poate intra în universalitate. Cu această credință am refuzat ceea ce se cheamă „modernism”, sau „literatură modernă” la noi. Mi s-a părut fără rădăcini, un fel de mimetizare artistică. E ceva de import care nu poate să prindă.

Poziția lui Goga am găsit-o justă și ne-a fost un îndreptar prețios în avalanșa de poetizare de care se făcea abuz în numele inovației literare. În același timp, directorul Fundației pentru literatură, profesorul Alexandru Rosetti inițiasse și el un concurs literar pentru tineret și la 22 decembrie am înregistrat cu sfială manuscrisul de versuri FUNIGEI.

Premiații au fost însă Eugen Jebeleanu cu volumul de versuri INIMI SUB SĂBII, Dragoș Vrâncianu cu volumul CLOȘCA CU PUII DE AUR și Vladimir Cararnali cu volumul POEME, tipărite cu un an mai tîrziu. Eu, desigur, n-am reușit, dar degetul nevăzut al hazardului s-a oprit și pentru mine undeva, deschizîndu-mi poarta spre inima unui mare om.

ION MOLEA

NICHITA STĂNESCU

COLINDA

*Pricina ființării noastre, —
și pricina ființării mele
tot una sunt.*

*A treia ninsoare din iarnă
numai pe al treilea îl ninge.*

*Cu ce mână atingi
și ce mână pui
pe floarea albă de zăpadă?!*

*Poți tu să îmbrățișezi un fulg
și ai tu putere rece să săruți zăpada?*

*Ah, legile fixe
ca și cum am trăi un timp oprit.*

*Imi scot cămașa și-mi mîn capra
Lîna albă a cuvintelor
de pe limbă mi-o tund cu foarfecile de iarbă.
Clatin mîna întinsă în fața stelei fixe
doar, doar voi întrerupe lumina.*

*Am început de la o vreme să imit natura.
Un grec în trecere prin inima mea mi-a zis:
misterios este numai ceea ce există,
iar logic este numai ceea ce nu este.*

*A treia oară ninge în dimineața acestui an.
Pun mîna pe zăpadă și se stinge,
și creierul liber mi-l pun*

*în dorința de os de floare de zăpadă
spre apărare de cald.*

*Orice gest e mai frumos decît o statuie,
orice gînd de alb
duce în brațe un fulg uriaș de zăpadă.*

*Și dacă auzul s-a pierdut într-un lătrat de cîini,
și dacă vederea s-a oprit în steaua Venus,*

*și dacă codrii negri bat în geam,
și dacă mi-ești departe,
ningi tu, ningi tu, ningi tu...*

COLINDELOR

*Și dacă un cuvînt copil
se cere din cuvinte,
și dacă un albastru cer
se scurge din morminte
și se prefăce și se duce
spre deltele mai suse,
mai smulse,
mai foarte alte animale,
mai foarte alte plante.*

*Și dacă legea stelei fixe oprește cu ființa ei
saltul de doi, zvîrlit spre trei
al unui unu.*

... Potop îndepărtat și surd de om rupt!

*Ce rece este, doamne, și măreț
și cît de singur este și geometric.
A trecut un pers prin inima mea
și n-am de gînd să vă spun ce i-a spus.*

*Atîta doar că sunt din ce în ce mai greu și mai greoi,
cum grea greoaie este turma peste oi
și raza de la stele peste noi,*

*Mai pierde-te, mai pierde-te,
mai dute-te, mai dute-te,*

*mai ninge-te, mai ninge-te
și mai răcește-te.*

*Dar a trecut un cal prin mine,
eu am trecut printr-un stejar,
stejarul a trecut prin secunda
aceasta.*

*Lerui ler, pierdeți, pierdeți
ca să vă rămînă și vouă ceva
ca să vă rămîneți
Lerui ler, pierde-m-aș pierde
ca să-mi rămînă singurătatea
mie.*

OPERA LEMNULUI

— despre vechile așezări românești —

Simțim noi că lemnul de lângă noi, lemnul cu înfățișarea pe care i-am dat-o, a fost o parte din viața și trupul unui copac? Și dacă ne dăm seama și ajungem pînă la copacul jertfit pentru lemn, ne gîndim mai departe la destinul ciudat și fără asemănare pe care numai copacul îl are?

Și nu este pomul, atît de străin de existența omului, foarte asemănător nouă oamenilor? Tocmai această străinătate aparentă, tocmai această diferență pe continentul speciei, nu

ne pune și mai mult pe gînduri asupra asemănării pe care omul o are cu copacul?

Copacul ar putea să aibă patru așezări care pot fi tot atîtea stări morale ale unei tipologii:

- copacul în cîmpie
- copacul în orizont
- copacul în pădure
- pădurea

și ele ar corespunde acestor poziții ale omului:

- omul ca individ al lumii
- omul ca problemă a gîndirii

- omul ca ființă între ființe
- omul ca un întreg de ființe

*

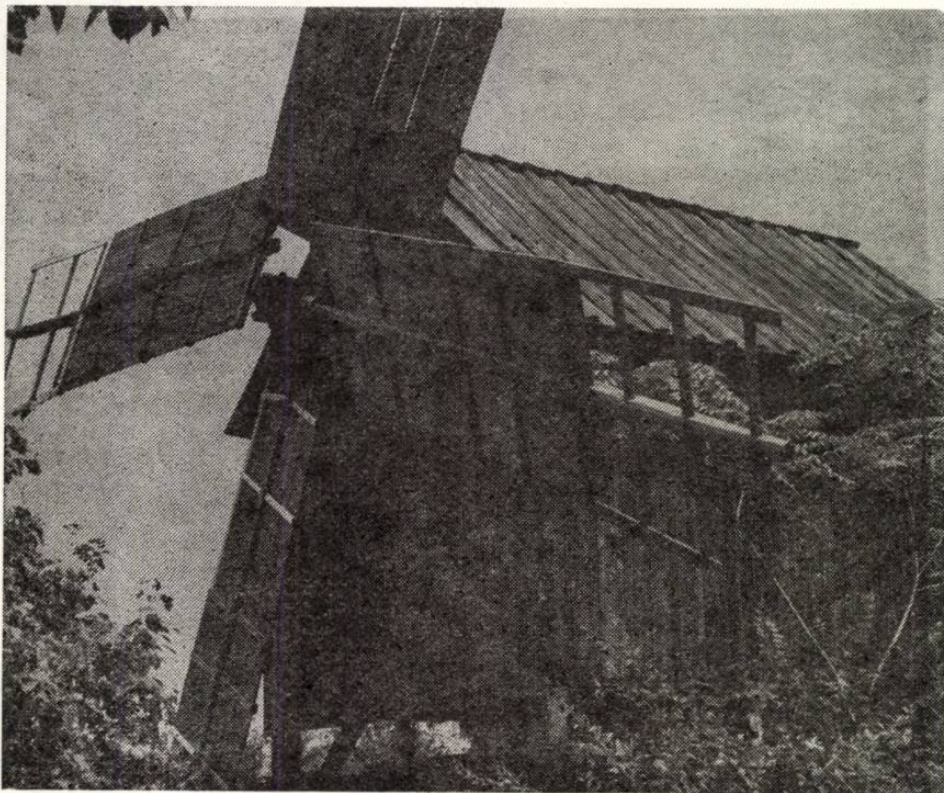
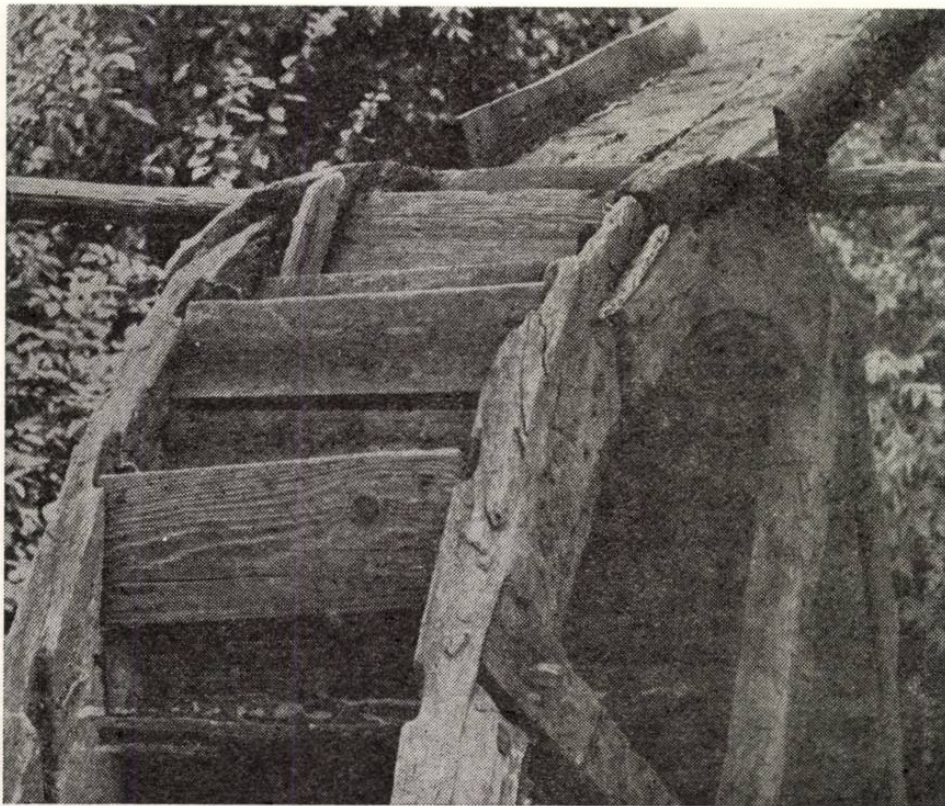
În nici o parte ca la noi, suplețea de ființă a lemnului nu s-a asemănat mai mult cu aceea a vieții omului. Discreția, respectul, cuvința vorbei și mișcării țaranului nostru s-au împreunat cu înduplecarea și răbdarea copacului și cu ascultarea lemnului sub lucrarea mîinii; aceeași experiență morală a timpului a reunit lemnul și copacul

cu viețuirea și casa românului. De aceea credințele și obiceiurile vechi românești au însuflețit lemnul cu această prietenie de ființă. Dacă și la alte popoare copacul și lemnul erau populat de duhuri, la noi lemnul și copacul erau mai puțin stăpînit de interdicția unei relații care depășește omul. Ceea ce pentru alte popoare exista straniu adăpostit în lemn sau copac, exista pentru noi mai aproape, mai familiar și mai prietenesc. Pentru român, duhul copacului și duhul purtat în lemn nu era „altceva” mai presus și mai ascuns — în sensul exact al superstiției — ci era înrudit cu faptele și împletit cu valorile vieții sale. Animismul care împinzește lumea celor vechi, are în viața românului un sens mai legat de intimitatea individului; duhurile erau ale lui și participarea la viața obișnuită era comună și reciprocă: omul era în conversație directă cu duhurile ca într-un joc mitic în care forțele nu se separă; duhurile lemnului nu au autoritate de destin; ele simpatizează formele vieții omului, se înduplecă acestor forme și le ajută cu resortul lor de intimitate. Ele vor fi însăși izvorul de ființă care ascultă de lucrarea prin care mîna omului vrea să le dea o înfățișare. Astfel intimitatea cu lumea crește în procedeul lucrării omului în formele lumii înconjurătoare. Este și un sfat pentru noi modernii pe care putem să-l deslușim aici: cum mai putem noi avea intimitate cu lumea atunci cînd credem că intimitatea se poate rezolva tehnic, cînd de fapt tehnica se poate rezolva numai ca intimitate.

★

Poarta de lemn românească este modelul spiritual a ceea ce se poate înțelege prin unealtă în sensul vechi. Ea cere o mină omenească care să o fructifice. Nu este numai un spectacol al ochiului așa cum o privim noi astăzi. Dincolo de aspect, dincolo de aparența ei estetică, poarta avea o realitate etică: era o graniță, o intrare, o primire, o familie și un destin. Poarta deschisă ca și poarta închisă de lemn, pregăteau intrarea

într-un ceremonial: acela al persistenței gestului în timp și mai puțin în spațiu. Poarta cerea o liniște, poarta cerea ordine. Pentru că ea însăși, mai presus de utilitatea ei, luase ființă printr-un secret instinct de reculegere. Ea despărțea fără efort, în cuviință și prietenie cu ordinea lucrurilor, lumea din afară, de lumea mai apropiată, cea dinăuntru. Poarta era o graniță dar nu o limită care se impune. Poarta era ascultare; și de aceea ea nu despărțea niciodată categoric ceea ce este înăuntru de ceea ce este în afară. Poarta era numai timpul unei treceri. Și lemnul are un duh pe care românul a știut să-l simtă și să-l trăiască ca înfățișare: aceea a împreunării, a nunții, a ecoului celor dinăuntru cu cele din afară. Poarta și opera lemnului, în general, primește și nu separă. Lemnul și chipul pe care îl ia în poartă — arată că aici în acest loc al porții, al uneltei de lemn, al conturului unui arbore se petrece o întâlnire a două lumi; lemnul este tocmai furca de echilibru a acestei balanțe, este oștea care reunește ceea ce rămâne în afară cu tot ceea ce se întâmplă înăuntru. Acesta este duhul elementar care sălășluiește în lemn și acestui duh i s-a plecat în vechime țăranul nostru cu bucurie și liniște.

În Dumbrava Sibiului există o moară cu trei ciuturi găsită în părțile Gorjului, o moară care ține de vechea civilizație feudală. Ciutura este o roată orizontală, cu palete care sînt numite în Gorj „căuce“, pe care o învîrte firul apei. Axul are în partea de jos, sub roată, o piatră roasă de vreme care se învîrte într-o piatră de riu de lăcaș. Nu sîntem în preajma elementelor cînd facem o asemenea descriere? Nu sîntem în prezența principiilor închipuindu-ne mișcarea înceată și simplă cu care se învîrte în apa rîului lemnul și piatra? Nu este un timp care se lasă mai greu înlăturat, care nu are succesiuni stilistice și care cere matca unui mileniu ca să poată fi comparat? Nu sîntem obligați să folosim cuvintele mai

simplu, simfîindu-le pe fiecare ce suportă și ce numește, atunci cînd vorbim de o piatră cu lăcaș și de palma căucului care primește apa? Nu ni se pare oare că devenim mai atenți la un miracol simplu și viu, pe care neatenția noastră, modernă, îl pulverizează? Nu ni se pare că putem gîndi mai adevărat felul în care se împreună și se întrepătrund două lucruri ca să facă ceva; că este o conjuncție la care participă și universul acolo, în opera modestă pe care rîul, lemnul și piatra o îndeplinesc?

Ne-am dezobișnuit să gîndim pentru că nici lucrurile care ne înconjoară nu ne mai învață să gîndim. Și atunci ne refugiem numai în cuvinte care ele singure ne izolează în generalități sterile. Nu ne pune pe gînduri nici o bucurie, nici o tristețe pentru că nu mai sînt destul de lăuntrice ca să reziste și să dureze în noi experiența. Nu mai putem pune din noi în afara noastră pentru că nici ceea ce este în afara noastră nu mai are măsura cu care să poată intra în noi. Țăranul nostru nu pierdea lumea din afară; era de o ființă cu ea. Interiorul lui nu era numai înăuntru, ci primea lumea ca pe ceva în care era și el implicat. Ce ieșea din mîna lui, ieșea și din mîna lumii. Și ce făcea mîna lumii mișca și mîna lui.

Scopul mișca opera și meșteșugul, și el traversa întregul timp al operei. Dar mai trebuie să ținem seama că și opera mișca scopul după spiritul lucrării la care era supusă. Țăranul nu putea să piardă scopurile pentru că nu le căuta. Posesia scopului arată că adevărata lui natură nu trebuie concepută ca un sfîrșit, ci ca un început care își caută numai prin timp o formă în spațiu. Deci scopul era o formă de echilibru a timpului. Și opera țăranului este o formă echilibrată în timp. Cred că nu greșesc dacă spun că nu există formă reală în timp care să nu reprezinte un scop numai prin faptul că există ca formă în timp: o relație concretă care afirmă măsura de echilibru a unei deveniri. Cînd o formă devine,

ea nu poate fi terminată: e mîntuită de finisajul perfect și inexpressiv. Lemnul lucrat nu este niciodată perfect terminat; el se va termina prin minuirea lui de fiecare zi, prin folosul lui (și nu prin utilitate) repetat. (Distingem între folos și utilitate înțelegînd mai ales prin folos nuanța transparentă în acest cuvînt: aceea de sprijin moral, de întregire și de hrană.) Și pentru țăran munca este o veșnică repetiție; opera muncii ascultă de această bătrînețe a revenirii care este sădită și în lemn; dar în ritualul ei primește și timpul cu care omul curge prin această muncă în experiența elementară a naturii. Obiectele țăranului arată că el coboară în munca pe care o face; și anume coboară ca într-o cunoaștere; această coborîre e un cult în care el recunoaște mereu limita lui în univers și care face din muncă o operă de cult al universului. Țăranul muncind profan, face un act sacru care echivalează la altă ierarhie una din operele universului: ritul geologic al lemnului și al jertfei copacului. Chiar cînd face o încrustație, un motiv, chiar cînd așează o troacă în curte sau cînd stă pe prispă, la țăranul care mai simte riturile aristocratice ale naturii, simți că se întâmplă ceva și că e bine ceea ce face. El face întîmplător. Sau, întîmplătorul lui este generat de un scop care dirijează viața înainte de a încerca să-i răpească libertatea. Întîmplătorul trebuie să existe, și el dă bucuriile cele mai pure. El învață mai mult decît neîntîmplătorul. Or, în mentalitatea veche a țăranului, întîmplătorul existenței lui avea finalitate: pentru că se petrecea sub intuiția limitei din care izvorăște. Și de aceea întîmplătorul lui era o artă cu care se petrecea ceva: clipa oarecare ajunsă la un moment dat a vieții! Oarecarele devine ceva! Acesta este și sensul mai subtil pe care arta lemnului o meditează în fiecare relief al formei sale: acela prin care trebuie să descoperim finalitatea pe care o are întîmplătorul.

M. TARANGUL

meridiane lirice

EUGENIO MONTALE

IN HOC SIGNO

(din volumul „Diario del '71 e del '72“, Milano, Mondadori, 1973)

*La Roma o agenție de pompe funebre
se cheamă VIITORUL. Și se mai
că umorul negru a murit cu Jean
Paul,
Jonathan Swift și Achille Campanile.*

În românește de
Mihai BANCIU

JORGE GUILLÉN

UMANUL EFEMER

Zum Augenblicke dürft'ich
sagön:
Verweile doch, du bist so
schön!*

(„Faust“)

Să mai dureze clipa ce viață se
numește,
Blestemată astfel, să dispară,
Să moară cu fiecare moment
Fără aureola vreunui infinit,
Sau promisiuni de adâncuri
absolute,

De clipe frumoase, urite,
Prețioase însă, fiindcă sînt reale
În acest mai apoi ca un dar
Al pămîntului, al apei, al scintei,
Al aerului transparent,
Confuz sau sufocant,
Dar natural
— Poate chiar divin —
Cu forță supremă mi se impune
Ca eu să o domin,
Să o aplec la nivelul
Echilibrului nostru
Odihnă de iubire, de recunoștință
Eternitatea Elenei?
Vreau umanul efemer.

*) Acelei clipe aș putea să-i spun,
întîia oară: Rămii, că ești atîta de fru-
moasă!

În românește de
Lucia FENEȘAN

VLADIMIR HOLAN

OARE CE CITEA

Oare ce citea în tramvai fata
aceea cu cartea?
Numele și chipul îi păreau pierdute
în timp,
doar un murmur ascuns răzbătea
în afară
încît de-ar fi vorbit ar fi blestemat
și dacă și-ar fi înălțat privirea
ar fi zărit doar revolta și căderea
îngerilor...

Cel în poezie odată scufundat
pururi nu se mai întoarce...

În românește de
Ovidiu GENARU

LEONID MARTINOV

E POSIBIL

*E posibil să fi rămas totul în urmă —
Și praful și clisa drumului
Și ploile de cenușă
Și lanțurile obosite să zăruie.*

*Dar nu te grăbi să faci popas!
Ai să crezi — cine știe? — în
altceva.*

*E posibil să fie totul înainte —
Și soarele și stelele și luna.*

În românește de
Igor BLOCK

De la lume adunate ... și reactualizate

Soluție

Mama: — Fiica mea gătește tot așa de bine cum știe să cînte la pian.

Logodnicul „în spe”: — Ei și ce-i cu asta? Putem lua masa la restaurant.

★

Proces

Judecătorul: — Acuzat, unde ți-e apărătorul?

— N-am nevoie de niciunul, domnule judecător, fiindcă m-am hotărît să spun adevărul.

★

La post-restant

— E vre-o scrisoare cu adresa „D. 500“?

— „D. 500“? Nul! E una pe adresa „D.D. 500“.

— Asta trebuie să fie. Logodnicul meu e puțin bilblit.

★

Într-un magazin

Clientul: — Dați-mi vă rog o duzină de batiste de damă, dar din cele mai fine. Pentru un cadou.

Vinzătoarea: — Să nu vă dau mai bine o duzină de ciorapi? Batista e semn de despărțire.

Clientul: — La asta m-am gîndit. Poate așa va înțelege. E pentru soacră-meal...

Interpretare

Tatăl (cu trufie): — Vasăzică, dorești să devii ginerele meu?

Candidatul: — Asta nu, dar din moment ce mă însor cu fiica dvs., nu văd nici un alt mijloc de scăpare.

★

La penitenciar

— Soacra dumitale vrea să-ți vorbească.

— Care, domnule gardian?

— Eh, soacra dumitale.

— Dar bine, care, că doar eu am fost condamnat pentru bigamie?

★

Vis și realitate

Picturile dintr-o biserică au început să se altereze. Maistrul însărcinat cu restaurarea lor face devizul cheltuielilor:

— Marea Roșie, curățată de murdărie de muște: 300 lei

— Focul iadului, improspătat, și diavolului de pus coarne noi: 600 lei

— Cele zece porunci, înviorate: 150 lei

— Cerul mărit și de împrăștiat stele: 400 lei

★

Amintiri

— Sărmane cerșetor! Uite, bea un ceai să te încălzești! După față, pari să fi cunoscut zile mai bune!

— Da, doamnă; beam ceaiul cu rom!

curiozități

— Ștergerea tatuajelor cu ajutorul laserului. Pentru chirurgia clasică este destul de dificil de a șterge tatuajele care au încetat să placă pacientului. De obicei rămîn cicatrici la fel de dezagreabile de privit ca și desenele inițiale. O echipă de medici de la Universitatea din Cincinnati a pus la punct o tehnică care „suflă” pur și simplu coloranții în afara pielii, fără a lăsa cicatrice și aproape fără durere.

— O enzimă de fotosinteză. În timpul fotosintezei, plantele produc ele însele hidrogenul necesar pentru sinteza zaharurilor? Această întrebare constituie una din marile necunoscute ale biochimiei.

Se pare că s-a găsit explicația: pornind de la faptul că tipurile de clorofilă reacționează la frecvențe luminoase diferite, s-au descoperit două asemenea tipuri care, sub influența luminii, sintetizează enzime care la rîndul lor produc hidrogen, fapt ce constituie un pas în plus spre cunoașterea acestor substanțe „magice”, care pasionează din ce în ce mai mult pe biochimisți.

NAUFRAGIAȚII

Doctor Allain Bombard se hotărî să pornească pe mare singur fără apă și fără mâncare. Era convins că supraviețuind toți naufragiații îi vor urma exemplul. Într-o zi întâlni în calea sa iahtul lui Poolo și Silar care erau în vacanță. Poolo, încântat de eroismul lui Bombard, se angajă să tipărească manifeste despre faptele acestuia pentru ca naufragiații să cunoască calea pe care o au de urmat. Silar râdea de Bombard și râdea și de Poolo. Ba mai mult chiar, strecură câteva greșeli ortografice în manifestele lui Poolo. Totuși manifestele au ajuns aproape întotdeauna la timp la locul naufragiaților, iar acolo nefericiții se agățau de ele ca de niște colaci de salvare. Se înecau doar anal. fabeții care nu știau să le citească.

Doctorul Allain Bombard cîștigă o statuie într-un parc din Londra între statuile lui Kierkegaard și a contelui Zepelin, iar Poolo cîștigă un bloc cu zece etaje de pe urma manifestelor sale.

Dar toate acestea au luat sfîrșit cînd Beatles-ii ieșind de la modă a apărut moda naufragiaților, a bombarzilor. Mii de oameni naufragiau de bună voie, iar circulația marilor transatlantice deveni dificilă din cauza acestor intruș ai apelor. Bombardismul luă o așa amploare încît uscatul începu să se depopuleze, producția materială să stagneze. La un moment dat oamenii au uitat să citească și accidentele au devenit tot mai dese, încît guvernele au luat măsuri și Poolo a dat faliment.

Într-o seară, plimbîndu-se prin parcul din Londra, Silar se opri între statuile lui Kierkegaard și a contelui Zepelin. Bombard fu înlocuit de cîteva juri, iar soclul lui era ocupat acum de bustul lui Cassius Clay. În timp ce Silar îi privea bustul îi zise „Aici nu e de loc valabil“, apoi scuipă guma de mestecat peste Rognavaldur și Anikō care se sărutau la umbra lui și porni alene într-un naufragiu voluntar.

GH. SCHWARTZ

ATO SOPOV

LAC LÎNGĂ MÎNĂSTIRE

Călăreți ca bezna, ca zăpada clară.
Crunți ostași pe ziduri cu obraz de ceară.
Fluviu de cai bate un harap, hoștește.
Lîngă mal o fată, malul se rănește.

Clatină în unde chipu-i, și s-o vadă
soarele coboară-n lance de baladă.

Vînt pe vînt gonește. Și sîntem ca apa
de aceeași vîrstă lumii rodind pleoapa.

Naște fresca picuri. Gîtul mi-e de sare,
struguricopti de groază ochii de-ntristare.

Clatină iar fata malul, și s-o vadă
soarele își pierde-o lance de baladă.

Unde e cuvîntul tare ce te cheamă
cum se ia rugina de pe-un ban de aramă?

Apa se întoarce-n frescă peste piatră
și cu ea ecoul — și în pisc, o vatră...

Traducere de HORIA ZILIERU

DEBUT

ALMANAH

CRISTINA SAVA

PATIMĂ DE TOAMNĂ

*Aș vrea să cînte focul, păgîn ca-ntotdeauna
Să te înlănțuie în părul lung, fierbinte
Și trupul alb să-l cule pe frunze ruginite
Să-mi picuri pe buze, răsuflarea
Încet, ca pe-o otravă dulce.
Timpul să sfîrșie în vatră
Iar cînd o clipă, doar una
Va mai rămîne-n viață, închide-o
Strîns sub pleoape și-aprinde rugul
Să ardem în patimă de toamnă...*

CATREN

*Te-ndepărtezi prea tare și prea sus
Iar eu trudind din urmă să te-ajung
Mă simt ca o vioară Stradivarius
La care cîntă-un ciung...*

DAN ROMULUS LAL

LA COASĂ

În Munții Apuseni, bunicul cosește,
din zori pînă-n seară
iarbă înaltă, iarbă amară.
Lasă-mă, îi zic, să trag și eu
o brazdă printre stele,
să sclicească rece în tăișul coasei
și-odată cu stropii de rouă,
să le-mprăstii peste iarba nouă.
Cînd otava în urma mea
va fi dulce și calmă,
deschide-voi țărcurile munților
să vină iezii sălbatici,
să-mi pască în palmă.
În zori îi voi duce apoi la izvoare
să se adape cu lumină de soare,
și-n amurguri îi voi duce iară,
să-i adăp cu lumină stelară.

nașterea ZÎMBETULUI

CHRISTOPHER MIDDLESTON

Despre nașterea zîmbetului există trei legende, aparținând fiecare câte unei epoci diferite. Se obișnuiește să se povestească aceste legende în ordine cronologică inversă, ca și cum s-ar tinde spre o antichitate ce regresează neîncetat, o antichitate plină de secrete, care într-o zi s-ar putea povesti în legende ce abia urmează a fi descoperite.

Cea dintîi legendă e despre sumerieni. Acest popor a coborît de la munte la cîmpie în căutare de hrană și apă. După mai multe secole de hrană și apă s-au plictisit de netezimea cîmpiei și au început să tinjească după urcatul și coboritul istovitor pe munte, astfel au hotărît să-și construiască un munte numai al lor (nici vorbă de întors pe vechile locuri). Timp de zece ani bărbații au lucrat la munte. Preoții i-au dat retușurile finale — au săpat peșteri pentru bocoitoare, au sădit un copac în vîrf, au făcut camere în interiorul lui, la o bază, pentru materialele destinate bibliotecii muntelui și, inevitabil, au amenajat și o toaletă. În timp ce preoții își vedeau de ale lor, un vâl enorm, țesut de femei în toți acești zece ani, îmbrăca întreg muntele. În cele din urmă s-au strîns cu mic cu mare și

muntele a fost dezvelit după ceremonia de rigoare, în bătaia puternică a gongurilor. Pe măsură ce vîlul se lăsa, sforile lui fiind tăiate cu o pereche de foarfeci sumeriene uriașe, muntele se arăta nou și gol-goluț din îmbrăcămintea lui și pentru prima oară sumerienii zîmbiră cu toții. Era un zîmbet scurt, însă. Construiseră un munte să-l urce și să-l coboare, un munte al inimii lor, un munte al disperării și durerii, dar zîmbetul dispăru cînd preotul ce oficia sub copacul din vîrf, spuse: „Acest loc este sfînt; pentru cine a fost conceput, să nu încercați. Și să nu pătrundeți în el, ori să-l urcați, căci moarte veți afla“.

A doua legendă spune că zîmbetul s-a născut pe fața primei femei cînd a stat pentru prima dată în fața primului bărbat.

A treia legendă povestește despre o epocă ce trebuie să fi premers celei de-a doua cu cîteva zile. Iată ce spune legenda. Cînd creatorul vieții modela bărbații și femeile, el era foarte atent să le dea contururi puternice care să închidă bine spiritul în ele. Exista pericolul permanent ca aceste forme să se dizolve în fluxul ce trece prin toate lucrurile.

Spiritul turba în noile ființe, furios că este închis, dar, după mari eforturi și repetate încordări, izbucni în exterior sub forma unui foc. Focul se întinse iute la trupurile creaturilor și toată creația risca să se mistuie, dacă nu intervenea un zeu ce judeca la rece și dacă nu lua el spiritul în mînă. Deodată s-a găsit dinaintea unei fete. Cum stăteau ei față-n față, o insulă de răceală s-a creat în mijlocul vîlvătaii. Tot privind-o el pe fată, a început să se minuneze, ce delicată și grațioasă era și ce diafan arăta corpul ei din care focul zvîrlea uriașe limbi. Zeul rosti cuvinte divine către corpul ei privindu-l cu mare uimire. În timp ce vorbea, spiritul îi auzi cuvintele și pentru prima dată începu să se simtă mulțumit într-o asemenea locuință. Atunci fata a zîmbit. În acele vremuri, un zîmbet însemna că spiritul consimte să locuiască în noi.

Dacă se vor descoperi legende mai vechi decît acestea, ni se vor explica, poate, zîmbetul îngrozit al lui Kafka, sau zîmbetul pe care l-au inserat la colțurile gurii lui Che Guevara degetele călăilor săi.

Traducere de Gabriel GAFIȚA

PĂSTORUL ÎN BIBLIOTECĂ

*Coboară Păstorul din cămarile
muntelui*

*cu mielul pe umeri
și cu albine torcînd miere
în pletele sale.*

*Umbra sa luminează
sub Calea Lactee,
sub Calea Lactee înnebunesc de cîntec
și cocoșii sălbateci.
Atunci se ivește în calea Păstorului
scarabeul de aur.*

*Și se uită Păstorul deodată spre munte
și nu mai cunoaște drumul
pe care a coborît
și se uită Păstorul pe bolta cerească
dar steaua pe care-o urmăse
răspîndea deasupra raze de moarte.*

*Alți crini, alte lumini
se îmbolnăvesc pe fruntea Poetului.*

*Pierdute-s pentru Păstor
cămarile Muntelui.
Pelerinii n-au auzit niciodată de ele*

*limba păsărilor nimeni n-o mai
cunoaște.*

*La ușa Bibliotecii bate Păstorul
dar între cărțile vechi
tronează scarabeul de aur.
Ia Păstorul o carte în mînă
și cartea înflorește în mîna sa deodată
precum o ramură
jumătate în moarte.*

*Încearcă să citească apoi bolta
cerească*

*și cu disperare vede Păstorul
că n-o mai poate citi.*

*Alți crini, alte lumini
se îmbolnăvesc pe fruntea Poetului.*

*Printre cărți mina Păstorului e
ca un foc*

*înțelept la marginea lumii.
Cărți vechi în rafturi prelungi
cu cimitire de învățați pe fiecare filă
dînd strălucire.*

*Oh, dar și cărțile tac —
nici învățații nu cunosc mai mult*

DAN VERONA

*decît muritorii de rînd.
Pe căi ocolite*

*ei ajung sub același cer
sub aceeași țărînă.
Pentru o femeie cine să mai încerce
infernul?*

*Altfel se plînge
altfel se moare.*

*Alți crini, alte lumini
se îmbolnăvesc pe fruntea Poetului.*

*Păstorul în Bibliotecă
întoarce capul cu tristețe de moarte.
Scorburi de miere
pe fiecare raft. Scorburi de miere
și cimitire unul lingă altul frumos
așezate.*

*Pină noaptea tîrziu
luminează Păstorul în Bibliotecă
Disperat căutînd o trecătoare
prin cărți
orbește Păstorul
și în orbitele sale
două privighetori
abia își mai amintesc cum se cîntă.*

parahipnoza străzii

„Parahipnoza străzii, a declarat directorul medical al Centrului de studii rutiere din S.U.A., este una din cauzele majore ale accidentelor“.

Puțin cunoscută până în prezent, considerată chiar, de unii experți, ca un fel de mit născut din imaginația ziariștilor, această parahipnoză nu corespunde definiției clasice medicale a somnului hipnotic; ea corespunde, unei scăderi temporare a facultăților de apreciere a distanțelor, unei stări de somnolență etc.

Este binecunoscut faptul că transa hipnotică are loc în condiții bine determinate: subiectul perfect imobil este plasat în condiții psihofiziologice adecvate cu mișcări ritmice de o anumită natură (ca executarea bătăilor regulate ale unei pendule sau „flashuri“ luminoase repetate la aceleași intervale).

Or, pe distanțe lungi, condițiile unui conducător auto sînt cam aceleași. Este suficient ca șoferul să mențină o viteză egală sau superioară celei de 100 km/h pentru ca defilarea regulată prin fața ochilor a stîlpilor de telegraf, pomilor de pe marginea șoselelor, a benzilor care separă firele de circulație etc. să-i creeze o stare similară celei care precede somnul hipnotic.

Într-o experiență efectuată în condiții reale de conducere pe subiecții a căror reacții fizice, ritmuri cardiace și respirații cît și deplasamentele globilor oculari în orbite au fost înregistrate ca și de altfel temperatura interioară a vehiculului, viteza sa, zgometele produse în interior etc. — s-a stabilit că un conducător auto poate ușor să străbată cîteva zeci de kilometri, în condiții de autostradă, fără ca să fie conștient nici de trecerea timpului ei nici de distanța parcursă. În realitate, subiectul este concentrat asupra conducerii mașinii și este gata în orice moment să răspundă solicitărilor exterioare ale străzii. Însă în același timp el prezintă semne manifestate de diminuare a facultăților de concentrare și de apreciere a distanțelor în același timp cu o lungime a timpului în care au loc reacții motrice (timelag).

Această stare de transă, pe care o crează hipnoza străzii, este cu atît mai periculoasă cu cît fenomenul este însoțit de cele mai multe ori de o tendință necontrolată de accelerare treptată.

Bineînțeles ingerarea de mese copioase sau a unor cantități chiar minime de alcool contribuie la favorizarea acestui fenomen ca și de altfel unele medicamente (anti-histaminele, barbituricele, tranchilizantele).

În urma unei lungi anchete întreprinse s-a constatat cu surprindere că un foarte mare număr de conducători auto, deși își verifică cu minuțiozitate mașina înainte de a pleca la drum, nu se gîndesc să se „prepare“ pe ei înșiși printr-un somn repa-

5 PARODII

LEONID DIMOV

VIS CU URS

Bun venit, ursule, la Buhuși,
ia laba ta de gumă de pe uși,
potrivește-ți pantalonășii dantelași,
pupă-mă și, hai, să fim frați.
Ia loc pe scaun, cu grijă frate,
e un Bydermaier cumpărat în rate,
strănuși? ai răcit, îți fac un ceai de chimion.

Vrei să asculți ceva la gramofon?
O gavotă, un engliș-vals, poate polka?
Ține și sugă o bere de Solca
pentru export. Leapădă blana
că nu mă dă afară din casă prihana.
Cum vrei să conversăm, în engleză?
(vezi că ai pe scaun o pioneză)
Dă blana jos, fă-te comod
că nu stîtem aici la Polul-Nord.
Știi cumva mexicana? A, nu...
Atunci... în ce limbă „parle ou“...?
Ursul nu zice nici „pis“, nici „mor“,
mă așează lîngă el pe covor
și cuprins de naiba știe ce streche
îmi cîntă toată noaptea la ureche:
„La Donna e mobile
dacă nu ai mobile“

MIRCEA DINESCU

UITE AȘA

Să dați cu piatra-n mine ca-ntr-un prun
ispita florii mele nu apune
și nimănui în lume n-am să spun
că am scăpat în loc de lacrimi — prune.

Ce credeți voi că trestia pe lac
în lungi delicii cînd își mișcă lancea
o leagănă cu coada vreun drac?
Păi, nu s-ar face dînsa harcea-parcea!?

Am călărit odată pe un mînz
și cu un crin l-am biciuit pe dînsul.
De-atunci de cite ori mînînc la prînz
de remușcare mă apucă plînsul.

5 PARODII 5 PARODII

de M. MIRA

Dar nu așa. Nu asta vreau să zic
eu caut o femeie să-nțeleagă
că nu mai sînt nici debutant, nici mic
și am la slujba mea o normă-ntreagă.

Să fim doi meri, să creștem în livezi,
iubirea-n crengi frumos să se-mpletească
și, primăvara, turmele de iezi
cu behăitul lor să ne slăvească.

MARIN SORESCU

CE SĂ MAI FAC?

— Ce să mai fac acum Doamne
zisei într-o zi
pe la prînz
tocmai cînd era, la sarmale

— Du-te la Craiova pe jos
vezi cum stau ăia cu irigațiile,
nu tînji Mărine
că bate pensia la ușă.

M-am dus și-am văzut,
stăteau bine
și mi-au dat un kil de praz
să-l traduc în germană.

— Fusei Doamne, ce să mai fac
că n-am astîmpăr
și dacă n-aș avea termoficare
de crăpat lemne m-aș apuca.

— Foarte bine, auzii eu un glas,
dă-i bătaie, fortifică-te,
nu te lăsa dus în ispită
mecanizarea e un fleac fiule.

— N-ar fi mai bine, Doamne zic
să scriu totuși poezii
că la lemne folosesc ambele mîini
pe cînd dincoace una
și unde pui că am avantajul
să le schimb cînd ostenesc.

NICHITA STĂNESCU

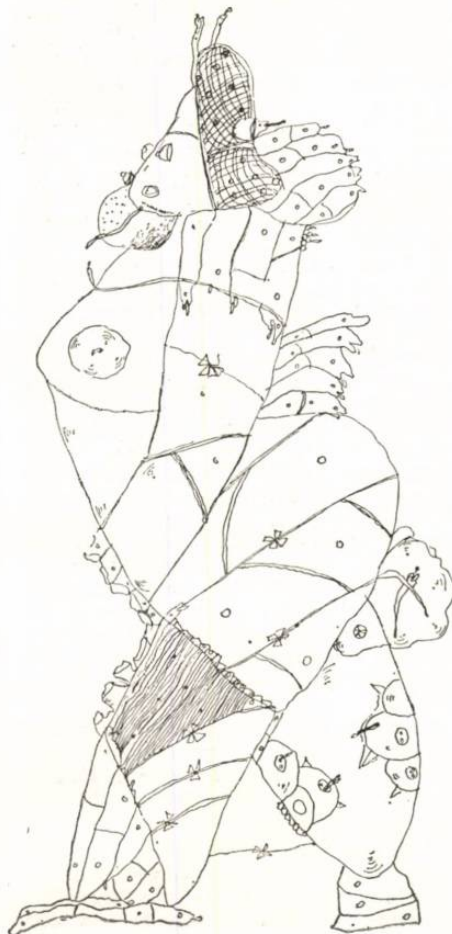
CIRCULÎND

Unde mergi, zice îngerul
vino și nu te grăbi
nu mă lăsa singur în gerul
caprelor vii!

Mă duc, nu pot suporta cifra 1
litera X nu știu s-o scriu
— Hai, îngere, nu mai fă pe nebunu'
moare Pitagora și n-are sicriu.

Du-te tu, duce-te-ar ducerea,
caprelor fără istov,
ia tu în mină candoarea
mielule cu lina mov.

Fără vedere de oase
fără vedere de vîz
la subțiori bucuroase
mie îmi crește ovăs.

AUREL BARANGA

VULPEA MUZICALĂ

Să vă spun ce-a pățit un vulpoi
care s-a angajat oier la oi
fiindcă din trei
ciobănei
nu erau vigilenți doi.

De fapt nu era chiar paznic
ci lăutar pentru praznic,
adică, dansa, se prefăcea
că știe să cînte cu fluiera.

(De fapt fluier se zice gramatical
dar aici sintem în mediul animal)

Cînd veni ora de concert
vulpea avu un gest cam incert.

Duse coada la gură și suflă pînă
de oboseală îi scăpă din mină.

Holbară ochii ciobanii, dar vulpea îndată
le potoli minia: „știți, e infundată,
am vrut să încep ceva cu nota sol
dar mi-a scăpat pe țeavă un bemol“...

Morala trasă de ciobani
după mai mulți ani:

„Nu știm dacă era virtuoasă, evident,
dar jurăm că avea instrument“.

VASILE SPERANȚA

INTERVIU CU MIRCEA HORIA SIMIONESCU

1. Stimate tovarășe director al Operei române din București, am dori să ne spuneți câteva cuvinte despre publicul de operă, cum primește el includerea în repertoriul clasic a lucrărilor contemporane, cum se face alegerea libretelor de către compozitori; scriitorii abordează genul?

— Repertoriul Operei române cuprinde în prezent aproape 40 de lucrări de operă și balet, dintre care 7 românești. Raportând la o primă vedere ar părea complet și reprezentativ, cu toate acestea un mai atent examen al titlurilor și școlilor reprezentate evidențiază lipsa lucrărilor preclasice și mai ales a lucrărilor secolului XX. Este o predilecție pentru repertoriul italian cu care se pare că vocile noastre se potrivesc mai bine. Dar spectacolul de operă, și firește repertoriul, indică nivelul unei culturi muzicale. Nu ne putem considera o instituție de nivel european — chiar dacă avem voci și echipe de nivel european — atâta timp cât cuceririle muzicale ale secolului nostru întârzie a fi reprezentate. Străduința noii conduceri a mers în primul rând spre lărgirea repertoriului cu lucrări românești reluând în stagiunea care a trecut lucrări intrate deja în conștiința publicului cum sînt „Oedip” de G. Enescu, „Ion Vodă cel Cumplit” de Gh. Dumitrescu, „Noaptea furtunoasă” de Paul Constantinescu, și punând în scena baletelor „Primăvara” de Cornel Trăilescu, suita coregrafică „Nunta în Carpați” de Paul Constantinescu și „Suta sătească” de George Enescu. În scopul lărgirii ariei creației românești Opera română a stabilit legături cu compozitori și libretiști în vederea punerii în scenă a 4 lucrări românești: „Doamna Chiajna” de N. Bucliu, „Un om între oameni” de Cornel Trăilescu pe un libret de Val Săndulescu, „Dreptul la dragoste” de Teodor Bratu (după volumul „Aveam

18 ani” de Ecaterina Lazăr) și baletul „Văpaia” de Mircea Chiriac pe un libret de Constantin Cîrjan. Țin să mai adaug că în privința repertoriului universal al secolului nostru, după premiera cu succes a operei „Albert Herring” de Benjamin Britten, am înscris în intențiile apropiate de premiere prestigioasă lucrare „Wozec” de Alban Berg. Publicul nu reprezintă o entitate rigidă, există un public „tradițional” care va rămîne credincios spectacolelor italienești, dar există și un public potențial apreciazabil pe care titlurile secolului nostru îl pot satisface și care ne asigură succesul.

2. Cum sînt distribuiți în spectacole artiștii români care fac succese de prestigiu în străinătate, publicul nostru are ocazia să-i asculte pe scena lirică sau numai din imprimări la radio?

— Mai mult decît în stagiunile trecute stelele teatrului liric au apărut frecvent în distribuțiile noastre. Nicolae Herlea, Zenaida Pally, Elena Cernei, David Ohanezian, Ludovic Spiess, Octav Enigărescu, Vasile Martinou, Ileana Iliescu, Marin Ștefănescu, Ion Tugearu, Rodica Simion, Cornel Finățeanu, Dumitru Constantin, care au contracte și sînt solicitați mult peste hotare, repet, au apărut în fața publicului mult mai des și în spectacole de răsunset. Mai judicioasă programare a acestor artiști a dus la serii întregi de spectacole de cea mai înaltă ținută.

3. Spectatorul vine pregătit să asculte „Boema” de Puccini, iar seara spectacolul este înlocuit de balet. Programul stabilit cu seria de spectacole suferă modificări. Care sînt motivele?

— În stagiunea 1972-1973, am reușit să diminuăm simțitor procentul de accidente care duceau la înlocuirea spectacolelor, fără însă a ajunge la cota zero. Este foarte posibil pentru Opera Română

să anunțe un spectacol, iar seara să-l înlocuiască cu altul. Noi nu am reușit încă să evităm schimbările și modificările de distribuție, care au rămas în număr mare. Sînt numeroase îmbolnăviri și este suficient să fie indisponibil un cîntăreț de prima mărime spre a scădea nivelul întregului spectacol. Ca măsură preventivă noi am încurajat cu mai multă îndrăzneală debuturile pentru a putea avea „rezerve” capabile în două-trei stagiuni să înlocuiască cu succes pe primii noștri cîntăreți (Numai în ultima stagiune și-au făcut debutul în diferite roluri peste 60 de cîntăreți și balerini).

4. Cum vă pregătiți pentru a întâmpina festivalul „George Enescu”?

— Opera română a avut o contribuție importantă la toate edițiile festivalului „George Enescu”. La ultimul festival, cei mai buni artiști ai noștri au apărut în spectacolele programate pentru publicul festivalului.

5. Cîteva cuvinte despre tinerii interpreți. Cum se încadrează și în cît timp, lingă rutina și numele artiștilor consacrați în țară și peste hotare?

— Situația moștenită arată două categorii de interpreți: unii de înaltă calitate ajunși la faima de vedete și alții foarte buni dar fără experiență și care își așteptau cam de prea mult timp intrarea deplină în viața muzicală. Printre măsurile inițiate de noua conducere s-a urmărit și distribuția mai atentă, mai curajoasă a tinerilor valoroși ca: Eugenia Moldoveanu, Maria Slătinaru, Marina Mirea, Magdalena Cononovici, Antonius Nicolescu, Lucian Marinescu, Pompei Hărășteanu, Cornelia Pop, Cristina Saru, Cristina Hammel, Anemarie Both, Ștefan Bănică, Paraschiv Pieleanu, Aglae Răduțu etc.

6. Problema celor mai tineri auditori care doresc să se inițieze în cunoașterea genului cum este rezolvată?

— Pentru formarea unui public nou, domeniu în care s-a făcut prea puțin înainte, s-a desfășurat de-a lungul unei întregi stagiuni un program special de educare a tineretului școlar, a muncitorilor tineri, a studenților. (Peste 50 de recitaluri și serii complete, „de vacanță” au fost prezentate tineretului din întreprinderile sectorului 6 (Vulcan, Școala Bolintineanu, Academia Militară și tehnică etc.) De reținut că spectacolele și recitalurile pentru tineret s-au bucurat de cele mai prestigioase nume ale teatrului. Formarea unui public nou se va completa prin sporirea numărului de premiere și desigur prin colaborarea, încununată de rezultate încurajatoare, cu radioul și televiziunea. Este locul să amintesc că lucrări ca: „Primăvara”, „Ion Vodă cel Cumplit”, „Lohengrin” au fost integral imprimate pe bandă și peliculă. Opera română dispune de mari posibilități de a contribui la înviorarea vieții muzicale a capitalei, și — prin turneele tot mai dese în alte centre muncitorești — la viața artistică a întregii țări.

ANSAMBLUL ARTISTIC „DOINA” AL FORTELOR ARMATE ALE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Înființat în 1947 — ansamblul constituie un complex artistic ce prezintă multiple și variate forme de spectacole mult apreciate de public. Cei mai reprezentativi compozitori contemporani au creat pentru ansamblul armatei lucrări muzicale, patriotice și ostășești, de mare forță emoțională, în care sînt reflectate dragostea și devotamentul poporului român, al militarilor față de Partidul Comunist Român, față de Patria socialistă, hotărîrea lor fermă de a apăra cu nădejde cuceririle, suveranitatea și integritatea țării.

Ansamblul a fost mesagerul cîntecului și dansului românesc în mai multe țări ale lumii, printre care: R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacia, R.P. Chineză, R.D. Germană, U.R.S.S.. Pentru meritele sale în dezvoltarea artei și culturii românești și contribuția adusă în opera de educare comunistă a publicului, conducerea de partid și de stat a acordat ansamblului artistic „Doina” al armatei „Ordinul muncii” clasa I și ordinul „Meritul cultural” clasa I.

Preulînd tradiția cîntecelor revoluționare ale poporului nostru și ale armatei române, ansamblul promovează cu succes creația patriotică a compozitorilor contemporani, ne spunea locotenentul colonel Sergiu Eremia, dirijorul secund.

Începînd cu amplele lucrări vocal-simfonice, oratoriul „Tudor Vladimirescu” de Gh. Dumitrescu, oratoriul „Horia” de Alfred Mendelson, pînă la cîntecele de masă revoluționare, repertoriul s-a îmbogățit odată cu ediția primului festival de muzică patriotică și ostășească „Te apăr și te cînt, Patria mea”, care s-a bucurat de un deosebit succes. Piese corale și de muzică ușoară, marșurile ostășești, „Douăzeci de milioane” de Mircea Alexe, „Marș militar” de Laurențiu Profeta, „Cîntecul infanteriștilor” de Sergiu Eremia, „Iubirea mea pămîntul românesc” de Florin Bogardo, „Un țărîm de liniște” de Vasilache-junior, au devenit slagăre în scurt timp.

În urma succesului, ne vorbește artistul poporului, general maior Dinu Stehian — directorul ansamblului, se preconizează ca în edițiile viitoare ale festivalului „Te apăr și te cînt Patria mea” să fie introdusă și muzica populară cu tematică nouă contemporană.

DUMITRU ANGHEL

DIN LEGILE «DE AUR» ALE MACHIAJULUI

Învățînd de la vedete și de la machiorii lor, femeile obișnuite pot să-și corecteze defectele feței? Alberto Rossi, machior italian la modă, spune că anumite defecte dau chiar expresie feței. El consideră că există chiar „defecte bune” dacă sînt puse în valoare. De pildă, Marlène Jobert și-a creat un gen, accentuînd pistruii în loc să-i acopere. Faimoasa Paulette Goddard a cucerit o generație, accentuînd faptul că avea sprînceana stîngă arcuită mai mult decît cea dreaptă, obținînd dintr-o privire sceptică, una plină de umor.

Marcel Bordenave, unul din machiorii lui Brigitte Bardot, este de părere că fețele prea rotunde (și tipul nostru de frumusețe are multe asemenea exemplare) e bine să-și accentueze pomeții. Faptul poate fi obținut, aplicînd fondul de obraz... surîzînd.

Jean d'Estrées povestește în memoriile sale că a făcut treizeci de încercări pentru a găsi un fard de pleoape de o nuanță care să pună în valoare culoarea unică a ochilor lui Michèle Morgan, fără să reușească. Trecînd prin fața unei bijuterii, i-a atras atenția un safir care era așezat într-o cutiuță captușită cu catifea maron-cenușiu. A intrat, a cumpărat... cutiuța și a compus un fard de pleoape în această culoare pe care-l utilizează și acum marea vedetă. Gui Nicolet a făcut din privirea adormită și mioapă a vedetei Marilyn Monroe, o privire dulce și caldă. O umbră de fard pe pleoape, gene artificiale lungi și rimelate, de jur împrejurul genelor o linie de fard alb care scoate negrul genelor în evidență, mărirea volumului buzelor și aplicarea pe față a unui fond aproape alb și, pe obraji, un fond roz au făcut dintr-o față oarecare și foarte mioapă, o vedetă celebră.

* O „mască” a vedetelor care se aplică pentru a descongiona trăsăturile de reflectoare: 2 lingurițe de făină de mălai amestecate bine cu un gălbenuș de ou. Se înlătură cu apă caldută urmată de o pulverizație rece cu apă minerală.

* Moda nu trebuie nici disprețuită, dar nici urmată cu religiozitate. Ea trebuie să servească drept sursă de inspirație și trebuie adaptată personalității fiecăruia.

Dacă purtați de obicei un ruj de culoare foarte închisă, și se poartă culorile foarte deschise, nu rămîneți fidelă obiceiului dumneavoastră numai din încăpăținare. A rămîne fidelă modei de acum 10—20 de ani, iată primul semn de îmbătrînire. Dar a urma moda nu înseamnă a copia nici măcar pe cele mai reușite artiste de cinema...

* Sînt la modă rujurile roz-mov închise dar, dacă buzele dumneavoastră nu sînt bine conturate sau au mici cute, nu le purtați, căci nu aveți nici un interes să atrageți atenția asupra acestor defecte.

* Aveți o aliură sportivă. Machiați-vă ochii doar cu puțin fard de pleoape, subliniați-i printr-o linie dreaptă; genele pot fi rimelate, în nici un caz nu folosiți gene artificiale, lungi; ar face un contrast neplăcut cu întreaga dv. făptură. Lăsați genele artificiale femeilor „păpușă” sau celor „languroase”.

* Dacă aveți buzele vineții, feriți-vă de rujul ciclamen. Cînd sînteți îmbrăcată cu o rochie care are o asemenea nuanță, căutați un ruj roz.

* Dacă sprîncelele dv. sînt groase, oricît de subțiri ar trebui să fie pentru a fi moderne, nu le epilați decît puțin. Altfel, arcada rămîne pleșuvă.

* Pentru a spori strălucirea ochilor, aplicați un punct de fard roșu, foarte, foarte diluat — în colțul ochilor, mergînd către rădăcina nasului.

* Machiînd ochii prea adînciți în orbite, folosiți un fard deschis. Cînd ochii sînt prea proeminenți, dimpotrivă, aplicați un fard închis, acoperînd toată pleoapa.

* Pentru a mări distanța dintre ochi și sprîncene, aplicați un fard închis, acoperînd toată pleoapa.

* Pentru a mări distanța dintre ochi și sprîncene, truc care se pare că „întîmîrește” figura, adăugați în pudră fard alb.

* Pentru ca genele să pară mai lungi, procedați astfel: periați-le, apoi deschideți ochiul și puneți degetul între geana superioară și cea inferioară, apoi închideți ochiul.

* Pentru ca sprîncelele să pară mai „înalte” — accent la modă astăzi — nu pensați sprîncelele decît dedesubtul arcadei, niciodată deasupra. Dacă aveți fruntea joasă, pensați-vă sprîncelele aproape drept, dîndu-le, dacă e posibil, o linie ascendentă către tîmple.

* Pentru a avea sprîncene frumoase, neteziți-le cu o mică perie, apoi prindeți-le între două degete pentru a le da relief.

OLGA TUDURI

*

CEZAR IVĂNESCU

TREAPTA ÎNTÎI

— LOGODNA

Culcați, alături c-o chitară
Ne ațintim priviri prin somn
Prin visul cărții, mîndră țară
În care viermele e domn,
Al castității semn de-apururi
Chitara, stă-ntre noi ca o
Prea aurită navă-n țarmii
Din care te-am răpit Iseult.
Și stă ca o amară Limbă
Între noi doi, recunoștință,
Care în miezul nunții plimbă
A singelui curat ființă.

Mi-i teamă s-o ating în noapte
Ca pe-un potir cu taina Lumii,
Ascunsă zace-n întuneric
Ca marea subț albeața spumii!
Îmi pierd tot sîngele o viață
Farmecul păsărilor, cînd
Dorul și-l culcă-n dimineață
În miera soarelui cel blind

Căci nu-i asceză ca iubirea
Nici moarte mai adîncă, vai,
Și-ndură trupul primenirea
Timpului, veșnic fără strai,
Dar rostuit îmi stă ca moara
Destinul: asta mi-i averea,
Mă duce ca-n sicriu chitara
Spre Tine, Moarte, ca Tăcerea!

*

POEZII

ION IUGA

Parcul copilului

lui Dragoș-Bogdan

Nu-i prea departe sufletul de piatră
în casa-n care copilul gonește cursele morții
pe cai de argint
pe tricicleta cea șchioapă
din cînd în cînd pe o coadă de mătură — aeroplan
și piatra pereților se face străvezie —
copilul prin țara sufletului se știe fără opreliști
cînd fruntea lui se-albește de var
peretele plînge
imaginare
blînde mîini îi întinde

MARIUS VULPE

SONETUL XV

Iubito, cînd balsamul aerian de tei
Călătorea în juru-ți, atuncea, nevăzute
Arcane-ți prind genunchii, asemeni unei ciute
Ce se desfată-n roua cu smalț de crustacei;

Îndepărtat apusul te-ademenea să bei
Din ceașca sa uitarea, și lumi necunoscute
Vor popula aievea timpanele vîndute
Pe clinchetul de aur ce-nvie în cercei;

Electrizat te-oi strînge de talie, vînjos,
Incendiindu-ți pieptul rotund și mătăsos
De care se izbîră azi ochii mei striviți,
Nerăbdător, iubito, — călcîiul tău —, cenușa

Mi-a răscolit-o-n casă și se deschide ușa
Pe unde năvăliră toți anii mei coșiți!

SFERE de STICLĂ

de
ALEXANDRU IVASIUC

Grigore Dunca se întoarse acasă de la liceu, pe un drum ocolit, trecând prin fosta piață a orașului, acum pe drept cuvânt numită „bazar”. Intră în mulțimea pestriță (care exhală un miros acru, ca pîinea acelor vremuri) unde se vindea orice și se cumpăra orice sau, mai exact se putea schimba. Un ceas cu cuc pe un litru de spirt tare (trecut prin pline ca să-i ia culoarea) era primul troc la care asistă, chiar la intrarea în piață. Schimbul se realiza într-un amestec de română, germană, ultraaproximativă și un idiom necunoscut, probabil baschiar. Proprietarul vremelnic al ceasului, îmbrăcat într-un halat de spital cu dungi albastre, ținea ceasul sub braț, în cealaltă mînă își ținea cîrja. Ochii lui mici, smolți și vioi, priveau fără încetare la clondirul cu alcool pe care-l agita convingător o femeie grasă, îngroșată încă de nenumăratele fuste pestrițe cu care era îmbrăcată. Schimbul îi părea avantajos, însă rănitul dorea două sticle și arăta cu degetele lui înnegrite detutuncă nu e destul o singură sticlă pentru un obiect atît de frumos. Zwei, striga el, na ciortu, zwei. „Nie, nie, e bună horinca, de prune, jô van, harașo. Bea-o, frigetea-armațele să ți se frigă”. Rănitul folosi argumentul hotărîtor și arătînd mai mult cu capul spre comoara sa de sub braț, începu să strige: cucu, cucu. Ha, gut, cucu, cucu! Apoi, lăsînd pendula jos, începu, pentru a convinge și mai mult precupeața, să dea din brațe, ca și cum ar fi zburat și să strige tare, pînă ce în jurul lui s-au strîns și alți cumpărători, vînzători sau simpli gură cască: Cucu, gut, cucu. Femeia îi întindea sticla, apropiindu-i-o sub nas, ca să-i excite poftetele, îi scoase dopul ca să-i miroasă aroma, stringînd și ea: na, că-i bună palinca. Dai ceasul și apoi gil, gil, gil.

— Zwei, strigă rănitul, zwei für cucu.

— Na, bea-o atunci, se supără femeia, cînd m-oi mărita eu iar, și se întoarse, făcîndu-se că pleacă.

Rănitul o apucă de umăr, o trase spre el, dar mai încercă o dată demonstrația supremă. Scoase din buzunarul halatului o cheie ruginită, care nu apăruse pînă atunci și probabil că nici nu avuse intenția să i-o cedeze, și după ce aranjă limbile ceasului, cu mina, potrivindu-le după un alt ceas de la mînă, întoarse mașinăria și atunci, se deschise o ușiță și chiar apărură pasărea care se aplecă politicos spre audiență (se strînseseră vreo zece persoane) și strigă chiar „cucu, cucu”.

Femeia fu înmărmurită și aproape convinsă. Din nefericire nu avea decît această sticlă. Începu să scotocească într-un coș de papură ce-i stătea la picioare și scoase mai întîi o bucată mare de brînză de vacă, învelită într-o foaie de varză, oferindu-i-o împreună cu sticla. Rănitul o refuză. Atunci apărură o altă sticlă, fostă de bere, astupată cu un coccen de porumb. Dar vai, înăun-

tru era miere de albine care nu-i trebuia proprietarului ceasului. Atunci interveni în comerț un bărbat cu șapcă, cu o față ciupită de vărsat, cu pantaloni bufanți în cizme burger, care întinse spre femeie, aproape umil și rugător, o brichetă mare de birou, cu flacăra înaltă, pe care erau gravate înflorite literele majuscule M și A. Un oarecare M și A își părăsise (dacă își părăsise) casa undeva într-un oraș din Europa Centrală, în vreuna din țări și acolo au intrat niște bărbați (autohtoni sau veniți de aiurea, civili sau militari, învingători sau învinși) și au luat-o apoi, probabil după un lung șir de trucuri și comercializări, a ajuns ca singura proprietate de preț a omului cu fața ciupită de vărsat și șapcă, care se întorcea acasă dintr-un lagăr de muncă german, membru al uneia din populațiile tirite de război de-a lungul Europei, dintre care mulți treceau prin acest oraș de graniță. Acum aprindea și stingea această brichetă în fața femeii pe care o striga, ca s-o îmbuneze: mama, mama, na mama. Noua lui mamă adoptivă însă nu avea ochi decît pentru ceasul minune și rănitul a înțeles și îi întorcea mereu mașinăria iar pasărea de metal ieșea din cutiuța ei cu porțiță pînă la oboseală, anunțînd pe rînd și în ritm grăbit toate ceasurile zilei, strigîndu-și cîntecul o dată, de două ori, de trei ori, de cinci ori. Proprietarul ei vremelnic aproape uitase că venise aici să-și vîndă averea și se adresa tuturor celor din jur, al căror număr crescuse, făcînd o demonstrație, plină de mîndrie, ca un circar ce-și produce în tîrg o maimuță. Pasărea părea dresată de el și rănitul se bucura și se mîndrea, o arăta și muta iar limbile și întorcea mașinăria în vreme ce negustoreasa scotea tot felul de obiecte din papornită și le înșiruia pe pămînt, alături de piesa ei grea, sticla de alcool care comanda șirul, pîntecoasă și mîndră de sine în tăcerea ei de obiect de preț.

Grigore Dunca nu mai așteaptă sfîrșitul tîrgului și nu fu fascinat de ceasul cu cuc. Trecu pe lîngă un grup de ofițeri italieni în uniforme destul de curate, care se întorceau din prizonierat, și înconjură, nu chiar fără interes, pe un preot catolic mic și bondoc ce-și etala, aici în bazar, cunoștințele de italiană culese cu ocazia unei vechi și unice călătorii în cetatea eternă unde locuiesc sfinții părinți.

— Chiesa San Pietro, basilica, striga preotul entuziasmat de cunoștințele lui și de vechile lui amintiri. Multa bella.

— Si, si padre, strigau ofițerii flămînzii. Bellissima. Io sono romano, di Roma. Citta di Vaticano.

— A, Vaticano, aha, gyönöryu, nagyon szép. Papa.

— Sua Santità, strigară în cor ofițerii, sperînd probabil într-o invitație la masă, în cinstea cetății eterne și a unei solidarități catolice.

Însă orașul avea trei-patru mii de foști prizonieri care se întorceau acasă și părintele, chiar dacă nu era zgîrcit, nu putea să-i invite pe toți și să-i hrănească. El se bucură doar de amintirile lui și de ocazia de a vorbi limba. Apoi le strînse mîinile cu căldură și se întoarse să plece. Atunci unul dintre italieni, smolit, cu mustață de Amedeo Nazzari, îl opri, apucîndu-l de reverendă și îi oferî o cărticică de rugăciuni „Il Libro di Soldato”, cu rugăciuni pentru Il Re Imperatore. Se hotărîse s-o vîndă, ieftin, îi explică, dar preotul, cu un zîmbet fin și plin de blîndețe, refuză, și atunci din buzunarul de la manta apărură o cămașă milaneză: Puro, strigă ofițerul și ne mai avînd încredere în italiana părintelui făcu cu palma peste stomac semnul internațional al foamei. Cu o voce slabă, doar adaugă: Mangiare. Preotul luă cămașa albă, milaneză, ca să o pipăie între degetele lui albe. Grigore Dunca, tînrar filozof de 13 ani, care văzuse multe deja, nu așteaptă nici sfîrșitul acestei tranzacții și plecă întristat mai departe, dar nu foarte întristat.

Se mai mișcă, fără țintă, prin bazar, uitîndu-se distrat la lucrurile de vînzare, unele fără nici un fel de valoare, altele de preț, adunate din atîtea case și din atîtea țări, multe dintre ele chiar de aici din oraș, furate din casele părăsite, de unde au fost deportați și uciși oameni sau de unde au fugit de război. Sau chiar obiecte proprii, scoase la vînzare de bătrîni flămînzii, mai ales de către bătrîni atît de numeroși în acest tîrg. Dar orice calitate inițială ar fi avut aceste obiecte, ele căpătau un aspect mizer, pătat și murdar, scoase din mediul lor, aduse în noroiul pieței căpătînd realmente valoarea micului lor preț în alimente și băutură cu care erau schimbate, măcar acestea chiar bunuri de bază, ascuțite nevoi.

Dar bazarul nu era un loc de schimburi. Ca și preotul catolic ce-și amintea de călătoria sa romană, într-un colț se exersa franceza.

Voluntari de pe frontul de Est, care se întorceau acum în patrie, discutau cu o doamnă măruntă de statură, pe care Grigore Dunca o cunoștea, nevasta profesorului de naturale a liceului. Francezul, cadaveric de slab, îmbrăcat într-o pufoaică ruptă, cubocanci nemțești cu talpă de lemn, explica motivele pentru care se găsea în îndepărtatul oraș transilvănean:

— Tout de même, vous étiez au coté des allemands!

— Il ne s'agissait pas des allemands, mais d'une idée...

Grigore Dunca salută pe doamna pe care o cunoștea foarte bine și cu care era și rudă și așteaptă desfășurarea conversației, mai exact muzicalitatea ei mai mult decît conținutul ce nu-l interesea. Nevasta profesorului se întoarse

spre el, luându-l martor la discuția lor, pe care ea o ducea cu obișnuita-i vivacitate, gesticulând cu mâinile ei mici: Dragă Grigore, stau să înțeleg cum de-ai ajuns așa aici. Oricum, francezii. Vai cită lume și-a pierdut capul în războiul asta.

Grigore ridică filozofic din umeri, în loc de răspuns. Profitând de pauză, francezul care-și explica convingerile ce i-au adus nenorocirea, aici în piața murdară și gălăgioasă, scoase din buzunarul pufos al unui pumn de semințe și începu să le toace. Doamna îl privi cu oarecare mirare. Francezul îi întinse pumnul, să ia și ea, însă fu refuzat.

— C'est dommage. C'est du chocolat du nouveau type.

Era ceva adevărat în spusele francezului. Dacă întreaga gălăgie a oamenilor care-și ofereau aici marfa ar fi încetat pentru câteva clipe, s-ar fi auzit un singur zgomot dominant, ronțitul semințelor de dovleac și floarea soarelui care se vindeau pretutindeni și erau mincate de toți, șocolata nouă care se impusese cu autenticitate și-și câștigase numeroși adepți. Pe jos, noaptea tirziu, când se retrăgeau și ultimii desperați ce tot mai speraseră să cumpere sau să vândă ceva, rămânea un covor alb de coji care înghițea zgomotul pașilor. Dacă orașul ar fi fost părăsit, s-ar fi întins pretutindeni dovlecii, cu verzi, crescuți din solul înțesat de semințele lor. Grigore refuză și el oferta francezului dar simți că-i e foame și salută și plecă.

Ca totdeauna la ora asta se întâlneau cu coloana de prizonieri nemți ce erau aduși de la lucru (orașul avea șase lagăre în locul vechilor căzărmi). Treceau cîntind același cîntec, despre patrie, („Heimat, du liebe Heimat”) și Grigore recunoscuse câteva fețe tinere, de abia mai în vîrstă decît el, iar altele lipseau, poate morți în ultimele zile sau pur și simplu neșcoși la lucru. Făceau parte din peisajul orașului ca răniții, ca cei ce se întorceau din depărtare, ca prizonierii italieni sau francezi mai liberi, ca soldații și hoții, ca tinerii fără căpătii, ca toate limbile Europei și Asiei care se vorbeau acum aici. Prin toate Grigore Dunca învăța de foarte tîrziu că lumea este foarte variată și foarte puțin ordonată și că valoarea lucrurilor nu este absolută.

Acasă, se duse direct în bucătărie, fără să treacă s-o mai salute pe bătrîna doamnă Dunca, închisă la această oră în camera ei. Bucătăreasa Cornelia gustase puțină țuică și sesisese pe caii cei mari deplîngînd decadența lumilor și căderea istoriei. Tăietorul de lemne, Verdeș, fost în trecut vizitiu domnesc și bătrîna Titina, cu rol neprecizat în lume în afară de cel de a trăi, formau auditoriul ei din această zi și ascultau cumînți, avînd în față cîte o farfurie de mîncare și cîte o bucată de pîine de mîlai.

— „Ei, ha, eu n-am trăit ca acum, la domniști aici mici. Eu cînderam tînră am fost ajutor de socăciță la însuși măriasa prințul Festetici care numai cu banii ce-i avea în buzunarul de la ceas putea cumpăra tot ioseagul domnilor așa mici unde am ajuns să slujesc acum. Și acum o să vă spun, știți cită untură puneau ei la mîncare, la prînz? Nu o sârăcie de o lingură, ci un polonic întreg. Totul înota în untură, și nu de porc, nu, ci de gîscă. Adevărată libajir, cum nu se mai găsește astăzi. După războiul cel mare numai la baronul Grödl mai era așa și acum nici la ei nu mai este, că în casa lor, auzita-ți numa, s-a mutat Piticu, fecioru' lui Hîzîlă. În casa cea frumoasă, numai cu aur, stă niomoricul niomoricilor, Piticu. Da' nu m-aș duce să slujesc la el nici pentru

atita aur cît trag eu. La bitangi eu nu slujesc”.

Greutatea în aur, sau chiar în argint a Corneliei n-ar fi fost de disprețuit nici la banca Rothschild pentru că bucătăreasa era o femeie trușă, s-ar spune chiar grasă. Însă nu este chiar fals că avea o înaltă demnitate a meseriei sale și poate chiar n-ar fi acceptat să lucreze în bucătăria lui Piticu, ca una pentru care categoriile sociale aveau linii de nestrăbătut între ele. Fusesse chiar socăciță-ajutoare la un aristocrat, înainte de „războiul cel mare” care se dovedi destul de mic după cel de-al doilea, și mai mare. Apoi a ajuns într-un castel de vinătoare, la un consilier de curte, maestru de vinătoare al regelui, însă n-a stat mult pentru că acesta avea obiceiul să-și aducă femeii pe care Cornelia nu le-a tolerat să-i dea ordine și după un conflict violent degenerat în luptă a fost concediată și a ajuns de mai bine de douăzeci de ani să servească în casa Dunca, disprețuind-o tot timpul și supunînd-o tirului ucigaș al comparațiilor cu marile case unde a lucrat. Din cînd în cînd copleșită de dispreț, pleca dar se întorcea nu după mult timp pentru că era în general decăzută. Și era primită, în ciuda prea puternicei ei personalități, pentru calitățile de neîntrecută bucătăreasă și de aranjatoare la masă, alimentele erau nu mai bune dar și frumoase, culorile bucatelor la mesele mari se potriveau în tablouri, cu flori și păsări de paradis, ascunzînd prea prozaica lor menire.

O singură dată a fost cu adevărat mulțumită. Printr-o combinație de forțe politice în conflict, pentru o prea scurtă și nesemnificativă vreme, bătrînul Dunca a intrat într-un cabinet vremelnic și a plecat la prima remaniere. Cornelia a intrat în cameră peste doamna Dunca cu lacrimi în ochi. A întrebat-o, cu răsufierea cam alcoolică, tăiată: de acum pot să vă spun „excelență”? Doamna Dunca ridicînd indiferentă din umeri i-a răspuns că da. Cornelia i-a luat mîna și a început să i-o sărute, plîngînd: slavă ție, doamnă, că am ajuns iar clipa aceasta, striga ea. Har domnului că n-am să mor slujind la oarecine”.

Însă cumpărarea vilei Grödl de către unul Piticu îi dădea măsura adevăratei decăderi. Ea una, nu mai avea nici o îndoială cum merge lumea. La numele lui Piticu însă bătrîna Titina, născută în satul de baștină al doamnei Dunca și probabil și al Corneliei (deși nu se știa precis pentru că își schimbă des biografia, pîrînd că s-a născut într-o strălucită cetate), și-a ridicat capul de deasupra farfuriei și a clipit.

— Vai dragă doamnă. D'apoi Piticu mi-i neam. Îmi vine așa, ca nepot. Amu a ajuns bogat și mare cît un colonel.

Cornelia a privit-o cu un dispreț și cu o mare dușmănie și sentimentele ei, vădit nedemocratice, au izbucnit cu furie. Piticu era nepotul acestei cerșetoare, care nici nu îndrăznea să sufle înaintea ei. Din perspectiva Corneliei, Titina era la o distanță amețitoare în jos și de-abia se vedea, iar neamurile ei cumpăraseră vila Grödl!

În sfîrșit, avea dușmanul în față, și încă un dușman umil pe care-l putea zdrobi. „Ascultă, strigă ea, ridicînd marțial mîna, ascultă tu femeie. Nu mă mir că spui că ești matusa lui Piticu! Așa trebuie să fie. Du-te și spune nenorocitului tău de nepot că dacă ar veni aici să-mi ceară mîna, în genunchi, nu i-aș da-o nici să-mi o sărute. Că este o doamnă, pe care o cunoști tu, care nici nu scuipă pe el și pe toate tîlhăriile lui pentru care o să-l bată bunul Dumnezeu. Și că-i doresc să ajungă să vină cu matusă-sa, adică cu tine, de mîna, aici, la col-

duit. Așa să-i spui. Și să aștepte numai, că va veni Victor, călare pe un cal alb și va întreba: Cornelia, draga mea, cine te-a supărat cel mai mult? Și eu îi voi spune: Este un nenorocit, un niomoric și un colduș, unu Piticu, ce-și-a cumpărat vila cea de aur a orașului. El m-o necăjit. Și Victor se va duce călare și o să-l cheme în fața casei și de pe cal o să-l ia la palme. Uite așa: na, na pă coajă. Asta să-i spui nepotului tău, tîlharului de Piticu”.

Toată lumea știa cine-i Victor, logodnicul fabulos al Corneliei, ce nu mai venea de multe zeci de ani să o salveze de greutate și umilințe și pe măsură ce nu se arăta el creștea în grad. Cîndva a fost un simplu sergent de stradă, acum a ajuns generalșifăt—frumos, mai mult făt—frumos, și-a ajutat-o și mai mult să-și suporte viața, îmbolnăvind-o puțin de o blîndă demență. Nici măcar Titina nu mai credea în existența lui aveau. În această clipă ea ocupată însă cu alte calcule. Ce e mai bine, să se laude cu rubedenia sa cu Piticu, unul dintre cei mai importanți oameni ai orașului (și ea nici nu știa cît este de important) și să-l apere cu demnitate și mîndrie, sau să prefere buna relație cu această darnică bucătăreasă la care găsea totdeauna un colț de pîine și o mîncare, cu doar obligația de a o asculta în tăcere și cu aparentă atenție. Titina alegea calea cea practică, ca una ce trecuse prin prea multe greutate. Ea era o ființă modestă ce trăia ca păsările cerului, de pe o zi pe alta, și nici nu-i trecuse prin mînt să se laude cu strălucitorul ei nepot. Spusese doar așa, că veni vorba. Poate o să-i ceară odată ceva, dacă-o ajunge să-l vadă, și nu se va supăra prea mult dacă nu va primi nimic. Ea își avea drumurile ei bine orînduite. Deci făcu să se înțeleagă, printr-o plecată atitudine, că va transmite mesajul Corneliei și nu întreabă și nici nu se întreabă cum a supărat-o în așa hal Piticu pe bucătăreasă. Resorturile sociale ale Corneliei îi scăpau cu desăvîrșire.

Astfel, ea se adăugă puținilor oameni pentru care Piticu nu avea cine știe ce importanță, iar acesta a fost tăgăduit și trădat pe tăcute în bucătăria casei unuia dintre aghiotanții săi, unde parvenitismul nu era tolerat.

Însă Cornelia vru să-și întărească atitudinea cu un gest. Se uită în jur și găsi o soluție. Îi spuse deci, cu glas hotărît, lui Grigore:

— Du-te-n casă. Am să-ți aduc mîncarea acolo. Doar n-o să stai să mîncîci la aceeași masă cu matusa lui Piticu. Ce face domnu' Paul, e treaba lui.

Grigore se ridică și plecă, știind că inutil se împotrivese, regretînd căldura plăcută și aromată a bucătăriei. În plus, îi era și foarte foame. În jur auzea mereu despre Piticu, și el, în limitele filozofiei sale relativiste, era curios să afle cît mai multe despre el, ca și despre Tom Stark, detectiv londonez.

După — amiaza însă era timpul său cel mai plăcut. Retras într-un colț, netulburat de nimeni, se ocupa cu lecturile sale eroice, fie că eroii erau inventați sau existaseră aievea în istorie. Și mai ales, printre rîndurile cărții, era destul loc pentru reveriile sale în care el devenea puțin eroul cărții, păstrîndu-și totuși indentitatea. Toate întîmplările îl priveau și pe el, cel amestecat în toate ale lumii ce i se dezvăluia complicată și misterioasă, dar de loc înspăimîntătoare. Mai degrabă ademenitoare, trezindu-i curiozitatea. Suferea puțin că este încă prea mic să participe altfel decît visînd și citînd la faptele ei. În

cărți îi plăceau faptele cu desfășurare rapidă și furtunoasă, lipsite de răbdare ca și el și dialogurile vii cu fraze răsunătoare. Pentru că Grigore se plictisea să observe doar și să aștepte. Deocamdată își reținea nerăbdarea, pe care nu i-o observase nimeni și nici nu avea cine să i-o observe.

În această după-amiază se hotărîse pentru o carte serioasă, cu coperti galbene și cu foi lucioase cu miros plăcut, asemănător mirosului tomurilor din biblioteca celor mari.

Era mai mîndru că o citește decît interesat cu adevărat de lectura însăși care-l plictisea. Deșigăsea o oarecare plăcere în stilul pompos și greoi ce-l întărea în credința că e un tînar serios care poate face o treabă serioasă, aidoma adulților studioși. Pentru că el putea deveni și savant și om de acțiune și chiar, în anumite momente, explorator sau detectiv londonez ca Tom Stark. Între Amundsen, Tom Stark și Pasteur era greu de ales. Numai mult mai tîrziu, în viteza acelor ani, adică pe la 16 ani, se va hotărî pentru multă vreme în favoarea unui personaj de ficțiune care nu-i îngreună biografia ci i-o modela doar, Andrei Bolkonski.

În această după-amiază se plictisea încîntat de sine cu intrigile feuilantilor lui Fayette, agirondinilor, și cu motivările ascunse ale lui Robespierre, botezat de autorul cărții, Carlyle (era istoria sa a revoluției franceze), „omul verzui ca marea”. Sări deci la un moment dat peste 100 de pagini și citi cu mult mai mare interes execuția lui Louis Capet. Tobeale sunau asurzitor în Place de la Grève, mulțimea se îndesase în jurul eșafodului, aceeași mulțime care altădată îl aclamase și acum privea execuția cu satisfacție, dar și cu puțină frică. Se putea întîmpla ceva, era posibil un semn de sus, pentru că era ucis, e drept, nu primul în istorie, unsul lui Dumnezeu pus deasupra oamenilor. Însă nu s-a întîmplat nimic, era vorba doar de cetățeanul Capet, un om cam gras și deosebit de demn, care alesese să moară frumos, după ce trăise nehotărît și destul de urît. Istoricul fusese fascinat și el de această moarte pe care o povestea în detaliu și mai puțin politic, decît povestea intrigile politice nesfîrșite ale tuturor facțiunilor și nuanțelor de revoluționari, și Grigore fu și el fasciat. Cuțitul ghilotinei căzu, trupul se prăvăli inert și cetățeanul Samson ridică de pîr capul fostului rege și-l arătă mulțimii în delir. Grigore văzu aieva capul însingurat din mina călăului, privind pe foștii lui supuși cu ochi bulbucăți și înspăimîntători. Și în aceea clipă simți o mare plăcere, o undă de entuziasm care-i întovărășea emoția puternică. Nu pentru că ar fi urît pe suveranul absolut al Franței de atunci, sau s-ar fi simțit eliberat și el, ca oamenii din Place de la Grève, de greutatea unui simbol personificat. Nenorocirea demnă îl făcea mai degrabă simpatic pe Capet. Emoția era de altă natură, puternică și sălbatică, pentru că moartea aceea, uciderea publică, era un eveniment mareț și excitant, care-i dădea o bucurie ciudată. Soldați, tobe, fanfare și gesturi solemne, încununate de moarte erau mărețe, parte din marele teatru pe care-l dorea, dorea nu numai să-l vadă dar să-l și joace. Obșnuita moarte, a lui cîndva, îi era cu desăvîrșire străină și indiferentă. Aceea pe care o citea însă era altceva, se adresa dorinței lui de a fi. Cînd termină pagina, o reciti cu lăcomie ca niciodată, fără nerăbdare și se lăsă străbătut de fiorii reci, dar nu de neplăcere, ce-istrăbăteau spinarea.

(fragment de roman)

ION MIRCEA

OKEANOS

*Marea verde, toamna, sub ploile de aur
altcineva era odată.
Răspunzi în oglinzi costeliv și îndată
răspunzi în Okeanos, cel decît inul
mai curat în trup,*

*dacă nu este,
amintește-ți soarele și-l vezi,
filonul în zăpezile veșnice,
el va fi după aceea
filonul în zăpezile veșnice.*

*Okeanos,
cel decît inul
mai curat în trup.
Un fum albastru din pămînt*

*și țărîna pură vărsată din cer seara
pe steagul topitoriei.
Amintește-mi și el este
durata, unde se culcă focul
a luat ființă bărbătească,
sub cenușa imaginii
și o fecundează, rezultă crinul la mari
depărtări.*

*Cîntă prin toate gurile,
prin toate gurile cîntă
și tace în el înstelat printre săruri.*

*O ființă luminiscentă
pătrunsă toată de țiparii negri din insule,
din șapte ani dinspre Belmude
urcînd pe fluvii în țări.*

*Dar Okeanos
fiind, nelipsit pînă la moarte
o dată să mergi
la conul de aur, că mergi la oracol.
Cu o trestie, pentru a respira
prin coridorul ei luminat la capăt, să
cobori*

*La conul de aur ascultînd
cum el
vorbește cu el,
cum Okeanos, cel mai curat în trup,
cheamă pe Okeanos, cel mai curat în trup,
la sărbătoare*

*din șapte în șapte ani purificat.
Asemeni într-o noapte avînd
conul de aur în ureche
să răspunzi corp ars și orbitor
în marea mărilor, în Marea Neagră.*

„B.B.” SE RETRAGE?

„Eu nu pot să ignor faptul că odată cu seurgerea anilor ofertele de roluri au devenit tot mai rare și că fizicul are o importanță mare în acest domeniu. Nu-mi place să fiu abandonată... Trebuie să mă pregătesc pentru a dispărea.”

Rîndurile mai sus declarate de Brigitte Bardot sînt apreciate de unele cercuri cinematografice drept simplă operație publicitară. După părerea majorității criticilor de specialitate, B.B. va reveni curînd asupra hotărîrii și datorită talentului care n-a fost pus încă suficient în valoare ea va cunoaște gloria unei a doua cariere.

DE LA LUME

ADUNATE...

ȘI

REACTUALIZATE

După vînătoare

- Vasile, ai numărat vînatul?...
- Numărat!
- Acum numără și vînătorii și vezi dacă nu lipsește vreunul!...

★

Calcul greșit

- Tovarășe Costică, în ultima vreme ai făcut atîtea greșeli de calcul, că sînt silit să-ți dau un avertisment scris.
- Ce vreți, de vină e dragostea. Dacă aș ști că pot spera, ca fata dumneavoastră...
- Uite, vezi?... Iar ai calculat greșit!

★

Se mai întîmplă și așa

- Tovarășe sofer, du-te și cumpără-mi un pachet de țigări!...
- Iertați-mă, dar asta e datoria omului de serviciu.
- Atunci care-i datoria dumatăle?
- Să îngrijesc mașina, să o spăl, s-o conduc...
- Ei bine! atunci spală mașina, ia omul de serviciu cu dumneata și du-l pînă la debit să-mi cumpere un pachet de țigări!...

★

Examen de pregătire

- Îl pregătești pe Ionescu pentru examen?
- Cu asta am terminat, acum îl pregătesc pentru căderea care-l așteaptă.

★

Dubiu

- Formidabil ce mult seamănă geme-nii dumatăle! Poți să distingi ușor care-i Emil și care-i Mircea?
- Pe Emil îl recunosc imediat. La Mircea însă, nu sînt așa de sigur!

★

Prietene

- Închipuiește-ți, Paul mi-a cerut mina!
- De cînd vă cunoașteți?
- Abia de o săptămînă.
- Atunci, înțeleg!

★

Resemnare

- La divorț:
- Ar trebui, consiliază judecătorul, să întinzi mîna soției dumatăle și să vă împăcați.
- Bine, domnule judecător, fie și pedeapsa asta!

★

Spirit comercial

- La examen:
- Profesorul: — Ionescu, dacă eu îmi cumpăr pentru un costum 3,25 metri de stofă a 465 lei metrul, cît trebuie să mă coste în total?
- Elevul: — Întîi, tovarășe profesor, dumneavoastră aveți nevoie numai de trei metri, în al doilea rînd, găsiți la tata la cooperativă o stofă excelentă numai cu 400 lei metrul. Prin urmare, o să vă coste 1.200 lei.

QUI PRODEST?

Există un fel de indignare obligatorie în fața unei vitrine de magazin de „artizanat”: selecția operează, fără prea mult efort ridiculizînd aceleași nimicuri despre care presa și oamenii de artă vorbesc de ani de zile. Peste vrafurile de ștergere, perne și farfurii cu smalțul subțire și desenul aproximativ, lipsit de senzualitate, peste încropelile bizare din fier forjat sau lemn pirogravat, peste machetele, stringătoare de praf de tot soiul de biserici maramureșene și păpușile îmbrăcate în costume fanteziste de serbare școlară din copilăria noastră, peste ciocăniturile în foi prea subțiri de aramă și capetele de negrese cu sîni exotici de ceramică de pus pe perete laolaltă cu alte „decorațiuni interioare” de aceeași categorie e instalat de multă vreme semnul grabei și improvizăției fără har. În virtutea unui consens justificat de: „asta producem de vreme ce se vinde”, în ciuda tuturor argumentelor; o anume industrie înfloarește și eventuale indignări rămîn niște strigăte în deșert. Grav însă mi se pare nu atît că artizanatul își croiește producția după preferințele unei anume categorii de cumpărători — în fond amatorii de kitch folclorizant nu amenință pe nimeni și nu prezintă un pericol în sine — ci că se mulțumește să fabrice niște obiecte care ar trebui să rămînă o minoritate condamnată la dispariție prin cultivarea unor exigențe reale de funcție și estetică. Probabil, răul nu se oprește aici și artizanatul este simptomatic pentru un anume spirit care, eliminînd din arenă respectul pentru tradiția populară a formelor utile, produce în locul obiectelor necesare o profuziune de inutilități agresive. Nenorocirea e că aceeași ignorare a surselor reale ale folclorului, a raporturilor normale de scară, a tehnicilor și materialelor adecvate destinației obiectelor, concepe și produce aiuritoare costume din paiete în culori acide, machiază cîntărețe și dansatoare cu flori în păr și buzele în inimioară a la „Miss România 1927 în straie naționale”, proiectează enorme farfurii pe fundalul ecranului de televiziune ca element de atmosferă pentru evoluția unor orchestranți cu țambal, vioară și nai, îmbrăcați cu pantaloni „de oraș”, cu o bundiță de circumstanță aruncată pe umăr, vinde reale orori la standul din incinta Muzeului Satului și oferă străinului, grăbit să cumpere o amintire, o imagine cel puțin neconformă a României. O enormă cantitate de energie se risipește în afara efortului necesar topirii într-un aliaj la necesităților de funcție ale traiului nostru de azi cu spiritul real al tradiției populare, — infinit mai modern, în treacăt fie spus, decît mai toate pseudomodernismele care ni se oferă și care să îplinească strădania consecventă de conservare de care formele, tehnicile, materialele și soluțiile decorative ale folclorului au nevoie pentru a nu deveni, în scurtă vreme, — obiecte exclusiv de muzeu.

Nenorocirea e că bunele intenții nu salvează nimic. Artizanatul este vizibil — un domeniu administrat de o incompetență suficientă, la fel de periculoasă în fond ca reaua voință. Numai o infuzie de entuziasm creator și probitate profesională, difuzate în toate straturile în care folclorul e folosit ca sursă de imagini și gesturi decorative ar putea face ca atentatul trist la care asistăm să ia sfîrșit: iată-ne deci în fața unei propozițiuni care s-a mai spus — și de nenumărate ori. Folosi-va, oare, la ceva?

E. CONSTANTIN

DEBUTURI ÎN PROZĂ

ALEXANDRU ȘTEFĂNESCU

În proză, ca și în alte genuri literare, debutul propriu-zis nu coincide întotdeauna cu debutul editorial. Scriitorilor tineri le lipsește răbdarea de a trăi și a învăța, de a exersa îndelung înaintea ieșirii în public. De altfel, ei nici nu mai năzuiesc, ca Maiorescu, să-și rezolve ezitățile în culise pentru a prezenta spectacole perfecte. Indecența avînd drept justificare, printre altele, succesul de care se bucură așa-numitele „romane ale unor romane” publicate de unii din marii scriitori ai secolului douăzeci. Atunci cînd nu este expresia prozaicei dorințe de ascensiune literară sau socială, graba de a tipări cărți satisface gustul modern pentru autenticitate, pentru demitizarea actului creator. Totodată, însă, această grabă complică atribuțiile criticii care, mai mult ca oricînd, trebuie să discearnă înaintea de a interpreta, să întrevadă înaintea de a conchide.

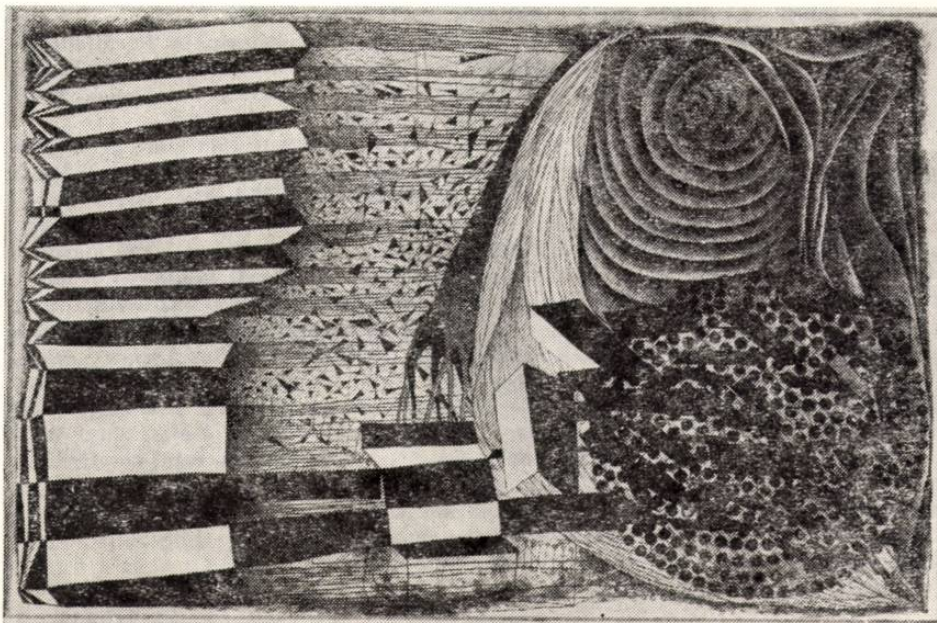
În ultimii ani, de pildă cîteva debuturi spectaculoase în proză au acaparat atenția criticii eclipsîndu-le pe altele mai discrete, dar, în fond, mai promițătoare. Grație originalității lor ostentative, romane ca *Dihorul* (1971) de Alexandru Papilian sau *Copilăria, adolescența și tinerețea lui Nicolae Ostia* (1971) de Emilian Bălănoiu au dat impresia că vor face epocă și au stimulat comentarii pasionate. Iată însă că după trecerea a numai doi ani flacăra pe care au aprins-o și-a consumat resursele și s-a stins. Tot în 1971 apărea și prima carte de proză a lui Radu Ciobanu, *După-amiaza bătrînului domn*. Povestirile cuprinse în volumul cu acest titlu nu aveau aproape nici o valoare în sine și, de fapt, nici nu constituiau un adevărat debut. Ele tratau, fără excepție, teme tradiționale într-o manieră tradițională. Totuși, însăși această preocupare de a reface o experiență era de bun augur. Romanul *Crepuscul*, apărut la scurt timp, a confirmat latentă promisiune, fructificînd original ucenicia la școala prozatorilor dintre cele două războaie. Se întîmplă astfel ca

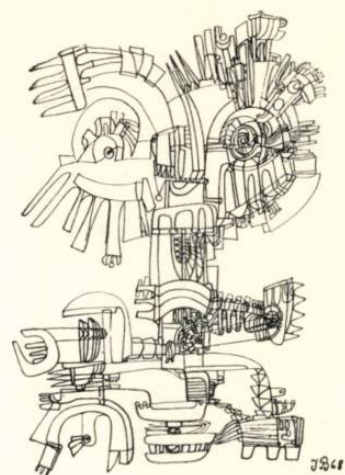
debutul real să justifice într-o anumită măsură debutul convențional. *Condotierul* (1970) dă un sens primei cărți a lui Mihai Giugaru — *Fata și bătrînul* (1968) — deoarece demonstrează valabilitatea unor procedee care la început nu entuziasmau. *Pribezi, noi visam* (1973) de Nicolae Damian obligă la o reevaluare a psihologismului sistematic din *Diminețile bătrîne* (1969), *Fără visle* (I. 1972) de Bujor Nedelcovici aruncă o nouă lumină asupra complicatului roman de debut *Ultimii* (1970) ș.a.m.d. În alte situații, însă, între primul volum al unui autor și prima sa operă legăturile lipsesc. Debutînd incert în proză cu *Scara lui Climax* (1970), poetul Platon Pardău, de exemplu, nu lăsa deloc să se întrevadă faptul că în 1972 va publica un roman de actualitate — *Ore de dimineață* — extrem de viu și interesant.

Există, de asemenea, cărți care inaugurează opere așteptate, presupuse, dar încă nescrise. Cititorii romanului *Patima* (1972) semnat de Mircea Micu acceptă și admiră temporar stilul propus cu gîndul deja la operele de maturitate în care acest stil s-ar realiza deplin.

Argumentele care susțin legitimitatea unor debuturi la a doua

sau a treia carte sînt numeroase. Se invocă necesitatea de a oferi tinerilor cît mai multe șanse, pentru că riscul de a publica o carte slabă este mult mai mic decît acela de a descuraja un virtual prozator de talent, se vorbește despre curiozitatea manifestată de public față de procesul intim al creației, se amintește că însuși eșecul poate fi uneori instructiv. Toate aceste argumente sînt perfect valabile în plan practic. În mod ideal însă, prozatorul, ca orice scriitor, n-ar trebui să încredințeze tiparului decît texte exemplare. Opera sa de debut, eliberată de orice determinant, ar trebui să fie pur și simplu operă. Iar exemple încurajatoare în sensul acesta există. Cine alege din rafturile unei biblioteci volume ca *Nebunul și floarea* (1970) de Romulus Guga, *Iutlanda posibilă* (1970) de Vasile Andru, *Provinciale* (1971) de Valentin Serbu sau *Migrații* (1971) de Dana Dumitriu se poate consacra în liniște actului simplu și esențial al lecturii, fără să i se mai explice că e vorba de debuturi, că etapele respective au fost depășite, că scriitorul ca orice începător, era inexperimentat și nesigur etc. În artă, circumstanțele atenuante sînt inutile.

CĂTRE O POSIBILĂ „GRAMATICĂ” A LITERATURII

Apariția Dicționarului de idei literare al lui Adrian Marino are pentru cultura română o dublă semnificație: cea de eveniment și cea de act critic.

Ca eveniment, apariția este remarcabilă întrucât pentru noi este prima operă în care se încearcă o viziune critică de anvergură a celor mai însemnate idei literare din cultura europeană; ca act critic, importanța lui constă în prezența unui ascuțit simț axiologic în baza căruia se fac analizele și considerentele din cuprinsul textului. Seriozitatea intenției lui Adrian Marino și imensa muncă depusă pentru ca o carte de proporțiile acesteia să apară într-un atât de scurt timp ne umplu de admirație.

Lăsând la o parte funcția utilitară didactică a cărții, aspect „procopsitor” să-i spunem, în termenii școlii ardelenne, vom remarcă de la bun început că harnicul critic al ideilor literare din toate vremurile este obligat de anvergura intenției sale să fie, în același timp, dialecticianul, teoreticianul și istoricul lor. Fixarea acestora la confluența dintre estetică, critică și istorie literară cere însă din partea autorului nu numai o informație bogată ci și o competență multiplă și un spirit expositiv extrem de bine organizat. „Impresionismul” pare într-adevăr exclus din această carte întrucât problemele discutate aici nu se pot nici măcar pune și cu atât mai puțin rezolva în cadrul unor spontane păreri, chiar dacă de multe ori acestea sînt rodul celor mai profunde intuiții. Cu toate acestea, la nivelul pur valoric, „impresia”, ca și opțiunea de altfel, presupune o disocier extrem de fină între esența ideii și manifestarea ei în cadrul fenomenului sau al fenomenelor care o reprezintă. Pentru acest motiv, problemele dificile dar totodată și preferate de autor, cum ar fi cele ale barocului, ale avangărzii, ale comicului și mai ales ale gustului, îl determină să recurgă nu numai la ideologie, la estetică sau la istorie ci și la o hermeneutică ale cărei încifrări și descifrări presupun o mare abilitate. Cum însă autorul nu este întotdeauna și apologetul ideilor cu virtuozitate dezbătute de el, firește că nici cititorul nu va reține din cuprinsul unor atari capitole sau pagini decât informația și modul de punere a problemelor.

Bintuit de gândul temeiniciei lucrului său, autorul nu-și vrea lucrarea ca un tratat ci ca o posibilă „gramatică” a literaturii, noțiunea primă implicînd mai mult cantitatea decît calitatea, iar cea de-a doua configurația logică a unei structuri de care, așa cum nu poate face abstracție limba, n-ar putea face nici literatura. De aceea, de fapt, analiza ideilor și a curentelor literare este întreprinsă într-o întreită perspectivă: istorică, descriptivă și critică, în prima ținîndu-se seamă de contextul în care apar ideile, în a doua de structura lor iar în a treia de ceea ce au ele comun sau specific din punct de vedere estetic și valoric. În baza unui atare procedeu desigur că trăsăturile „gramaticale” ale literaturii și ale literaturilor în general pot fi stabilite cu destulă aproximație. Ne întrebăm însă întrucît această logică impusă textelor este o logică de fapt a lor sau a minții care le ordonează astfel pentru a le putea studia.

Oricum, intenția de gramatizare rămîne totuși în picioare, ea înscriindu-se în rîndul cartezienelor năzuințe ale secolului nostru de a clasifica, de a taxinomia sau gramaticaliza complexitatea spontanului fenomenologic. Ceea ce a încercat M. Foucault pe tărîmul filozofiei, încearcă A. Marino pe tărîmul literaturii.

Ideea de viitoare sinteză a literaturii este pregătită astfel cu mare grijă prin analiza, clarificarea și exemplificarea principalelor categorii estetico-literare ale fenomenului literar, investigat în totalitatea și complexitatea sa dialectică, istorie determinată. Dicționarul deci, păstrîndu-și caracterul experimental, creează totuși perspectivă și reperele critice, dezvoltarea și perfecționarea urmînd să se facă, după mărturisirea autorului, într-un alt volum, pe care-l așteptăm cu interes. Indiferent de sorții de izbîndă ai acestei tentative ambițioase, comparabili poate cu cei ai baziliscului care, văzînd prin lucruri, nu vede nimic în ele ci numai dincolo, ne întrebăm cu multă curiozitate cum se va configura acest „dincolo de literatură” pentru Adrian Marino.

Un lucru însă rămîne cert, și Adrian Marino și-a dat seama de el, dovadă introducerea și teoretizările sale critice — încetățenirea tot mai puternică și la noi a ideii că nu poate exista o mare critică înafara esteticii și nici esteticii în afara unui Weltanschauung bine încheiat. Cultura franceză a încercat varianta în care, corelîndu-se primul termen cu al doilea, s-a omis ultimul; cea germană a mers pe altă formulă: a corelat strîns estetica cu filozofia; formula lui Adrian Marino încearcă o încadrare a tuturor termenilor. Rămîne să vedem detaliat cum se va prezenta arhitectonic această îndrăznească construcție și mai ales gradul său de validitate, produs direct al spiritelor sistematizatoare și speculative.

MARCEL PETRIȘOR

RADU CĂRNECI

IARBA MEA, LUMINA MEA

— Pentru Magda și Carmen —

Iarba mea, lumina mea, fetele mele,
iată timpul adunîndu-mă-n cîntec,
văile aerului umbrîndu-mi obrazul,
drum făcîndu-mă stelelor.

Iarba mea, lumina mea, fetele mele,
cum crescurăți ca două voievozițe
și cum se ivi pe fruntea voastră cununa,
bucurie ochilor mei.

Iarba mea, lumina mea, fetele mele,
mereu ne pîndesc anotimpurile, ne
răscrucile, și, înfrumusețîndu-ne,
vîntul cum ne cosește.

Iarba mea, lumina mea, fetele mele,
dăruiți acestui pămînt genunchii și
fruntea
și fiți sete adîncă-n statuile voastre —
iarba mea, durerea mea...

GHEORGHE ISTRATE

VIS

*Eu am visat deasupra tuturor
un ceas cu săbii care-și taie ora*

*Am vrut să știu — și-am întrebat năuc,
dar mi-au fîșnit prin vorbă șerpi buluc,
din vîntul stelei albe, răstîgnită,
ne pedepsea vreo orere moștenită.*

*Vreun zeu barbar rămas neputrezit
prin turnul singelui ne-o fi zărit
și-o fi vărsat otrava din călcîie
pe creștetele noastre de tîmție.*

*Eu m-am trezit înveșmîntat în zori
în haina scîrbei lui și în duhori
și-am vrut să sparg aceste voci confuze
dar vorbele mi-au ars încet pe buze —*

*și doar cenușa lor se mai presară
pe trupul nostru de copil și fiară...*

Humor. Humor. Humor

5. SCHIȚE DE VASILE BĂRAN

RĂSCRUCE

La răscruce drumețul se opri și, privind cerul, îl întrebă pe omul de lângă fântină dacă ar putea să-i spună care-i Ursa Mare.

— Desigur, domnule, îi răspunse omul de lângă fântină, cu toate că nu sînt din partea locului. Mă descurc însă prin comparație fiindcă totdeauna Ursa Mare este mai mare decît Ursa Mică. Am cunoscut mulți oameni care procedează în felul acesta. Sînt unii, de pildă, care-ți spun cu precizie care dintre peștii puși pe masă au sau n-au icre. Nu crezi?

— Cred, spuse drumețul.

— E bine că atunci cînd nu știi ceva întrebî pe altul, își aprinse omul de lângă fântină luleaua. Asta o fac și eu adesea, nici nu știi ce are celălalt în cap.

— I-adevărat, îi spuse drumețul și, mulțumindu-i, o luă la dreapta.

PIANUL

În casă s-au făcut toate pregătirile pentru aducerea lui: au fost mutate lucrurile și holul măturat și-l urcară pe la balcon, scările fiind strîmte și lumea se mira: O, ce frumos trebuie să cînte! și

pianul fu instalat lângă peretele din stînga sub un cuier cu ramuri.

— Ei, spuse bărbatul, în sfîrșit!

— În sfîrșit, spuse și femeia.

Pianul ocupa aproape un sfert din spațiul holului, dar el părea acum ghemuit, și parcă privea cu teamă celelalte lucruri: o masă cu patru scaune, un dulap, o ladă cu sifoane, un frigider, o mașină de spălat rufe, o alta de curățat cartofi, două butelii de aragaz, ramă pentru un tablou și cinci sticle goale. Și mai era acolo cuierul acela bizar, cu o mulțime de brațe din fier vopsit, în care puteai pune toate lucrurile astea, plus cizme și mănuși dacă voiai.

— Acum ne mai trebuie o husă, spuse bărbatul.

— Da, o husă, spuse femeia.

— O husă mare!

— Mare fiindcă și el e mare, spuse femeia.

Și se duseră la un atelier de huse și cumpărară o husă mare, din foaie de cort, și-l înveliră, și-i strînseră picioarele cu sfori.

Și niciodată pianul nu mai ieși de acolo.

CUTIA CU CONSERVE

Cutiile erau așezate în lăzi lungi și aveau în ele pești prinși și în-

cărcați în vaporul acesta care mergea de trei zile.

Printre conserve se afla și el.

Peștilor le înghețaseră trupurile și capetele și memoria. Sînt sigur că avuseseră memorie, așa cum oglinzile au, uneori, sentimente de sinceritate. Acum memoria zăcea strînsă în ochii rotunzi și albi.

În tot drumul ăsta el s-a chircit în ladă. Între frunte și ceafă simțea o tablă rece și pieptul i se uscaseră și i se subțiaseră. El se gîndea că acolo o să facă o baie caldă și o să stea mult în cadă.

Dar cînd ajunse acolo, și se descărcară lăzile, nimeni nu observă că el nu-i cutie și-l numărară la fel ca și pe celelalte și-l aruncară în trenul lung de marfă care aștepta în port, la fel ca și pe celelalte.

ARTE

De fapt el a vrut să facă o nuvelă, dar pe la jumătate, i-a căzut, pe mozaic, și s-a spart.

Și astfel au ieșit cîteva schițe destul de nostime.

MONOGRAFIE

Prometeu a inventat focul
Homer a inventat focul sacru
John Walker a inventat chibritul.
Și astfel s-au născut pompierii.

PARODIE

Cicerone Theodorescu

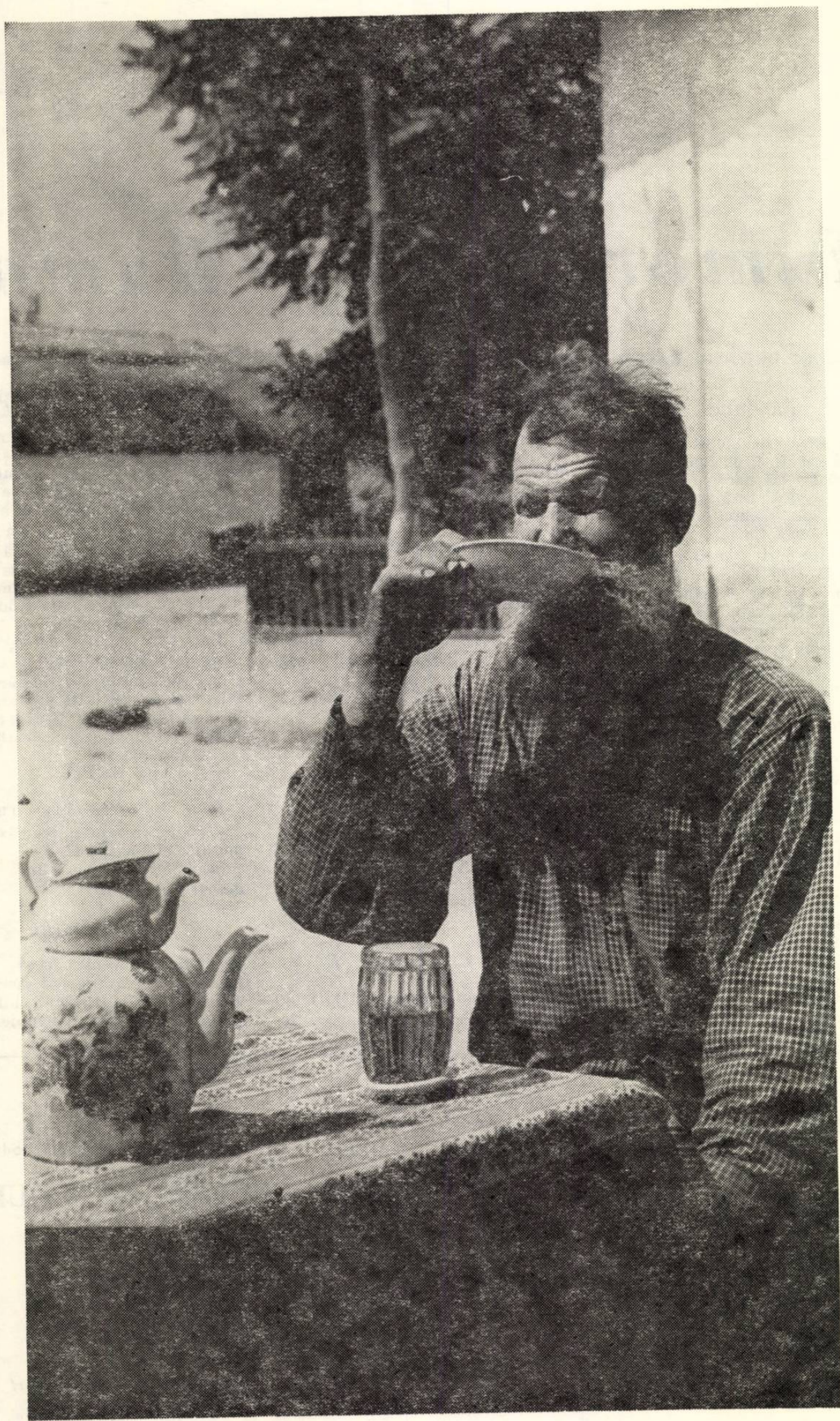
RONDELUL MEȘTEȘUGULUI

*Greu se-ndoaie vorba — greu
Parcă-i fier pe nicovală
Și cînd iese, ce scofală!
Bine n-o pricep nici eu!*

*Curge versul cu migală:
Iamb sucit, dactil, troheu...
Greu se-ndoaie vorba — greu,
Parcă-i fier pe nicovală.*

*Sînt spusit de nădușeală
Ca bătrînul dumnezeu.
Dintr-un sac de minereu
Na, trei strofe pe o coală!
Greu se-ndoaie vorba — greu!*

Stelian FILIP

ALMANAH MAGAZIN • ALMANAH MAGAZIN

ASTĂZI LUĂM MASA CU... MIHAIL SADOVEANU

Maestrul nu putea fi trișat. Fiind un vânător dibaci, era în același timp și un bun cunoscător într-ale preparatului. Știa că o prepeliță — excepție făcând alte vînături — se pune la frigare cit mai proaspătă cu putință. Jumulită la comandă, prepelița se trece printr-o flacăără de spirt, după care se șterge bine cu o cârpă uscată. Curățită și spălată (i se lasă înăuntru doar ficatul), prepelița se așează pe-o frunză de vișă, se acoperă cu o felie subțire de slănină (sau mai multe, tăiate în fișii) și apoi se înfășoară cu ață pentru a se odihni în tihnă într-o frigare învărtită la foc potrivit. I-au fost pregătite și „canapelele”. Și întrebarea parcă plu-

tește în aer: Ce sînt „canapelele”?... Simplu: felii de pîine prăjită în unt. Dar nea Ilie (amintesc numele neîntrecutului grataragiu de la restaurantul „Continental”) știe să-și înalțe meseria la rang de artă. El va servi preparatele chiar în penajul lor. Astfel că, odată ajuns platoul la masă, el va încînta ochiul mușteriiului, dar va fi și o paradă a măiestriei celui care-l prepară.

C-un vin bun și cu o vorbă de duh, se ajunge la sfîrșitul mesei, care se încheie de asemenea cu o surpriză (tot vînatorească): cafeaua marghiloman. Dar despre cafea și istoricul ei — cu altă ocazie; poftă bună!

GEORGE ENESCU

Pe-atunci, la restaurantul „Continental” concerta Grigoraș Dinicu. Cum îl zări pe Enescu intrînd, Grigoraș îi ieși în întîmpinare și i se prosternă ca-n fața unei icoane. Bineînțeles că neîntrecutul interpret al folclorului românesc își începu concertul cu „Hora lui Dobrică”.

Înconjurat de toată suita de directori, în frunte cu patronul localului, compozitorul și interpretul atîtor simfonii nemuritoare își exprimă dorința că ar minca o spinare de iepure la frigare. Fără să exagerez, preparatul se pregătea așa cum scrie la carte numai în acest restaurant.

Pregătirea iepurelui cere multă migală și pricepere. Acest vînat trebuie pregătit cu cîteva ceasuri înainte, însă iarna poate sta și cîteva zile. Acest „baiț” (saramură) cum se spune, îi este necesar pentru fездare. Dar să revenim la prepa-

ratul propriu-zis. Se alege doar spinarea cu mușchii cei mari, se șterge bine cu un șervet, se împănază cu fișii subțiri de slănină afumată și căței de usturoi, se leagă cu fire de ață pentru a sta cuminte în frigare și se învîrtește la foc de cărbune. Pentru ca picăturile de grăsime — care se scurg din vînat ca niște lacrimi nevinovate — să nu se piardă, se recomandă ca sub preparat să se așeze o tăviță, din care cu o pană de glscă, le-ntindem din nou pe friptură, făcînd-o astfel și mai gustoasă.

C-un cuțit-brici, operatorul a scos mai întîi mușchii de pe os, i-a așezat în tranșe pe farfurie, iar alături, în sosiere de argint, s-a adus sos de smîntîină și dulceață de coacăză.

C-un asemenea serviciu și mai cu seamă într-o astfel de ambi-anță, nimeni nu regretă c-a mai pierdut o zi din viață. Poftă bună și dumneavoastră!

I. D.

RUGBIȘTI ȘI SCRITORI

Rugbiul s-a născut într-o universitate de pe malurile Avonului din Stratford, acolo unde copilărise „Marele Will” și unde învățase de mic să descifreze „dulcele glas al lebedei” de mai tîrziu.

S-a născut din plictiseala de a respecta aceleași reguli marginite și stupide ale unui joc... „numai cu picioarele”. S-a născut în anul în care, minat de dorul său veșnic de revoltă și de „spleen”, lord Byron se exila de bună voie și se ducea să moară în apele rîului Misolonghi pentru libertatea Greciei, a propriului său popor și pentru ideea însăși de libertate.

Jean Giraudoux, mare treisferturi aripă, a rămas pînă la bătrînețe credincios acestui „nobil joc” căruia-i găsea mereu mai profunde sensuri sociale, și etice: „o echipă de rugbi se bizuie pe 15 jucători: opt oameni puternici și activi, doi abili și șireți, patru mari și iuți și unul, ultimul, model de calm și singe rece. Aceasta este proporția ideală între oameni”. Iar Pierre Mac. Orlan, ajuns octogenar, nu înceta să-și mărturisească nostalgiile de fost rugbist: „Și astăzi cînd pătrund pe un teren de rugbi, o ciudată emoție mă prinde de gît”.

Cred că dacă cineva i-ar fi ajutat lui Hemingway în anii lui parizieni să descifreze secretele acestui joc bărbătesc, să pătrundă în intimitatea lui fierbinte, clocotitoare de pasiune, riscuri și bucurii, el care iubea atît de mult boxul și corrida („singurul loc unde omul trăiește cu adevărat”), în galeria eroilor lui ar fi apărut, neapărat, lîngă toreadorii, vînători și boxeri, și un rugbist. Așa cum apare ciudatul Tom din „Marele Gatsby” pe care Scott Fitzgerald îl încarcă de o melancolie nebună: „Tom era într-un fel condamnat pentru totdeauna să

alerge dintr-un loc într-altul, căutînd mereu cu o tristețe nelămurită acea dramatică tensiune a meciurilor de rugbi de odinioară în care nu avea să mai joace niciodată”. Sau, spuneți drept, nu v-a înfiorat destinul eroului rugbist din „Viață sportivă” în care rugbiul este prilejul de ciocnire al atîtor destine și aspirații, viața însăși și simbolul celor mai crîncene înclștări sociale și umane, al atîtor victorii plătite scump dar cinstit și al atîtor înfrîngerii suferite cu dinții strînși de o și mai mare îndîrjire?

În literatura noastră numărul scriitorilor care să fi jucat rugbi este extrem de mic. Eu nu-l cunosc decît pe unul. Unicul, nebulul, dar nespus de delicatul și fermecătorul cîntăreț al „Baladelor”. Dar din păcate cunosc și mai puțini scriitori, prozatori sau poeți, care să fi jertfit acestui joc bărbătesc măcar un strop din generosul lor talent risipit și dăruit cu atîta largheță fotbalului. Păcat! Mare păcat pentru rugbi, dar și pentru ei.

Spunea un scriitor mai vîrstnic, dar cu inima nebulă de tinerete, că tinerii noștri scriitori, înainte de a fi încurajați, îndrumați, dar mai ales creditați, ar trebui urcați în trenuri care se vor ciocni sau închîși în case ce vor fi cuprinse de flăcări. Poate că în felul acesta prea ar fi pusă la grea încercare soarta literaturii noastre. Dar în mod sigur ar fi grozav de folositor pentru mulți dintre ei, dacă nu chiar să participe efectiv la cîteva meciuri, măcar să se apropie de dogoarea arzătoare de pasiuni, bucurii și dureri a unui teren de rugbi și să-î înțeleagă marile lui adevăruri.

D. MANOILEANU

SUPRAVEGHEAZĂ-ȚI NEVASTA

HANS FALLADA

Scharf și Wittig și-au petrecut împreună anii tinereții. Țineau amândoi contabilitatea firmei „Eddler und Matz“, cinau în fiecare seară la același restaurant, chefuliau din când în când la vreun local de noapte. Prieteni buni, într-un cuvânt.

S-au căsătorit și numai așa se explică de ce nu le mai rămânea timp pentru șuete. Poate că doamna Scharf, care avea întotdeauna ceva distins în înfățișare, îl considera pe Wittig prea comun, poate că doamnei Wittig i se părea că doamna Scharf este prea seducătoare, sau cum îi zicea ea Sirenă, fapt este că se întâlneau din ce în ce mai rar, iar când Wittig își schimbă slujba încetară să se mai întâlnească.

Viața însă nu numai că-i desparte pe oameni dar îi și adună de-a valma. Peste cinci ani, când tocmă se ntorcea de la slujbă. Scharf îl întâlnește pe scări pe prietenul său Wittig.

— „Ce faci aici? Ai venit la mine?“

— „Locuiesc aici de la-ntii“.

— „Într-o casă cu mine? De necrezut!“

Wittig era emoționat ca-ntr-o zi de sărbătoare. Asta-i voia cerului; sintem făcuți unul pentru celălalt. Se îmbrățișară cu putere, iar seara sărbătoririi revederea cu cantitatea corespunzătoare de alcool. Se părea că de acum încolo nimic n-o să-i mai poată despărți. Aveau relații foarte cordiale. La fel și soțiile. Cerul albastru al caldei lor prietenii nu era umbrit de nimic, doar...

Wittig își înjgheabă o întreprindere proprie și cîștiga o grămadă de bani în timp ce Scharf rămăsese tot contabil. I-adevărat că în timpul celor cinci ani a mai moștenit câte ceva, dar de lux nici nu putea fi vorba. Nu-i de mirare că doamnei Wittig îi veni într-o zi ideea că doamna Scharf umbla neobișnuit de elegantă, iar de fraza „Nu înțeleg de unde face rost familia Scharf“, pînă la fraza „e ceva ciudat“ nu-i decît un pas.

Doamna Scharf nu putea nici ea înțelege pe ce cheltuiește doamna Wittig bănetul pe care i-l dă soțului ei căci în afară de cheltuielile curente pentru gospodărie nu mai cheltuiește nimic. Și cum trăiește? De la uscătoria de rufe și-a dat seama că doamna Wittig nu are cămașă de noapte, ce să mai vorbim de pijama. „N-aș vrea să zic nimic, dar mi se pare“. s.a.m.d.

Soții însă nu lăsară să le treacă gărgăuni prin cap. Numai că și purecele înțeapă! Odată, seara târziu, Scharf, și Wittig s-au dus în oraș și au băut câteva pahare și-aveau chef de alt chef, acum că tot au scăpat de sub supravegherea nevestelor.

Priviră deodată spre o damă care tocmă dispărea în hotel discutînd ceva dubios cu un domn. Dacă nu-i doamna Scharf, atunci i-o altă doamnă care seamănă cu ea ca două picături de apă. Ce doi bărbați privesc timpot. Toată otrava care le-a fost inoculată timp de o lună începe să fiarbă. În cele din urmă Scharf zise cu limbă grea;

— „Ce crezi tu, Wittig, este o prostie!“

— „Numai că din nenorocire nu-i nici o prostie“, răspunse Wittig.

— „Pariem?“ zise Scharf.

— „Pe douăzeci de mărci“, încuviință Wittig.

Intrară amândoi în hotel și tot amândoi se străduiră să culeagă informații cu care oamenii sînt obișnuiți aici. Rezultatul fu nul, dar cei doi mai aveau posibilitatea să se grăbească spre casă ca să se convingă...

Cînd pe la miezul nopții cei doi bărbați o zoreau spre casă pe urmele soției necredincioase, drumul drept era o noțiune foarte relativă. Trebuia doar să se întărească în vederea schimbului de păreri.

Schimbul de păreri decurse foarte repede. Doamna Scharf, care de obicei era repedită și energică, s-a depășit pe sine în seara aceea. A fost suficient să-l facă praf pe unul din ei, Wittig se pierde repede, iar Scharf trebuie să se supună unei adinci pocăinți, dacă nu vrea să piardă ce are el mai scump pe lume.

Rezultatul acestei întîmplări a fost că douăzeci de mărci și-au schimbat stăpînul, iar raporturile dintre cele două familii s-au transformat într-o ură oarbă.

Wittig nu era totuși convins, era din ce în ce mai puțin convins. Avea doamna Wittig grijă de asta! Ce putea să facă? Nu avea dovezi!

Dovada pe care o căuta căzu chiar în poala doamnei Scharf. I-o prilejui poștașul care, din greșeală, aruncă în cutia de scrisori a doamnei Scharf o scrisoare adresată doamnei Wittig. Doamna Scharf — sintem toți oameni, la urma urmelor — făcu în așa fel ca în chiar ziua aceea domnul Wittig să afle că asistentul Tibulski de la Conservator, făcînd aluzie la relațiile lor intime, îi solicita doamnei Wittig un nou împrumut.

Era imposibil de trăit pe aceeași scară cu familia Scharf! Și iată-l pe Wittig în situația de a-i părăsi. Familia Wittig s-a mutat și dacă se întâlneau din întîmplare, se făceau că nu se cunosc.

După cîtiva ani Scharf muri. Wittig îl regreta. Sărmanul Scharf, nevasta l-a dus la groapă. Și cum să nu-l fi dus la groapă o Sirenă ca ea...

Muri și Sirena. Wittig primi o scrisoare de la tribunal. Moștenea, e drept nu prea mult, douăzeci de mărci de la doamna Scharf;

„Pentru pariul pe nedrept plătit soțului meu“.

De atunci Wittig începu să dorească să moară. Credea în viața de după moarte, i se părea că acolo sus va avea multe, tare multe de discutat cu doamna Scharf.

Traducere de Nicolae NICORĂ

Fără titlu

MIHAI STOIAN

Adică variabile pe tema
părinți — copii

Prima fără titlu

1

La reîntoarcerea de pe front, bărbatul a găsit patru copii în loc de trei. Lipsise complet ani de zile. S-a înnegurat treptat, ca și cum ar mai fi așteptat vreo explicație plauzibilă. N-a primit nici o explicație, desigur. A aflat doar că nevastă-sa, obligată să se angajeze la administratorul stațiunii climatice în care locuiau, a născut o fată. Erau cit pe aci să divorțeze. Noroc că femeia a găsit o soluție.

2

Una din nenumăratele vizitatoare ale stațiunii — aflată de altfel la tratament: ape minerale — a convenit să înfiezze fata. Tatăl — de fapt nici nu-i era tată autentic — acceptă. Mama adoptivă, originară dintr-alt oraș, schimbă numele fetei, pînă și pe cel de botez, scoate un act de naștere absolut nou, apoi, liniștită, crește fetița. Și tot liniștită că a făcut o faptă bună moare după vreo douăzeci de ani, urmată, la scurt interval, de bărbatul ei.

3

Din senin, într-o primăvară, fata adoptivă care acum e căsătorită și are doi copii simte imperios nevoia să-și cunoască adevărata mamă, căci — pe patul de moarte — mama adoptivă i-a mărturisit secretul. Împreună cu soțul ei, cu mașina lor, pornesc spre mica stațiune climaterică în care a văzut lumina zilei. Ca să-și diminueze starea de tensiune își găsește un alibi: oricum, merge să caute acolo — de ce tocmai acolo — o fată, să vină să-i crească, la oraș, copiii. Ajung în plină sărbătoare.

4

După prea puținele informații dobândite în momentul-limită — pe patul de moarte — de la mama adoptivă, casa părinților autentici (mai exact spus: a mamei autentice) ar fi numai decît ce treci de liziera pădurii. Așadar, într-o zi de sărbătoare, doi orășeni — un bărbat și o femeie — pătrund într-o pădure aflată la marginea unei stațiuni climatice destul de cunoscute. Par a fi niște turiști, prea osteniți de altfel și de zgomotele vieții de toate zilele. Întîlnesc, la cîțiva pași de o casă care seamănă, ca formă, cu descrierea pe care o dețin, o femeie între două vîrste. „Cine stă acolo?” întreabă orășeanca, iar localnica surdă și rostește un nume de familie pe care noua venită, de altfel, îl caută. După suris, fiindcă-i și al ei, orășeanca își recunoaște sora. Dar tace. Și se afundă, însoțită de soț, în pădure, depășind casa cu pricina.

5

Trece o zi. Locuiesc la hotel. În stațiune — nu-i încă perioada concediilor și a invaziei citadinilor — se întinde zvonul că fata lui cutare — sau mai degrabă a nevastei lui cutare, făcută cu alălaltul cit bărbatul era pe front, plecat pe ani și ani — ar fi dat tircoale casei din pădure, s-ar fi întîlnit cu o soră de-a ei, și-așa mai departe... De după perdele, dar și de-a dreptul din curți, din porți, localnicii se uită lung, interogativ, după cei doi soți.

6

Pe inserate, îndreptîndu-se iarăși spre casa de la liziera pădurii, fata adoptivă — acum mamă a doi copii — vede o femeie uscățivă, scundă, îmbrăcată simplu, chiar sobru, cu mers cumpătat, ducînd în mînă un buchețel de flori și o luminare aprinsă. Se oprește la doi pași de ea, în dreptul unei troițe, bătrîna dă prima bună seara — fetei i-a pierit glasul — apoi, cu aceleași mișcări chibzuite așează florile și lumina la baza troiței. După care se răsucește în loc și, privind-o drept în ochi pe orășeanca, spune: „Ai găsit pe cine căutai, maică?” Fata nu știe cum să reacționeze: s-o îmbrățișeze doar, să-i sărute mîna, să-i rostească numele, să-i mărturisească simplu cine e?... În fracțiunea de secundă în care gîndurile acestea se confundă, înțelege subit că — deși i-a dat viață — femeia din fața ei nu poate fi, în nici un fel, iertată c-a dat-o de suflet unei alte femei necunoscute, venită aici în vilegiatură; e adevărat, cu intuiția pe care numai o mamă de sînge o poate avea, n-a dat greș în alegerea făcută atunci, însă putea să dea, iar destinul ei n-ar mai fi fost, categoric, același. Dintr-odată descifrează că, în fond, avea neapărată nevoie de această probă ca s-o redescopere, definitiv, pe mama-i adoptivă și, tardiv, s-o adopte ea, acum, sufletește — poate pentru prima dată cu adevărat — pe cea care o luase de suflet. Ah! sufletul.

Se string totuși în brațe. Femeia bătrînă îi șoptește numele de fetiță la ureche, ca pe o taină de demult.

7

Tatăl-netatăl o primește în casă cu dragă inimă, încearcă să explice, de la bun început, de ce s-a mîniat atunci cînd, reîntors de pe front, după atîția ani, a găsit un copil în plus, acasă. De fapt — zice — nu s-a îndurat s-o îndepărteze, dar nici s-o păstreze sub același acoperămint cu ai lui, copiii lui buni, nu se putea, doamnă, sinceri să fim — și repetă intruna, la cîteva cuvinte odată, doamnă, doamnă... Bătrîna urmărește acest dialog dintre bărbatul ei și o fiică pierdută, însă fără remușcări și fără vreo nedumerire anume.

Și apoi e rîndul fraților și surorilor, șase la număr, fiecare cu soții lor, cu copiii lor — nepoți „pe jumătate” cu noua venită. Abia acum atmosfera se învesește, toți vor să știe cum arată nepoții de la București, fotografii, păreri, sărutări imaginare pentru niște copii-de-hîrtie, în sfîrșit, ziua se încheie cu fîgăduiala reciprocă de a păstra legătura, de a se vizita unii pe alții, ca într-o familie reală.

8

Reîntoarcerea pe șosea e monotonă. Soțul tace, tocmai pentru a respecta tăcerea soției. Umbrele se aștern, prelungi, pe asfalt. Trec în fugă, ca niște păreri. Nimic din tot ce i s-a întîmplat în viață nu i se mai pare adevărat. Certitudinile, fie și dureroase, s-au spulberat. Un om care l-a înstrăinat de lingă ai săi nu-i mai spune mare lucru, în vreme ce alt om, la fel de vinovat, poate, fiindcă s-a încumetat s-o ducă departe, să-i schimbe pînă și numele de fetiță — rostit, cu buze tremurătoare, de bătrîna care i-a dat cîndva naștere — capătă dimensiunea stranie a unui suflet deosebit de apropiat... Ah! sufletul.

A doua fără titlu

1

În ziua în care a ieșit la pensie, pe drumul de întoarcere spre casă, unde nu-l mai aștepta decît soția, dar nici unul din cei patru copii — doi băieți și două fete — fiindcă erau toți la casele lor, minerul și-a adus aminte de o singură scenă, mai de demult.

2

Imediat după război. Foamete. Găsea greu de mîncare pentru copii, n-avea decît trei pe-atunci. De ziua numelui, sfîntul Petru, a încărcat trei sute de cărămizi, adunate de-a lungul anilor, ca să-și mărească pivnița, le-a încărcat într-un căruț împrumutat de la un vecin și le-a schimbat pe un singur kilogram de făină. Cu kilogramul de făină într-o pungă răsucită dintr-un ziar în care nici nu s-a mai uitat să vadă ce se scrie, s-a întors acasă, exact pe același drum pe care, după vreo douăzeci de ani, avea să revină, la soție, imediat după pensionare. Soția — cit de tînără era! — s-a apucat atunci de frămîntat aluatul, a mînjit tîgaia cu grăsimi, n-a băgat nimic în cocă, nici drojdie, nici brînză, nimic, apoi a pus la foc cinci scoverzi, cîte una de fiecare membru al familiei. Copiii așteptau lingă plită, fără să bănuiască — nici unul — că mai existau, pe aproape, doi ochi care pîneau evenimentul. Cînd scoverzile au fost gata și toți au primit cîte una, dulăul curții, liber din lanț, s-a repezit la fata mai mare și i-a înșfăcat scoverga. Fata a început să plîngă, sughițînd de indignare și poftă, dar tatăl a pus mîna pe o vergea și, fugărind ciinele, încolțindu-l, a izbutit să-i ia înapoi scoverga, înainte ca animalul să se fi înfruptat dintr-însa. Doar urmele colților rămăseseră adînc imprimate în aluatul copt, încă fierbinte. Tatăl i-a dat fetei scoverga lui, el a mîncat-o pe cealaltă, smulsă din botul cîinelui și, în ziua aceea, pe deplin mulțumită, familia i-a sărbătorit astfel ziua numelui, nume simplu, deși sfînt, Petru.

3

Toți patru — doi băieți și două fete — îl așteptau acasă. Știau că iese, chiar atunci, la pensie, că-i ultima coborîre în șut, așa c-au mîncat împreună în tihnă, pe îndestulate, au stat la taclale, apoi fiecare s-a dus la casa lui și ei doi — tatăl și mama — s-au apucat să deretice prin casă, să pună lucrurile în ordine, ca și cum s-ar fi pregătit amîndoi să ia viața de la început.

MAREA CERTITUDINE

pe marginea drumului dorm pietrele schilodite
aici pe unde au trecut bătrînii exemplari
mai tremură uneori prin văzduh fulgere
și arar bate din aripi acvila

orice așezare își are o stemă un semn
concluziile hibernează în vata inevidențelor
și în timp ce cîntărețul își obosește cîntecul
gloria se ridică sus pînă între stelele mari

prea facili cădem victimă muzicii
prin parcuri publice bronzul se acoperă
cu putrezimi și cu lichenul verde
timpul trece pe lingă noi cu cinism ocolindu-ne
suferința mizeriile — flori ale răului
crescute pe bălegarul săracilor

sub stelele Samarkandului Alexandru cel Mare
cetind zodiile în timp ce boala zeilor
îi frămîntă trupul de lut
acesta poate fi un semn iar alt semn
ești tu tată al meu noapte de noapte
veghindu-mi odaia

și cît de amară privirea ta strălucind
peste cotoarele aurite ale cărților
și cum uneori palma ta mare îmi mîngîie fruntea
și-mi șterge din creier toate teroriile

oh îmi amintesc cum pe coasta aceea de deal
pămîntul îl lucram cu umilință și dușmănie
cît de singuri eram
lumea plutea încă prin ceața marmorei
dalta de argint a sculptorului
de-abia scosese-n lumini acel bulgăre de materie:
tu și cu mine cumplit aplecați în muncile agrare
și apoi cum în plină amiază ne-a cuprins întunericul
eu pe vecie înecîndu-mă în vastitatea realului
dar iată vii iarăși spre mine
întă luminare de ceară — etica strălucind prin istorie
vii și alungi șerpîi care ies din sticla cu alcool
și noaptea îmi înfășoară brațele și picioarele

iartă-mă doamne tată al meu că-i atît de săracă odaia
în care te aștept să te cobori salvator
doar păgînă cărților în jur și pîinea și vinul
ce ne mențin puterile

mă invadează pe veci minciuna cuvintelor
Rațiunea Rațiunea — strig în delir
și ca un tren deraiat mă rostogolesc aberant
prin schemele abstracțiunilor

dar știu
de cîte ori vin peste mine șerpîi morții
atunci în întuneric apare dreapta ta mare și albă
și binecuvîntînd mă redă liniștilor și păcii

tată tu ești omenirea și patria și cuvîntul matern
prin tine și eu mă pot așeza
piatră în zidul supraviețuirii

ION PAPUC

PLATOUL

*Pe înaltul, funerar platou,
Umbrite lame subț soarele frînt
Adastă-n tihna unui mocnit ecou:
Amurg al luptei demonilor de gînd.*

*Suav cenușa fină din oțele
Încarcă raza brună, de venin;
Alpestru legămint al oaselor rebele
Îl fumegă un sclipăt de samurai senin.*

PAN IZVERNA

ANNA DE NOAILLES (BRÂNCOVEANU)

FRANCIS JAMMES

NEAȘTEPTATUL DAR

Urmam un gind; văpaia privirii, dintr-odată
Izbind-o, mi-o cuprinde grădina minunată.
În ochi îmi strălucește o mare bucurie;
E riset, propețime și nevinovăție!
Extazul mă străbate, un limpede nectar,
Pornesc și stau; și-mi pare, zbucnită din tufar,
Că toată bucuria în inima mea sare!
Sînt numai zbor, iubire, mireasmă-mbătătoare,
Și-n trupul meu azurul și-amestecă urzeala
Că-mi pare dintr-odată, în văzul meu uimit,
Nu cîmpul că e-n floare ci chipul mi-e-nflorit,
Și aș putea, sub pleoapa lăsată, să le am
Și soarele și roza cu proaspătul balsam.

În românește de G. GEORGESCU

COPILA CITEȘTE ALMANAHUL

*Copila, lingă coșul cu ouă, tot citește
Din almanah, și-afară de-atîtea, o mira
Îndeosebi desenul zodiacal, firește,
Cu Tapi, Berbeci și Tauri și Pești et caetera.*

*Copilei de la țară, neapărat, îi pare
Că sus, în constelații, deasupra ei, sînt deci
Ca și aici, mari tîrguri, cu toate de vînzare,
Cu tapi, măgari și tauri, cu pești și cu berbeci.*

*Și bilciurile, astfel, din cer, acum le știe,
Iar Cumpăna cînd vede, își zice așa dar
Că și în cer sînt puse, ca și la băcănie,
Cafeaua, conștiința și sarea, la cîntar.*

FRANTISEK HRUBIN

OMAR KHAYAM

PRIN GEAMUL CĂMĂRUȚEI

*Prin geamul cămăruței văd hainele tale
Spînzurate pe-un gol umeraș. Soarele-n stingere
Își dă dukul pe ele.
Praful negru va trece peste o clipă.*

★
*Acolo cu tine-am șezut și-am suflat
Lumina lămpii. Neliniștea trupului tău
Și glasul tău atît de vesel
Îmi porneau fiorii.*

★
*Trece praful. Îmi alunecă degetele
Peste toate lucrurile tale goale. Un greier mort
Sub fereastră zace; cîntecul lui mi-amîntește
De patul pe care nimeni n-o să se mai așeze.*

trad. de Dumitru M. ION

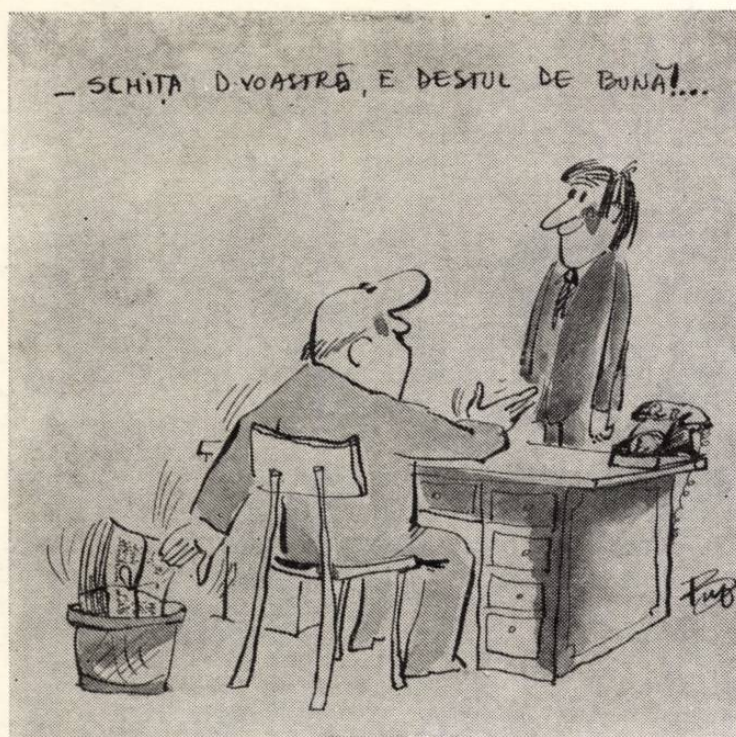
RUBAIATE

*Deși-i oprit să bei, depinde cine — bea,
Cît bei și cine-alătura de tine-bea;
Cînd dai acestor întrebări răspunsul drept,
atunci poți bea, că orice om de bine bea.*

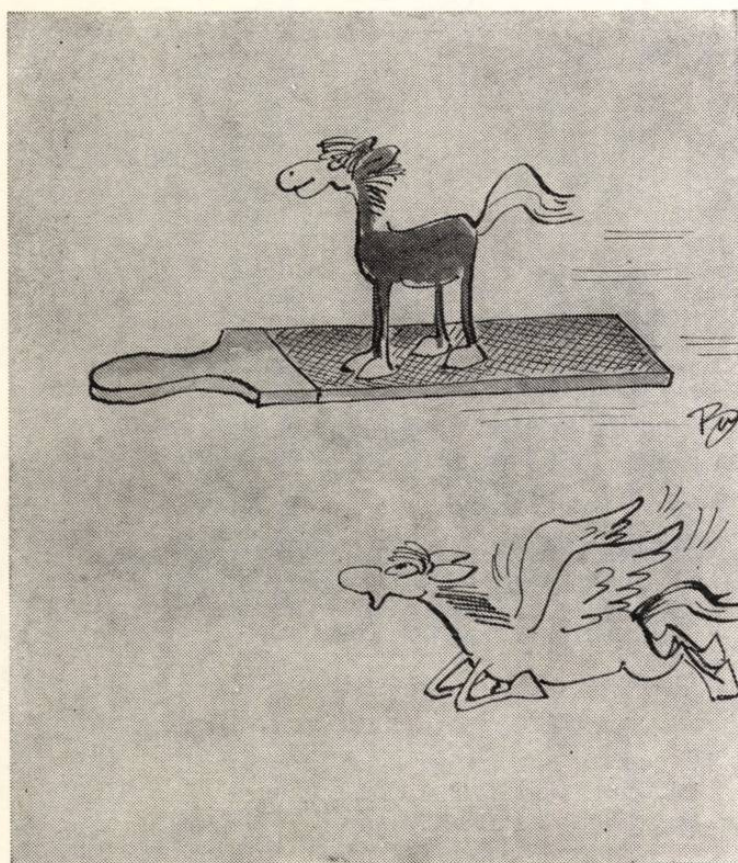
★
*Cum spune adevărul, nu pilda sau ghiocul,
noi sîntem niște piese și cerul face jocul;
pe eșichierul vieții jucăm, și revenim în
cutia neființei, pe rînd, cum ni-e norocul.*

★
*Cum tot ce nu-i — e doar un vînt pe creste,
și cum ce e — dispăre ca-n poveste;
închipuie-ți că tot ce este-n lume nu-i,
și tot ce nu-i în lumea aceasta — este.*

Traducere de Otto STARK

Caricaturi de BUZ

Marile personalități ale literaturii noastre au fost, de la Dimitrie Cantemir la Arghezi și Călinescu polemisti cu verb de foc. Expresia polemică a constituit pentru ele nu doar o necesitate strict intelectuală, de delimitare a pozițiilor, ci și o „demonie“, irumpere afectiv vizionară în stare a ilumina secretele tărîmuri ale eului creator, încercînd și neizbutind a se integra în momentul dat, pecetluindu-l cu elemente de natură a-l modifica în sens istoric. Oare am avut un polemist mai sublim flamboiant decît Eminescu? Cu cît individualitatea creatoare e mai intensă cu atît emisia sa de materie arzător-justiciară e mai abundentă și mai semnificativă. Rarefierea personalității duce la o rarefiere a atitudinii active pînă la sucombarea ei în epigonism, în conjuncturalism, în compilație, ca și la alte maniere de înginare somnolentă. Deci o primă trăsătură a naturii fenomenului polemic pare a fi relația între vitalitatea creatoare și incisivitatea critică. Literatura noastră n-a înregistrat încă nici un geniu cuminte.

Dacă pornim însă nu de la personalitate ci de la actul polemic, se pune o întrebare și anume în ce măsură acesta poate avea o justificare în sine, neraportat la o autoritate apriorică? Întrebarea (de circulație totuși) e ori naivă ori filistină, după împrejurări. Nici un autor nu s-a născut înzestrat cu toate atributele maturității ca Athena din capul lui Zeus. Dobîndindu-și strălucitoarea identitate pe parcurs, Eminescu și Arghezi n-au ezitat a-și notifica din anii juvenili pozițiile lor critice, „negativismul“ intrat apoi consecutiv în ființa lor spirituală. Nu polemica trebuie girată de „importanța“ unui autor, ci „importanța“ autorului se verifică prin producția sa, inclusiv cea polemică. Un raționament de felul acesta: „n-ai o operă celebră, n-ai prin urmare dreptul la rezerve față de opera celebră a altuia“ e fals, fiind în vădită contradicție cu logica evoluției literare.

Cîte un autor debutează printr-o ofensivă polemică, de natură a crea suspiciuni spiritelor excesiv de prudente. Nu-ul lui Eugen Ionescu, bunăoară, nu avea întășirea de uvertură a unei opere proprii. Totuși germenii acesteia puteau fi de aici sesizați (ca și din romanul-parodie consacrat lui Victor Hugo). Participarea critică amarpasională, voluptatea speculativă, dramatica relativizare a criteriilor erau note de excepție menite a atrage atenția asupra ebuliției unui spirit modern-romantic. În efervescența vervei sale polemice se zăreau, paradoxal, scepticismul și

ÎNSEMNARE ASUPRA POLEMICII

sentimentul absurdului din ulterioara operă dramatică. Rezultă de aici că actul de respingere e tot atît de normal în ordine intelectuală ca și cel de aprobare, indiferent de „ordinea“ în care apare. Orice polemică presupune o acoperire în afirmație, după cum orice afirmație implică o polemică.

Există bineînțeles polemici și polemici. Sînt fatale existenței revuistice micile răfuieți, punițiunile care nu depășesc cadrul îngust-personal, acea liliputană guerilă, care, dacă te-a atras la un moment dat, ajunge să-ți inspire un apăsător plictis. Nu la acest infern al polemicii ne gîndim acum, ci la conflictele în care răsună muzica ideilor, a căror factură expresivă e aptă a circumscrie un temperament artistic. Vedem polemica drept o sferă protectoare a creației, aer pătrunzînd în plămîni opereii. Fără o confruntare leală și nestînjinită a punctelor de vedere, țesuturile intelectuale se atrofiază.

O altă chestiune care se pune în legătură cu polemica e cea a moralității sale intrinseci. Sînt pole-

miști de fațadă al căror obiect exclusiv îl constituie autorii inofensivi, în speță debutanții ori cei decedați, față de care e arborată severitatea simbolică a unui dascăl implacabil, cu atît mai satisfăcut cu cît înregistrează mai mulți „corigenți“. Publiciștii din această categorie oferă și cel mai pregnant spectacol al genuflexiunilor față de autorii cu înalte „poziții“. Actul negării nu e însă izolat, ci întrefesut cu toate propozițiile activității critice. Nu levi-tează într-un spațiu al imponderabilității, ci se constituie în parte integrantă a unei personalități. Polemica ni se pare așadar un reflex al unei existențe plene, o planetă dintr-un sistem și nu doar efemeră cometă, oricît de feerică. Ea obligă la ținută prin principiul unei consecvențe inculcat în fiecare din momentele sale. Un fastuos, în rigoarea sa, cîmp magnetic se alcătuiește în conștiința polemistului. În coeziunea pozițiilor critice vedem deopotrivă un ideal moral și estetic, cu reverberații ale fiecărui domeniu asupra celui-lalt.

Obiectele polemicii sînt, firește, nelimitate. Dar dincolo de exigență, prezentă în conștiința și în pana mai tuturor criticilor față de începători, se întinde domeniul unei exigențe mai subtile și mai grave, de o mai substanțială responsabilitate, vizîndu-i pe autorii mai cunoscuți, pe așa-ziii „consacrați“. Părăsiți adesea la voia unor inițiale opinii critice, în virtutea căroră se perpetuează reputații incontrolabile, asemenea scriitorii trebuie să atragă în primul rînd atenția polemiștilor, care să revizuiască situația dată, să destrame onctuoasa atmosferă, restaurînd valoarea neglijată ori retușînd elogiul exorbitant. Odată stabilit faptul artistic, criticul e obligat a-l lărgi spațiul existențial. Polemistul rețază, în acest scop, vegetația lui pseudo, polipii stagnării într-o eronată evaluare. Învinuirile de ireverență, procesele de intenții cele mai virulente, ori dimpotrivă clasicul „complot al tăcerii“ reprezintă reacțiile previzibile ale celor lezați ori numai ale spiritelor mimetice întru confort. Dar tabla de valoare a unei literaturi nu începe cu ultimii veniți, ci de sus în jos, cu autorii care pot deveni exemplari în conștiința tinerilor. Nu e de mirare deci că un polemist ce se respectă își publică părerea mai întîi față de numele de reputație, cu o generație sau două în avans.

Un polemist trebuie să se exerseze în a primi loviturile reale ale valorilor iluzorii.

GHEORGHE GRIGURCU

TITU MAIORESCU

BEȚIA DE CUVINTE

Darwin ne spune că multe soiuri de maimuțe au aplecare spre băutura ceaiului, a cafelei și a spirtoaselor; „ele sunt în stare, zice el, să fumeze și tutun cu multă plăcere, precum însumi am văzut. Brehm povestește că locuitorii din Africa de miazănoapte prind pavianii cei sălbatici puindu-le la locurile unde se adună vase pline cu bere, de care se îmbată. El a văzut mai multe maimuțe în această stare și ne dă o descriere foarte hazlie despre purtarea lor și despre grimasele ciudate ce le făceau. A doua zi erau foarte rău dispuse și mahmure, de durere își țineau capul cu amândouă minile și înfățișau o privire din cele mai duioase. Dacă li se oferea bere sau vin, se depărtau cu dezgust, dar le plăcea mult zama de lămție. O maimuță americană, un ateles, după ce se îmbătase odată cu rachiu, n-a mai vrut să-l mai bea și a fost, prin urmare, mai cuminte decât mulți oameni” (Ch. Darwin, DESCENDENȚA OMULUI ȘI SELECȚIUNEA SEXUALĂ, I, 1).

Va să zică plăcerea noastră pentru amețea artificială, produsă prin plante și preparatele lor, este întemeiată pe o predispoziție strămoșească, comună nouă cu celelalte rudenii de aproape, cu maimuțele, de exemplu, din al căror neam ne coborâm.

Nu ne vom mira dar de lășimea cea mare a celui obicei și de felurile mijloace pentru mulțumirea lui. Cînepa, macul, vița de vin, tutunul, etc. etc. sunt produse ale naturii cu care omul își nutrește pasiunea lui pentru amețea.

Există însă un fel de beție deosebită între toate prin mijlocul cel mai extraordinar al producerii ei, care se arată a fi privilegiul exclusiv al omului în ciuda celorlalte animale: este beția de cuvinte.

Cuvîntul, ca și alte mijloace de beție, e până la un grad oarecare un stimulant al inteligenței. Consumat însă în cantități prea mari și mai ales preparat astfel încît să se prea eterizeze și să-și piardă cu totul cuprinsul intuitiv al realității, el devine un mijloc puternic pentru amețirea inteligenței. Efectele caracteristice ale oricărei beții sunt atunci și efectele lui, „la débilité des fonctions intellectuelles et le penchant à la violence”, cum ne arată Cabanis în memoarul 8 din *Rapports du physique et du moral de l'homme*.

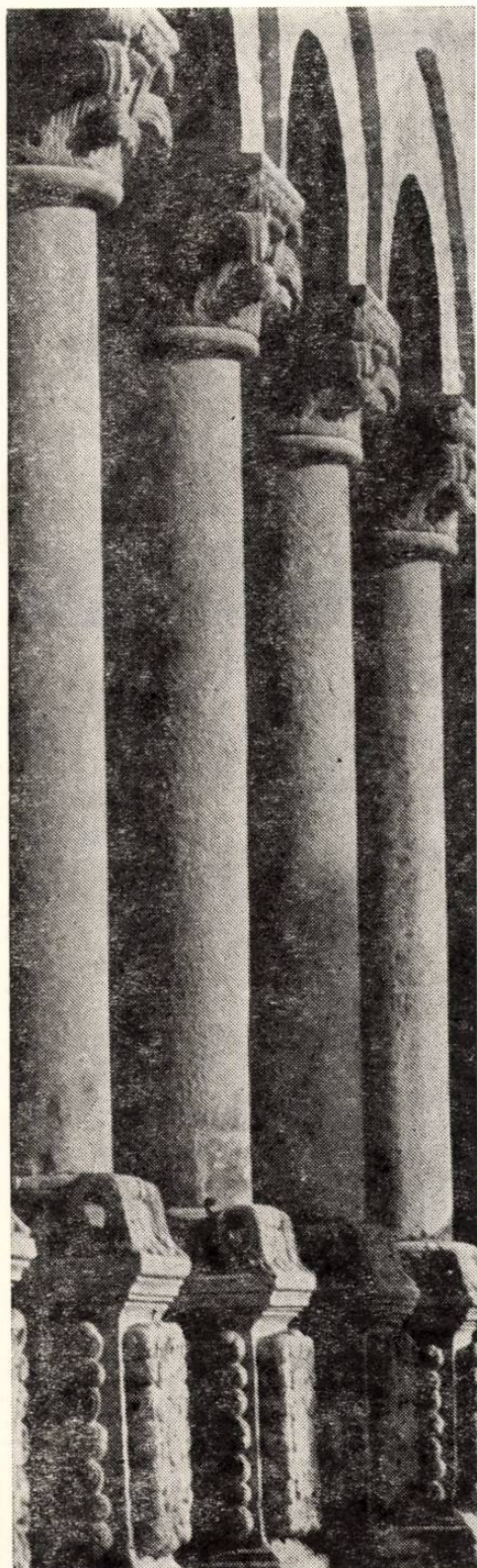
Simptomele patologice ale amețelii produse prin întrebuițarea nefirească a cuvîntelor ni se înfățișează treptat după intensitatea îmbolnăvirii. Primul simptom este o cantitate nepotrivită a vorbelor în comparație cu spiritul căruia vor să-i servească de îmbrăcăminte. În curînd se arată al doilea simptom în depărtarea oricărui spirit și în întrebuițarea cuvîntelor seci; atunci tonul gol al vocalelor și al consonantelor a uimit mințile scriitorului sau vorbitorului, cuvintele curg într-o confuzie naivă și creierii sunt turburați numai de neconținută vibrație a nervilor acustici. Vine apoi slăbirea manifestă a inteligenței: pierderea oricărui șir logic, contrazicerea gîndurilor puse lingăolaltă, violența nemotivată a limbajului.

ÎN CONTRA DIRECȚIEI DE ASTĂZI ÎN CULTURA ROMÂNĂ (1868)

O primă greșală, de care trebuie astăzi ferită tinerimea noastră, este încurajarea blîndă a mediocrităților. Cea mai rea poezie, proza cea mai lipsită de idei, discursul cel mai de pe deasupra — toate sînt primite cu laudă, sau cel puțin cu indulgență, sub cuvînt că „tot este ceva” și că are să devie mai bine. [...]

De aici să învățăm marele adevăr că mediocritățile trebuiesc descurajate de la viața publică a unui popor, și cu cît poporul este mai incult, cu atît mai mult, fiindcă tocmai atunci sînt mai primejdioase. Ceea ce are valoare se arată la prima sa înfățișare în meritul său și nu are trebuință de indulgență, căci nu este bun numai pentru noi și deocamdată, ci și pentru toți și pentru totdeauna.

SCRIITORUL — MARTOR CINSTIT ȘI TALENTAT AL TIMPULUI SĂU

Istoria culturii este, în bună măsură, cronică luptei împotriva dogmelor de toate mărimile. Reușitele ei ne-au făcut întotdeauna, dacă nu neapărat buni, cu siguranță mai bogați: Parthenon, Zeus din Olimpia, Divina Comedie, Florile răului, Guernica, Masa tăcerii, etc. Capodoperele au apărut numai atunci când în ființa artistului a existat o perfectă coincidență între suflet și minte, între idee și faptă. Numai în astfel de momente creatorii se află cu fața spre marile valori statornice ale lumii ce-i înconjoară.

Oricât de integrat se află artistul în viața cetății, aventura creației nu o împarte cu nimeni. Nu poate. Prin natura ei, arta a făcut întotdeauna din cei care au zămislit-o niște exploratori singurateci. Nu rareori artistul este chiar un însingurat. Personalitatea, subiectivitatea lui, deseori dificilă, intensitatea plină de voluptate și durere care marchează momentele creației fac din artist, nu de puține ori, un atom stăpinit de o puternică forță centrifugă. Bineînțeles, nici un artist nu-și propune, nu-și dorește să devină un însingurat, dar această ipostază a fost și este încă întâlnită. Când apar astfel de situații, pripeala de-a-l stigmatiza pe cel aflat în derivă nu folosește la nimic. Cel mult poate agrava sau definitiva o ruptură care devine, de-abia așa, tragică. Nici o societate, oricât ar fi de echilibrată și de preocupată de condiția artistului ei, nu poate evita total situația artistului însingurat. Dar resursele unei societăți cu adevărat puternice nu se măsoară numai în eforturile de a preîntîmpina asemenea situații; ei și după înțelepciunea de a le înțelege atunci când se produc. Ea, societatea, găsește resursele de a aștepta și de a facilita reîntoarcerea fiului risipitor. În cele mai multe cazuri, artistul însingurat transmite lumii de care s-a desprins mesaje artistice de mare valoare. Și de multe ori această îndepărtare nu ține decât de aspectul tactic al condiției de creator. Este o reclusiune care dă un plus de duritate condiției artistului. Când acest artist este unul autentic (și numai despre el este vorba în aceste rânduri), el păstrează în sihăstria sufletului său eșantioanele celor mai pure aspirații ale lumii. El, pentru că este cu adevărat artist și nu poate aparține prin opera sa eternității decât dacă ea, opera, este mai întâi a timpului ei, va reveni mai de vreme sau mai târziu. Și ca semn al nobilului avatar, artistul va aduce lina de aur. În cazul acestui artist, adevărata integrare în destinul cetății s-a făcut mai anevoie dar ea constă, cu certitudine, în esențele prețioase și irepetabile ale operei datorite cetății, și nu într-o redresare circumstanțială a persoanei sociale. De aceea grija firească a societății pentru artiștii săi nu trebuie înlocuită nicicând cu dădăceala, căci niciodată unui artist autentic nu i s-au indicat, nu i s-au arătat cu degetul marile valori ale lumii sale. El le-a căutat, le-a aflat singur, condus de antenele ultrasensibile ale personalității sale.

Primul și cel mai edificator act de legitimare al unui artist autentic este tocmai siguranța cu care dovedește accesul său la frământările eterne ale lumii, dar și la cele de conjunctură, la ceea ce îndeobște numim prin eveniment. Există, o știm cu toții, mari artiști ai evenimentului. Există, o știm cu toții, mari artiști. Dacă un mare artist este și un mare artist al evenimentului, arta nu are decât de câștigat. Dar nimic nu poate fi mai lamentabil decât chinul unui artist care neavînd simțul evenimentului celebrează, totuși, evenimentul. La fel de tristă este situația artistului care, deși are simțul evenimentului, își pierde timpul căutînd niște drumuri pe care nu va putea păși niciodată. Orice vocație artistică este demnă de stimă. Cu atît mai mult cînd își află, cît mai exact, perimetrul care să-i ofere o evoluție pe măsură.

Așadar, artistul autentic se recomandă prin precizia cu care-și găsește Nordul. De acest artist are nevoie societatea noastră și nu de cel căruia punctele cardinale îi sînt sugerate de alteineva. Nu întîmplător marile epoci istorice — care au marcat înflorirea culturii și progresul material — sînt cele care au acordat credit autenticilor creatori. Căci, credit nu înseamnă neapărat acceptarea imediată și zgomotoasă a unui artist, a unei opere, ci libertatea de creație oferită artistului. Astăzi, această libertate de creație există cu prisosință pentru artistul român, în măsura în care el, respectîndu-i rigorile, îi consfințește realitatea.

Picasso nota cîndva: „Totul se află în noi. Opera noastră e un fel de jurnal“. De felul cum ne ținem aceste jurnale depinde prezența sau absența noastră în istoria acestui neam. Scriitorul român nu are decât o unică șansă la îndemînă: să fie martor cinstit și talentat al timpului său.

DORIN TUDORAN

CURIOZITĂȚI

Bicicleta și filozofia

În timp ce cobora în 1895 un deal pe bicicletă, Bernard Shaw a fost cîț pe ce să-și rupă oasele și să omoare în același timp pe filozoful Bertrand Russel, care trecea drumul. Poznașul irlandez a comentat astfel lucrurile: „Dacă reușeam această dublă lovitură ar fi meritat să se vorbească despre ea ținînd seama de consecințele sale pentru filozofie și teatru“.

Recorduri lingvistice în șase țări

Engleza are 490 000 de cuvinte și 300 000 de expresii tehnice; mai mult decît oricare altă limbă din lume. Englezul cult folosește însă numai aproximativ 5 000 de cuvinte.

★

Numărul cel mai mare de forme verbale se întîlnește în dialectul Cheppewa, al indienilor din America de Nord. El este de 6 000.

★

În chineza-mandarină „i“ are 84 de semnificații, de la „haină“, pînă la „sughiț“.

★

Cuvîntul cel mai lung din literatura universală apare într-o comedie de Aristofan (448—380 î.e.n.) „The Ecclesiazusae“. Acest cuvînt are 170 de litere și semnificația sa este un fel de mîncare cu 17 ingrediente.

★

Cea mai lungă frază din literatura clasică universală a fost scrisă de Victor Hugo în „Mizerabilii“. Ea are 823 cuvinte, 93 de virgule, 51 punct și virgulă, patru linii de pauză și un punct.

Pentru europeni, fraza cea mai greu de pronunțat este traducerea în cehă a formulării: „Pune degetul în gît“. Ea sună după cum urmează: „Strch prst skrz krk“.

Recuzita a fost mîncată

Un artist de circ sărac, specializat în prezentarea unui număr avînd ca recuzită opt porumbei, șase găini și trei iepuri, după luni de zile de șomaj pe străzile Romei, primește, în fine, de la impresarul lui un răspuns favorabil cu angajamente noi.

Răspunsul artistului:

Prea tîrziu, mi-am mîncat recuzita.

Punct de vedere

Doi călători stau de vorbă în tren:

— Am ajuns la concluzia că este întotdeauna mai bine să dai decît să primești, spune unul.

— Dumneata ești filantrop?

— Nu, boxer.

Pregătiri de război

Un băiețel american vizionează un film cu indieni care își vopsesc fețele.

— De ce se vopsesc, tăticle? întreabă el intrigat.

— Se pregătesc de război.

A doua zi, băiatul vine alarmat în camera tatălui său:

— Tăticle, ar fi mai bine să plecăm, mămica se pregătește de război...

Scoțiană

Un tînăr scoțian s-a logodit și îi face complimente aprinse alesei inimii sale: „Ești într-adevăr încîntătoare, dar cred că lucrul cel mai frumos la tine sînt mîinile. Promite-mi, scumpa mea, că nu le vei strica niciodată frumusețea purtînd briliante“.

...numai la poze!

Un domn îi dă în fiecare dimineată unui cerșetor orb, pe care-l întîlnește mereu în același loc, o monedă. Cînd într-o dimineată sosește întîmplător ceva mai devreme, îl vede pe cerșetor citind un ziar.

„Cum, strigă indignat cel tras pe sfoară. Nu sînteți deloc orb!“

„O, nu vă enervați așa, nu citesc ziarul, mă uit numai la poze“.

De ce o fi scriștînd?

Tatăl spune supărat soției: „De ce nu mi-ai spus că fiul nostru cîntă la vioară?“

„Dar dragă încă nu a fost cazul. Deocamdată abia exersează“.

„Da, și dacă am să-ți spun că m-am chinuit zadarnic o oră ca să ung ușa...“

Portiera

Într-un loc de parcare din nordul Italiei se află o tăbliță, pe care scrie: „Dacă un soț deschide portiera mașinii pentru soția sa, atunci este nouă fie mașina, fie soția“.

CARICATURI DE BUZUNAR

FĂRĂ CUVINTE

INSCRIPȚIE

Patria e miezul ultim al lucrurilor
adormite în singele nostru
pe vale se-nghesuie turme de vite
buruieni cresc repezi pe urmele lor
behăie mieii pe izlazuri fericiți
din ugerul oilor se clădește Calea Robilor
trec oameni cu unelte pe umăr
munții întregi mutîndu-i din loc
femeile ară ogorul Patriei
alături de bărbați de demult
stelele clipește neclintite în ceruri
se așteaptă schimbarea anotimpului
cum ar cădea o frunză veștedă
iar strugurii cu grabă sînt storși
să nu le-nghețe bruma tăria
și vinul se bea pe-ndelete
încet la lumină se trăiește pe-aici
Soarele se scaldă în rîuri de greu
Luna pîrguiește iubirea și fructa

MARIN MINCU

MAUROIS SAU DESPRE SUPUNERE

1. Am citit, nu numai în vacanțe, aproape toate, cărțile lui André Maurois. Am revenit asupra biografiilor, cu sentimentul secret că mă aflu, totuși, în plină ficțiune: miraculoase întâmplări, nemaipomenite biografii. Impresionantă e aparatura lor științifică: arhivele deshumate, corespondențele, jurnalele intime răscolite. Senzaționale biografii, fiindcă erudiția face ea însăși vecinătate cu senzaționalul. Memorii, mărturii, teancuri de scrisori cunoscute necunoscute, tipărite ori inedite, refac drumul eroului Erudiție, indiscutabilă erudiție; totul este citit, bățătorit ca un câmp de manevră, parte a unei istorii. Fiecare părtaș al vieții ilustrului e chemat, ca o foarte importantă persoană (v.i.p.) să-și depună mărturia. Eroul devine istoric, și în această istorie cu genealogii, prietenii, amoruri, urmași, dosarele sînt quasi complete. Opera — cînd e vorba de scriitori — își trimite personajele în realitate, devenind *document* important, de prim rang. Personajele literaturii se amestecă printre cele reale, dar fără prea mare insistență. Maurois își respectă personajele sale, după cum își iubește subiectele.

Biografiile sînt, mai întîi, uriașe scrisori sentimentale. Ale unui francez care a stat la Oxford. Autorul de biografii, el, Maurois, nu își rezervă inițiative spectaculare. El se retrage în umbra documentului, a mărturiei, a jurnalului. Acesta este subiectivismul lui: acela al documentului. Prea puține lucruri în afară de citat, în afara faptului verificat. Creatorului i se datorează recunoștință și primul semn al recunoștinței e apelul la document: „*Cu marii autori nu discutăm, le sîntem recunoscători pentru ceea ce ne dau*“, îl citează Maurois pe Alain (mereu citatul Alain) în „Nota preliminară“ din „Prometeu sau viața lui Balzac“. Nu proces, nu dispută, nu contestare, ci liniștită supunere, blindă înțelegere. În umbră, Maurois de amuză de năzdrăvăniile uriașilor lui, dar amuzamentul e decent și zîmbetul e nobil. Sigur că sînt multe zîmbete, că amintirea colonelului Bramble e vie în cărțile lui Maurois (fiecare autor se trage din prima lui carte) dar autorul rămîne în umbră pînă la capăt, supus subiectului, serv al geniului. Rareori cuvîntul *politețe* e mai la locul lui ca în cazul relațiilor dintre Maurois și subiectele sale: Maurois e un perfect gentleman pe fiecare din paginile sale, în aceste relații cu personajele istoriilor sale. Stimă: Michel Droit, în monografia consacrată lui Maurois (Classiques du XX-ème siècle, 1958, p. 99—104) o numește *fidelitate*:

tate: fidelitate față de personajele sale, întotdeauna fidelitate în prietenie, fidelitate în dragoste.

Supunere, spunem noi. Dintre numeroșii elevi ai lui Alain, nimeni nu l-a urmat cu atîta încăpățînată credință. Biografiile lui George Sand sau Balzac se nasc din lecțiile lui Alain. Din înțelegerea lui Alain se va naște un stil de a gîndi, de a acționa, de a crede. Pentru a-l înțelege pe Maurois (cel mai puțin dificil autor al veacului) trebuie să citim textele lui Maurois despre Alain. Numeroase, copleșite de superlative, patetic admirative.

Citatul din Alain, la loc de cînte întotdeauna, e urmat de comentariu, ca un text sacru. „El (n.n. Alain) spunea că conversația și discursurile nu instruesc niciodată. Dar dacă un autor a știut să merite venerație, cartea devine un altar și fixează gîndurile ca un cult (...) Deci venerație. Și fidelitate. Trebuie să recitești mai mult decît să citești“. Din Biblia lui Alain, Maurois se va alimenta copios cu fraze-ghid. „Cultură și cult (serie Alain, citează Maurois) sînt cuvinte din aceeași familie. Un om cultivat va avea deci, cu aproximație, trăsăturile omului pios“. Străin de noi gîndul unei existențe epigonice: într-un fel, e imposibil să fie epigonul lui Alain. Elev, da. Educat de el, da. Sub semnul pedagogiei lui, desigur. Din numeroasele idei ale magistrului, Maurois își alege temele moralității literare. El urmează o *conduită*, el rămîne legat de profesorul său, supus ideii de *educație*. Cazul e aproape unic. Maurois, autor de istorii, romane, biografii, poartă mai departe exemplul unui pedagog, realizîndu-se, el însuși, ca exemplar pedagog. Fidelitatea sa, exemplară, face parte din structura sa intimă. Pentru Maurois va exista, în permanență, setea unui ghidaj, a unei relații, a unei prietenii. Iarăși, aș adăuga, nici un scriitor nu e atît de sociabil ca Maurois, în acest secol al însingurărilor, nici un scriitor nu e atît de puțin ros de frenezia originalității. Maurois n-avea daimon. Nu-l căuta, nu-l cultiva. Maurois știa însă ce înseamnă *fidelitate*, și un Charles de Bos, prieten, e urmat și citat consecvent și, cel puțin în două cărți, evocat patetic (De Gide à Sartre, Boivin, 1965; D'Aragon a Montherlant, Boivin, 1967): „Englezi eminenti gîndesc că el a fost primul critic francez al timpului său. Nu-mi plac clasamentele. Ele te obligă să compari lucruri sau oameni care n-au o măsură comună. Charles du Bos

(continuare în pag. 176)

REZONANȚĂ DE MARMORĂ

Aproape cu patru decenii în urmă, un fotoreporter fixa pe peliculă o căruță încărcată cu marmoră la care erau înhamăți 24 de cai. O duzină de oameni se pregăteau să-i bicuiască pentru a-i urni pe drumul Simeriei. Imaginea se îndepărtează în timp, incredibilă. Trenuri și mașini de mare tonaj transportă astăzi cu ușurință munți de marmoră; munți serișnind în filouri și perforatoare. Pietrari anonimi intrați în circuitul estetic-industrial, pe paralele și meridiane, continuă măiestrit meșteșugul tradițional.

...Pietre, sunet, culoare. Și maeștrii daltei, însuflețindu-le, le-au transfigurat sonoritatea și frumusețea ireală în cîntec universal. Oameni îndrăgostiți de cuvînt

au dat acestor așezări transilvănene de numiri de povești: Rușchița, Alun, Căprioara, Moneasa, Geoagiu sau Cărpiniș...

De pe aceste meleaguri se formează platforma de marmoră și travertin de la Simeria, care păstrează o strălucire spectaculoasă. Un platou ideal drămare pentru cineștii îndrăgostiți de Western.

Ca-ntr-un miracol, copacii de piatră de o geometrie complexă și nedefinită sînt însoțiți în hala de gaterie, în fierăstraiele ce îi retează doi centimetri pe oră, cu răbdarea pietrarului, proverbială. Doi centimetri pe oră... Și peste pietre serpuiesc rîulețe de apă și stîncile fierb sub dinții oțelului. La sala de circulare plăcile iau forme și strălucire deplină. Apoi, meșteri

pietrari, aceiași pietrari anonimi, le transformă în interioare și fațade de mare confort, de o arhitectonică încântătoare, cum le-am văzut la complexele hoteliere de la Craiova, Arad, Timișoara, la Muzeul mededeștean, la numeroase spitale și policlinici din țară. Dar miracolul transilvănean este tot mai solicitat pe piețele de desfacere ale lumii întregi, în Liban, Olanda, Italia, Luxemburg...

Faima marmorei românești și a oamenilor care cunosc alfabetul profesiei pe limba unei dalți din oțel rapid — străbate continente, purtînd trăinicia și frumusețea luxuriantă a așezărilor transilvănene, cu munți de piatră strălucitori ca zăpezile veșnice de pe Kilimandjaro.

(urmare din pag. 175)

nu-i era superior lui Thibaudet sau lui Jaloux: era diferit de ei. Cred că ar fi mai drept să spunem că el a fost, pentru o anumită formă a criticii, ceea ce a fost Proust pentru roman. Prietenie, desigur: amintirea lui Maurois e cordială, tonul omagial. A fi între ceilalți reprezintă o artă. *Arta de a trăi* a lui Maurois (de fapt: *Un art de vivre*, Plon, 1939), e cea mai pașnică meditație asupra vieții din cîte ne-a oferit vreun scriitor. Ca în altele, nici un savantlic în această carte a unui om social. E o carte excelentă pentru un foarte larg public, un manual de autoeducație. De politețe, de seninătate, de echilibru. Marile capodopere, citate insistent, se arată a fi cărți luminoase, marile întrebări (moartea, țelul vieții) cuprinse de rezonabila limită a acceptării lor ca întrebări. Ultimul capitol (*Lettre à quelques jeunes hommes*) e pus în 1939, sub semnul speranței: „Vă începeți, scrie Maurois, viața în timpuri grele. Există, în istorie, marea care poartă spre succes pe cei mai slabi înotători. Generația voastră înnoată împotriva curentului într-o mare în furtună. E aspru așa. În primele minute veți fi sufocați; veți crede că nu veți mai atinge malul. Liniștiți-vă! Alții, înaintea voastră, au înțilnit valuri la fel de înalte care nu i-au dat la fund. Cu dibăcie și curaj veți rezista pînă la viitoarea acalmie.

Învîgători, nu uitați că victoriile omenești nu sînt niciodată decît parțiale și trecătoare. Nimic, în treburile acestei lumi, nu va fi hotărît pentru totdeauna. Nici un triumf nu determină viitorul îndepărtat. Nici un tratat nu definește pentru mult timp raporturile dintre națiuni sau frontierele lor (...). Feriți-vă să sperați că un om sau o generație ar avea dreptul, după ce și-a îndeplinit datoria, la beatitudinii leneșe“.

Minunate cuvinte ale viitorului, în acel an încruntat, 1939. Prin el îl zărim pe Maurois, omul disciplinei muncii, dar și al înțelegerii succesului.

Întotdeauna (aproape întotdeauna) urmat de succese eclatante, Maurois își va pregăti, în liniște, altele. Între el și public se stabilește un contact, o înțelegere: Maurois va fi întotdeauna scriitor la modă, scriitor senin, scriitor de succes. *Tăcerile colonelului Bramble* inaugurează seria acestor repetate succese. Nu atît de critică, cît de public. Mai întotdeauna de public. Maurois îl are în față și el nu riscă niciodată: el e mereu egal cu sine însuși, metodic, supus, ca scriitor, publicului său. Omul pare însuși urmărit de șansă, de o fatilitate a succesului: prin naștere, prin prima carte, prin căsătorie, prin literatură... În preajma fericirii, nimic nu e prea complicat, și limpeziciunea operei lui Maurois, limpezime de piscină de vilă ultraconfortabilă, e legată de ideea de fericire. Pe alt meridian, în alt timp, Maurois ar fi scris ca Alecsandri sau ca Lorenzo. În veacul XX, Maurois scrie eseuri, romane, biografii. Sînt genurile de succes ale timpului; în fiecare dintre ele, Maurois aduce un ton nou, un anumit sunet proaspăt, un ceas exact al întîlnirii cu marele public: și nu în afara pulsului timpului, ci intuindu-l exact. Fără să fie total deosebit de frații săi, el este totuși altceva: opera clasicilor sec. XX poate fi înțeleasă mai bine dacă e premească de lecturile lui Maurois, atît estetic cît și istoric. El este un vulgarizator, dar, dacă ni se permite: un vulgarizator de conformist de anvergură, purtînd mereu nostalgia forței dezlănțuite a naturilor umane de geniu, excepționale, a oamenilor forță-a-naturii.

C. UNGUREANU

IGNORANȚĂ ȘI CULTURĂ

CEZAR IVĂNESCU

Într-un articol („Zodii de echinox“, „Luceafărul“, nr. 19, 1973) poetul Ilie Constantin afirma: „O discuție privind relațiile dintre Universitate și formarea scriitoricească, de loc nouă, ar putea aduce elemente demne de atenție; numai naivii vor minimaliza importanța acestor raporturi.“

Desigur chiar dacă articolul poetului nu ne-ar fi implicat citindu-nealături de Dan Laurențiu, Mihai Ursachi, Emil Brumaru, ca persoane poetice formate prin contactul cu Universitatea din Iași, tot ne-am fi lăsat seduși de invitația domniei-sale, resimțind această problemă, această „relație“ ca definitorie pentru destinul unui scriitor modern.

Vom încerca să ne explicăm rezumindu-ne la spațiul unei intervenții cu un caracter foarte general.

Nu vrem să comitem de la bun început greșeala, ca în baza unui maniheism des practicat, să se creadă că am subscris la ideea că scriitorii se formează numai în intimitatea unei Universități. Noi ne referim doar la acei scriitori care au trecut ori vor trece pragul unei asemenea instituții, — și, fatal, viziunea noastră va suferi de un anume determinism. Lite-

ratura nu se face azi, desigur, cu diplome de intelectuali, dar se face totuși de intelectuali.

Fără să fim tentați de un istoric al problemei în spațiul european, e destul dacă spunem că în istoria civilizației românești Universitățile au avut un rol imens în crearea unui real democratism al cunoștințelor.

Dar cum orice raportare exactă, la urma urmei, e „question de chronologie“ (Proust), nu particularitatea unei experiențe proprii ne obsedează acum ci structura, generalitatea ei exemplară.

Pentru că, înainte de toate, Universitatea înseamnă prezența unei istorii a literaturii (ori a altor discipline) care e mereu actuală, o istorie a cunoștințelor, neofitul, învățăcelul student fiind pus în fața unui fenomen de *totalitate*, ridică în *absolut*, ca pe o probă mitică, procesul unei instruiți care poate deveni oricând o degradantă mecanică. Întru aceasta orice Universitate care vrea să-și mențină „faima“ nu poate să nu-și cultive „secretele“, „esoterismul“, formă a fidelității în absolut cu trecutul și cu legăturile oricărei arte.

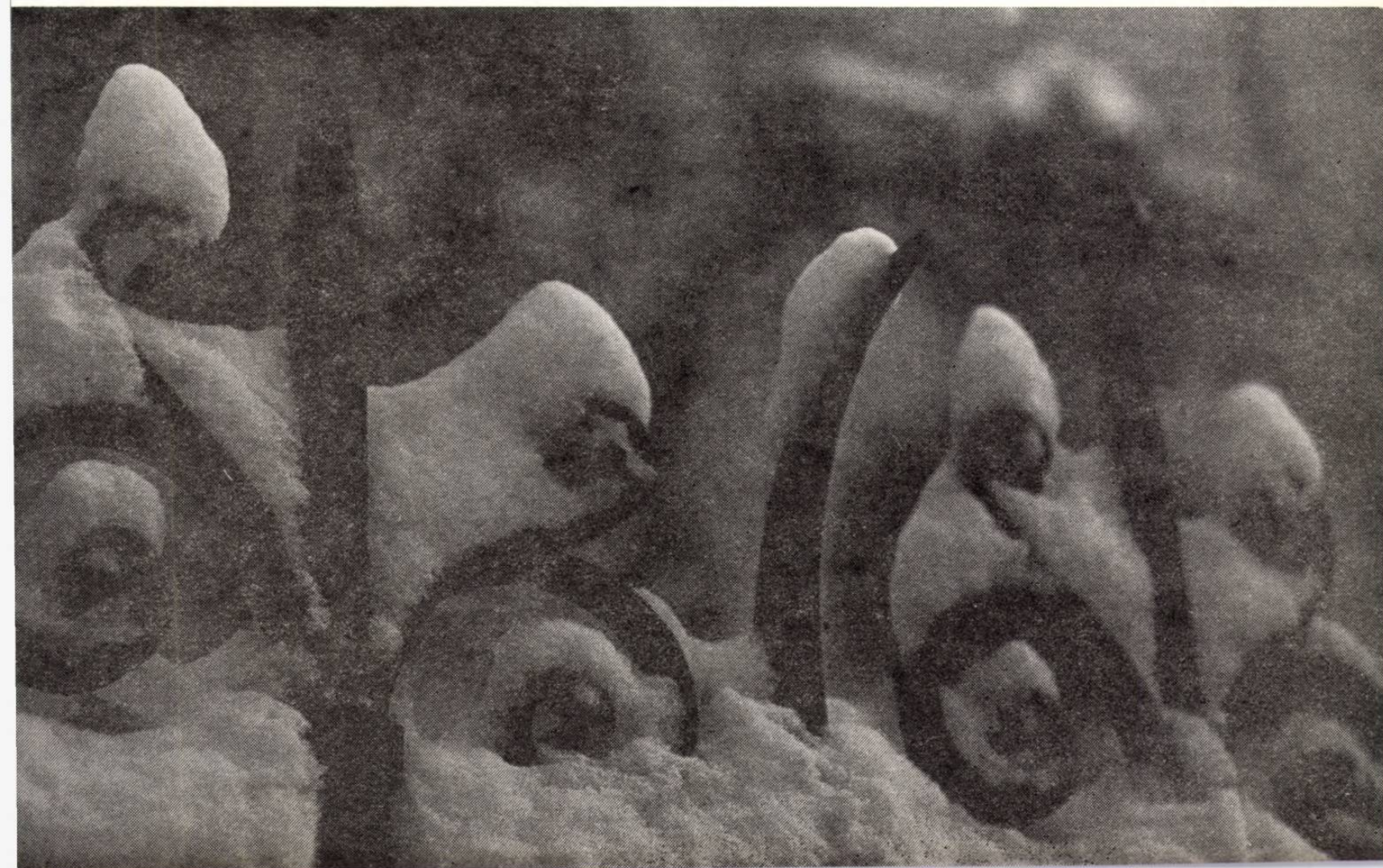
Ori dacă *litera* ori *cuvîntul*, ai căror slujitori sînt toți „universitarii“ se pot

modifica mai mult sau mai puțin în timp, *spiritul* acestor instituții e totul, spirit la care neofitul aderă ori nu, decisive pentru formarea sa fiind atît accep-tarea cît și refuzul.

Esențial e ca *spiritul* să existe ca *Ordine* și nu ca un *haos*, căci în ultimă instanță emblema oricărei Universități figurează înțelesul simbolic al Ordinei, față de care o aderare angelică ori un refuz luciferic, își găsesc, amîndouă aceste poziții, realitatea justificată, legitimată.

Dacă ne e permis să spunem, ceea ce noi credem că Universitățile nu trebuie să uite e fidelitatea cu ele însele, fidelitate care înlesnește deci claritatea poziției iconoclastului ca și pe a slujitorului ei fervent.

Căci pentru noi, cei care ne depărtăm de locurile sacre, la terminarea studiilor, dacă ignoranța noastră absolută și negativă va fi fost înlocuită printr-o ignoranță care se cunoaște e semn că rolul Universității a fost împlinit. Restul ține de persoană, care, așa fiind ființa umană incapabilă să suporte o alteritate decît în măsura în care o edifică, rămîne să-și ducă destinul veșnic de „autodidact“.

INTERVIUL NOSTRU

ACOLO UNDE ESTE SPIRIT RĂMÎNE

Ne-am propus să conturăm profilul uneia dintre cele mai prestigioase instituții de cultură ale țării noastre, Biblioteca Academiei R.S.R. În acest scop ne-am adresat distinsului profesor doctor-docent ȘERBAN CIOCULESCU, membru corespondent al Academiei R.S.R., directorul general al acestei instituții.

Biblioteca Academiei Române datează din 1867, adică la un an după înființarea Societății Academice Române, transformată apoi în Academia Română. Societatea Academică și-a obținut propria ei bibliotecă cu primele donații de cărți.

Și astfel spiritualul profesor ne introduce în dialogul ce va urma:

— Care au fost primele donații?

— Primul donator a fost doctorul Carol Davilla, care în august 1867 oferea optsprezece exemplare din culegerea Poezii populare de V. Alecsandri membrilor societății Academice și șapte exemplare Bibliotecii. La început această bibliotecă era profilată, ca și Societatea Academică, pe lingvistică și istorie. Pe urmă însă, donațiile înmulțindu-se, stocul cărților noastre crescând și prin cumpărături, Biblioteca Academiei a devenit o bibliotecă enciclopedică, cea mai mare din țară, aceea în care se fac toate studiile fundamentale.

În continuare, adesea, prevăzând întrebările ce ar urma firese, interlocutorul ne-o ia înainte cu răspunsul.

— Cea mai bogată colecție a noastră se intitulează Manuscrise, documente, carte rară. După Arhivele Statului avem cea mai bogată colecție din țară de documente vechi românești. În ceea ce privește manuscrisele, deținem manuscrise fie ale unei organizații obștești — chiar săptămânile trecute am desfăcut paisprezece lăzi ale casei de comerț Hagi-Pop din Transilvania, care la sfârșitul secolului trecut făcea legătura comercială între Orient și Imperiul Austro-Ungar — fie ale unor personalități proeminente din cultura noastră. Avem toată arhiva particulară a domnitorului Unirii, Alexandru Ioan I Cuza, avem toate manuscrisele lui Eminescu, donate de Maiorescu la începutul secolului, însumând 13.000 de foi. Multe familii ale scriitorilor ne-au donat toate manuscrisele acestora, cum este cazul D-nei Fanny Rebreanu. Noi înșine am cumpărat manuscrise ale scriitorilor mai importanți. Avem arhiva întreagă a corespondenței primite de Nicolae Iorga, care singur și-a clasat-o. Biblioteca Academiei este deținătoare exclusivă a cărților cuprinse în splendida și monumentală bibliografie Ioan Bianu — Nerva Hodoș, destinată cărții vechi românești, începând din 1508, de la tipăriturile lui Macarie, până la 1830. La cartea rară nu numai cartea românească este eminent reprezentată ci și cartea străină. Avem ediții vechi ale lui Copernic, ale lui Descartes, avem prima ediție completă a Eseurilor lui Montaigne, într-un exemplar foarte bine păstrat din 1588. Academicianul Constantin Ionescu-Mihăilești, celebrul microbiolog ne-a donat într-un dulap al său cu vitrină

LOC PENTRU MISTER

cărți rare franțuzești în care este acumulată o avere. Se află aici ediții rarissime, ca acele Contes ale lui La Fontaine, în așa zisa Ediție a fermierilor generali ediții rarissime și ilustrate din marii scriitori francezi ai secolelor XVI, XVII, XVIII și chiar XIX și XX. Cu titlul de curiozitate citez o carte literară a marelui bărbat de stat Georges Clemenceau, ilustrată de Toulouse-Lautrec. Aceste cărți ating prețuri fabuloase la licitațiile din Franța.

Să trecem și la alte secții. Avem o colecție de hărți românești și străine din vechime până în zilele noastre. Avem un Cabinet muzical în care se găsesc partituri originale ale unor mari compozitori străini, dar îndeosebi ale marilor compozitori români: Enescu, Jora, Paul Constantinescu și alții. O altă foarte importantă colecție a noastră este Cabinetul de stampe, în care se colecționează tot ce este grafică.

— Mi se pare că la acest cabinet se află și vestita colecție Orghidan, cu celebra sa camee.

— Este exact. Noi am colecționat, prin cumpărături și prin daruri, nu numai numismatică propriu-zisă, ci și obiecte de podoabă de pe teritoriul țării noastre, dintre care gema noastră din epoca imperială romană, numită și Cameea Orghidan, este a treia sau a patra din lume ca dimensiune și ca valoare. Și acum ajungem la ultima noastră colecție, cea filatelică. PTTR-ul ne-a dăruit colecția sa de timbre, de la capetele de bour până în zilele noastre. Aici n-am vrut să depășim teritoriul nostru pentru că am fi avut nevoie de fonduri uriașe ca să putem realiza o colecție internațională.

— Care sînt principalele căi de îmbogățire a fondului Bibliotecii Academiei? Care este raportul dintre donație și achiziție? Mi se pare că donația a avut un rol foarte mare în istoricul Bibliotecii Academiei. Citați-ne vă rugăm pe principalii donatori.

— Într-adevăr, până la un moment al istoriei Bibliotecii Academiei, donația a fost principala sursă de îmbogățire a fondului nostru. Astăzi donațiile sînt mai puțin numeroase ca în trecut. Primul mare donator a fost episcopul Buzăului, Dionisie Romano. Mai trebuie menționați, în afara celor pe care i-am amintit în cursul discuției noastre: V. A. Urechia, D. A. Sturdza, Ion Ghica, regretatul academician George Oprescu și alții. Am primit donații importante și din partea unor instituții, cum ar fi fondul din 1901 al Bibliotecii Centrale de Stat, donația din 1903 a Muzeului Național de Antichități, donația de monede a Băncii Naționale, donația filatelică a PTTR. A doua importantă sursă a fost Legea depozitului legal, votată în 1885—care este în vigoare și astăzi. Prin această lege biblioteca noastră primește în mod gratuit în dublu exemplar tot ce se tipărește în țară, de la foaie volantă și afiș până la carte și revistă. Colecțiile noastre se îmbogățesc și prin schimb. Noi trimitem tipărișurile Editurii Academiei în o sută de țări, la peste 10.000 de parteneri și primim în schimb lucrări similare din aproape toate aceste țări, minus țările în curs de dezvoltare care n-au încă Academii și unde trimitem fără condiții de reciprocitate.

— De cînd datează actualul local al bibliotecii? Mai face el față cerințelor moderne de funcționare?

— Actualul local datează din 1937. La anul vor începe operațiile de lărgire a clădirii. Sperăm că până la sfîrșitul acestui deceniu vom putea adăposti un număr dublu de cititori, față de cei 100.000 cît avem astăzi, și că nu vom mai avea problemele pe care le avem în momentul de față cu depozitarea cărților și periodicele noastre care cresc în mod „amenințător”.

— Tovarășe director-general, vă rugăm să ne evocați cîțiva dintre înaintașii dumneavoastră.

— Pînă în 1935, peste 50 de ani Biblioteca a fost condusă de Ioan Bianu, cititorul ei, căruia ne închinăm cu toții. Bianu a călătorit în străinătate și a venit de acolo cu metode noi în ceea ce privește clasificarea (decimală), depozitarea cărților, catalogarea lor, sporirea și organizarea colecțiilor. Sprijinit de colaboratorii săi principali, Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, el a fundamentat Biblioteca. Și a fundamentat-o științific. A pornit la drum numai cu cîțiva oameni. Astăzi am ajuns să avem 264 de cadre.

Numărul cadrelor a crescut, dar instalațiile sînt tot cele create de Ioan Bianu, iar cele mai bune dintre cadrele noastre, dintre care s-a prăpădit recent George Baiculescu, dar mai trăiesc Tiberiu Popovici, Todor Avram, Ioan Lupu, sînt formate de el ca și fostul nostru subdirector Dumitru Vasilescu, care a servit aici aproape patruzeci de ani. Bianu era un ardelean energic, din rasa apostolilor, care s-a devotat bibliotecii trup și suflet. După moartea lui a fost numit director generalul Radu R. Rosetti, istoric militar eminent. După el a venit pentru o perioadă de trei ani Ion I. Niltor iar pe urmă din 1948 pînă în 1957 Barbu Lăzăreanu, cunoscut om de cultură. După moartea lui, dacă nu mă înșel, a venit Perpessicius, care însă pentru a putea isprăvi cît mai repede monumentală ediție Eminescu a renunțat curînd la acest titlu și a fost urmat de Tudor Vianu, care a condus Biblioteca timp de șase ani. La moartea lui, postul a fost desființat, reînființându-se abia peste trei ani, odată cu numirea mea, la 1 ianuarie 1967.

— Ce înseamnă Biblioteca Academiei pentru dv.?

— Atingeți un punct foarte sensibil al vieții mele interioare. Datorită faptului că din anul întîi de facultate am urmat și istoria literaturii vechi la Ioan Bianu, am avut norocul să primesc din mîna lui un permis pentru Bibliotecă. Avînd să fac o lucrare despre Costache Caragiale, mi-a împrumutat cartea acestuia, Scrieri, apărută în 1843, așa că prima mea cercetare științifică s-a datorat lui Bianu. Pe de altă parte tot aici mi-am făcut principalele lecturi din anii studenției, cercetînd mai tîrziu sute și mii de ore pentru editarea operei lui Caragiale.

— Fără Biblioteca Academiei l-ați fi putut edita pe Caragiale?

— A nu, este cu totul exclus! Am fost exact în situația atîtor sute și mii de cercetători din toate ramurile artei și științei, care nu găsesc decît aici anumite periodice și cărți. Pentru mine Biblioteca Academiei rămîne un templu al științei, în care am intrat cu respect ca tînar și căruia îi slujesc acum cu titlu onorific, din pură feroare, pentru instituția fără de care aș putea spune că nu sînt ceea ce sînt.

— Biblioteca Academiei beneficiază de o fermecătoare grădină, o adevărată oază reconfortantă împotriva oricărei poluări. Cred că și un botanist ar putea face studii, aici existînd bogate specii de plante. Arborii sînt spectaculoși, par foarte bătrîni. Terenul acestei grădini este foarte vechi?

— Este într-adevăr vechi. Ceea ce vedeți este o parte din grădinile caselor Bellu, una dintre cele mai vechi familii din București. Aveți dreptate, grădina aceasta este o oază binefăcătoare. Trebuie să vă mărturisesc că una din bucuriile vieții mele de cînd sînt director general al Bibliotecii este de a iscodi în fiecare primăvară, din cabinetul meu, de la al doilea geam din dreapta, un corn uriaș, de aproape zece metri. Cornul este primul pom care înfloarește primăvara, așa că prima feerie primăvăratice este un privilegiu al cabinetului meu.

— A existat aici, acum vreo cîțiva ani o varietate de foarte mare efect și foarte potrivită cu atmosfera Bibliotecii, o broască țestoasă, care se plimba tacticos pe aleile și prin iarba mustoasă a grădinii. De unde a provenit și ce s-a ales cu ea?

— Nu știu! Noi sîntem însă foarte receptivi la toate fapăturile care se adăpostesc aici. Zilele trecute un cadru al Bibliotecii descoperind un liliac rănit i-a făcut un loc în stogul de fin al grădinii. În ceea ce privește broaștele țestoase, ele merg încet, dar sigur. Trăind peste o sută de ani ele pot să-și schimbe identitatea și să se plimbe pe alte tărîmuri.

— Deci cîte o adiere de mister se face simțită și în acest loc prin excelență al cercetării științifice.

— Da, fără îndoială! Acolo unde este natură este și mister. Și acolo unde este spirit rămîne loc pentru mister. Sînt uneori înfiorat la gîndul că nu putem bînuî ce alte lucrări fundamentale se pregătesc în aceste momente cînd trecem indiferenți prin săli, fără să ne dăm seama de tot ce înconștește și crește în Arborele științei și literaturii române.

IOANA LIPOVANA—THEODORESCU

ÎNCHINARE LA CLASICI

OCTAVIAN GOGA

GEORGE COȘBUC

„În vuietul orașului în care s-a zămislit euritmia versurilor sonore, el mai purta cu sine un fir ascuns, o neîntre-ruptă chemare pasionată, puternică. Era dragostea de ai lui, rămași acasă, acolo în infundătura de la Hordou, dorul de Nășăudul copilăriei cu grănițerii și cu plopii, erau amintirile ce se deslipeau din neguri și îi băteau la geam în nopți

de insomnie. Ce crize, ce zbuciumări se vor fi dezlănțuit în acest suflet delicat purtat în pribegie, ce valuri de îndoieli îl vor fi străbătut în saltul vertiginos care l-a dus de la dascălul Tănăsucă până la filozofia sanscrită și la terținele lui Dante? De câte ori nu va fi privit înapoi, de câte ori nu l-a oprit în drum pîlirea singelui din vine, de câte ori nu

l-au durut poverile misterioase ale moș-tenirii din strămoși? (...)

Cu cât se strîngea mai tare cercul orașului împrejurul lui cu atât mai des îl cercetau vedeniile de demult ca o blindă muștrare uneori, ca o adiere caldă și binefăcătoare cîteodată:

*În vaduri ape repezi curg
Și vuiet dau în vale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc etern a jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară,
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine într-o căscioară.*

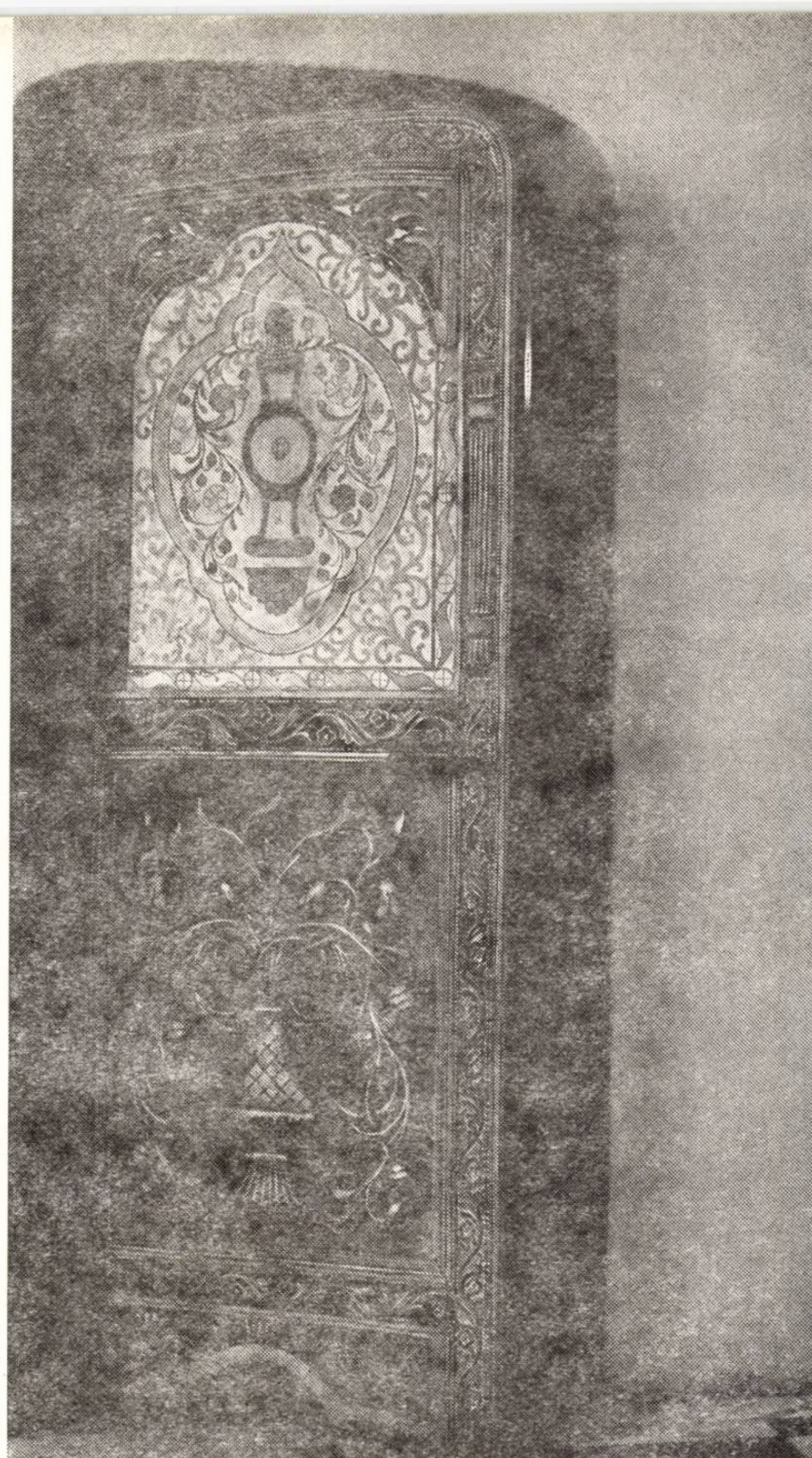
Coșbuc se gindea cu stăruință, cu patimă. Nu numai că nu era dezrădăcinatul care și-ar fi ucis trecutul, dar își sugea viața de fiecare clipă din acest trecut, era o fire conservatoare, ale cărei rădăcini erau mai puternice decât copacul însuși. El era ardeleanul nedesfăcut de glia lui, desigur nu în sensul barbar și inoportun al unui regionalism miop (...), dar ardelean prin strinsa legătură cu toată comoara de simțire a acestui minunat colț de pământ. În interiorul lui de la București, alături de o soție devotată și de un copil admirabil, pe care îl iubea cu o dragoste fanatică de părinte, era o atmosferă de simplitate și cuviință severă, ca-n vrednicile familii ale vechilor dascăli ardeleni, podoaba intelectualității noastre de ieri. Ardealul l-a tulburat încontinuu cu toate problemele lui culturale și politice. Le urmărea cu pricepere și devotament. La procesul Memorandului din Cluj, studenții de la București au venit cu poezia lui „In oppressores” răspîdită pe foi volante miilor de asistenți, un patetic strigăt al irendentei noastre:

*Dumnezeu ni-e într-ajutor,
Dacă și el e de-al lor
Nu-l mai vrem ocrotitor,
Ne înfrățim cu iadul!*

Granița, Coșbuc n-o mai putea trece înapoi, nu se prezentase la serviciul militar și conta că dezertor din armata austriacă. Se ducea însă în fiecare vară la Predeal și cînd îl vedeam la București, toamna, ne spunea cu un zîmbet obosit că a fost pînă la stîlpul de frontieră și că l-a alungat de acolo un jandarm cu pene de cocoș. Ce furtuni mute vor fi bătut atunci în adîncurile din care au țîșnit accentele sumbre de baladă? Abia prin anii 1910, o amnistie colectivă i-a deschis poarta. Cu cel dintîi tren s-a dus la Năsăud, și apoi înfrigorat a luat centrele noastre de-a rîndul. Mi-aduc aminte la Sibiu, cînd a călcat întîi după douăzeci și cîțiva de ani, palid, bolnav, neurastenic, copleșit de amintirile tinereții, voluptatea revederii îl durea. Se nimerise tocmai o serbare culturală, lumea din prejur era adunată într-o sală de conferințe. Mi-a cerut să-l duc acolo, fără să suflăm un cuvînt. L-am dus. S-a retras într-un colț de balcon și s-a pitit să nu-l vadă nimeni. Privea cu un tremur de pleoape în toate părțile, la tîrănii din Rășinari, la costumele de la Săliște, la ceata de preoți, brîne albastre, brîne roșii... O mișcare s-a produs subit în sală, cineva l-a recunoscut, lumea întreagă s-a ridicat în picioare să-l vadă, să-l aclame. Deodată un glas de popă tîrăgănat a început cîntecul și într-o clipă femeii, bărbații, copiii s-au asociat și a cîntat toată lumea și cînta și el plîngînd:

*Pe umeri pletele-i curg rîu,
Mlădie ca un spic de grîu
Atta mi-e de dragă...*

(din: Discurs de recepție rostit în ședința „Academiei Române”, la 30 mai 1920)

DIN „PRAVILA” LUI HELIADE

Din „PRAVILA” Lui Heliade

„Dorința de a scrie fără a avea cineva aceste însușiri neapărate, se face manie într-un cap slab sau într-un june, care se arde de neastîmpăr să producă ceva sau, fiindu-i urîtă osteneala și supunerea la o disciplină oarecare, i se pare mai comod a se face cunoscut prin mijlocul scrisului și tipăritului, fără nici unul din mijloacele neapărate unui scriitor. Serisul atunci la astfel de oameni cade din mărimea sa cea folositoare și, ajungînd la abuz, se face vătămător celorlalți și mai cu osebire celui crezut de autor. Această manie împinge pe om să scrie în limba ce n-o cunoaște bine, să scrie despre lucruri ce nu le înțelege, să judece despre întîmplări al căroră nu le cunoaște pricina, nici le ține șirul... și acești sunt cei pre care duhurile cele mari ale veacului nostru îi numesc „lepra literară”...

Dacia Literară (nr. 1/ 1840)

„Cînd însă cineva apucă pînă în mînă și abia a început să înșire cîteva vorbe învățate pe dinafară, fără scop și fără unire, și se crede că acum e leit ticluit autor și că, fiind autor, acesta este un titlu în republica literelor, un drept de aristocrat al literaturii și că, ca aristocrat, are dreptul să trăiască oricum, să vorbească orice va voi, și să scrie orice îi va veni, să înfrunte pe cine întîlnește, să batjocorească pe cel cu care vorbește... O astfel de clică sau o astfel de mișină, spre ocara veacului nostru, s-a clocit și s-a dospit în putoarea și acrimia demoralizației și fără a cunoaște nici încai regulele scrisului, nici încai o gramatică, nici cît prețuiește un punct și virgulă stau înaintea cu ochii închiși, și, umblind în întuneric, zic că luminează neamul, își formează opinia și, după ce se miră mai întîi singuri de faptele lor de care zic că sînt „prea siguri”, apoi le dau și la lume, le scot la obraze ca să ne mirăm noi de ele.”

Critica literară, Curierul de ambe sexe, (1837, iulie.)

turismul în județul **BRĂILA**

S-au scurs 607 ani de când orașul Brăila și-a făcut apariția pe harta țării. Aici, în portul de la Dunăre, s-au născut sau și-au desfășurat activitatea scriitori și artiști ca: Panait Istrati, Anton Bacalbașa, Hariclea Darclee, Panait Cerna, Mihail Sebastian, Mihaela Dragomir, și și-a găsit adăpost poetul revoluționar Hristo Botev.

Cei 171 km. ce despart Brăila de Marea Neagră, ca și legăturile cu străinătatea prin cursul mijlociu și superior al Dunării, fac să crească continuu numărul de turiști. Oficiul Județean de turism se află în permanentă alertă — nefiind ușor să găzduiești atîția oaspeți — dar face față cu prisosință multiplexelor probleme, dovedind că tradiționala ospitalitate a românilor este la înălțime și în județul Brăila.

În nemărginita frumusețe a naturii din aceste locuri a intervenit mîna omului, progresul. În afara vechilor obiective turistice și-au făcut apariția altele, noi, dintre care am notat: cele 24 de căsuțe, pe D.N. Brăila—R. Sărat, 20 la Cabana Stejarilor și 4 la Ciineni, unde se află și băile calde și reci cu alte 5 vile prevăzute cu 190 locuri de cazare; modernizarile aduse la Lacul Sărat, precum și hotelurile „Delta” și „Pescăruș” din Brăila.

Mîndria brăilenilor și a județului rămîne însă complexul turistic „Traian”, amplasat în plin centru, cu cele 202 camere ale sale, cu restaurantul, barul de zi și de noapte, terasa, autoservirea cu o capacitate de 650 de locuri.

Portul cu vechile silozuri, muzeul județean cu secții de artă și istorie, statuia împăratului Nerva Traian ridicată în 1906, Biserica Sfinții Arhangheli durată în anul 1831, biserica greacă în formă de cruce, cu două turle, construită între 1836—72, Grădina Publică ce se întinde pînă la malul Dunării, Lacul Sărat, la numai 6 km. de Brăila, — sînt tot atîtea obiective turistice vizitate de către numeroși turiști români sau străini. Salariații Agenției ca și fiecare din salariații complexelor mai sus amintite fac totul pentru ca nici un turist — român sau străin — să nu treacă prin Brăila decît satisfăcut de serviciile pe care le oferă ei, ca gazde.

Sectoarele comercial și propagandă funcționează excelent și oamenii muncii din județ găsesc aici înțelegere și sprijin atît în obținerea de bilete pentru tratament și odihnă, cît și în organizarea de excursii în țară și peste hotare.

PETRE BĂRBULESCU

CALIBRU REDUS

Vinător cumpănind o armă-n mîini. În cealaltă extremitate a viței, pe un scăunel de vinător, bine echipat și preocupat de problema vinatului, șeful său direct. Umil, subaltern tot timpul, vinătorul nostru face ce face și, asta e nenorocirea lui, se gîndește. O liniște care doarme. N-o mai poate răbda.

Acum o să apară și iepurașul... Dumneavoastră o să ochiți... Pac! Și-l introduceți în raniță!... Ce-o să se bucure soția cînd o să apăreți în glasvînd cu cite doi iepuri într-o mină!... Mult e pînă vine unul, că pe urmă vine tot colectivul... Știți, ei vizitează luminiișul cu grupul...

Răbdare, răbdare!...

Privește fix în față. Vorbește singur:

— Ia uite-l, mă, și p-asta! Poftim! La mine se oprește! Ușș! Ușș!, luate-ar naiba de urecheat! Ușș, dincolo!... Uite cum stă fiara! Ei, ce-ai vrea! Să te-mpușc eu?! Să-mi dau foc la raniță cu mîna mea...

Iepurilă! Fii, mă, animal de treabă... Fă, mă, doi pași mai la dreapta, poate te vede șeful și are o inițiativă, că trag și eu, și pe partea lui oi mai avea tu zile, dar eu te curăț precis. Să vezi bucuriei! Eu am să-l felicit primull! Și sint un om făcut.

Mi-ajută Dumnezeu și de o vulpe, mă numește precis! Moare Ionescu... Ionescu — concurența...

— Iepurilă, urechilă, dulce și scump... Pe tine tot te nimește cineva, c-asta e soarta noastră, a ăstora mici: fugim, fugim și tot ne nimește! Acuma, ce contează pentru tine de mîna cui mori?! Și de mîna dînsului poate mai ai o șansă, să te rănească grav și să mori în Volgă cu perdeluțel!... Înormintare clasa-ntii!

Uite-l cum stă! Și stă și tovarășul. Stă și nu se bucură. Și-a venit să se bucure. Și-acasă, l-așteaptă tovarășa cu măslina. Așteaptă și se enervează. Se enervează și bate tovarășei, tovarășei plîng, și se enervează tovarășul... Și-l numește pe Ionescu. Il numește pe Ionescu, lupule! Lup fioros, că nu ești iepure, că iepurașii au inimioară bună, sint blinzi, dau din urechiuse și trec puțin mai la dreapta... Și-acolo, pac!... Și gata! Așa sint iepurii: cumînți și cumsecade.

De ce stai, fiară?! De ce mă bagi în spital, canalie? Te-a dresat Ionescu, ca să-l numească pe el! Asta e, ai zile cînd poți să mori. Ai zile...

Are zile. Are zile, fiara! Stai, stai tu că eu nu trag nici mort.

Ah, ce mă mîncă palmele, dar nu-i fac eu bucuria asta lui Ionescu!...

Hai, Iepurilă, puțin mai la dreapta, cît să cazi la dînsul. Iepurilă, te rog! Am doi copii mari și-au drag de carte cît ai tu de măslina.

Degeaba stai, fiară! Degeaba! Uite-ți dau ție pușca. Trage tu în mine, iepure cu inimă de ogar!...

Trage cu urechea, ca un iepure. Tovarășul:

— Răbdare, răbdare, nici la mine n-a apărut nimic... Foșnet?!

Ce foșnet? Cine să foșnească? Poate Ionescu... Poate un ciinel!... Da, așa sar cîinii... Și au urechile mari... Eu am văzut, la o vinătoare, un ciinel cu un morcov în gură!... Da, fel defel!... Cîte păduri, atîtea obiceiuri... Ați înghețat? Păi, să vă mutați aici, în locul meu. E mult mai cald... Schimbați și peisajul...

Ce vă spun eu, la o vinătoare contează peisajul... Și aerul curat...

Se duce, „il mută“, face schimb de locuri cu tovarășul. Pentru un ceas de vinătoare. A rămas singur.

— De unde i-o fi venit patima asta cu vinătoreea, că eu cred că n-a ținut o pușcă-n mînă-n viața lui!...

Și ce pușcă are! Și ce echipament! Numai pana de la pălărie face cît pușca mea!...

Privește fix în față.

Iar? Iar ai venit, fiară? E mîna lui Ionescu. Te muți după mine, copoi nenorocit!

Șefului:

— Tovarășe șef, vă caută cineva la mine! Nu, nu trag. Nu trag eu în iepurii altora!... Nu delapidez eu pădurea!... Să tragă Ionescu. Eu, nu!... Nici nu mă gîndesc!... Poate l-ați chemat dumneavoastră. Să știți că e aici. E aici și-așteaptă. Și eu aștept numirea aia de paispe ani... Erau copiii mici... A ajuns la capătul răbdării:

— Lăsați, lăsați că trag eu. Trag să ucid fiara. Fiara care mi-a distrus cariera.

Duce pușca la ochi. Doamne ce-ar trage!

— Nu pot. De fapt e și el amărît ca și mine. O avea și el doi iepurași la care nu le place cartea! E un necăjit și el. Du-te, frățioare, du-te, că pe mine n-o să mă numească, dar nici pe tine n-o să te pomenească!

Du-te și fii fericit!

Poate te lipsești de-un morcov. Să-i fie lui tata! Să știi că dacă nu trag eu, ai zile, că altul nu te nimește-n toată pădurea asta! Fugi!

Pa! Sărutări de lăbuță, acasă, doamnei și pupă-i pe-ăia micii-n bot.

Aruncă pușca. Șefului:

— Tovarășe șef, numiți-l pe Ionescu. Eu nu mai pot. Habar n-aveți de vinătoare și mi s-a urît să tot zic invers.

Rîd și pomii de mine.

Eu plec cu Urechilă. Ne facem noi un rost.

Hai, mă! Să ne trăiască familia! Găsim noi două sarmale: eu iau miezul și ție-ți dau ambalajul.

Cu respect, tovarășul...

GEORGE CIUDAN

O ÎNMORMINTARE LA CARE N-A PLÎNS NIMENI

În 1946, cînd țara era pustiită de secetă și rănilile războiului erau adînci și sîngerînde, județul meu — Aradul — era o parte de țară unde hotarele erau binecuvîntate cu spice cît orabia. La Arad se trăia bine. Piinea era albă și mare cît roțile de plug, sfintele picioare dinapoi ale porcului erau conservate de fumul caselor fărănești, răchia era de 60 de focuri, iar de la Radna la Siria vinul cînta în butoaie și pocale.

De aceea oamenii din mareașă și nefericita Moldovă arșă de arșiță, veneau spre pusta arădeană. De aceea, în vara lui '46, șase sate de moșogani, meșteri de fluier și ciubere, au coborît în pusta mea, la Sintana, cu gîndul de a se lega de pămînt pentru vecii-vecilor.

Eu mă număram în vremea aceea printre cei mai tineri zia-riști-comuniști din România. Eram romantic, păunos și cu părul pînă la umeri. Lucram la ziarul județean de partid și scriam lozinci în versuri pentru victoria în alegeri a FND-ului. Îl însoțeam pe Lucrețiu Pătrășcanu în campania electorală și la marile adunări populare lumea zicea după mine: Pătrășcanu e cu noi, nici un vot pentru ciocoi!

Cam pe atunci l-am cunoscut pe Gheorghe Goina. Era unul dintre moșoganii coborîți din munți, om cu o personalitate extraordinară, care m-a fascinat din primul moment. Ne-am împrietenit și, de cîte ori puteam, mă abăteam pe la el. La înfățișare, Goina nu se deosebea prea mult de ceilalți moșogani. Dar avea omul acesta în el nu știu ce energie capabilă să însușească piatra, avea un magnet care atrăgea oamenii. Eu le vorbeam moșilor despre Partidul Comunist Român și despre viitorul poporului nostru. Ei mă ascultau dar se uitau să vadă ce zice Goina. Observam că alături de el se simțeau tari, își făceau planuri, cu toate că își duceau viața de la o zi la alta, între speranță și deznădejde.

Într-o seară, după o zi petrecută printre ei, Goina și cu ai lui m-au însoțit la gară. Am văzut mizeria cumplită în care se zbăteau iar eu n-am putut să le aduc decît cuvinte și credeam cu tărie că vor deveni realitate dar erau totuși numai corbe, iar oamenii aceștia ar fi avut nevoie de hrană și îmbrăcăminte. Cum stăteau așa, adunați în jurul meu, cu chipuri de ceară și zdrențele curgînd pe ei, îmi păsură atît de triști și abătuți, atît de singuri în necazul lor, încît n-am avut puterea să-i privesc în luminile ochilor. De aceea priveam mai mult în jos. Și tot uitîndu-mă în jos, le-am văzut picioarele. Picioare subțiri. Picioare care se tirau încălțate în niște opinci enorme, de cauciuc, picioare goale ca o ostîndă nemeritată. Am rămas cu ochii pironiți la acele opinci care în conștiința mea creșteau parcă tot mai mult, imense și monstruoase: niște simboluri ale mizeriei.

Știindu-mă de obicei corbăreț, Goina n-a priceput tăcerea mea. M-a prins de braț și m-a întrebat: „De ce sînteți necăjit?” Dar eu n-am putut să-i răspund. Și nici n-am vrut să-i răspund. Am venit la Arad și cum eram pustiit, adică nelămurit, în noaptea aceea am scris o poezie manifest. Ceream cu vehemență exproprieră exploatare. Mila pentru acești oameni, fără cer și fără stea, și revolta mă chinuiau ca o durere fizică, iar cerneala se amestecase, în timp ce scriam, cu lacrimi. Nu știu dacă poezia a avut vre-o valoare literară, dacă vreun critic a pomenit-o, dar puține zile mai tîrziu, citind-o la Chișineu Criș, în fața unei imense mulțimi, am fost aplaudat. Bisat. Lucrețiu Pătrășcanu, care era de față, m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe amîndoi obrazii.

M-am mutat apoi la București. Timp de 24 de ani cît am făcut ziaristică acolo, am colindat țara în lung și în lat și nu de puține ori m-am întîmplat să merg pe la Sintana. Timp de mai bine de două decenii, am urmărit îndeaproape viața moșoganilor care au rămas pentru totdeauna la Sintana. Am scris enorm despre ei, în multe publicații din țară sau de peste hotare. Bunul meu amic, reputatul publicist Eugen Mandric, spunea că acest subiect a devenit pentru mine o obsesie. S-ar putea să aibă dreptate. Dar vă întreb: cum să nu mă obsedeze ceea ce am văzut acolo? Fiindcă i-am urmărit pe moșoganii lui Goina an de an. Fiindcă am văzut cu ochii mei cum din viața acestor oameni sărăcia pleca încet, încet pînă i s-a pierdut urma. Am văzut bucatele pe mesele lor. Am văzut culoarea de măr sănătos pe care o au obrazii acestor oameni. I-am văzut îmbrăcați în straie curate și frumoase. Și am văzut vilele lor, da, vile. Și am intrat în ele. Și am văzut covo-

rele persane, mobilă stil, frigidere, televizoare, mașini de spălat etc. Și am zis: orașul s-a mutat la țară.

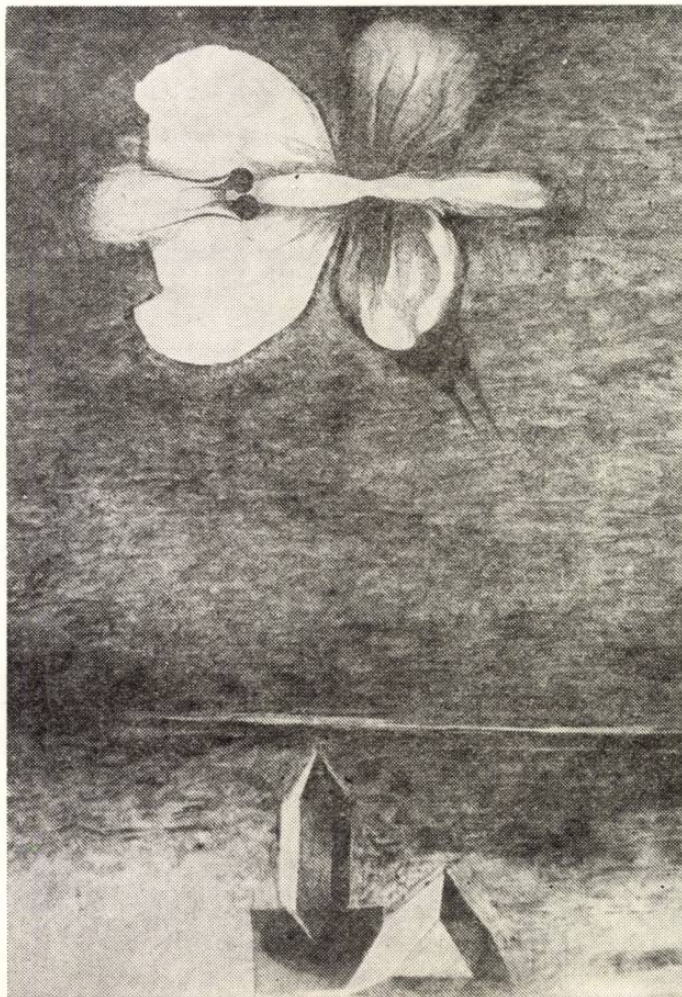
Despre toate acestea am scris. Cu multe date concrete, nume de oameni, fapte și mai ales cifre. Aș putea să dau și acum un tabel statistic senzational. N-o fac. Am făcut-o de-a lungul anilor. Țin însă morțiș să vă relatez un episod extraordinar. O întîmplare formidabilă, după părerea mea, mai grăitoare decît orice statistică.

Este vorba despre o înmormîntare. Cum vă spuneam mai sus, eram adesea oaspete la Sintana. Am fost de față la toate evenimentele obștii și adesea la cele familiare. Așa că nu m-am mirat foarte cînd, cu ani în urmă, am primit de la prietenul meu Gheorghe Goina o scrisoare expresă: „Tovarășe Ciudan! Veniți urgent la Sintana. Moșoganii țin neapărat să fiți aici”. Tonul scrisorii nu trăda cîntec de mare tristețe, dar cum nu-mi plac înmormîntările, de data aceea nu m-am dus.

N-a trecut jumătate de an și meseria m-a trimis la Sintana. Goina m-a îmbrățișat și mi-a zis: „Moșoganii mei sînt supărați pe dumneavoastră. Ei țin cu orice preț să fiți aici și să luați parte la o înmormîntare la care nu a plîns nimeni. Dimpotrivă, după ce s-a isprăvit îngropăciunea ei au fost fericiți și au băut 200 de sticle de bere”. „Nu pricep ce-i cu înmormîntarea asta veselă la voi” l-am întrebat pe Goina. „Păi să vedeți — a zis mai marele moșoganilor — am hotărît să înmormîntăm opincile. Într-o duminică, continuă Goina povestirea, toți care mai aveau în casă opinci, le-am strîns grămadă în drum și am dat drumul tractoarelor să treacă peste ele. Le-am prohodit, le-am îngropat cu tot dichisul și apoi am încins o petrecere ca la nuntă. De aceea am fi dorit să fiți cu noi.”

Am privit chipul rîzător al prietenului meu. Cu toate că obrazul i se împlinise și la tîmple avea fire argintii, părea mai tînăr.

Pentru prima oară în viața mea mi-a părut rău că am lipsit de la o înmormîntare.

Poetul Doamnelor de altădată, cîntărețul care — în zarea medievală de crepuscul sîngeriu și de aventură — suspină după preacurate zăpezi stinse chiar și pentru timpul său de început de eră modernă — François Villon a cunoscut în limba română transpunerea de certă și meșteșugită frumusețe a doi poeți: Dan Botta și Romulus Vulpescu. Acesta, al doilea, care a făcut din talmăciria celor două Testamente și a Baladelor — o ambiție de supremă creație lirică, pregătind o nouă ediție a versiunilor sale anexează acestora și câteva ecouri din François Villon intruate peste veacuri în poezia unor mari lirici români: Tudor Arghezi, V. Voiculescu și Victor Eftimiu. Mai mult chiar, Romulus Vulpescu, continuînd dialogul pe care de ani îl susține între poezia limbii române și poezia limbii franceze, adaugă prin poeticeasca sa strădanie — versiuni în limba lui Villon a textelor românești.

A.L.

ROMULUS VULPESCU — FRANÇOIS VILLON VIBRÎND ÎN VERSUL LUI...

TUDOR ARGHEZI

Poți tu să-mi spui, șoptind, ca-ntr-o poveste,
Atîta frumusețe unde este,
Atîta gingășie și iubire,
De cîtă lasă veacul amintire;
Frămînt și cîntec și minie,
Și-atîta nevinovăție?
Unde-i Thaisa de odinioară,
Ioana ciobănița, ostașe și fecioară,
Și Heloiza, scumpă în zadar
Cînstului părinte Abelar?
Unde-i murmurul fostelor piraie
Și-al apelor clădite-n helestaie,
Marie, Maică Preacurată?
Dar unde-i și zăpada de-altădată?

(1941)

VICTOR EFTIMIU

În Evul Mediu, greu de mandragore,
Homunculi și legende muribunde,
Companioni ai meselor rotunde,
Noi am trăit divine aurore.

Rubinel vinurilor vechi burgunde
Strălucim în cupele sonore
Glorificînd suave Leonore,
Isolde, Isabele, Cunigunde.

Cu suflet alb ca floarea primăverii,
Ne adunam, tilharii și truverii,
Și iernii de demult cîntam nămeții.

Trăiam sub cerul anticei Elade,
François Villon ne recita balade,
Apoi plecam să jefuim drumeții.

(1956)

V. VOICULESCU

...Mals où sont les neiges d'antan...

Hoinar vestit, poet la drumul mare,
Ce-ai pus din timp popia la ciochini,
Cu-o mîna umbli lumii-n buzunare,
Cu alta,-n stihuri, Precistei te-nchini.

Dai, hăituit ca lupul pe la stîină,
Tircoale-n tîrg dughenilor cu șunci,
Spășit, le-adulmeci plin de rîvnă, pînă
Ce-n ele cangea deștelor și-arunci.

Soi uliarnic ce-și injură prada,
Chefliu stricat cu visul strălucit,
Ca un tilhar ascuți, oțel, balada,
Să ne-o împlinți în piept ca pe-un cuțit.

Ibovnic scump al ocnei, bun din fire,
Dar înhăitat cu ingerii pierduți,
Te cuibărești prin putrede tractire,
Să plîngi pe neaua anilor trecuți.

De gît cu zorii pleci la dănuțit,
În glas de liturghie, geamparale...
Ți-e sufletul un bilci dezlănuțit
În nava unei vaste catedrale.

Parcă te văd, maestru-n furtișaguri,
Edec de han și juzilor vrăjmaș,
Tras din spelunci ca un guzgan din faguri,
Scrișnind sub biciul asprului armaș.

Risipitor cum n-a fost vîstiernic,
Măreț golan cu aurul în gînd,
Tu îți iubești viața de nemernic
Și știi să mori, drag păduchios, sperînd.

Și-n timp ce-ți pun în zbilț cerbicea bravă
Și se găsesc să te ridice-n fracți,
Tu, mai isteț, furînd un vraf de slavă,
Pe scări de rime veacurile urci.

(1942)

ROMULUS VULPESCU — FRANÇOIS VILLON VIBRANT DANS LES VERS DE...

Peux-tu, pareil à tel conte de fées,
Me dire, tout bas, où s'en sont allées
Tant de beauté, d'amour et de tendresse
Que le siècle en souvenir nous laisse?
Tant de chagrin, de chant, tant de colère,
Tant de candeur première?
Où donc est la Thais, d'un temps sans date,
Et Jehanne la bergère, la vierge et la soldate?
Héloïse où, sans espoir si cher être
D'un Esbaillart, le très-honnête prêtre?
Où le bruit d'une source à l'onde absente,
Le bruit d'un tel étang à l'eau mouvante
Où sont-ils tous, où, Vierge Souveraine?
Mais où donc est aussi la neige ancienne?

Au Moyen Âge — lourd de mandragores,
D'homuncules, d'histoires moribondes —
Nous, compagnons de maintes tables rondes,
Vécûmes tous les plus nobles aurores.

Les vieux crus bourguignons aux rouges ondes
Tout pétillants dans les hanaps sonores
Glorifiaient les très-douces Lénores,
Les Yseults, Ysabeaux et Cunégondes.

Les âmes pures, lors — fleurs printanières —
En tas, tous, les truands et les trouvères,
Chantant l'hiver d'antan et ses grands vents,

Nous vivions tous sous le ciel de l'Hellade...
François Villon disait quelque ballade,
Puis nous sortions pour trousseur les passants.

Gueux sans pareil, chanteur de grand chemin,
Jetant ton froc — fort à point — aux orties,
Tu fais aux gens les poches d'une main,
De l'autre, en te signant, en vers tu pries.

Comme un loup qu'on harcèle alors qu'il chasse,
Rodant auprès des étals de boucher,
Tu flaires — fourbe — maint jambon jusqu'à ce
Qu'avec les doigts tu puisse l'accrocher.

Ribleur — daubant les jobs par rigolade,
Souillard si sombre au rêve de vainqueur,
Malfrat, toi qui aguises la ballade
Comme un couteau — pour nous crever le coeur;

Chéri des geôles, bon bougre à tes heures,
Acoquiné aux anges noirs déchus,
Faisant ton trou dans un bourdeau, tu pleures
Les neiges d'un „antan“ qui ne vit plus.

Toi et le jour, bras dessus bras dessous,
Dansez sur un *Apé* la bacchanale...
Ton âme fait la foire et les cent coups
Dans la nef d'une immense cathédrale.

Il me semble te voir, maître ès pillages,
Riant d'un juge adverse: peu t'en chaut;
Banni des bouges — rat hors des fromages —
Grinçant sous le fouet d'un dur prévôt.

Prodigue plus que nul richard sur terre,
Larron hors pair dont l'esprit vif est d'or,
Tu aimes vivre en vrai traîne-misère
Et, cher pouilleux, meurs plein d'espoir encor.

Et quand, sous la potence expiatoire,
Te font monter l'échelle des truands,
Toi, plus malin, volant un tas de gloire,
Sur l'escalier des vers gravis les temps.

ANIVERSARE

Era cea mai frumoasă dimineață de iunie pe care o văzusem în ultimii zece ani. Poate unde era și ziua mea de naștere — deoarece ultimele o sută zece zile de 21 iunie la care asistasem fuseseră la fel de însorite și de limpezi.

Sărbătorirea trebuia să înceapă la orele 9, chiar pe malul mării — și ca să nu întârzie am plecat încă de la 6 spre cosmodrom.

Băieții mă așteptau — unii de vîrsta mea, alții ceva mai mari, ajunși în pragul maturității — dar cu toții fremătind de nerăbdare.

După felicitările și strîngerile de mînă de rigoare, am decolat.

V-am spus, era cea mai frumoasă dimineață de iunie din cîte văzusem. Ici-colo, grupuri de lucrători ai salubrității fugăreau niște „cirusi“ bucălați și scămoși pe care li adunau pînă la urmă într-un bidon. Ceva mai încolo, întîlnirăm un vehicul al pazei publice care supraveghea turnantele marcate cu sferturi de colaci de fum și, la una din intersecții, un robot care lustruia un asteroid.

Totul era atît de limpede și de curat, atît de pur, încît aș fi fost în stare să compun versuri. Dar demult, demult de tot nu mai făcusem așa ceva... De pe cînd aveam șaisprezece ani! Șaisprezece ani... Trimiseseam poezia unei redacții care avea un colț anume consacrat tinerelor condeie. Dar pe atunci se da un asemenea asalt la gloria literară, încît bietul redactor nici nu cred că mai apucase s-o citească. Poezia se numea... se numea... „Cer deschis“.

Frînarea rachetei mă trezi din reverie. Aterizam. Norul de flăcări străluci exploziv de o parte și de alta a bordajelor, urmat numaidecît de o zguduitură. Eram pe malul mării.

Doi tineri abia trecuți de cincizeci de ani, îmi înmînă în numele întreprinderii o sticlă de Fetească contingent 1974, un submarin de buzunar cu lanț și un antigraf... (Antigraf: creion antic, adică, pur și simplu un creion). Mă îmbrățișară și, în urma lor apărură, nesfîrșită, coloana amicilor, așezați cîte opt pe rînd, cu mîinile gata întinse.

Dar n-am apucat să mă apropiu de ei, căci, pe neașteptate, nepoțica mea țîșni dintr-un boschet și dîndu-și la o parte șuvițele cărunte, se apropie sărind într-un picior și fluturînd un ziar.

— Uraaa! Bunicuțu' e poet! — strigă ea cît putu de tare. E un liric, un romantic, un clasic! Poftim citește!

Și îmi întinse ziarul. Pe ultima pagină, la rubrica „Tinere condeie“, tipărit cu litere de-o șchioapă, un titlu: „Cer deschis“. Dedesubt, o notă a redacției: „Scuzîndu-ne pentru această regretabilă întârziere, ne grăbim să publicăm poezia „Cer deschis“, aparținînd tinărului talent..., etc... etc...“

SILVIU GEORGESCU

CARE ESTE MISIUNEA UNEI REVISTE LITERARE?

VIRGIL TEODORESCU

1. — Misiunea unei reviste literare este să promoveze literatura revoluționară, legată de interesele poporului și de lupta pentru edificarea unei societăți socialiste care își caută și își află căile de dezvoltare multilaterale.

Misiunea unei reviste literare este să-și păstreze obiectivitatea și spiritul combativ, în toate compartimentele de activitate, să respingă orice imixtiune subiectivă sau de grup care dăunează mersului înainte al literaturii noastre.

Ar mai fi ceva de spus în legătură cu procedeele folosite în munca de promovare și selecționare a lucrărilor scriitorilor tineri, dat fiind că revista *Luceafărul* are, printre altele, și această misiune specială.

Trebuie folosite procedee care să nu abdice de la legea valorii autentice, chiar dacă se mai află printre tinerii care își exercită condeiul în vederea unei glorii literare, unii, (destul de puțini, de altfel) care nu vor să țină seama de acest lucru și încearcă să-și impună producțiile, mai mult sau mai puțin literare, pe baza criteriului vârstei și nu al talentului.

În confuzia lor sinceră sau contrafăcută, aceștia dau dovadă de o mentalitate care lucrează împotriva propriilor lor interese, pentru că nu cred să existe în țara românească cineva care să

dorească să bareze calea tinerelor talente spre împlinirea lor firească și care să-și facă din această condamnabilă dorință un punct de onoare.

2. — Revista *Luceafărul* își împlinește încet-încet o fizionomie aparte, în concertul publicațiilor literare, datorită personalității colaboratorilor, a liniei generale de conduită, care nu înțelege să abdice de la principiile ideologiei revoluționare și ale bunului gust. Această originalitate de care vorbiți poate să se retragă și să revină, potrivit fluctuațiilor care străbat cîmpul literaturii noastre, dar ea nu dispăre niciodată, atîta vreme cît axul principal nu cedează.

3. — La *Luceafărul* au debutat mulți scriitori. Unii dintre ei și-au împlinit personalitatea, alții au constituit un simplu accident pe care memoria nu-l mai păstrează.

Așa se va întîmpla, probabil, și în viitor, pentru că, de multe ori, din teama de a nu refuza pe cineva care ți se pare că e înzestrat, ești înclinat să faci rabat, în ceea ce privește valoarea propriu-zisă a textului literar prezentat.

În orice caz, cei care dovedesc un real talent trebuie să fie susținuți în continuare (de altfel, așa și procedăm) pînă în momentul cînd forța lor de a plana devine de sine stătătoare.

GHEORGHE TOMOZEI

ÎNTREBĂRI:

1. Care este misiunea unei reviste literare?
2. Cum rezolvați problema personalității revistei pe care o conduceți, pe originalității ei, pe lingă celelalte reviste literare?
3. O latură importantă a activității unei reviste literare trebuie să fie propagarea valorilor, lansarea scriitorilor talentați. Care sînt scriitorii care au debutat în revista *Dumneavoastră*? Cum i-ați susținut în continuare?

1. Revista literară s-ar cuveni să fie una din multele, posibile anticamere de istorie literară, ea trebuie să urmărească îndeplinirea unui program propriu de asigurare în spațiul cultural, promovînd valori, negînd impostura, gospodărindu-și paginile cu înzestrare de arhitect dar și de zidar.

2. Cum izbutim să ne personalizăm munca? Privindu-ne cu modestie și realism, unii pe alții, am încercat (noi, redactorii revistei) să vedem care sînt liniile de forță pe care ne putem angaja și, mai ales, care sînt „teritoriile” în cuprinsul cărora sîntem mai aproape de vise decît de izbîndă. Neavînd o echipă de critici n-am inventat una ci am constituit-o cu ajutorul unor colaboratori din afara redacției. Părîndu-ni-se nouă că ne-am descurca mai bine abordînd armele publicisticii ne-am nevoit condeiul să lucreze pentru acest subtil meșteșug și, întîmplîndu-ni-se să fim aproape toți poeți (sau autori de versuri) am încercat să facem din „Argeș” o casă a Poeziei. În cîțiva ani, revistele provinciale cărora nu li se acordau mari șanse în competiția cu publicațiile de tradiție, nu numai că și-au justificat apariția dar, în anumite momente, s-au dovedit mai receptivă la nou decît cele trăind doar din istoria unui titlu de clasică științelor ori din cîteva iscălituri și ele științetoare. „Familia” a fost revista cu cea mai bună critică, „Tribuna” a lansat proză, „Ateneul” lui Cărneci a fost o revistă deschisă tuturor fenomenelor culturale, „Tomis” e excelent în vervă polemică, iar „Vatra” se dovedește a fi gazda revirimentelor gazetărești.

3. Lansarea scriitorilor talentați? Nu, scriitorii talentați se lansează singuri. Redactorul ce le facilitează apariția nu e decît un (privilegiat) intermediar sentimental. Timpul cel mai mult ni-l ia „lansarea” scriitorilor netaientați, vorbitorii gurești, acriți în mediocritate și neputință, cei alungați pe uși și intrați pe geam și care ca talente ajung în cele din urmă să uzurpe un colț de revistă, „persecutații” cronici, „neînțeleși”...

În „Argeș” au debutat foarte mulți scriitori și însușirea numelor lor ar lua prea mult spațiu... (Numai „Biblioteca” noastră a editat aproape 40 de cărți de poezie sau eseu). Citez numai un nume, numele unuia dintre cei mai buni poeți de azi: Miron Cordun. El se grăbește încet, nu dramatizează tehnica redactorilor comozi ce-i întîrzie debutul editorial și își urmează implacabil un drum pe care îl crede al biruinței depline. Merită să trudești la o revistă în care publică un Miron Cordun!

(Continuare la pag. 207)

poetii generației albatros

Un studiu dedicat literaturii românești din timpul celui de al doilea război mondial e plin de semnificații, mai ales pentru explicarea epocii contemporane. Circumscrierea acestei cercetări la fenomenul literar bucureștean nu înseamnă de loc o limitare și o diminuare a forțelor literare din alte centre, care au alimentat, la rindul lor, schimbările revoluționare din domeniul culturii.

Pe deoparte, literatură nouă n-a apărut ca o generație spontană, legată de o nouă orientare ideologică, pe de alta, frontiera marcată în timp de această schimbare nu are un caracter linear. Legătura între literatura interbelică și cea contemporană ar rămâne suspendată fără această explicație. Hiatus-ul creat astfel, între marea istorie a literaturii române pe care ne-a dat-o G. Călinescu și istoria vie, a literaturii de azi, trebuie umplut în mod necesar. Istoria deceniului literar 1940—1950 oferă foarte multe surprize legate de formarea unei noi generații de scriitori. Dacă am înregistra numai cărțile apărute în această perioadă, așa cum de altfel foarte corect și școlastic s-a făcut, n-am putea explica în mod substanțial fenomenul. E necesară o trecere în revistă (într-o viitoare cercetare de ansamblu) a tuturor activităților literare (cenacle, periodice, ziare etc.) ale acestei noi generații, încă necunoscută suficient, pentru a ne forma cel puțin o idee asupra literaturii românești de atunci. O radiografie spirituală a culturii noastre în perioada celui de-al doilea război mondial nu se va putea face fără această incursiune pivotantă și integrală; dar mai mult, generația de care vorbim nu s-a format tîrziu, ca o generație intercalată, în condițiile create de Eliberare, ci era în curs de formare în timpul războiului, aproximativ în spiritul Eliberării. Mai tîrziu, generația de care vorbim și-a definitivat formația devenind generația de tranziție, de legătură, aproape deterministă, între epoca noastră și cea interbelică.

Am numit această generație, Generația „Albatros”, socotind că apariția ei poate fi simbolizată prin revista cea mai caracteristică a epocii, *Albatros*, scoasă între 10 martie și 11 iunie 1941 (în total 7 numere) de un grup de tineri bucureșteni în frunte cu Geo Dumitrescu. E generația care s-a născut în timpul sau imediat după primul război mondial și care a suportat visceral privațiunile

și dramele celui de al doilea. E generația primilor ofițeri care aveau să moară pe front știind prea puțin cîtă libertate sau cîtă certitudine avea să le aducă războiul. O generație care citise pe Valéry sau pe Rilke, care știa de Arghezi, Blaga, Barbu, Rebreanu, Sadoveanu, ca să cităm numai cîteva nume din constelația lecturilor curente în epocă, era pusă să cînte sau să asculte marșuri și opere.

Revista *Albatros* nu a cuprins în sumar pe toți poetii generației dar a favorizat un climat la care adeziunea tinerilor e tacită. Aici tipăresc versuri Geo Dumitrescu, semnînd Felix Anadarm, pseudonim de rezonanță antonpannești, sub care publică și primul său volum, *Aritmetică* (1941), Dimitrie Stelaru, un nonconformist temperamental, venit, biografic vorbind, dintr-o generație anterioară, Elena Diaconu, poetă rămasă în această fază a debutului, Florin Lucașcu, și el dispărut în neant, Mihnea Gheorghiu, Ștefan Popescu, membri ai grupării mai timpurii, *Cadran* și Miron Radu Paraschivescu, toți trei reprezentanți ai generației anterioare, Șt. Aug. Doinaș, sibian ca formare, Ben Corlăciu, N. Veronescu, un tînar ce anunțase și un volum, *Arhitectură*, Marin Sirbulescu, afirmat ca prozator, Edmond Nicolau, ulterior om de știință, Gr. Lăzărescu, Iulian Petrescu, elev, Onca Talpa etc. La poșta redacției aflăm răspunsuri favorabile pentru versurile unor elevi ca Ion Caraion, Mihail Crama, Emil Manu.

Interzis în iunie 1941, *Albatrosul* re apare la 1 noiembrie 1942, deghizat sub numele *Gîndul nostru* (în fond, cadrul unei reviste mai vechi, cu vederi liberale), figurînd în caseta frontispiciului: Ion Caraion, Ben Corlăciu, Elena Diaconu, Geo Dumitrescu, Tiberiu Trețnescu. Formatul, structura tehnografică, ideologia, toate erau ale revistei interzise. În aceeași perioadă grupul *Albatros* încearcă o formulă inedită de apariție și deci de luptă politică prin intermediul literaturii întocmind un caiet de poezie intitulat *Sîrmă ghimpată*, cuprinzînd versuri de Felix Anadarm (Geo Dumitrescu), Ben Corlăciu, Sergiu Filerot, Marin Preda, Iulian Petrescu, etc. Manuscrisul a fost restituit cu ștampila „cenzurat, nu se poate imprima”. *Albatros* a fost o publicație de frondă politică și artistică, de atitudine tranșantă într-un moment de înscăunare a fascis-

mului la noi. Titlul nu are nici o semnificație baudelairiană, ci doar una critică: într-o vreme cînd alte reviste se numeau *Axa* și vorbeau de cultura germană și italiană, în faza fascistă, a te afișa cu Baudelaire era un act de sfidare și de nonconformism.

În cadrul acestei generații s-au afirmat la București mai ales poeți, spre deosebire de cercul de la Sibiu unde au predominat criticii. Dacă excludem pe Dimitrie Stelaru, puțin mai vîrstnic, afirmat încă din 1938 (vol. *Preamărire a durerii*), dar publicînd înainte de această dată trei volume (*Blestem*, *Trepte de marmoră*, *Abacadabru*, 1937), semnate D. Orfanu, iar între 1938—1944 încă două (*Noaptea geniului*, 1942, *Ora fantastică*, 1944), poeții generației sînt Geo Dumitrescu, Ben Corlăciu și Ion Caraion, dintre membrii grupării *Albatros*, Al. Lungu, Constant Tonegaru, Mihail Crama, Victor Tornyopol, C.T. Lituan (fără să aibă un volum), Mariana Dumitrescu, Mihail Cosma, Teohar Mhadaș, Marcel Gafton, Emil Manu, la care s-ar adăuga mai tinerii Leonid Dimov și Tudor George, un izolat mai vîrstnic, Valeriu Ciobanu, sau ardelenii Lucian Valea și Ion Apostol Popescu, dobrogeanul Gh. Chivu, ieșanul G. Mărgărit. Din aceeași generație face parte Eugen Barbu, prozator de mare valoare în istoria literaturii române, dar deopotrivă autentic poet, Mircea Popovici premiat de Fundația pentru volumul *Izobare*, Petru Sfetca, activînd în Timișoara, ca redactor al ziarului *Vestul*, autor de volume și manifeste poetice, Mircea Badea, și el premiat atunci, Mihai Zissu, apărut la maturitate cu un volum și alții ca Radu Vasiliu, ziarist (debut editorial în poezie, abia în 1973), Radu Căplescu (compozitor), Ioan J. Horga (critic de artă) etc.

Care ar fi caracteristicile poeziei cultivate de poeții acestei generații? În primul rînd atitudinea nonconformistă, deci antirăzboinică, exprimată fie prin tendința de evadare din realitate (Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru), fie printr-un comentariu ironic și autoironic al realității (Ion Caraion). Poeții nu mai au timp să viseze, să cultive extaze, să plutească în melancolii frumos fardate. Mai toți concep poezia ca o activitate cotidiană, depozitată, apropiată de tehnicele ziaristice. Prozaizarea voită, programată, de care se vorbește în critică, nu e decît

EPIGRAME

o atitudine, luare de poziție față de poezia oficială (de „goarnă și cădelniță”, așa cum îi spunea Geo Dumitrescu). Mai toți nu sînt optimiști, pentru că nici nu aveau de ce: nevrozele, peisajele sumbre, decrepite (Caraion, Torynopol) sînt cadrele în care viața nu mai încapă. Un poet ca Ion Caraion declară: „Noi am scris cu nevroza pe ziduri”. Această poezie defetistă și sumbră nu făcea servicii propagandei de război a momentului. Cîțiva, mai boemi, ca Dimitrie Stelaru și Ben Corlaci, își fac din boemă, din tematica goliardică, un mijloc de evadare dar și de protest implicit.

Acești poeți, în faza de formare, n-au publicat cantități impresionante de versuri (lui Geo Dumitrescu i s-a interzis volumul *Pelagră*, în manuscris, lui Ion Caraion i-a fost confiscată cartea de debut, *Panopticum*, din librării), dar au venit cu o noutate deosebită în poezie într-un moment de lincezeală și de dezorientare. Mai toți erau teribiliști ca expresie a nonconformismului și nu conștiați de o modă literară. Veniți de la mahala sau de la țară, acești poeți fără tradiții aristocratice, refuzau a se absorbi în burghezie; ei fac parte dintr-o generație ce se voia fără dascăli și fără părinți spirituali. Tinerii se revoltau și împotriva superficialității, căutînd nu atât să facă școală literară cît să șocheze, oferind o replică la adresa războiului, chiar dacă n-au ajuns la o poezie-pamflet. Poate cel mai profund poet al generației e Ion Caraion, deși efectele cele mai spectaculare le-au înregistrat Geo Dumitrescu și Constant Tonegaru. Cu această generație apare la noi *antipoezia*, ca un fel de refuz al *poeticului*, ca trăire lucidă a „jocului secund” al artei, realizînd în istoria poeziei contemporane un fenomen de ruptură, din care, în parte, s-a declanșat, fenomenal, poezia nouă. Prin poezia citorva din reprezentanții generației, suprarealismul se convertește prin docilitate, incluzînd forme simboliste și mai ales postsimboliste, devenind sintetic.

Nu trebuie neglijat aspectul de manifest estetic al activității unor poeți, ca Geo Dumitrescu și Ion Caraion, care scriu în *Ecoul*, înainte de Eliberare, despre *Poezia viitorului* sau despre *O altă estetică a poeziei*, negînd estetismul: „Formula pașnică, gratuită, a devenit imperialistă, strașnică și intolerantă. Ea a stabilit și continuă să prelungească o distanță între literatură și popor (...)

Ținuți departe, cu ochii legați, creatorii s-au pierdut în mărunte rafinamente, în lucruri subțiri, îmbicsite, ieșite dintr-o aiureală neurastenică”. (Geo Dumitrescu, în *Ecoul*, nr. 30. 20 I, 1944). Cîteva din articolele publicate în *Ecoul* vorbesc de *condiția politică a poeziei viitorului*: „Pentru toate cumințeniile protejate cu ace de siguranță, subvenții și sterilitate nativă, pentru toți impotenții care se agită reglementar în coloane bolnave de eczemă ca ultimii copii din suburbii, pentru toți poticniții liricoizi, care fac poezia din bretele și acadea, pentru toți obezii, pentru toate bărbile, bastoanele și unghiile indigene, postate la răspintii electorale, să nu se uite niciun moment realitatea literaturii moderne. Ea domină și amenință cu provizii inexpugnabile pe meridiene multiple și omniprezente, ea rezervă surprize ciclonice pentru diabeticii momentului și pentru nervii debili, ea modifică, într-un perpetuu flux, structura intimă a colectivității, psihologia agitată a maselor, pe care nici un papagal contemporan n-o va împiedica să se manifeste”. (Ion Caraion, *Literatura viitorului*, în *Ecoul*, I, nr. 7, 25 decembrie 1953). Cînd, în iulie 1944, frontul ajunsese la Iași, aici se condamnă războiul ca „deformator de conștiințe”.

Că există o legătură strînsă între poezii din București și cei de la Sibiu ne-o dovedește nu numai colaborarea lui Doinaș la *Albatros*, ci chiar articolele semnate Ulysse din *Ecoul*, unde sînt anunțate volumele „Cercului literar” (I, nr. 2, 1 ian. 1944). Era un act manifest de solidaritate cu ideile literare ale unui cerc studențesc, idei care proclamau libertatea artei mai presus de orice, conținînd — sub egida spiritului lovinescian — o anumită democrație. Solidari, tinerii anunțau în paginile ziarului debutul albatrosistului Onca Talpa la Bacău, articolele din *Meridian*-ul craioveanului Tiberiu Iliescu, colaborările de la Kallende ale lui Al. Lungu și G. Mărgărit.

Poezii de după Labiș, care au descoperit cu uimire modernismul interbelic, căutînd să-l reabiliteze, copiindu-l, și-au dat seama de-abia atunci că a existat o generație ce extinsese în mod organic experiențele moderniste ale interbelicilor, o generație autentică, nu convențională, ce exprima o realitate prin care poezia deceniului al VII-lea a reintrat în ritmul istoric normal.

EMIL MANU

Poetul A. Ciurunga, autorul cărții „Vinovat pentru această carte”

Le-am citit aproape toate
Și-am văzut că ai dreptate
Eu îți admir, zău, modestia
Că-ți recunoști vinovația.

Poetului Teodor Balș, autorul volumului de versuri „Schimbarea la față”

Citind doar din prefață
Atît am obosit
Că m-am schimbat la față
Și nu am mai citit.

Poetului Mircea Micu, autorul cărții „Teama de oglinzi”

De oglinzi îți este teamă
De ți se zburiește părul
Pentru că, de bună seamă,
Îți arată adevărul.

Dramaturgului Aurel Baranga, autorul pieselor de teatru „Mielul turbat” și „Iarbă rea”

Mielul cîcă e turbat
Iarbă rea cît a mîncat
Dar și-un spectator din stal
Zace-n chinuri la Central.

Poeta Maria Lovin Putneanu a publicat cartea de versuri „Păcatul optării”

Tot citind am constatat
Că problema-i foarte clară
Asta-i singurul păcat:
Ai optat ca să apară.

Scriitorului Traian Filip, autorul piesei „Patima nopții” și a romanului „Amar”

Cum e piesa am văzut;
Și romanul l-am citit.
Rezultatu-i cunoscut:
Cu amar am pățit.

Scriitorului Paul Cornel Chitic, autorul piesei „IMPĂCAREA”

Mi-ai promis marea cu sarea
Numai să nu spun nimic
Cum este cu „IMPĂCAREA”
Și să știi că tac, ...CHITIC.

Scriitoarei Doina Ciurea, autoarea cărții „O lacrimă de privit”

Priveam spre lacrima-i duioasă
Cum strălucea cu ape vii
Și se usca fără de folos
În standuri pe la librării.

Poetului epigramist N. Crevedia, autorul cărții „Bulgări și stele”

Tare-i supărat pe stele
Că nu-s toate căzătoare
Dă cu bulgări după ele
De nu cad... să le doboare.

Scriitorului Valentin Silvestru, autorul cărții „Tufă de Veneția”

Am luat volumul
Marelui maestru:
Tufa-i de Veneția
Cartea-i de Silvestru.

ISTORIA UNEI POEZII INEDITE DE

DIMITRIE STELARU

relată într-o scrisoare adresată lui

BEN. CORLACIU

Dragă Ben

În fine, după lungi îndoieli, am primit azi răspuns. Credeam că și a doua misiună același destin ca și cealaltă a avut. Nu mai așteptam și poate nu-ți mai scriam — crezându-te plecat din București, orașul care ne-a fluierat prin oase de zeci de mii de ori. Îți mulțumesc pentru editură — boală, nu alta! și pentru curatele tale sentimente frățești. De astă toamnă mă duc într-una edituromanii ăstia! Ți-am cetit „scaunul florentin” și zău, mi-a plăcut; puștiul e delicios; nu mai spun de ceilalți doi principali — dar puștiul e chiar pirandellian.

Ziceam, de, mai știi, că mi-or vtri și mie ceva în numărul cu apariția ta, după cum îmi promisese Balș — he, pe semne, n-am avut loc și poemele mele nu știu da cu coatele. Tare-ar fi fost bine — am ce spune? Și Deșliu mi-a promis și Corbea: iacă totul pre dos. Și-mi făurisem două planuri — singura dată cînd vroiam să trăiesc după plan. De-acuși nu-mi mai fac. Merg fără planificări iluzorii. Nici nu știi cît m-a bucurat scrisoarea ta — îmi rîde și stiloul. Miine dimineață plec la o orezărie pe malul Oltului și rămîn, cred, două zile și două nopți. Nopțile au stiele de platină în valea Oltului. Poate reușesc să scriu un poem: „rugămu-ne îndurărilor”.

Crezi tu că nu poți rupe cîteva zile pentru a fugi pînă aici? Trenul te-ar costa total 66 lei (dus-întors). Pentru trai foarte, foarte puțin. Și-am lua-o nițel razna prin împrejurimi, că sînt multe de văzut. Cum vrei tu. Am două camere aici și flori în grădina.

Te-aș mai ruga ceva dacă nu te superi: cînd mai treci pe la editură întreabă-l și pe Georgescu — proză de schifele mele, că el ziceasă vin pe la 20 Iulie să-mi dea ceva răspuns. Poate mai vrea și ăsta ceva în plus, poate nu-s bune lucrurile — totuși e una cu titlul „Noaptea învinsă” pe care dacă ai putea-o lua în copie și-ai da-o pe la Viața R., ori la „Luceafărul” poate (după ce o citești tu) să placă.

Iartă-mă, dar tu ești singurul prieten acolo departe și mă înțelegi — nu vād alt drum. Ca să mă reped eu e imposibil: n-am ce trebuie.

Oare versurile acestea de alături or fi bune pentru revistă. Așa vād eu plinea din recolta nouă. Dacă zici da, ia-le la tine și poate-l vezi pe Petroveanu.

Of, altă „însărcinare” băiatule. Dă-mi și tu mie cîteva. Să mă înțelegi totuși și să ne iubim.

Te sărută fratele de
pline și poezie

Stelaru

1 Mai 35, Turnu-Măgurele
regiunea București

19 Iulie 1961

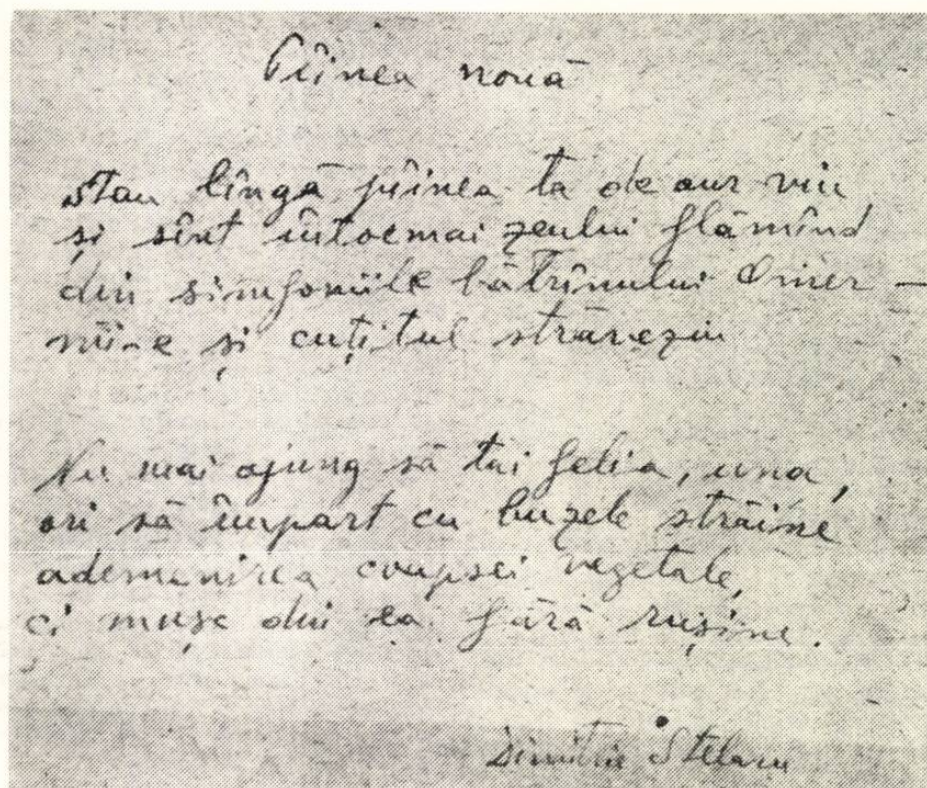
Portret de G. Tomaziu

PÎINEA NOUĂ

Stau lîngă pîinea ta de aur viu,
și sînt întocmai zeului flămînd
din simfoniile bătrînului Omer —
mi-e și cuțitul străveziu.

Nu mai ajung să tai felia, una,
ori să împart cu buzele strălîne
ademenirea coapsei vegetale,
ci mușc din ea fără rușine.

Dimitrie STELARU

ALTA-VICTORIA DOBRE

ERAM ȘI EU ÎN PIRAMIDĂ

Armonia de-afară

Avea trupul de ceară

Simunuri venind, Timp înghițind

Anatemă în mîine, în ieri

Schilozenia rîdea în dureri

Eu nu trăiam împărțit în două

Să pot aduna brațe, vreme, picioare

Aritmetica mea, începea cu nouă

Și nu știam cine lovește, cînd doare

De-aceea nu puteam calcula

Stîlpii de rezistență

Topiți și ei de marele Astral

Nici steaua lui nici steaua mea

Ecoul din val...

Și de durere, m-am transformat în piatră

Iar oamenii m-au folosit într-o piramidă;

Treaptă

Mulți călcau pe creierul meu

Acolo unde păstram un proverb strămoșesc

Apele trec, pietrele trăiesc

Pomul cel uscat, l-a mîncat o omidă

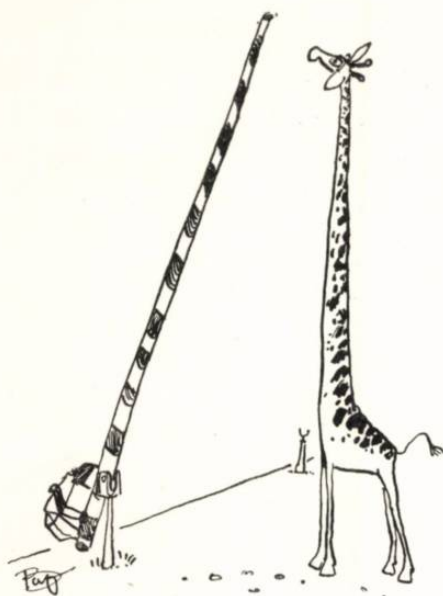
Omul s-a dus, și nu s-a mai întors

Și cînd s-a prăbușit armonia de-afară

Eram și eu în Piramidă.

A. BELDEAN

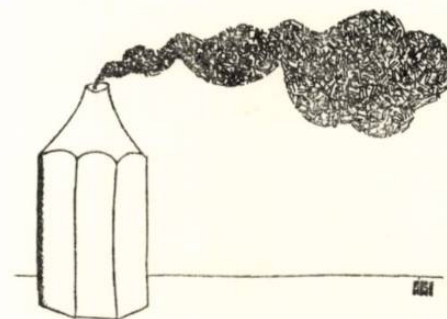
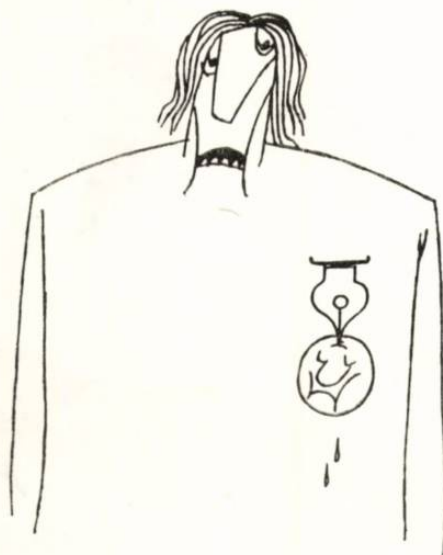
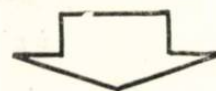
Caricaturi de

BUZ

CIOSU

LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LUME

O temă ca aceasta nu este niciodată veche; vechi pot fi, la un moment dat, opiniile circumscrise ei de către un autor care se abținează să țină la ele, să nu le considere depășite. Și, la toată urma, ce poate fi depășit, principialmente vorbind, când se pune problema expansiunii literaturii române pe meridianele pământului? Fenomenul acesta complex, adine, plin de ramificații și aspecte colaterale, nefiind niciodată încheiat, înseamnă că nu sînt încheiate nici părerile, căile, posibilitățile — multiple! — de realizare.

Dar cine trebuie să se ocupe de propagarea — în sensul estetic — al literelor românești peste hotare? După opinia noastră, o astfel de sarcină revine cu prioritate criticii literare; ei îi revine selectarea operelor menite să ne reprezinte pe alte meridiane, organizarea acestei acțiuni, în detaliu ca și en gros, dacă pot spune așa. Dacă îi revine criticii literare să ierarhizeze, să omologheze literatura pe plan mondial, să ia atitudine față de ceea ce este bun, autentic, să condamne poncifurile, să anticipeze, prin aprecieri obiective premiile oficiale, să identifice, într-un cuvînt, valoarea internă, virtualitățile universale ale unei opere, înseamnă că, în mod automat, tot ei (criticii literare) i se cade să decidă asupra acelor cărți care merită să treacă granițele țării, să se ofere cititorilor străini, pentru ca aceștia să-și facă imaginea cea mai justă despre dinamica valorică a succeselor noastre literare. Dar în realitate, lucrurile nu se întîmplă astfel; în realitate, locul criticii literare este „ocupat” cîte o dată de o seamă de lucrători-funcționari în diverse organisme. Dar, să dăm vina pe cineva, ar fi nedrept. Vreau să spun: pe altcineva decît critica literară. Dacă aceasta nu se arată pasionată de problemă, dacă o consideră minoră, atunci înseamnă că implicit ea nu are nimic de revendicat în acest domeniu. De pildă, nu văd de ce ar protesta, în note de subsol, sau în breviare cu litere minuscule că, în cutare ziar sau revistă internațională importantă a apărut, cu un grupaj de poeme sau cu o năvălă întreagă, un poet sau un prozator minor, abia cunoscut la noi. Nu, în aceste cazuri, critica se vedește neavenită, căci s-ar fi vădit chemată să suspicieze fenomenul de difuziune estetică, obiectivă, a literaturii noastre, și dacă nu a făcut-o — și dacă nu o face din comoditate — și absenteism — nu are așadar nici dreptul să se plîngă de niște lucruri care — ergo — nu-i aparțin de facto.

Grație unei politici externe de o mare înțelepciune și autoritate a Partidului Comunist Român, a țării noastre, ultimii ani au înregistrat o veritabilă expansiune a literaturii românești peste hotare. Marii noștri clasici sînt traduși în limbile importante ale lumii, reprezentanții iluștri ai modernității interbelice, (Arghezi, Bacovia, Rebreanu, Sadoveanu, Blaga...) de asemenea. De o autoritate crescîndă și binemeritată se bucură, în multe țări ale lumii, poezia, proza românească de azi, mai puțin teatrul și eseuul critic. Un scriitor de talia lui Zaharia Stancu este tradus în zeci de limbi ale lumii, autorul „Gropii” este — prin chiar acest roman prin care l-am numit: Eugen Barbu — apre-

ciat de numeroși cititori străini, grație unor versiuni ale cărții în cîteva idiomuri importante. Poezia contemporană, începînd cu marele Al. Philippide, continuînd cu vigurosul Eugen Jebeleanu, laureat nu de mult al unor premii de talie mondială (Herder, Etna-Taormina), Mihai Beniuc, pînă la aria de prestigiu a momentului 1960 (N. Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Ana Blandiana...), a pătruns și continuă să pătrundă în bibliotecile străine, ca și în spiritul multor cititori străini. Nu aceleași lucruri se pot spune despre teatrul contemporan și, mai cu seamă, despre critica și istoria literară de azi, despre eseuul nostru literar a căror maturitate și competență științifică ar putea — tradus fiind — să intre și mai adine în sfera de circulație a spiritualității mondiale.

Pe de altă parte, revin la o idee mai veche și pe care n-a exprimat-o numai subscrisul — ar fi inexact să vorbim, chiar în cazul celor mai mari valori literare ale noastre, de traduceri de înaltă ținută sau de existența unor mari opere literare tălmăcite în întregimea lor în marile limbi. Se știe, de pildă, că Eminescu nu dispune, nici în prezent, de o versiune integrală într-o limbă de preț universal a tuturor marilor lui poeme. Nu voi spune că lucrul acesta ar fi prea simplu: dar ne stă în putință să amorsăm de pildă editorii străini întru angajarea unei astfel de frumoase, de mari întreprinderi.

În sfîrșit, revenind la coteraneitate, spuneam mai la început că scriitorii adevărați sînt: pe un scriitor cu adevărat mare trebuie, în fond, să-l intereseze propriul lui scris, personajele la care se gîndește, metaforica pe care spiritul lui o flambează, fără să se gîndească neapărat, în clipa cînd scrie, la cititorii din Australia sau de la Golful Finic. Lucrul acesta mi se pare pînă la un punct normal, cu o condiție sau, mai bine zis, urmat de o întrebare. În cazul unor astfel de scriitori, cine se ocupă de expansiunea, mai modest: de difuzarea literaturii lor peste hotare? Căci n-o să rămînem mereu indiferenți că literatura lui Marin Preda este, practic, aproape necunoscută peste hotare, după cum, proza adine metaforică, de un autentic umanism sociologic a lui Geo Bogza, a trecut sau trece foarte puțin granițele limbii române. Am luat doar două paradigme importante, dar cu privire la propagarea altor valoroși scriitori români peste hotare, alfabetul multelor inacțiuni poate continua.

Disponem acum de case editoriale reorganizate, chemate deopotrivă să răspîndească, pe toate căile, cultura, literatura română peste mări și țări. A intrat în obiceiurile noastre bune de management modern, socialist, în practica instituită cu înțelepciune și neobosită competență de către secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a verifica periodic îndeplinirea sarcinilor. Desigur, în materie de difuzare a cărții nu există termene precise — motivul poate fi invocat — dar cu ce sentimente trăiesc membrii unor organisme specializate pe această temă și care — din cîte știm — n-au reușit să impună, să realizeze un program ferm de traducere și răspîndire, în spații străine, a cărții noastre de literatură?

CONSTANTIN CRIȘAN

POEȚI DIN ȚĂRILE

PRIETENE

ADAM PUSLOJIČ

BLAISE CENDRARS

EVGHENI EVTUȘENKO

SCRISOAREA A PATRUSPREZECEA

Așezați-vă pianul vertical
și cîntați
de parcă cineva v-ar bate pe umăr

Doamnă,
nu-mi este mie scris
să vă investimîtez cu pămîntul

În românește de
Ion DĂGĂNOIU

C.D. 72

JOHANNES BOBROWSKI (R.D.G.)

SAT

Necunoscutul, încă depărtat
asemenea tobelor.
Vine pe un drum.
Afară, sub mestecăniș
păstorul, în murmurul frunzișului
zvonul de ploaie al unui nor. Spre seară
un cîntec tărăgănat,
un strigăt domol
de-a lungul tufișelor.

Sat, între mlaștină și fluviu,
aspru, lumina de corbi
a iernii tale timpurii, în jurul aninilor
drumul moale, năpădit, colibele
colorate de fum de turbă și de ploaie, tu
nemărginita mea lumină,
nelucitoare mea lumină,
scrisă la marginile
vieții mele, tu, bătrînă:

Imagine a vînătorului, vrăjind,
cap de jivină,
zugrăvită în peștera
înghețată, în stîncă.

În românește de
Petre STOICA

ORION

E steaua mea
De forma unei mîini
Mîna mea ce s-a-nălțat la cer
Tot timpul cît a fost război eu Orionul
il vedeam printr-un crenel
Cînd Zepelinele veneau să bombardeze
Parisul din Orion veneau întotdeauna
Azi e drept deasupra capului
Marele catarg străpunge palma acestei
mîini care desigur suferă
Așa cum sufăr eu cu mîna mea tăiată
străpunsă de o săgeată fără sfîrșit

În românește
de Ben. CORLACIU

CÎNTA O FATĂ...

Cînta o fată la armonică
amețită ușor de plecări și de ploii,
coașa neagră a plinii strălucea mohorît
și mirosea discret a usturoi.

Prietenii mei geologii pregăteau un ospăț
în iarba veche cu pereți crăpați
și fără nici un fel de eroism
bucurîndu-se cîntau îmbrășișaji.

La picioarele studentei practice
eu stăteam luminat de mirare
iar pîrul meu se resfira cu foșnet lin
în degetele ei tremurătoare.

Parcă aș fi băut și parcă nu
parcă meditam la viața mea
parcă nu eram iubitul fetei
parcă fără seamăn mă iubea.

Cînta o fată la armonică
despre îndepărtate țărmuri cînta
și auzeam tirîndu-se cu zgomot
șoșonii grosolani pe dușumea.

Erau în cîntec zile de singurătate
de așteptare și tristețe grele,
depărtări fără capăt,
copaci și focuri, garduri de nuiele.

Cînta o fată la armonică, încet,
clapele-atingîndu-le abia.
Ca o babă, stîns, plîngea studenta.
Sora ei cînta, mereu, cînta.

În românește de
Sergiu ADAM

C.D. 73

PAVEL BOȚU

(R.S.S. Moldovenească)

CTITORIE

Pentru Alecu Russo
Bună vreme, luminată frunte,
Veghetor plecată peste ani!
Din fundacul vremilor răspunde
Drumul dezlegat din bolovani.

Neclintită stai, catapeteasmă
Cu icoane smulse din cuiar.
Roura privirilor — agheazmă
Le binecuvîntă rar, mai rar...

De subț stratul vechi o licărire,
Ca o pasăre, se zbate-un pic
Întru presimțirea întîlnirii
Hărăzite sus, pe mozaic.

Bună vreme, frunte neadormită,
Îngrețată, noaptea te-a încins.
Ca într-o stupină se agită
Facilele pe care le-ai aprins.

IORDAN IANKOV

(R.P. Bulgaria)

TABLOU

Pictorul a închis fata în rama
aurie și i-a spus: — Aici vei
aștepta.
Și ea a așteptat-lung, îndelung
a așteptat
deși era doar desenată.

Poteca s-a oprit lângă ramă,
păduricea s-a sfîrșit lângă ramă
și tot acolo privea fata
deși era doar desenată.

Însă nimeni n-a venit pe potecă,
nimeni n-a sărit din ramă,
nimeni n-a alintat fata
deși era doar desenată.

În românește de
Sergiu ADAM

Cine era măgarul

Dirijorul Schicht, din Leipzig, celebru
la vremea lui, nu-l putea suferi pe
Beethoven.

— E un măgar, spunea el, de cite ori
avea ocazia; compozitorul ăsta face mu-
zica de ris.

Într-o zi, un prieten, convins că
Schicht nu cunoaște opera lui Beetho-
ven, stăruie și-l duse pe îndrăznețul di-
rijor să asculte *Fidelio*. După terminarea
spectacolului Schicht fu întrebat de
prietenul binevoitor:

— Ce părere ai, acum, despre Beetho-
ven?

— Măgarul sînt eu, răspunse, pocăit,
vinovatul.

Genealogia lui Dumas

Se știe că bunica marelui romancier
și dramaturg francez, Alexandru Dumas-
tatăl, a fost o negresă, sclavă de pe plan-
tațiile din insula San Domingo. Acest
fapt era scos în evidență deseori de către
rivalii scriitorului. La o reuniune, unul
dintre aceștia se adresează lui Dumas:

— Este adevărat, maestre, ceea ce se
clevește pe socoteala dumneavoastră?
Spun unii că ați fi nepotul negresii...

— Da, stimabile, îl întrerupse, cu se-
ninătate, Dumas; tatăl meu a fost mu-
latru, bunica mea a fost negresă, străbu-
nicii mei au fost niște negrii sălbatici,
stră-străbunicii au fost... dar, ce să mai
lungim vorba — genealogia mea începe
acolo de unde se termină acum a dumi-
tale: de la maimuță.

ANECDOTE

Cinci acte mititele

Dramaturgul Alexandru Kirițescu se
întîlnește într-o zi cu un presupus con-
frate:

— Ce mai faci, iubituie, îl întreabă
apreciatul autor al *Gaițelor*, al *Dic-
tatorului*, al *Nunții din Perugia* și al
multor alte piese de mare succes, repre-
zentate în vremea aceea pe scenele ro-
mânești.

— Nu prea bine, scumpe maestre, răs-
punde, cu îngimfare, cel întrebat; sînt
extenuat. Lucrez acum la finisarea unei
piese excepționale, care are trei acte
foarte mari și care, desigur, se va juca
în stagiunea viitoare la Național. Dar
Dv.?

— Eu, răspunde, cu modestie, Alexan-
dru Kirițescu, tocmai am terminat, de
curînd, o piesuliță, cu cinci acte mititele,
care se repetă acum și va intra în pre-
mieră, la Național, săptămîna viitoare.

N-a avut nevoie

Doctorul Gheorghe Marinescu fu între-
bat într-o zi de un student:

— Domnule profesor, v-aș ruga să-mi
dați un sfat. Ce trebuie să fac ca să ajung
celebru?

— Ești prea tînăr pentru asta, îi răs-
punde marele neurolog.

— Bine, dar dumneavoastră v-ați bu-
curat de renume chiar de pe vremea
studenției, deci pe cînd erați tînăr, ca
mine.

— E adevărat, răspunde profesorul,
numai că eu, la vremea aceea, n-am avut
nevoie de sfaturi.

Cele trei exiluri ale lui OVIDIU

Nu, nu este un paradox și nici o interpretare subiectivă, capricioasă, a istoriei literare. Este un fapt real, întemeiat — riguros — pe textele ovidiene: Poetul n-a cunoscut numai exilul tomitan, știut, care i-a legat numele pentru totdeauna de pământul românesc, de indigenii geți și sarmați, în mijlocul cărora și-a petrecut amarnicul surghiun.

Primul exil, vreau să spun cel imaginar, se vedește în opera poetului, concepută cu mult înainte de exilul tomitan. Ne întîm-pină în cartea VIII-a a *Metamorfozelor*, de pildă, în descrierea ținutului încremenit în sloiuri, brădat de vaste pustietăți, cel al Scîției, unde Frigul și Foamea și Teama sînt stăpîne:

„Un loc cumplit se află în Scîția, departe,
Investmîntat în ghețuri, arid, fără verdeață,
Stăpîn acolo-i Frigul; Paloarea, Foamea,
Groaza hălăduiesc într-una în ăst loc fără-viață“.

(v.788—791)

Versurile, citate mai sus, prefigurează — cum vedem — starea de „angoasă“, de perpetuă neliniște, exprimată poetic și în alte pasaje din opera lui, pînă și în „zglobiile“ *Amoruri* și în „falela“ *Artă de a iubi*.

Nil novi sub sole: deci și „angoasa“ și tensiunea „existențiale“ nu sînt un dat, nici conceput, nici trăit pentru prima oară de gînditorii și creatorii moderni. Ovidiu poate fi considerat un precursor și în acest domeniu: el tratează artistic și complex această stare de spirit, atît în poemele ce au precedat exilul, cît și, mai pregnant, în cele compuse în timpul surghiunului getic, în *Triste* și *Pontice*.

Geniul poetic ovidian, încărcat de presimțiri, dădea mereu tirocoale, încă înainte de exil, ținuturilor scîtice, unde avea să-și afle sfîrșitul. Frevent apare la el imaginea lui Orfeu, cîntăre-ful trac (*Tracius vates*), sfîșiat de Menade, pe aceste locuri, la „instigațiile“ lui Dionysos, rivalul întru „beția“ poetică (*Metamorfoze* c.X și XI). Tot aici, ca și în alte locuri, ne apare chipul luminos al Ifigeniei, candida Atridă, ce-și deapănă și ea amarul exil pe țărmul învecinat, al Chersonesului tauric. Heroi-dele (epist.XVII și XVIII) conțin povestea de iubire nefericită a cuplului Hero și Leandro, care-și trimit suave salutări, episto-lare, de pe cele două promontorii ale Hellespontului.

Și... acum, inexorabil pare, intervine exilul real, faimosul exil tomitan, nefericirea vieții lui, care a avut însă darul să im-bogățească patrimoniul inestimabil al culturii și literaturii cu celebrele *Triste* și *Pontice*, să facă din „răsfățatul Romei“ un poet get și nouă, urmașilor, să ne dea titlul de mîndrie de a-l adăposti și de a-l consola pe poet, în cetatea lui de exil și amaruri, la Tomis.

Trăsătura de unire, poetică, real-imaginară, o constituie, și aici, un mit, legenda Medeei, conjugată, etimologic, de numele ținutului tomitan. Într-o elegie din *Triste* (III, 9), ca și în multe alte locuri (v. *Metamorfoze*, c. VII-a și Heroide, ep. XII) Ovidiu poposește îndelung asupra acestui mit care l-a preocupat încă din tinerețe. Dovadă: tragedia Medeea, scrisă de poet în anii juneții, din nefericire pierdută, dar elogiată de critici severi ca Tacit și Quintilian; eroina ei este sumbra „vrăjitoare“ din Colchis, că-re la urbea tomitană îi datorează numele.

Condițiile exilului „real“, întretăiat, dureros, și acesta, de motivul visării halucinante, frevent în *Scrisorile din Exil*, ne sînt bine cunoscute din relatările poetului însuși, cuprinse în *Triste* și *Pontice*. Doar, asupra cauzelor „reale“ ale surghiunu-lui mai planează încă misterul și incertitudinea, Poetul și stu-dioșii lui conlucrînd parcă la configurarea unei „mitografii“ a exilului tomitan.

„Eu am venit, ca să-l slăvesc pe
dragul meu Ovidiu-
Nu, nu... ca voi, ca să-l îngrop.“

SHAKESPEARE

Motivul, menționat adesea de poet: *carmen et error* — poe-zie și eroare — explică, în mare, culpa lui. Prin „carmen“ tre-buie să înțelegem, în primul rînd, *Arta iubirii*, opera lui cea mai incriminată, un veritabil manual al seducției amoroase, de loc imorală — în concepția poetului. În ce privește „eroarea“, uneori numită de Ovidiu „naivitate“, „rătăcire“ și chiar „nebu-nie“ — aceasta trebuie explicată prin firea însăși a artistului. „Ingenium“ — talentul și temperamentul lui poetic — l-a prăpă-dit; unii comentatori, nu fără argumente demne de luat în sea-mă, interpretează „eroarea“ lui și în sensul implicării „naive“ a poetului într-un „complot politic“, mai precis dinastic, ca o manifestare a opoziției lui, prin poezie, față de manevrele „maș-terei“ Livia, soața lui Augustus, care dorea cu orice preț să-i asigure succesiunea la tron fiului ei, tiranul de mai tîrziu, Ti-beriu.

Ovidiu devine deci pârtaș la un „complot de palat“ — urzit de amicul și patronul său, Fabius Maximus —, este declarat in-amic public (*reus publicus*) al împăratului, cărțile sale sînt inter-zise și poetul se trezește alungat, relegat la Tomis, la margine de lume.

Exilul lui tomitan, în care Muza i-a fost unica consolare, a făcut din poetul răsfățat al Romei primul cîntăreț inspirat al me-leagurilor „getice“. Pentru noi, este deosebit de prețios mesajul umanist adresat tomitanilor și lumii întregi, în opera sa scrisă la Pont, în care este relevată noblețea „barbarilor“ geți, cei care i-au înțeles și mîngîiat amarurile: „Nici gînta mea pelignă și nici concetățenii mei sulmonezi — recunoaște poetul — nu ar fi arătat atîta compasiune față de suferințele mele, ca acești bieți tomitani, pe care-i iubesc (Tomitae, quos ego amo)“.

Se cade așadar, înainte de toate și în ciuda lamentațiilor ce nu mai conțeneșc, în *Triste* și *Pontice*, să reținem dimensiunea umană „existențială“ și artistică a poemelor din exil ale lui Ovidiu. Nevoit să scrie „printre săgeți și slo-uri“, pradă unei „an-goase“ teribile, Ovidiu își păstrează „seninătatea clasică“ — cum relevă Goethe — și încrederea nefărmurită în rostul consolator, înălțător și purificator al Artei: „Suprema consolare e numai Poezia, pe ea să pună mina Cezarul n-a putut“.

În „*Scrisorile din Exil*“ ni se configurează, înainte de toate, o adevărată problematică a nostalgiei, Ovidiu fiind deci primul poet care a dat expresie dorului artistic, pe meleagurile românești, și starea aceasta el a transmis-o concetățenilor săi geți în faimosul poem, în limba getică, plămădit la Tomis.

Și, după trecerea anilor, Ovidiu devine — cum el însuși se caracterizează — „un poet aproape get“. Este încoronat cu laurii izbînzii de urbea tomitană, scutit de dări, numele lui e vestit în toate cetățile pontice, este numit „agonotet“ — dar, vai, nos-talgia plaiurilor natale și dorul „după splendorile Romei“, res-tite cu accente amare, prea amare, în „*Epistolele pontice*“ — îi primejduieste, iar, viața.

Într-o elegie, adresată unui amic (*Pontice*, IV, 14), ale cărei stihuri n-au fost interpretate, pînă acum, în mod adecvat, în sub-stanța, în textul și subtextul lor, Poetul se vede amenințat cu un nou exil, metareal am spune, este în pericol de a fi alungat și de la țărmul Pontului Euxin. Unde? Căci și aici se simțea la ca-păt de lume! Ar fi fost cel de-al treilea, după cel imaginar, și cel real, trăit de el în „împărăția Frigului“:

„Dar uite, tomitanii se minie pe mine!
Cu versurile mele ce ură mi-am stîrnit!
În veci o să mă facă să sufăr poezia?
Din pricina ei pururi voi fi eu pedepsit!“

(v. 15—18)

Și, mai departe, încercînd să se disculpe față de băștinașii geți, jigniți de lamentațiile sale, se adresează lor, în stihuri ca acestea, cerîndu-le înțelegere și îndurare:

epigrame***

OCTAV SARGEȚIU

(DINTR-UN VOLUM GATA DE TIPAR)

Pe volumul „Vinovat pentru aceste cuvinte de *Andrei Ciurunga*
Zice că e vinovat

Doar pentru-aceste cuvinte

Dar pe cele dinainte

Nu tot el le-a-mperechiat?

Lui Stelian Filip, autorul volumului

„*Fabule într-un degetar*“

Declară domnul fabulist

C-o voce plină de amar,

Că spiritul îi este trist:

Începe într-un degetar!

Pătruns de-al artelor fior

Și acceptat de muze-n grații,

E cel mai mare scriitor

În... condica de reclamații.

„Ce v-am făcut eu, însă, o tomitani? Nimica!
Urăse a voastre locuri, dar vă iubese pe voi.
Oricine răsfoiască-mi aceste versuri toate:
Nici unul nu-l, în care de voi să mă fi plîns“.

(v. 23-26)

Dovada pericolului real de a fi a treia oară surghiunit este cu deosebite, fragmentul următor, din care întrezărim că „cineva“ — vreun inamic, jurat, al poetului sau vreo unealtă a familiei domnitoare (a Liviei sau a lui Tiberiu) — pune la cale prăpădul din urmă al Poetului:

„Dar cineva ridică pe oameni împotriva-mi,
Și vina cade iarăși pe poezia mea!
Cîtsînt de bun la suflet, cum nu sînt și ferice!
Eu pîn'acum pe nime n-am hulit.
Și chiar de-aș fi mai negru ca păcura la suflet
Cum să hulesc eu oameni așa de generoși?
Cu dragoste pe mine voi m-ați primit aice.
O, tomitani! Se vede că sînteți neam grecesc,
Pelignii mei, Sulmona cu casa părintească
La fel de-a'mele chinuri s-ar fi înduioșat“.

Și... iarăși... își continuă apologia, dezvinovățindu-se și invocînd, de data aceasta, o legendară din lumea de mituri cîntate de el:

„Așa cum drag îi este și Delosul Latonei,
Căci el a dat zeiței un sigur adăpost,
Și Tomisul îmi este drag mie: aici sînt oaspe,
De cînd gonit din țara mea scumpă eu am fost.
Ah, cum nu poți aice avea speranța păcii!
Cum nu ești mai departe de crivățu-nghețat!“ (v. 27. 62)

Momentul „topie“ și mitologic, invocat de Ovidiu în stihurile de mai sus, cel al Latonei, maica legendară, în reprezentările celor vechi, a lui Appoloși a Diane, zeițăfale tutelare și inspira-toare ale Poeziei, este cît se poate de revelator: destinul lui Ovidiu, romanul și... tomitanul, a fost și este de-a pururi sinonim cu destinul însuși al Poeziei.

Ovidiu este nemurit astăzi în bronzul din inima Constanței, universul miturilor descrise de el în *Metamorfoze*, denumirile de zeițăfi, familiare imaginației sale unice: Venus, Jupiter, Neptun și multe altele, populează astăzi frontispiciul constelațiilor desfătătoare, semețelor ansambluri arhitecturale, ale litoralului getic-românesc.

Exilul imaginar al lui Ovidiu, cel al reprezentărilor sale mitice, se întretaie într-una—cum observăm—cu cel real și meta-real, semnalate de noi mai sus, chezășuind, o dată mai mult Poetului roman și... tomitan, numele de Poet, per excellentiam, al permanentei curgeri și schimbări a lucrurilor, pe scară cosmică și umană.

GRIGORE TĂNĂSESCU

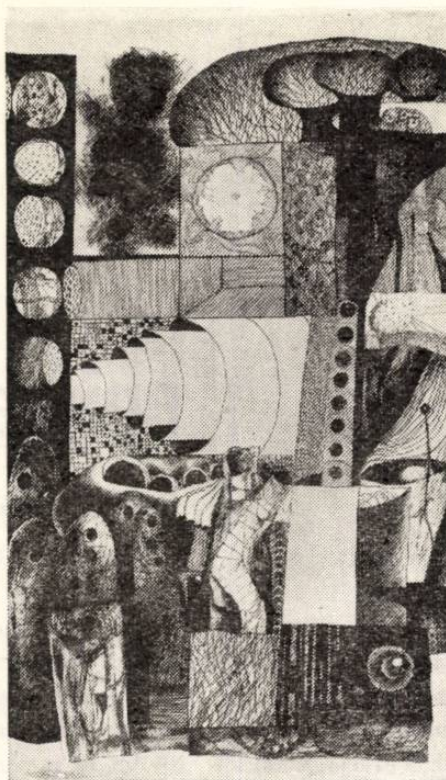

AMINTIRI DIN ȘCOALA DE LITERATURĂ

Știu eu care e rostul poeziei? Poate scurta existență eternă a lui Labiş, poate coborîrea mea modestă din Munții Apuseni încărcat de mierea albastră a sincerității. Cred însă cu tărie că poezia este singele albastru al poporului român. Moții mei n-au prea fost filozofi, mai degrabă revoluționari. Dar un revoluționar care-și terminase cariera de luptător la nici 26 de ani și-a continuat-o pe cea a simțirii cu fluierul prin munții Zărandului pînă la moarte. Într-o nebunie frenetică, într-un imens codru aparent doborît dar în fapt de neînving. Deci rostul poeziei, a literaturii în general este nevoia de a respira nemurire, nu pentru noi ci pentru bătrînul timp care ne macină...

Oare aceasta o fi fost și ideea celor ce au crescut cu mai bine de douăzeci de ani în urmă la faimoasa și mult controversată „Școală de literatură și critică literară — Mihai Eminescu” — din București? Nu eu pot să spun dacă o astfel de școală a fost binevenită sau nu, pentru împropiata literelor române. Viața a dovedit ulterior că ideea n-a fost tocmai rea — dovadă pleiada de scriitori consacrați de azi — mulți dintre ei foști elevi ai acestei școli, pe nedrept blamați uneori. Nu despre aceștia aș dori să îmi amintesc azi, nu despre puținii aleși ai muzelor, ci despre ceilalți mulți chemați. De cei mulți, pierduți în anonimat, care pe atunci credeau sincer că dacă au fost selecționați pentru cursurile acestei școli au și devenit scriitori. Nu, nu e vina lor. Toți credeam astfel pe vremea aceea, atît de doar că soarta și talentul, timpul și cultura fiecăruia au hotărît rămînerea în sfera literaturii sau ba. Și mulți dintre cei ce nu mai contează azi pentru poezie sau proză, nu erau lipsiți de talent. Dar ei ar fi fost cu mult mai talentați ca ingineri, ca medici, muncitori ori tehnicieni. Aici cred că e greșeala fundamentală a școlii de literatură: crearea iluziei că scrisul este o profesie. A încurcat astfel viitorul a o seamă de elevi ai ei — care după absolvirea școlii s-au trezit fără nici o meserie, la vîrsta cînd cei de seamă lor erau deja medici ori ingineri și — culmea! — făceau și literatură de calitate. Îmi amintesc cu dragoste și nostalgie de nedreptățiții soartei, băieți talentați sau mai puțin talentați — dar jertfiți cu emoționantă inconștiență cîmpului literar...

Îl știți cei de azi pe Stanciu Aurel? Avea un umor irezistibil, seria epigrame de o savoare unică și-l imita în vorbire perfect pe maestrul Sadoveanu. Era mic cît un dop și toți îl iubeam. Prima sa epigramă a fost una dedicată colegului nostru Dumitru Carabăț, azi lucrător în cinematografie. Carabăț ăsta era băiat frumos, umbla mereu drept și pus la punct ca un lord. Țin minte că mi-a împrumutat odată balonzaidul — fiind unul dintre pușinii care aveau așa ceva. Iată cum

suna epigrama aceea puerilă dar caracterizantă:

Toată lumea șade băț!

Vine domnul Carabăț!

Aurel Stanciu nu s-a realizat, deși ar fi meritat, cel puțin pentru imitarea perfectă a vorbirii lui Sadoveanu. Dar parcă însuși maestrul a avut gură de aur, cînd, la deschiderea cursurilor, a spus: „Dacă din cei șazeci de elevi ai școlii, la sfîrșit vor apare doi scriitori va fi bine”. Azi Stanciu Aurel e ziarist pe undeva prin Moldova. Microbul literaturii nu i-a pierit încă. Mai știi...

Un alt coleg al nostru, Comăniță Sorin, argeșan din Lerești, se mîndrea cu un înaltaș al său din sat, tot poet, pe nume Jean de Lerești. Băiat talentat dar cam zăpăcit. Întîrziind odată în oraș a încercat să intre pe șest în dormitor. A sărit poarta de fier, a intrat în clădire dar în dormitor nu s-a mai dus. Dormitoarele erau sus la etaj unde lucra Mișă Gavril și Adrian Cernescu. A preferat să deschidă ușa seminarului de jos (actualmente biroul tovarășului Butușină) și luînd la întîmplare un palton s-a întins lîngă bănci și s-a acoperit cu haina aceea călduroasă. Colegul nostru mai în vîrstă, Anton Breitenhofer, cînd și-a văzut paltonul, căci al lui era, în ce hal arăta — nu s-a simțit prea fericit. Asta era dimineața. Sorin a recunoscut că el e făptașul și bineînțeles că nea Anton, om foarte de treabă, n-a mai zis nimic, ba dimpotrivă, peste cîteva săptămîni, i-a adus din Austria, unde fusese delegat la un congres al păcii, un mic porumbel din plastic. Totuși după încă multe alte năzbîții, Comăniță Sorin a părăsit școala. Azi e învățător în Oaș. Serie din cînd în cînd versuri și publică prin ziare și reviste. Are cinci copii, opera sa cea mai de seamă. Dar iarăși: mai știi?

De Sima Valentina eram îndrăgostit. Era o fetiță brunetă cu cozi lungi, întunecate ca abanosul. Sedeam în bancă cu ea, iar în spatele meu Alexandru Popescu (azi la Luminița) care mereu o trăgea de cozi. Era timidă și emotivă. Fie că de țărani de pe la Rîmniceu-Sărat. Înceerca să scrie poezie. Într-o zi am fost anun-

RUSALIN MUREȘANU

țați că avem ca oaspete un scriitor progresist dintr-o țară capitalistă, nu mai țin minte care. Directorul, Iosif Moise Aldan (nu mai știu pe unde e azi) ne-a adunat în sala de festivități (biroul de azi al lui Traian Iancu și al lui Ion Hobana, căci cele două birouri erau pe atunci unul singur) și ne-a instruit să punem întrebări în legătură cu situația grea a muncitorilor din țările capitaliste. Valentinei i-a revenit întrebarea: De ce trăiesc prost muncitorii din fabricile acelei țări? Cînd i-a venit rîndul, emoționată, Valentina a întrebat: De ce trăiesc prost fabricanții din...

Așa eram noi pe atunci, tineri și neîn-vățați cu conferințe de presă. Mai era cu noi Portik Imre, blond și nervos, nu știu dacă era și talentat, dar băiat minunat era. Era secui, dar bunul lui prieten Labiş se străduia să-l convingă că numele său vine de la... portie, deci că ar fi român. Ceea ce Portik a acceptat. N-avea sentimente șovine. Nu mai știu pe unde e acum. Poate știe Ștefan Luca, bunul prieten al lui și al meu, care l-a pus odată într-o grea încercătură pe Buda Ioan, coleg de-al nostru. Buda vroia să scrie proză. Cîtea tot timpul. Odată citind un roman, ori o nuvelă, nu mai țin bine minte din cine și ce anume, a găsit acolo un cuvînt pe care nu-l cunoștea.

— Măi Luca, l-a strigat el pe Fănică într-o pauză dintre două seminare, ce e aia raglaj? Ștefan Luca, vîzînd că în jur mai sînt și fete, a răspuns jenat:

— Adică, atunci cînd îți scoți o măsea. Au trecut zile. Tot într-o astfel de pauză dintre două ore de curs, o colegă de-a noastră se vîita că o doare măseaua și întreba încolo și-neoace ce să facă. Auzînd-o, Buda Ioan i-a strigat cu cea mai pură inocență:

— E simplu. Fă-ți un raglaj...

Mulți colegi am avut, dintre cei ce n-au reușit să fie printre aleșii muzelor. Dacă aș vorbi de toți mi-ar trebui zeci de pagini. Să vorbesc despre Hristache Lungu (azi director la un OJT în Vrancea) pe care profesoara de rusă l-a întrebat cum e pe românește cuvîntul sabac, adică cîfine, iar el a răspuns simplu, nici măcar trecîndu-i prin cap să facă vreun banc:

— Face ham! ham!

... Să vorbesc despre... Parcă mi-e greu. Deși din promoția noastră s-au ivit destui scriitori de valoare. Cei rămași însă în anonimat merită cel puțin aceste rînduri calde, pentru curajul lor de a încerca marea cu degetul.

Rostul poeziei? Rostul înalt al vieții. Dar uneori chiar și înefabila poezie face victime nevinovate în jurul ei. Și cît de nevinovată e poezia! În aparență. În fond e un microb care poate deslănțui epidemii, ca în cazul școlii de literatură, epidemie din care puțini, foarte puțini au supraviețuit. Să le mulțumim celor dispăruți.

5 poeți ****

PETRE ANGHEL

EMIL BRUMARU

ADRIAN POPESCU

IULIE

I

Și să merg, și să merg prin ispita pădurii
spre tărîmul în care tot așteaptă trei zmei,
mă vei trece dincolo, o, pajură dulce,
la lumina jertfită a ochilor mei.

II

Așteaptă-mă, tu, mumă, așteaptă-mă, tu,
mi-s ochii arși de fata morgana, amîndoi,
amîndoi, amîndoi, amîndoi, amîndoi,
și toată umbra lumii se-nfășoară pe voi.

NICOLAE DRAGOȘ

ÎN LUJERI VEGETALI

E vara secerișului... Din lanuri
Freamăt de spice urcă în țării.
E aur soarele, și-i nins pe bărganuri
Pe drumul scris cu zbor de cioctrii...

În lujeri vegetali, ce clipă calmă!
Ca liniștea de după bătălie.
Priviți, cum grele boabele, sub palmă,
Tresar cu freamăt amplu, de timpie.

Cu trudă-n bobul galben cum e luna
Minunile naturii-s distilate.
Un drum prin vremuri, pentru totdeauna,
Ivînd, în lanuri, suflete curate.

E vara secerișului... Cîmpia
O sărbătoare e, cu șoptă lină
Cînd spre înalturi urcă zvelt solia
Ivîtă din nestinsa rădăcină.

ELEGIE

Degeaba port cravată aurie
De fin ca să impun firme de ceai
Și la manșetă, cu melancolie,
Buton de rouă țiplă și corai,

Și umplu cu amurguri vechi bidoane
Spre-a înmuia în untdelemnul lor
Trenul format din fragede vagoane
Prin care umblă domnul conductor,

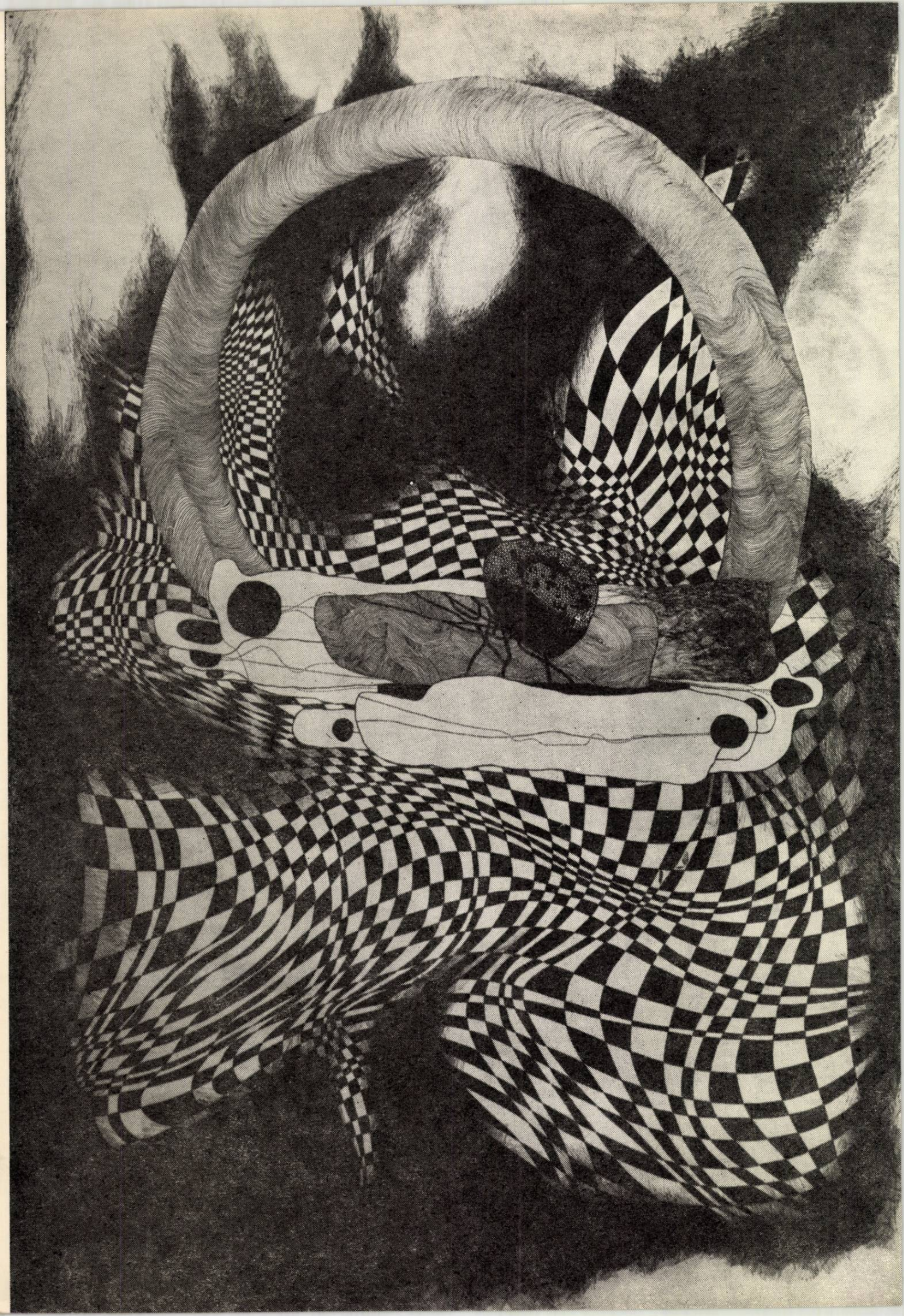
Și fluturi creși învâț cu sirguință
Și-n crățiși curăț mazărea zglobiu;
Vai, mi-s obrajii rumeni de căință
Și cozorocul veșted la chipiu.

MIRCEA IVĂNESCU

JOACĂ PLOIOASĂ

Acum cînd plouă, să te învăț un joc,
un joc pentru dupăamiezile însingurate și ploioase;
întîi, trebuie să te ascunzi pe pervaz
și de acolo să pîndești cum se face lumina încet
iridiscență în grădină, și pe sub copaci
se sparge în globuri lente de argint în bălțile mici de ploaie.
Atunci, poți să și ieși afară și să alergi către capătul
acestei lumi care e grădina, unde arborii se apleacă
greoi peste gard, către ferestrele gălbui luminate
ale bufetului de peste drum — să stai și să privești spre ușa
acestei case cu fum mult, fără să știi măcar că aștepți
ca cineva să vină să se oprească în prag.
Aștepți acolo, și cînd ai să-ți ridici mîna
să-ți dai deoparte părul din ochi, ploaia să-ți sărute degetele încet.

CASE DE LEMN

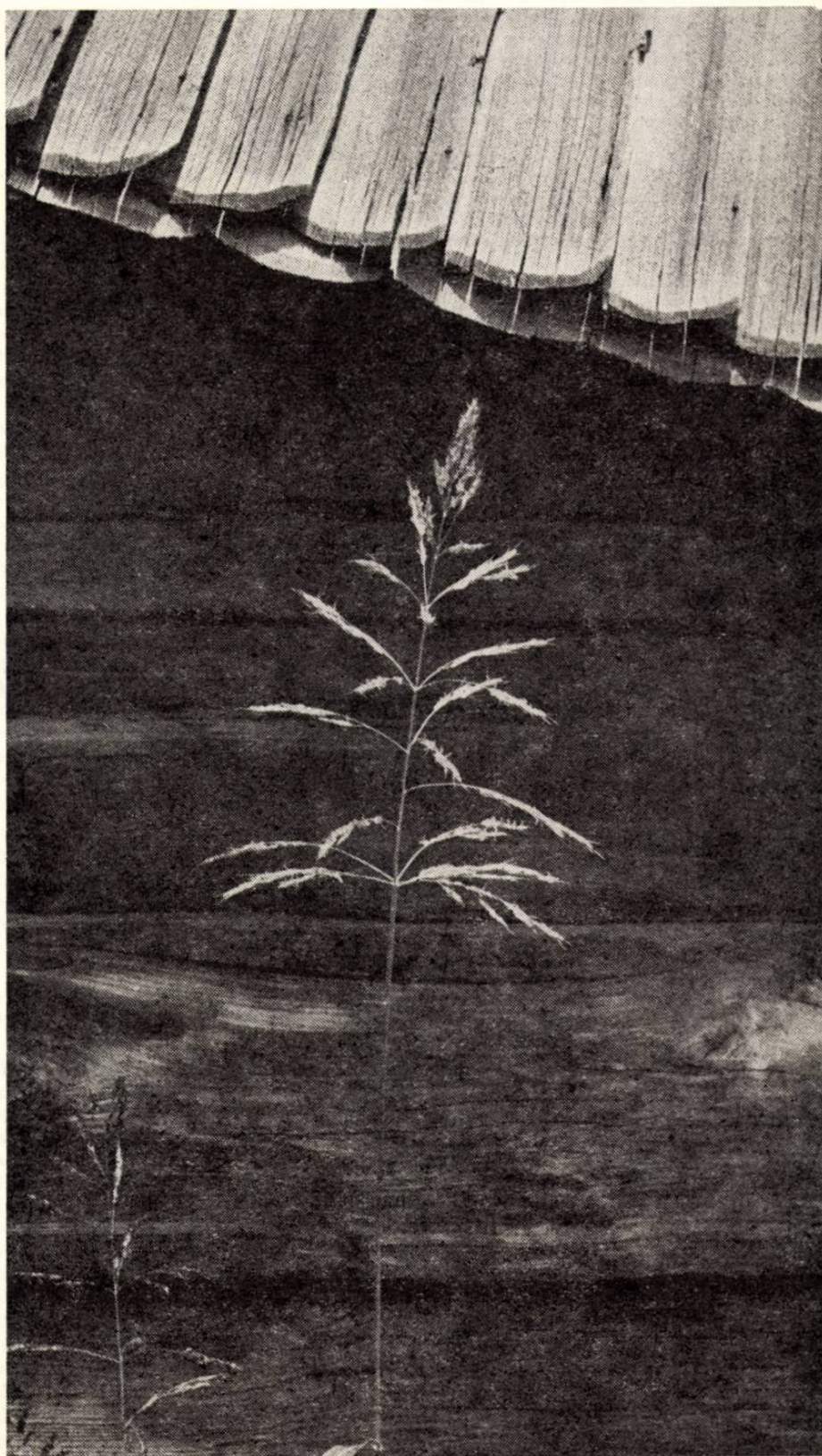
ION ARIEȘANU

(Din volumul: „Lumini peste Apuseni” în) pregătire la editura „Eminescu“)

Coboram spre satul strămutat. Erau vreo zece-douăsprezece case de lemn. Am cerut voie omului să intru și eu în casa lui de lemn. El crăpa crengi cu securea. S-a uitat la mine și a lăsat securea la pământ. Mi-a deschis larg ușa casei sale de lemn. Mi s-a înfățișat o singură odaie, în mare parte goală, în care aproape totul era alcătuit din lemn. Aici, știam că de secole totul sta în această neclintire de lemn. Pe podele se jucau copiii... Unu, doi, trei... Șase copii. Am mulțumit și am ieșit afară din casa de lemn. Atunci, abia, prin seara care cădea, am văzut stiva de cărămizi, țigle, pietriș, ciment, ridicată în spatele casei de lemn. La adăpostul materialelor, ca într-un căuș, ocrotită de vântul rece de munte, femeia bărbatului gătea de cină. Focul ardea pocnind și scinteind și luminile lui, ca niște iezi albi, săreau pe mâinile și pe chipul femeii... Tăcea bărbatul, tăcea femeia, tăceau acum pină și copiii, brusc opriți din joaca lor, numai clinele lăptos se învîrtea copilărește în jurul copiilor, uimit de jocul întreprins.

— Vă faceți o altă casă...
— Ne facem o altă casă...
— Dar văd că nu o casă de lemn...
— Nu o casă de lemn...
— Vor avea copiii mai mult loc de joacă, de dormit...
— Or avea mai mult loc copiii...

În satul strămutat, pe a cărui vatră veche se află acum hidrocentrala, lângă o casă afumată de lemn, un om taie lemne, o femeie gătește de cină, iar unu, doi, trei... șase copii nevinovați se joacă cu un cîine lăptos. În jur, alte case de lemn, alte stive de cărămizi, de țigle, de ciment, alți bărbați care crapă lemne, alte femei care gătesc de cină și alți copii care sparg cu vocile lor încremenirea acestui munte și se pregătesc de pe acum să-și alcătuiască o nouă vatră, pe locul caselor de lemn.

O PRIVIRE SUMARĂ ASUPRA LITERATURII NOASTRE DE ASTĂZI

de HRISTU CĂNDROVEANU

Orice literatură națională, are o dezvoltare organică, guvernată de legile nescrise ale pământului și entității sociale a căror expresie este. Aici, pe meleagurile noastre mioritice, nu puteau să nu se nască doinele și baladele și basmele, tot atâtea metafore pentru dorul românesc, pentru zbaterea noastră de a supraviețui vitregiilor, pentru visul compensator în care virtutea triumfă asupra răului. Au venit apoi cronicarii, primii care ne-au lăsat ample mărturii scrise despre noi. Și, rind pe rind, iluministii ardeleni, pașoptiștii, întreg secolul al XIX-lea, cu marele Eminescu în frunte, — au statuat o literatură ce a dat glas ființării noastre pe aceste cuprinsuri dunărene și carpatice, de lângă Mare.

În sfârșit, generația scriitorilor dintre cele două războaie mondiale, această mare generație artistică de poeți, prozatori, dramaturgi, critici și istorici literari — a scos literatura română dintr-un quasi-anonimat nedrept, introducând-o în circuitul valorilor europene și ale lumii.

Moșteneam, prin urmare, în 1944 o auzie spirituală de excepție. Ce avea să fie ea mai departe, cum aveau să-i sporească frumusețea, bogăția — noile generații?

Întrebări legitime pentru iubitorii de literatură, fiindcă anul 1944 nu a însemnat numai adevărata noastră eliberare națională, ci și definitivă emancipare socială a României. Din acest unghi, nici un alt eveniment din istoria multiseculară a acestui popor nu poate revendica, în aceeași măsură, atributul de crucial, pentru destinele noastre.

Se întâmpla că, la data Eliberării țării, marii scriitori români își încheiaseră, sau se apropiau de încheierea operei lor. Ion Barbu nu mai scria, Rebreanu și Lovinescu încetaseră din viață, Sadoveanu, Arghezi, Blaga, Bacovia ajunseseră deja instituții literare, cu o reputație bine stabilită. În scrisul românesc se întrezărea un fel de interregnum, asemănător sfârșitului de secol trecut, când ștafeta trecea, de asemenea în minile altor generații. Cine ne vor fi noii maeștri și ce fel de literatură vor face ei? Care va fi relația dintre noile realități, comandamente sociale și literatura, arta contemporană?

O vreme, autori dintre cei mai de seamă au rămas în expectativă, neînțelegând dintr-o dată această relație. A devenit repede limpede însă, că orientarea noastră socialistă, ca stat, nu numai că nu contrazice tradițiile sănătoase ale poporului, deci și ale artei, dar — dimpotrivă, — le cultivă, susținându-le prin toate mijloacele. De aceea, scriitorii români cei mai de vază — e vorba de cei otrstnici, ajunși la apogeul lor creativ, au găsit noi resurse în climatul de după 1944 și au adăugat operei lor alte lucrări valoroase, care le-au

întregit profilul. Așa s-a întâmplat cu Sadoveanu, Arghezi, Camil Petrescu, Blaga și Bacovia, G. Călinescu, cu alți autori, ca Zaharia Stancu, Geo Bogza, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Al. Philippide, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Maria Banuș.

Desigur, evoluția literaturii noastre postbelice nu a fost un drum lin, lipsit de dificultăți, de căutări, pînă a ajunge să-și găsească făgașul ei normal, matur, de astăzi. Am asistat, în primii ani, la fulguranta resurrecție suprarealistă, reprezentată de încă tinerii, pe atunci, Virgil Teodorescu, Gellu Naum, Gherasim Luca, D. Trost, Paul Păun (grupare neunitară), dintre care doar primii doi au supraviețuit artistic — și nu cu întreaga lor creație din această perioadă. Alături de ei și în prelungirea acestei stări de spirit au dat poeme valoroase un Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru, un Geo Dumitrescu, dintre care cel dintîi rămîne un nume remarcabil în lirica noastră contemporană.

Cum însă suprarealismul nu răspundea marilor imperative ale erei socialiste în care intram, discreditat și de aberante manifeste teribiliste, caracteristice tuturor avangardelor — el n-a avut, practic, ecou în epocă. A rămas însă, de pe urma lui, ca un câștig incontestabil, apetitul pentru îndrăzneala imagistică, o condiție sine qua non a ființării poeziei, artei autentice.

După acest moment, urmează o perioadă de aproximativ un deceniu, foarte discutată în critica literară a ultimilor ani. Se scrie acum o literatură a cărei caracteristică principală stă în ambiția de a reflecta cît mai fidel transformările survenite la noi pe plan social. Tentativă meritorie în intenții, soldată însă foarte des cu rezultate neconcludente în cîmpul creației artistice. În multe cărți apărute în epocă, aproape că se pierde granița dintre ficțiune și reportaj — și aceasta, vădit gazetărească. Este cazul unor romane de Dumitru Mircea, Eusebiu Camilar, Dumitru Corbea. Este și cazul unor poeme epice semnate de Dan Deșliu, Mihai Dragomir, Ion Brad, Maria Banuș, Veronica Porum-

bacu, autori altfel talentați, care, în anii ce au urmat, prin alte lucrări ale lor, și-au lărgit registrul expresiei, al creației, încercînd și într-o măsură izbutind să-și reconfigureze profilul. Au apărut atunci și piese de teatru cam schematic, unele semnate de autori ca Lucia Demetrius, Mihail Davidoglu, chiar Aurel Baranga. În critica și istoriografia literară s-au produs, de asemenea, interpretări sociologice.

Dincolo de toate aceste neîmpliniri însă, sîntem departe de a socoti deceniul 1950—1960 un hiatus în literatura noastră de după război. Realitatea cărților bune apărute acum — între care și unele foarte valoroase, ne-ar infirma. Iată numai cîteva dintre ele: „Desculț” (1948) de Zaharia Stancu, „Nicoară Potcoavă” (1952) de M. Sadoveanu, „Un om între oameni” (1953—1957) de Camil Petrescu, „Bietul Ioanide” și „Serinul negru” (1954 și 1960, de G. Călinescu), „Groapa” (1957), de Eugen Barbu, „Moromeții”, vol. I (1954), de Marin Preda, „Străinul” și „Setea” (1955 și 1958) de Titus Popovici, „1907 — Peizaje” și „Cîntarea omului” (1955 și 1956) de Tudor Arghezi, „Mărul de lângă drum” (1954) de M. Beniuc, „Eroica” (1956) de Laurențiu Fulga, versurile lui Nicolae Labiș, stîns de timpuriu, care anunțau un poet ieșit din comun, prefăcînd poezia generației sale, acum ajunsă la vîrsta maturității.

Totuși, despre o adevărată eflorescență a literaturii române contemporane se poate vorbi îndeosebi după 1960, cu centrul ei de greutate în jurul anului 1965, cînd se înregistrează la noi desfășurări fără precedent în toate domeniile de creativitate umană. Acest proces continuă și azi. El a fost deschis de tot ce s-a scris remarcabil între 1944 și 1960 în poezie, proză, teatru, critică literară. Prefața la noua dramaturgie o semnează un Aurel Baranga, un Horia Lovinescu, Paul Everac, iar în critică și eseu sînt de menționat Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Al. Piru, Mihai Gafița, Ion Dodu Bălan, Dumitru Micu, Valeriu Răpeanu, Cornel Regman, Edgar Papu, deși unii dintre ei își vor aduna contribuțiile în volume, mai tîrziu. Firește înaintea lor, nu poate fi uitată activitatea critică, de istorie literară și estetică cu totul de excepție a lui G. Călinescu, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Al. Dimă, G. Ivașcu.

Înainte de a trece în revistă, cît de sumar, succesele literare ale ultimei generații deja conturate în conștiința cititorilor, (e vorba de scriitorii în jur de 40 de ani și sub această vîrstă) aș vrea să spun că înțeleg prin această sintagmă o

generație spirituală și nu una biologică. Între Adrian Marino, Mircea Dinescu, Nicolae Manolescu, Teohar Mihadaș, Nichita Stănescu, Sinziana Pop, Ștefan Bănuțescu, Vasile Nicolescu, — sint apreciable diferențe de vîrstă. Pe toți însă îi reunește, în afară de faptul că au publicat în aceeași perioadă, o atitudine comună față de literatură, ca act de conștiință. Cu ușoare deosebiri specifice în acest sens, ce țin de temperament, gust, formație etc.

Fără a neglija investigația socială, acești scriitori au subliniat în operele lor, o dimensiune mai veche a scrisului nostru; aceea a explorării tensionate a conștiinței, a prezenței de sine deci, prin abordarea acută a marilor întrebări ale existenței. Într-o tinută modernă, fructificînd experiența exemplară a înaintașilor, îmbogățind-o chiar. Un Nichita Stănescu în poezie, un George Alboiu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru nu ne lasă loc pentru complexe în fața poezilor noștri interbelici sau a poezilor contemporani ai lumii. Acestor nume le putem alătura altele, nu mai puțin de reținut: Cezar Baltag, Dan Laurențiu, Mircea Ciobanu, Leonid Dimov, M. Ivănescu, Constanța Buzea, Ana Blandiana și Ileana Mălăncioiu, Adrian Păunescu — și încă am mai avea de citat. Cu riscul de a da o înfățișare de bibliografie însemnărilor de față (inevitabilă într-o atît de sumară prezentare a literaturii noastre actuale), menționăm și numele cele mai prestante afirmate în proză, critică și istorie literară din aceeași generație spirituală: Ion Lăncrănjan, Fănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu, Petre Popescu, D.R. Popescu, Al. Ioasiuc, Nicolae Brebîn, Corneliu Ștefanache, Romulus Guga, Augustin Buzura, Mircea Micu, Nicole Manolescu, Valeriu Cristea, Al. Paleologu, Ion Pop. Nedreptățind mulți alți poeți, prozatori, critici literari mai tineri, unii fără volume, din ultima promoție, pe care nu-i mai amintim aici din economie de spațiu.

O privire din avion asupra literaturii noastre de azi! Întreprinderea este riscantă, fiindcă nu poate să nu fie și lacunară, ceea ce stîrnește de obicei fulgere asupra celui ce o face. Merită riscul însă, fiindcă, oricît de fugar, se oferă astfel prilejul unei constatări reconfortante: în trei decenii, cîte au trecut de la ultima conflagrație, după eliberarea țării, s-a creat la noi o literatură mare, cu numeroase puncte de rezistență. Opere remarcabile ale atîtor autori dintre cei menționați aici, pot fi traduse și oferite cititorilor de pretutindeni, oricît de exigenți, fără teamă că nu le-ar fi reține numele. Opere mărturisind

despre timpul nostru, despre realitățile noastre de azi, de aici, dar și despre un timp universal, care le integrează în valorile artistice perene ale lumii. Este

contribuția noastră — în continuă expansiune, la patrimoniul acestor valori ale tuturor celor ce citesc literatură bună și cred în permanența artei.

AZI LUĂM MASA CU TUDOR MUȘATESCU

ION TH. ILEA

GHEORGHE ANGHEL, SAU DESTINUL UNUI MARE SCULPTOR ROMÂN

Prietenos cu toată lumea, și-n totdeauna pus pe bancuri, autorul „Titanicului Vals” era un „ciugulitor din toate”, cu alte cuvinte nu-i plăcea să vadă grămada pe masă, ci să se înfrupte „la scobitoare” din cele mai rare delicatese.

Fie că treaba asta o făcea „la Dragomir”, fie la „Finochi” în pasaj, fie la „Caviar” (unde putea fi găsit mai des), el avea să-ndemne pe cei care-l înconjurau, cu vorbele: — Hai să luăm, că mă așteaptă acasă la masă...

Și cu îndemnul acesta, uitau că timpul trece pe lângă ei.

Dar câte nu se povesteau la asemenea șuete... Din toate să reținem doar una: ceremonialul pregătirii unui berbec haiducesc.

— Abătuți și osteniți de-atîta alergătură, cu Conu Mihai și Demostene Botez, am poposit la o stîină de lingă mîinștirea Văratec. Conu Mihai — cel cu inițiativa — chemă ciobanul și-i șopti ceva la ureche. Acesta din urmă se înclină și dispăru. Pînă să luăm noi o gură de rom, pînă să ronțăm niște ghiuđen, pînă ne scărpinăm după ceafă, întrebîndu-ne cine-i ghinionistul, groapa fusese săpată.

Aici va trebui să fie îngropat berbecuțul de-o vară care se zbatea sub cuțitul altui cioban, amîndoi puși în slujba lui Conu Mihai.

Mai întîi groapa fusese arsă cu jăratec pînă la înroșire. Berbecuțul — curățat de tot ce nu-i comestibil — fusese cusut în blana lui și culeat în groapa ce-l aștepta ca o copaie. Învelit din toate părțile cu jar și acoperit cu pămîntul dizlocat din fundul gropii, sacrificatul părea că geme și cere îndurare. Căzusem într-o meditație profundă. După o vreme — absent la discuția dintre cei doi prieteni ai mei — aud o bufnitură: plesnise pămîntul de deasupra gropii unde fusese îngropat berbecuțul. Nu știu de ce, dar parcă așteptam elipa să-l văd ieșind de-acolo pe Isus îmbrăcat în odăjdii... Într-un glas, Conu Mihai și Botez izbucniră într-un „ura” de răsunară toate văile. Din fundul gropii fusese scos berbecul ras, tuns și frezat. Și-acum, cine are burtă să mănînce, că eu vă las și mă duc acasă la masă. Ura, și la gară!

I.D.

În împrejurări triste din viața mea — nu erau primele — l-am întîlnit pe sculptorul Gheorghe Anghel — despre care-mi vorbise Paul Teodorescu. Venise de curînd în țară, să lucreze acasă la el. La Paris învățase — după cum mărturisea — „printre altele, și ce este foamea. La București trebuia s-o ia de la început. Ne-ntîlnisem doi oameni, care se uitau nedumeriți unul la altul, fără să știe nici unde și ce vor minca, nici unde și cum vor dormi.

Într-o zi din primăvara anului 1938 m-am întîlnit pe Calea Victoriei cu Cezar Petrescu. Era un om bun și generos. Mi-a spus:

— Măi fecior. Scot o gazetă peste cîteva zile. Nu vrei să vii la noi? I-am răspuns:

— Nu vreau să mai rămîn în București. Sînt sătul de orașul acesta, și de oameni și de tot. Vreau să plec în Transilvania.

M-a invitat, totuși, a doua zi la redacție și a chemat la el pe secretarul de redacție Garais.

— Unde să-l trimitem în Ardeal, pe Ilea?

— Să-l trimitem în ținutul Mureș, răspunse Garais — la Sibiu.

Și m-a trimis. Și am plecat. Mi-am început astfel activitatea gazetărească în ținutul Mureș, corespondent al acestui ziar. Într-o seară eram la gară să pun la tren corespondența din acea zi. Sosește trenul, pun plicurile la cutie și revin pe peron, poate mai vîd pe cineva cunoscut. Pe cine vîd? Între doi ostași cu baioneta la armă, Gheorghe Anghel. Am sărit să-l îmbrățışez, fără să țin seama de condiția în care se afla.

— Ce-i cu tine? îl întreb surprins.

— Sînt arestat și merg la închisoarea militară.

N-am dormit toată noaptea gîndindu-mă la tragedia lui și încercînd să-i bănuiesc cauzele. A doua zi, mă prezint la arsenalul militar, unde era director romancierul Paul Constant, cu gradul de colonel de administrație. Paul Constant era un om jovial, deci gata oricînd pentru o glumă.

— Ce-i cu tine, dis de dimineață la mine?

— Domnule colonel, d-ta cunoști pe sculptorul Gheorghe Anghel?

— Nici n-am auzit de el.

Îl explic: 13 ani la Paris, — o mare speranță a artei românești și ce m-am mai priceput în emoția în care eram. Paul Constant se scoală îndată de pe scaun și pleacă. Am mers la închisoarea militară. Acolo dăm peste un colonel, comandantul închisorii, foarte riguros și, după înfățișare, prezenta toate indiciile unui om crud.

Ne prezentăm. Paul Constant începe:

— A fost adus ieri, aici, un sculptor, mare artist.

— Eu n-am niciun sculptor aici. Am numai infractori.

Ne prefacem că nu înțelegem replica lui tăioasă:

— Au venit ieri doi ostași cu un arestat. Comandantul închisorii cheamă un ofițer, ordonîndu-i să aducă arestatul de ieri. Ne-a făcut impresia că-i încolțise, în ultimul moment, un gînd în minte, și-l privea întrebător pe Paul Constant, care mă privește și el oarecum nedumerit. În colțul buzelor însă, schița un zîmbet.

După cîteva minute este adus Anghel, timid și cu capul în jos. Ofițerii îl privesc, amîndoi, cu oarecare curiozitate.

— Tu ești sculptor? îl interoghează comandantul închisorii.

Anghel tace. Întrebarea se repetă, ordonîndu-i cu vocea aspră:

— Ia, prezintă-te aici!

— Domnule colonel, dînsu-i artist și artiștii sînt mai timizi.

— Pentru ce-i adus? întrebă comandantul închisorii.

Ofițerul pleacă și-i aduce actele: nesupus la incorporare.

— Bă! Cît stai aici să-mi faci și mie un bust, — rostește comandantul, umflîndu-și pieptul. Cum te cheamă?

— Gheorghe Anghel.

— Dar întîi — îi spune unui ostaș — ia cheamă pe nevastă-mea.

Doamna colonel sosește. O femeie planturoasă, cu un piept mult prea proeminent, dar cu privirea inexpressivă.

— Întîi s-o faci pe nevastă-mea, — o vezi? — și apoi pe mine. De mîine să te apuci de lucru. Ce-ți trebuie?

— Lut, domnule colonel, îi răspunde Anghel, scurt.

După o săptămînă, Anghel s-a îmbolnăvit grav și a fost internat la spitalul militar din Sibiu, ca arestat.

DOCUMENTE INEDITE

„...CUNOSC AMĂNUNTELE ACESTUI TRIST EVENIMENT“

Prin grija colonelului Paul Constant, după trei săptămîni, este reformat. Eliberat, l-am adus la mine acasă, pentru ca după două zile să plece la București.

La București, situația lui materială s-a îmbunătățit cu greu. Era neînțeles și neîubit. Nu dispunea de artificii ușoare și ieftine cu care să se insinueze în societatea de atunci. Străbătea cu greu într-o lume stăpînită de spirit gregar și interese meschine.

Atelierul și l-a stabilit cu timpul pe strada Levănțicăi, în casa fiicei lui Gala Galaction — Mara Galaction Țuculescu. L-am vizitat adesea, acolo, împreună cu sculptorița Valentina Boștină, al cărei bust figurează pe coperta monografiei lui Petru Comarnescu.

Adesea îl întâlneam pe stradă, abătut, uneori muncit de un gînd pe care mi l-a mărturisit: un bust al lui Eminescu. Poezia care o considera reprezentativă, în care se străduia să surprindă elementele care să-i ajute la o realizare majestuoasă, era *Lucașfărul*. Mă ruga s-o recit, și ore întregi hălăduiam discutînd-o. După multă vreme, mi-a spus: „Cred că am reușit“. Și după cum se știe, datorită lui avem astăzi magnificul monument, plasat atît de bine în fața Ateneului — lucrat într-un atelier la Minăstirea Pasărea.

Palmaresul lui este vast: Theodor Pallady, Victoria, Muzica, N. Griegescu, Andreescu, Luchian, D. Ghiață, Valentin Gheorghiu, Gheorghe Dumitrescu, Dinu Lipatti, Maria Tănase, Marieta Anca etc., ca să nu mai pomenim nudul și figurinele în lut ars.

„Anghel a avut nativ, ca și Brăncuși, (cu metoda de creație a căruia n-are nici o contiguitate, dar cu viața căruia, sobră, închinată unei chemări unice și mistuitoare către artă, i-a plăcut să-și măsoare propria viață, regizată puțin, e drept, dar pasionat închinată muncii artistice) de-a lungul unei jumătăți de secol — germenul echilibrului spiritual, inculcat de originea lui țărănească și de copilăria, petrecută lângă Dunăre, simbolul veșniciei la Tracii din care descindem noi, pentru care viața înseamnă libertate, demnitate, dreptate...“*

Mort și înmormîntat la Minăstirea Pasărea, la 7 aprilie 1966, Gheorghe Anghel rămîne un pisc pururea viu al artei românești.

* Ion Frunzetti: „Despre Gheorghe Anghel, sculptorul și monumentele sale...“ (Gazeta literară din 3 februarie 1966)

Posedăm o epistolă de la 1859 în care stă scris:

„Treisprezece ani am servit sub același steag cu colonelul Voinescu, în biroul ștabului ostășesc, și sînt convins despre meritele-i personale. (...) Singura culpă a colonelului Voinescu a fost și este tăria caracterului său; dacă aceasta se poate numi culpă. Iar cea mai principală învinovățire, i-a fost neprimirea-i la 19 iunie 1848 de a se face curatorul unui ofițer superior, dat atuncea în judecată ostășească ca criminal de înaltă trădare.

Incriminatul era pînă la măduvă creatură a streinului. Neprimirea colonelului Voinescu de a se însărcina cu apărarea aceluiași fiu al păcatului, atrase asupra-i răceală și o persecuție pe nesimțite din partea streinului și a vinduților la streini. Dar vai! care din cei potenți nu erau p-atunci vinduți streinului?!

Ce mult ar putea vorbi o pană iscusită și bine instruită asupra ivitei materii?! Dar noi ne vom mărgini numai în subiectul nostru. Sfiala colonelului Voinescu în ceea ce privea pe omul fără de legi, era foarte logică și dreaptă!

În timp de revoluții, fiecare vede lucrurile cu ochiul teroarei. Datul sub judecată împreună cu alți complici ai săi care cutezaseră o lovitură de stat; arestaseră guvernul chiar în palatul său, demoralizaseră oștirea, comandaseră foc asupra poporului nearmat și făcuseră a se vedea pentru prima oară arma fratelui ridicată în contra fratelui său.

Cine nu vedea dar răsturnarea guvernului (provizoriu, n.n.) numit de poporul suveran, provocarea anarhiei în toată țara și grăbirea invaziilor streine, ca să ne stingă naționalitatea și să împartă România ca pe nenorocita Polonie? Mai cu seamă după actul imperial, cuprinzător: că naționalitatea noastră s-ar fi stins în întunericul veacurilor. Calamitățile însă ce se preparaseră nenorocitei noastre patrii de către inamicii ei, în ceea ce privea o totală catastrofă a numelui român, fură întîmpinate de mina Providenței: bărbații singurilor după ce omorîră cîțiva din nevino-vatul popor, prinși în cursa lor, se deteră legilor și se condamnară după faptele lor.

Sînt, Domnilor, unul din cei ce și-a pronunțat atuncea sentința asupra vărsă-torilor de sînge frățesc, cari săpa mormîntul Patriei lor, a Mumei noastre comune, și cunosc amănuntele aceluia trist eveniment, precum și motivele ce făcuseră pe colonelul Voinescu, a nu cuteza să se arate în pretoriu ca apărător carnelor confrăților săi.

Într-un cuvînt, pot zice, că numai printr-o minune providențială scăpă capitala atuncea, dacă nu și țara întreagă de un măcel general! Dar poporul român, totdeauna generos și mare, ca și tulpina din care e odrăslit, iertă pe vrăjmașii săi, ca și fiul fecioarei pe cei ce-l spînzuraseră pe lemn!

Acest popor binecuvîntat de cer, din natura lui nobil și milos, totdeauna a iertat greșiților săi și nici o dată n-a făcut lor după faptele lor.

Mîscarea României din acel timp, deși blîndă, dreaptă și sacră, ca și cerul care ne proteje, dar tot nu putu fi scutită de olocaștele singelui; avu și ea pe martirii săi!... Și după unsprezece ani de suspinuri obștești, Dumnezeu dreptății o încoronă cu cununa Unirii Principatelor, la care aspirau atuncea, și de care ne bucurăm astăzi sub un singur Domnitor.

Astfel acel ofițer superior, creatura streină, ce comandase foc asupra confrăților săi neapărați, și carele după cîteva zile fu iertat de neasemănata mărinimie a poporului român, precum vorbirăm mai sus, deviind către anul 1856 la putere, întîia-i cugetare fu răzbunarea!“

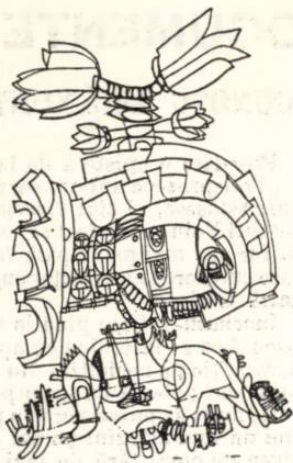
*

După cum se vede, textul rememorează un episod puțin cercetat al revoluției de la 1848: procesul extraordinar intentat de Guvernul provizoriu complotiștilor: colonel Odorescu, colonel Solomon și maior Locusteanu, care încercaseră o lovitură de stat prin arestarea proaspătului guvern revoluționar. Textul provine de la judecătorul de instrucție al procesului, *Dimitrie Ciocîrdia Matila*, figură enigmatică a revoluției, dar care astăzi, în lumina documentelor ce vom continua să le dăm la iveală, se dovedește a fi fost unul din cei mai de încredere oameni ai guvernului provizoriu. Numai modestia caracterului său a putut face din acesta un uitat, dacă nu cumva și un mare nedreptățit. E suficient dacă spunem în acest loc că arhiva lui C.D. Aricescu (gînerul acestuia) a păstrat fără cunoștință de cauză manuscrisele (nepublicate) ale unicului pamfletar antimonarhic pe care l-a dat epoca pașoptistă și care nu era altul decît *Dimitrie Ciocîrdia Matila*.* Istoria literaturii române se va îmbogăți astfel cu un nou capitol, nu mai puțin important decît cel acordat amintirilor colonelului reacționar Grigore Locusteanu. Dimpotrivă, valoarea lor istorică este mult mai mare. Dar să revenim la fragmentul inedit de mai sus. Pe lângă informațiile pe care istoria le posedă cu privire la episodul procesului (ce ar merita reconsiderat și reconstituit în întregime) intrucît, însuși Bălcescu dăduse aici indicații precise, însemnările lui *Dimitrie Ciocîrdia Matila* ne aduc altele noi, necunoscute. Anume: o recapitulare a principalelor capete de acuzare cuprinse, de altfel, și în rechizitoriul rostit în zilele procesului; desfășurat în conformitate cu toate uzanțele juridice ale revoluției, din moment ce principalul inculpat — e vorba de colonelul Odorescu — i se numise un apărător (curator) din oficiu în persoana colonelului Voinescu I. Acesta refuză a lua apărarea ofițerului superior, „creatură a streinului“, ceea ce lasă să se înțeleagă faptul că era unealtă a marilor proprietari ce nu vedeau bine revoluția, aceștia acceptînd orice numai ca ea să fie stăvilită. Pasajele imediat următoare ale acestei afirmații transmit starea de spirit în care se aflau masele de bucureșteni în zilele contrarevoluției, ca și măsurile de prevedere luate în cadrul tribunalului extraordinar pentru evitarea linșării celor trei contrarevoluționari. Diversiunea acestora duse la cunoscuta vărsare de sînge de pe treptele palatului domnesc.

Coroborate cu procesele verbale ale interogatoriilor luate de *Ciocîrdia* însuși lui Odorescu, Solomon și Locusteanu, informațiile cuprinse în această scrisoare de recomandare a lui Voinescu I (ziarului „Reforma“ al lui Valentinianu) aruncă o lumină nouă asupra unui „trist eveniment“ al revoluției pașoptiste pe care autorul citat ar fi fost cel mai indicat să le lase posterității. Dacă acestea s-au pierdut odată cu moartea revoluționarului, ne-au rămas în schimb aprigele sale pamflete împotriva domnitorilor Bibescu și Barbu Știrbei.

M. N. RUSU

* V. România literară, nr. 31/19731 pag. 8. 9. 10.

GRIGORE HAGIU

ILEANA MALĂNCIOIU

UMBRĂ DUBLĂ

VEI FI ZICÎND...

*mai singur
decît oul rar
de cultur*

*și-apoi
în loc de plîns și geamăt omenești
un fel de auit îmi rupse buza
plutind pe înălțimile de piatră*

*straniu
îndelunghohotitor*

*deasupra lumii
cu stafia ta în brațe
de două*

*și de multe ori mai grea
să-mi obosească zborul
cu sufletele înnodate-n patru
și suave*

*cît de suave mai pot fi
pe tot atîtea gheare
încăierare-a fost
tandrețe
risipă nupțială*

*și ce se va-nțelege
și cum se va privi
atît de sfîntă nouă
și de diafană*

*imensa umbră dublă ce-am
lăsat-o
cusută pe pămînt*

Doamne, cum i se deschide ochiul într-o parte
Și cum are nara ca de miel roșcată
De parcă acum i-a stat respirația
Fiindcă în fața lui se arată.

De ce nu mai are doi ochi va fi zicînd
Și de ce are o singură nară
Și de ce bărbia i s-a ascuțit
Și i-a ieșit în afară.

Ca și cum nu ar fi bărbie
Ci însuși triumphiul sfînt
Făcut anume din cenușa ei
Și înfipt în pămînt.

Mă uit la tine cum cați în jos
Și te arăți din cînd în cînd
Ca în singurul ei ochi adus într-o parte:
De ce nu mai are doi ochi, vei fi zicînd.

CARE ESTE MISIUNEA UNEI REVISTE LITERARE?

(Continuare de la pag. 187)

ALEXANDRU ANDRIȚOIU

Lasă-mă să nu răspund la fiecare întrebare ci la toate împreună. În fond, o revistă, oricare ar fi ea, tot la toate întrebările trebuie să răspundă. O revistă este un act de cultură, este un destin, este o entitate care nu se lasă înțeleasă pe felii.

Desigur, o revistă are o personalitate, o identitate. Ideal ar fi ca redactorul șef — sau cum se spune, mai nou, directorul — să-i imprime personalitatea așa cum au făcut-o la rândul lor, Titu Maiorescu, Macedonski, Gherea, Lovinescu și alți dători de direcții. O revistă mică, în formă de batistă neîmpăturită, a făcut școală, altele însă, mari, citun sector poștal, au murit în anonim.

Și tot atât de sigur ca o revistă să aibă personalitate, să aibă o ținută a ei, este nevoia ca redactorul șef însuși să aibă personalitate. Se întâmplă uneori ca redactorul șef să nu aibă personalitate ci să fie un simplu figurant al altuia. Iacob Negruzzi nu a imprimat nimic din nula sa personalitate Convorbirilor Literare. În marea revistă, după debutul din „Familia” duhul lui Eminescu era dirijat de către Maiorescu și nu de către Negruzzi.

Sînt fericiți să-ți spun că în linii mari și esențiale, presa română actuală a avut editări de primă mînă. Să-ți numim și pe Caragiale și Slavici dar și pe mai puțin celebrii Tăslăuanu și Făgețel.

Cred mai apoi că un redactor șef bun trebuie să se bizuie temeinic pe critica literară. Din punctul de vedere al valabilității, critica literară este, desigur, păguboasă și nu aduce revistei cititori în plus. Dar o revistă nu-și poate asigura numai cu materialul beletristic crezul și profilul ei propriu. Redacția „Familiei” nu se poate lăuda prea mult cu beletristica, dar ea are o bună echipă de critică, sectorul ei de rezistență, pe care l-au asigurat Ion Negoitescu, Ovidiu Cotruș, Nicolae Balotă, Gheorghe Grigureu, Petre Țușea, Aurel Dragoș Munteanu, Marin Bucur cum și eseistii de primă mînă Mircea Malița și Virgil Cândea.

Un redactor șef nu este obligat să-și numească (acesta este termenul!) cronicarii literari conform gustului său și nici măcar opiniei sale. Dar asta nu înseamnă că el va îngădui criticilor pe care-i publică să gîndească oricum vor ei. Gheorghe Grigureu nu iubește poezia lui Nichita Stănescu, dar eu o iubesc, — nu prețuiesc cum prețuiesc eu critica lui Nicolae Manolescu. El a purtat o discuție cu acești doi scriitori, nu însă în „Familia”. De fapt, dispute ar fi putut purta cu ei și în „Familia” dacă ele n-ar fi fost subiective. Dar...

Cu aceasta cred că am atins și problema profilului revistei. Aș mai adăuga că, deși revistele din provincie luptă cu tenacitate împotriva provincialismului, în mod paradoxal ele optează uneori, tot pentru spiritul provinciei căreia le aparțin (în sensul frumos al cuvîntului). Nu mă sfîșie să-mi mărturisesc, ca redactor șef, preferința pentru literatura ardeleană modernă, în mod deosebit pentru Lucian Blaga. Se știe că „Familia” simpatizează cu fostul „Cerc literar”, ceea ce-i face cinste. Voi publica totdeauna cu mai multă bucurie poezii de Ion Horea, Ion Brad, Tiberiu Uta, Aurel Rău, Francisc Păcurariu, Etta Boeriu, Gheorghe Pituș și alți ardeleni, decît poeziile altora, — dar în această opțiune nu trebuie întrezărită nici o discriminare. În fond, ea ține tot de profilul revistei. Asta nu exclude însă ca unul din cronicarii literari oficiali ai revistei să fie moldovean.

CORNELIU ȘTEFANACHE

Nu-mi arog nici un fel de pretenții că aș ști totul despre cum se face o revistă: în casa copilăriei mele intrau fel de fel de publicații, dar n-am simțit așa cum au simțit-o unii (încă din copilărie, domnule!), că sînt chemat să fac o publicație. Am învățat cîte ceva, ce-i drept, cam tîrziu, ajungînd la niște idei „fixe”. Lăsînd însă gluma la o parte, aș vrea să-mi răspund la cîteva întrebări, aici în strîmtul spațiu acordat de Almanah. Avem prea multe reviste, cum zice unii? Nu, și chiar dacă ar fi așa, fiin-

țarea revistelor din țară, descentralizarea publicistică și editori ală a permis afirmarea unor scriitori care altfel poate s-ar fi pierdut. Dacă spunem astăzi că în România socialistă oricine are ceva de spus prin literatură o poate face, atunci asta este posibil și fiindcă avem aceste reviste: unele bune, altele mai puțin bune. Cum s-ar putea ca toate să fie excelente? — este o altă problemă, deosebit de dificilă, deoarece nu întotdeauna pentru cenușii din pagini se face vinovată redacția respectivă. O revistă trebuie să aibă personalitate? Dar ce-i aia, cum se poate realiza etc. toți putem sugera fel de fel de idei, ca la fotbal, mai ales atunci cînd ne aflăm la tribună și nu în joc. Ca cititorul să-și aleagă revista preferată, să găsească cu adevărat în ea ce nu găsește în alte reviste, este necesar ca cel sau cei ce o conduc să știe precis ce vor. Cu capete electrice, cu preocuparea de a înghiți liniștea proprie odată cu aerul, cu moleșala și comoditatea scaunului, în sfîrșit, cu aranjamente — „fă-mi tu, că îți fac și eu” — cu colaboratori de pripas ce vor să publice pentru a publica, cu unii care toată viața lor fac înconjurul țării, forțînd ușile redacțiilor, cu veleitari locali, cu cenaclști octogenari, se poate vorbi de orice, dar numai de personalitatea unei reviste nu. Este comod să bagi ca într-un sac în pagină cele ce-ți cad pe masa redacției, dar cumplit de incomod să nu fii lenes și să rămii surd la toate zbirniiturile ce le pot face cei enumerați mai sus, și nu numai ei. Asta începe cu respingerea categorică a tot felul de veleitari (unii cu acte în regulă și state de vechime) și pînă la rezistența „pură” față de megalomania unor scriitori ce nu suportă decît laudele. Între aceste două extreme, ca să faci ceva bun, trebuie să lași loc generozității pentru talentele autentice, pentru cei foarte tineri ce au nevoie de sprijinul primilor pași. Nu, o revistă nu poate descoperi însă în fiecare lună un viitor scriitor. Aici nimic nu se poate planifica, poate exista un timp gol (pentru care nu redacția este vinovată) sau invers, un plin continuu... Și fiindcă am ajuns aici, întristător este faptul că unii tineri (în numele generației care în literatură nu există decît poate ca să măsurăm cu ea niște etape), devin cumplit de bătrîni după prima carte publicată. Se uită în jur la confrății lor care n-au publicat încă (din prudență uneori) asemenea tomuri, sfîdîndu-i cu întrebarea: „cum îndrăznești tu să-mi faci observație cărții mele, cînd tu n-ai scris nici una...” Și așa mai departe, pînă la cele mai grosiere cuvinte (din păcate, uneori tipărite). Cît despre unii scriitori consacrați este de ajuns o observație la ceea ce tipăresc, și nu te iartă o viață întreagă. Înțeleg să nu-l ierte pe critic, dar pe redactorul șef, care nu-l critică? Și încă ceva: cine poate face mai bine o revistă, un critic sau un beletrist, să zic așa? Și unii și alții au dovedit că pot și nu pot, criticii excelenți, dar incapabili să realizeze o revistă, sau scriitorii remarcabili lipsiți de asemenea har. Da, fiindcă o revistă este ca o carte, a o construi număr de număr este necesar și ceva talent... Și mai zic: îndrăzneală, curaj, probitate morală, riscul de a păstra neștirbite „gesturile” revistei. Dacă o revistă nu-i o cutie de poștă, ea nu se poate realiza cu fel de fel de colaboratori, atrași prin nu știu ce sentimente de milă față de aceștia — ca să facă și ei ceva! — ci printr-un corp de colaboratori, nu pe „principii” de bisericeuță, clan etc., ci de afinități, de gust, de ideal artistic, de pasiune. Cînd oare vom avea asemenea grupări în jurul publicațiilor noastre? Nu, nu împărțiri geografice, asta nu duce la nimic bun, ci o împărțire a peisajului literar, în mod obiectiv, de către reviste. Eclectismul în care sînt făcute destule pagini este nociv.

Dar mă opresc aici cu ideile mele „fixe”, negîndindu-mă deloc la revista ideală, ci la cea reală, așa cum o vedem, cu atîtea nume și ritmuri de apariție. Se poate face mult mai bună, asta depinde de noi. Depinde numai de noi ca cei de la București să nu se întîlnească cu cei de la Iași, de la Cluj sau din altă parte, fatal, cu aceleași pagini, cu aceleași cuvinte, ci să aibă paginile lor, cuvintele lor, să fie ei înșiși...

LEGENDA MIORITEI

(fragment)

Cum s-ar fi putut numi cele trei provincii românești în timpul dacilor? (Pentru că este clar că triada este de ordin arhetipal). Dar în timpul strămoșilor lor? Dacă istoria (încă nedescoperită) a dacilor ne-ar fi transmis numele de atunci ale Munteniei, Moldovei și Transilvaniei, am fi propus în restaurarea noastră înlocuirea cu acele nume în cele trei versuri din Miorița.

În „Istoriile” sale, Herodot vorbește despre sciți foarte amănunțit. Ceea ce ne-a intrigat în urmă cu câțiva ani, a fost că în legătură cu acest popor existau trei legende matriceale (ale ivirii pe pământ) fără să existe raporturi osmotice între ele. Cea pe care noi o atribuim dacilor a fost auzită de Herodot la grecii din Pont: „Heracles, pe când mîna vacile lui Geryon, a ajuns în această parte a lumii, pe atunci pustie, *astăzi* locuită descîți [...] Așadar, cînd Heracles a ajuns pe aici, pe meleagurile numite acum Sciția, apucîndu-l viscolul și gerul, s-a acoperit cu pielea de leu și a adormit. În vremea asta, ipele de la carul lui, care pășteau deshămate, s-au făcut nevăzute printr-o minune cerească.

Cînd s-a deșteptat, Heracles a început să le caute și, străbătînd toate coclaurile, a ajuns în cele din urmă pe pămîntul numit Hylaia. Aici el a dat într-o peșteră peste o făptură jumătate fată jumătate viperă; de la briu în sus era femeie, iar de la briu în jos șarpe. Văzînd-o și minunîndu-se Heracles a întrebat o dacă nu cumva i-a văzut ipele rătăcite. Ea i-a răspuns că într-adevăr ipele se află la ea, dar că n-are de gînd să i le dea înapoi mai înainte de a se împreuna cu ea. Învoindu-se pentru acest preț, Heracles i-a fost bărbat. Femeia însă amîna mereu să-i înapoieze ipele, vrînd să trăiască cu Heracles cît mai multă vreme, iar el ardea de nerăbdare să și le ia și să plece. Pînă la urmă, dîndu-i-le, i-a spus: „Ipele acestea rătăcite pînă aici, eu ți le-am scăpat, iar tu m-ai răsplătit: cu tine am zămislit *trei* feciori. Învață-mă acum ce trebuie să fac cu ei cînd vor ajunge mari, să-i acuiiez oare pe aici (unde sînt eu stăpîna locurilor) sau să-i trimit la tine?” Aceasta l-ar fi întrebat ea pe Heracles, la care, spun sciții că el ar fi răspuns: „Cînd vei vedea copiii ajunși la vîrsta bărbăției, n-ai să greșești dacă vei face acestea: pe acela dintre ei pe care-l vei vedea întinzînd așa acest arc, și încingîndu-se cu cingătoarea asta în chipul următor, pe acela să-l faci moștenitorul locurilor. Dar pe cel care nu va trece de încercările ce ți le las în seamă, să-l izgonești din țară. Dacă mă

vei asculta, de mare bucurie ai să ai parte, și vei împlini și poruncile mele”.

Atunci, întinzînd unul din arcuri și arătîndu-i cum se prinde de cingătoare, Heracles i-a dat arcul și cingătoarea care avea în virful cataramii o cupă de aur, iar după ce i le-a dat a plecat. Ea, cînd copiii pe care i-a născut au ajuns bărbați, le-a dat următoarele nume: unuia din ei Agathyrsos, următorului Gelonos, iar celui mai tînăr Skythes. Aducîndu-și aminte de povață, a săvîrșit cele poruncite de el. Doi dintre copiii ei, Agathyrsos și Gelonos, neizbutind să treacă încercarea la care au fost supuși, au plecat din țară, alungați fiind de mama lor; în schimb, cel mai tînăr dintre ei, Skythes, trecînd-o cu bine, a rămas pe loc...”

Specialiștii au identificat în numele acestor trei fii, denumirea a trei populații: *agathyrsoi* locuiau aproximativ în Transilvania de azi, *gelonii* către Nistru și Don, iar *sciții* ar fi ocupat întreg teritoriul de la agatîrși pînă la geloni. Aceeași legendă a obîrșiei sciților, în versiune elenă, o povestește Diodor din Sicilia, numai că la Diodor amantul năpîrcii nu este Hercules, ci însuși Zeus. Adăugînd că șarpele fantastic descoperit în anii noștri în ruinele Tomisului seamănă mai mult cu o metaforă a femeii, cu reprezentarea posibilă a zeiței-năpîrcă, decît cu un zeu-șarpe, așa cum se pare că ar fi fost identificat (acel zeu Glycon, originar din Paflagonia), nu ne rămîne să vedem decît dacă din cele trei legende în legătură cu apariția sciților în lume, această legendă cu zeița-năpîrcă nu a fost atribuită sciților dintr-o eroare a memoriei grecilor, o confuzie a informațiilor acestor locuitori din Pont. Pentru că mai aproape de obiceiurile și realitatea istorică a poporului scit, așa cum a fost ea dovedită pînă în zilele noastre, sînt celelalte două legende pe care nu le mai cităm, ci amintim numai că într-una sciții se trag dintr-un Targitaos, fiu al lui Zeus și al unei nimfe a fluviului Borystheneia (Nipru), iar în cealaltă se afirmă — așa cum confirmă acum majoritatea cercetătorilor — că sciții au venit pe meleagurile dintre Dunăre și Don tocmai din Asia (se pare că au cucerit și Egiptul).

Legenda cu Echidna, zeița-năpîrcă, și cei trei fii ai ei aparține deci unui alt popor cu care sciții — pe vremea coloniilor pontice — conviețuiau. Acest alt neam nu putea fi decît al daco-geților. „Dacia a cunoscut deci pe la începutul primului mileniu — ne spune Constantin Giurăscu — o invaziune cimeriană

căreia i-a urmat invaziunea scită... Ori pe unde au venit, cert este că ei au exercitat o *dominație politică* asupra ținutului din stînga Dunării care, și apare la Herodot sub numele de Sciția. Sub raport etnic, ei n-au ocupat decît anumite regiuni limitate, s-au așezat deci sub formă de insule în mijlocul populației dacice care i-a și absorbit pînă la urmă. O asemenea insulă par a fi fost agatîrșii din Munții Apuseni; o seamă de învățați îi consideră însă ca *daci de la început* iar nu prin asimilare.” Iată că și istoricul Giurăscu ar fi tentat să nege evidența dacică a agatîrșilor, luînd legenda cu femeia-șarpe ca pur scitică. În realitate, acea dominație politică a sciților nu a permis la un moment dat legendei originii dacilor să mai aibă funcționalitate decît modificată, adaptată, conform momentului politic de atunci, în așa fel încît sciții să apară ca localnici din totdeauna. Grecii veniți în Pont, i-au găsit pe sciți în stînga Dunării și întrucît nu cunoșteau originea reală a sciților, au acceptat confuzia și au impus-o și mai mult legendei.

Că Echidna, zeița-năpîrcă este strămoșul legendar al daco-geților pare să ne confirme o altă regină-șarpe, dintr-un basm persan, stăpînă p teritoriul desub pămînturi, amintind parcă de peștera unde a fost găzduit Heracles. Această regină Yamlica (care iarna are reședința sub pămînt, ca Zamolxis, iar vara pe simbolicul munte Caucaz din antichitate, ce nu se identifică întotdeauna cu Caucazul geografic de azi) cunoaște limba tuturor florilor și știe puterile magice ale buruienilor. Numai ea, de pildă, are în împărăția ei de sub pămînt buruiana cu a cărei zeamă, frecîndu-ți tălpile, poți merge pe fața apelor.

Or, dacii erau vestiți în terapeutica prin plante. Numele dacice de plante vindecătoare din opera lui Dioscoride și a lui Pseudo-Apuleius oglindesc existența la daci a unei botanici medicinale cu îndelungate tradiții. A existat oare între entitățile mitologice ale daco-geților o zeitate-șarpe cu numele Echidna sau Yamlica? Dacă acceptăm lexiconul antic Suidas, exista și o divinitate feminină cu numele invariabil Zamolxis. Avea Zamolxis, în peștera sa dacică, o soție? Hadrian Daicoviciu mărturisește că i se pare greu de crezut deși, informația lexiconului a fost acceptată de unii cercetători moderni.

Dacă sau nu, legenda Echidnei și a fiilor ei, ce simbolizau trei teritorii înfrățite, atestă vechimea triadei ca arhetip.

PAUL TUTUNGIU

TRUSTUL DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE DIN CLUJ

Desprins din vraja țesută de imaginea grandioaselor înmănunchieri în faguri de beton și oțel din lunca cu șopotul molcom al apelor Mureșului sau ale Someșului, de la poalele pietrosului Gutii, de pe culmile domoale cuprinse în îmbrățișarea verde a codrilor sau de grînarele mărginașe repezilor ape ale Crișurilor, rămîi față în față cu certitudinea majoră a prezentului. Găsești aici, în superba armonie a peisajului industrial, materializată în cel mai propriu sens al cuvîntului hărnicia și măiestria oamenilor epopeii constructive pe pămîntul pietros al acestui ținut cu străvechi și majestoase rezonanțe în istoria patriei. Sînt oamenii urcați pe schele, oamenii șantierelor *Trustului de Construcții Industriale din Cluj*, pricepuți constructori și monteur, care în cei cincisprezece ani consemnați de la înființarea unității au realizat un volum de lucrări de construcții economic a celor peste 400 noi capacități productive.

Numai în anii acestui cincinal construcțiile ridicate pe aria celor 9 județe din nordul Transilvaniei depășesc valoric realizările trecutului cincinal și sînt concretizate în aproape două sute obiective și capacități productive în industrie și agricultură. Pot fi amintite noile secții productive ale uzinelor și fabricilor din Cluj, noile obiective industriale din orașele Zalău, Carei și Bistrița, Combinatul de Materiale de Construcții de la Aleșd.

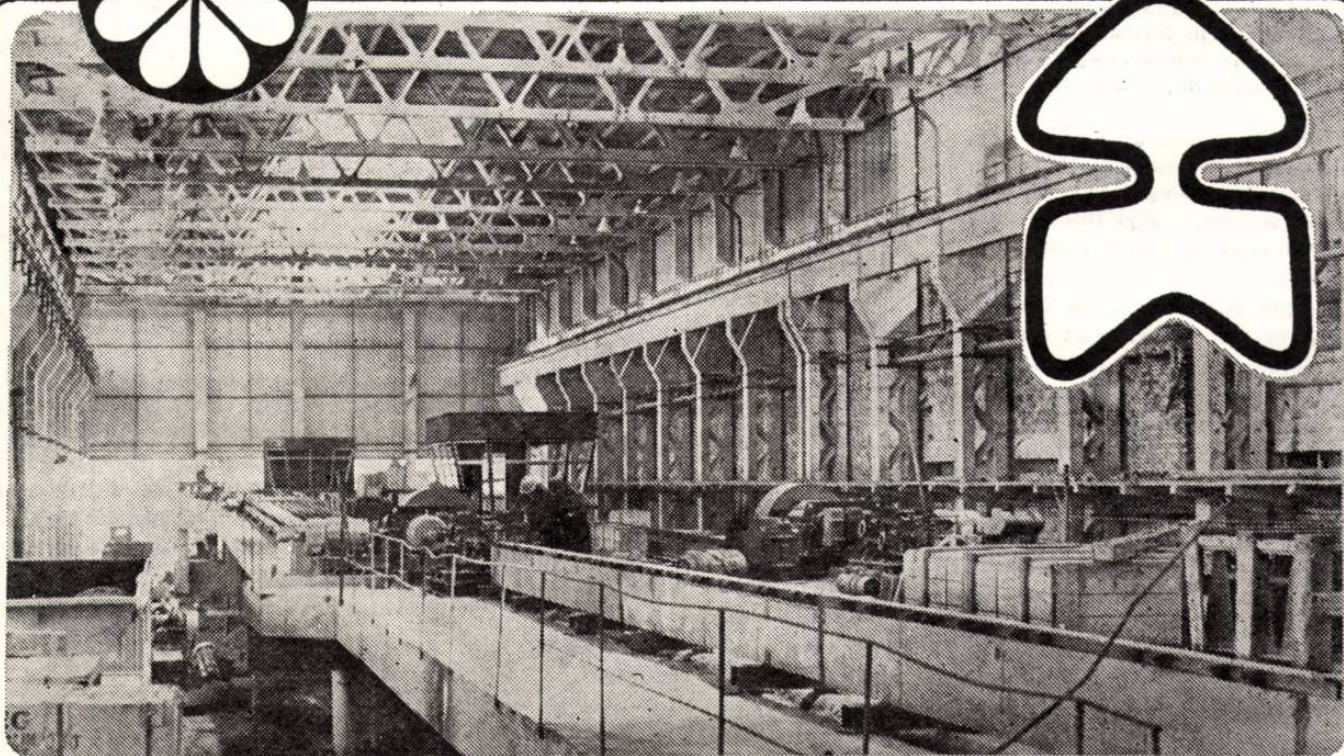
Aceste rezultate deosebite, fundamentate prin efortul conștient a celor peste 14 mii de constructori, și competența cadrelor de conducere a proceselor de construcții dimensionează potențialul creator al acestor oameni.

În gama largă a lucrărilor executate, cu structuri și sisteme constructive diferite, de volume și dimensiuni adeseori impresionante, cu tehnologii și destinații funcționale specifice diferitelor ramuri ale economiei, s-au impus soluțiile constructive concepute de inginerii trustului. Chiar și acolo unde proiectul sintetiza cele mai raționale soluții cunoscute, pasiunea și avîntul creator al constructorilor au adus mereu în arena șantierelor noi soluții îndrăznețe.

Structurile de rezistență a clădirilor industriale cu mai multe nivele au fost realizate prin glisare, cu toate avantajele ce rezultă de pe urma acestui procedeu de execuție.

Paharul de beton al castelelor de apă a fost realizat după un sistem original conceput în cadrul trustului nostru, potrivit căruia cofrajul din elemente de inventar, premontat la sol, a fost ridicat la cotă cu o instalație de verine hidraulice. După terminarea lucrărilor de armare și betonare, cu aceeași instalație a fost coborît și dezasamblat. Este cea de a treia invenție brevetată în cadrul trustului și jalonează prestigiosul efort al cugetării și nivelului tehnic ascendent al colectivului. În acest context sînt de reținut și numeroasele propuneri de inovații a celor care petrec nopți albe pentru definitivarea ideilor menite să economisească timp și materiale sau să ușureze munca, și care așează alături numeroși muncitori, tehnicieni, ingineri de pe șantierul trustului. Numai în anul trecut economia postcalculată s-a cifrat la mai multe milioane de lei.

Față de sarcinile calitative și cantitative mereu crescînde, colectivul constructorilor acționează hotărît, conform prețioaselor indicații ale tovarășului Nicolae Ceaușescu: „Toate eforturile trebuie concentrate spre realizarea și punerea în funcțiune în termenele planificate a investițiilor productive”.

notații postume

despre șase
personalități
dispărute

ATHANASE JOJA, HORIA HULUBEI,
HENRI COANDĂ,

Asemenea însemnări evocând ultimele contacte cu oameni care au intrat în universul trecutului, pe care nu-i mai poți întâlni decît investigînd căi și destine printre portaluri înzăbre-nite în acea lume a regretelor, nu-și află locul, fie chiar așternute pe hîrtia manuscrisului care poartă mîna cu condeiul pîrtaș.

În ordinea în care au dispărut, șase academicieni, — între care și doi foști președinți ai UNIUNII SCRITORILOR de la noi, unul de onoare, celălalt opera-tiv — șase savanți în universul gin-dirii și al creației au rămas, în conștiința reporterului, prin forma împrejurărilor care avea să încheie o relație și să de-finească o întâlnire, — cea de pe urmă, ultima.

Cu mai bine de un an înainte de acel sfîrșit neașteptat pentru cei ce nu cunoș-teau detaliile evoluției suferinței sale, filozoful Athanase Joja fusese solicitat pentru un interviu în cadrul unei anchete mai largi.

Cu toate repetatele mele demersuri, — mă rog, ale reporterului care nu-și cruța obiectivele! — Athanase Joja nu putea fi totuși abordat, nici la Institutul de filozofie și nici la reședința sa personală.

După cîteva luni, am citit în ziare că academicianul Athanase Joja a fost ales președintele Asociației „ROMANIA” și, deslușind că-l voi putea aborda pe această temă, — că nu-mi va mai „scăpa” — dar reluînd tematica propusă inițial de mine, pentru o anchetă a mea, la care nu aveam totuși să renunț (de bine ce făcusem demersuri și pe lângă marele pedagog elvețian Jean Piaget, pe lângă André Malraux și pe lângă fiziologul britanic John Hill, cel

încununat cu o ediție a premiului Nobel) am încercat să valorific preliminarile inițiale.

Dar, vai: indispozițiile fiziologice îl situau, de astă dată, pe academicianul Athanase Joja dincolo de lumea accesibi-lă, destinîndu-l izolării fizice și între-ruperii contactelor sociale. Treptat trep-tat, a părăsit relațiile publice pînă la tristul și definitivul sfîrșit pe care l-am aflat într-o dimineață în care aveam înscrisă pe agenda mea de lucru reluarea demersului la personajul meu visat.

Am păstrat un moment de reculegere la aflarea tristei vești, — întru cînstirea postumă și pentru a-mi manifesta tot-odată și astfel regretul și compasiunea.

O identitate de dorințe a făcut să ne revedem la Consiliul de stat, nu cu mult timp înainte ca sfîrșitul să încheie, defi-nitiv și irevocabil, viața celui savant de prestigioasă apartenență internațio-nală, care a fost fizicianul atomist, academicianul Horia Hulubei.

El a conceput, definit și înfăptuit institutul de fizică atomică de la Bucu-rești, a fost investit cu înaltul titlu de Erou al muncii socialiste al României; consilier la Consiliul de stat cu rang de ministru, Horia Hulubei s-a bucurat de recunoașteri științifice și consacrări so-ciale care exprimau, cu adevărat, consi-derația și respectul pe care le merita.

— Ce-mi mai spui? — m-a întîmpinat, de astă dată nu din fotoliul său de lucru, ci dintr-un scaun destinat, prin locul ce-l ocupa în încăpere, numai oaspeților, vizitatorilor temporari.

— După protocol, ca și după interesul meu, dumneavoastră rămîneți cel care se cuvine să spună, cel ce are, întot-deauna, ce spune.

— S-o știi de la mine, Firoiu, că lumea nu e împărțită în oameni de seamă și zei, ci e alcătuită numai din oameni între oameni. Din nefericire, din oameni sănătoși și oameni bolnavi, așa cum sînt eu...

— Păi, tocmai dumneavoastră vorbiți astfel? Dumneavoastră care, într-un me-morabil „prim plan” al televiziunii noas-tre, ați relevat o eroică filozofie despre muncă și viață, despre creație!

— Ești naiv sau vrei să fii amabil cu mine. Nu înțelegi oare că eu nu mai sînt eu? Nu vezi oare că eu am încetat să fiu cel la care veneai și cu care între-țineai lungi convorbiri în care amîndoi eram prezenți cu aportul și vioiciunea noastră.

— Spuneți în acel „prim plan” al tele-viziunii că purtați lupta întru creație și rezistență fizică pînă la marele adevăr și că „stejarii mor în picioare”!

— Așa este. Îmi amintesc. Dar se pare că ora stejarului meu s-a apropiat. Ora lui de încheiere e undeva, pe aici, pe lângă mine, și-mi dibuie adresa, ca să poposească azi aici, sau mîine acasă. Pentru că, s-o știi și de la mine, vine o oră cînd nici stejarii nu-i mai pot ține piept, cînd nu mai pot rămîne în picioare.

A fost pentru mine înfrîngerea cînd amfitrionul meu nu a mai suris la înche-ierea unei afirmări, fie de tilcul ei sau numai pentru a-și proteja oaspetele.

Am plecat de la savantul Horia Hu-lubei stînjinit, vădit îndurerat de cum îl aflasem, de ce ascultasem și de ceea ce așteptam, — era inevitabil — să aflu curînd.

... Și am aflat.

Am aflat, am lăcrimat, dar nu m-am dus la înmormîntare, pentru a-l păstra viu, în picioare sau în scaun, în orice

VICTOR EFTIMIU, DEMOSTENE BOTEZ, GRIGORE MOISIL

caz, să știu că „stejarii mor în picioare” și nu așezați pe catafale.

★

Aveam să-l văd pentru ultima oară pe *Henri Coandă* în apartamentul pe care-l ocupa la sanatoriul de geriatric de la Otopeni.

Obosit și... — oare așa să fi fost, cu adevărat? — îmbătrinit. Era totuși el *Henri Coandă*, argintul viu de totdeauna. Dar parcă numai argint, de astădată numai argintul-metal, fără mercurul care s-a scurs din eprubeta vieții, pe un igheab nevăzut...

— De ce ai venit aici? Lasă-mă; nu vezi că sînt obosit? Mă odihnesc, mă apăr să nu cad bolnav. Ce trebuie să-ți spun? Ce ai să-mi spui dumneata? La ce întrebare vrei să-ți răspund?

— Nimic. Țineam numai să vă văd, să vă relev interesul pe care l-ați stîrnit autorului unei publicații străine, care a scris un foarte frumos eseu despre opera, despre firea, despre vitalitatea dumneavoastră, felicitîndu-se pe sine că și el aparține latinității, gînteii comune din care a purces cu dumneavoastră, cu vioiciunea, cu mobilitatea fizică și cu spontaneitatea în gîndire, inerentă acestei obîrșii milenare...

S-a ridicat întinzîndu-mi o revistă franceză în care, încadrînd o fotografie a părintelui aviației, un text acoperind aproape două pagini fi releva merite de pionier în știința universală aerospațială.

— Citește aici, căci nu-ți pot încredința revista acasă. Lucrez după ea, — după un alt material din conținutul ei.

Sînt oboseala unei vieți în care mișcarea a fost principalul obiectiv, factorul dominant.

Mișcarea creierului, mișcarea trupului, mișcarea aspirațiilor, mișcarea într-o continuă visare.

Eu mă trudes *azi* să-l văd pe *mtine* și asta o încerc numai cu ochii creierului. Cei ai figurii, ochii de după ochelari și dintre gene, de sub frunte, aceia îmi permit să văd doar în jurul meu, pentru funcțiile trupesti și, uneori, așa, cu ei deschiși, să-mi trăiesc visele creierului, să le verific împlinirea aievea, aici, pe pămînt, între oameni, căci numai visele creierului sînt marile mele bucurii lirice...

După nici o sută de zile, Coandă îi urma pe Hulubei...

★

— Să vii după ce mă înapoiez din Albania, să-ți povestesc ceva pentru a-ți completa cele spuse despre aleanul meu, neîmplinit, meteahna mea de a nu fi știut să dansez și niciodată să mă bucur de înot. Înotul, în marile piscine ale marilor hoteluri de lux, e o virtute pe care eu o ridic la rang de poezie iar dansul, în saloanele restaurantelor internaționale, este un mijloc de a fi prezent acolo unde ține să se afle orice bărbat în căutare de succese mondene.

Ei bine, eu poezia înotului nu am cunoscut-o.

— Cînd vă înapoiați, maestre *Victor Eftimiu*?

— Caută-mă peste două săptămîni.

— Vă urez călătorie bună.

— Rămîi cu bine.

Două ore după ce sicriul în care odihnea *Henri Coandă* fusese ridicat de pe catafalcul din aula Academiei, scriitorii defilau, într-un pios și dureros omagiu, de astă dată în fața trupului neînsuflețit al autorului celor o mie de sonete.

★

— Oamenii m-au amuzat și întîmplările m-au învățat însăși temeiul vieții...

Așa mi-a răspuns poetul și prozatorul *Demostene Botez*, cu puțin înainte de a împlini optzeci de ani cînd, fiind el istovît de boală, l-am întrebat ce vrea să-mi spună pentru un interviu aniversar.

★

— Vino cînd mă înapoiez din Canada. Vom convorbi altfel decît acum, cînd sînt prins de-a binelea în febra plecării. Dar, propriu-zis, despre ce vrei să-ți vorbesc pentru interviul pe care-l pregătești?

— Despre orice. Poate despre o tematică pe care n-am abordat-o încă, mai ales că ați trecut, ca profesor, de la facultatea de matematică la cea de filozofie, dăltuind și în acest mod, pe drumuri inedite, relieful unei noi catedre universitare, de-mi îngăduiți s-o numesc... *moisiliană*.

— Știi ceva? Notează-ți, să mă întrebi la întoarcerea mea, despre *filozofia literaturii*, pentru că despre *literatura filozofiei* am mai vorbit și ea redă o stare de fapt, o situație palpabilă, consacrată...

Deci, ține minte: subiectul interviului va fi *filozofia literaturii*.

Mă cauți, deci, la înapoierea mea din Canada.

O veste?

Cu mult mai mult: un trăsnet!

Ziarele anunțau decesul savantului *Grigore Moisil*, în Canada.

Așadar, fusese drum fără întoarcere

— după cum convorbirea noastră avea să fie ultima, — cea de pe urmă.

★

Aici se încheie notațiile întîmplătoare, care pot completa biografia ale acestor șase notabili cărturari din elita intelectualității românești, proeminente figuri din universul creației, purcese din largul patrimoniu al poporului nostru.

O autentică „messă solemnă” întru amintirea celor plecați.

V. FIROIU

CLĂDIRI ȘI MONUMENTE

Palatul Poșta centrală

În locul hanului Constantin-Vodă, înființat de Brîncoveanu, demolat la 24 octombrie 1894, s-a pus piatra fundamentală pentru un palat al poștelor. Clădirea și instalațiile au costat 6.071.227 lei aur. Fațada acestui palat este o copie a celei de la Palatul Poștelor din Geneva. Inaugurarea a avut loc în 1900.

În acest palat își are sediul Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România; în care scop s-au făcut importante renovări și amenajări.

Biblioteca Centrală de Stat

În locul fostului sediu al Camerei de Comerț și Industrie, de pe strada Doamnei, construcție începută la 11 mai 1908, s-a instalat Biblioteca Centrală de Stat, important așezămînt nu numai pentru cercetători, ci și pentru cititori.

Muzeul „Grigore Antipa”

În 1906 s-au terminat lucrările de construcție ale imobilului de la șosea, care adăpostește Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa”.

În 1906 s-a construit și Institutul Geologic.

Arhivele statului

În fața Cișmigiuului, în 1882, s-a clădit un imobil pentru Monitorul Oficial (Birouri și tipografia).

În urma amenajărilor ce s-au făcut, în această clădire s-au mutat Arhivele Statului.

Ateneul român

În 1865, Constantin Esarcu, V.A. Urechia și N. Crețulescu, au înființat „Societatea Ateneul”, care, la început, și-a desfășurat activitatea prin conferințe ce tratau teme utile poporului.

Arhitectul francez Albert Galleron a întocmit planurile unui frumos edificiu, care, în perioada 1882—1886, s-au concretizat în „Ateneul român” de azi, unul dintre cele mai valoroase monumente ale Bucureștilor. Cheltuielile pentru construcție, în cea mai mare parte, au fost suportate de populație, care a răspuns cu entuziasm la apelul lui Esarcu: „Dați un leu pentru Ateneu”.

Academia Română

Nicolae Crețulescu a redactat în 1865 regulamentul pentru instituirea unei societăți literare.

La 1 august 1867, în sala de festivități a Universității, a avut loc inaugurarea oficială a Societății Academice, care, în 1866 la înființare, fusese denumită „Societatea literară română”.

Prin legea din 29 martie 1878, Societatea Academică ia caracterul de institut național, sub numele de „Academia Română”.

Sistemul de organizare al Academiei Române, are la bază statutele Academiei Franceze.

La început au fost doar 21 de academicieni (cele mai proeminente figuri de cărturari români) și anume: Ion Heliade Rădulescu, August Treboniu Laurian, C.A. Rosetti, Ion C. Massim, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Vasile Alexandrescu-Urechia, Alexandru Hâșdeu, Constantin Stamati, Ioan Străjescu, Timoteiu Cipariu, Gabriel Munteanu, George Barițiu, Ion Caragiani, Dimitrie Cozacovici, Alexandru Hurmuzachi, Ambrosiu Dimitrovici, Andrei Mocioni, Vicențiu Babeș, Iosif Hodoș și Alexandru Roman.

Academia Română și-a avut primul sediu într-o aripă a palatului Universității, iar din 1890 s-a mutat în imobilul de pe Calea Victoriei, oferit de stat.

Academia Română are o importantă și valoroasă Bibliotecă, în care, zilnic, sute de cercetători studiază manuscrise, stampe, hărți, cărți, periodice etc.

Palatul Universității

Lucrările de construcție ale palatului Universității au început în 1857 și s-au încheiat în 1869. Arhitectul Alexandru Orăscu a inițiat și clădit un palat în stil neoclasic.

„Școlile Superioare” ale Bucureștilor de odinioară au fost nucleul Universității bucureștene înființate la 4 iulie 1864, cu trei facultăți. Pe măsură ce construcția progresează,

CLĂDIRI ȘI MONUMENTE

luau ființă noi facultăți. La 14/26 decembrie 1869, întreg edificiu fiind gata, a avut foc solemnitatea inaugurării Universității din București.

La catedrele Universității bucureștene au predat profesori renumiți, dintre care menționăm.: B.P. Hasdeu (filologia comparată), Titu Maiorescu (estetica și logica), Danielopolu și Dissescu (drept), P. Sihleanu (științele naturale), Bacaloglu (matematică), Gr. Tocilescu și V.A. Urechia (istoria), S. Dem. Teodorescu (literatură), Bianu (l. română), dr. Babeș și dr. Nanu Muscel (medicină), dr. Felix (igiena) etc.

În palatul Universității a fost și primul sediu al Academiei Române.

Universitatea Bucureștenă a dat nu numai eminente oameni de cultură, de știință, scriitori, ziariști, ci a pregătit numeroase cadre didactice care au menținut și dus mai departe flacăra vie a culturii și științei românești.

Statuia lui Mihai Viteazul

În piața Universității, cam pe locul unde a funcționat Colegiul Sfântul Sava, a fost amplasată statuia lui Mihai Viteazul, opera sculptorului francez Belleuse Cerrier.

La 8/20 noiembrie 1874 s-a desfășurat solemnitatea dezvelirii statuii lui Mihai Viteazul, cea de a doua statuie cu care s-a împodobit capitala. Prima statuie a fost a spătarului Mihail Cantacuzino, — opera sculptorului Karl Stark, dezvelită în curtea Spitalului Colțea.

Monumentul Pompierilor

Ca un semn de prețuire și cinstire a memoriei pompierilor căzuți în ciocnirea cu turcii de la 13 septembrie 1848, în Dealul Spirei, s-a ridicat un monument al pompierilor.

Inscripția monumentului are acest cuprins: „Luptătorilor de la 13 septembrie 1848, poporul român recunoscător, 1900“.

NAPOCHIM

FABRICA „NAPOCHIM“

PRODUCE:

- articole de mase plastice
- articole de sticlărie
- detergenți

●
Coloranți
produse chimice dentare
răcoritoare
produse de patiserie
și zaharoase

m
o
b
i
l
ă
s
t
i
l

Fabrica Napochim Cluj, str. Dîjmei
nr 34, Telefon: 31680

CURIOZITĂȚI

Întreprinderile și instituțiile pot reține pagini de publicitate în „Almanahul literar”, ediția 1975, prin comenzi ferme adresate din timp redacției. Plata se face prin virament.

Persoanele particulare cât și instituțiile culturale își pot asigura procurarea „Almanahului literar”, ediția 1975, prin comenzi adresate Asociației Scriitorilor din București —
str. Nicolae Golescu
Nr. 15, București I

UN CAZ NEMAIÎNTILNIT ÎN MEDICINĂ

La un spital din R.P. Bulgaria a fost operat un copil în vîrstă de 10 ani, cu diagnosticul inițial de neoplasm hepatic. Intervenția chirurgicală a dat la iveală un caz nemaiîntilnit în medicină: pacientul avea doi ficăți, dintre care unul normal, dar lipsit de vezică biliară, iar celălalt mai mic, avînd însă și vezică biliară. După extirparea celui de-al doilea ficat, copilul s-a însănătoșit.

„EU AM FABRICAT FARFURII ZBURĂTOARE”

Această dezvăluire făcută presei de Alex Bearce din Sheffield (Anglia) a arătat londonezilor că timp de 14 ani au fost „duși de nas” în privința prezenței unor farfurii zburătoare deasupra insulei lor. Fiind recent lipsit de veniturile pe care le încasa în urma fotografiilor cu farfurii zburătoare, el s-a hotărît să comunice presei procedeele înfloritorului său business. Alex declară că el desena forme de farfurii zburătoare pe sticla geamului, apoi fotografia, din capătul opus al camerei, pentru a avea fondul de cer albastru sau nori alburii. Apoi difuza aceste poze ziarelor și revistelor din Anglia sau chiar în S.U.A., primind onorarii destul de serioase. Recent, Scotland Yard-ul i-a interzis lui Alex Bearce să mai fabrice fotografii cu farfurii zburătoare.

EXISTĂ ȘI ASTFEL DE PEȘTI

În Marea Roșie trăiește o categorie de pești care nu știu să înoate. Aceste vietăți ciudate își construiesc pe fundul mării o „vizuină”, în care își petrec întreaga lor viață și ai cărei pereți sînt consolidați cu o secreție produsă de propria lor piele. Hrana compusă din vietăți marine și-o dobîndesc scoțînd capul afară din ascunzătoare și stînd la pîndă. În caz de pericol, se retrag repede în ascunzătoarea lor și se scufundă în nisip.

CULMEA GHINIONULUI

Japonezul Asahi Amin a fost martorul unei întîmplări neobișnuite. Într-o noapte a fost trezit de o zguduitoare puternică a casei, situată în apropierea țărmului. Și, nici mai mult nici mai puțin, s-a trezit cu prora unui petrolier... la patul său. Ulterior a dezlegat misterul: în rada portului s-au ciocnit două nave și una dintre ele a fost azvirlită de cealaltă pe țărm, direct în casa nenorocitului japonez.

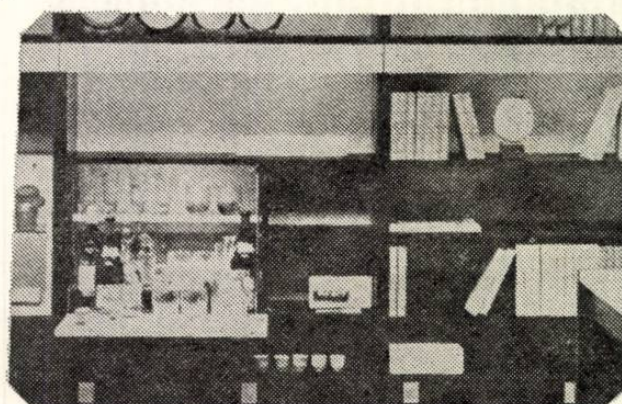
UN PAPAGAL INCENDIATOR

Într-o vilă din orașul francez Saint Moritz a izbucnit un incendiu provocat de un... papagal. Pasărea a manifestat un deosebit interes pentru o cutie de chibrituri aflată pe masă. Lovind chibriturile cu ciocul, un băț de chibrit sa aprins, iar apoi flăcările au cuprins întreaga clădire.

I.P.L. SATU-MARE

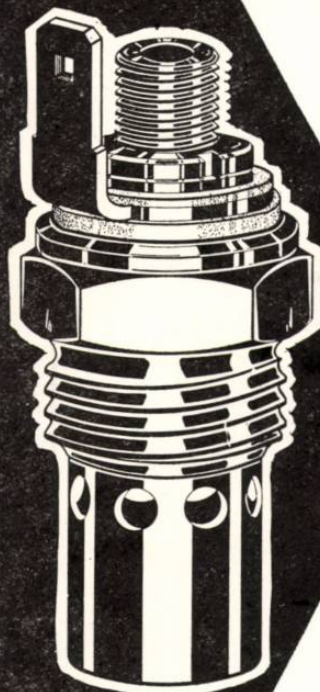

Renumele de care se bucură produsele sem-nate I.P.L. SATU-MARE, în primul rînd garniturile de mobilă, este confirmat și de succesele obținute în cadrul expozițiilor anuale, cît și de exportarea acestor produse în țări de pe toate meridianele. În prezent, se află în producție noi tipuri de mobilă modernă, de bună calitate, atractivă.

SINTEROM

Str. Podgoriei nr. 6 CLUJ

•
 BUII
 •
 TERMOSTATERE
 •
 CERAMICĂ ÎNALT REFRACTARĂ
 ȘI DIELECTRICĂ
 •
 POMPE DE UNGERE
 •
 PIESE MECANICE SINTERIZATE
 •
 CUZINEȚI AUTOLUBRIFIANȚI
 •
 PIESE MAGNETICE SINTERIZATE
 •
 DISCURI DE FRICȚIUNE
 •

TELEX
 031.259

31791
 31792
 31793
 31794
 31795
 Telefon

FABRICA DE TEXTILE
NEȚESUTE

BISTRITA

- Produce: — *Vată confecții* pentru matlaseuri pentru Fabricile de Confecții din: Tg. Mureș, Vaslui, Iași
- *Vată termosudabilă* pentru capitonatul portierelor auto DACIA 1300.
- *Liatex 70 — 49, F1, G1*, pentru Fabricile de Confecții din București, Craiova, Botoșani.
- *Voal nețesut, Aratex C—300, Inserție* pentru pălării (pentru Timișoara).

Calitatea produselor de mai sus a fost confirmată recent printr-o scrisoare-adresă a renumitei Fabrici Guban.

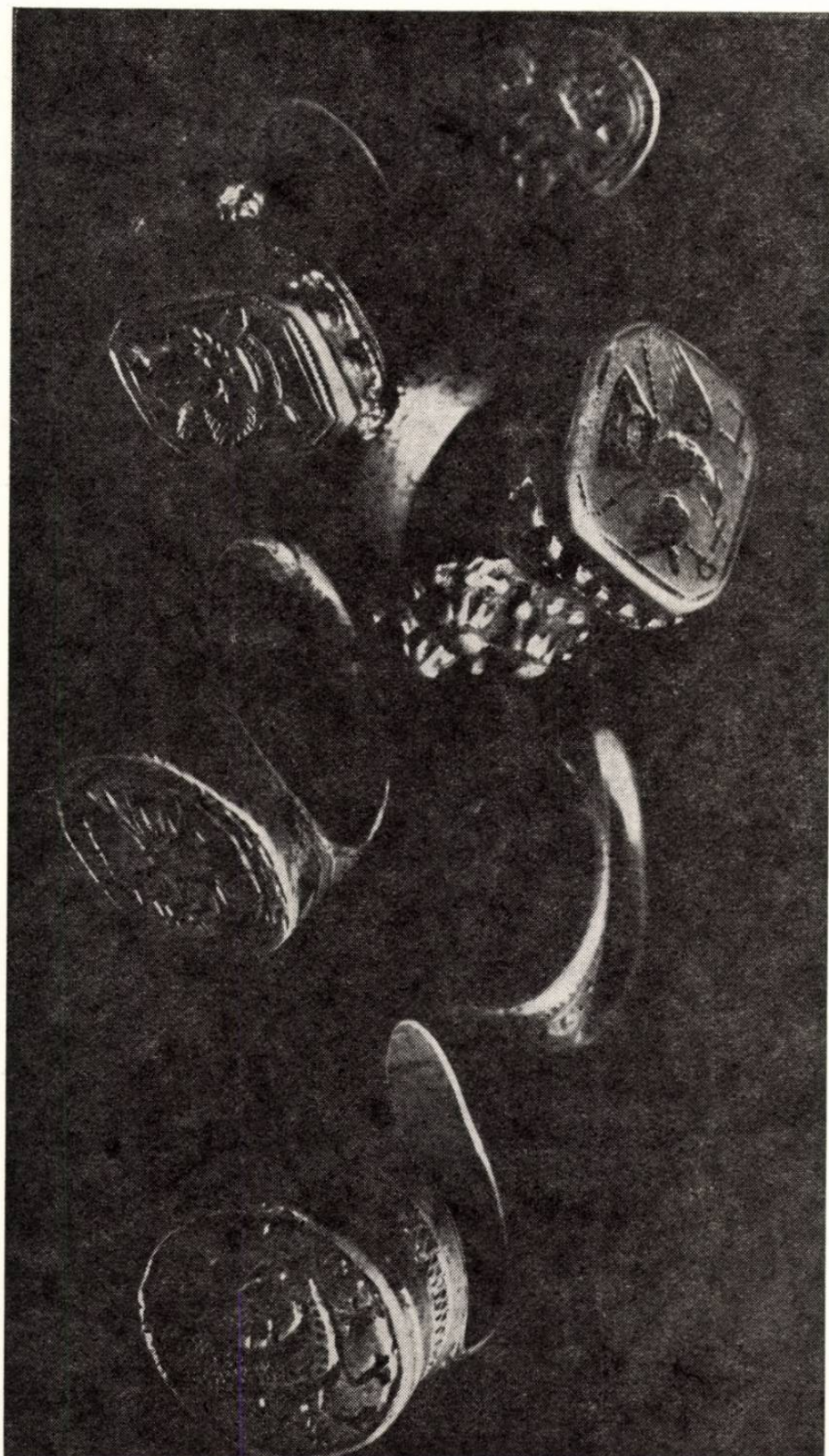
MIHAI BENIUC

cumpăna

*De ce să spunem numai că inima-i de vină
De-această tăvălire prin făr'de-legi și tină,
Cînd vinovată-i carnea, materia și duhul,
Și apele și lutul și stelele și stuhul!
Desigur vina-mi vine măcar pe jumătate
Că port ca o cămilă cocoașa de păcate,
Dar pentru jumătate ajunge să mă certe
Și dacă-i cu puțință, de rest rog să mă ierte.*

*Iertați-ne de pildă că legilor iubirii
N-am respectat întocmai statutu-orînduirii
Și am greșit în cuget ori uneori cu fapta
Și știm că judecata, cu cumpăna-i, nedreaptă,
Adesea pedepsește pe cei ce n-au proptele
Ori nu-s născuți sub semne de norocoase stele
Și zău nu mi-i de mine, că sînt bătrîn de-acuma,
Și nu cred că renvie ce-nghite-odată huma.*

*Ce-ar fi, cum toate-n lume neconținut se schimbă,
Cîntarului vieții cam aplecata limbă
Să i-o-ndreptăm o leacă, să fie verticală,
Chiar dacă niciodată n-o fi ea ideală —
Și dacă n-o fi tocmai cum o visăm noi dreaptă,
Mai blîndă să se facă și-un pic mai înțeleaptă.*

CÎNTEC PENTRU ROSEMARIE

O poezie de

FLORIN PUCĂ

*Trupul meu, cuiabar de cîntec și vis
Arbore falnic îmbrățișînd soarele
Plîngînd numai cu cerul împreună
Ascuns de frunze și păsări
Ascultă-mă!
Nu te mai lua după hoțul de vînt
Adormind apoi în hohote de plîns
Și nu-ți mai pleca fruntea
Către firele de iarbă.
Sînt șerpi.
Stelele din părul tău sînt de gheață
Nu te mai mîndri cu îndepărtatele
de stele*

*Ascultă-mă!
Fluturii sînt iscoadele timpului.
Uite, pasărea aceea care pleacă
Spre norul însîngerat
Știe un cîntec de seară...
Un cîntec de adormit copii
Adormindu-și apoi iubitul în
cîntec*

*Trupul meu, cuiabar de cîntec și vis
ascultă-mă!
Fluturii sînt iscoadele timpului.*

CURIOZITAȚI

STRUȚI DIN INCUBATOR LA EXPORT

Din 1928 și până în prezent, la Grădina zoologică din Lesno, de lângă Gotwaldov, au fost crescuți 250 de struți australieni „Emu”. Acest unic centru european de creștere a animalelor și păsărilor exotice folosește cu succes un incubator care aprovizionează cu „exemplare rare” în special grădinile zoologice, din Europa de vest. Prețul struților se ridică uneori la 1000 de dolari bucata.

GIȘTELE ȘI WHISKY-UL

Legenda spune că giștele au salvat Capitolul. În Scoția aceste păsări păzesc celebrele crame de la Dumbarton, unde se află la „învechit” nu mai puțin de 1,3 milioane de hectolitri de whisky. Firmele scoțiene producătoare de whisky preferă aceste păsări cîinilor. În primul rînd, serviciile aduse de aceste păsări sînt mai puțin costisitoare, ele fiind hrănite cu iarbă și diferite produse rămase în urma procesului de fabricare a celebrei licori. În al doilea rînd, cînd și-au terminat „stagiul”, îmbătrînind, giștele sînt transformate în fripturi.

GIȘTE PE POST DE PAZNICI

Nici electronica cea mai rafinată sau camerele de luat vederi cit se poate de ingenios plasate n-au reușit să oprească pînă în prezent hoțiile, susțin proprietarii societăților de asigurare. Ar trebui să se nască ceva nou și nemaipomenit, și-au zis șefii firmei americane „Truck Equipment Incorporated”. Ei au început să cerceteze și să scotocească prin arhivă și... au găsit. Încă din antichitate, vechii egipteni și romanii au folosit giștele pe post de paznici. Și oare n-au fost giștele de pe Capitoliu acelea care au trezit întreaga Romă, ferind-o astfel de o invazie sigură?... În consecință, și-a achiziționat și „Truck Equipment Incorporated” un număr de giște de serviciu, le-a școlarizat și le-a înzestrat cu nume: George, Rosie, Eddi, Sandy și Slim, obținînd astfel rezultate mai mult decît satisfăcătoare de la colaboratorii lor, care păzesc sediul firmei cu succes. Proprietarii sînt încințați: de un an nici unui hoț nu i-a reușit vreo spargere!

O CENTRALĂ NUCLEARĂ ÎN OHIO (SUA) PROVOACĂ CREȘTEREA NUMĂRULUI CAZURILOR DE CANCER

Îngrozitoarea creștere a numărului victimelor de cancer în unele orașe de pe malurile fluviului din statul Ohio se datorează radiațiilor provenite de la o stație de energie nucleară instalată în regiunea Beaver, în Pennsylvania.

Acest lucru a fost afirmat de specialistul în fizică nucleară, Ernest Sternglass, directorul institutului de fizică radiologică al Facultății de medicină a Universității din Pittsburg. La Cincinnati, în perioada 1958—1968 cazurile mortale de cancer au crescut cu 24% în timp ce natalitatea medie națională a fost de 8% și media pentru statul Ohio a fost de 6%.

„În acest oraș, a afirmat Sternglass, îmbolnăvirile s-au produs din cauza apei provenite din portul fluvial în care se află stația nucleară”. În afară de aceasta fizicianul a atribuit 37% din creșterea cazurilor mortale de cancer localității East Liverol (Ohio), un alt oraș fluvial, iar 31% localității Pittsburg.

În acest oraș elementele cancerigene ar proveni din răspîndirea unor materiale gazoase în atmosferă și contaminarea laptei, deoarece majoritatea vacilor care furnizează lapte localității Pittsburg pasc în zone apropiate celei în care se află reactorul nuclear.

CENTRALA INDUSTRIALĂ
DE CELULOZĂ ȘI HÎRTIE
BRĂILA

INTREPRINDEREA DE HÎRTIE
ȘI CARTOANE „COMUNA
DIN PARIS” PIATRA
NEAMȚ

- Hîrtii semivelină pentru scris și tipărit
- Cartoane duplex-triplex în coli și suluri
- Carton duplex tip E cu grad de alb ridicat — min. 83%
- Carton duplex tip O — alb și colorat
- Carton triplex suflat
- Cartoane dure
- Carton electroizolant (preșpan)
- Cu grosimi: 0,25—0,2 mm în formate: 700x1000 mm 800x1000 mm
- Carton pentru geamantane și ghiozdane
- Carton pentru uz general tip A și E
- Carton pentru încălțăminte
- Carton pentru branțuri
- Carton pentru tapițerie auto
- Carton pentru autoturisme Dacia
- În 5 (cinci) tipuri: înleiat, neînleiat și acoperit cu lacuri speciale.

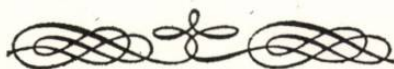
Z N

FABRICA DE PRODUSE
CERAMICE
„ZORILE NOI“

Fabrica de produse ceramice „Zorile noi” din Piatra Neamț produce și livrează la cerere, pe bază de comenzi, orice material ceramic necesar construcțiilor și decorațiunilor de imobile — cărămizi, cahle, țigle, etc.

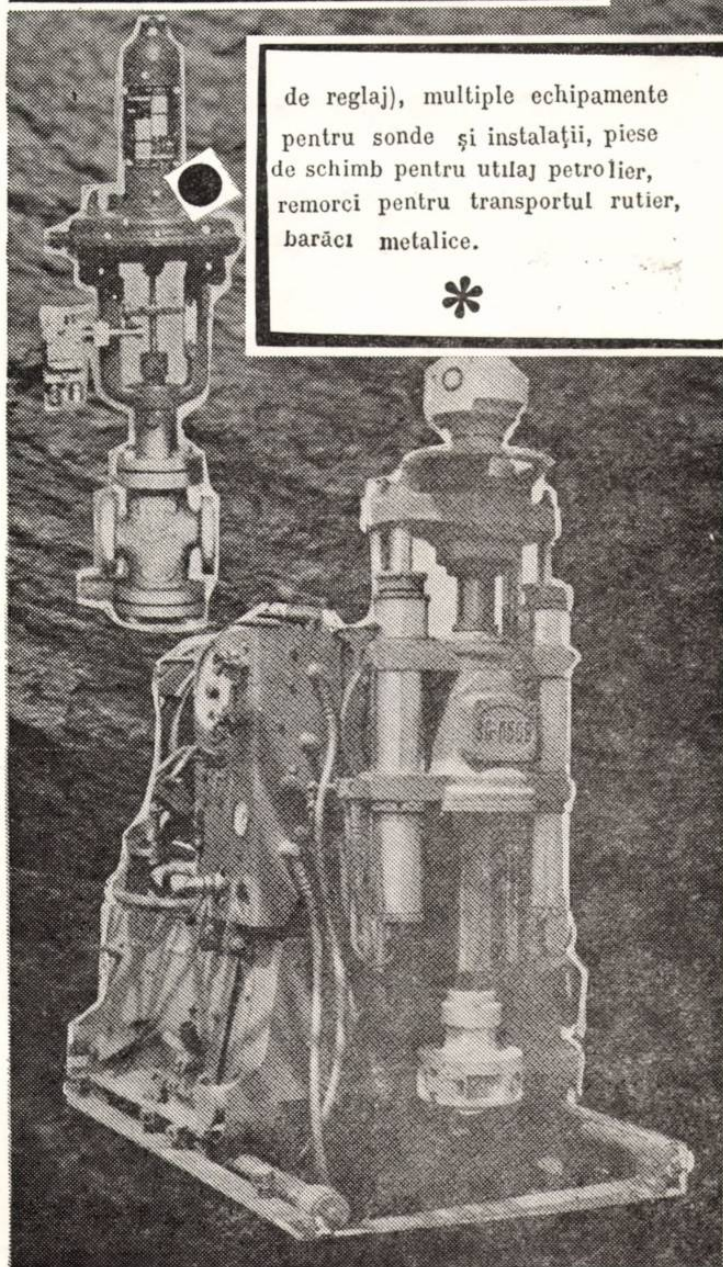
Adresa: FABRICA DE PRODUSE CERAMICE „ZORILE NOI” — Piatra-Neamț — Str. T. Vladimirescu 27, tel. 12820, Telex. 011613

TÎRGOVIȘTE

A doua ca mărime în producția de profil — după Uzina „1 Mai” din Ploiești — uzina din Tîrgoviște furnizează economiei naționale ca și beneficiarilor străini sondeuze geologice, instalații pentru forat puțuri de apă, racorduri speciale, reducții pentru garnitura de foraj, automacările de mare putere. Din producția de bază a uzinei tîrgoviștene mai fac parte: armăturile industriale de oțel (de uz general, energetic și

de reglaj), multiple echipamente pentru sonde și instalații, piese de schimb pentru utilaj petrolier, remorci pentru transportul rutier, barăci metalice.

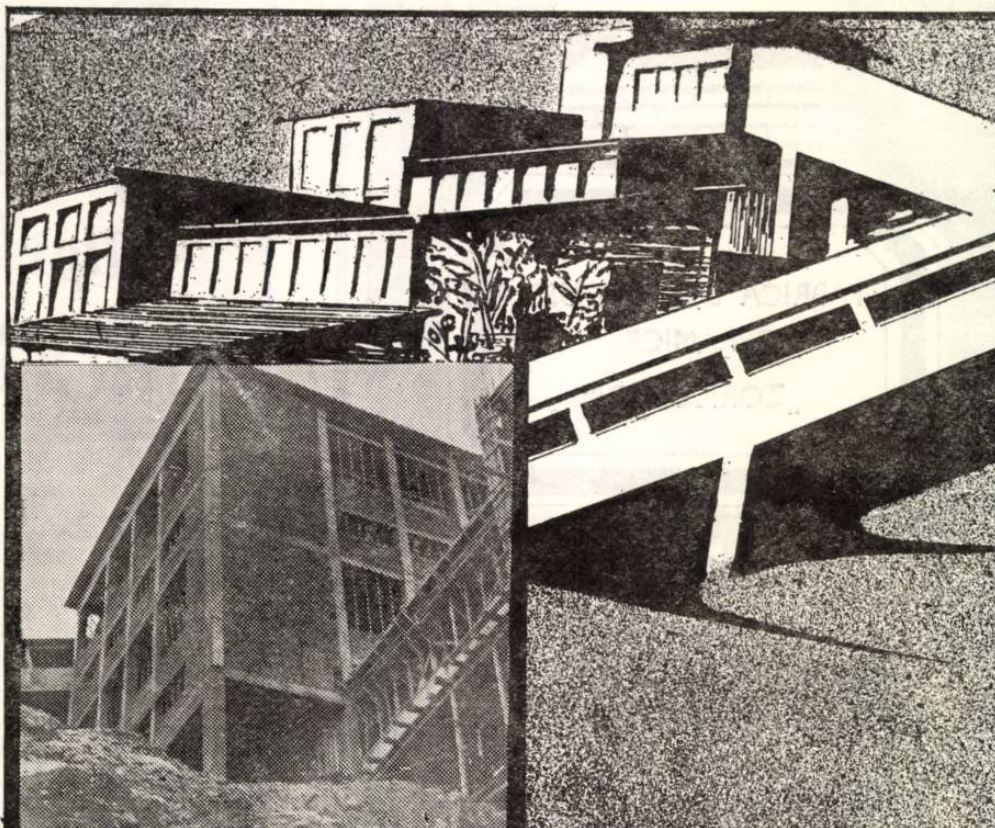
METODE MODERNE DE EXPLOATARE A SĂRII LA OCNELE MARI

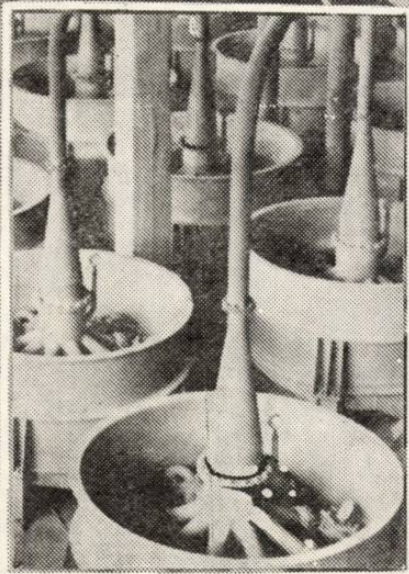
Întreprinderea Minieră de la Râmnicu Vilcea, aparținând de Ministerul Industriei Miniere și Petrolului, produce, la Ocnele Mari, sarea-soluție folosită ca materie primă la Uzina de produse sodice și Combinatul Chimic, ambele situate pe aceeași platformă.

O incursiune în istoricul salinei de la Ocnele Mari ar cere mult spațiu. Însuși Dimitrie Cantemir notează că bogățiile subteranului erau cunoscute, însă de teama Turcii să nu pună stăpînire pe ele sau să fixeze biruri prea grele, nu erau exploatare.

Astăzi salina de la Ocnele Mari are înfățișarea uneia dintre cele mai moderne unități de acest fel. Exploatarea subterană a cedat locul exploatării prin sonde, invenție românească, deosebit de originală și despre a cărei eficiență se vorbește și în străinătate. Unul dintre cele mai mari avantaje ale acestei metode de exploatare este că instalația, foarte simplă și ușor de manevrat, permite exploatarea zăcămintelor la mare adîncime și creează posibilități de exploatare chiar sub minele vechi, inundate.

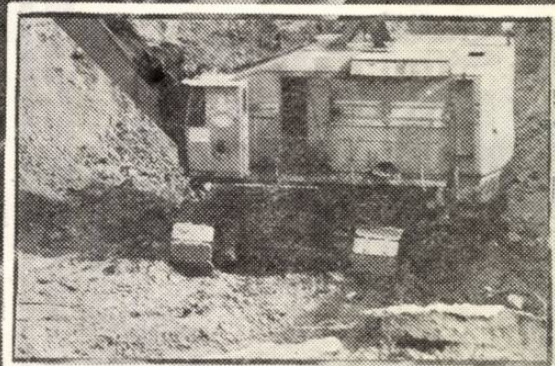

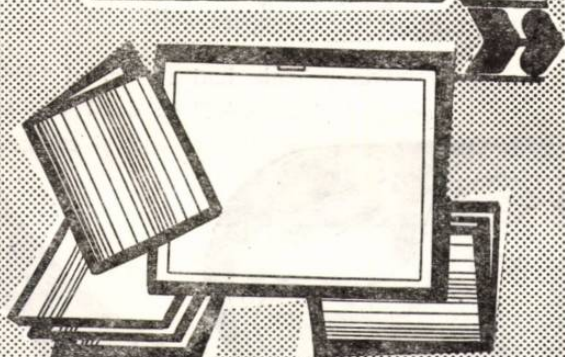
COMBINATUL MINIER CLUJ

Caolinul de Aghireș, deși nu este atât de alb ca alte sorturi de caolin, este indispensabil în rețetele ceramice, deoarece are o rezistență de rupere sub sarcină la încovoiere de 3—4 ori mai mare decît a celor mai bune caolinuri străine, o plasticitate la turnare net superioară celorlalte. Aceste caracteristici oferă pastelor și barbotinelor ceramice, din care se confecționează diferitele obiecte de porțelan și faianță, proprietăți care permit o confecționare ușoară a obiectelor indiferent de forma acestora.

Producția de caolin Aghireș a crescut continuu numai în actualul cincinal dublîndu-se, iar în 1980 va fi de 4 ori mai mare decît în 1970.

FABRICA DE CARTOANE ȘI CONFECȚII

MUCART

Cluj, str. Gladiolelor nr 1. tel. 30 55 5 și 30 80 2
vă oferă,

pe bază de comenzi ferme:

- Mucava gri și cartoane speciale înleiate;
- Ambalaje de transport și desfacere din mucava și cartoane duplex, triplex, și ondulat;
- Produse papetare diverse.

MUCART

produce și livrează:

- Caiete școlare de la 16 la 100 file;
- Caiete speciale cu 100 și 200 file, cu copertă din P.V.C. detașabilă sau nedetașabilă;
- Blocuri de desen;
- Bibliografie;
- Mape de birou și semnături.

Realizate într-o concepție modernă, frigiderele FRIGERO satisfac cele mai exigente condiții.

1. — FRIGERO 140 l, model masă
2. — FRIGERO SUPER 180 l, model cabinet
3. — FRIGERO LUX 240 l, model cabinet

În interior, frigiderele sînt echipate cu grătare acoperite cu poliamidă.

Cuțiile de carne, legume și fructe, untierile și ușițele de la compartimentele de unt și brînză sînt executate din polistiren în culori variate.

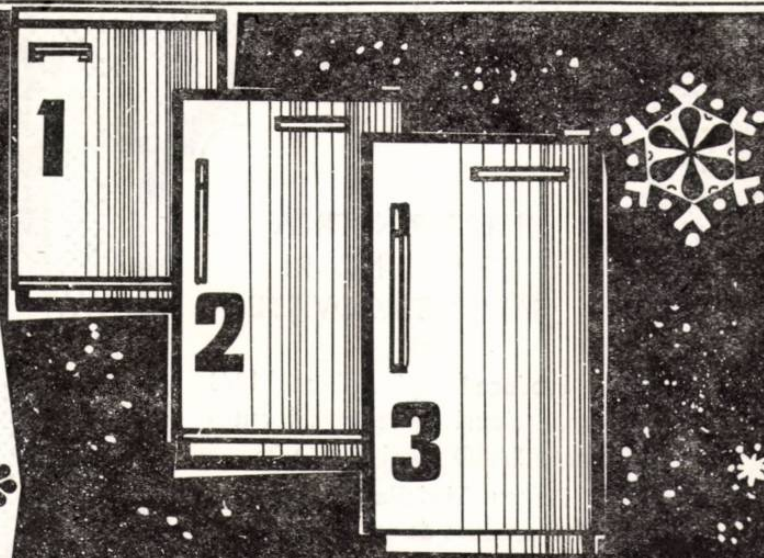
Pentru fabricarea cuburilor de gheață, frigiderele sînt dotate cu două tăvițe din aluminiu și cu separatoare din material plastic, precum și un suport cu 18 alveole din masă plastică.

Agregatul este realizat la un nivel tehnic foarte ridicat.

Condensatorul și evaporatorul sînt executate din tablă de aluminiu cu circuite tubulare integrate.

La frigiderele FRIGERO SUPER 180 l și FRIGERO LUX 240 l, dezghețarea stratului de zăpadă de pe evaporator se realizează semiautomat.

Frigiderele cu compresor sînt realizate după cele mai moderne tehnologii de fabricație.

FRIGERO
LUX
FRIGERO
SUPER
FRIGERO

**NOU
NOU
NOU**

MINI-GAZ

NOU, NOU, NOU!

Fabrica de mașini casnice emailate «23 AUGUST» din Satu Mare

Produce și livrează în continuare:

- mașini de încălzit „SUPER”;
- mașini de gătit „GUTIN”, „METEOR” și „MENAJ”, cu combustibil solid;
- mașini de spălat, cu combustibil solid;
- o diversă gamă de aragazuri, toate aceste produse bucurându-se de un renume internațional.

De curînd au mai intrat în producție de serie:

- mașini electrice de gătit, cu trei ochiuri, cuptor și grătar, „MODERN”, noua mașină de gătit cu gaze, are patru ochiuri, cuptorul mărit, ușa de sticlă, termostaț pentru reglarea temperaturii.

Din primele luni ale anului 1974,
aragazul „MINI-GAZ” cu două ochiuri
și cuptor.

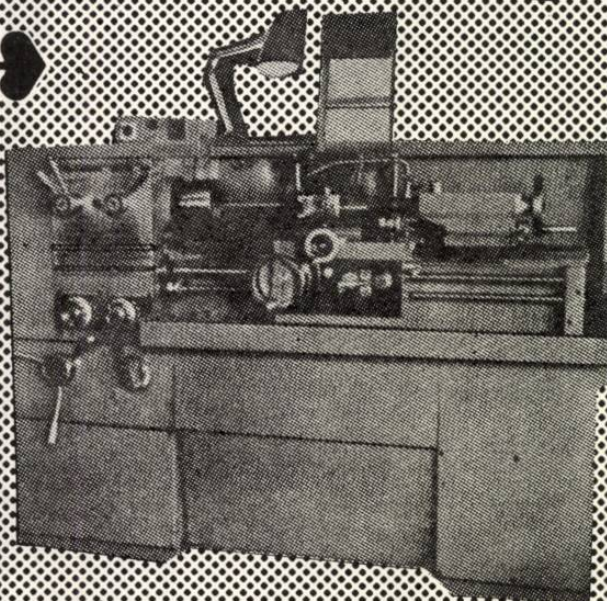
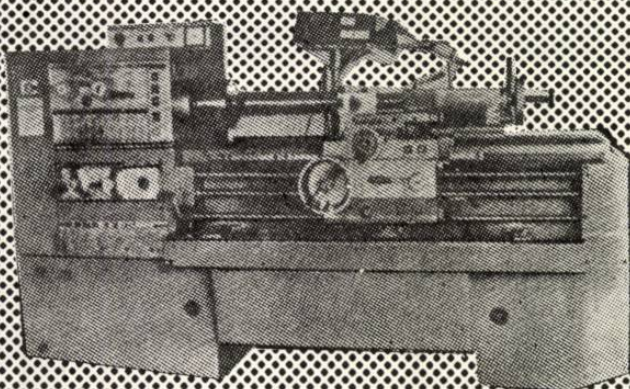

INTREPRINDEREA DE STRUNGURI „SARO” TÎRGOVIȘTE:

Produce începînd din anul 1973
noile tipuri de strunguri auto-
mate SARO 16 și SARO 25.

Pentru fabricile de rulmenți
sînt produse de asemenea strun-
gurile de mare precizie SAXR.

În același timp, noua întreprindere țîrgovișteană fabrică în serie strungul normal SN 710.

NAPOCA

GARNITURA NAPOCA, PRĂDUSĂ DE I.P.L. CLUJ, RĂSPUNDE CELOR MAI ÎNALTE EXIGENȚE ALE SOLICITANȚILOR.
SE EXECUTĂ CU FURNIR DE NUC, LUCIU OGLINDĂ.

Restaurantul — motel „La calul bălan”

Restaurantul — motel „Buda”

VIZITAȚI, ÎN ORICE SEZON

— RESTAURANTUL — MOTEL „LA CALUL BĂLAN”, situat pe malul lacului Buftea vis-a-vis de Studioul Cinematografic București, la numai 20 km de centrul capitalei;

— RESTAURANTUL — MOTEL „BUDA”, așezat la km. 19, pe șoseaua București-Alexandria, în pădurea de pe malul Argeșului.

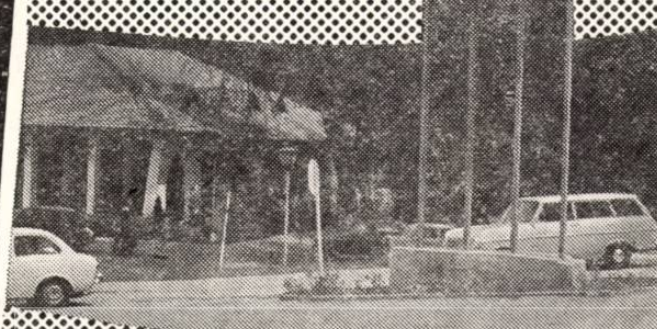
Aceste unități vă oferă:

- camere confortabile, cu încălzire centrală;
- preparate de bucătărie românească, specialități de grătar, preparate de cofetărie, răcoritoare, fructe;
- locuri de petrecere în aer liber, spații de parcare, spații special amenajate pentru jocul copiilor;
- posibilități de amplasare a corturilor Dv. sau a celor pe care, la cerere, unitățile vi le pot pune la dispoziție.

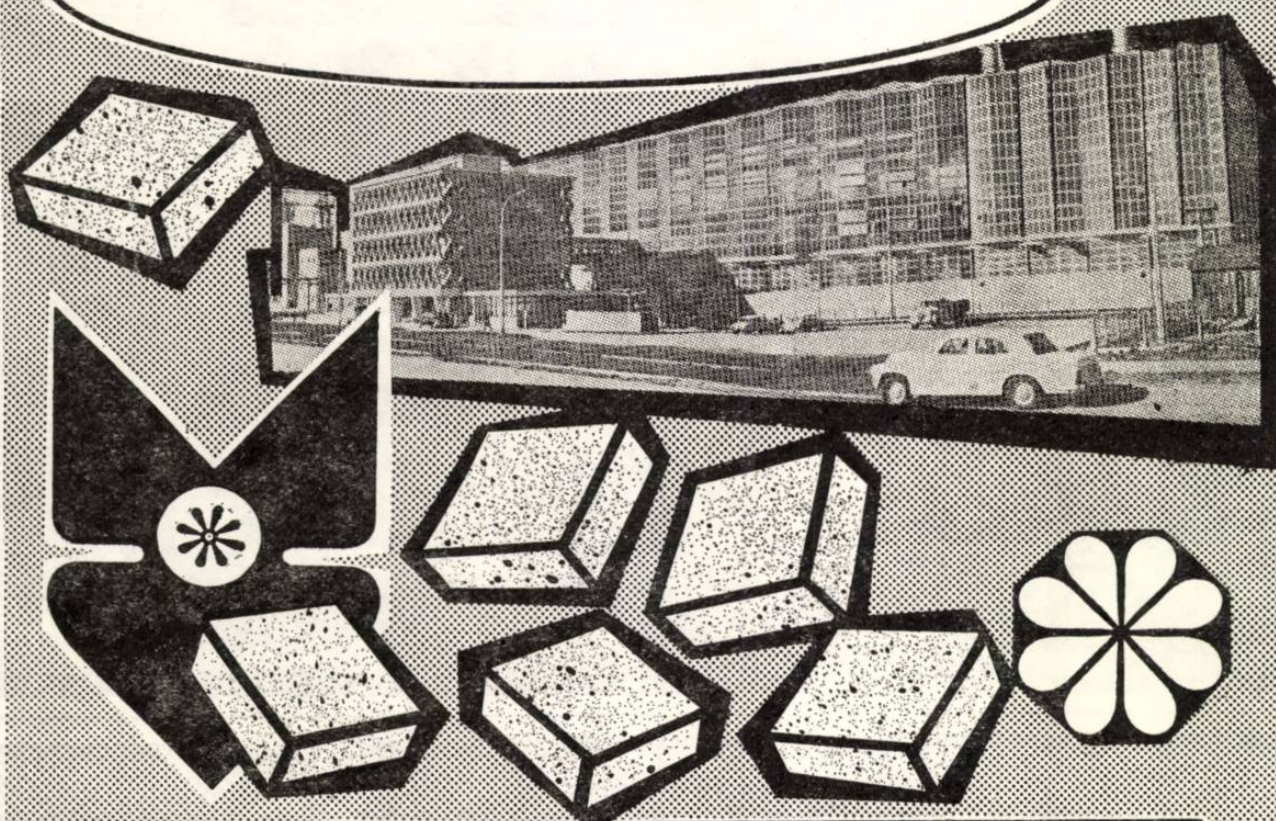
RESTAURANTUL — MOTEL
„LA CALUL BĂLAN”

RESTAURANTUL MOTEL
„BUDA”
VĂ AȘTEAPTĂ

FABRICA DE ZAHĂR BUZĂU

În Buzău ce cunoaște o dezvoltare industrială din ce în ce mai complexă, alături de celelalte unități industriale, la 1 iulie 1965 a luat ființă Fabrica de Zahăr, sub îndrumarea și controlul Ministerului Industriei Alimentare.

Fabrica a intrat în probe tehnologice în anul 1967 și a început să funcționeze efectiv în anul 1968 când, deși în prima ei campanie și la numai câteva luni de la intrarea în funcțiune, a atins capacitatea maximă de prelucrare, reușind să livreze numai în perioada octombrie-decembrie 25 000 tone de zahăr.

Se valorifică producția de sfeclă de zahăr din județele Buzău, Vrancea, Ialomița și Brăila; din peste 150 de cooperative agricole de producție.

Descărcarea, stocarea și transportul intern tehnologic al sfeclei sînt asigurate printr-o mecanizare totală.

Fiecare secție are un tablou pentru măsură, comandă, reglare și semnalizare.

Procesul tehnologic — extrem de complex — este dirijat de muncitori, ingineri și tehnicieni bine pregătiți, destoinici, vrednici.

Merită să fie dați ca exemplu operatorii chimici PANAIT STANCU și STAN DUMITRESCU, turbinistul ION ENACHE, fierbătorii NICOLAE NEAGOE și STELIAN DINU, lăcătușii MIRCEA GOGAN și VASILE TĂNASE, maiștrii ION STAN și CONSTANTIN PÎSLARU.

Fabrica întreține relații comerciale cu 16 țări, care apreciază calitatea zahărului de Buzău.

Toate acestea fac ca Fabrica buzoiană să fie o realizare de prestigiu, de înalt nivel tehnic, una din importante și modernele obiective ale industriei zahărului din țara noastră.

Dacă cineva ar avea astăzi destulă răbdare și suficientă imaginație pentru a revedea dintr-o perspectivă strict documentară întreaga memorie a peliculei imaginată în transparențele de celuloid, omenirea ar avea la îndemână sa cel mai fascinant manual de geografie din câte și-ar fi putut imagina vreodată. Uriaș atlas în imagini mișcătoare, cuprinzând portretele subiective ale unei lumi în mișcare, cinematograful ar reuși să înlocuiască astfel Baedekerul nostalgic al îndepărtatelor noastre copilării prin iluzia, infinit mai promițătoare, a marelui voiaj, în forma unui caleidoscop tehnicilor. Truffaut măturase undeva ca a vizitat Hollywood-ul urmînd pas cu pas itinerariul propus de „Sunset Boulevard”-ul lui Billy Wilder și acesta a fost, probabil, cel mai complet dintre traseele pe care și le-ar fi putut vreodată imagina cineva care ar fi dorit să străbata uzina de vise dintre Santa Monica și Beverly Hills. Dacă astăzi un american de rînd ar dori la rîndul său să cunoască adevărata fața a Parisului, așa cum se înfățișează ea privitorilor la fiecare pas, e foarte puțin probabil ca va reuși să o facă urmînd traseele binecunoscute ale ghidului Michelin, trebuind să recurgă mai degrabă la portretele subiective dar mult mai adevărate pe care cinematograful le-a făcut de-a lungul timpului, marelui oraș. Iar dacă filmele lui René Clair, „Sub acoperișurile Parisului” și „Parisul care doarme” rămîn și astăzi oglinzile tulburătoare ale unei capitale unice prin spiritualitatea ei profundă, e poate tocmai pentru ca ele au reușit să restituie imaginea romantică a aceluia amestec de parfum și legendă, la care zecile de ghiduri ilustrate au încercat mereu, dar inutil, să ajungă.

De la Metropolis la Alphaville

Apropierea cinematografului de cetatea urbană rămîne probabil în primul rînd legată de apariția cinematografului într-un moment în care orașul, ca expresie concretă a dezvoltării industriale, concentrase deja în structurile sale cele mai acute și cele mai complexe aspecte ale vieții sociale. Descoperind, deci, în aceste cetăți ale lumii moderne teatrul unor contradicții care prelungeau acum, la scara societății, problematica individuală a personajului-erou, cinematograful a început prin a deschide larg, spre stradă, ferestrele unei camere între pereții căreia zbaterea neputincioasă a omului însingurat nu mai putea avea acum semnificație și nici ecou. De la Metropolis la Alphaville, adică de la cetatea imaginată a unei lumi dominată de obsesia distrugerii valorilor umane în universul demențial al roboților și al Mașinii, așa cum fusese el imaginat de Fritz Lang cu aproape 50 de ani în urmă, și pînă la cetatea imaginată a unei alte lumi amenințată la rîndul ei de o aceeași obsesie a descalificării sentimentului într-un univers în întregime programat, așa cum este cel pe care și-l imaginează astăzi Godard, orașul va apare mereu în filme ca o imensă cutie de rezonanță a condiției umane, oglindă sensibilă și ecou al raporturilor pe care omul le întreține cu societatea și cu lumea înconjurătoare.

Atunci cînd Joyce asociase în construcția monumentalului său roman „Ulyse” diferitele forme urbane ale pereților caselor, edificiilor publice și mijloacelor de comunicație cu cele ale organelor corpului omenesc, paralela subtilă era destinată să-i permită scriitorului a extrage legătura profundă dintre Ithaca de altădată și Dublinul de azi, creînd astfel sentimentul unei unități profunde, care tra-

FILM

ORAȘUL DE CELULOID

versează istoria în tot ceea ce are ea mai esențial. Cîteva decenii mai tîrziu, Alain Robbe-Grillet va relua procedeul, și filmele sale, proiectate într-un decor de geografie exotica redată cu perfecțiunea ultimului amanunt, vor impune structura unui model unic, care leaga printr-un sistem al asociațiilor vizuale, lumea spirituală a personajelor de configurația topologică a marilor orașe (Istanbulul din „L'Immortelle” și Amsterdamul din „Trans-Europe-Express” în labirintul cărora ele evoluează în căutarea unui dram.

Kierke și Antonioni

Sesizînd divorțul din ce în ce mai evident dintre perfecțiunea accelerată a noii lumi industriale și modelul de tip arhaic după care continuau să funcționeze mecanismele spirituale ale omului tradițional, poezii expensioniste Trakl și Kierke și-au manifestat primii, la începutul acestui secol, oroarea față de imaginea tentaculară a orașului modern. La rîndul său, Antonioni va simți el însuși, în zilele noastre, forța dramatică a acestei fisuri și nu întîmplător el avea să declare că în „Noapte” a încercat să arate condiția unor personaje incapabile să se înalțe pînă la frumusețea arhitecturală a lumii moderne în care trăiesc. Nevrozele complicate ale Giuliei din „Deșertul roșu” sînt puse mereu în contrast cu formele limpezi și frumusețea austeră a civilizației industriale. Povestea filmului o poartă pe eroină mereu între o Ravennă a trecutului de care se simte atît de aproape și o Ravennă a viitorului pe care nu și-o poate încă asuma. Dar poate că cea mai tulburătoare metaforă a orașului care trebuie să se despartă de imaginea familiară a mitologiilor tradiționale, pentru a îmbrățișa chipul nou și încă străin al unei cetăți moderne, ridicată pe ruinele vechilor amintiri, o regăsim în filmul pe care Fellini l-a închinat Romei într-o emoționantă și patetică mărturisire pe care artistul o face astăzi orașului primelor sale iubiri.

Drumurile nu mai duc la Roma

Conștient că trecutul este condamnat să dispară nu numai pentru că odată cu timpul el va sfîrși prin a fi uitat, dar și pentru că este din ce în ce mai puțin înțeles, Fellini caută în această amplă reconstituire a vechii cetăți legendare răspunsul la una dintre problemele centrale ale lumii moderne și anume „cum poate fi împiedicat trecutul să dispară sub ochii noștri și care este locul istoriei din perspectiva impetuoasă a marșului către progres”. Iar cheia filmului trebuie căutată în acea scenă în care, la o încredinșare de străzi, acolo unde se termină lumea veche a mahalalelor romane, populate de pitorescul filmelor neorealiste („Roma, oraș deschis” și „Pausa” lui Rossellini), începe lumea nouă a uriașelor autostrăzi prin care și anunță intrarea în oraș lungile convoaie de automobile din

„Opt și jumătate”. Ca într-o paradă triumfală a cuceritorului modern, privirea aparatului aleargă deznădăjuită de la un capăt la altul, incapabilă să descopere poarta către cetatea Romei de mine și incapabilă în același timp de a regăsi vechiul drum către Roma micului infern. Iar dacă filmul lui Fellini are meritul de a ne oferi astăzi portretul nostalgic pe care un artist îl face într-un anumit moment al vieții bătrînului sau oraș, încercînd să-și retrăiască astfel propriul sau trecut în mitologia derizorie a unei lumi care moare, povestea eroului din „Medium Cool”-ul lui Haskell Wexler, care va descoperi dintr-odată reversul dramatic al imaginii orașului în care trăise pînă atunci hazlie și absent, capătă, prin profunzimea analizei critice, accente mult mai patetice și mai tulburătoare.

Bilciurile deșertăciunilor?

Introducînd deci, Chicago-ul pe scena cinematografului mondial, filmul propune, dincolo de portretul marelui oraș, imaginea unei generații adulte americane, uimită în fața dereglărilor pe care le-a hrănit și le-a tolerat. Și din acest amestec grotesc de prohibiție și gangsterism, bogăție și violență, abatoare și zgîrie-nori, uriașe steak-uri și sublime melodii de jazz care alcătuiesc de 50 de ani încoace lumea Chicago-ului și inima vie a Mendle-West-ului american, se naște acum nu numai imaginea fascinantă a marelui spectacol, dar și una dintre cele mai lucide și adînci analize sociologice pe care le-am văzut vreodată pe ecran. „Cowboy-ului de la miezul nopții” al lui John Schlesinger va propune la rîndul său reversul acelei imagini mincinoase care e mitul strălucitor al marelui oraș american pentru a demonstra că, dincolo de aparențele seducătoare ale New York-ului de astăzi, se ascunde fața rece, ostilă și indiferentă a unei metropole în care totul se vinde și se cumpără, univers absurd al imoralității și degradării sentimentului uman. Lumea comică a lui Harold Lloyd prevestise deja cu ani în urmă, imaginea îngrozitoare a orașului dezlănțuit pe panta ritmurilor infernale, dar într-o epocă în care New York-ul mai însemna încă doar Fifth Avenue și spectacolul de pe Broadway, lumea prefera să încea în hohote de ris prevestirea alarmantă a primelor sale semnale. Dar astăzi, după ce a prezentat, rînd pe rînd, orașe răscolite de istorie și orașe moarte aruncate undeva în afara timpului, orașe care aleargă în căutarea unei mitologii și orașe care vor să se elibereze de ea, cinematograful vine, în sfîrșit, să ne ofere acum o nouă imagine: cea a marilor metropole devenite uriașe bilciuri ale deșertăciunilor umane, pentru a atrage astfel atenția oamenilor asupra orașelor care se scufundă lent dar inexorabil în luxul frenetic al societăților de consum.

E. C.

„Din ochi lăcrămînd pe cîmpii alergînd de toți întrebînd“

Inscrierea de obicei a Vitoriei Lipan în celebra familie a eroinelor impunătoare prin curaj, voință, perseverență, spirit de răzbanare (de tipul Vidrei lui Hașdeu, Ancăi lui Caragiale, Doamnei Clara a lui Davilla, chiar Chiajnei lui Odobescu), reduce în realitate dimensiunile personajului. Mai mult decît o variantă literară a aceluiași tip, Vitoria Lipan ne apare ca un simbol, tinzînd către locul mitic, universal, de întîlnire cu Antigona lui Sofocle — și aceasta pentru că personalitatea ei, traversînd cele trei momente distincte ale romanului lui Sadoveanu, ilustrează un destin întîmpinat cu o forță morală de neuitat.

În mintea eroinei acțiunile omului sînt clasate în două categorii sub titlul „se cuvine“ și „nu se cuvine“ — și sînt aprobate sau condamnate în raport cu gîndul în care respectă sau nu rînduiala. În virtutea acestor legi consimțite, deși se grăbește pe drumul apucat în căutarea lui Lipan, Vitoria nu poate refuza invitațiile la cumețria și nunta apărute succesiv în calea ei, pentru că nu se cuvine să strici plăcerea celor care vor să cinstească pe drumeji și să-i ospăteze... Aceeași datorie față de obicei o determină să nu-și afle tihna decît după ce face sofului găsit slujbele rînduite pentru liniștea sufletului. („Deși aceasta era pentru dînsa ziua cea mai grea și se zbuciuma ea singură mai mult decît toate ostentivitățile, se socotea destul de mulțumită.“)

Dar Vitoria nu cunoaște datorie față de tradiție — la care obligă și autoritatea opiniei publice — marea ei frumusețe

morală stă în acel sentiment al datoriei față de propria-i conștiință, care la început o mîină în căutarea lui Lipan („N-am să mai am hodină cum n-are pîrăul Tarcăului pînă ce l-oi găsi pe Nechifor Lipan“), pe parcurs o conduce statornic, iar în final dictează luciditate în durere (zilele ei vor fi de acum „cu naur“).

„Avea de căutat, de găsit, de rînduit. De plîns, a plînge mai pe urmă. Acuma n-are vreme.“

Ceea ce conferă figurii Vitoriei marea sa forță este morala ei justițiară, de o intransigență care o situează mai aproape de lumea pătimășă a talionului decît de blîndețea și răbdarea creștină. „Dacăș putea să-l lovesc și eu cu același baltag, în locul unde l-a pîlit el pe Nechifor Lipan, m-aș simți mai ușurată“ — spune Vitoria. Atitudinea nu este străină de spiritul popular. Există variante ale Mioriței — ca de pildă cea culeasă în Transilvania — în care se invocă pedepsirea cu asprime a ucigașilor.

S-a spus despre Vitoria Lipan, și pe drept cuvînt, că întrunește într-o sinteză superioară calitățile, însușirile omului din popor: energia, capacitatea de voință, istețime, intransigență, mîndrie, tenacitate, etc. Nu s-a insistat însă îndeajuns asupra poeziei personajului, care începe numai exterior „cu acea frumusețe neobișnuită în privire“ a femeii care nu mai era tînără, dar ai cărei ochi „luceau într-o ușoară ceață în dosul genelor lungi și răsfrînte în cîrligăse“. Această poezie ține mai ales de structura intimă a Vitoriei.

Alternanța aceasta rară de asprime și blîndețe, la care se adaugă împletirea de

siguranță și timiditate, independență și conformism, complică în poetic personajul.

„Omul acela“ al Vitoriei, Nechifor Lipan, este de fapt pilonul invizibil al acțiunii romanului. El deschide — prin evocarea Vitoriei — cartea, și se încheagă prin acumulare de date pe parcursul ei, impunîndu-se prin acea vitalitate, voinicie, care face și caracteristica ciobanului „ortoman“ din Miorița. E o figură deosebit de vie, trăind în paginile cărții care-i statornicește prezența pe tot parcursul romanului. Pe unde trece, oamenii nu-l uită și Vitoria auzea în tot locul „vorbe vii“ despre dînsul.

Această dragoste a Vitoriei, de o mare poezie îndoliată, întreține un dialog dincolo de moarte cu cel pierit. Uneori acesta răspunde întorcîndu-și fața — ca o aprobare și răsplată cînd femeia se întîlnește cu spiritul lui; altădată, sentimentul vinei, datoriei neîmplinite, împiedică întîlnirea, bărbatul rămîne întors cu spatele.

Pe terenul unei alcătuirii mecanice s-au comparat de fapt două lucruri diferite: starea lirică a ciobanului în fața prevestirii morții, cu odiseea — epica evident — a celei care pornește pe urmele bărbatului pierit și pe care de altfel ciobanul din Miorița o și prevedea în imaginea femeii: „Din ochi lăcrămînd/Pe cîmpii alergînd/De toți întrebînd...“

Vitoria reeditează de fapt zbuciumul căutării, comunicîndu-ne mereu și mereu emoția vîersului baladei dar și nostalgia muzicală a dăruirii totale pentru un principiu suprem.

OVIDIA BABU

CURIOZITĂȚI

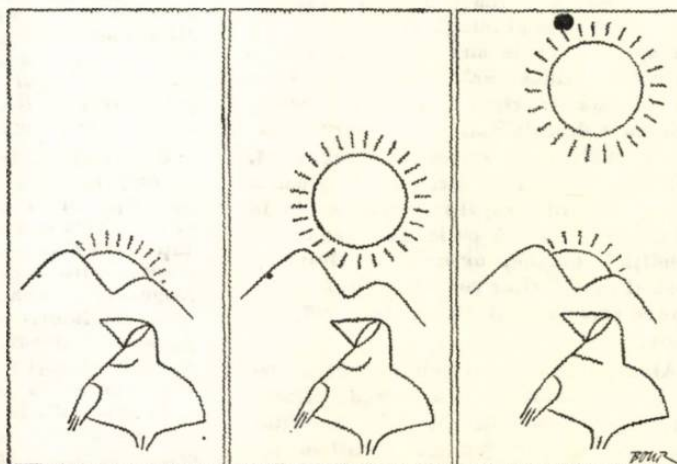
• *Cele trei vîrste ale Oceanului Atlantic.* După cum s-ar putea crede, Oceanul Atlantic ar trebui să aibă aceeași vîrstă în tot cuprinsul său. Ori, după cum s-a descoperit destul de recent, zonele situate în extremitatea orientală a oceanului sînt cu mult mai tinere decît cele situate în extremitatea occidentală.

Comparîndu-se această dată cu vîrsta care a fost atribuită părții de Ocean Atlantic situată în largul coastelor orientale ale Statelor Unite ale Americii, vîrstă obținută în urma datării fosilelor conținute în sedimente și a stratigrafiei fundului oceanului, s-a stabilit că acesta este „ceva“ mai bătrîn și anume cu circa 45 de milioane de ani.

Cum se poate, deci, ca același ocean să aibă într-o parte o vîrstă, iar în partea opusă o alta, cu 45 de milioane de ani mai mare?

Ținînd seama de studiile și descoperirile efectuate în ultimii ani s-a putut stabili că, de fapt, Africa și America n-au format niciodată un singur continent. Totuși, vîrsta fundului oceanului ar trebui să fie aceeași pe ambele coaste ale Atlanticului.

De unde concluzia că „bătrînul“ și în același timp „tînărul“ Ocean Atlantic are nu mai puțin — pînă în prezent — de trei vîrste: 110 milioane ani în apropierea platoului continental african, 115 milioane ani în largul coastelor orientale ale S.U.A. și numai ...80 milioane de ani în Marea Caraibilor.

POEZIE

POEZIE

GEORGE DAN

Lumina ochilor

— Ochiule mai scump decît lumina
ochilor,
săltîndu-ți pururi pleoapele de-azururi
cu genele de riuri și pîriuri
pe sub sprinceana verde a Carpaților —
o lacrimă de singe-ți umple fața,
de lingă Tisa pînă-n Delta Dunării,
o lacrimă cit Marea Neagră!
Ce morți nerăzbunați din lumea toată
și-au plîns pe noi diluviul ochilor,
deodată?
Ori, poate, orbitele ocnelor de sare
fierbinte
și-au adus, de Marea Sarmatică, aminte?
Ori, poate, bacia de piatră ai Carpaților
stringîndu-se munte lingă munte,
roată,
și-au dus la gură buciumele norilor
doinîndu-și dorurile și bocetele toate,
de podidîră viiturile pe riuri schimbate
în Dunări de lacrimi revărsate?
Ori, poate, ne răscumpărăm prin suferință
păcate vechi din vieți uitate?
— Ochiule mai scump decît lumina
ochilor,
cu lacrima ce-ți umple fața
plîng toți părinții duși în sarea
pămîntului

și-n miera roiturilor albe din salcîmi,
și plîngem noi, și plîng copiii,
și plîng toți nenăscuții noștri...
Noi, mina celor de astăzi,
vlăstare vii din rădăcina lui ieri,
pentru mugurii celor de mîine —
să ștergem lacrima cea mai amară
pe care o simțim în aer, apă și piine,
să facem să-ți ridă iarăși lumina,
Ochiule mai scump decît lumina ochilor,
Țară!

TRAIAN REU

Prezență

Eroi suiți din flăcări nemiloase
Trecuți din brazdă-n trunchiu-acestui
veac
Sau modelînd pe nicovale timpul
Și năruind atac după atac

Strămoșii mei îmi ard solemn în singe
Din macii presărați peste cîmpii
Cu-ntoarse coase viscolite-n unghii
Și juguri frînte-adînc, la căpătii.

De unde vin ei e-nceput de țară
Și-nsemnul demnității în pămînt.
Stejarii cresc din oasele lor albe
Sub purpura din steaguri — legămînt.

Îi simt suind în cîntec lingă mine
Spre vîrsta rodiilor și-a luminii
Și-mi dau vitejii inima lor mare
Purificată în aroma pîinii.

LUDMILA GHIȚESCU

Dimineață

Soarele luminează în frunze.
Sînt dimineața albă
și culorile cîntă-n mine.
Omul își risipește sufletul
darnic în pupilele mele,
soarele se-ncheagă-n conture citadine
și-i simt degetele,
cum îmi mîngîie inima...
Dimineața mea e o haltă a luminii.
Dorule, călătorule,
de pleci în depărtare
spre galaxiile din soare-răsare,

adu-mi pe aripi
de păsări călătoare
aroma ce
niciodată nu moare.

Și cînd vei veni, dimineață,
cu rouă și aburi de ceață
plivește și smulge
tot ce crește pe al florilor singe,
și fă foc mare,
în cîmp la mijloc
și dă buruienilor foc.

TEODOR FRÎNCU

Columna lui Badea Cîrțan

Ce am putea face pentru Măria Ta,
Bade Cîrțan?
Acum ți-am adus
Columna cu dacii acasă
Și regele lor Decebal,
Încălțat cu opinci
Și cu tîmplele-n barbă.
Tu ai adus-o în ochii-ți de foc
În alt veac în țară.
Înaltă ca sufletul tău
Așternut peste calea din Vama Cucului,
Și-a dorului

Bădiță, Bădiță!
Cu gubă mioritică
Obosit de duhul cărților —
Odihnește-te sub columna românească
Acum acasă,
Adusă pe drumul opincilor,
Măriei Tale,
De-o țară rotundă.

IULIA HAȘDEU

Născută la 2-14 noiembrie 1869 în familia savantului român Bogdan Petriceicu Hașdeu, Iulia va fi cea de-a patra generație succesivă de oameni de litere din neamul Hașdeu (sau Hașdeu, ori Hîzdeu) Alexandru, Tadeuș și Bogdan, dintre care tatăl ei s-a inseris în moștenirea culturală a poporului nostru ca figură proeminentă în literatură, dar și în istorie, filologie comparată, lingvistică. Portretul ultimei descendente este încadrat de o aureolă mitică, făurită — în parte — din dragoste părintească, nădejdi spulberate și regrete, căci lucrările literare ale Iuliei Hașdeu au apărut postum prin grija lui Bogdan Petriceicu Hașdeu. Pe de altă parte, fiind în limba franceză, volumele publicate s-au adresat de la bun început doar unui cerc restrîns de cititori și numai ecoul lecturilor s-a împrăștiat în cercuri largi.

Prestigiul și autoritatea tatălui au umbrit, fără voie, profilul Iuliei Hașdeu aruncînd un semn de îndoială peste afirmațiile categorice și entuziaste ale părintelui, și numai trecerea timpului a lăsat să se decanteze valoarea intrinsecă a volumelor de *Oeuvres choisies* par Julie Hașdeu: sînt scrieri cu accente ale talentului autentic, ale imaginației, erudiției și sensibilității autoarei.

Poetă română de limbă franceză, Iulia Hașdeu stă alături de alte două femei celebre care și-au încercat acțiunea spiritului în limba lui Voltaire și Molière: Elena Văcărescu și Anna de Noilles (născută Brîncoveanu); ea însă a rămas un zbor frînt, talent în cristalizare, un mugure ce abia se deschisese cînd pete de sînge pe batistă au destăinuit veredictul unui destin înlănțuit.

Figura Iuliei Hașdeu a fost și va rămîne legată legendar de cea a unui copil pre-

coc: la trei ani și jumătate se iscălise pe cărți, la patru ani seria și conversa în trei limbi; la opt ani își dăduse particular examenele cumulate pentru cursul elementar, în același timp luînd premiul întîi la conservator la clasa de armonie și canto. Copiii de vîrsta ei își pregăteau examenele de clasa a IV-a, pe cînd Iulia absolvise deja clasele a VI-a și a VII-a cu premiul întîi cu cunună. Din anul 1881 copilul-minune își continuă studiile la Paris ca bursieră a statului român — la liceul Sévigné și apoi la Sorbona obținînd calificativele maxime; continuă particular lecțiile de canto cu tenorul M. Lawers și orele de pictură și desen în atelierul pictorului Maillart — profesori entuziasmați de talentele cu care este înzestrată fata de la Dunăre. Sfaturile și rugămintele părintești sosite de la București: „să nu uiți niciodată că te numești Hașdeu“ — nu au însemnat pentru Iulia impunerea unor eforturi, ci sînt expresia încrederii pe care o avea Hașdeu în inteligența leșită din comun a fiicei sale: „Sper, Lilic_uțo dragă, că tu nu vei dezminți încrederea tatălui tău“; nu o va dezminți: în liceu fiind, i s-a propus colaborarea la alcătirea unor ediții asupra clasicii, pentru școlari; la 18 ani Iulia Hașdeu își pregătea teza de doctorat: „Philosophie populaire des Roumains: logique, psychologie, métaphysique, éthique et théodicée“ (Filozofia populară la români: logică, psihologie, metafizică și teodicee), iar profesorii dădeau asigurări că-și va lua doctoratul în numai doi ani.

Dar timpul era greu de drămuît, mai ales cînd pe masa de scris — neștiute de nimeni — se iveau tot mai multe pagini de jurnal poetic... Erau paginile orelor tirzii din noapte, poezia romantică a adolescenței ce depășește eul... În muzicalitatea cuvintelor, în întrebările lăsate parcă numai și numai filei albe, este o candoare sufletească nealterată... B.P. Hașdeu mărturisește că nu a știut de preocupările literare ale Iuliei decît în vara anului 1887: „Ce n'est pas qu'au mois d'août 1887 que j'ai appris pour la première fois l'existence de certains cahiers que ma fille gardait soigneu-

vement et dans les quelles elle écrivait au fur et à mesure sa prose et ses vers.“ Cei din jur nu cunoșteau efortul întreit pe care-l depunea adolescența Iulia Hașdeu, prea mult aplecată asupra biroului de scris, și nici prețul acestor eforturi: dureri de cap, de piept și picături de sînge pe batistă. Ori, clima umedă a Parisului este necruțătoare cu suferinzi de tuberculoză: vîntul le răpește suflarea cum smulge copacilor frunzele. Poeta se simte însingurată.

Amenințarea morții a luat biciul timpului în mînă dar în pofida stării sănătății ce se înrăutățea cu fiecare zi, anii 1886 și 1887 au fost cei mai prolifici lăsînd sute de pagini acoperite cu scris cîteț — versuri, scene disperate din drame și tragedii, cu schițe de decoruri și costume, chiar și cu partituri. Toate acestea au căpătat semnificația efortului suprem, a cîntecului de lebadă pe care cei din jur l-au intuit. Sensibilitatea accentuată de boală, senzația apropierii de capăt — grefate pe o erudiție deosebită au făcut ca Villon, Lamartine, Musset, Hugo să fie asimilați deplin de firea romantică a Iuliei, receptivă la marile valori estetice. Urmează o perioadă fecundă în creații literare; se estompează treptat ecoul anilor de ucenicie, răzbătînd numai în „motto“-uri alese ca prinos poeziilor preferați. Creează sub amenințarea timpului ireversibil și este în stare de o dăruire fără rezerve.

Pe biroul de lucru a rămas un „Cahier de projets littéraires d'une jeune fille de 15 ans“ în care sînt recopiate poezii, povestiri, tirade din dramele istorice originale, subiecte de comedii glume moralizatoare pentru copii, un testament literar, în care cele mai multe dintre lucrări au însemnată data cînd au fost scrise. Poeta se încorda pentru ultimele eforturi; în lumea creată numai de ea pornește să-și pătrundă în gînduri și chemări — iar rezultatul acestor căutări vor fi versuri încărcate de sinceritate: bucuria de a trăi, iubirea, nostalgia pentru vreun colț îndrăgit, pietatea — reflecții adînci, îmbrăcate în jocuri de cuvinte potrivite. Uneori, tumultul sufletesc al autarei răzbate chiar și în meditațiile filozofice; în răgazul atît de scurt al zilei, după pregătirea seminarilor și a temelor, după lecțiile de canto și de pictură, Iulia relua drumul de la observația subiectivă a faptului cotidian pînă la generalizări în perspectiva trecerii timpului — totul convergînd spre înțelegerea la autodezvăluire. Cu cît zborul imaginației se voia mai avîntat cu atît respirația era mai ostenită, pînă cînd hemoptiziile frecvente i-au alarmat pe cei din jur. Nici nu este de mirare: hotărîrea de a nu dezvălui inutil durerile fizice fusese luată.

CRINA DECUSEARĂ-BOCȘAN

POEZIE

POEZIE

DENISA COMANESCU

MIRCEA DINESCU

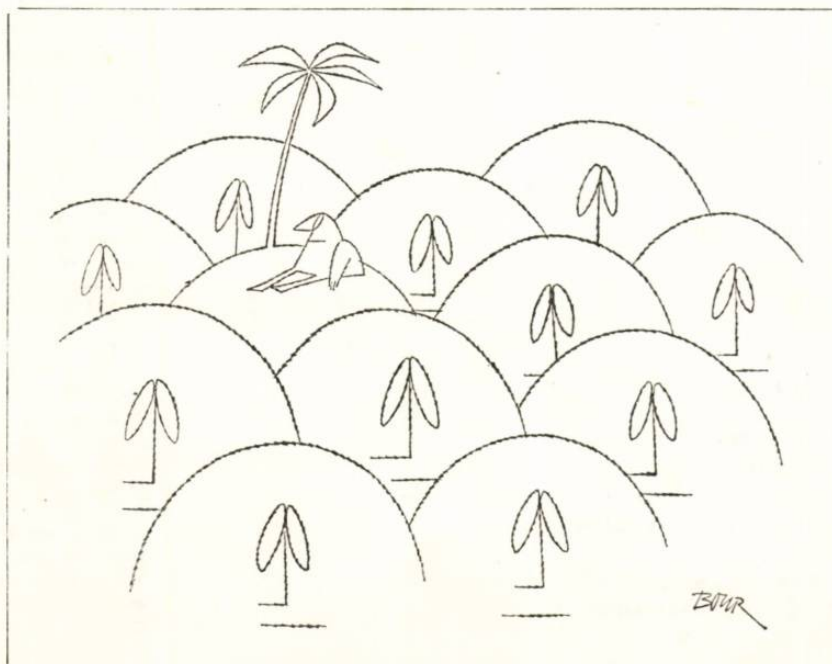
BALADĂ PENTRU CALUL ROȘU

Iubitul meu e-n stele
S-a preschimbat în crin
Iar mierea de-altădată
E ceară-n plin venin
Deși-s pecetluite
Zăpezile în veci
Tot le mai simt oglinda
Lucind în clipe seci
Nu este crinul rece
Cel ce m-atrage acum
Cădelnițează vinul
În trup și mă supun
Iar calul ce mă poartă
Cu brațu-mi drept zăbală
Are crăpată crupa de sîngele-i prea plin
Iubitul meu e-n stele,
S-a preschimbat în crin

ELEGIE

LA TRENURILE RECI

De-ai adormi iubito pe linia ferată
îmbujorate trenuri te-or ocoli tiptil
din ceruri au să ningă baloturi mari de vată
vor fi beții de rouă, se va dansa cadril
Va mai veni și-un înger din gările înalte
să-ți netezească somnul cu pene de păun
și arbori de sequoia se vor planta în halte
și-n piețe s-or da gratis baloane de săpun
și părul tău de raze va cotropi siberii
să sfîrșie zăpada pe capete de struți
și-apoi în reci cazarme cu genele-ai să perii
obrazu-ascuns în pernă al plîșilor recruți
Dar tu n-adormi iubito pe linia ferată
trec trenuri îmbîcsite de zgură și de clor
și nici nu știu ce-nseamnă un trup frumos de fată
și-ncep atunci de milă să plîng în urma lor

POEZIE

SERGIU DAN

Desen de Margareta Sterian

RUGĂCIUNE LA ORA 8

Seară ca un steag desfășurată
aplecă steaua cerului mîhnită
peste somnul greu al acestui ținut
pe resemnarea acestor ape stătute
pe visul înghețat al zidurilor
pe suspinul acestor pietre bolnave
în viața toată ascunsă și departe

Trimite surpriza trenurilor în gări
arată marșul oștilor în munți
alungă valsul umbrelor din baluri
împiedică naufragiul pe Atlantic.

Nu o uita, rogu-te, nici pe fraulein Else
vilegiaturistă palidă din altă țară
neplînsă înecată în Bistrița la 1920

Nu-l uita nici pe Vasile argatul
soldat spintecat eroic
doarme acolo pe dealul Cozla
frumos cu fața spre răsărit.

aprilie 1927.

NUNTA

Suspîn secret în purpura draperiilor
crinul trupului pierdut în neagră catifea,
deslănțuită noaptea părului — doliu intim —
suspendă prin salon ca pe-o mireasă, inima
Floare nupțială, vis absolut!
Taci în care aducere aminte?
Fraged alfabetul simțurilor căzut:
Sună, sună cîteva cuvinte.

sept. 1927

POEZIA TINERELOR GENERAȚII

Efflorescența poeziei tinere a continuat în chip miraculos în deceniul șapte și începutul deceniului opt, cînd putem înregistra un număr impresionant de talente. Să-l amintim în primul rînd pe Adrian Păunescu care de cîteva ani încoace e protagonistul poeziei patriotice și politice, o conștiință ardentă în slujba idealurilor noastre naționale. El e continuatorul cel mai fidel și mai prestigios al atitudinii promovate de Labiș. În poemele sale impetuoase, în care simțim parcă o undă proaspătă venind din depărtările istoriei, bate totodată cu putere pulsul epocii contemporane.

Printre poeții de viziune Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, George Alboiu, este și Gheorghe Pituț. El s-a definit mai ales prin *Cine mă apără* și *Ochiul neantului*. Înrudit, pînă la un punct cu Ioan Alexandru, Gh. Pituț vede lumea de undeva dintr-o largă perspectivă, cu privirea și neliniștea întristată patetică a unei sensibilități de profet și psalmist pentru care lucrurile acestei lumi, ființa însăși, stau sub zodia inexorabilului. Cu elemente specifice din ethosul și lexicul transilvan, poetul construiește o lirică de mari și grave înțelesuri, de adîncă angajare față de condiția sa ca om și ca artist. Inegal pe alocuri, el cucerește prin seriozitatea mesajului existențial și etic totodată.

La Nicolae Prelipceanu, temele lirice fundamentale sînt filtrate printr-o subtilă textură poetică, printr-un joc aluziv de mare finețe. Domină un sentiment al impresionantiei dialecticii dintre existent și neant. Adept al invenției metaforice, el combină imaginea curentă cu cea surprinzătoare, noțiunea abstractă cu termenul mitologic sau livresc, într-o derulare prozodică parcă fără efort, unde dicteul automat slujește totdeauna intenția artistică.

Ileana Mălăncioiu, Cezar Ivănescu și Mihail Ursachi se situează sub semnul unei poetici de hieratism și inițiere simbolică. Poemele Ilenei Mălăncioiu ne oferă un adevărat roman simbolic al iubirii, o iubire ce trebuie privită ca o dramă a nevoii de comunicare și de comuniune a unui eu ce trăiește cu intensitate lingă abisurile existenței și caută să fugă de ele. Versurile ei au ceva din fiorul ce se degajă din folclorul magic.

O poezie de cutremur pascalian scrie Cezar Ivănescu atît în volumul *Rod* (1968) cît și în poemele publicate ulterior și versuri ca acestea indică vocația sa: „Ce tremurător / e degetul acesta pe care-l duc la tîmplă! / Ce nesigur / e omul acesta pe care-l plimb cu mine!” Sau: „Fața mea, supusă la cite n-a fost peste zi! / Ca untdelemnul au curs pe ea / Vorbe, risete și plinsete. Noapte, te invoc! / Vin acasă. Și cînd toți dorm / Mă trezesc în fața mesei și-a hirtiei albe. / Blîndă hirtie! tu-mi ești ca o mască / Pe care o scot de pe față, / Și pe spatele căreia îmi scriu viața. / Curată mască! tu, nu-mi spui nimic. / Degeaba

fața galbenă de încordare / Zic o vorbă:
între perfecțiunea vieții / Și a morții un
vierme cînt un cal saltă, / Între perfec-
țiunea vieții și a morții / Un vierme
cînt un cal mișcă, și-apoi tac... / Acest
cîntec nu e altceva decît / O întrunire de
voci care mă apasă“.

Mihai Ursachi e un poet derutant prin
solemnitatea sa de sacerdot și trubadur
totodată, minat de multiple curiozități
intelectuale și de nenumărate formule
prozodice și de expresie, adoptînd apoi
tonul dezinvolt și detașarea ironică (mai
cu seamă în volumul *Poezii*, 1972). Un
exemplu (Orașul metafizic): „Orașul
acesta e construit din idei, / fiecare din
cărămizile sale e o noțiune. // Deci pe
Bulevardul Terțiului exclus / la demon-
strația cu numărul 77, silogismul / Bar-
bara, figura întâi, / aici locuiesc, într-o
mare și veche dilemă / din care nu ies
niciodată“.

Poezia Angelei Marinescu ne menține
în spațiul unei senzualități feminine de
o rară autenticitate, unde subzistă însă
și intuițiile candorii și ale suavității.
Metaforism disonant și simplitate; scurte
izbucniri în transcendența emoției.

Ioanid Romanescu a debutat în 1966
cu placheta *Singurătatea în doi*, relevîndu-
se un poet dinamic, de o vibrantă
conștiință etică și estetică. Scria inscrip-
ții fericite, ca acestea: „Prin iarba neagră
a părului tău, răzvrătită, / trec zilnic
vînturile privirilor mele. // Vai, ție,
femeie iubită! / de colbul nenorocului
meu, / cite fluvii vor trebui să te spele...“
Pe urmă, poezia sa a deprins limbajul
îndrăzneț (*Aberații cromatice*), dar fără
a părăsi de tot liniile clarității. Un
echilibru între tendințele extreme dă
plenitudine și frumusețe poemelor din
volumul *Favoare* (1972).

Cu mijloace simple, modern ca atitu-
dine, Petru Popescu e un cîntăreț al
vieții citadine pe care o cunoaște organic.
Dar poezia sa, degajată, lucidă, a cîști-
gat treptat teritorii de largă semnificație
umană, tinzînd spre expresia concen-
trată, eliptică.

Un poet somptuos, baroc, de o mare
mobilitate imaginativă și stilistică e Dan
Mutașcu, autor prolific, inegal, dar cu
poeme de o certă strălucire.

Cîțiva poeți pe care îi apropie o mai
atență preocupare de virtuțile insolite
ale limbajului modern constituie un alt
capitol interesant al poeziei de azi. E
vorba de Mircea Ciobanu, Virgil Mazi-
lescu, Ion Cocora, Vasile Vlad, Daniel
Turcea, Marin Tarangul, Dușan Petrovici,
Valeriu Pantazi.

Deprinzînd la început lecția barbiană
— stringența ritmurilor și esențialitatea
metaforică — M. Ciobanu a evoluat de
la volum la volum spre un dinamism
interior, spre poezia „pătîmirilor“ obscure
într-un mediu opac ce refuză transfigu-
rarea, elevația. În *Etica*, versul devine
verset, cu o sintaxă aparte, foarte con-
cretizat și adeseori abscons. Transpare
totuși o elegie amară, de nuanță intel-
lectuală, subtil decantată.

Poezia lui Virgil Mazilescu provine din
suprarealism, dar se comportă cu o re-
marcabilă degajare, ferindu-se de vreun
model anume. Și-a creat un instrument
poetic subtil, poemul de proporții reduse,
alcătuit cu alegrețe din liniile cele mai
simple spre a sugera totuși o stare com-
plexă, ciudată, un amestec de ironie și
gravitate, de nonșalanță și umor, de
fantezie și intelectualitate. Deși cu o
activitate restrînsă, poetul deține un loc
privilegiat.

Ion Cocora a publicat pînă acum
Palimpsest (1969) și *Dezlegarea de chaos*
(1973) însă producția sa poetică e mult
mai bogată și de un incontestabil interes
artistic. Poemele sale sînt sinteze de
asociații pregnante și sugestive, revelînd
nu numai plăcerea orchestrației savante,

dar și prezența unei complexe naturi
intelectual-afective, mereu în inițiativă
față de cuvînt.

O prezență lirică interesantă e și
Vasile Vlad. El scrie o poezie de gravi-
tăți și penumbre, în care mișcările fan-
teziei și ale umorului (negru sau numai
nonșalant), ale ironiei și sarcasmului
conferă un farmec insolit expresiei. Elegia
sa atinge adeseori esențele.

Poezia lui Daniel Turcea, autorul
volumului de poeme *Entropia* (1970), ne
amintește de arta Indiei vechi, de acele
temple sau statui nespuse de complicate
atît în aparență cit și în simbolismul lor,
împerechînd senzualul și metafizicul,
sentimentul concretului cu tentația ab-
stracțiunii, a neantului. Ea experimen-
tează la hotarele necunoscutului, dar nu
se rupe de straturile intime ale eului
liric.

Marin Tarangul (*Trenos*, 1968) e capa-
bil să ne ofere evidente produse lirice:
„Cumpăna călărețului lăste umbra ve-
rii. / În cîmpia care tremură pe scări
de lemn / Mîini înnegrite de somn se
ridică. / Semeția aerului încolăcită sus. /
O femeie cîntă în pămînt fuga peștilor /
Cu spini de trandafir în frunte. / Calul
își oprește umbra și o apleacă în iarbă. /
Caldă e coapsa călărețului și drumul
fără țintă. / Singele picură fierbinte. /
Numai copacul obosește flămînd. / Și
soarta se mută în tăcere“ (*Vara*).

Dușan Petrovici (*Lebede ale puterii*,
1972) reface pe cont propriu țesătura
contrastantă a versului modern, neolo-
gistic reușind performanța de a se dărui
cu întreaga-i sensibilitate, remarcabilă,
poemelor pe care le scrie și demonstrînd
astfel că puterea invenției verbale nu
izolează neapărat poetul de sensurile co-
municării. Întrezărim în poezia sa sobrie-
tatea și vigoarea unei conștiințe grave,
adînc preocupată de valurile perene ale
omenescului. Uneori, un ezoterism gra-
tuit.

Valeriu Pantazi (*Estimp*, 1972) cultivă
și el poezia de imagism, însă fără
excese. Se simte bucuria și elanul de a
descoperi lumea și, totodată, miracolul
poeziei: „În teribilul univers dimineața
motoarele peste / cîmpia veche, o pasăre
sălbatecă rupe albul perete. / Mă simt
fericit, alerg la geam: sunt norii și ceva /
departe ca un semn uitat pe care îl
găseam / recunosc deodată nescris marelui
poem / despre grîul crud / și teribilul
univers cum respir aud“ (*Cum respir*).

Emil Brumaru (*Versuri*, 1970; *Detec-
tiivul Arthur*, 1970) se detașează ca o
siluetă singulară în peisajul nostru poe-
tic, îndrăznînd să fie, cu umor și can-
doare (de „înger“), cîntărețul universului
cotidian și prozaic, din care extrage cele
mai suave esențe. Versurile sale au
savoarea fructelor proaspete, dar poetul
nu rămîne numai la descripție. Cu un
gest șăgalnic el trece adeseori în zarea
plină de mister a sentimentelor.

Un grup de poeți formați în climatul
literar al Clujului: Romulus Guga (*Bărci
părăsite*, 1968; *Totem*, 1970), poet de
acută simțire, anxios, care posedă însă
și o intuiție sigură a temelor majore, o
conștiință lucidă a dramatismului condi-
ției umane.

Ion Pop (*Propunere pentru o fîntînă*,
1966; *Biata mea cumințenie*, 1969) scrie
o poezie calmă, larg desfășurată, de medi-
tație filozofică pe marginea unor ele-
mente de obicei cotidiene, obișnuite.
Humor potolît, discursivitate, o melan-
colie ușor înfiorată.

Doina Cetea se află și ea la al doilea
volum (*Culorile începutului*, 1968, *Cu-
tremurul albastru*, 1973) care confirmă un
talent cert, a cărui poezie are virtuțile
sobrietății, dar și limpezile fervori ale
unui vitalism reținut și plin de grație
(„Tu nu cunoști umbra pădurii / Și
imensitatea spațiului / Din care zeii

surîd. / Bucuria și dragostea-s umerii
mei / Aplecați peste-un limpede cer /
Aceiași, printre frunze și noapte / Înlan-
țuți fără teamă de-ntoarceri“).

Prin volumul *Marile Eleusii* (1971)
Horia Bădescu realizează adevărata sa
intrare în poezie, dovedindu-se un subtil
minuitor de ritmuri clasice, în buna tra-
diție a unor mari cîntăreți ardeleni
(Goga, Iosif, Blaga), ritmuri cărora le
dă un suflu și o căldură proprie, nuanțe
lirice de un real farmec („Dar noi vom
trece, ne vom petrece / Pînă la verile,
naltele serile. / Pînă la sfera cu sunet
rece / Linele, plinele veșnic vegherile“).

Dinu Flămînd (*Apeiron*, 1971) e un
constructivist, înălțîndu-și poemele ca
un arhitect de imagini preponderent mo-
derne; materialul e naturist și dă impresia
de trîncie, de lucru ce-și dezvăluie
cu zgîrcenie sensurile misterioase. De o
fantezie împlînzită, poetul trăiește me-
tamorfozele vîrstei tinere, pînă cînd are,
în sfîrșit, „presimțirea căderii /, intuiția
„fisurii“ ce-i amenință existența.

Ion Mircea (*Istm*, 1971). Tînărul poet
ne propune o poezie de o extremă stili-
zare a tendințelor lăuntrice, orientată
mereu, ca statuile brăncușiene, spre ele-
vație și puritate. Sufletul său se află la
o vîrstă „de crin“, neconținut preocupat
de fragila, delicata lui situație în exis-
tență. Încalțînd spre o rostire inițiativă.

Adrian Popescu (*Umbria*, 1971) face
și el parte din familia celor ce inovează
discret, organic, fără să pară preocupat
înadins de noutatea exterioară. Stilul său
crește dintr-o adîncă respirație spirituală,
dintr-un simț traklian al tainelor blînde
ce înconjoară existența noastră și a fie-
cărui lucru: „Scoica de trandafir dor-
mind în rouă, / Vîntul a lovit-o cu un
bob de nisip / Și umedă o perlă așteaptă
să se nască / Bolnavă înăuntru. / Tran-
dafirul aude, trandafirul aude, / Genun-
chii degetelor mele s-au rugat / Atît de
mult, așa de sfînt aseară / Lovind în
discul său înflăcărat“ (*Poemul trandafi-
rului*).

Dan Rotaru (*Plînsul oglinzilor*, 1971;
Lacrima Laurei, 1973) utilizează discursul
limpede și fluent al versului clasic și
deopotrivă imagismul îndrăzneț. De fapt,
el e un îndrăgostit de cuvinte, de posi-
bilitățile lor miraculoase: „O, ce pusti
ar fi acum în noi, / de n-ar fi fost cuvîn-
tele pe lume! / Fugim în ele ca să fim
frumosi, / cînd îmbrăcăm cu noi un vis,
un nume“ și tot ce face stă sub magia
acestui sentiment. De aici atîtea poeme
în care tonul suav elegiac și elanul ti-
neresc dau naștere unei atmosfere de o
încîntătoare puritate. În volumul al
doilea întîlnim o înșeninare a emoției,
noi transparente, de invidiat.

Paul Emanuel (*Existența și cuvintele*,
1972) e un introvertit, o structură com-
plexă, manifestînd un soi de „blazare“
contemplativă și totodată o fragedă dis-
ponibilitate rilkeană față de lumea exte-
rioară și cea lăuntrică.

Mara Nicoară (*Cuvintele, frumoase
flori*, 1972). Poetă a confesiunilor drama-
tice, pe care le drapează adeseori în
versuri de o noutate frapantă, cu un
timbru plăcut, ce se reține. Poezia sa
pătrunde în inima lucrurilor și aude miș-
cările lor misterioase, după cum aude și
profunde seisme ale ființei.

Dan Verona, debutînd în 1972 cu un
volum de immuri, *Noaptea migratoare*,
are curajul să înnoiască sonurile lirice
chiar în cadrul prozodiei tradiționale,
cîntînd marile teme cu dezinvoltura ti-
nereții dar și cu sinceritatea ei. Odată
cu immurile sale depășim sensurile co-
mune pentru a ne înălța la miraculosul
ființei.

VICTOR FEELE

I.M.M.N.

BAIA MARE

METALURGIA NEFEROASĂ DIN MARAMUREȘ

Întreprinderea Metalurgică de Metale Neferoase din Baia Mare concentrează în sine activitatea metalurgică extractivă a județului Maramureș. Trecutul bogat în evenimente este strâns legat de istoria oamenilor locului. Alături de minerit, ocupație cu vechi tradiții în această regiune și a cărei început se pierde în trecutul îndepărtat, s-a dezvoltat și metalurgia, ca o continuare firească a valorificării bogățiilor subsolului. Un document provenit din secolul al XVI-lea atestă faptul că pe valea Firizei existau în această perioadă pe lângă deschiderile miniere, cup oare de topire a minereurilor. Se marchează deci începutul activității metalurgice în zona geografică a acestei întreprinderi care în prezent cuprinde două platforme. Actualul amplasament al platformei din cartierul Ferneziu a luat ființă în anul 1844, iar a celei din Baia Mare în anul 1907. În primul deceniu al secolului se începe clasificarea produselor miniere, operație ce determină înființarea primelor laboratoare centrale. Este de necontestat că unitatea are o temelie istorică prestigioasă. Dezvoltarea mijloacelor de producție deschide o galerie muzeală, la finele căreia sîntem în măsură să facem o apreciere justă a ritmului și gradului de perfecționare întreprinderii.

Eliberarea patriei a găsit uzinele într-o stare caracteristică situației de după război. Din primul moment puterea populară instaurată a căutat să schimbe radical întreaga activitate. Actul revoluționar al naționalizării a constituit primul pas spre crearea relațiilor de producție socialiste. După aceasta se trece la dezvoltarea planificată a unității, la coordonarea producției după un plan unitar, corespunzător intereselor economiei naționale, punînd totodată în centrul preocupărilor grija față de om. Printre primele faze de dezvoltare se înscriu amplificări și extinderi de utilaje, crearea unor rețele de ventilație. Obiectivul cel mai important — uzina nouă de cupru a fost construită în perioada planului șesenal, realizare care a avut menirea de a definitiva profilul activității metalurgice la Baia Mare.

Conceptia care a stat la baza realizării acestei uzine a fost introducerea soluției tehnologice moderne de topire autogenă a concentratului metalifer. O serie de caracteristici confirmă că realizarea uzinei de cupru din Baia Mare se înscrie pe plan național în începutul etapei de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Tabloul dezvoltării unității între timp se completează cu apariția unor secții noi pentru industrializarea plumbului, produselor chimice și obținerea barelor de cupru. Dezvoltarea sistematică a potențialului tehnic și economic se înfățișează elocvent prin dinamica creșterii productivității muncii, a hărniciei colectivelor de muncă din această întreprindere de-a lungul etapelor de plan, astfel:

ETAPA DE PLAN
Cincinalul 1950—1954
Cincinalul 1955—1959
Cincinalul 1960—1965
Cincinalul 1966—1970
Cincinalul 1971—1975

PRODUCTIVITATEA MUNCII

100%
174%
365%
390%
467%

Desigur, această dinamică demonstrează nu numai o creștere cantitativă ci și un salt calitativ, ce constă în extinderea gamei de metale valorificate și atingerea unor calități superioare ale produselor.

Între principalele produse găsim: bare de cupru de înaltă puritate, pulberi de cupru, țevi și table de plumb, seleniu pur pentru redresori, telur, miniu de plumb, litargă, acid sulfuric, acid clorsulfonic, bioxid de sulf lichefiat, tiosulfat de sodiu, sulfură de sodiu, pămînturi decolorante, agenți de flotație și altele. În producția județului Maramureș I.M.M.N. Baia Mare participă cu o pondere peste de 30%.

Este o afirmare concretă, o obișnuință, o tradiție de a dăru mai mult și mai bun intereselor țării. Această însușire este rodul unei educații dobîndite la căldura cuptoarelor, ceva ce se moștenește din tată în fiu, ceva ce se regăsește în gîndirea și în viața spirituală a lucrătorilor, este ceva profund muncitoresc.

PANORAMA STRĂZII GHICITOAREI

ION BĂNUȚĂ

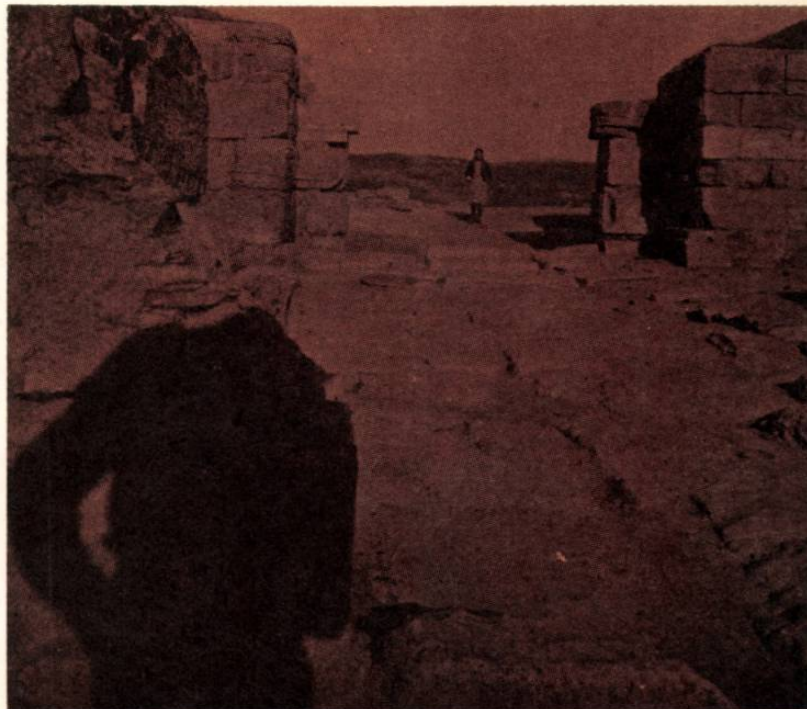

— Ghicitoare, —
vrăjitoare
din soare
din amurg de sărbătoare
din mă doare
ghicește-mi, fă, în cafea
în lălea
ghicește-mi în stele
și în gânduri rebele
ghicește-mi în mied
în aed...

— Să-ți ghicesc!
Ai dor pământesc.
Ai și har.
În zadar

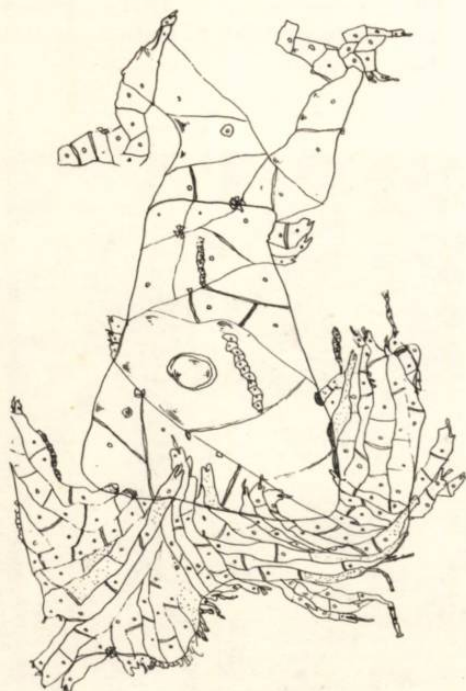
Zăpezi.
Cai calabrezi
Văd un drum de șerpi lungi
argint în dungi
iarbă mare
balaur de sare
mireasmă de măr
drum de adevăr
umbră de joc
trifoi de noroc.
Verde și-o sipică!
Văd o pisică
în Nevada...
Uite spada
nedovedită...

Zace în cafea o ispită
un licurici
o trăsătură de arici
o floare — Cetate
o greutate
un zmeu de rău...

Sufletul tău
n-are odihnă
și tihnă
bea arin
și amin.

Drumuri de cafea, de bani.
De mii de ani.
— Ghicitoare!
Vrăjitoare!
Ghicește-mi de soare!
De candoare.

GHEORGHE PITUȚ ce se tot face

Cereți să nu se strige tare
deci nici să se vorbească mult
căci frazele devin mîncarea
nimicului ajuns un cult.

Nu lor își spun ceva nebunii
nici pentru ea se naște cartea
cînd epoche-n galop ca hunii
pansează timpul spart cu moartea.

Ce se tot face și se-aude
e-un dor nebun de fericire
și-am fi văzut în nopți mai crude
cum pomii o șterg din cimitire,

Iar după ei cu lămpi de vînt —
pe națiuni — vagoane, cai
și căngi cu blănuri tremurînd
deasupra unei guri de rai.

ÎNCHINARE LA CLASICI

elogiul satului românesc

Îmi amintesc foarte bine cum ieșeam cîteodată seara în ogradă. În beznă zăream dintr-o dată Calea Laptelui și stelele, ca ciorchinii grei și mari, coborîte pînă aproape de acoperișurile de paie. Priveliștea era copleșitoare; sub impresia ei trăiam în credința că într-adevăr noaptea stelele coboară pînă aproape de sat, participînd într-un fel la viața oamenilor și ascultîndu-le răsufierea în somn. Sunt aici în joc sentimente și vedenii nealterate de nici un act al rațiunii și de nici o cosmologie învățată și acceptată de-a gata. Iată experiențe vii, care leagă cerul de pămînt, care fac o punte între viață și moarte, și amestecă stihiiile după o logică primară, căreia anevoie i te poți sustrage, și care mi se pare cu neputință în altă parte, decît în mediul înțeles și trăit ca o „lume” a satului.

Fiecare sat se simte, în conștiința colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii, cum optic fiecare om se plasează pe sine de asemeni în centrul lumii. Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă,

în credință, acea trăire care participă la totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțelesuri și nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și înseși spontaneitatea neistovită. Omul satului, întrucît izbuteste să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi — pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totulul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și relevări cu acesta. Omul orașului, mai ales al orașului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse: în fragmente, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristete și într-o superficialitate lucidă. Impresiile omului de la oraș puse pe cîntar de precizie, îngheață, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobîndesc proporții și nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat. [...]

Fac elogiul satului românesc, creatorul și păstrătorul culturii

Propunîndu-ne să înfățișăm în publicația noastră ceea ce este mai reprezentativ — din punctul de vedere al universului ideativ cît și al nivelului artistic — pentru literatura română din preajma anului 1974 — am crezut deopotrivă util cît și înnoitor să punctăm această succintă panoramă compusă din texte inedite cu pagini în care să omagiem pe unul sau pe altul dintre marii noștri clasici, reproducînd texte de sau despre ei. Prezența unora și absența altora nu reprezintă neapărat o opțiune. Edițiile următoare ale Almanahului vor completa aceste memento-uri simbolice.

populare, purtătorul matricei noastre stilistice. Să nu se creadă însă că dînd grai unei încîntări, aș dori să rostesc, cu ocoluri, dorința de a ne menține pentru totdeauna în cadrul realizărilor satești. De o sută de ani și mai bine ne străduim toți intelectualii pe o linie mereu

înălțată, să creem, într-o epocă de tragice răspintii, o cultură românească majoră. [...]

Drept încheiere să mi se îngăduie să dau expresie și unui gînd restrictiv. Aș dori ca acest elogiul al satului românesc să nu fie înțeles ca un îndemn de atașare definitivă la folclor și ca îndrumare necondiționată spre rosturi satești. Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o subliniază, nu o mărește în chip mecanic, și virtuos ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice. O cultură majoră nu se stirnește prin imitarea programatică a culturii minore. Nu prin imitarea cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul, de atîtea ori încercat, într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decît de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amîndouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar mai presus de toate să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat și rodnic ca stratul mumelor.

ULTIMA GLUMĂ

Păstoriul trebuia să-și facă testamentul. Încercă să scrie singur, dar minile nu-l mai ajutau să ordoneze pe hîrtie cele cîteva cuvinte despre „averea” pe care muribundul urma să o transmită moștenire — „un pat de lemn, lei 500, un șifonier, lei 400, un fotoliu, lei 100, una masă cu 4 scaune, lei 500, toate uzate, în valoare totală de 1500 lei”.

Fu chemat, de aceea, un notar tînăr. Acesta, dorind să aducă o notă de lumină în atmosfera sumbră specifică unor asemenea momente, glumi:

— Eu, domnule Teodoreanu, am avut plăcerea să vă cunosc. Am băut odată un pahar de vin împreună.

Păstoriul, împleticindu-și limba, care nici ea nu vroia să-l mai asculte, găsi, totuși, putere să vorbească:

— Imposibil! Mai multe, da; un pahar, niciodată...

* * *

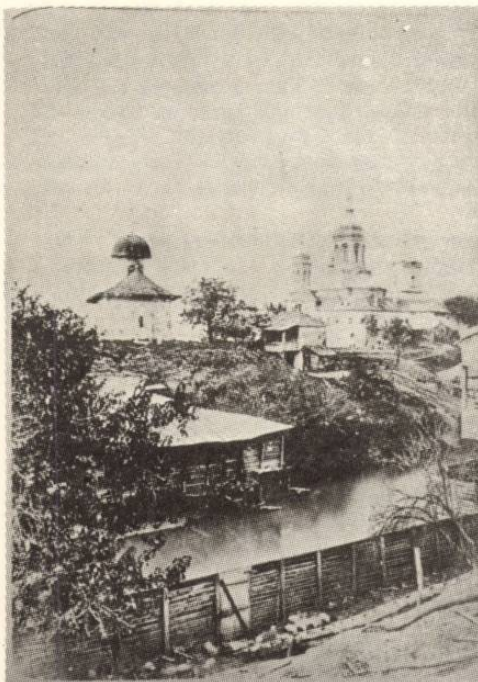
Discută doi colegi de litere creatoare:

— Deseori scriu pînă noaptea tîrziu, iar după aceea nu mai pot să adorm...

— Ar trebui să încerci să citești ce ai scris...

GRĂDINI ȘI PARCURI

din 27 martie 1847 — care a mistuit, între altele, hanul și chiliile din jurul bisericii Sfîntul Gheorghe — în 1859 s-a amenajat aici o grădină publică, operă a horticultorului elvețian Louis Leyevraz. S-au plantat peste 800 specii de trandafiri din toate culorile, precum și copaci, arbuști și pomi fructiferi. Grădina a dăinuit pînă la primul război mondial. În 1913, poetul Macedonski, în articolul „Bucureștii lălelelor și al trandafirilor”, referindu-se la Grădina „Sfîntul Gheorghe”, a calificat-o „un petic de rai”.

Grădina Botanică. În 1859, la propunerea și insistențele doctorului Carol

Davilla s-au început amenajările grădinii „Botanice” de la Cotroceni. Lucrările s-au executat pe baza indicațiilor și a supravegherii lui Ulrich Hoffmann care, după moartea lui Meyer (1852), a ocupat postul de director al grădinilor publice. Inaugurarea acestei grădini a avut loc la 5 noiembrie 1860. Inițial, era destinată doar cultivării unor plante me-

dicinale din care să se extragă medicamente. În 1878 s-a contopit cu grădina palatului Cotroceni. Mai bine de o jumătate de secol, grădina „Botanică” a avut un aspect modest.

Grădina „Icoanei”. La început era un loc cu suprafața de un hectar, în care se scăldau bivoli. De aici izvoră un mic afluent al Dimboviței numit „Bucureșcioara”, care se vărsa în Dimbovița, la Jicnița Domnească. Grădina „Icoanei” s-a inaugurat în 1873 — deci în urmă cu un secol, — fiind opera horticultorului elvețian Louis Leyevraz.

Grădina „Episcopiei”. Pe terenul fostului metoh al Episcopiei de Rîmnic, același horticultor a amenajat grădina „Episcopiei” în formă de dreptunghi, cu două ronduri, grădina care s-a numărat printre frumusețile capitalei. În ea, în 1888, s-a construit Ateneul Român.

Parcul „Libertății”. Lacul și bălțile în suprafață de 41 hectare, din apropierea Filaretului, dăinuiă și în primii ani ai secolului XX. Aici se scăldau bivoli. După cum se poate vedea și în fotografia realizată în 1900, pe care o publicăm.

La 15 iunie 1905 s-a făcut prima săpătură de terasament, iar la 16 august 1905 s-a pus prima piatră la temelie Palatului Artelor. Săpăturile pentru asanarea lacului și nivelarea terenului au însumat 575.000 mc pămînt. S-au plantat 4.000 de copaci mari și peste 90.000 brazi și copaci mici de pădure.

Inaugurarea parcului a avut loc în 1906. Aici s-au organizat mai multe expoziții, fapt pentru care a fost denumit, cîndva, parcul „Expoziției”. În apropierea actualului parc, către finele secolului trecut, exista renumita grădină „Troadero” unde, la 1 Mai 1890, circa 5.000 muncitori bucureșteni au participat la prima manifestare a solidarității internaționale a celor ce muncesc.

Ilie CIUTESCU

GALAXIA GUTENBERG și cele 625 de linii

DE ALEXANDRU STARK

Un lucru e cert. Odată cu apariția televiziunii ca fenomen social, multă lume s-a speriat. Și încă rău de tot. Am mai scris-o și nu am obiceiul să retractez. Printre cei care și-au exprimat temeri pentru viitorul artei lor, au fost scriitorii. Astfel s-au născut zeci de întrebări ce nu și-au găsit pe loc răspunsurile.

Galaxia Gutenberg i-a obișnuit pe artiștii condeiului cu ritmurile ei oarecum lente, *dar sigure*, de ascendență. Sutele de ani ai tiparului le dădeau o anumită garanție. Și iată că apariția micului ecran casnic, care descompune în studio imaginea în 625 de linii (pentru a o recompune la domiciliu), a răsturnat toate obiceiurile.

Am văzut la viața mea multă televiziune pe diferite meridiane ale planetei care se numește pământ și mi-a plăcut totdeauna să afirm că *televiziunea nu distruge cultura ci, dimpotrivă, o sprijină*. E drept, simpla mea plăcere nu e o garanție, dar am avut curiozitatea să găsesc fapte în sprijinul afirmației. Am înțeles că sperietura se trage de la ceea ce am numit cu un termen mai fantezist „telematia începutului”. În *absolut toate țările din lume, primul an de existență a televiziunii în universul omului l-a îndepărtat pe acesta de la multe alte activități*. Și asta a durat până în momentul în care telespectatorul a înțeles că *trebuie să aleagă din schema programului TV ceea ce îl interesează*.

Odată înțeles principiul selectării conștiente, oamenii s-au reîntors la preocupările lăsate deoparte pentru un timp. *Nu mai că s-au întors mult mai bine informați și pregătiți pentru a selecta și în alte domenii*. Lucrul acesta nu s-a înțeles chiar din primul minut. Teatrul, filmul și literatura, în loc să folosească televiziunea, s-au instalat de cealaltă parte a baricadei și atunci s-a înregistrat perioada de criză acută.

Semnala de alarmă a fost înregistrat de sociologi. Imediat au început cercetările. Rezultatele au fost din cele mai interesante și surprinzătoare. Mi-aș permite să vă relatez trei din ele consemnate cu prilejul „Anului internațional al cărții” (1972).

Intr-un sat din Siberia, așezat departe de marile orașe, s-a făcut în 1967, la un an după apariția posibilității de captare a programelor TV, un sondaj cu privire la numărul cititorilor și a cărților citite. Cifrele relatau sec o scădere de cincizeci la sută a acestei activități nobile. Mult, foarte mult! Dar nimeni nu a disperat (sociologii, în general, nu disperă ușor). În 1972, un alt

sondaj. De data aceasta rezultatele au provocat zîmbete de satisfacție: *cu zece la sută mai mulți cititori și cu treizeci la sută mai multe cărți citite decât în perioada cea mai bună din era „preteleviziunii”*.

Numai că greutatea veneau de această dată din cu totul altă parte: se cereau cărți *bune*, erau solicitate anumite opere literare, crescuse cererea de poezie. Unde era cheia misterului? Bineînțeles pe micul ecran. *El popularizase cărțile și scriitorii, el renăscuse, cu ajutorul diferitelor seriale după mari opere, gustul de a consulta și izvoarele*.

Între timp, televiziunea spaniolă lansează împreună cu marile edituri o colecție de o sută de titluri (tot ce e mai bun în literatura națională și mondială) sub numele de Operația „Libros TV”. Se pornește cu precauție. Se dau tiraje medii. După primele zile urmează explozia: tirajele depășesc sute de mii de exemplare.

Și tot între timp, marii editori din Paris includ în planurile lor reeditarea masivă a clasicilor francezi și englezi. Toate acestea s-au întâmplat recent, în anul 1972 pe care statisticile specializate UNESCO îl socotesc un an bun pentru carte, înregistrând creșterea numărului de exemplare vândute.

Sigur că în câteva rînduri de almanah nu poți face un studiu aprofundat. Și nici nu trebuie! Simpla constatare a faptelor, *ea însăși*, este mai mult decât îmbucurătoare. La urma urmei, avem exemple în imediata noastră apropiere. Nu există carte bună care să apară în librăriile noastre și care să nu dispară imediat (cu toate orele pe care oamenii și le petrec în fața televizorului). Să nu mai vorbim despre marea platformă pe care o reprezintă televiziunea pentru poezie. Nu am căderea cronica-rului literar de a declina nume, dar îndrăznesc să afirm că *simbioza televiziune-literatură, atunci cînd lucrurile se fac și cu discernămint, este una din cele mai mari cuceriri ale deceniului nostru*. De cîștigat au toți, și scriitorii și teleaștii, *dar în primul rînd cititorul-telespectator*.

Cometa aceasta electronică numită televiziune poate să fie o apariție strălucită în galaxia Gutenberg. Cometele, se spune, sînt efemere. Depinde însă ce înțelegi în ani prin efemeritate. Cred că pentru o sută-două de ani sîntem asigurați.

Așa că...

FIRUL ARIADNEI

● Să mă ierți, dar strictul necesar nu înseamnă săpă de lemn.

● Cheia succesului nu trebuie dată pe mîna copiilor.

● Omenirea va avea în totdeauna prea multe drame și prea puțini dramaturgi.

● Pe acest poet trebuie să-l citești de două ori: o dată ca să vezi ce poate el și a doua oară ca să vezi ce pot eu.

● „Doamne — a spus cerboanca speriată privind-și puiul. Asta are cap de trofeu!”

● Ceea ce mă uimea la el era faptul că avea o foarte proastă părere despre mine.

● Ei, dacă ai ști ce frumoasă e lumea văzută de pe altă lume...

● Când Pegasul cere ovăz, nu mai zboară.

Rodica TOTH

TUSEA

ACHILLE CAMPANILE

Una din cauzele, care pot să conducă la căderea unei piese de teatru, este tusea spectatorilor. Cînd sala începe să tușească, succesul piesei se clatină.

Dar și mai dăunătoare e tusea în timpul spectacolelor lirice. Foarte dăunătoare în timpul concertelor. Se poate afirma, fără a exagera, că tusea în timpul unui concert este unul din lucrurile cele mai supărătoare care au fost descoperite de-a lungul acestor ultime secole. Sînt momente cînd sala pare să se fi transformat într-un sanatoriu, iar tusea se propagă prin fotolii și loji.

Nu mai știu ce doctor a spus cîndva că tusea este direct proporțională cu emoția, acest lucru explicînd frecvența mai mare a acceselor de tuse în timpul „pianissimo”-urilor pline de melancolie. Cine știe dacă teoria doctorului e adevărată! El susține că emoția produce îngroșarea nu știu căror glande ale gîtului și că acestea, îngroșîndu-se, provoacă tusea.

Să aibă muzica vreo legătură cu condițiile meteorologice? Poate da, poate nu.

În orice caz, dacă stagiunea concertistică s-ar desfășura vara, emoția n-ar mai face să se îngroașe într-atît glandele tusei; tuse care e supărătoare pentru cei ce-o aud, dar și mai supărătoare pentru cei care tușesc și care știu că-i deranjează pe ceilalți. Aceștia, în timpul concertului, cu cît se silesc să-și țină-n friu exploziile supărătoarei maladii, cu atît mai mult sînt chinuți de nevoia de a tuși. Se rețin, în așteptarea unui „fortissimo”, iar dacă acesta întîrzie, irump într-un acces de tuse formidabil. Există apoi timizii, care se cutremură numai la gîndul că ar putea să tușească; și acest gînd le provoacă o mîncărime în gît, care îi face să izbuenească în teribile accese de tuse în timpul „pianissimo”-urilor, atrăgînd privirile dojenitoare ale celor din jur.

Mai sînt cei care simt nevoia să tușească pentru că au uitat să-și cumpere bomboane și, în sfîrșit, sînt unii care tușesc pentru că aud că în sală se tușește.

Toate acestea au drept consecință o enervare generală, cu pierdere pentru artă, o situație căreia trebuie să i se pună capăt.

Da, veți spune, dar cum să împiedici lumea să tușească? Nu, domnilor, nu pretindem aceasta. Eu aș avea de făcut o propunere, care nu numai că ar elimina inconvenientele ce decurg din zgomotul produs de tuse în timpul spectacolelor muzicale, dar în plus ar exploata această maladie — în folosul artei, fără să greveze asupra bilanțului stagiunilor lirice.

Pe scurt, e vorba de următorul lucru: tusea să fie transformată în instrument muzical.

Să mă explic: ar fi suficient ca, alături de părțile violoncelor, violoncelor etc., muzicienii să introducă în partitură și o parte pentru tuse. Din cînd în cînd, pe bătaia tobei, un tușit. La acest instrument ar cînta (e un fel de a spune) ascultătorii, care n-ar avea nevoie să urmeze Conservatorul. Ar fi suficient să se abțină puțin și să fie atenți la semnalul dirijorului. Cînd acesta, cu bagheta, face semn sălii și lojilor, atunci toți cei care simt nevoia, tușesc o dată, de două ori, de trei ori, după indicațiile partiturii, transmise de dirijor. Bineînțeles că, în funcție de mișcările baghetei, publicul ar înțelege dacă e necesară o tuse seacă sau o serie rapidă și moderată, un crescendo, un pianissimo și așa mai departe.

Dacă treaba ar merge bine și intrucît acești instrumentiști nu costă nimic administrația, tot sub bagheta dirijorului s-ar putea organiza și falanga celor care-și suflă nasul în timpul concertului.

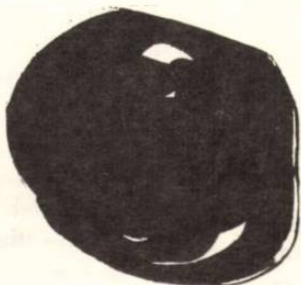
Muzicienii să reflecteze. Și să găsească modalitatea ca să insereze printre părțile instrumentelor, la momentul oportun, pentru a mări efectul compozițiilor respective, și părți pentru tuse, pentru strănut și pentru suflarea nasului.

Traducere de Mihai BANCIU

VACCIN ÎMPOTRIVA CARIILOR?

Arma cea mai nouă pe care o vor folosi medicii britanici în lupta lor împotriva celei mai răspîndite boli a dinților, a cariilor, va fi un vaccin. Dr. Geoffrey Smith a injectat vaccinul în cavitatea bucală a unor copii, anual, de-a lungul ultimilor patru ani. Conform statisticilor sale, numărul cariilor a scăzut la copiii vaccinați cu aproape 95 la sută față de numărul cariilor la copiii nevaccinați. Smith speră că în viitorii trei pînă la cinci ani, vaccinul va putea să apară pe piață.

CURIOZITĂȚI

ARBORI MIRACULOȘI

În Africa de Nord crește un copac care răspîndește o lumină strălucitoare în timpul nopții. Cercetarea scoarței copacului a dus la concluzia că acesta conține o mare cantitate de fosfor. Un alt copac are frunzele dispuse astfel încît formează un fel de pungă, în care păstrează apa strînsă în urma ploilor. Alte frunze ale acestui „copac fîntînă” alcătuiesc un fel de acoperiș care împiedică evaporarea apei. Trăiește în Asia de sud-est.

ASUPRA PROZEI ACTUALE

Circumspect înaintea numărului elogios de poeți, critici și esești afirmați în ultimul an, m-am retras în armura degustătorului de epică. Sferă zgrunțuroasă și impură, după unii chiar non-literatură, proza o prefer întrucât, dintre toate, închide cel mai atent istoria contemporană între rindurile ei. De la evenimentul cotidian, zis mărunț, și până la marile erupții civice, numite procese sociale, proza culege, despică, pulverizează și în cele din urmă re-face. Abia teatrul o secondează când își clădește miezul ideatic pe reviviscența istoriei contemporane.

După opinia mea a fost anul prozei calme. Au lipsit trepanațiile, serafismul, abisalul, laurii și tămlia. Tot mai puțini, de asemenea, șoferi care citează, mestecînd gumă, din alde Kant, ceapiști care se exaltează, iarna, după nea Chagall, copii care joacă țurca pe prisma existențialismului și adolescente care flanează cu misterul John Whaine... Aproape că regret problematismul rural și bizareria citadină, ambele pline de bătăături, cu care tocmăi mă obișnuisem. Căci acum s-au lăsat scriși apatici, tinerile cu dolofană morală, autoflagelații victorioși și frenologii convinși să muncească și ei, ca toți, opt ore, fiecare dintre aceste tipuri fără a deranja și incita suficient pe prea împăcații noștri critici cu ideea absenței capodoperelor. Dat fiind marele respect ce-l port ilustrilor farmaciști ai artei literare, voi uita aici de o personală redistribuire a tendinței realiste, irefutabilă și fertila dominantă a prozei românești actuale.

Istoria zilelor noastre, tălmăcită artistic, constituie filonul cel mai sigur și mai apt pentru inspirația unor nume mai știute sau abia știute precum R. Guga, C. Ștefanache, Șt. Luca, B. Nedelcovici, V. Duda, M. Micu, Gh. Schwartz. Derivă tot din acest filon și odiseea Marelui singuratic, ale cărei cele mai bune pagini confirmă încă o dată virful atins de epica rurală postbelică. (Nu e momentul de a rediscuta cât de adevărată, sau nu, este formula epică rurală). Critica a semnalat și dezbătut Anchetatorul apatic, Fără visle și Viața post-mortem însă aproape de loc Cheia de fa, revirimentul prozei lui Ștefan Luca și în același timp unul dintre cele mai solide romane contemporane. Și asta în ciuda chiar a mentalității, desigur false, de salvagardare în bloc a producțiilor literare emise de respectiva generație de scriitori.

Cea de a doua direcție tutelată de realism o constituie proza cotidianului sau epica faptului mărunț acoperit cu semnificație și valoare. Anul din urmă a însemnat și o relansare meritorie a reportajului — de aceea precizez că aici refer numai asupra ficțiunilor care rețin cotidianul, iar nu, la transcrierea benzilor magnetice sau a însemnărilor de reporter. Sigur, și acestea folosesc literaturii, totuși să nu se uite că norma lor implică un anume simbul de senzațional înăuntrul căruia, vrem sau nu vrem, dospesc efemerul și accidentalul.

Numele care pulsează în memorie, înscrise aici nu într-o ordine valorică — în fond autorii nici nu și-au încheiat opera — sînt ale lui P. Popescu, R. Luca, Al. Papilian, V. Văduva, Al. Deal, Ioana Orlea ș.a. Prin urmare, asaltul „banalului” diurn se justifică mai cu seamă prin contribuția scriitorilor tineri. Iată și un subiect generos pentru prea-suficienții recenzenți ai activității literare.

În fine, o altă direcție sub care se mistule realismul ar fi cea a epicii metaforice, care include și schița cu tile (M. L. Cristescu) și romanul-parabolă (M. Cojocaru, S. Titel).

Totuși, se cere precizat că istoria crispată a anilor 1940—1955 își mai află acum unii dintre romancierii ei. Este semnificativ faptul că generațiile biologice, încă o dată, nu dictează generațiilor literare. Pentru că, iată, am în vedere Cheia de fa și Sfirșitul bahic, opere ale căror subiecte se întemeiază pe evenimente petrecute în anii menționați. Dincolo de formulele epice alese, Ștefan Luca și Petru Popescu se întilnesc nu atât în tentativa literaturizării acelor evenimente istorice, cât în cea a transformării tramei epice într-o pledoarie pentru justiție. Mai mult: nu o justiție univocă, abstractă, pentru obținerea căreia s-au clădit, la noi și alurea, personaje-marionetă, idei umblătoare și drame din carton presat. Ci o justiție cu dublă deschidere: morală și juridică. Precizarea mi se pare de mare importanță întrucât urmărirea, pe firul epice, numai a justiției morale conduce de regulă la melodrame sentimentale, iar numai a celei juridice — la melodrame avocațeste, rigide și cazuistice. Deși păstrez rezerve în privința formulelor adoptate de cei doi romancieri, care sînt pe alocuri inadecvate intențiilor și ambițiilor, nu pot rămîne indiferent la ecoul încă slab, diluat de conjuncturi extra-literare, ale acestor solide construcții romanești care promovează curajul civic, luciditatea și camaraderia întru fericita viețuire și integrare a individului în societate.

După cum nedumerit rămîn și în privința absenței din rîndul cărților premiate de Uniunea Scriitorilor a Patimei lui M. Micu despre care, printre cei dintîi, am scris în presă că reprezintă o certă confirmare a acestui atît de disponibil scriitor. Apropo de premii: deși tardivă recunoașterea marelui talent de povestitor al lui C. Buzinschi, ea a venit în sfîrșit — dar unde sînt cronicile și articolele care consfințesc critice în conștiința publică locul și contribuția părintelui lui Varahil și al Hoților de vise? Să-i rugăm, cumva, pe copii și adolescenți să expedieze pe adresa hebdomadarelor noastre literare impresiile lor de lectură?...

Totodată, socotesc că în actuala configurație epică nu lipsesc cîteva unicate, derivate de drept din opera anterioară a respectivilor autori. Am în vedere primul volum din Caietele Princepelui și Armura lui Thomas.

Am consemnat, așadar, un peisaj ce tinde spre vastitate și policromie, fără suficiente înălțimi amefitoare. Deci un semn al constituirii onestei literaturi de mijloc, uriașa penumbră necesară oricărei culturi naționale. Totuși, unde nesînt giganții promiși, ori maeștrii hirotonisiți cîndva cu faima premiilor literare?...

Pentru amatorii de clasamente, mai menționez că la planitatea cumsecade a prozei ultimului an au concurat toate generațiile de scriitori aparținînd tuturor județelor și fiind clienții tuturor caselor editoriale. Și e foarte bine așa. Poate va dispărea, în fine, stilul evaluativ raportat în exclusivitate la vîrste, prestigiu urban și editorial.

Mircea CONSTANTINESCU

Epigramistului Giuseppe Navarra, care scoate revista de cuvinte încrucișate, *Punct și contrapunct*.

Scoate *Punct și contrapunct*
El director, el adjunct!
El pe post de autor,
Și tot el... dezlegători!

1

In atelierul unei sculptorișe

Oare cum să nu devină
Epigrama idolatră?
Statuietele-s de tină,
Iar stăpîna nu-i de... piatră!

2

Din Brașov. Actrișei Yarodara Nigrim

Vreau să aflu toată țara,
Că-n acest oraș cu gust,
Are Cîncinat un bust...
Însă nu ca Yarodara!

3

Lui Sergiu Dan, autor al volumelor *Surorile Veniamin* (recent reeditat) și *Arsenic* (epuizat)

De cinci luni, ba și mai bine,
Stau „surorile“-n vitrină!
Cred c-ar fi mai igienic
De s-ar mai găsi... „Arsenic“!

4

Prozatorului Silviu Georgescu, autorul povestirii *Capra*

Am găsit c-ar fi cu cale
Să-ți comunic o părere:
Eu pe „Capra“ dumitale
N-aș da nici un țap... de bere!

5

Epigramistului Cîncinat Pavelescu

Cîncinat socot că are
C-un chirurg asemănare:
Amîndoi, precum se știe,
Au tăiat în carne vie!

6

EPIGRAME

1—7 G. ZARAFU

8—13 NICOLAE NASTA

14 AUREL BUGARIU

Unei profesoare de matematici

Doamna asta nu dă chix,
Cînd e vorba de un X,
Soțul dinsei, mi se pare,
Cu-altă „literă“-i la mare!

7

După lectura volumului „Nu te lăsa nici-o dată“ de Stînziana Pop

Privind cum suie-n slavă, luna
Grăi un cititor odată:
„De autoare — niciodată.
De carte — pentru totdeauna“.

8

Lui Rusalin Mureșanu, autorul volumului de versuri „Coboară munții“

Uniți în gînd și fără nici o ceartă
Cîțiva confrăți și-au înălțat statuie.
Înțelegînd firește că în artă
Coboară munții și poetul suie.

9

Scriitorului Petru Vintilă

Nu pot să înțeleg nimic
Și-oricum îmi este de mirare
Cum într-un om atît de mic,
Stă un esthet atît de mare.

10

„Princepele“ de Eugen Barbu după roman-tioasa dispută cu Fănuș Neagu.

„Princepele“-naltă steagul
Și-n ediții multe, rîde
Poate fiindcă Fănuș Neagu
A-ncercat să-i fie gîde.

11

Lui Nicolae Ioana, autorul volumului de versuri „Monolog alb“.

În monolog a scris poetul.
Vorbit-a singur după lege.
De aceea văd că nici cu-ncetul
Citind, nimic nu se-nțelege.

12

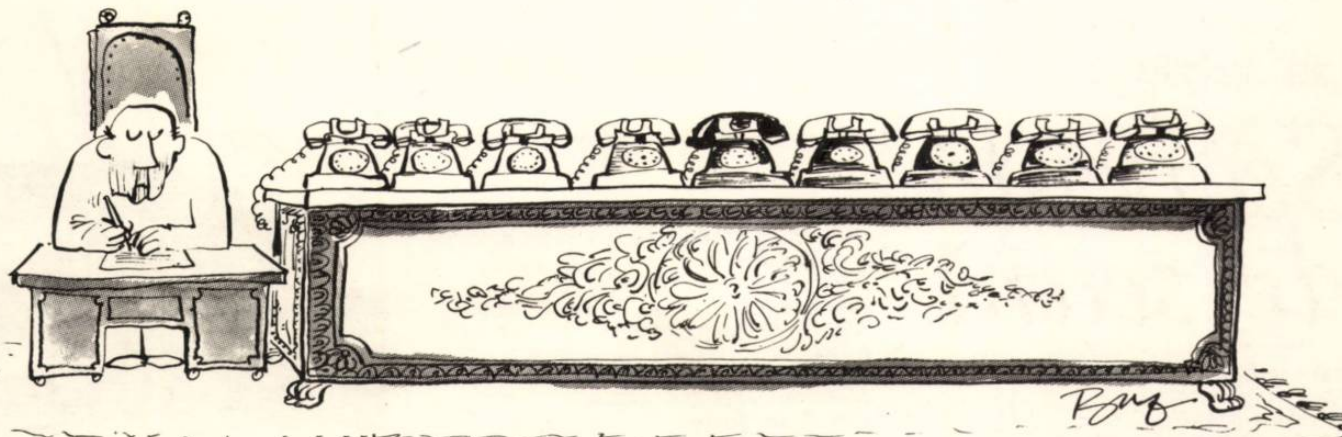
Unei vinzătoare obeze care nu dă restul clienților

Chiar azi mi-au spus clienții cu sfială
Pe cînd priveau efuzia-i de gesturi.
E o femeie foarte ideală.
Se-ngrașă zi de zi numai din resturi.

13

*Colaborarea voastră-i bună?
Dumitriu a scris o lună
Pin-lucrarea a-ntocmit-o
Iar Georgescu a citit-o.*

14

Mai multă stimă pentru morți
Ei sînt mai buni decît noi toți.
Mereu mă doare, mă înfioară
Puterea ce-au avut să moară.

Puterea rece sau balsam.
Eu niciodată n-am s-o am.
Eu niciodată n-am să mor
Voi sta deasupra stîncilor.

Vulturi eterni m-or devora.
Iarbă cu iarbă — stea cu stea.
Trup sfișiat, tot n-am să mor
Am să trăiesc în zborul lor.

TEODOR MAZILU

CÎNTEC

Cuvînt despre posibilitatea estetică

O situație intrucitivă paradoxală se înfățișează celui ce încearcă să considere critica și estetica modernă fără iluzii sau judecăți.

Secolul nostru cunoaște o intensificare și o diversificare fără precedent a reflecțiilor despre artă, decurgînd — printre altele — din participarea tot mai decisă a artiștilor înșiși la efortul de clarificare teoretică și răspunzînd multitudinii de forme și tendințe, policentrismului tot mai acuzat al spațiului contemporan. Intervenția creatorilor dar, mai cu seamă, meditația angajată din lăuntrul profesiei înseși, cu privire la condiția și la tradiția proprie, reprezintă factori care determină aprofundarea incontestabilă a demersului estetic și critic din zilele noastre. Nicidec preocuparea de teorie și metodologie n-a fost mai intensă și mai riguroasă, abordarea operei n-a vrut mai corectă, mai ferită de erorile tradiționale, nicidec generalizarea n-a fost mai prudentă iar analiza mai supusă la obiect. Nicidec teoreticianul nu s-a situat mai aproape de adevărul în mișcare al artei, nicidec criticul n-a pătruns mai adînc în conștiința unei opere, desfășcînd și refăcînd spectaculos structura ei. Mai mult chiar, scrupulul exactității și cel al obiectivității, cultivate atît în exegeză cît și în sinteză, tind să confere studiului artei un veritabil statut științific.

Ce se întimplă, însă? Esența artei ori unicitatea obiectului estetic sînt definite astfel? Mijloacele recepției critice sînt destul de exacte spre a capta unda neconfundabilă a unei opere, schemele teoretice pot servi, dacă nu unei previziuni, cel puțin unei recunoașteri fără greșală? Putem stabili principii și criterii care să nu constrîngă și să nu fie contrazise?

Întrebări, desigur, retorice. Experiența criticii și a esteticii moderne arată că, deși mijloacele și criteriile investigației noastre se perfecționează, deși ne apropiem de sinteza unor constante sau a unor peceti stilistice, abaterile și inadecvările, nu lipsesc — semn că o distanță rămîne. Aș fi chiar tentat să spun că nicidec n-a fost mai mare distanța între imaginea literară și imaginea critică, între realitatea artistică și generalitatea estetică pentru că — mă grăbesc să adaug — nicidec n-a fost mai înaltă conștiința acestei distanțe și a acestei limite. Maturizarea

gîndirii critice și estetice moderne, rafinarea distanțelor, sporul adus în cunoaștere sînt în afară de discuție. Dar pe măsură ce crește subtilitatea speculației ori acuitatea analizei critice, insuficiența lor devine mai evidentă. Încercuit cu mii de precauții în vederea unei clarificări integrale și a unei definiții definitive, obiectul se îndepărtează — Fata Morgana — spre o zare mereu proximă.

Nici perspectiva interioară a artistului, nici demersul științific riguros nu pot anula prezumția că rămîne ceva care „scapă”, ceva nespus, ceva obiectiv misterios. Confruntat cu o asemenea situație, criticul lucid trăiește o „dramă de inteligență”.

Se pot găsi aici argumente de analiză critică sau de cuprindere teoretică? Estetica poate fi considerată — la rigoare — imposibilă ori inutilă? Nicidecum. Conștiința propriilor limite, interzicînd iluzia valabilității absolute, e departe de a justifica o capitulare.

Cît despre teoria artei moderne, ea își dovedește posibilitatea și necesitatea prin tezele proprii și prin dificultățile specifice pe care le are de întrecut.

Căci tentativa de integrare a formelor artistice recente înfrînește obstacole suplimentare, apărute parcă anume spre a sfida eficiența crescută a reperelor ei. Opera de artă nu mai tinde, astăzi ca altădată, spre simetrie și închegare organică, unicitatea ei e fără unitate. Mai mult chiar, apare așanumita operă „în mișcare”, cu o formă variabilă, flotantă, încredințată receptorului. Se înțelege că asemenea valori se lasă cu greu măsurate și integrate (cel puțin după criteriile deja stabilite).

Dar, îngreunînd pe de o parte sistematizările esteticii și evaluările criticii, arta modernă le vine pe de altă parte în întîmpinare. Intelectualizarea ei vertiginosă — și dependența mai strînsă de receptor constituie un simptom al acestei intelectualizări — e de natură să favorizeze o abordare categorială, generală. Vocația teoretică a literaturii moderne, de pildă, nu poate fi contestată și nu poate rămîne fără o replică pe măsură în cîmpul criticii și al esteticii propriu-zise.

Mircea MARTIN

AUREL GURGHIANU

Secvență de seară

Singur mă desenez pe pereți,
singur îmi fac patul
și umbliu-n quadrigă.
Mulțumescu-ți ție Doamne

că nu sînt ca ceilalți oameni!
Chiar dacă zahărul nu se dizolvă-n alcool,
o ducem bine și fără.
Partea din față a capului
poartă ochelari. Cealaltă caută spre
Marta, Maria și Lazăr,
fratele lor — cel din morți înviat.
Din coasta legendelor picură apă.
Numărați cați amurgului.
Cineva era frumos
în tinerețile sale!

Unde duc oamenii?
Ce se ascunde dincolo de aceste cărări
ale morții, numite oameni?
Unde mi-e capătul? Unde sunt eu,
cărarea mea ce duce dincolo de mine?

Mă leagănă cerul încet, un cer dinăuntru,
cineva zice dormi,
ai fost o pădure, acum ești o stîncă.
Pădure ai fost, cineva zice, nu dormi?
Dar trec pe sub mine cărările,
cine să doarmă, cine mai poate dormi,
după ce-a cunoscut ce înseamnă a fi o
pădure?

Stîncă în formă de lebedă
pe cerul meu dinăuntru cîntînd în sfîrșit.
Dar unde duc stîncile?

BEN. CORLACIU

SFÎRȘITUL

O carte românească de mare învățătură

În virtutea unei „drepte socoteli”, gîndirea noastră parenetică a putut să realizeze aici în cotul Carpaților și pe întinse arii răsăritene influențe culturale importante.

Primul mare semn al modului cum s-au putut petrece astfel de prefaceri pe teritoriul sau aria noastră culturală a fost apariția *Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, falnic monument de literatură, politică și elocință străbună, cum îl numește Hașdeu. Știind însă că această carte nu e totuși o carte cu un conținut de gîndire propriu-zis nou ci „un import de învățături orientale”, ne-am putea pune întrebarea, dacă, astfel socotind-o, ea mai prezintă sau nu o valoare pentru noi. Hotărît lucru că da, întrucît orice mutație valorică nu este altceva decît expresia unui salt calitativ făcut pe baza unui cumul anterior de informații. Or, acest cumul de idei atît de heterogene, reordonat și încheat conform concepției formative unitare a monarhului, trădează tocmai matricea normativă a minții lui precum și capacitatea de a măsura armonios părțile pentru asigurarea frumuseții noii sale construcții.

Indiferent de controversele ridicate în jurul autenticității și paternității textului, unitatea viziunii care încheagă cîmpele din monadologia indică, din Eclezias, din Vechiul Testament și din Evanghelii, într-un ansamblu de o atît de perfectă organicitate funcțională, ne face să-l considerăm pe autorul lui drept unul dintre marile spirite catalitice ale vremii.

Atunci cînd pana ilustrului autor săvîrșea eclectismul într-o atît de organică alcătuire, în occident încă nu apăruseră marile sisteme laice de gîndire. Descartes, Leibnitz, Kant și Hegel vor apare mult mai tîrziu și în contexte de fapt mult mai sărace. Mai mult chiar, o viziune de o atare complexitate organică, alcătuiind un sistem din care nu lipsește nici ontologi-

cul, nici eticul, și nici aplicativitatea practică la orice context istoric, ne face să ne gîndim că potențele creatoare și valențele ordonatorii ale acestui spirit au fost prea puțin egalate în secol și prea puțin depășite de urmași. Măsura, cumpătul sau „dreapta socoteală” agîndirii autorului au constituit marele ei gir arhitectonic, computerul care a ansamblat părțile alese cu o mare intuiție filozofică într-una dintre cele mai vii și mai viabile construcții spirituale.

Ideea lui Dan Zamfirescu, autorul ultimei ediții a acestei cărți, de a prezenta în partea introductivă la acest „prim monument al literaturii române” toate teoriile în legătură cu paternitatea textului, cu istoricul traducerilor, cu eclectismul său filozofic, cu diversele versiuni existente, nu face decît să ateste încă o dată faptul că această carte e un impresionant sistem ideologic (prezentat sub forma ortodoxă a unui testament tocmai pentru a da greutate ontologică textului), de o factură care nu se putea realiza decît în urma contactului unei desăvîrșite de iscusite minți cu o literatură și filozofie bizantină. Cel mai important lucru în această carte este însă modul în care se realizează viabilitatea ei prin împletirea strînsă a *gîndirii* cu *trăirea*, specific parenetic bizantin și reflex tardiv al eleatismului, în cadrul căruia valoarea oricărei ideologii era atestată de gradul ei de aplicabilitate pe tărîm laic. Religiosul nu se vedește însă a fi valoare supraordonatoare într-o atare viziune decît în măsura în care poate dirija laicul în sensul fireștii devenirii, devenire al cărei gir este intuiția, explicitată în sistemul unor complexe învățături despre lume și viață, într-un *Weltanschauung* în care *hieratismul* și *dinamismul* se împletesc precum se împletesc într-o icoană pe sticlă *gîndul* cu *mișcarea*.

Marcel PETRIȘOR

AUREL RĂU

FOCILE

Ies din apă să mă privească.
Amuzant, individul! Aruncă ochii
asupra-mi lanțuri de nedescris
și rătăcește o vreme în creierul lor sub apă
imaginea mea întoarsă.

Stînt, chiar, prelung și frumos. Marea arde
arome albe-mprejur sub vînt. Din bazinul
descoperit ies din nou cele două
sirene. Se-ntorc și-noată
un timp pe spate. Și iar mă privesc subit
înghețîndu-mă prin tăcere.

IACOP și PERICLE

de Vasile Sălăjan

Adevărul e că o viață întreagă m-am temut de porci. Nu pot spune acum de unde a venit această groază continuă. Chiar întrebându-mă cu insistență, și umblând în preajma mea pentru a afla acest lucru, iar eu chinându-mi creierul pentru a încropi un răspuns demn de crezare sau ticluind o minciună — nu stă sigur că la urma urmei ne vom alege cu nicaiva fraze apte de a însemna o mărturie. Frica pe care o simt cutremurându-mă la vederea unei turme de rătăcitori și, cîteodată, numai la auzul unui grohăit de altfel pașnic, o pot asemăna oarecum cu frica, într-adevăr explicabilă și de foarte scurtă durată, pe care am trăit-o pe la zece, doisprezece ani, exact cam pe aceste locuri — și bătrînul Iacop învîrti brațul în fața sa descriind un arc de cerc și cuprinzînd astfel o zonă deosebit de întinsă: întreaga suprafață a bălților: aceea împărăție tot mai săracă de stuf și papură, și tufe de răchită și mărăciniș de nepătruns, și grinduri năpădite de o iarbă altundeva de negăsit — acestea înconjurate la rîndul lor, ca de niște gulere aspre din blănuri verzi, de un lanț de pipirig și rogoz și apoi de o limbă de apă verzui, stătută, saturată de lișiță și mătasea broaștei; și numai din loc în loc, destul de rare totuși în peisajul uniform, ridicate ca niște baloane deasupra substanței gelatinoase care e baltă, coroanele vreunui pom de baltă — dar din locul unde ne aflam vedeam mai mult cerul albăstrui de deasupra, norii subțirați și nesiguri în înaltul văzduhului, rămînînd să ne închipuim mai bine cele ce ne înconjoară.

Așadar, spuse Iacop înaintînd nesigur pe creasta grindului, aveam nu mai mulți ani de cîți ai tu — și eu aveam exact zece, dar ce fapte năpraznice și demne de a nu fi uitate mi s-au întîmplat: nici una tîncă; dar iată ce înseamnă să te cheme Iacop și să fi trăit pe vremea cînd bălțile se întindeau acaparatoare pînă sub poalele satului; cînd în ascunsele lor teritorii mai trăiau mii și zeci de mii de vietăți: și rațe sălbatice, și mistreți, dar mai ales lupi, și a trebuit să-mi întrerup reveria îndreptată înspre acel trecut ce mi se părea de-a dreptul fabulos, pentru că bătrînul se opri în fașă și mă întrebă: „Tu mă ascuți, sau unde-ți zboară gîndul?” — și zău că avea de o mie de ori dreptate; gîndul meu numai atent la cele spuse de el nu era; și, recunosc, pentru cîteva secunde bune l-am înșelat în continuarea gîndindu-mă la felul cum arăta odinioară această lume care ne înconjoară. Asta în primul rînd. Apoi că neapărat trebuie să-mi dau osteneala să-l ascult și să-l înțeleg; și că numai pentru faptul că eu n-am trăit niciodată tîncă momentele unei friți adevărate, ar trebui să-l urmez pînă la capăt — acesta eram eu, iată, puțin fals, puțin lingușitor, poate perfid, dar nicidecum fricos. Bătrîne, i-am zis, dă-i drumul.

Oprește, spuse șoptit Iacop. Să ne pitulăm — și eu am coborît de pe ridicătura pe care o făcea grindul, lăsîndu-mă pe burtă. Să ne închipuim, mai spuse el, că avem cu noi o pușcă; dar nu, mai bine două; una pentru tine, iar cealaltă pentru mine. Stai așa pitulat mai bine de două ceasuri și numai burta și genunchii mai știu cît de rece e pămîntul și cît de umed; stai mai departe și tragi cu urechea. Ești att de atent să nu-ți scape nici un foșnet, nici un zgomot care te-ar putea pune pe urmele vulpii; sau ale lupului; sau poate, în cazul cel mai fericit, pe urmele mistrețului încît îți iuie auzul; aștepti și așteptarea asta e una dintre cele mai plăcute îndeletniciri; și trebuie să fii un vîntor pasionat ca să mă înșelegi; sau un foarte de treabă și bun paznic de vîntoare — și ia spune, Pericle, ce înțelegi tu din toate acestea? Ce crezi că urmăresc eu să-ți spun?

Așadar numele meu e Pericle, stau pe burtă pe puțin de zece minute; stau așa trîntit în grabă la ordinele bătrînului Iacop, fără a avea o pușcă în mîni; fără a avea chiar în mîni o cît de mică pîrere despre ceea ce intenționează să-mi spună. Degeaba îmi vine pe limbă să-i aduc aminte că rostul nostru aici este de a tăia cîteva brațe de nuiele pe care apoi să ni le aruncăm pe umeri legate snopi și cît mai degrabă să ne întoarcem acasă unde ne așteaptă un alt de mare laudă și foarte vechi bărbat: moș Petru cel surd; și mai departe că nu se merită să-l facem pe acesta să ne aștepte rezemat de gard, înțrîzînd împletirea coșului pentru cărușă; și mai departe că iarăși ce ti vom ști a spune și explica tatălui meu, care desigur nerăbdător ne va întreba diseară cum a mers treaba, cît mai avem de împletit și, așa în general, cum se prezintă lucrurile; dar mai ales ce părere am eu despre cele pe care le-am făcut în ziua aceea, știut fiind faptul că de o bucată de vreme mi-au fost încredințate o bună parte din treburile gospodărești, mai precis, din ziua în care tata a acceptat să fie învîntător în cîtinul din apropiere — ei bine, toate acestea vijelios mi-au trecut prin mîni în clipele în care Iacop ordonase pitularea în umbra malului și eu, nehotărît, acceptasem și executasem ordinul.

Pericle fiule, află de la un bărbat care printre altele îți este și bunic; află că am așteptat în felul acesta de multe ori la vremea la care vîrsta mea număra anii tăi; și mai află că nu eram însoțit de nimeni — tata mă scula de vreme în zori, îmi pune pușca în mîni și-mi zicea sfîrșind pe nas și duhînd a băutură de nu te puteai apropia de el; ei bine, îmi zicea: Iacope, bărbate, colea pe la nouă, zece cel trîziu, să te prezînt în ceva fripturică proaspătă; n-are importanță de ce-o fi: friptură să fie. Iar eu cu ochii lipiți tîncă de somn blîbțiam după opinci, ieșeam apoi în iarbă udă, rece, de-mi tremura și sufletul în mine, mă strecuram

pe grinduri, prin norii groși de cețuri care se ridicau din baltă, înaintam, tiptil pînă la locurile mele secrete; acolo mă pitulam și așteptam prilejul cel mai nimerit cînd să-mi arunc plumbul de pe feava puștii în carnea vie a vreunei vietăți ieșite neștiutoare înainte-mi. Și ce crezi, am tremurat vreodată? — zise bătrînul privind spre mine; și făcu un gest din mîna a cărui semnificație îmi scăpă. Dar hai să ne ridicăm, poate răcim pe degeaba și nu se merită, mai zice Iacop ridicîndu-se. Și în tăcerea care se lăsă între noi, pentru că nu-mi dădeam seama ce-ar fi mai nimerit să spun în acele clipe, am reluat înaintarea noastră înspre inima bălții, acolo unde știam și eu că se găsesc cele mai bune sălcii.

Dar totuși, de ce naiba mi-a fost dat mai trîziu să mă tem? exclamă brusc Iacop. Tu ai puterea să-ți închipui de ce? — iar eu la repezeală i-aș fi putut spune că nicidecum din cauza curajului; curajos îl știa toată lumea și nu pe nedrept a fost atîta amar de ani cel mai destoinic și de temut paznic de cîmp din împrejurimi; dar am tăcut mîle și bătrînul m-a întrebat iarăși apăsător: Aha — și nu ești de loc curios să afli această slăbiciune dintotdeauna a mea? și atunci, poate fără să mă gîndesc, instinctiv, cred acum, am rostit rotund și neutru: Ei bine, bătrîne Iacop, nu mă interesează; mai sănătos, am adăugat, pentru noi acum ar fi să grăbim pasul, cînd Dumnezeu mai tăiem de la vremea asta atîtea brațe de nuiele de cîte știi bine că are nevoie Petru al Petrii ca să-și termine datoria pe care o are față de tatăl meu — și chiar față de mine însumi, acum cînd, iarăși prea bine știi, pe umerii mei apasă treburile gospodăriei și bunul ei mers; că iată, zece ani am și trebuie să mă descurc.

Ajunsesem deja în regiunea cea mai de nord, acolo unde tufele de răchită și salcie formează un zid gros, de nepătruns. Iacop și-a lepădat de după gît traisa din piele de porc, eu am așezat cu grijă într-un smoc de pipirig damigeana cu apă și la repezeală ne-am scos bricegele — un fel de custuri din tablă de cea mai proastă calitate, adică subțire și destul de moale, dar ascuțite foc, ardeau nu alta; aveam mîner din lemn de plop, erau puțin încovoiate, și cu aceste rudimentare unelte, dar cred foarte bătrîne, fiindcă aparținuseră unor străbunici de-ai lui Petru al Petrii, am început cu rîvnă să tăiem nuiele. De fapt o treabă deosebit de ușoară.

Și care e adevărul dumitale, bătrîne Iacop, l-am întrebat văzînd că el amuțise deocamdată și nu dădea de înțeles că ar dori să-și reia importanta lecție pe care din nu știu ce pricină se simțea obligat să mi-o dea. Să nu-mi spui că o bună parte din viață ai fost un fricos — căci n-am să te cred. Și nici vorbele dumitale de la început nu sînt demne de crezare și nici prin gînd nu-mi trece de-a te întreba cu insistență și-a te sileti în legătură cu

curajul pe care nu l-ai avut — și cu prețul unor ceasuri de groază l-ai plătit și l-ai ascuns. Trebuie să mă înțelegi, că din toate acestea nimic nu mă mai poate ademeni! — și bătrînul din nou făcu acel gest de neînțeles pentru mine cu mîna, ca apoi să nu se mai audă decît aerul sfîșiat de nuiielele noastre și din cînd în cînd aripile cîte vreunei păsări de apă.

Apoi, sînt obligat să recunosc, s-a întîmplat ceea ce n-aș fi prevăzut niciodată, dar totuși nu sînt sigur că moș Iacop în adîncul sufletului n-a prevăzut și n-a așteptat cu înfrigurare clipa asta — cînd să mă vadă fîșnind brusc ca un animal încolțit, ca o flacără stîrnită și înțepită, ca jetul unei fîntîni arteziene; și zbiertînd cu putere și ascuțit din gîtlee — dar mai ales arătînd și materializînd în gesturi, în strigătele mele sugrumate, pe chipul meu, o teamă și o oroare nemăitîlnite și nemaicunoscute.

Ei bine, spuse moș Iacop după ce m-am mai liniștit și după ce m-am convins că de fapt fusese o biată șoptilă care-mi dăduse tîrcoale și confundase cizmele mele cu trunchiul lucios al vreunui copac înșorit: ei bine, și să nu-mi dai tu dreptate: să nu mă crezi! Dar acum, încă tremurînd; îmi venea să-l cred pînă-n pinzele albe, i-am spus: Te cred, te cred orice. Dar asta nu ajunge, continuă bătrînul; atîta doar, hotărîrea ta nici într-un caz nu e de ajuns. Trebuie neapărat să trăiești și tu prilejul cel mai mărunt al unei frici adevărate, și iată-te, după întîmplarea asta, în stare nu numai de a crede pe alții, dar și a-i asculta cu sfințenie, de parcă ceea ce povestesc nu ar aparține numai lor, ci ți-ar aparține pe de-a-ntregul și ție. Dar oare ești îndreptățit tu să vorbești de-acum înaintea așa de parcă ai fi trăit clipa de necuprins a unei mari neliniști? Eu cred că nu; și-mi vei da dreptate după cele ce-ți voi povesti; și care povestite și auzite de tine ți vor aparține, așa cum spuneam, pentru totdeauna de parcă ție și s-ar fi întîmplat — poftim, ești pe punctul de a ți se întîmpla o mare nenorocire, un lucru pe care niciodată n-ai să-l uiți, și totuși stai liniștit, ți vezi de treaba ta în continuare de parcă nimic nu ți s-ar pregăti! Căci eu asta vin să-ți spun: că de prea puține ori ești prevenit sau ai măcar cea mai mică idee despre faptele și întîmplările viitoare, bune sau rele! De puține ori sau niciodată. Și în ciuda acestei nedreptăți ești nevoit să le treci pe toate; să ieși dincolo de mal în-treg și nevătmătat! E oare cu dreptate? Și oare cu puțință să ieși din orice încercare întreg și la fel de puternic? Eu zic că nu și cînd spun asta înseamnă că de partea mea stă neapărat și adevărul; căci oare, mă întreb, am vorbit eu vreodată în numele a ceea ce nu mi s-a întîmplat mie? și am cunoscut pe propria mea piele? — nu. Și nimeni încă nu m-a dovedit mincinos, dar asta numai și numai pentru faptul că era imposibil. Minciună este acolo unde nu este poveste — și-n clipa aceea am avut clar înaintea ochilor imaginea pe care Iacop încerca să mi-o sugereze despre sine: aceea a unui alcătuitor de povestioare morale, albit de vreme și rătăcitor dintr-o parte a pămîntului în-tr-alta, adunînd în juru-i cîtiva copilandri pentru a le șopti povestea, incredibilă pe alocuri, a propriei vieți; viață atît de incredibilă în faptele ei încît încetul cu încetul a devenit poveste, și i-am strigat: Bătrîne, totu-i în ordine, dă-i drumul! Pentru asta ai putea chiar lepăda briceagul acela din mîna; te-ai putea așeza pe trunchiul salciei, ca să ai puterea de a vorbi cît mai clar și puțința de-a nu uita vreun amănunt de importanță.

BRAHMS

Să exprime fericirea

Majoritatea melodiilor compuse de Johannes Brahms au fost, mai ales la începutul carierei sale, duioase și triste. Primul lui editor, exasperat de această invariabilitate a stilului, i-a spus într-o zi:

— Maestre, lucrările dumneavoastră sînt foarte bune, dar se vînd din ce în ce mai greu; au prea mult pesimism în ele. Nu s-ar putea să scrieți ceva, dacă nu vesel, cel puțin să exprime fericirea?

— Am să încerc, răspunse, morocănos, Brahms. Și după cîteva zile aduse editorului ultima sa creație. Era liedul *Fericit cobor în mormînt*.

DULIU ZAMFIRESCU

Focul compunerii

Un tînr poet „neînțeles”, care încerca, acum o jumătate de veac, să intre în rîndurile nemuritorilor, fiind exasperat de faptul că nici o revistă nu-i publica „marile” sale creații, trimite într-o zi, lui Duiliu Zamfirescu, un caiet cu cincizeci de poezii alese, scriindu-i: „Acum, cînd mi-am pus tot focul lăuntric în aceste compuneri, vreau să cunosc părerea dumneavoastră, să mai continui, sau nu?” Delicatul Duiliu Zamfirescu, ca poet autorul mult apreciatelor volume: *Alte orizonturi*, *Imnuri păgîne* și *Poezii nouă*, i-a răspuns categoric, ca pe vremea cînd exercita funcția de procuror:

— Continuă, tinere, continuă; dar nu focul trebuie să-l pui în compuneri, ci compunerile în foc.

CARAGIALE

A întîrziat

Un amic al lui Caragiale i se plîngea acestuia, într-o zi:

— Auzi, nene Iancule, nerușinatul ăla de Georgescu, nepricopsitul, coate-goale ăla, a îndrăznit să mă facă tîmpit și idiot.

— Cînd, stimabile? întrebă Caragiale, pîrînd scandalizat.

— Acum o oră, aici, la Capșa.

— Ce măgar! exclamă nenea Iancu. Apoi, luîndu-l gura pe dinainte: Totdeauna a fost în întîrziere neisprăvitul ăsta.

MINULESCU

Este același

Premieră la Teatrul Național din București. Se joacă o piesă anostă, a unui autor avid de celebritate, dar rămas, după aceea, în cel mai perfect anonimat. După spectacol, autorul îl întrebă pe poetul Ion Minulescu:

— Ți-a plăcut, nu-i așa?

— Mda! răspunse, ironic, Minulescu; numai că n-am prea înțeles bine unele replici. Vecinul meu de stal a sfîrșit îngrozitor tot timpul.

Peste cîteva zile (la 8 ianuarie 1926) vine premiera *Manechinul sentimental*, piesă de Minulescu.

— Cum ți-a plăcut? îl întrebă el pe autorul piesei căzute săptămîna trecută.

— N-am înțeles nimic; și lîngă mine a sfîrșit un mitocan, de la primele replici și pînă la lăsarea cortinei.

— L-am văzut, răspunse prompt Minulescu; era același care m-a deranjat și pe mine, la premiera dumatăle; nu se trezise încă.

ÎNCHINARE LA CLASICI

**alexandru
macedonski**

Că Macedonski nu este numai un mare poet și un mare spirit, dar și un mare necunoscut al literaturii române, nu mai poate fi, așadar, nici o îndoielă. Nu numai că imaginea literaturii noastre în secolul trecut și la începutul celui actual ar fi fost alta, mai săracă, mai cenușie fără Macedonski, dar nici apariția „poeziei noi” n-ar fi fost de conceput fără înfrurirea atât de activă, întinsă și adâncă a poetului nostru, spirit prin

exelență efervescent și agitat, combativ și foarte tenace. În ce are ea cu adevărat original și viabil, lăsând în urmă o serie de aspecte moarte, depășite (grandilocvență și retoric, destulă autobiografie netransfigurată, lirieă ocazională, versificație pamfletară, aridă etc.), opera sa dezvăluie merite considerabile, de ordin absolut și istoric, situându-se, printr-o largă serie de aspecte, pe treptele cele mai înalte ale întregii poezii române: Eminescu, Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Philippide...

Nimeni, poate, ca Macedonski, determinat în acest sens de întreaga sa structură, formație și condiție de viață, n-a formulat în termeni mai înalți și mai dramatici conflictul de mari proporții între idealitate și realitatea materiei; nimeni dintre scriitorii noștri n-a avut conștiința mai tragică a acestui antagonism de esență; nimeni, am spus, dintre poeții români, în afară de Eminescu, n-a trăit la o tensiune mai exclusivă și mai vibrantă ideea de absolut și poezie. După cum, cu certitudine, nimeni în literatura noastră n-a dat expresie mai poetică și mai patetică, pe alocuri sfîșietoare, imensei suferințe a deziluziei și a decepției ideale. Să fi cîntat numai atît, și încă poetul s-ar

fi ridicat la universalitate prin această unică latură.

De un sunet rar, am spune incomparabil, este și profunda sa aspirație astronomică, impulsul ascensional, elanul și absorbția în Empireu, spiritualizarea și extazul, „beția” olfactivă, de lumină și sunete celeste, de tot ce poate purifica și transcende corporalitatea. În planul practic, poetul fuge, se sustrage într-adevăr pasiunii și adversității mediului ostil. În poezie, această continuă exaltare euforică rămîne admirabilă în ea însăși, sugerînd elevația, topirea muzicală, moztartiană, în azurul cel mai înalt. Cîtînd această poezie a lui Macedonski, sufletul, sorbit din mijlocul impurităților, este redat esenței sale celei mai înalte.

Pentru marele nostru poet, arta și poezia sînt pasiuni adînci, exclusive, „angajamente” totale. Pînă la Eminescu și Macedonski, poezia română, chiar în momentele sale cele mai remarcabile, cînd nu cultiva militantismul practic, are un aer oarecare de dilettantism, de acțiune culturală, de festivitate socială, chiar de mondenitate. De la acești doi mari creatori înainte, poezia devine ocupația profundă, vitală, organică, de fapt, unică rațiune a vieții.

Adrian MARINO

*Trebuie să învâț.
 O să încep cu degetele
 Căroră le voi preda
 Dificila știință de a nu mai mîngîia,
 Sau poate cu părul —
 Fiecărui fir pe rînd
 Să-i explic de ce
 Să nu mai fluture în vînt,
 Sau poate cu lacrimile —
 Să le spun să nu mai alunece,
 Sau poate cu pleoapele —
 Să se-nchidă, să-ntunece,
 Cu pielea care se înfioară,
 Cu rănilor, să nu mai doară,*

*Cu buzele —
 Să nu mai sărute,
 Să nu mai vorbească,
 Să nu se mai copilărească...*

*Trebuie să învâț
 Să tac, să nu mă mai mișc,
 Să nu mai cresc,
 Să nu mai tremur,
 Să nu mai freamăt
 Ca o pădure, ca o apă,
 Dacă vreau
 Suav, la ultimul geamăt,
 Marele spectacol al morții să-nceapă.*

ana blandiana

**TREBUIE
 SĂ
 ÎNVĂȚ**

O' HENRY

FETIȘCANĂ

Pe ușa de sticlă a cancelariei era scris: „Robbins and Hartley, comisie pentru mărfuri”. Era trecut de cinci și funcționarii plecaseră. Ambii coproprietari, doamna Robbins și Hartley, tocmai se pregăteau să plece și ei acasă. Doamna Robbins să tot fi avut la cincizeci de ani, iar Hartley abia douăzeci și nouă. Era grav, manierat, întrucâtva nervos.

În cancelarie tocmai intră un bărbat care se îndrepta spre Hartley:

— „Am aflat unde locuiște”, spuse în șoaptă.

Hartley îi făcu semn să tacă. Abia când Robbins părăsi cancelaria detectivul spuse:

— „Aveți aici adresa ei”, și-i întinse lui Hartley o bucată de hîrtie. Erau scrise doar cîteva cuvinte. Hartley luă hîrtia și citi: „Vivienne Alington, 341 strada 1° nord”.

— „S-a mutat aici acum o săptămîină”, îi spuse detectivul cu jumătate glas. „Dacă doriți informații mai amănunțite despre ea, domnule Hartley, am să încerc, pe cît va fi posibil, să vi le procur. Nu vă costă decît șapte dolari pe zi. Dacă vreți, o-aș putea trimite vești în fiecare zi.”

— „Vă mulțumesc”, spuse Hartley, „nu-i nevoie, am avut nevoie doar de adresă. Cît am să vă plătesc?”

— „A fost muncă de-o zi întreagă, zece dolari ar fi o sumă echitabilă”.

Hartley îi plăti suma cerută, se despărți de detectiv și părăsi apoi cancelaria. Porni să caute adresa pe care o primise de la detectiv. A durat cam o oră pînă să ajungă acolo. Era o casă nouă, cu chirie, cu locuințe ieftine. Hartley se repezi pe scări. La etajul al patrulea o observă dintr-o dată pe Vivienne, care stătea în ușa deschisă. Zimbînd, îl invită înăuntru. Îi oferî un scaun lîngă fereastră și așteptă.

Hartley se uita la ea cu o privire drăgăstoasă. Își spuse în gînd că e o fată foarte frumoasă și că știe să se îmbrace cu mult gust. Vivienne avea douăzeci și unu de ani, avea părul ca aurul și ochii albaștri. Albastrul lor amintea de albastrul mării. Avea pe ea o bluză albă și o fustă de culoare închisă. O îmbrăcăminte ca asta vine bine oricărei fete, fie ea bogată ori săracă.

— „Vivienne”, spuse Hartley încet, „nu mi-ai răspuns la ultima scrisoare. Mi-a trebuit o săptămîină încheiată pînă să dau de noua ta locuință. De ce nu m-ai anunțat? Știai doar bine că vreau să te vizitez și să stăm de vorbă.”

Din fereastră fata îl privea gînditoare.

— „Domnule Hartley”, spuse în cele din urmă. „Nu știu ce să vă spun. Cu cît mă gîndesc mai mult la oferta dvs., cu atît mai pușin știu ce să vă răspund. Înțeleg că vreți s-o faceți pentru fericirea mea. Uneori am sentimentul că ar trebui să spun da, dar cu toate acestea aș vrea să n-ici nu fac vreo greșală. M-am născut într-un oraș mare și mi-e teamă că n-o să mă pot obișnui la țară”.

— „Fetișo”, îi răspunse Hartley, „ți-am spus doar de mai multe ori pînă acum că de la mine pînă la oraș nu-i decît o săritură. Ți-am promis, de asemenea, că-ți voi da tot ce-ți dorește inima. Poți să mergi în oraș, la teatru, ori să-ți vizitezi prietenii cînd vei dori. Mă crezi?”

— „Vă cred”, spuse și-l privi zimbînd. „Știu că sînteți foarte drăguț. Fata pe care o s-o luați va fi de bună seamă foarte fericită. M-am convins de asta cînd am fost la familia Montgomery.”

— „Ah”, răsufli Hartley. „Mi-amințesc și acum de seara aceea cînd ne-am văzut pentru prima dată, la Montgomery. Doamna Montgomery mi-a vorbit mult despre tine. Așa-i că oii cu mine, Vivienne? Promite-mi! Am atîta nevoie de tine... N-ai să regreti niciodată, nicăieri n-ai să găsești o locuință ca a mea.”

Fata nu răspunse.

Lui Hartley îi veni deodată o idee:

— „Spune-mi, Vivienne”, zise el și o privi cercetător, „sau e vorba de un altul?”

Fata se roși și răspunse foarte repede.

— „Nu trebuia să mă întrebăți, domnule Hartley, dar dacă ați întrebă, să vă spun. E vorba de un altul, dar nu i-am promis nimic precis.”

— „Cum se numește?”, întrebă Hartley nerăbdător.

— „Towsend.”

— „Cum, Rattfort Towsend?”, strigă Hartley furios. „Unde l-ai întîlnit pe omul acesta, i-am făcut atîta bine...”

— „Mașina lui tocmai a oprit în fața casei”, spuse Vivienne privind iarăși pe fereastră. „Vine după răspuns. Nu știu ce să fac.”

Sună soneria. Vivienne se repezi să deschidă.

— „Rămîti aici”, spuse Hartley sobru, „am să-i deschid chiar eu.”

Towsend rămase surprins cînd îl văzu pe Hartley.

— „Să pleci într-o clipă”, șuieră Hartley.

— „Salutare! Ce s-a întîmplat? Ce faci aici, camarade?” spuse Towsend nedumerit.

— „Întinde-o”, repetă Hartley, „aici domnește legea junglei. Fata asta-i a mea.”

— „Am venit în interes de serviciu”, spuse Towsend.

— „Nu mai minți și întinde-o”, o ținea pe-a lui, Hartley.

Towsend plecă foarte supărat. Hartley se îndreptă spre fată.

— „Vivienne, încetează să te mai joci cu mine. Am mare nevoie de tine.”

— „Și cînd aveți nevoie de mine?”, întrebă.

— „Imediat, îndată ce ești pregătită să pleci.”

Ea tăcu apoi deodată zise:

— „Chiar vă închipuiți că o să mă mut la dvs. atîta timp cît Elena se mai află acolo?”

La asta Hartley nu se aștepta. Nu știa ce să-i răspundă. Spuse cu toată hotărîrea:

— „Va trebui să plece cît mai repede, tîi face viața neplăcută. N-am avut o

clipă de liniște de cînd a venit la mine. Acum o să pun capăt la toate, ai dreptate, Vivienne... Trebuie s-o dau afară pe Elena mai înainte de a te duce în casa mea. M-am hotărît!”

— „Cînd faceți asta?”

— „Chiar astăzi seară”, spuse Hartley.

— „Atunci răspund da. Veniți după mine cînd vă face plăcere”, spuse Vivienne.

Hartley era fericit dar se temea să o creadă.

— „Dă-ți cuvîntul de onoare!”, îi ceru el.

— „Pe cuvîntul meu de onoare!”, repetă Vivienne încet.

El se întoarse și-i zîmbi.

— „Atunci, pe mîine!”

— „Pe mîine!” spuse ea zimbînd.

Peste nici două ore încheiate Hartley ajunse acasă. Îi deschise ușa o femeie tînără, fermecătoare, care-l sărută de cum intră.

— „E la noi mama”, spuse ea, „a venit la masă, dar n-o să avem nimic la prînz.”

— „Am o veste pentru tine, trebuie să-ți zic ceva”, spuse Hartley.

— „Ce fel de veste, bună sau rea?” întrebă femeia.

Îi șopti ceva la ureche. Soția lui Hartley scoase un țipăt. Mama ei alergă în vestibul. Femeia mai scoase un țipăt — era un țipăt de fericire, de foarte mare fericire.

— „Oh, mămică, știi ce s-a întîmplat? Vivienne a acceptat și se mută la noi. O să ne gătească. Asta-i bucurărea aia care a lucrat aproape un an la Montgomery. Sînt așa de fericită. Și, acum, Bille drăguțule, fugi pînă la bucătărie și dă-o afară pe Elena. Iar s-a îmbătat.”

Traducere: Nicolae NICOARĂ

CARAGIALE

omul și opera

de

GEORGE CĂLINESCU

Risul adine este o formă a criticii constructive. Pe drept cuvânt marele comediograf se speria de decepționistii și de neîncrezătorii în puterile poporului. „Să se pearză neamul românesc? — Auzi dumneata!...” El pune mai presus fapta și în materie culturală nu era prea îngrijat că high-life-ul nu citea decât cărți străine și că studențimea atrasă în luptele electorale rămânea cam indiferentă față de cutari scriitori ai epocii. „În timp ce alte națiuni produc, glumea el, un singur talent la o sută de nașteri, noi, din contră, avem nenorocirea unui singur om fără talent la sută statistică. Avem mai mulți scriitori decât cititori”. Caragiale salută răspîndirea gustului de citit în păturile active și producătoare, mai apropiate de popor, muncitori, mici agricultori, funcționari comerciali, institutori, tinerime feminină cultă din clasele mijlocii. Sub crisparea sarcastică pentru unii a feței sale se ascundea un optimism robust.

Scriitorul făcea, în cei din urmă ani ai vieții, profesii de credință flaubertiene asupra meșteșugului artistic, vorbind de melodia frazei, de ritmul vorbelor, de perietură, de scăldarea în multe ape a unei scrieri. „Cuvîntul, dragii mei — zicea — nu poate avea decât un loc într-o frază”. Făcea apoi teoria vocației în general sau pentru un gen ori altul. Pe unul îl „prinde” ceea ce pe altul nu. Estetism, formalism? Nicidecum, ci preocuparea de măiestrie foarte la ordinea zilei pentru tînărul scriitor socialist. Ficțiunile lui Caragiale fiind strict adevărate sub speța universalului și a momentului contemporan din care a fost scoasă generalizarea, se punea artistului doar chestiunea de a nu spune mai mult decât tot. Nu există decât un itinerar grafic pentru a executa un cerc, orice deviație scandalizează spiritul. Caragiale este, în literatura română, unicul geometru. Nu vîd altă modalitate de a spune „curat murdar”. Aici, stă măiestria sa fără pereche. Aici, cine-l va ajunge se va desprinde din viața cea diurnă și va intra în empirie.

Formă și conținut fiind unul și același obiect, se preocupa doar de a înlătura orice depozit străin, a da la o parte zgura, știind că neantul nu poate fi pilit.

Numai în acest sens se poate încă vorbi de puritatea risului caragian. Acea vis comnia rămîne artisticește indemonstrabilă și inefabilă ca și umorul rossinian. Adevărurile spuse de el astfel sînt eterne și suave, în vreme ce, spuse de alții altfel sînt confuze și triviale. Caragiale avea dreptate cînd vorbea de muzica frazei. Teatrul lui e plin de ecouri memorabile ce au asupra spectatorului care le știe pe dinafară efectul pe care melodia operei italiene o are asupra publicului. Cînd Tipătescu zice pe scenă: „...dacă nu curge, pică... Las'că știm noi!” îți vine să strigi din stal în numele lui Pristanda: „Știți! cum să nu știți, coane Fănică, să trăiți!”. Așa precum mina pierdută e de prisos Venerei din Milo, cu toate că cineva pretindea a o fi găsit, orice adaos la acest ecou așa de profund uman este insuportabil și actorul are un concurent primejdios în spectator care, mental, poate să întoneze mai just.

din STUDII ȘI COMENTARII (Editura Tineretului, 1966)

ÎNCHINARE LA CLASICI

Mihai Beniuc poetul

Pentru unii, Mihai Beniuc este un caz rezolvat și, în consecință, apt pentru aprecieri definitive. În conștiința publicului — și nu numai a publicului — el trece drept poetul consecvent cu sine (fapt indiscutabil!) hărăzit cu un temperament robust, rar cenzurat în expansivitate. Versurile sale, în marea lor majoritate, emană un soi de sănătate spirituală (de invidiat), exprimă un talent orgolios, în cele din urmă inocent, neatins de asteniile modelor, de indoilele sterile privind actul creației. Dacă vrem să fim pedanți, și privim cu oarecare suspiciune tot ceea ce se crede că se știe despre Beniuc, observăm că acesta a avut și continuă să aibă un dosar neclădit, deschis oricând unor fructuoase (și necesare) revizui.

„Cazul Beniuc” apare odată cu volumul de debut. Prin simplitate și candoare, prin neputința și, de aici, refuzul problematizării, în contextul literelor vremii, Cîntece de pierzanie marchează o apariție oarecum singulară. Tematic, prin militantismul fățiș, prin vocația profetică și încrederea în „dreptatea istoriei”, Cîntecele... se prezintă ca o verigă dintr-un lanț neîntrerupt, nobilă permanență a literaturii române, ce s-ar putea numi patosul angajării sociale. Volumul menționat nu se confundă însă cu nici una dintre tendințele estetice ale liricii momentului (În același an, 1938, Blaga a publicat *La curțile dorului*, iar Dimitrie Stelaru — *Primăvara durerii*. Călinescu publicase cu un an înainte volumul de *Poezii și tot atunci fuseseră editate Urcuș al lui Vasile Voiculescu și Libertatea... lui Gellu Naum*. Tot în 1937 debutează *Dan Botta*. În 1939 apar *Visuri* în vuietul vremii de *Philippide* și *Întrezăriri* al aceluiași Voiculescu. Cîntece de pierzanie se apropie doar de Anotimpuri, debutul, din 1938, al lui Emil Giurgiucă și, poate, de *Albe și Clopotul de aur* ale lui Zaharia Stancu, apărute în 1937 și, respectiv, 1939). Se vede limpede că Beniuc intră în circuitul poeziei românești într-un moment dificil, determinat de existența unor valori autentice și a unor structuri poetice foarte depărtate de propria-i structură. Intră, s-ar putea spune, ca un poet solitar, aspectele epigonice (punctele de plecare sînt Eminescu ori Goga) din scrierile sale, aspecte sporadice și nesemnificative, nu-l fac mai puțin singur.

Una dintre cele mai puternice obsesii pe care le impune poezia lui Mihai Beniuc este cea a relativului temporal, într-o variantă strict afectivă, patetică-sentimentală și nu una conceptuală și filozofică. De aici rezultă reacția spontană, pripită, energică și ingenuă, vibrația exaltată (și exagerată uneori) la faptele venite din exterior, de natură foarte diversă, cu efect decisiv asupra proceselor sufletești. Din acest motiv Beniuc apare adesea capricios, capabil să etaleze la intervale mai lungi sau mai scurte, stări de spirit contradictorii. Ultimele volume, indeosebi, și mai mult decît toate *Lumini crepusculare*, datorită aspectului lor de meditație netulburată, dau la iveală, cu oarecare subtilitate, mecanismul intim al acestor oscilații. Ele relevă adesea procese complicate, confruntări, conflicte chiar, cu toate firești dacă ne gîndim că avem de-a face cu o personalitate puternică. Într-un Mic tratat radiofonic despre poezie aflăm la un moment dat următoarele: „... în fiecare din noi, în afară de realitatea externă, palpabilă, vizibilă, audibilă, olfactivă, rece, caldă, plăcută (...) acum și aici (s.a.) mai există în noi nenumărate realități conștiente, subconștiente sau inconștiente, ori poate chiar nerealizate (s.a.) încă, fie reflexe ale trecutului, fie combinații ale prezentului și viitorului, pe terenul frămîntat al dorințelor, năzuințelor și imboldurilor, declarate sau obscure, ale personalității umane (...) Orice poezie adevărată își are profunda ei justificare și constituie satisfacerea unei nevoi interioare”. Aceste afirmații, raportate la o anumită secțiune a poeziei lui Beniuc, pot deruta creînd serioase dificultăți de situație. Ne-am obișnuit să vedem în el un reprezentant al tradiționalismului vînjos (ocolit de rafinament și de subtilități), aspru, superficial uneori, strident, retoric, ocazional pînă la exces, altminteri sincer și în mod justificat optimist. Varianta elegiacă, cu adevărat interiorizată, a liricii sale, este vizibil estompată de asemenea prejudecăți. La formarea lor însă a contribuit cu mult zel autorul însuși.

Spuneam cu altă ocazie că la Beniuc adevăratele inconsecvențe sînt de natură strict estetică. Mă oblig acum să fac o serie de precizări. Ca factură a expresiei, poezia sa aproape că nu a evoluat. Volumul de debut oferă un registru stilistic încheiat în articulațiile principale. Comunicarea prin vers nu este niciodată suspectată de insuficiență. Cum spuneam, același volum de debut, ca să ne referim numai la el, apare într-o perioadă de numeroase și spectaculoase metamorfoze ale limbajului poetic, impuse de „marea pleiadă” ale cărei repere se numesc Arghezi, Bacovia, Barbu sau Blaga. Următoarele decenii, de asemenea, rețin atenția prin experiențe și confruntări decisive. Mihai Beniuc rezistă însă oricărui tentații și o face impunînd cu uimitoare tenacitate o singură formulă. „Toată vremea am rămas eu însumi”, avertizează el programatic. Poezia în sine, ca fapt inefabil, intimitatea ei ambiguă și nedefinibilă au fost obiectul unor intervenții pur teoretice. Actul creației s-a remarcat întotdeauna ca un proces expansiv, de proiectare fidelă, fără intermediar. Sub acest aspect, autorul *Mărului de lîngă drum* este în mod definitiv ingenuu și dacă ținem cont de ceea ce se întîmplă în jurul său, o raritate. Evitînd să se „formalizeze”, el omite să se cenzureze și astfel admirabila consecvență întru viziune devine minată de inconsecvențe memorabile în planul realizării artistice.

Drept încheiere reproduc integral Pe drumul greu suit... din volumul *Colț de stîncă*: „Nu, nu sînt beat de gîndul că-aș fi mare/ Cred mai curînd că sînt o arătare,/ Așa cum vin pe la răscruci de vremi/ În viața aceasta fără să le chemi./ Iar cite-o arătare-ntruchipată/ Nelinști iscă-n lume citeodată./ Nimic mai mult de-atît nu vreau să par,/ Cînd știu că-s pentru cremene amnar,/ Iar pentru apă — stînci și cataracte./ Și n-am semnat cu diavolul contracte,/ Să-mi dăruiască-un dram de fericire,/ Pe drumul greu suit spre nemurire”.

DANIEL DIMITRIU

DOUĂ ORAȘE DE NORD

RĂDĂUȚI

Aici totul este istorie. Istorie veche și modernă. Urmele voievodale se întâlnesc la fiecare pas cu faptele contemporanilor, cu ctitoriile socialismului. Biserica Bogdania, în care doarme de veacuri Bogdan cel Bătrîn, alături de Lațcu Vodă, de Ștefan I Mușat, de Roman Voievod, de Bogdan Voievod, tatăl lui Ștefan cel Mare, alături de alți voievozi, „gospodari” sau numai os domnesc, alături de doamne și domnițe cu boiuri subțiri, biserica Bogdania, acest St. Denis al României, a trecut, în ani, dintr-o ambianță veche și săracă, într-una nouă, modernă, care îi pune *altfel* în valoare înfățișarea și semnificația.

Orașul de pe Valea Sucevei, înconjurat de griu foșnitor și lunci cîntătoare, de păduri îndepărtate de fagi și de coame zimțuite de molizi, își mărginește propria sa istorie veche și nouă cu turlele Putnei, cu uimitoarele fresce ale Suceviței, cu clopotnițele Arboarei și Volovățului. Alături de ceea ce străvechii ctitori de țară au lăsat urmașilor, frunțile și mîinile contemporanilor au ridicat și ridică o istorie monumentală. Un oraș nou se naște avînd ca pivot Bogdania: aleea de meri de altădată, numită strada Bogdan Vodă, ulițele întortocheate din jur, căsuțele pitite în umbra castanilor au devenit un adevărat cartier de blocuri și complexe comerciale, vile și școli moderne, instituții de artă și cultură.

La rîndul său, fostul stadion „Hatmanul Luca Arbore” s-a mutat în vechea Grădină de tir, iar spațiul eliberat a devenit un cvartal de locuințe.

Orașul, strivit de un cer scund altădată, s-a obișnuit cu înălțimile. Tinde spre înălțimi în toate punctele sale cardinale. Marea fabrică de mobilă care își exportă produsele în toată Europa, întreprinderea metalurgică, fabrica de spirt, școlile noi, muzeul românesc care cuprinde, între altele, și o colecție de minunate creații ceramice ale vestitului artist popular Constantin Colibaba, parcurile cu bogăție de flori și arbori ornamentali și, firește, multe altele, sînt *înălțimi* pe care orașul le-a cucerit în desfășurarea istoriei

sale contemporane. Alături de ele, altele bat din aripi în zborul pe verticală, peste tot.

Rînd pe rînd, ceea ce nu mai este pe măsura timpului nostru, ceea ce poartă în el tristețea unor amintiri pe care am vrea să le uităm, dispare înlocuit de ziduri tinere și luminoase. De sus, de pe schele, constructorii văd departe. La picioarele lor, Bogdania își strălucește cu mîndrie chipul de piatră veche, scrutînd înălțimile timpului socialist.

Aici totul este istorie. Istorie veche și modernă. Iată, străzile se numesc Bogdan Vodă, Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, dar și 23 August, 1 Mai, Republicii, Eroilor. Cele noi izvorăsc din cele vechi. Și la propriu și la figurat. Ai acut sentimentul că fiecare construcție, fiecare așezămînt, fiecare fabrică, fiecare faptă, fiecare năzuință își are rădăcinile în tot ce au gîndit, în tot ce au visat, în tot ce au sperat sau au încercat oamenii de altădată.

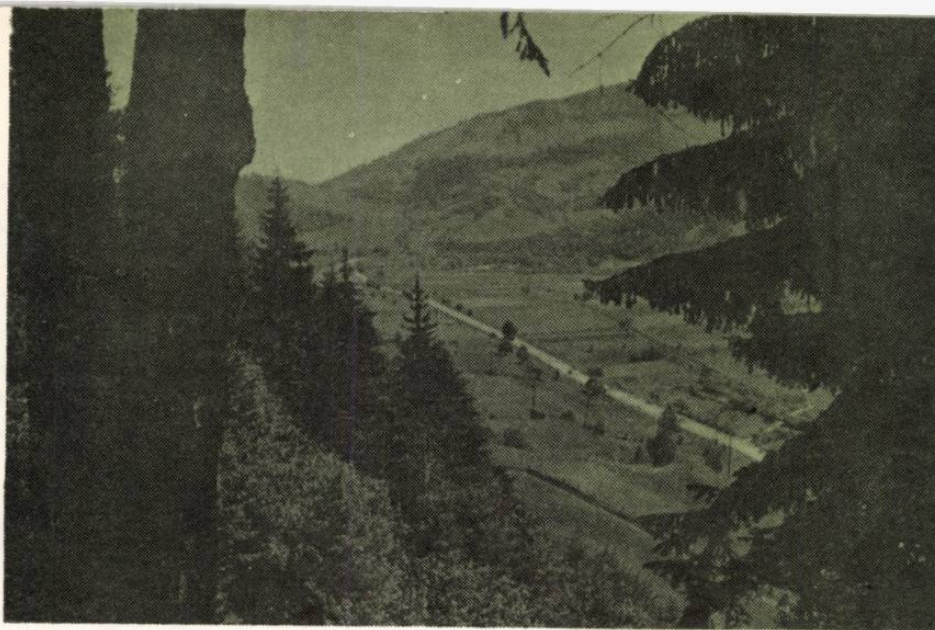
Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi”, de pildă, a împlinit în 1972 o sută de ani. Ceea ce el *a fost*, aparține tradiției; ceea ce *este acum*, aparține socialismului. Desăvîrșindu-se în istoria nouă a neamului, școala aceasta, ca toate școlile țării, cultivă viitorul. Dar îl cultivă dăruindu-i tot ceea ce istoria veche și nouă i-au pus la îndemînă.

Cu prilejul Centenarului, absolvenții din diverse promoții au dăruit școlii, în semn de recunoștință, un bust monumental al cărturarului patriot Eudoxiu Hurmuzachi, dăltuit de artistul emerit Marius Butunoiu, autorul multor opere monumentale risipite pe cuprinsul țării.

Aici totul e istorie. O piclă subțire de legendă stăruie peste tot: pe frunzele arborilor, pe cuvintele oamenilor, în ploi și în ninsori, pe unelte. Parcă străbate pînă aici, de undeva dintr-o altă margine a țării, un ecou al unei legende a dăruirii.

Eu cred că e un ecou al legendei Meșterului Manole, care se întâlnește aici cu elanul acestor bărbați și femei din nord, cu ochi blînzi și vorbă domoală, dar cu inimi de stejar și cu brațe de oțel închinete superbeii renașteri socialiste a României.

CÎMPULUNG

Cîmpulungul e un oraș al poemelor de cetină și de albastru. Pădurile coboară din legenda Pietrelor Doamnei, de la Giumalău și de pe Tomnatic, să-l îmbrățișeze cu liniștea și cu miresmele lor. Albastrul se boltește ca un clopot rezemîndu-și marginile pe zarea de vis a obcinelor. Și în albastrul acesta orașul se ridică alb, cu profilurile construcțiilor dominînd vilele cochete de peste apa Moldovei sau cățărîndu-se pe Runc, cu imaginea celor două fabrici din Sîhla, „Rarăul” și fabrica de mobilă, cu șantierul noii fabrici, cu cel al noilor blocuri din preajma Policlinicii, cu străzile alergînd grăbite în cele patru puncte cardinale.

E un oraș al verilor dăruite drumeției și odihnei pe sub curcubeiele munților, prin frumuseți și uimiri. Hotelul „Zimbrul”, bloc-turn în plin centru, cu restaurante, cu bar de zi, cu sală de recepție, cu coloane masive de piatră amintind castele străvechi, în armonie cu superbe lucrături în lemn, ispitește drumeți de departe, dornici să vadă și să revadă aceste locuri la poalele cărora se înșiră, pe văi uimitoare, mănăstirile nordului moldav: Vatra Moldoviței, Voronețul, Mănăstirea Humorului și, mai departe, peste Obcina Mare, Sucevița cu turele ei parcă de fum iscîndu-se din verdele și depărtarea zărilor.

Drumuri șerpuite prin liniști de molid, de curgere lină de pîraie și cîntec de păsări, duc spre cabana Deia, spre Moara Dracului, spre piscul cu Pietre simbolice al Rarăului. Oamenii: drumeții, oaspeții, ascultă chemările culmilor cu cerbi care poartă luceferi în coarne.

Arborii cresc spre cupola clopotului de azur, să-și împlinească vîrsta și să-și înceapă și ei minunatele călătorii spre mobilă, spre construcții, spre viori și spre nave. Orașul își trimite harnic spre cele patru puncte cardinale ale țării și ale lumii rodul, odată cu freamătul, cu înserările cu cerbi sub lună, cu adierile inimii oamenilor înscrise în luciul mobilei, în vibrația lemnului de rezonanță, în dulceața cașului, a prafului alb de lapte și, peste cîțva timp, în păienjeniișul de fire albe, imaculate, născut în filatura care crește spre împlinire, mereu.

Din ceea ce Cîmpulungul a fost altădată, a rămas puțin, chiar foarte puțin. Au rămas clădirile cîtorva școli și instituții administrative, dar li s-au adăugat

școli noi, instituții noi. Au rămas vilele de peste apa Moldovei și de sub Runc, dar li s-au adăugat nu doar vile noi ci și blocuri. Blocurile de la Stadion, blocurile din centru, piața, splendida piață în care se află foarte tînăra Casă de Cultură a Sindicatelor, Policlinica, blocurile de locuințe, toate răsfrîndu-se alb în lumina soarelui și a arborilor verzi ai unui parc înnoit și îmbogățit.

Un alt parc, „Eminescu”, se întinde pe malul Moldovei; străzi drepte, flori, arbori, vase ornamentale, un mare parcaj pentru automobile în fața hotelului „Zimbrul” înfrumusețează orașul dăruindu-i un anume aer de distincție.

Alături de blocuri, cuceresc teren vilele. Acolo unde orașul avea aspect rural, pe „văi” și pe „pîraie” (Valea Seacă, Pîriul Corlățenilor, Deia), vilele urcă mereu mai sus, mai departe, dînd naștere astfel unor străzi noi, unor viitoare cartiere ale orașului.

Nu se poate vorbi de Cîmpulung, această străveche așezare despre care vorbește înțeleptul voievod-cărturar Dimitrie Cantemir în a sa „Descriptio Moldaviae”, despre care au scris oameni de seamă ai Bucovinei ca folcloristul Florea-Marian sau istoricul Theodor Bălan, nu se poate vorbi de această atît de nouă și înfloritoare așezare a țării astăzi, fără a se pomeni de fapte interesante și de bogatul Muzeu al lemnului, de originala colecție de muguri de lemn, cusături naționale și ceramică, a neobositului profesor Ioan Țugui, istoric și etnograf, precum și de Biblioteca orașenească, instituție care desfășoară o largă și complexă activitate, cu o perseverență și o diversitate de forme demne de toată lauda.

Cîmpulungul e un oraș al anotimpurilor rodnice. Un oraș al primăverilor exuberante, al verilor dulci, al toamnelor mature, al iernilor orbitor de albe, cu zurgălăii munților sunînd pînă în cer. E un oraș în care livezile și finețile sărută pașii ploilor, unde soarele răsare dintre munți și coboară spre șesurile cu grîne și struguri, unde piscurile se apleacă să numere schelele, zidurile, vilele, străzile noi și, odată cu ele, să citească în sufletele oamenilor.

... Prin orașul acesta atît de nou, se aude adeseori noaptea tropotul zimbrului de demult și chiotul vîntătorului descălecător al Moldovei, semn că oamenii de aici își iubesc deopotrivă trecutul, prezentul și viitorul...

DRAGOȘ VICOL

PETRE BUCȘA

PRESIMȚIRI

LUI DORU
ȘI HORIA

*La capătul brazdei,
Cu botul alb de lună
M-așteaptă neștiința
Să-mi infulece sufletul.*

*Voi, fiii mei,
Să vă așteptați la una ca asta.
Și dacă-ntr-o noapte
Veți visa un cer purpuriu
Despicat de-o stea iluzorie,
Să știți c-am trecut
Din păcat
În virtutea care nu există
Și că, în locul meu,*

*Va trebui să prindeți, amândoi,
De coarnele plugului
Pentru ca țarina
Să nu se cufunde-n paragină...*

DE LA LUME ADUNATE...

● De familie

Mama își amenință copilașul care a făcut o nouă pozna: Să vezi ce-o să-ți facă tata când o afla!

Copilașul: A aflat!

Mama: Și ce-a spus?

Copilașul: A spus: Să vezi ce-o să-ți facă mama când o afla!

● Dacă...

„Dacă nu știm să folosim timpul, nu trebuie să ne mirăm că el este atât de scurt“.

● Între scriitori

Un scriitor și soția sa au fost invitați la o serată. Tânăra lui soție a fost obiectul atenției generale.

— E fermecătoare, spuse gazda, rochia ce o poartă este un adevărat poem.

— Un poem? obiectă scriitorul; nouă poeme, trei schițe și două articole.

● Secolul vitezei

— (La telefon) Informațiile, Tarom?

— Da, vă rog, ce doriți?

— Aș vrea să știu cât face avionul de la București pînă la Arad?

Fata care nu știa pe dinafară fiecare durată a curselor, în timp ce consultă orarul:

— O secundă, tovarășe...

— Mulțumesc, domnișoară!

Și cel care a întrebat închide telefonul.

● Primul zbor

Unul care nu a zburat cu avionul niciodată, ședea pe scaunul lui; când auzi motoarele puse în mișcare, închise ochii și-și făcu o rugăciune. Când deschise ochii cu multă teamă privi pe fereastră:

— Mamă doamne, ce fantastic este! spuse el vecinului său. Uite-te oamenii, colo jos, sînt atît de mici încît par furnici.

— Sînt chiar furnici, răspunse acesta. Noi n-am decolat încă...

● La hotel

— Dar, ia spune-mi, ceva ploșnițe se găsesc prin pat?

— Nu. Dar am putea să vă punem dacă doriți!...

● Conștiinciozitate

Șoferul auto-stropitoarei:

— Vasile, dă-i bătaie că vine ploaia și nu mai apucăm să stropim strada.

● Om delicat

— N-aș vrea să trecem pe la Marinescu.

— De ce?

— L-am rugat ieri să-mi împrumute o sută de lei pentru douăzeci și patru de ore.

— A, și nu te-a împrumutat?

— Dimpotrivă!

● La un lacto-bar

— Tovarășe, eu n-am cerut să-mi pui unt pe ambele părți ale sandvișului.

— Dar n-are decît pe o singură parte...

— Da? Atunci, spune-mi care e partea cu unt?

● Bărbatul necăjit

— Nu știu cum aș dezobișnui-o pe nevastă-mea să nu mai stea noaptea așa de tîrziu. Regulat, în toate serile, nu se culcă mai devreme de ora două.

— Dar ce face pînă atunci?

— Nimic. Mă așteaptă pe mine!

● Stratagemă de copil

— Mămico, îți place să-ți spună cineva povești?

— Desigur, pușorule.

— Vrei să auzi una?

— Sigur că da, scumpule.

— Dar n-ai să te superi?

— Deloc... Haide, spune...

— A fost odată o sticlută cu parfum... care acum nu mai e... s-a spart!

● La casa de mode

Soția, alegînd o rochie la o casă de modă:

— Pe care o găsești mai atrăgătoare?

Soțul, privind drăgălașele manechine:

— Pe cea cu ochii negri și părul blond!

● Cauza

— Ce tot alergi după mine de un ceas?

— Păi dacă nu vrei să stai, domnișoară.

● O idee

— Mă simt minunat în noua mea casă de la Mogoșoaia, numai că seara o invadează țîntarii... Uite, spre exemplu, acum cîteva zile, un țîntar a mușcat-o pe nevastă-mea de buze așa de tare că nu poate vorbi nici azi...

— Nu mai spune!... Nu vrei cumva s-o găzduiești cîteva seri și pe nevastă-mea?

**DINTR-O SCRISOARE
A LUI C. DOBROGEANU
GHEREA CĂTRE
COROLENKO, DIN
4 AUGUST 1912,
AFLATĂ ÎN ARHIVELE
DE LA MOSCOVA**

„...Alt eveniment extrem de trist pentru România noastră este moartea lui Caragiale. A murit în mai la Berlin de o sincopă a inimii. Noi cu soția în mai începuserăm să luăm băi sulfurice și iodice la Govora, dar primind groaznică veste de la Berlin am plecat numai decît într-acolo. L-am înmormintat vremelnice la Berlin într-un cavou, iar toamna îl vom aduce în țară, unde după hotărîrea Parlamentului și a guvernului i se vor organiza funeralii naționale. Pentru țară e o pierdere enormă, pentru mine — groaznică. Nu-mi pot veni în fire pînă acum. A fost cel mai luminat cap și cel mai mare talent al României. Ca talent e la nivelul lui Gogol, dar ca minte, ca om luminat e cu mult mai mare decît el. Deseori, chiar foarte des am avut prilejul să petrec cu Caragiale zile și nopți întregi la un pahar de vin (bea numai el). Și iată zile și nopți întregi Caragiale vorbea, vorbea fără încetare, fără odihnă și tot ce spunea el — inclusiv paradoxurile, nimicurile —, era neobișnuit de frumos și purta pecetea unei minți neobșnuite și a unui spirit necruțător și feeric, orbitor de feeric. Caragiale ca inteligență, e cel mai mare om pe care mi-a fost dat să-l văd în viață. În condițiile triste și mizerabile ale țării noastre n-a dat nici a suta parte din aceea cu ce l-a înzestrat Dumnezeu. Și iată că acest talent enorm, această minte luminată dispăre și în afară de mica Românie nimeni nu știe despre asta, nimeni nu-l pomenește cu o vorbă. Probabil că și dumneavoastră, dragă Vladimir Galactionovici, încă n-ați aflat despre moartea lui. Sărace și nefericite micile și înapoiatele noastre țărișoare, dar și mai bieți și nefericiți sînt oamenii mari care nasc în aceste țărișoare.....”

NONVIOLENȚA

Domnul Filip, un bărbat înalt și chel, dădu să iasă din casă pe ușa de serviciu. Coborî iute o scară întunecoasă, văzu o fereastră, se năpusti asupra ei socotind că va părăsi în sfîrșit locul acesta periculos. Se împiedică însă de niște vase metalice, de niște bidoane care se rostogoliră în jurul său făcînd un zgomot asurzitor. Se auziră pași, fu răsucit un întrerupător și o lumină puternică îl dezvălui pe fugar prăbușit pe mozaic, încercînd zadarnic să se ridice și s-o șteargă de acolo.

Cel care răsucise întrerupătorul, un individ mărunț de statură, cu fața boțită, spuse:

— Va trebui să stăm de vorbă, domnule Filip. Aștept momentul acesta încă din primăvară. Am stat la pîndă încercînd să dau ochii cu dumneata, am folosit nenumărate șiretlicuri în sensul acesta, dar tot mi-ai scăpat din mînă. Acum iată-te înaintea mea! Mă bucur din toată inima că voi avea prilejul să lămuresc niște chestiuni a căror soluționare nu mai poate fi amînată.

Domnul Filip se ridică, își scutură costumul lovindu-l cu palmele, urcă treptele scării și, poftit de celălalt domn, făcu cale întoarsă intrînd în apartamentul pe care-l părăsise adineaori.

— Sper să nu fiu bruscat într-un fel, zise domnul Filip ațîntind o privire nesigură asupra gazdei. Părerea mea este, stimate domnule Dezideriu, că orice conflict poate fi încheiat în mod pașnic, cu blîndețe și înțelegere. Chiar dacă soția dumitale a săvîrșit greșeala de a te fi înșelat cu mine, nu trebuie să uităm de înaltele imperative morale recomandate de înțelepții tuturor veacurilor.

Domnul Dezideriu fu de acord cu acest punct de vedere. Îl pofti pe amantul nevestei lui să se așeze pe un scaun asigurîndu-l de bunele sale intenții, de faptul că nu va uza de metode violente pentru rezolvarea unui incident atît de banal, de neînsemnat.

Sufrageria în care se aflau era spațioasă și luminoasă, era mobilată cu gust, oferea condiții excelente pentru o discuție cu caracter grav. Masa și scaunele, din lemn de nuc, etajerele pe care se vedeau răspîndite bibelouri și scrumiere, căminul monumental, toate respirau un aer intim, discret. Pe pereți se desluseau tablouri reprezentînd priveliști campestre și peisaje marine, pe jos era așternut un cover cu bogate motive florale.

Domnul Dezideriu aduse o tavă pe care se vedea o sticlă cu lichior și două pahare. Scoase de undeva un pachet cu țigări pe care-l oferi oaspetelui.

Oaspetele fu mișcat de această amabilitate și, liniștit la gîndul că nu va suferi o vătămare corporală, își căută un loc mai comod pe scaun. Aprinzîndu-și o țigară, el aruncă un nor de fum albăstrui către plafon. Zîmbi ușor mișcîndu-și buzele subțiri, închise pe jumătate ochii săi albaștri.

— Este regretabil că-ți place soția mea, începu domnul Dezideriu turnînd lichiorul în pahare. Nu sînt în stare să rămîn insensibil înaintea acestei preferințe care implică înțelesuri profunde, îndreptățite temeiuri de meditație și de dezbateră a unor adevăruri universale. Nu vreau să vorbesc acum despre neplăcerea pe care mi-ai pricinuit-o făcînd din soția mea amanta dumitale și nici despre aspectul imoral al acestei întîmplări. Altfel mă preocupă, altceva mă frămîntă și nu-mi dă pace! Nu izbutesc bunăoară să pricep ce anume te-a atras la nevastă-mea, cum a reușit ea să te atragă și să te captiveze. Vei spune poate că ai realizat amîndoi o comuniune spirituală, că legătura voastră se întemeiază pe o seamă de sentimente trainice, indestructibile... Dar nu, nu cred că se poate susține o asemenea enormitate. Marile amoruri sentimentale au dispărut în această epocă industrială, pe o planetă care s-a preschîmbat într-un atelier de fierărie treptat mai insalubru, mai greu de îndurat... Dar dacă nu te-a atras spiritul ei, de bună seamă că nici trupul n-ar fi fost în stare să trezească în dumneata o veritabilă pasiune. Ai remarcat, nădăjduiesc, domnule Filip, că soția mea are șoldurile cam înguste și sîinii cam lăsați...

— Am remarcă, confirmă domnul Filip sorbind încetător din paharul său, privindu-și gazda cu atenție.

— Și nu numai sinii și șoldurile prezintă o priveliște dezagreabilă, dar și modul ei afectat de a se comporta. Vei susține poate că acest cusur este foarte răspândit și că nu stă în puterea omului să modifice în bine anumite aplecări cu care este înzestrat de către natură. Vei mai susține, potrivit unor teorii acreditate, dar care nu face doi bani, că măruntele metehne nu comportă însemnătate, importante fiind sentimentele sau pornirile instinctuale care ne animă. Dacă ai adopta o asemenea poziție te-ai dovedi un om lipsit de orice simț estetic, de oricare pretenție privind frumusețea femeii. Nu-ți este îngăduit să te apropii așa de oricine, fără a respecta în prealabil anumite norme, anumite reguli, un anume ideal care, nu mă îndoiesc, sălășluiește în dumneata. Se mai poate susține că destinul a intervenit întru înfăptuirea acestei legături, dar această explicație n-ar fi decât un subterfugiu, un procedeu nu tocmai onorabil de a ocoli realitatea.

Domnul Filip își simți trupul străbătut de o plăcută căldură. Se uită la sticla cu lichior a cărei etichetă indica ananasul drept fruct de bază care contribuise la obținerea băuturii. Desigur că în lume se consumau nenumărate sticle cu lichior provenit din ananas și nu era exclus ca discuțiile purtate în jurul acestor sticle să aibe ca subiect adulterul.

— Sînt un mare iubitor al fotbalului, mărturisi brusc domnul Dezideriu. Datorită incidentului petrecut am pierdut o partidă interesantă, care era televizată. Poate că voi mai prinde ultimele momente dintr-un meci pe care l-am așteptat de mult.

Gazda se ridică de pe scaun și se îndreptă către un televizor instalat într-un colț. Apăsă pe un buton și în scurtă vreme fură văzuți niște jucători luptînd din răsputeri în jurul mingii. Tribunele stadionului erau pline de spectatori care vociferau agitînd mîinile. Dar meciul luă sfîrșit și gazda se grăbi să apese din nou pe buton spre a se face liniște în sufragerie.

— Datoria ne obligă pe amîndoi, spuse el, să limpezim acest adulter, să-i dăm un aspect rezonabil, să-l soluționăm în conformitate cu legile și cu tradiția. Va trebui să mă despart de revastă-mea chiar astăzi și sper că-mi vei da o mîină de ajutor în sensul acesta.

În odaie pătrunse doamna Dezideriu, o femeie blondă, înaltă, mlădioasă, îmbrăcată cu un halat de casă înflorat. Îi aruncă soțului ei o privire tristă, neputincioasă, se așeză mută pe un scaun încercînd să-și păstreze calmul.

— Să procedăm mai întîi la împărțirea bunurilor, spuse domnul Dezideriu uitîndu-se la soția lui semnificativ. Bunurile materiale constituie laolaltă expresia cea mai veridică a existenței familiei, reprezintă eforturile depuse de soți întru înăvuierea și consolidarea unei legături de durată.

— Am avut grijă să mă ocup din timp cu împărțirea acestor bunuri, spuse doamna întinzîndu-i soțului o listă amănunțit întocmită. Pe aceste pagini sînt înscrise toate obiectele gospodăriei, ale căminului nostru, împreună cu valoarea lor bănească.

Soțul se cufundă în lectura listelor. Trecu astfel o jumătate de ceas în care nu se auziră decît zgomotele care se produceau în stradă. Nu fu ridicată nici o obiecție cu privire la împărțire. Doar de cîteva ori domnul Dezideriu ridicase din umeri fără a manifesta însă o împotrivire evidentă față de ceea ce citea. În final se declară de acord cu listele felicitîndu-și soția pentru modul ei echitabil de a înjumătăți avutul lor comun.

— Le-am și împachetat, îl anunță ea însuflețită. Trebuie doar transportate la maică-mea, căci la amantul meu nu pot locui, el fiind încă prea tînăr pentru a ține pe umerii lui un cămin.

Domnul Dezideriu se plimbă calm prin încăpere, apoi vru să telefoneze unui oficiu pentru transporturi. Puse mîna pe telefon, dar uitîndu-se pe fereastră, renunță la intenția lui. Constată că începuse să plouă. Era, desigur, o vreme cu totul nepotrivită transportării obiectelor prin oraș. Le aduse la cunoștință, așadar, amanților că mutarea nu era posibilă deocamdată.

— Dar dacă doriți să ieșiți împreună în oraș, o puteți face, le spuse el. N-am nimic împotriva continuării legăturii voastre chiar sub ochii mei.

Domnul Filip o rugă pe doamna Dezideriu să se îmbrace. În timpul acestei operații care se desfășura într-o încăpere alăturată, își exprimă satisfacția cu privire la modul simplu în care fusese soluționat conflictul. Își exprimă apoi îndoiala în legătură cu posibilitățile sale de a întreține o familie dar aceste declarații nu prea găsiră ecou în inima domnului Dezideriu.

Doamna își anunță bărbatii că e gata să plece. Îl pofti pe domnul Filip afară, dispăru împreună cu el spre adîncă mulțumire a soțului care-i urmări cu privirea.

VALENTIN ȘERBU

PEDRO SALINAS

*tu trăiești
doar prin ceea ce faci...*

*Tu trăiești doar prin ceea ce faci.
Cu virful degetelor
palpezi lumea, îi smulgi
aurori, victorii, culori,
bucurii: e muzica ta,
Viața e ceea ce atingi.*

*Din ochii tăi, doar din ei,
iese lumina ce îți îndrumă
pașii. Mergi
doar pe unde vezi. Nimic mai mult.*

*Și de vreo șovăire îți dă tircoale
la mii de kilometri,
lași totul, te arunci
peste proro, prin valuri
și ajungi acolo; cu săruturi,
cu dinții tu o sfișii;
și șovăiala dispare.
Tu nicicînd nu poți șovăi.*

*Pentru că ai dezlegat
mistere. Enigmele tale,
ceea ce nicicînd nu vei înțelege,
sînt lucruri foarte simple:
nisipul pe care stai întinsă,
ceasul ce merge
și corpul tînăr, trandafiriu
ce-l zărești în oglindă
cînd te trezești,
și e al tău. Sînt minuni
de demult descifrate.*

*Nu, n-ai greșit nicicînd,
ci doar o dată, într-o noapte
cînd din capriciu ai îndrăgit o umbră
— singura ce ți-a fost pe plac —
O umbră ce se iveau.
Și ai vrut s-o îmbrățișezi.
Și eram eu!*

În românește de
Lucia FENEȘAN

MAȘINILE ELECTRONICE NU VOR STĂPÎNI OMUL

Omul de astăzi, deși se dorește cit mai modern și caută toate prilejurile pentru a se manifesta ca atare, nu arată întotdeauna un entuziasm deosebit față de veritabila erupție a mașinilor electronice de calcul (mai zise și ordinatoare) în viața sa. Și nu este vorba de ignoranță, ci de intelectuali cinstiți, care au temeri: oare ne este ordinatorul prieten sau dușman? Coboară el rolul creierului uman și demnitățile ființei umane?

Nu e pentru prima dată când omului îi e teamă că propriile sale creații l-ar putea depăși: vă amintiți desigur de legenda ucenicului vrăjitor, de mitul lui Frankenstein, de roboții din povestirile științifico-fantastice.

Recentele progrese ale electronicii îi fac pe unii oameni să se teamă tot mai mult că ordinatorul va deveni destul de „inteligent” pentru a înghesui omul spre treburile inferioare, el asumându-și rolul de a le rezolva pe cele mai complicate. Un asemenea a tot capabil ordinator a fost imaginat ca având o „memorie” externă (pe bandă magnetică) cu posibilități infinite de extindere, pe care ar urma să se acumuleze întreaga înțelepciune a secolelor trecute. Raționând fără a fi influențat de pasiuni omenești, un asemenea ordinator ar putea, probabil, să descopere noi relații între fenomene, ar putea crea opere de artă... Unica superioritate a omului ar consta în posibilitatea de a scoate ordinatorul din priză.

Este adevărat că unele ordinatoare au compus muzică și au scris versuri de valoare destul de limitată (deși unele „creații” recente ne-ar putea face să ne revizuiim părerea în acest domeniu). Chiar dacă unii cercetători remarcabili atacă problema creației intelectuale și a simulării ei, știm bine că nici o mașină n-o să aibă vreodată capacitatea de motivare a unei ființe umane, elanurile sale, tristețile sale, intuiția sau psihologia sa. Aceasta ne permite să afirmăm superioritatea omului în toate împrejurările.

Deci ceea ce-i rămâne omului este inteligența sa, sau mai precis facultatea sa de a alege. Ordinatorul este incapabil să aprecieze dacă sînt bune regulile pe care le aplică și cu atât mai mult să propună altele, dacă nu i le-a furnizat omul. El este capabil doar să acționeze în baza unor reguli care i-au fost introduse.

NOUTĂȚI TEHNICO-ȘTIINȚIFICE DIN ȚĂRILE SOCIALISTE

Gaze naturale în stare solidă. În Uniunea Sovietică s-au descoperit peste 30 zăcăminte cu mari perspective, conținând gaze naturale în stare solidă. S-a calculat că rezervele globale din această materie primă depășesc 10 trilioane m³.

Gazul natural în stare solidă este un hidrat de gaze, înghețat. Acești hișrați se formează în anumite condiții de presiune și temperatură, condiții în care 1 m³ de apă ajunge să fixeze 200 m³ de gaz, în timp ce în condițiile obișnuite 1 m³ de apă nu fixează decât 4 m³ de gaz.

Aparat de măsurat realizat în Bulgaria. La Institutul de fizică al Academiei Bulgare de Știință s-a realizat un aparat original cu care se poate determina conținutul de elemente grele (plumb, zinc, fier), compuși, minereuri și concentrate de minereu. Cu acest aparat se poate determina și conținutul de cenușă din cărbune.

Invenția utilizează capacitatea de reflectare și radiațiile spectrale ale minereurilor traversate de raze beta.

Un nou strung polonez. Societatea de comerț exterior „Metalexport” din Varșovia produce un strung revolver de găurit cu comandă digitală pe bază de program.

După reglarea strungului, toate operațiunile sînt executate automat.

Apa de pe planeta Venus. Savantul sovietic Deriaghi a comunicat recent că apa care există pe suprafața planetei Venus este dură ca sticla. Această opinie a savantului sovietic coincide cu opinia unor specialiști americani care susțin că pe planeta Venus ar exista apă sub formă de molecule mari, solide și sticloase. Este vorba de o nouă formă de apă, denumită „polimerizată”. După cum se știe, pe planeta Venus domnește o temperatură de 370°C, iar apa polimerizată este stabilă pînă la temperatura de 410°C.

AGENDA

• Consumul de oxigen al omenirii. Potrivit unor calcule, populația actuală a lumii consumă, pentru satisfacerea diferitelor ei necesități, o cantitate de oxigen care, dacă ar fi „conseruată”, ar fi suficientă pentru 43 miliarde de oameni. Parcurgînd, bunăoară, 950 km, un automobil modern absoarbe tot atîta oxigen cît are nevoie un om pentru respirație vreme de un an.

• Cele mai mici maimuțe din lume au dimensiuni de două ori mai reduse decît everifele și trăiesc în junglele Americii de Sud. Pentru a comunica între ele aceste maimuțe scot sunete asemănătoare cu cele ale păsărilor.

• Este pe cale de a se pune la punct un elicopter foarte rapid. El va dezvolta o viteză de 600 km/h — de două ori mai mare decît a celor mai rapide elicoptere actuale. Noul elicopter va fi cu două rotoare care se vor învîrți pe același ax, în sens opus, și va fi propulsat de o elice suplimentară, montată în spate.

• Un inginer din S.U.A. a brevetat o metodă de impregnare a bancnotelor cu produse mirositoare. Cîteva din băncile și societățile de credit americane au adoptat invenția. Totodată, poliția din orașul Atlanta, Georgia, a dresat cîini pentru mirosirea bancnotelor, care apoi pot identifica pe eventualii spărgători de bancă.

• Cercetătorii polonezi au elaborat o metodă care permite producerea, parțial din alge, a unei pulberi alimentare destinată animalelor domestice — îndeosebi vacilor, porcilor și păsărilor. Microorganismele conținute în această pulbere pot imuniza animalele împotriva bolilor infecțioase.

Ce se întâmplă cu

„Istoriile literaturii române” ?

Provocând o dezbateră asupra unei posibile Istorii a literaturii române, o facem cu convingerea că ne situăm în continuitatea interesului pe care publicațiile noastre literare l-au manifestat față de această problemă. Așa cum întrebările formulate sperăm că o probează, am pornit de la premiza că epoca actuală are avantajul perspectivelor ideologico-politice care impun o sinteză asupra literaturii naționale, la un nivel superior.

Desigur, Tratatul editat de Academie, cu toată încetineala ce caracterizează apariția tomurilor sale, constituie un adevărat monument al culturii române și utilitatea lui este în afara oricărei discuții. Operă de sistematizare a unui material impresionant prin bogăția și varietatea sa, Tratatul, departe de a exclude posibila Istorie a literaturii române, prin prezența lui, — chiar facilitează apariția acesteia.

Am considerat util să vizăm prin întrebările noastre partea consacrată literaturii contemporane în această viitoare Istorie..., aceasta deoarece literaturii de pînă la al doilea război mondial i-au fost consacrate prestigioase lucrări de sinteză care în multe privințe cuprind clarificări definitive, iar pe de altă parte — literatura de azi n-a ieșit încă suficient din zona de acțiune a focului dezbaterilor contradictorii ale criticii, și — în consecință — opinia istoricului va prelua, sau va polemiza cu opinia criticului.

La răspunsurile pe care le publicăm, cu regretul că nu toți cei solicitați au dat cuvenita urmare invitației noastre, nu ne rămîne să adăugăm decît că rezolvările definitive ale acestei probleme acute a culturii noastre — le va da apariția în librării a cît mai multe Istorii ale literaturii române de la origini pînă în prezent.

AL

ION ROTARU

1. Istoria literaturii poate fi o simplă înșiruire de autori și opere sau o selecție subiectivă?
2. Ca operă monumentală subiectivă, cum poate o astfel de istorie literară să servească ca instrument de lucru?
3. De ce sînt „uitați” unii autori și sînt „descoperiți” alții?
4. Dacă o asemenea operă investighează și impune originalitatea gîndirii și scrisului românesc?
5. Literatura română contemporană justifică sau face posibilă o istorie a literaturii române contemporane?
6. Operă de autor sau colectivă? Promisiuni și realizări.

EUGEN BARBU

1. O selecție subiectivă, firește!
2. Orice istorie a literaturii nu trebuie să fie un instrument de lucru. Pentru aceasta există manuale didactice. Istoriile literaturii române trebuie tratate ca niște *romane*. Vezi Călinescu!
3. Din lipsa de gust a criticii, a unor „găști” literare și a unor interese personale.
4. Desigur!
5. Bineînțeles!
Rep.: — Dar ați dărimat 50% dintre scriitorii
E.B.: — 90%!; avem doar cinci scriitori.
Rep.: — Vă includeți între cei cinci?
E.B.: — Desigur!
6. Operă de autor. Am jumătate, trei mii de pagini. Am ajuns la Eminescu... Ultimul volum nu va putea fi publicat decît postmortem...

1. Istoria literaturii nu poate fi o simplă înșiruire de autori, ci o expunere logică, „istorică”, cu un dram de nerv epic — (aceasta depinde de talentul istoricului literar!).

Gradul de subiectivitate depinde de caracterul didactico-științific sau, pe de altă parte, eseistic, pe care autorul și-l propune.

2. Cu cît e mai subiectivă o istorie literară, cu atît ea poate servi mai puțin ca instrument de lucru pentru insul *Ieneș*, care vrea să se informeze la repezeală.

3. ...În funcție de modă. Cine nu se ține de modă nu uită nici un autor — cît de cît important — și nu face mare caz de descoperirea sau de „redescoperiri”. Timpul și opinia publică sînt cei mai buni ratificatori ai valorii.

4. Da.

5. Da. Cum au dovedit-o la timpul lor Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, George Călinescu.

6. Se poate în ambele feluri. Personal optez pentru *O istorie a literaturii române* ca operă de autor.
N.B.

Am scris *O istorie a literaturii române* de la origini pînă la al doilea război mondial, iar cu autorii care s-au impus înainte de această dată, am adus expunerea pînă la zi. Restul materiei va fi tratată în volumul trei — cel mai mare —, care se află în pregătire.

NICOLAE CIOBANU

1. Firește că o istorie a literaturii nu poate fi decît o operă de selecție și — să adăugăm numaidecît — de ierarhizare. Nici măcar un dicționar de istorie literară nu poate fi o simplă înșiruire, apelîndu-se și în acest caz la criteriile de mai sus. Nu înțeleg, în schimb, de ce neapărat o selecție subiectivă, căci în materie de critică și istorie literară, subiectivitate, în mod ideal, ar trebui să însemneze personalitate. Or, termenul din urmă, determinat de factori circumscrisi elementului de gust,

puternic filtrați de cultură și gândire estetic-filozofică, poate (și trebuie!) să se situeze într-un raport de maximă compatibilitate cu ideea de obiectivitate. Numai astfel este posibilă funcția — marea eficiență a legii valorii în câmpul istoric-literar.

2. În virtutea celor spuse mai înainte, parțial cel puțin, e limpede ce anume e de răspuns la această întrebare. Să mai adăugăm prin instrument de lucru nu trebuie să se înțeleagă doar o simplă muncă de informare strict documentară, ci mai ales o încercare de comunicare a unor opinii, a unor judecăți personale. Iată de ce între istoria lui G. Călinescu și aceea redactată în momentul de față sub egida Institutului de teorie și istorie literară al Academiei, aparent paradoxal, ca instrument de lucru e preferabilă prima.

3. Ar fi prea multe de spus la această întrebare. Cred că multe din datele ei teoretice le formulează E. Lovinescu în interiorul disociației intitulate „mutația valorilor estetice.”

4. Este singura ei rațiune de a veni pe lume.

5. Întrebarea (ce să spun!) e nemaipomenită. Sigur că răspunsul nu poate fi decât afirmativ.

6. Și așa și așa! Numai să se treacă la treabă. Aprecieria rezultatelor după aceea. Dar, oare, în momentul de față, nu ar trebui stimulat tot atât de mult studiul adâncit, diferențiat, aplicat operelor și autorilor la nivelul individualității lor ireductibile?

ION NEGOIȚESCU

O „Istorie a literaturii române” nu trebuie să fie ceva anume, în sensul unui concept rigid, imuabil; ea poate doar să fie ceea ce corespunde viziunii sau concepției autorului sau autorilor ei. Nimic mai diferit decât *Istoria literaturii* de G. Călinescu față cu cea lucrată în colaborare de Șerban Cioculescu, Tudor Vianu și Vladimir Streinu; ba mai mult, în cazul acesteia din urmă, metoda diferă pentru fiecare din cei trei autori în parte — și desigur nu e o situație ideală, dar iată o posibilitate printre altele. În 1939, ambițioasa grupare din jurul revistei franceze *Nouvelle Revue Française* publica, sub egida eminentului om de cultură André Gide, primul volum din *Tableauul literaturii franceze*, cuprinzând secolele XVII și XVIII, în care cei mai mari scriitori din veacurile respective erau independent tratați de scriitorii importanți ai secolului XX, printre care și doi reputați critici și istorici literari ca Alain și Albert Thibaudet. Deci, altă formă... Între *Istoria literaturii italiene* a lui De Sanctis și *Die deutsche Literatur* a lui Oskar Wolzel se cascadează o prăpastie de netrecut — metodologic vorbind. Ceea ce vreau să spun, este că toate întreprinderile, garantate de personalități, sunt bine venite și trebuie să ne stârnească interesul. Iată de ce, aici, distincția riguroasă între subiectiv și obiectiv poate să dispară... O *Istorie a literaturii române* este deci în permanență posibilă, din cele mai diferite perspective și metode; fie că ea exprimă o personalitate critică sau unghiul de vedere al unei epoci.

În ce mă privește, după cum s-a văzut din capitolele *Istoriei mele*, pe care le public de doi ani în revista „Argeș”, eu concep o astfel de întreprindere ca o analiză perpetuă, căreia autorii, școlile și tendințele i se supun. În cazul meu, analiza și sinteza, istorie determinate, se întretaie fără întrerupere, accentul căzând totuși pe analiză (redușă, firește, de implicațiile unui proces). Aplecat asupra fenomenului parțial, pe care ochiul analitic îl cuprinde, am însă înaintea mea totdeauna întregul. Fără viziunea acestui întreg, orice istorie ar fi cu neputință. Pentru că istoria înseamnă neapărat un început care se finalizează într-un imprevizibil sfârșit...

Literatura română contemporană există frapant. De la poezia lui Ștefan Augustin Doinaș la poezia lui Ion Gheorghe, iată un continent aparte, oricât de legat ar fi el de literatura interbelică. Bineînțeles, literatura zilelor noastre este mult mai complexă decât ar putea cuvântul „continent” să exprime. Și în proză, și în teatru, sînt destule elemente vrednice de interes. Dacă avem „clasici” ai contemporaneității, avem deopotrivă tineri scriitori în permanentă ebulițiune, de care istoria literară vie trebuie să se intereseze. În ce privește raportul dintre istoria literară și literatura actuală, modelul nostru cel mai de seamă și întru totul demn de urmat rămîne E. Lovinescu. Ra-reori un critic a fost mai cu pertinentță aplicat actualității, din punctul de vedere istoric, ca Lovinescu. Istoricul literar actual are datoria să se oprească asupra contemporanilor săi cu același interes și probitate ca și E. Lovinescu în perioada interbelică.

Lovinescu era foarte prudent, cînd își punea problema „originalității” sau „specificului” literaturii române. Citindu-l astăzi, această originalitate și acest specific ne apar mai clare, datorită distanțării noastre în timp. Totuși, prudența se impune încă. Să nu proclamăm, ci să creăm liberi și detașați! Să lăsăm grija depistării originalității, generațiilor viitoare.

DE LA LUME ADUNATE... ȘI REACTUALIZATE

Condiție

- Caut o fată foarte frumoasă, să aibe cel puțin o sută de mii pe C.E.C. și să nu fie mai în vîrstă de 25 de ani.
- Bine, dar aia trebuie să fie nebună ca să se mărite cu tine.
- Desigur, trebuie să fie și nebună!

Motiv de divorț

- De ce divorțați?
- Pentru potrivire de caracter.
- Vrei să spui, nepotrivire...
- Păi să vezi: cînd țip eu, țipă și ea, cînd dau eu, dă și ea, urlu eu, urlă și ea, asta nu-i curată potrivire?

Copil deștept

- Bunicuțo dragă, ochelarii tăi măresc?
- Da, drăguțule.
- Atunci fii bună și taie-mi, fără ochelari, o felie de tort!

„Meseriaș” rutinat

- Nu aveți de vînzare zdrențe, fier vechi, hîrtie?
- Nevasta e plecată.
- Am înțeles. Atunci ce vasticile goale...

Mai bine...

- Fii bun și spune-mi cînd ai să-mi achiți datoria, să dorm și eu liniștit.
- Ai să dormi mai liniștit, dacă nu-ți spun!...

La judecătorie

- Vîrsta dumneavoastră?
- 35 de ani, domnule judecător...
- Cum așa? Sînt doar patru ani de cînd mi-ați spus aceeași vîrstă...
- Păi bine, domnule judecător, nu mi-ați spus dumneavoastră să-mi mențin întotdeauna declarațiile?

Cauza...

- Am onoarea să cer mîna fiicei dumneavoastră.
- Regret, tinere, că starea piciorului meu nu-mi permite să-ți dau momentan răspunsul...

Întrebare

- Fii sinceră, iubito; ai întîlnit vreodată un bărbat a cărui atingere să-ți fi zguduit întreaga ființă?
- Da; Dentistul!

Luna de miere

- În noaptea nunții noastre, am plecat în voiaj cu automobilul nostru.
- Și unde v-ați petrecut luna de miere?
- ...La spital!

LIA MANOLIU

Cariera sportivă a Liei Manoliu este de domeniul fantasticului.

În 1948, deci acum 25 de ani, o tânără fetișcană, frumoasă, mlădie, gingașă și timidă, participă la primul său concurs athletic.

În aceeași perioadă cochetează și cu o altă disciplină sportivă, în care nu forța primează ci abilitatea, fantezia și viteza basketului; ajungând chiar în lotul național. Doi ani mai târziu, studentă acum la Politehnică, se dedică în sport exclusiv atletismului. Evoluția performanțelor sale la disc impune această decizie.

În 1952 cucerește primul titlu de campioană a țării, ca mai repeta acest lucru încă de 11 ori.

Cîștigă 7 titluri balcanice și nenumărate alte concursuri internaționale în mai toate continentele lumii. Și ceea ce este într-adevăr de domeniul fantasticului, începînd cu 1952 (la Helsinki) participă la șase Olimpiade, caz unic în istoria atletismului mondial, la aceste jocuri supreme care se succed din patru în patru ani, perioadă de timp căreia un atlet cu greu îi rezistă. Iar prezențele olimpice ale Liei, toate prezențele sale, n-au fost simple vizite protocolare.

În 1960 la Roma obține medalia de bronz. Era atunci a treia sa participare la marea sărbătoare a sportului. Acesta părea a fi momentul de vîrf al vieții sale sportive. Patru ani mai târziu însă, la Tokio, repetă performanța, aducînd delegației noastre o nouă medalie de bronz. Din nou se consideră că a obținut tot ce putea. Unii se grăbesc și spun, pentru a doua oară, acesta este apogeul său.

Longevitatea sa competițională părea că se va opri aici. Cîțiva „specialiști” chiar hotărăsc

scoaterea sa din viitorul lot reprezentativ. În 1967, în anul preolimpic, Lia în pofida tuturor pronosticurilor sumbre, începe de una singură lupta cu centimetrii, și recordurile naționale încep să cadă iarăși. Și cifra recordului național urcă. Convinge din nou (a citea oară?) că este încă necesară atletismului nostru și Olimpiada de la Mexico o găsește în mijlocul sportivilor români. În ziua de 6 Septembrie 1968 intră pentru a 5-a oară în cercul de aruncări a unei Olimpiade. Era deja o mare performeră prin participare.

Era deja cunoscută de toată lumea sportului.

Este întîmpinată cu aplauze. Comentatorii de radio și televiziune anunță în mai toate limbile evenimentul. Româncă Lia Manoliu este singura atletă cu un astfel de drum. Ochii întregului stadion o privesc cu simpatie și curiozitate. Începe ploaia. Discul este parcă ceva mai greu acum. Cînd Lia intră în cercul de aruncări lumea o aplaudă. O încurajează. Ochii întregului stadion o privesc cu simpatie și curiozitate. Și Lia cîștigă.

Medalia Olimpică de AUR, visul de-o viață a oricărui sportiv, îi revine. În momentul festivității de premiere pe stadion încă mai ploua. Intreaga lume a sportului o aplaudă. Acesta a fost adevăratul apogeu.

Patru ani mai târziu, reușește o nouă calificare pentru jocurile Olimpice. La München a intrat în legendă.

Acesta ar fi succint drumul atît de aprig, de plin de obstacole, dar atît de strălucitor, parcurs de fetișcana aceea, frumoasă, mlădie, gingașă și timidă, care cu 25 de ani în urmă participă la primul său concurs athletic.

RADU DUMITRU

ION HOBANA

OZN CA EXPERIENȚĂ UMANĂ

În vara anului 1968, cîteva sute de astronomi luau parte la o recepție dată în cinstea lor în orașul Victoria (Columbia Britanică). Deodată, a început să circule zvonul că pe cer, chiar în fața clădirii în care se aflau, lumini stranii descriu un balet inexplicabil. Niciunul dintre astronomi n-a socotit că e cazul să iasă pentru o clipă, ca să vadă cu ochii lui despre ce e vorba...

Relatînd această întîmplare, dr. J. Allen Hynek, directorul Centrului de cercetări astronomice Lindheimer și șeful Departamentului de astronomie de la Northwestern University, citează, în chip de comentariu, cuvintele lui Erwin Schrödinger, pionier al mecanicii cuantice: „Prima calitate necesară unui om de știință este aceea de a fi curios”. Această calitate îl determinase pe Hynek să accepte, cu aproape un sfert de veac în urmă, propunerea de a fi consultantul științific al Proiectului Sign (primul nume al comisiei OZN a Air Force), cu toate îndemnulile potrivnice ale colegilor săi de la Ohio State University, unde îndeplinea pe atunci funcția de director al Observatorului Mc Millin. Și așa a început o pasionantă experiență umană, ale cărei rezultate sînt descrise într-o carte de un real interes nu numai pentru o mai exactă circumscriere a fenomenului, ci și pentru o viitoare istorie a aventurii cunoașterii.

Cititorilor articolului *UFO's Merit Scientific Study*, publicat de cunoscuta revistă „Science” la 21 octombrie 1966, nu le-a venit să creadă că autorul este aceeași persoană pe care presa o botezase „păpușa Air Force-ului”. Fără să se refere explicit la comisia OZN sau la alte servicii ale forțelor aeriene, Hynek combătea șapte „erori de interpretare” caracteristice comunicatelor periodice ale acestor organisme, încheind astfel: „...eu nu pot să mă lepăd de OZN pur și simplu, ridicînd din umeri. Cazurile „încăpăținate” conțin frecvente referiri la caracteristici cinematice, geometrice și luminoase care se repetă. Am început să-mi dau seama că în știința secolului al 20-lea există o tendință de a uita că va exista o știință a secolului al 21-lea și chiar o știință a secolului al 30-lea, de la al căror nivel cunoștințele noastre despre univers vor apărea, probabil, cu totul altfel decît cum apar în ochii noștri. Suferim, poate, de un provincialism temporal, o formă de aroganță care a iritat totdeauna posteritatea!”. De fapt, această atitudine a lui Hynek constituia o surpriză doar pentru marele public. În luna aprilie a aceluiaș an, consultantul științific al Proiectului Blue Book, (ultimul nume al comisiei OZN), convocat de Comisia pentru forțele armate a Congresului împreună cu șeful Proiectului, maiorul Hector Quintanilla jr. și cu secretarul de stat al Air Force, Harold Brown, exprimaser serioase rezerve în legătură cu capacitatea numitei comisii de a efectua un studiu corespunzător al fenomenului OZN, cerînd ca această sarcină să fie încredințată unui grup de oameni de știință. Cum să ne explicăm schimbarea la față a celui care, timp de optsprezece ani, investise cu autoritatea sa științifică comunicatele Proiectului Blue Book, cu toate că — așa cum subliniază în *Experiența OZN* — „Problema lipsei unei investigații apropiate a fost prezentă de la început.”?

Hynek răspunde cu sinceritate acestei întrebări firești. Menționînd climatul nefavorabil instaurat încă din prima perioadă a existenței comisiei OZN, cînd atît Pentagonul, cît și comunitatea științifică socoteau că problema nu merită prea multă atenție, el mărturisește că, nevrînd să-și primejduiască vocația și cariera pe baza unor date incomplete, a hotărît să rămînă neutru și să lase fenomenul să-și dovedească sau nu realitatea. Mai tîrziu, cînd dovada a fost făcută, a încercat, fără succes, să determine o cotitură în activitatea Proiectului Blue Book. În această situație, așa cum arată el însuși, ar fi putut să ceară cu insistență intervenția Pentagonului, sau să se resemneze. Dar insistența, în condițiile date, ar fi însemnat discreditarea consultantului științific și, mai ales, pierderea accesului la dosarele cu observații OZN. Hynek a ales deci resemnarea, o resemnare aparentă, la adăpostul căreia pregătea o amplă ofensivă împotriva incompetenței și a rutinei. Recomandările sale, declarația făcută în fața comisiei pentru forțele armate a Congresului au contribuit substanțial la hotărîrea Air Force-lui de a încheia un contract de cercetare a OZN-urilor cu Universitatea din Colorado. Despre modul în care a fost îndeplinit acest contract am scris cu alte prilejuri. Iar opinia lui Hynek poate fi intuită din titlul capitolului consacrat activității Proiectului Colorado și Raportului Condon: *Știința nu înseamnă întotdeauna ceea ce fac oamenii de știință*.

Așadar, concluziile Raportului Condon sînt categoric negative, iar Proiectul Blue Book și-a încetat existența. O victorie a „lipsei de curiozitate”, dar o victorie à la Pirus. Pentru că, scrie Hynek, „Mulți oameni de știință mi-au declarat că studiul Raportului Condon i-a făcut să înțeleagă pentru prima oară că problema OZN merită să fie investigată”.

Desigur, enigma obiectelor zburătoare neidentificate continuă să rămînă întrea-gă și după apariția cărții lui Hynek. Autorul precizează, de altfel, că „Problema nu constă, cel puțin deocamdată, în a explica sau rezolva fenomenul OZN. Poate că aceasta este ultima problemă, dar există indicii solide că în prezent nu posedăm cunoștințele necesare pentru a ajunge la soluția finală”. Și cunoscutul astronom propune un întreg ansamblu de măsuri și o întreagă metodologie menite să apropie clipa revelației așteptate. Împreună cu alți savanți din Statele Unite și din alte țări, deocamdată puțini la număr, el continuă astfel o splendidă experiență umană, răspunzînd sfidării pe care ne-o lansează Necunoscutul.

Tutun de Macedonia

de MARIA LUIZA CRISTESCU

Cînd te-am văzut prima oară intrînd pe poarta înaltă a curții noastre, ținută protector de mîna mamei mele, păreai o pitică pe lingă femeia înaltă și frumoasă, învidiată de mine întotdeauna, ca și cum mi-ar fi fost o străină. Și nici nu știu dacă nu-mi era. O cunoșteam de cînd existam sau, mai degrabă, o știau ochii mei mereu în apropiere. O vedeam și îi cîntăream înălțimea, așa cum făceam cu merii și prunii din grădină, cu gardul pe care îl aveam de sărit într-o zi, cu turla bisericii, cu vecinele, bunica sau femeile care ne ajutau la treburile grădinii. Era mai înaltă decît directoarea școlii, bunica ti ajungea pînă la umăr, iar tata o întrecea cu fruntea și părul lui blond, buclat și puțin răvășit ca al unui băiat. Știam că e și frumoasă, o spunea toată lumea. Lingă ea erai o pitică, dar ceea ce mi-a înlăturat atenția de la modul meu obișnuit de a evalua oamenii din jurul meu a fost privirea ta verde ațintită indiferent mai întîi pe olandele roșii ale casei, apoi asupra mea sau a rochiei mele și iarăși undeva sus, poate în coroana uriașă a dudului verde, pătat ca de o pecingine de negrul fructelor. Nu-mi plăceau nici olandele nemîșcate, nici dudul care accepta petele negre ale fructelor zemoase care, căzînd, pătau apoi pămîntul galben din jurul trunchiului lăsdînd urme de sînge încheat ca după un măcel al gîștelor înaintea unui botez în sat. Olandele nemîșcate, eu, dudul plin de pecingine...

Mama îți ținea blînd mîna, iar tu i-o lăsași, parcă într-o nepăsare apatică. Ochii ți se plimbau încet, lipsiți de curiozitate, de la finitna mare cu roată, la florile, minunate după credința mamei, la „Fordul” vechi al tatălui meu, înălțat pe butuci. Mina ta, bine ținută în a mamei, atrîna vizibil, și dacă dînsa i-ar fi dat drumul ar fi căzut moale pe lingă trupul subțire. Mama nu mi te-a prezentat în nici un fel, sau a spus ceva ca și cum ne-am fi cunoscut dintotdeauna și am fi trăit alături de cînd ne știam fiecare pe ea însăși. Eram, desigur, rude, nu foarte apropiate, ci probabil un fel de verișoare, ceea ce nu putea însemna mare lucru dar oricum nu-mi închipuiam că, oricine ai fi, mai mult interes decît îmi strîneau bunica, tata, chiar mama, din obligația obscură pe care o reținusem și o respectam, nu-ți puteam datora. De aceea am consimțit fără nici o reticență să împărțim rochiile mele, păpușile cu care nu mă mai jucam demult și să fie a ta camera în care îmi pregăteam eu lecțiile. N-am înțeles de ce mama m-a lăudat ca și cum aș fi făcut un lucru deosebit sau la care nu se aștepta și am văzut în zîmbetul ei o bucurie ce se îndrepta mai mult spre tine decît spre mine. Nu era ceva care să mă intereseze; de datorita mea era să fac lucruri bune îndreptate spre ea și să nu fac lucruri care să o supere tot pe ea. Ori păpușile, camera, rochiile erau ale mele și dacă voiam le dădeam, dacă nu, nu, fără ca aceasta să o poată supăra cu ceva pe mama. Îmi amintesc faptul că eu am pro-

pus împărțirea, deci, cu atît mai mult n-o supăram cu ceva pe ea. Cred că nu mă interesau obiectele și nici părerea mamei. Am făcut-o pur și simplu. Îmi amintesc acum de acest lucru pentru că a fost urmat de un altul ce avea să-mi dea mult de gîndit, și într-un fel să-mi modifice modul de a privi lucrurile. Ne aflam față în față — mama ieșise să ajute la bucătărie —, în camera mea albă, transformată de fiecare dată cînd ai mei hotărârau că am mai crescut, adăugîndu-i-se perdele noi ca pentru o domnișoară, un pat mai mare, o poliță pentru cărțile ale căror titluri nu mi le mai controlau în ultima vreme. Ai rămas clipe uitîndu-te cu aceeași privire indiferentă la rochiile ce îți reveniseră, adică pe care te lăsasem să le alegi și parcă le culeseai la întîmplare, fără nici o clipire de surpriză, plăcere sau... Apoi ți-ai dus amîndouă mîinile la spate și încă nu știam ce vei face, cînd am văzut cele două capete ale cordonului rochiei tale cu floricele mici și decolorate plutind spre dusemea ca un șarpe uscat de soarele unei întregi veri. Ți-ai scos cu gesturi încete, obosite, rochia, ai lăsat-o să cadă la picioarele mele — eram foarte aproape una de cealaltă, atît de aproape încît îți simțeam respirația ușoară —, ai întins brațul după rochia roz de voal pe care o purtasem la serbarea școlii cu doi ani în urmă și nu o mai îmbrăcasem niciodată. Tot atît de molcom ai privit-o, i-ai deschis fermoarul, nasturii de la spate și abia astfel ai îmbrăcat-o, încheindu-te și trăgînd pentru a închide, de această dată, fermoarul. Ai netezit faldu-rile pe coapsele tale copilărești, ți-ai trecut palmele pe frunte înlăturînd o șuviță de păr și, poate (de asta nu mai sînt sigură) ai respirat mai adînc, parcă a ușurare, a datorie împlinită, și ai rămas în fața mea cu aceeași privire mutată de la un perete vîruit la tablă și perna albă a patului. Eu am fost cea care m-am întors încet, cu un pas înapoi, pentru ca apoi să mă îndrept spre ușă, să ies și să mă așez într-un fotoliu din sufragerie. M-ai urmat după un timp, iar mama ne-a găsit față în față, tăcute, cînd a venit să ne cheme la masă, ridicînd puțin din sprîncene și, la vederea ta, zîmbindu-ne și uneia și celeilalte, neștiind pe seama căreia dintre noi să pună această schimbare. Arătai cu totul altfel decît în imaginea pe care o păstrasem; tu, de mîna cu mama, tu pitică, ea înaltă și impunătoare. Acolo, în fotoliul moale, ochii verzi aruncau parcă raze care la rîndul lor se transformau în pulbere verde căzînd lin pe voalul roz al rochiei. Nu-ți schimbasei nimic din indiferența privirii ca și cum o întîmplare fusese rochia îmbrăcată, o întîmplare părul netezit cu palmele și chiar, — acum îmi amintesc — ochii opriți în geamul curat al ferestrei ce-ți reflecta imaginea.

Așa cum nu știu de ce am împărțit cu tine rochiile, de ce ți-am lăsat camera mea de lucru și mi-am înghesuit cărțile, ce trebuiau ferite de privirile celorlalți, sub pat,

și, doamne, cum am putut, de ce ți-am arătat nukul meu, comoara și adăpostul, secretul despre care nu vorbeam cu nimeni, pe lingă care treceam indiferentă ca să nu poată fi nici măcar bănuită dragostea pe care i-o port, despre care spusese: „N-aveți decît!” cînd mama gîndise cu glas tare într-o zi: „Va trebui să-l tăiem odată”, în timp ce inima mea se zbatea zănatec, fruntea îmi vijlia într-un vîrtej, ochii îmi obosiseră de verdele ce mi-i sfredelea. Era nukul meu, după ce fusese al bunicii dar ea uitase și că îl iubise și că se ascunsese vreodată în el și că îmi spusese și că mai există și nu fusese tăiat acum doi ani cînd bunicul se plînsese, apoi se infuriase că ținea umbră straturilor lui cu tutun de Macedonia. Atunci nu mai era nici o scăpare pentru nukul meu, căci ceea ce hotărîa bunicul îndeplinea întotdeauna, fie că ceilalți erau de acord cu el, fie, că nu. Știam și n-aveam nici o soluție, că numai dacă moare bunicul, nukul continuă să existe. Mă plimbam în jurul bătrînului nuc verde fără nici o poftă de a mă urcă în el, căci nu-mi mai oferea nici o siguranță, ci, dimpotrivă, acum trebuia să-l apăr eu, și cum aș fi putut-o face, doamne, dacă bunicul luase o hotărîre, iar tu nu-l luai de pe fața pămîntului așa cum făceai cu zeci de bărbați din sat, tineri sau în puterea vîrstei, numai pentru faptul că erau plecați la război? Atunci măcar adu și aici războiul, să-l omoare sau dacă nu, voi deveni eu războiul, îmi spuneam învîrtîndu-mă în jurul nukului, foarte aproape de trunchiul lui, tot mai aproape și mai repede pînă n-am mai știut: calc pe iarbă sau pe frunzele nukului. Și tutunul acela, era o porcărie, doar o spunea tata, tutunul caraghios de Macedonia, pentru care se cheltuia atîta loc de grădină iar apoi, înșirat pe sfoară, frunză lingă frunză, aveau să ne ia toată lumina de la ferestrele sufrageriei. Ei, la naiba și cu buruiana asta de Macedonia, cu frunzele ei cleioase! Dacă trebuie să dispară cineva, dintre nuc și ea, va dispărea ea, căci bănuiesc și că suge toată apa ce i se cuvine nukului meu! M-am repezit spre sură și m-am întors tîrînd după mine un jug stricat și părăsit acolo. Voi distruge buruiana asta urtă, tot atît de liniștită cum ar fi făcut bunicul cu nukul meu, cu deosebirea că el ar fi pus, din lenea și grețoașă grijă de sine a bătrînilor, să-l taie altcineva, în timp ce el ar fi stat pe un scaun fărînesc privind și fumînd din blestematul lui tutun de Macedonia. Înaintam în stratul de tutun verde cu tulpinile care îmi ajungeau pînă la genunchi, iar uneori pînă la pulpele dezgolate de rochia prea scurtă, trăgînd după mine, peste frunzele cleioase, jugul greu făcut pentru grumazurile groase ale bivoliilor, morți și ei cu o lună în urmă împreună cu toată cireada și Ionuț al Rafilei care îi păștea dincolo de deal, cînd căzuse din cer mașinăria aia al cărei zgomot abia dacă ajunsese pînă la noi, în

sat. Era greu, mă dureau brațele de încordare dar asta mă făcea și mai hotărâtă să nu las vie nici o tulpină din buruiana puturoasă ce trebuia să fie pricina morții nukului așa cum bomba fusese pricina morții lui Ionuț și a cirezii blinde și neștiutoare de bivoli. Mi-a trebuit un ceas întreg ca să termin treaba asta. Apoi am contemplat lujerii doborâți la pământ, frunzele ofilite brusc, strivite și răspîndind o mireasmă aspră și plăcută pe care nu mă mai saturam s-o respir, grăbindu-mă, pînă cînd am simțit că îmi vine să rîd, și răsărise deodată soarele și vedeam zburînd împrejurul meu straturi de crizanteme, ordonate, așa cum fuseseră și în pământ, dar acum cu rădăcinile răsirate în aer. Și rideam, fără să mă pot opri, simțind mireasma aceea dulce și aspră, caldă și amețitoare, încețosîndu-mi ochii, astupîndu-mi urechile cu valuri de căldură și înfierbinzîndu-mi pielea, arzînd-o, pînă cînd de durere am izbucnit în țipete și scrișnete de dinți, nedorîndu-mi altceva decît să mă arunc în iarbă, ba nu, în țărînă, dar nu găseau privirile mele, încețosate și neascultătoare, decît iarbă roșie, vineție, galbenă și verde în același timp. Se întunecase de-a binelea, un întuneric portocaliu, despre care numai eu știam că e întuneric, și doar spaima mi-a dat puteri; să alerg? să mă tirăsc? pînă pe verandă, unde am căzut, învelită de aromele ce ieșeau din pielea mea, aroma tutunului de Macedonia al bunicului. Acolo m-a găsit mama vorbind repede și plină de ciudă, cu luna, implorînd-o, apoi înjurînd-o fiindcă nu răspundea în nici un fel rugămintii mele de a nu spune nimănui ce făcusem eu cu tutunul de Macedonia. Am încercat întîi s-o măgulesc, făcînd-o „minunată“, „fecioara fecioarelor“, dar nu mi-a răspuns. Atunci i-am adus aminte că nu e decît o fată bătrînă și stearpă, o gălbejită și schiloadă curtezană, (o, eu i-am spus toate astea cu vorbe mult mai violente, cu furie rece și veninoasă care au făcut-o să tremure și să-și acopere obrazul cu un nor). Respiram greu, pielea trupului îmi ardea, ochii încercau să-mi părăsească orbitele, cînd am simțit raza palidă și duioasă pe care mi-o trimetea luna. Sfișietoare părere de rău m-a cuprins și mi-am întins brațele sau am vrut doar s-o fac, fără să pot, spre candida, bună și iertătoare ce mă mîngîia și îmi dădea semn că m-a iertat, că vorbele mele s-au dus odată cu vîntul și norii și, în loc s-o jignească, i-au purtat vestea despre durerea mea. I-am auzit șoapte asigurîndu-mă că nucul meu trăiește și nici animalul acela crud dinaintea căruia fugeam și nimeni altcineva nu-i va provoca moartea. Ea mă proteja de răul din alții și din mine, ea mă va ajuta să uit putrezele cuvinte azvîrlite spre cer, cu gura schimonosită de durere și rușine.

Mama ședea la căpătîiul meu, ea și luna spălau mireasma caldă și rea a tutunului de Macedonia, cea care îmi aducea pe buze cuvintele crude și scîrnave de care nu eram vinovată. „Îi e tare rău“, spunea mama.

STELIAN TABARAȘ

ELEGIE PE DRUMUL OII

*Umblă prin munți duhul unui păstor răpus
Adeseori oierii rămîn fără turme
Acestea îl urmează pînă în Țara de Sus
Unde nici duhul nici oile nu lasă urme*

*Bunii ciobani sărăciți pornesc pe cărări nebătute
Călăușiți de duhul unui ciine fără nume,
Fluierînd cu evlavie-n oasele de oi dispărute
pînă se scurg cu totul prin fluieri-n cealaltă lume*

NOUTĂȚI ȘTIINȚIFICO-TEHNICE

— *O nouă ipoteză despre geneza petrolului.* Oamenii de știință din Leningrad au emis o ipoteză potrivit căreia zăcămintele de țiței și gaze nu se vor epuiza atîta timp cît pămîntul prezintă temperaturi mari în profunzime. În pofida unei opinii larg răspîndite, geologii leningrădeni susțin că tocmai „respirația“ adîncurilor incandescente ale planetei au determinat apariția zăcămintelor de țiței.

Aceste procese sînt deosebit de intense în zonele alpine. Oamenii de știință consideră că zăcămintele din Caucaz sînt completate de degajările produse din masa gigantică de magmă din interiorul pămîntului.

— *Laser cehoslovac pentru măsurători.* La Institutul pentru tehnica instrumentelor al Academiei de Științe Cehoslovace a fost realizat, pentru măsurători de la distanță, cu aplicație, în principal, în construcția de mașini — un laser.

Măsurătorile apar sub formă numerică prezentînd posibilitatea prelucrării lor ulterioare în vederea comandării mașinilor-unelte.

VULPEA

povestire de
MIRCEA MICU

El deschise ochii și rămase privind pe geamul compartimentului într-o stare de leneșă relaxare. Trenul se opri din goana ritmică lăsându-i în trup o ușoară vibrație, continuând parcă lunecarea de pînă atunci. Departe, peste acoperișul fuguiat al gării, se vedea pădurea și culorile ei în declin. La etajul întâi al clădirii, în pătratul luminos al unui geam protejat de gratii desluși un cap de femeie cu fața de un alb cadaveric, poate din pricina depărtării, pîndind nemișcat. Trupul i se inmuie deodată și simți o vagă neliniște coborînd de-a lungul șirei spinării ca mercurul unui termometru.

Întoarse privirea și alungă gîndurile prielnice unei asemenea imagini.

„Ce metaforă stupidă. Nevasta șefului de gară în așteptarea inevitabilei aventuri. Drezinierul frumos (asta venea de la drezină) gata s-o convertească spre zări mai delicioase“.

Ușa compartimentului lunecă scîrîind.

— E liber?...

Trenul se urni încet, chipul cadaveric rămase imobil sus la fereastra ghilotinată de gratii. Se auzi un șuier scurt și o bilbiială răgușită în difuzorul de pe peron.

Făcu un gest evaziv indicînd locurile goale în număr de cinci și admiră perspicacitatea superbeii creaturi care intrase. N-o privise încă.

Cunoștea acest joc al provocărilor tacite, ignoranța pămuitoare și distantă. Se opri din reflecții distilînd culorile vocii zvirlite spre timpanul impasibil și ostent. Cuvîntul porni cu intenții cinice: „după cum vedeți e ocupat“, dar se opri la marginea buzelor sigilat de unda aceea violentă și stranie de parfum. A cum, pădurea se dezfrunzise deodată și el văzu crengile triste ca niște ghiare sfișind cerul. Fereastra stropită și murdară îi întoarse chipul celei de vis-à-vis. Un chip descompus și lătit în meandrele cenușii ale oglinzii improvizate. Nu putea recompune nimic. Parfumul creștea năpădindu-l. Îl refuză. Denumirea lui banală se repeta stereotip și începu să-l murmure sugrumat de obsesie: „Marea albastră“, „Marea albastră“, „Marea albastră“...

Pădurea inverzi. Ceva alb se desprinsese din brazii bătrîni, un abur străveziu ca un nor, și porni spre el. În apa stricată a oglinzii improvizate străluceau doi ochi pe care-i evita.

— Călătoriți departe?

Nici un dubiu. Timpanul păstra intacte vechile intonații. Rămînea o singură salvare. Amnezia simulată. Conta pe contribuția timpului trecut. Nu se întoarse. Viri mina în buzunar și-și aranjă cu un gest de eliberare ochelarii de soare. Se strădui să răspundă cu aplicații de ventriloc:

— Pînă la capăt...

— O, ce bine!

„Exact! Nihil nove. Ce sănătoasă păstrare. Poate și chipul. Neapărat și chipul. Frumos?... Echivoc. Profilul de vulpe la pîndă, buzele grele și hipersexuale. Ochi pustiți de o înșelătoare melancolie“.

— La cite ajungem?

„Ajungem. Pluralul acesta insinuant și vag promițător. A... da și torsul de madonă ghipsată. Picioarele lungi, pornind parcă din umeri...“

— Habar n-am. Spre noapte...

— Ce teroare...

Cuvîntul explodă aproape. Îl simți strecurîndu-se prin urechea stîngă, localizîndu-se în gitlej. Completă monosilabic:

— ... ceferistă!

— Ați fost la Arad?

— Odinioară.

— Demult?

— Nu-mi amintesc...

— Eu sint de-acolo.

Precizare inutilă. El știa. Știuse din primul moment. Ar fi vrut să se întoarcă: „stimată doamnă, locuiți pe strada Penitenței 5, la stînga după turnul de apă, etajul doi intrarea direct din hol, baie comună și bucătărie separată“.

Pauză meditativă. Un canton de cale ferată, o femeie încremenită cu un steag galben în mînă. Un minz speriat de zgomot...

Se strînse protejîndu-și amintirea. Respinse dorința confruntării și hotări să rămînă neutru. N-avea nevoie de convingeri și nici de palme tardive. Ea era un sarcofag definitiv. Jignirea se pietrificase, pasiunea se filtrase prin înțelepciuni de vîrstă și experiență. Cine era ea? O monedă cu un singur revers. O efigie cu patina uitării pe contur. Caracterizarea psihologică i-o făcuse, în rezumat, cu ușoare atrofierii de vulgaritate: „libelulă mic-burgheză“.

— Cît ați stat în oraș?

— Atît cît m-am simțit bine...

— Ciudat...

Simți dorința ei de-al cerceta, de-a-i vedea chipul, de-a și-l reintegra. Insistența i se păru obraznică și umilitoare. Atacă:

— Ați fost vreodată în Biserica roșie?

— O singură dată. Era în amurg și...

ANTONIN
ARTAUD

ÎNGROZIRE

*Era ca și cum iremediabilul s-ar fi înfăptuit;
Scirba era la culme
În același timp cu disperarea și mîhnirea*

*și se lega
pe veci de sufletul meu în viitor*

*Dumnezeu se făcuse atunci de negăsit.
Era un punct negru
locul în care s-a vărsat soarta mea
și a rămas acolo*

încremenită

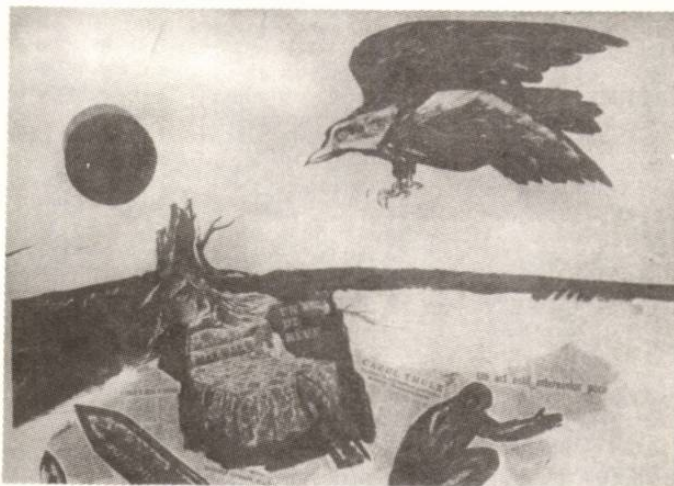
*pînă cînd timpul
s-a resorbit în absolut*

JACQUES PREVEL

ÎN DERIVĂ CĂTRE ABSOLUT...

*În derivă către absolut
Nu-mi rămîne decît să calc ordinea
Oricărei dreptăți
Ca să mă desprind fără consimțămînt
De violența ei ce mă apasă
Am trăit în confuzie
Am murit în confuzie
Pentru apărarea mea ce-aș avea de spus
Puterea mea se distruge și mă distruge în delir
Eu sînt un criminal
Ce nu a înțeles gestul simulat*

Traduceri: Lucia Feneșan

— Cînta acolo un organist tuberculos pasionat după Bach...
— S-a spînzurat...
— Nu era cazul s-o facă.
— N-avea de ales.
— Între ce și ce...?
— Între nimic și nimic.
— Aha...!
— Acolo, vă așteaptă cineva?
— Nu cred.
— E un lucru neplăcut.
— Neplăcut dar comod.
— Cîteodată da.

„Același joc. Nici un rafinament de metodă. O neschimbare revoltătoare. Evident că și chipul. Deși ar trebui verificat. Poate mai tîrziu. Sigur că mai tîrziu. Privi ceasul. Peste o oră!”

Se insera. Cîmpul, blazat, își etala tristețea căpițelor strînse. Cicoșăți însingurați așteptînd iarna. Un defileu strangulat mi-grînd spre gîtlejul tunelului inevitabil. O clipă de neant întunecos și apoi izbucnirea solară a realității. Aștepta clipa. Cunoștea tunelul.

Calculă precipitat reacția ei și parie cu sine verdicitatea scenei.

Defileul se strînse pînă la refuz. Ea începu să vibreze. Calcula la rîndu-i. Simți iar aroganța parfumului și se temu. Dar spera. „O, după scurta întunecare posibilă... Surpriza și indignarea atacului comandat și rîvnit. Umilînța ei și trufia victoriei. Și puțința de-a-i cerceta pergamentul cerat al feței care odinioară...”

Și dacă s-ar întoarce?... Dacă i-ar decapita și această iniția-tivă protejată de întunericul artificial? Și dacă ar privi-o cu un dispreț nimicitor înainte de bucuria realipirii?... Și dacă...

Locomotiva mugi îndurerată și se înșurubă în pîntecul munte-lui. Un vijit continuu se instală paralel trenului și zgomotul crescînd demențial.

Se ridică în întunericul viscos înscriindu-și inutil un suris de suficiență pe obraz. Simți întii parfumul atacîndu-i porii și aerul etanșat se mișcă lin vîlurit de trupul care, precis, por-nise spre el.

Acum... Brațele căutîndu-l și petarda numelui său rînîndu-i urechea, temperîndu-i orgoliul, oblojîndu-i răzbunarea...

Un pas, încă unul... Aha! Dar unde e parfumul? E un plus de aer minjit de fum care-a năvălit în compartiment. Cîineva a deschis ușa!

Înjură în gînd și presimți capătul tunelului. Lumina crescînd timidă și el rămase, întors spre victima sugestiei sale.

Bancheta era goală. Deasupra nici un bagaj. Ușa comparti-mentului deschisă larg. Zvîni în picioare și străpunsă îngustimea coridorului. Depart, pe culoar, aproape de burduful care unește vagoanele, văzu furișîndu-se un picior...

Se așeză. Puse ochelarii în buzunar. Își ordonă deducțiile. Trenul opri și apoi porni. Intră un călugăr slinos, binecuvîntînd, și se așeză gemînd pe locul Ei. Deschise copertile unei biblîi posibile și începu se miște iute din buze. O muscă verzuie i se infipse în virful nasului bombat de avantajul îndelungatelor postiri. Călugărul n-o băgă în seamă cucerit de ineditul lecturilor sau de parfumul imbibat în pernele albastre de pluș.

El distilă aerul și adună ultima undă mirositoare. Simți o duhoare de seu și de tîmîie. Călugărul citea pătimaș acompaniat de musca care adormise cu trompa vîrită în unul din porii lui sfinți.

Îl privi cu ură și hotări să-l exileze. I se părea că uzurpase un loc la care n-avea dreptul decît el.

Tuși. Călugărul își opri tremurul buzelor și ridică ochii. Musca, surprinsă, îl înțepă violent făcîndu-l să lăcrimeze. Avea ochi de vițel alăptat artificial.

Îl urî și-l omorî în gînd aruncîndu-l pe geam:

— Părinte, dumneata nu crezi în dumnezeu...

Călugărul se ridică brusc și-și făcu semnul crucii. Scuipe pe podea și se precipită spre ușă. Dispăru. În urmă-i se lăți mirosul de seu și de tîmîie. Mirosul de chilie...

...Și amurgea. Cîmpul blazat își etala căpițele solitare. Din iarba pîrjolită se ridică o vulpe roșcată, hăituită de iluzii, aler-gînd în zig-zag spre o vizuină posibilă...

NOTE DESPRE PROZA LUI D. R. POPESCU

Pentru că într-un spațiu atât de restrâns ca cel de față, un studiu cu toate implicațiile lui despre proza lui D. R. Popescu nu este posibil, deși opera lui îl merită cu prisosință, ne vom mărgini la a puncta câteva aspecte semnificative privitoare la operă și elaborarea ei.

*

Între anul debutului în volum al lui D. R. Popescu, 1958, și anul apariției ultimului său roman, *F*, durată este de 10 ani. După *F* scriitorul a început să scrie teatru. În total cel puțin 15 ani de activitate literară neîntreruptă. În ciuda timpului trecut critica n-a impus însă un profil precis conturat al scriitorului. Ceea ce este nejustificat, date fiind nu numai numărul volumelor ce i poartă semnătura ci și valoarea lor. În conștiința critică a ultimilor ani, D. R. Popescu nu se conturează ca o prezență marcantă. Vina este a autorului? Ascunde proza lui vreo fisură fatală care face critica să tacă cu aerul unei complicități de bun simț?

Lucrurile sînt cu mult mai simple. Autorul are parte de un tratament generalizat în mare măsură. Literatura vie a acestei perioade nu se bucură, în mod ciudat, de atenția criticii. Un scriitor cu o activitate literară care depășește notorietatea, ca cea a lui D. R. Popescu, n-a ispitit nici un condei critic de seamă, în afara momentului apariției al fiecărui volum. Iar dacă recapitulăm, ecoul critic imediat la volumul *F* a fost inferior calității lui. Or proza lui D. R. Popescu, impunătoare nu numai în ceea ce privește volumul propriu-zis, este plină de căutări și de tentative. Drumul maturizării lui ca prozator n-a fost dintre cele mai simple și mai lineare. O comparație între volumul de debut, *Fuga*, și ultima sa carte, *F*, ne poate da o idee despre calea străbătută și despre evoluția scriitorului de la o proză simplă și primitivă la una de mare subtilitate și dexteritate tehnică. Talentul atât de proteic al scriitorului nu și-a găsit de la început formula și, chiar dacă *F* arată o stabilizare a autorului pe un drum anunțat și de nuvelele imediat anterioare romanului, procesul de devenire al acestei proze nu pare încheiat. Vorbind despre D. R. Popescu nu trebuie să uităm că ne aflăm în fața unei opere care nu și-a găsit ecoul critic pe măsură și totodată în fața unui prozator al cărui efort de cristalizare n-a beneficiat de efectul catalizator al unei critici comprehensive în toate momentele importante ale activității lui.

*

Ni se pare interesant să remarcăm itinerariul operei lui D. R. Popescu pentru amprenta pe care fiecare volum o poartă. Întinsă pe durată a 15 ani proza lui poartă sigiliul mai tuturor momentelor literare prin care a trecut. Sigiliul cu atât mai subliniat cu cât originalitatea au-

torului e mai puternică. Opera de prozator a lui D. R. Popescu oferă spectacolul unei lupte cu clișeele și schemele prozei momentului, conflict din care a ieșit marcat atât autorul cât și clișeele. Scriitorul le-a învins, dar victoria lui a fost obținută cu prețul unor răni ale căror cicatrice se cunosc și în operele mai târzii. Prozatorul se plasează în perimetrul tematic cel mai uzitat, alege eroii cei mai frecvenți ai prozei curente, dovădindu-se capabil de o mare prospețime a observației. *Fuga* nu și propunea încă să inoveze nimic. *Zilele săptămînii* este deja o demonstrație de talent și dexteritate literară. Tema colectivizării, și a conflictelor anex, este tratată într-un roman a cărui acțiune se petrece pe durata unei săptămîni, fiecare capitol fiind dedicat unei zile a săptămînii. Încadrul acestei teme atât de bătute D. R. Popescu aducea un spirit de observație și o amplasare care făceau neîndoielnică prezența ochiului prozatorului de vocație. Calea aleasă de prozator este asimilarea clișeelelor și dinamizarea lor din interior. Operația este vizibilă mai ales în *Umbrela de soare* și *Vara oltenilor*. Nu se poate spune că pe cărările pe care ne conduce acum D. R. Popescu nu mai fusese nimeni, dar lumea pe care ne-o dezvăluie el este alta. Cartea nu este doar un atentat la șabloane ci și descoperirea unui univers ignorat. Este universul „suciilor” care au făcut școală o vreme în proză. D. R. Popescu a avut meritul de a sugera complexitatea omului de la țară într-un cu totul alt mod decît alții. Descoperirea sa a fost considerată drept „moromețianism”, adică mai puțin decît descoperire, dar este mai just să spunem că *Moromeții* a fost impulsul acestei descoperiri și nu sursa ei. Prozatorul are ochi foarte iscoditor și reține detalii extrem de frapante prin singularitatea lor, iar urechea înregistrează cu fidelitate atât spiritul cât și aspectul formal al dialogului ruralilor. Oricît de gol a devenit cuvîntul „autenticitate”, printr-o excesivă întrebuintare, trebuie să-l folosim și pentru proza lui D. R. Popescu. Eroul său e mai autentic decît alții și proza lui reprezintă un spor de cunoaștere. Chiar visarea de care ni-i arată apți, într-un fel care depășește limitele verosimilului, nu este în cele din urmă o notă de inexactitate. *Vara oltenilor* ne prezintă cîteva eroi cu o mare capacitate de a visa, de a proiecta și de a se proiecta luminos. Era o modă a literaturii vremii să aducă în atenția cititorului eroi capabili să coloreze lumea din jur cu lumina lor interioară. Din defectul acesta D. R. Popescu încearcă să scoată o calitate. *Vara oltenilor*, mai ales, precizează caracteristicile unui univers cu oameni complecși, capabili în egală măsură de visare ca și de acțiune, univers din care nu lipsesc nici idila, dar nici atrocitatea. Viziune pe care o vom întîlni mai decîntată și epurată de naivități și în *F*. Roman eliberat de altfel complet

de schemele privind viața colectivștilor pe care nu le putuse evita în întregime *Vara oltenilor*, *F* este chiar dintr-un anume punct de vedere o negare a romanului precedent din care părțile următoare deși promise de însemnarea finală a primului volum se pare că nu vor mai fi scrise niciodată. A analiza totodată drumul prozei românești din ultimele decenii prin intermediul unuia din cei mai talentați și reprezentativi scriitori ai ei.

*

Cu cît înaintează spre *F*, volumele scriitorului ne propun atenției o trăsătură care poate fi nota distinctivă a prozatorului. Scriitorul e atras de aspectele ciudate ale existenței, atracție compensată printr-o deschidere alternativă către aspectele solare. Un balans între angelic și diavolesc pare să marcheze creația lui D. R. Popescu. Formele răului sub cele mai atroce înfățișări nu sperie pe scriitor.

*

Surprinzătoare a fost și rămîne la D. R. Popescu dexteritatea. Este scriitorul care a îmbrăcat cu cea mai mare ușurință hainele cele mai noi ale prozei fără ca recentul împrumut să-l înstrăineze pe autor de sine. De la proza simplă și lipsită de orice artificiu din *Fuga* prozatorul a ajuns în ultimele volume la o proză căreia nu-i sînt străine mijloacele moderne ale narațiunii. Nu facem doar însușirea lor o calitate. Remarcăm doar puterea de adaptare a prozatorului, rapiditatea adaptării. Spirit la antipodul placidității scriitorului a căutat mereu noi forme și posibilități de expresie. Amintim între altele că el este printre cei dintîi care au găsit în formula prozei polițiste un antidot la proza obosită de rețete. De altfel polițismul e una din trăsăturile distinctive ale scriitorului. Acesta a preluat formula pe care a folosit-o cu multă elasticitate și pricepere. Mobilitatea scriitorului în direcția inovației formale și a adaptării de formule este cu totul ieșită din comun. Ceea ce face în bună măsură interesul acestei proze dar constituie și o amenințare a ei. Schimbarea de registre e condiționată firesc de materia prozei. Este acesta cazul schimbărilor de registru la D. R. Popescu? Prea multă disponibilitate strică, ca tot ce e exces.

*

Cu aceste note și semne de întrebare sîntem departe de a fi circumscriși în întregime o operă și un scriitor atât de mobil și de singular. Dar orice prilej este bun pentru a resuscita interesul pentru o literatură în care vocația și talentul se întrepătrund în chip fecund și neobosit.

„PIATRA SOARELUI“ A FOST REGĂSITĂ

Este posibil ca vestita „Piatră a soarelui“, folosită odinioară de vikingi, să-și fi dezvăluit în sfârșit secretul. Redescoperirea se datorează unui arheolog, unui băiat și tatălui acestuia.

Aviația modernă este dotată cu un compas de zbor, echipat cu un filtru polaroid capabil să detecteze poziția soarelui chiar atunci când acesta este ascuns de nori sau dacă a dispărut dincolo de orizont. Acest instrument înlocuiește compasul magnetic — inutilizabil la altitudine înaltă.

Un băiat de zece ani, fiul marinului Jorgen Jensen, aflând de „piatra soarelui“ pe de o parte și de compasul de zbor modern pe de alta, a făcut o asociație: întrucât și-a zis el — destinația ambelor obiecte este identică, de ce n-ar putea fi bazate pe același principiu?

Lui Jensen-tatăl, raționamentul i s-a părut interesant și a ținut să-l transmită arheologului Ramskou. L-a vizitat și relatându-i judecata băiatului său, i-a provocat o mare surpriză. Într-adevăr, la fel ca toți cei care pînă la dînsul se ocupaseră de identificarea secretului vikingilor, Ramskou nu-și pusese problema să tragă o paralelă între cele două instrumente de orientare, pornind de la funcția lor comună.

Rămăsese ca ipoteza să fie verificată.

Pentru a desăvîrși investigația, rămăsese doar să se efectueze verificarea ei experimentală. În acest scop, Jensen și Ramskou au efectuat cîte un zbor cu avionul. Primul a luat cu sine, în scopuri de orientare, cordierita în starea sa naturală, iar al doilea s-a înarmat cu obîșnuitul instrument al avioanelor moderne. Rezultatele au fost în concordanță, cu o limită de eroare mai mică de 2,5 grade, ceea ce, evident, nu conta, îndeosebi dacă se raporta la condițiile de orientare necesare navigației marine. Mai mult: s-a constatat că „piatra soarelui“ detecta amplasarea soarelui chiar atunci cînd era la 7° dincolo de orizont.

CREȘTEREA ȘI MATURIZAREA ACCELERATĂ A OAMENILOR

O creștere continuă a taliei oamenilor a fost constatată în ultimul secol în toate țările cu o civilizație avansată în funcție de condițiile de viață și relief.

De acest fenomen este strîns legat altul care a fost mai puțin remarcat și anume că maturația indivizilor este mult mai rapidă. Acestor afirmații li se mai adaugă cîteva date furnizate de prof. J.M.Tenner de la Universitatea din Londra care a observat creșterea taliei atât la adulți cît și la copii cu o accentuare în ultimele decenii.

Creșterea taliei copiilor la o anumită vîrstă nu se datorește numai fenomenului general de creștere ci este legată și de faptul că maturația corporală este accelerată, deoarece vîrsta pubertății și cea a deplinei dezvoltări sînt atinse mult mai devreme.

Din documente și date, demne de luat în seamă, asupra perioadelor anterioare rezultă că în Europa ca și în America — și asta de aproape 100 de ani — tinerele fete ating pubertatea din ce în ce mai repede și avansul este în jurul a 3-4 luni la fiecare zece ani. Altfel spus, vîrsta pubertății a scăzut cu aproape trei ani și jumătate într-un secol. Observațiile au precizat că aceste date variază de la țară la țară și sînt în funcție în primul rînd de modul de viață. De asemenea s-a constatat că pubertatea este atinsă mai repede la oraș decît în mediul rural, însă diferența tinde să se micșoreze pe măsură ce se atenuează contrastul, în ceea ce privește condițiile de viață între sat și oraș.

Pubertatea cea mai precoce s-a înregistrat în Cuba unde, în anul 1963, fetele a atins-o la 12,4 ani. La Hong-Kong pubertatea apare mai repede la chinezoaice decît la europene, iar în Africa nu s-a putut nota diferența între albi și negri cu aceleași condiții de viață.

Singurul grup uman unde se înregistrează în prezent o pubertate tardivă este Bundis din Noua Guinee, unde aceasta apare în medie la 18,8 ani și în nici un caz sub 17 ani.

Din cele relatate mai sus se poate afirma că factorii rasiali au o influență oarecare din acest punct de vedere, însă independent de climat, contrar unei idei foarte răspîndite.

De la lume adunate... și reactualizate

Întreabă un elev:

— Cineva are zece metri de stofă și vinde din ea nouă metri și jumătate; cît îi mai rămîne?

— Exact stofa care-i trebuie mamei pentru o rochie, răspunde convins elevul.

La restaurant

Clientul: — E vreun cizmar în localul ăsta?

Ospătarul: — Nu știu, domnule, să mă duc să mă interesez.

Clientul: — Întreabă-l dacă nu i s-a dat lui friptura mea că mie mi s-a adus talpa lui!

Premeditare

— Draga mea, dacă n-am să pot veni diseară la masă, am să-ți trimit un bilet.

— E de prisos, dragul meu, l-am citit; era în buzunarul hainei...

La școală

Profesorul: — Cum poți să-mi dovedești, Ionescule, că pămîntul e rotund?

Elevul: — Scuzați, tovarășe profesor, dar eu n-am afirmat niciodată aceasta.

Între copii

— De ce or fi plecînd berzele toamna prin țările mai calde?

— Or fi vrînd și oamenii de acolo să aibe copii.

Bancherul

— Așteaptă afară un domn care dorește să vă vorbească.

— În ce problemă?

— Ar vrea să afle „secretul succesului dumneavoastră“.

— E dela gazetă... sau de la poliție?

Prea tîrziu

— Aveam dreptate eu, cînd nu voiam să-mi dau fata după stricatul ăla!

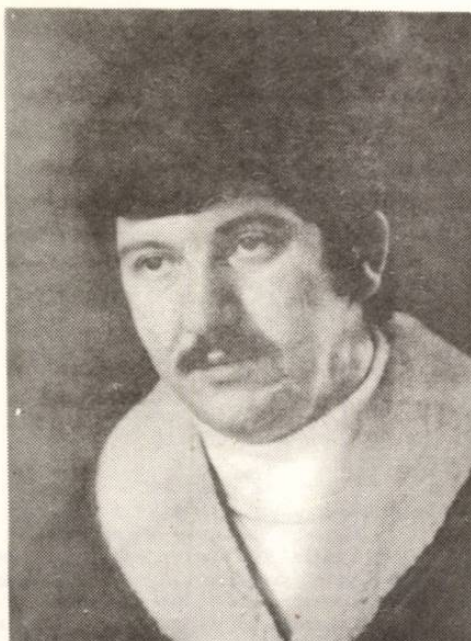
— Dar ce ți-a mai făcut?

— A fugit cu nevastă-mea.

Prestidigație

— Extraordinar acest prestidigitator. I-am dat o hîrtie de 25 de lei și cît ai clipi din ochi a transformat-o într-o pană de pălărie...

— Și ce găsești tu așa extraordinar? Eu i-am dat nevastă-mi două hîrtii a cîte o sută și imediat le-a transformat într-o pălărie veritabilă...

PATIMA

DE *mircea micu*

În literatura română, cartea lui Mircea Micu - *Patima* - interferează cu cele opere de ținută gravă, de cuprindere dramatică a unor raporturi umane complicate, dintr-un mediu social neomogen. Cartea își are rădăcinile ascunse în marile proze ale lui I. Slavici, Mara și Moara cu noroc, dar ea se impune ca o construcție romanescă de contemporaneizare a unor realități, a unor universuri, ca un moment literar distinct, original.

Coordonatele romanului se disting în funcție de mișcarea relațiilor umane, de întîlnirile și dialogurile — de cele mai multe ori ambigue, demonice — ale personajelor. *Patima* este impregnată de ura devoratoare a bătrinei doamne Handrabur împotriva fruntașilor satului — Broscoiul și Odoleanul — care i-au trimis copilul în război, la moarte. Cu ochii strălucitori, cu „licărul acela ciudat și prevestitor”, bătrîna conduce lucid și neînfriat „planul care-i hrănea singele și-o făcea să nu îmbătrînească”, prinzîndu-i în plasa ei ucigătoare pe cei doi.

Alimandru, haiducul viteaz și mîndru, pătîmind el însuși de pe urma Broscoiului, este ales de Bătrîna să îndeplinească actul justițiar, și el îl duce la bun sfîrșit fără șovăire, fascinat de ochii ei „grozavi, arzînd ca două flăcări drăcești sub fruntea galbenă”.

Tensiunea izvorăște nu atît din interiorul personajelor cît din ciocnirea sau alianța lor ciudată, patetică. Marele dar al scriitorului este acela de creea o atmosferă incinsă, prevestitoare de mari dezastre și în care personajele se caută febril, se spionează, se privesc în față, se lasă pradă patimilor. Faptele decise se

desfășoară dincolo de privirile cititorului, nimeni nu este văzut acționînd în cartea lui Mircea Micu, la suprafață apărînd doar efectele. În întîlnirile directe ale personajelor acțiunile nu au finalitate, plutește o stare de vag, de mister, care mărește dramatismul romanului. Personajele au conștiința deznădămintului care urmează și totuși nici unul nu se sustrage drumului său fatal. Alimandru simte din vorbele Bătrinei unde-l va întîlni pe Broscoi și acesta, deși se știe urmărit, va porni în căutarea Cerinei, frumoasa soție a lui Alimandru, pe care nimeni n-a văzut-o vreodată. Odoleanu este și el avertizat de Bătrîna și totuși va încerca să treacă granița cu un geamantan de bijuterii. Va fi prins de Alimandru și predat poliției.

Personajele sînt măcinate de sentimente extreme, trăite cu o acuitate tragică. Ura Bătrinei este copleșitoare, chinuitoare și singeroasă în același timp. La polul opus, dragostea dintre Alimandru și Cerina, eroi de legendă și prin nume și prin modul lor de viață, e mistuitoare; ei își feresc iubirea de ochii oamenilor, o ascund în nesfîrșitul pusei, dar ea iradiază și îi atîță pe locuitorii satului.

Între aceste două extreme, trăirile sînt nuanțate: pentru scurtă durată, aproape toate personajele încearcă sentimente de milă, de duioșie, care încetinesc ritmul acțiunii, îl întîrzie pentru a-l umple cu noi sensuri.

Cursul ascendent al tensiunii, demonismul, izbucnesc din tehnica specială, cu totul cinematografică în care este scrisă această carte. *Patima* se încheagă ca o succesiune de momente perfect realizate,

slefuite pînă la cele mai mici amănunte, și care punctează acțiunea. Sînt de neuitat scene de o mare încărcătură dramatică: jocul de cărți din casa Bătrinei, beția lui Alimandru, dragostea Parascăi, moartea și înmormîntarea Bătrinei.

Romanul este cinematografic cu eroi și conflicte puternice, proiectați într-o atmosferă grea, înecăcioasă. Miresmele sînt amețitoare, luna se mișcă ca un melc scirbos, nopțile tulbură somnul oamenilor. Altădată, cerul se înroșește ca o aramă, pusta e încrămențită, „ca o mare de zahăr”, brațele salcîmilor, troieniți de chiciură, așteaptă ca niște „mirese înghețate”. Dialogurile se consumă cu mari economii de cuvinte, ele sînt mai ales jocuri ale privirilor, ale grimaselor, ale gesturilor. Talentul scriitorului este pregnant în conturarea portretelor, a unor prim-planuri de mari efecte. Expresia feței apare cînd impietrită, cînd foarte mobilă, cu surisuri rele, strimbe, cu priviri halucinante.

Dincolo de dimensiunea lui adîncit psihologică, romanul lui Mircea Micu este construit pe o dimensiune socială accentuată care îl încadrează într-un timp istoric precis. Este zugrăvită acea perioadă imediat următoare războiului în care amestecul de clase generează mari conflicte și în care rămășițele unei lumi pe cale de dispariție încearcă să supraviețuiască prin orice mijloc. Totodată, un suflu nou, curat, se răspîndește pînă în colțurile cele mai îndepărtate ale țării, vestind o altă lume.

Romanul lui Mircea Micu este o prezență vie în proza românească a ultimilor ani, un argument în favoarea romanului tradițional.

ANCA MIDIA

GRAHAM GREENE:

Sînt un om al progresului

Unul dintre cei mai prolifici scriitori britanici. În 45 de ani de carieră peste 50 de titluri: romane, piese de teatru, eseuri, scenarii de film, însemnări de călătorie etc.

Și unul dintre cei mai citați: toate cărțile sale figurează pe lista best-sellers-urilor. Graham Greene pe coperta unei cărți — o garanție pentru cititori.

Să facem cunoștință cu eroul nostru: iată-l dar într-o braserie bucureșteană: privești Pieștii Republicii îl face să constate: „Capitala României e un oraș larg, cu scuaruri spațioase. Aici te simți bine!”... Și, pe neașteptate, ne chestionează: „Ei bine? Doriți cu orice preț să vorbim despre mine? Fie!... Am debutat în anul 1925 cu o plachetă de versuri, *Murmur de aprilie* (*Babbling April*). Am imaginat apoi un roman, destul de curios, *Omul de dinăuntru* (*The Man Within*).

— Și de ce ați abordat neapărat romanul, cînd botezul literaturii a fost pentru dvsul?

— Simplu, fiindcă romanul am avut convingerea că oferă scriitorului o perspectivă mai vastă asupra lumii, și sper că nu m-am înșelat! Pe cînd poezia e operă mai intimă.

— În primele dv. romane se observă o anumită neîncredere față de oameni. Cum o explicați astăzi?

— Anii din perioada interbelică, spectrul morții, psihologia războiului rece, nesiguranța, iată numai cîteva date care au concurat la viziunea mea de început care nu s-a schimbat prea mult în decursul vremii..

— O indiscreție: cum s-a născut ideea romanului *Omul nostru* din Havana?

— Ideea? Mi-a dat tîrcoale încă din timpul celui de al doilea război mondial. Lumea era împînzită atunci de agenți ai Gestapo-ului care fabulau cu ușurință întîmplări neverosimile despre persoane la fel de neverosimile. Acestor agenți, eu le-am fixat un cadru în care să evolueze, le-am atribuit o anumită identitate.

— Una din cărțile preferate?

— Două în special: *Putere și glorie* și *Un caz de mutilare*!...

— S-a spus deseori că romanul *Un caz de mutilare* ar avea anumite contingențe cu biografia dv. În ce măsură?

— Toate cărțile noastre sînt instructive autobiografice, astfel că...

— *Querry*, eroul cărții dv., se însingurează în mod voit de lumea mare pentru a trăi în mijlocul junglei africane, printre bolnavii de lepră. E un simbol?

— Romanul spune mult în această privință: Ilustrul *Querry*, omul care fuge de lume, este un ins în care a murit totul, în fine, un mare indiferent...

— Dar nu e! Acesta e paradoxul. Episodul salvării lui *Deo Gratias*, de pildă, ni-l arată ca pe un individ în sufletul căruia sălășluiește puternic iubirea de oameni! Ce-ați dorit să demonstrați?

— Că nimeni nu poate fugi... nicăieri. Eroul romanului meu suferă de marea uscăciune care i-a cuprins sufletul. Lumea l-a decepționat, a făcut din el un învins.

— Ne interesează opinia dv. despre progres. În acest roman, ca și în alte scrieri, am întîlnit-o sub diverse forme. Doriți să rezumați această opinie...

— Cartea despre care discutăm este cel mai bun răspuns. Dar, doctorul Colin, un alt personaj, afirmă că e de partea progresului, în ciuda faptului că în jurul lui sînt și oameni incapabili de iubire. Eu sînt, ca și el, un om al progresului!

— Un mesaj pentru cititorii români?

— Sînt mulțumit de faptul că romanele mele și-au cîștigat cititori în România. Apoi ce să vă spun? Aici, mă simt bine: românii sînt meridionali prin excelență, veșnic surizători, amabili, deschiși, gata oricînd să facă o glumă: o dovadă edificatoare că au motive să se bucure...

Interviu de George CUIBUȘ

YASUNARI KAWABATA

Oare de cînd începuse să simtă în el glasul bambusului, floarea de piersic?

Acum, nu numai că auzea glasul bambusului, dar el și vedea acest glas, și numai că se bucura privind floarea de piersic — în el răsună floarea de piersic.

Uneori, ascultînd glasul bambusului, se-ntîmplă să auzi și șoaptele pinului, deși nici măcar rubedenii nu sînt. Cînd privești floarea de piersic, se-ntîmplă să vezi floarea de prun, deși nu i-a bătut sorocul să înflorească. Așa ceva se petrece nu prea rar cu omul, dar lui Hisao Miyakawa acest simțămînt i-a venit la o vîrstă înaintată.

Cu trei primăveri în urmă, Miyakawa a văzut în pinul crescut pe colina de lingă casa lui un șoim, și i se pare că-l vede și astăzi.

Oculme stîncioasă se intrerupe în spatele casei lui Miyakawa într-o colină semănînd cu panta de la marginea unei picături de ceară. Stîncile de culoarea plumbului, aflate la poalele colinei, sînt acoperite cu ferigă tropicală. Pe colină nu se zăresc alticopaci înalți, dar feriga crescuse atît de deasă, încît părea un paravan verde. Și numai sus, în vîrf, străjuia singuratic un pin înalt, uscat.

Au trecut mulți ani de cînd pinul s-a uscat, și-a pierdut cetina și ramurile mărunte. Au rămas numai trunchiul și cren-gile cele groase, dar și lor li se rupseseră virfurile. Acum stă așa, parcă împlîntat în cer.

Cînd Miyakawa a zărit șoimul în virful pinului, era gata să scoată un strigăt de uimire. Lui nici prin cap nu-i trecuse că pe aici se va abate vreodată un șoim. Asta i se părea o minune. Dar șoimul stătea în virful pinului — puternic și cîtezător.

Uriasul pin devenise parcă mai mic după ce șoimul se oprise în virful lui. Șoimul stătea nemișcat, umflîndu-și pieptul cu semeție. Miyakawa privea pasărea cu desfătare și simțea cum în el se revărsa vigoarea șoimului.

Era o seară de primăvară. Pinul cel uscat semăna cu o coloană întunecată împlîntată în cerul trandafiriu, învăluit într-o negură subțire. Acolo, în vîrf, părea că se întîmplă ceva fără nici o legătură cu lucrurile din jur.

„Nu, șoimul n-a zburat, pe acest cer de seară înnegurat, el s-a ivit în acest loc pentru mine. Și nu v-a mai zbura nicăieri...” — gîndea Miyakawa și privea șoimul minunîndu-se de propriile-i gînduri.

I se părea că în zbuciumul unei flăcări se deschisese floarea cea mare a unui lotus alb. Palidul cer de primăvară nu amintea prin nimic de o flăcără zbuciumată, iar șoimul nu avea nimic comun cu lotusul alb, și totuși pasărea cea puternică, ce poposise pe virful pinului, adia tihnă, tihna lotusului alb în zbuciumul unei flăcări. Lotusul alb...

Înainte, lui nu-i fusese dat să vadă, și nici n-a auzit de la altcineva că în acest orașel, de pe țărmul mării, atît de aproape de Tokyo, ar fi zburat vreodată șoimi. Și iată, șoimul stătea în fața lui. Cum o finimerit aici? Oare era o întîmplare — se abătuse din drum simplu și se oprise pentru odihnă în virful pinului? Sau poate avea un țel anume? În sfîrșit, ce l-a îndemnat să se așeze tocmai în virful acestui pin?

Miyakawa socotea că acesta nu e jocul întîmplării. Nu, așa a fost să fie. I se părea că șoimul a zburat pînă aici ca să-i vestească ceva.

„Bine că n-am tăiat acest pin putregăcios, îi trecu lui prin minte. Oare nu tocmai pentru că pe virful colinei se află marele pin uscat s-a oprit aici șoimul? De n-ar fi fost acest pin, poate că niciodată în viață n-aș fi avut parte, măcar pentru o clipă, să văd șoimul lingă casa mea.

Bine că n-am tăiat pinul, repeta într-una Miyakawa. Și doar de-atîtea ori mă pregătisem.

A fost o vreme cînd Miyakawa urmărea cu durere în suflet cum se usca pomul ce se înălța în spatele casei lui ca un semn anume, ca o zeitate ocrotitoare pentru căminul său.

Pinul se vedea și de pe peronul stației unde oprea trenul electric. Lui Miyakawa și alor săi le intrase în obicei, cînd se urcau în vagon, ori cînd coborau pe peron la întoarcere, să-și îndrepte privirea spre pin. Deși se uitau la pin, părea totuși că încetaseră să-l mai observe.

Glasul bambusului, floarea de piersic

Dar a fost o vreme cînd acest copac tulbura simțirile, atingea strunele gingașe ale sufletului. Trebuia doar să cobori pe peron și să privești pinul, și în suflet ți se așternea pacea iar inima înmărmurea dulce, de o tristețe nelămurită. El avea patruzeci și nouă de ani cînd se mutase în această casă, iar cu vreo cîțiva ani în urmă împlinise șaptezeci, dar în toți acești ani lungi pinul părea să nu se fi schimbat de fel. De fapt, cîți ani să fi avut oare? Cu siguranță, nu mai puțin de o sută cincizeci.

Și stejarul și dafinul, ce creșteau lîngă gard și ascundeau curtea privirilor curioase, și liliacul indian, ce-și întindea ramurile în mijlocul grădinii, erau arbori bătrîni, dar nu putea fi vorba de vreo asemănare cu pinul de pe colină. Oare de ce pe colină nu mai crescuse nici un copac mare? Poate că alții de aceeași vîrstă cu pinul putreziseră de mult și rămăsese numai el?

Pesemne, pinul era de două ori, dacă nu și mai mult, mai bătrîn ca Myiakawa. La început, Myiakawa abia se mutase aici, socotea că, desigur, pinul va trăi mai mult decît el. De mic copil, ocolind pădurile, Myiakawa se oprea cu evlavie în fața bătrînilor și puternicilor copaci, văzînd în ei simbolul longevității. Însă ei nu stîrneau în el simțămîntul duratei scurte a vieții omului, dimpotrivă îl făceau să nu se gîndească la asta, și i se părea că el însuși se contopește cu viața neclintită a arbori, cu rădăcinile înfipite adînc în pămînt.

Începuse să simtă în el pinul de pe colină. Povîrnișurile colinei erau repezi și nici o cărare nu ducea spre piscul ei. Astfel Myiakawa nu putea să urce la copac, la fel cum nu putea să roage un grădinar să-l îngrijească. Pesemne, dintru început pinul fusese sălbatic și nu fusese îngrijit așa cum sînt copacii din grădină. Și totuși crengile lui nu crescuseră la întîmplare, el nu părea părăsit deși era un bătrîn. Nici măcar taifunul nu-i frînge crengile.

Ce să vorbim de crengi, chiar cetina rămînea neclintită. Myiakawa privea de multe ori prin ferestruica din tindă cum vîntul puternic și ploaia clătinau copacii. Pe vreme rea, la toate ferestrele din casă, se trăgeau obloanele. Și numai prin această ferestruică se putea vedea ce se întîmplă pe colina din spatele casei. Myiakawa urmărea pinul cu neliniște. Ploaia torențială izbea fără milă în geam, scurgîndu-se în șiroaie piezișe. Frunze mari, verzi, rupte din copaci, așterneau curtea din spate. Numai acele pinului rămîneau parcă la locul lor. Poate cădeau și ele, dar de la fereastră nu se vedea și lui Myiakawa i se părea că de pe crengile pinului nu se desprindeau nici măcar citeva. Vîntul apasă crengile copacilor de pe creasta colinei, răscolește frunzele, dar pinul din pisc abia își leagănă vîrfurile, și lui Myiakawa îi vine să creadă că taifunul se zbuciumă în jurul lui. Stînd lîngă ferestruică, Myiakawa întinde mîinile spre pin, de parcă ar vrea să-l îmbrățișeze...

În fața ochilor i-a apărut deodată o imagine de demult. Petale de crizanteme albe căzînd în tăcere. O mireasă în rochie albă, cu un buchet de flori în mînă, trece pe coridorul hotelului. Poate se grăbea la nuntă, ori la cununie. Poalele rochiei se așterneau pe dușumea. Una după alta, pe covor, cădeau petalele albe. Femeia care însoțea mireasa se apleca la fiecare pas către covorul verde adunînd petalele...

Acest tablou, Myiakawa l-a privit cîndva, trecînd pe coridorul hotelului. Femeia se străduia să adune fără zgomot petalele, la fel cum cădeau ele. Oare mireasa băgase de seamă că petalele florilor ce le ținea în mînă se scuturau? Oricum nu lăsa sa se vadă. Cît timp Myiakawa se gîndea la neomenia grădinarului care făcuse miresei un buchet din crizantemele trecute, îi venise în minte gîndul că această întîmplare este ca un subiect de tragedie: petalele crizantemei albe căzînd—petalele vieții smulse miresei de furtunile existenței...

Cînd cobori de pe peronul stației de cale ferată și te îndrepti spre oraș, pinul și colina se ascund după case. Însă, îndată ce faci colțul lîngă prăvălia verde, pinul apare din nou privirilor și nu mai dispăre din vedere pînă ajungi acasă la Myiakawa.

Pinul se vede bine și dinspre mare. Kayo, fiica lui Myiakawa i-a povestit că, odată, cînd se plimba cu yahtul iubitului pe

mare, a zărit pinul, deși se depărtaseră mult de mal, iar colina pe care se află abia se mai distinge în picla țărmlui. A zărit pinul și a izbucnit în plîns. Myiakawa și-a amintit aceasta la logodna lui Kayo. Logodnicul ei era alt tînăr, nu cel cu care se plimbaseră pe yaht. Atunci a socotit nepotrivit s-o întrebe pe fată de ce plînsese la vederea pinului. Iar apoi n-a mai avut cînd.

Lui Myiakawa nici prin cap nu i-ar fi trecut că pinul ar putea să se usuce cîtă vreme el mai e în viață. Tot așa cum nu s-ar fi gîndit să se mute într-o casă în spatele căreia, pe colină, să se afle un pin. Însă nu-l părăsea gîndul că acest copac, ce străjuia aici de mai bine de o sută de ani, așteptase întîlnirea cu el, cu Myiakawa. Vasăzică, pinul nu trebuia să piară fără să-l aștepte. Căci doar pentru el crescuse.

Acum el nu-și mai amintea exact care dintre ramuri începuseră să ruginească întîi: cele din vîrf, cele de la mijloc, sau poate cele de jos. Nici ai lui nu se potriveau în păreri.

Cînd Myiakawa a observat în pin cetina roșcată, nu s-a gîndit că acesta e semnalul apropiatului sfîrșit. Nu avea un grădinar al său, și s-a dus să ceară ajutorul unui prieten. Grădinarul a mărturisit cu sînge rece că pinul va pieri. Și a mai adăugat că, pesemne, copacul e ros de insecte dacă cetina ruginește, și deci nu mai e rost să fie scăpat. Myiakawa l-a rugat să încerce ceva, dar grădinarul a dat din mîini neputincios.

Din casă și din curte, din stradă și de pe peron, de oriunde, era chinuit să privești la acest arbore ce se prăpădea. Agonia lui a durat mult. În pin nu mai rămăsese nici un ac verde, dar rugîndu-se, cetina nu se scuturase. Erau zile cînd pinul uscat i se părea lui Myiakawa slăt și rău prevestitor. „Ah, ochii-mi să nu-l mai privească“, își zicea deseori Myiakawa, dar în ciuda unor astfel de gînduri, fără voie, își îndrepta privirea spre el. Se gîndea că trebuie să taie cît mai curînd pinul. Și nu numai pentru a înceta să-l mai simtă în sine, dar și pentru a-l pune la loc de veșnică odihnă.

Au mai trecut vreo cîțiva ani. Cetina roșcată s-a scuturat, ramurile mărunte au putrezit și multe crengi mari s-au frînt.

Myiakawa își aducea din ce în ce mai rar aminte de existența pinului uscat și chiar defaptul că voise să-l taie. Pe crengile fără viață se așternuse neaua. Ea parcă reîmprospătase copacul. Crengile sub zăpadă erau reci, dar uneori părea că dinspre ele adie căldură.

Și iată, el a zărit șoimul în vîrfurile pinului. Pasărea poposisese aici pentru că Myiakawa nu tăia pinul. Și nu-l tăia pentru că era greu să ajungi pînă la el ori poate și din lenevie. Oricare ar fi fost pricina, pinul străjuia ca și mai înainte în vîrfurile colinei, iar pe el stătea acum șoimul.

Șoimul stătea nemișcat. Myiakawa privea în sus ținîndu-și răsufletul și i se părea că în el se revărsa vigoarea șoimului, că această pasăre dă puterea ei și copacului uscat.

Myiakawa vru să-și cheme nevasta ca să admire și ea șoimul. Trebuia s-o cheme tare, altfel ea n-ar fi auzit. Și Myiakawa se răzgîndi, socotînd că strigătul său va speria pasărea. Șoimul era nemișcat ca o statuie. Părea că-și înfipsea pe vecie ghiarele în copac.

Însă pasărea e făptură vie, odată și-odată își va lua zborul. Iar pinul cel uscat va rămîne. Dar el va fi un pin pe care a poposit șoimul. Myiakawa l-a văzut astfel doar o singură dată, însă de-acum șoimul dăinuie multă vreme în el.

Oare ce veste i-a adus? Dacă apariția lui era un semn bun, o prevestire norocoasă, ce fericire, ce bucurie o să pogoare peste el? Oare nu faptul că a văzut șoimul...?

Asta se întîmplase cu trei primăveri în urmă. Urișul pin uscat, ce străjuiește pe culmea colinei, în spatele casei, aproape că nu s-a schimbat de-atunci. Șoimul nu s-a mai arătat. Poate o mai fi venit, dar Myiakawa nu l-a mai văzut.

Myiakawa gîndea acum că șoimul se află în el însuși. E îndoielnic că oamenii l-ar crede dacă va povesti că în orășelul lor, ce mai, chiar pe colină, lîngă casa lui s-a oprit un șoim! Și a hotărît să nu povestească nimănui.

Traducere de N. ILIESCU

BUCUREȘTII peste un deceniu

(DE VORBĂ CU TOVARĂȘUL DUMITRU JOIȚA PRIM-VICEPREȘEDINTE
AL CONSILIULUI POPULAR AL CAPITALEI.)

Bucureștenii, și nu numai ei, doresc ca urbea lor să devină din ce în ce mai frumoasă, să dispară cocloabele, iar falnicele blocuri — construite în ultimii ani — să fie înconjurate de zone verzi care să purifice aerul și să desfășoare ochiul.

Pentru a cunoaște în ce măsură se vor realiza speranțele cetățenilor, ne-am propus să prezentăm „Bucureștii peste un deceniu”; și, în acest sens, Dumitru Joița, prim-vicepreședinte al Consiliului popular al Capitalei, a avut amabilitatea și ne-a acordat acest interviu:

— Prin ce se realizează personalitatea orașului București, față de celelalte capitale ale lumii?

— Sînt foarte multe lucruri de spus. Vedeti, în general, aproape toate marile capitale ale lumii sînt așezate și s-au dezvoltat de-a lungul unui mare curs de apă, multe dintre ele beneficiind și de denivelări puternice; alte capitale din nordul Europei, din America sau Asia sînt porturi sau sînt legate puternic cu marea, ceea ce creează o caracteristică evidentă, atît ca situație naturală cît și ca dezvoltare specifică.

Bucureștii nu se bucură de astfel de elemente naturale, dar oamenii și le-au creat singuri, prin munca și inteligența lor. Salba de lacuri atît de ingenios amenajată, cu marile parcuri din jurul lor, constituie astăzi, fără îndoială, un element caracteristic de mare valoare peisajistă și de microclimat rar întîlnit în alte capitale ale lumii.

Modul de organizare stradală, silueta și stilul arhitectural, contribuie de asemenea considerabil la crearea specificului multor capitale. Este suficient să spunem Turnul Eiffel, Turnul Spaski, Big — Ben, Bazilica Sf. Petru sau obeliscul și memorialul Lincoln, pentru a ilustra Parisul, Moscova, Londra, Roma sau Washingtonul.

Poate că Ateneul Român cu silueta lui, alături de celelalte opere arhitecturale — Marea Adunare Națională, Piața Palatului, Tribunalul — să devină o caracteristică a Bucureștii, față de celelalte mari capitale ale lumii.

Consider, de asemenea, că lumina caldă, plăcută, specifică cîmpiei dunărene, oamenii și modul lor propriu de a-și organiza viața, plantațiile puternice, florile care împodobesc străzile și toate curțile, duc fără să ne dăm seama la un aspect și un specific remarcabil cu plăcere de străinii care ne vizitează, caracterizînd orașul nostru, ca pe un oraș al grădinilor și florilor.

— Cum va arăta Bucureștii peste un deceniu? Vor mai fi case numai cu parter?

— Bucureștii se bucură de multe construcții de valoare și tradiție, deși pe aceste meleaguri și sub acest nume, de peste 500 de ani, el a pierdut în numeroase incendii și cutremure multe construcții valoroase. Imensul fond nou construit de societatea noastră îl va face un oraș nou. Astăzi, mai mult de jumătate din construcțiile existente sînt ridicate sub ochii noștri și acest procent se va mări continuu, lichidînd mahalalele de la periferia lui. Desigur că vechile cartiere bine construite — chiar cu clădiri joase, în general parter, parter + etaj, vor mai dăinui multă vreme, încadrîndu-se armonios între noile cartiere ale Capitalei, constituind astfel și ele o caracteristică. Fondul mare va fi format din clădiri moderne, de arterele principale largi, punctate de piețe moderne și încadrate arhitectural, elemente specifice marilor capitale.

— Noile construcții și măsurile de limitare a extinderii orașului vor avea influență asupra numărului de străzi, a zonelor verzi și a parcurilor?

— Restrîngerea perimetrului constructibil și ridicarea orașului pe înălțime vor influența multiplu și viața orașului. Referîndu-ne la întrebarea dv., vă putem spune că în ciuda micșorării perimetrului constructibil al orașului, spațiile verzi și parcurile vor crește de la cca. 11 mp, cît avem astăzi pentru fiecare locuitor al Capitalei, la cca. 18—20 de metri pătrați, populația mărindu-se și ea în paralel. Aceasta va fi posibil prin ocuparea teritoriului, astăzi construit cu clădiri joase, prin blocuri noi clădite pe înălțime. Se va elibera astfel un teren valoros, ce va fi ocupat parțial de dotări social-culturale, școli, licee, creșe, grădinițe, dispensare, spații de joacă pentru copii, terenuri de sport, parcaje auto, precum și spații verzi și parcuri. De asemenea, prin amenajarea ultimelor lacuri, se vor realiza noi spații plantate și terenuri de sport pentru cetățenii Capitalei. Rețeaua stradală principală, avînd aceeași lungime, se va amplifica, ca profil, asigurînd o capacitate mai mare de transport și deci un timp de deplasare mai redus, decît în prezent, pentru toată populația Bucureștilor.

— Ce măsuri se preconizează să fie luate în vederea reducerii procentului de poluare a aerului și a apelor (Dîmbovița și salba de lacuri alimentate de Colentina și Argeș)?

— Municipalityatea acordă o deosebită importanță acestei probleme, care constituie de altfel și o caracteristică a epocii noastre. În afara unor reglementări obligatorii pentru toate acțiunile ce pot polua aerul, apa sau solul, se realizează o serie de măsuri de prevenire și îmbunătățire continuă a situației existente, prin:

a) plantări masive în oraș, în zonele verzi preuzinale, de-a lungul arterelor de pătrundere în oraș, precum și în jurul întreprinderilor industriale;

b) rețeaua de canalizare magistrală a orașului, care acoperă acum în întregime zonele de est-sud și vest, se va extinde în zona de nord, dincolo de lacurile Colentinei, asigurînd astfel posibilitatea de racordare a întregii suprafețe a orașului pentru apele menajere, industriale și și pluviale;

c) se va realiza o stație de epurare pentru întreaga deservire a orașului în zona de sud-est, unde astăzi se amenajează o stație pilot;

d) se produce în continuare mutări sau schimbări de profil, pentru industriile nocive, puține de altfel, care au mai rămas în apropierea zonelor de locuințe ale orașului;

e) se procedează la un riguros control orar asupra calității volumului imens de apă potabilă, ce întrece astăzi 800 000 metri cubi pe zi. Se urmărește de asemenea ca orice extindere sau implantare industrială în cadrul orașului sau pe noile platforme industriale să nu ducă la creșterea procentului de poluare. Așa cum știți, se vor aplica în curînd restructurări severe și în ceea ce privește poluarea aerului și pentru mijloacele de transport de toate categoriile.

— Peste un deceniu, care va fi populația Capitalei noastre și ce schimbări se vor produce între timp?

— Populația municipiului va crește în 1980 la cca. 1 820 000 de locuitori, din care în orașul propriu-zis cca. 1 690 000 de locuitori, iar restul de 130 000 de locuitori în cele 12 comune suburbane.

Structura socio-profesională a Bucureștilor va fi în corelație cu caracterul orașului, care deși capitală, deci centru politic — administrativ, științific și cultural, va continua să aibă un pregnant caracter muncitoresc, rămînd totodată cel mai puternic centru industrial al țării — a încheiat interlocutorul nostru.

I. C.

SPORT

FOTBAL • BOX • ȘAH

În acea amiază, sub sulitele de foc ale soarelui mexican, sub tribunele înflăcărâte ale stadionului Azteca, sub confetti și flori, în zgomotul asurzitor al petardelor, „Cupa Jules Rimet”, purtată în triumf de Carlos Alberto, căpitanul brazilienilor, murea... Orele de extaz, entuziasmul fără margini, care sărbătoreau a treia victorie a „vrăjitorilor din Rio” în proba supremă, reprezentau — în fapt — un cortegiu festiv pentru ieșirea din scenă a trofeului născut cu aproape 50 de ani în urmă, „Cupa Jules Rimet”... Cîți n-au visat-o? Cîți n-au dorit-o? Cîți n-au blestemat-o? Cîți n-a urît-o? ...Acum ea stă în cel mai întunecos colț al marelui seif din Banca Națională a Braziliei.

A rămas doar obiectul frumoaselor amintiri..., doar subiect de curiozitate la festivități. Dar cite întâmplări — mari și mici, vesele sau triste — nu i-au însoțit frământata existență, din ziua în care Nazzari, căpitanul echipei Uruguayului, o arăta celor o sută de mii de spectatori nebuni de fericire (la Montevideo în 29 iulie 1930) și pînă în după amiaza cînd Joao Havelange o încredința, 40 de ani mai tîrziu, tot într-o zi de iulie, președintelui Băncii braziliene? Vă vom povesti cîteva dintre ele, urmînd firul celor nouă ediții ale campionatului lumii. E o datorie față de acest trofeu atît de rîvnit, acum, cînd la viitoarea ediție, 1974, o altă cupă va înlocui trofeul în greutate de 1800 de grame, făurit din aur și înfățișînd Victoria cu brațele ridicare, ținînd deasupra capului o cupă, trofeul devenit celebru al poetului sculptor francez Abel Lafleur...

1930: ACEL CELEBRU MONTI CARE ÎȘI PIERDEA REPEDE FIREA...

Campionatul inaugural a trezit mai mult teamă decît interes. Europa, în orice caz, a demonstrat destulă neîncredere față de organizatorii uruguayeni. Numai patru echipe ale bătrînului continent au traversat Atlanticul și printre ele se găsea și selecționata României. Internaționalii noștri porniseră într-o veritabilă aventură; sacrificii personale și expediente au reușit cu chiu cu vai să ducă jucătorii și însoțitorii lor pînă la îmbarcarea pe transatlantic alături de Iugoslavia, Franța și Belgia.

Învîngătorii primei ediții sînt bine știuți: jucătorii uruguayeni (4-2 în finala cu echipa Argentinei). O sută de mii de oameni purtau, cu glasurile lor, spre victorie o echipă care trece totuși prin clipe grele; pînă în minutul 57, argentinienii conduceau cu 2-1 și numai 30 de minute diabolice ale gazdelor au întors situația de pe tabla de marcaj. Aceleași echipe se aflaseră față în față și în finala turneului olimpic de fotbal de la Amsterdam, din 1928, și tot Uruguayul învinsese (e drept, după rejucarea finalei).

Întîmplările povestite și astăzi se septuagenarii din Montevideo, nelipsiți

CUPA „JULES RIMET” O POVESTE MAI PUȚIN CUNOSCUTĂ

la acel turneu final, sînt legate, în majoritate, de acel irascibil argentinian Monti (venit mai tîrziu în Europa, în Italia); veritabila scenă de box pe care a declanșat-o și a susținut-o cu temperamentul specific sudamerican în jocul cu Chile a oferit reporterilor un subiect de senzație și culoare. Monti, nici mai mult, nici mai puțin, a trimis cîteva pumi „de început” adversarului care se afla cel mai aproape de el într-o fază cînd decizia arbitrilor l-a nemul-

TENIS • FOTBAL • DISC

țumit. Mai mult de un sfert de oră i-a trebuit arbitrilor ca să restabilească ordinea. Și știți „amănuntul” cel mai interesant?

Dar schimburile de pumni, de lovituri de bocanci în fluierale picioarelor au făcut pe arbitru să arate totuși de cinci ori punctul de la 11 metri. Din nouă goluri, cinci au fost marcate din penaltiuri! Un alt fapt: uluiala arbitrilor jocului Argentina-Franța care a dat semnalul de terminare a întîlnirii cu 10 minute mai devreme. Și a rechemat de sub dușuri echipele pentru a le face să dispute minutele nesocotite de cronometrul său...

Probabil însă că momentul cel mai memorabil rămîne acea revărsare de oameni, dansînd și cîntînd, în seara victoriei finale a Uruguayului, acea fantastică serbare nocturnă de pe străzile din Montevideo.

1934: POFTIȚI BILETELE PENTRU TORINO!

Europa, care descoperise, prin intermediul celor patru ambasadoare ale sale în Uruguay, frumusețea competiției supreme, prezintă acum opt echipe, stabilite de riguroase sisteme de calificare întronate de acum definitiv pentru stabilirea formațiilor cu drept de joc în turneele finale. Disputat în Italia, acest campionat n-a fost lipsit de meciuri dramatice și momente pasionante.

În unul dintre ele apare, ca personaj principal, echipa noastră. La 27 mai, pe stadionul din Trieste, ea întîlnea pe una dintre marile favorite ale campionatului, selecționata Cehoslovaciei. Depășind orice calcule, jucătorii români deschid scorul prin Dobay. Era minutul 10. Puc, Nejedly, Swoboda și ceilalți ași cehoslovaci luptau din răsputeri pentru egalare. Dar tot formația României avea ocazii pe contraatac. La pauză, văzînd situația de pe teren, conducătorul echipei cehoslovace a venit la oficialii selecționatei noastre oferindu-le biletele de tren pentru Torino, locul unde urma să joace formația învîngătoare... Dar în a doua parte a jocului, cehoslovacii au reușit egalarea (Puc-min. 50) și victoria (Nejedly-min). Totuși comportarea echipei României e menționată în toate cronicile acelei ediții; mai cu seamă că formația condusă de celebrul portar Planicka avea să ajungă în finală, unde a condus pe italieni cu 1-0 și numai o ofensivă disperată a gazdelor le-a adus succesul în ultimele minute de joc.

Ediția aceasta a fost numită „ediția marilor portari”. Înfruntea lor — celebrii Planicka și Zamora, care au avut contribuții determinante în comportarea selecționatelor din care făceau parte. Planicka a ajuns în finală cu echipa lui, iar Zamora a fost eliminat, cu selecționata Spaniei, printr-un gol rămas încă și astăzi sub semnul unei mari incertitudini. În partida rejucată cu Italia

CUPA „JULES RIMET” — O POVESTE MAI PUȚIN CUNOSCUTĂ

(după un 1-1 în primul joc), golul acordat italienilor a intrat în poartă odată cu patru jucători ai formației condusă de Vittorio Pozzo, care l-au rostogolit pur și simplu odată cu ei în plasă pe portarul de rezervă spaniol, Noguet, intrat în locul lui Zamora, serios accidentat în primul meci.

1938: LEONIDAS PLÎNGEA PE TUȘE...

Franța și un stadion elegant, Colombes, au găzduit ediția a treia, bogată în întâmplări cu totul neobișnuite. Una a avut ca subiect și echipa României. Bine cotate după acel meci din precedenta ediție contra Cehoslovaciei, selecționata noastră era considerată favorită în partida cu Cuba. Dar ea întâmpină o rezistență neașteptată în acea plină de peripeții întâlnire de la Toulouse și, chiar și după prelungiri, nu reușește să se desprindă: 3-3, la capătul a 120 de minute (Bindea, Baratkî și Dobay, autorii punctelor noastre). Rejucare. Acum se face marea greșală de a se înlocui cinci jucători din formația aliniată în ajun. Un unsprezece fără omogenitate, dezarticulat, e învins de formația cvasi-necunoscută a Cubei.

O eroare asemănătoare avea să comită și antrenorul echipei Braziliei. După ce formația lui își croise drum, nu fără mari emoții, spre semifinalea găzduită de Marsilia, în întrecere cu viitoarea campioană a lumii, Italia, acesta crede că Leonidas — golgheterul ediției, cu 7 goluri la activ poate să se odihnească în vederea finalei. Și îi încredințează locul centru atacant unui jucător foarte șters, Peracio, și departe de forța de realizare de a celebrului titular. În vreme ce renumitul Piola își făcea datoria marcînd ambele goluri ale „squadrei azzurra”, marele său rival plîngea pe tușe, completamente doborât de eșecul coechipierilor. Ce folos că Leonidas reapărea în partida pentru locul 3 și înscrisa două goluri în poarta reprezentativei Suediei! Marea ocazie fusese ratată!

Și astfel Italia se vedea în finală. Partenera sa, echipa Ungariei (cu celebrii Sárosi, Lazar, Szucs, Szengeller, Titkos) a făcut pe italieni să treacă prin grele clipe. Dar teribilul Piola n-a lăsat să treacă fără gol un contraatac construit cu abilitate de singurii supraviețuitori ai formației-campioană a lumii în 1934, Meazza și Ferrariși la 4-2, finala era făcută...

1950: ALȚI DOUĂ SUTE DE MII DE BRAZILIENI PLÎNGEAU...

Marea tragedie a războiului a lovit în plin și fotbalul. Doisprezece ani au trecut între a treia și a patra ediție a campionatului lumii. În 1950, cînd Brazilia obține organizarea turneului final, puține erau federațiile de pe tot întinsul globului care și-au înscris echipele la acest turneu final; care, pînă la urmă, s-a desfășurat cu 13 echipe și după o formulă care va fi utilizată doar cu acest prilej: eliminatorie în prima fază și sistem turneu în partea sa finală.

Competiția avea să debuteze cu o lovitură de teatru. Dubla campioană a lumii, Italia, este eliminată la Sao Paulo, de către reprezentativa Suediei. E drept, cu un an înainte, aproape trei sferturi din reprezentativa italiană pierise în groznicul accident aviatic de la Superga. Dar tot așa de adevărat e că formația Suediei, cu un centru atacant — Jépsson — plin de vigoare și ambiție, a desfășurat un fotbal care a pus în inferioritate pe italieni. Înfringerea italienilor avea să se estompeze însă pentru că o altă surpriză de proporții se va înregistra!

La Belo Horizonte, echipa Angliei, țara care a inventat fotbalul în forma sa actuală, faimoasa echipă a Angliei e învinsă și eliminată de selecționata S.U.A., o echipă în care apăreau jucători de tot felul: doi portughezi, un belgian și... un haitian, Gaetjens, cel care a marcat singurul gol al meciului. Aceasta este considerată cea mai mare surpriză din întreaga istorie a fotbalului.

Ei bine, lanțul surprizelor nu se terminase. Surpriza a lovit formația de virtuosi ai balonului, Brazilia. În vreme ce ea făcea demonstrații în fața Suediei (7-1) și Spaniei (6-1), foarte puțin spectaculoasa echipă a Uruguayului trecea cu mari emoții de aceeași adversari: 3-2 cu Suedia, 2-2 cu Spania. Ultimul joc... „Peste 200.000 de oameni se înghesuie în tribunele Maracanei. Am impresia că betonul uriașelor tribune se va ieta sub greutatea pe care o suportă. Cred că o sută de mii de chitare și tot atitea tobe cîntă de pe acum triumful brazilian. Cînd echipa așilor intră pe teren, trebuie să-mi astup bine urechile. Nu sînt urale, nu sînt ovații acestea. E un tunet care zdrobește stadionul sub forța lui. Trepidația tribunelor mă face să mă gîndesc cu groază la ce s-ar putea întâmpla dacă vreo parte ainelului de beton ar ceda. Într-o tăcere ca de mormînt intră și uruguayenii. Aproape neobservați...” Și, mai departe, în cronică acelei finale care a zguduit o Brazilie întreagă, ziaristul francez Gabriel Hanot, din care am citat mai înainte, scrie: „...Un gol al extremului dreapta Friaca paralizează echipa braziliană care nu are acum decît un singur gînd: să-și apere debilul său avantaj. Și cînd Schiaffino egalează, în minutul 65, Brazilia e deja bătută. Golul lui Gighia aruncă stadionul, Brazilia în-

treagă în dezastru și neant. În acel moment, cînd plonjonul de panteră a extremului dreapta uruguayan a trimis balonul în plasa porții lui Barbosa am avut impresia că un imens voal negru acoperă stadionul...” — așa încheia relatarea acestei finale, socotită cea mai tristă din istoria campionatelor, reputatul comentator din Paris.

Și astăzi, Brazilia continuă să vorbească despre acea zi tristă pentru fotbalul său. Și, sărbătorindu-i pe campioni de mai tîrziu, pe cei acoperiți de glorie pe stadioanele din Suedia, Chile și Mexic, nu uită să-i amintească pe acei adevărați împlînzitori ai balonului învinși la 16 iulie de o echipă mult mai puțin strălucitoare, dar plină de ambiție. Dar tripla Zizinho-Ademir-Jair întrunește sufragiile unanime ca cea mai completă din cîte au evoluat vreodată într-o reprezentativă.

1954: FRUMOASELE SUVENIRI ALE LUI ONKLE SEPP

Ediția elvețiană începe să marcheze frumosul marș de revenire a fotbalului. S-au înscris 37 de reprezentative, lupta preliminarilor a marcat un echilibru și un interes care au transformat campionatul lumii la fotbal în cea mai mare competiție a vreunei discipline sportive.

Perioada pre-campionat fusese dominată de verva și constanța echipei Ungariei. Anunțată de victoria de la Jocurile Olimpice din 1952 ca marea favorită a ediției a cincea a mondialelor, reprezentativa maghiară confirmă în jocurile de pînă la finală clasa și forma sa. Pe cealaltă parte a tabloului înaintase o formație cu destul de reduse șanse teoretice, unsprezecele vest — german condus de experimentatul tehnician Sepp Herberger. El a făcut un remarcabil joc al schimbărilor de jucători care a încurcat pe ceilalți selecționeri și i-a permis să alinieze o formație-surpriză în finala cu echipa Ungariei. Dar, așa cum majoritatea analizelor obiective au subliniat, victoria autsăderului, reprezentînd și ea o surpriză, o continuare a contrazicerilor calculelor hîrtiei începută cu patru ani în urmă la Rio, a apărut facilitată și de faptul că în formația ungară au intrat jucători nerestabiliți complet, mai cu seamă Pușkaș. Nimic nu părea să anunțe k.o.-ul din finală. În numai opt minute echipa Ungariei conducea cu

2-0; jocul ei a devenit, poate tocmai de aceea, prea degajat, atmosfera de relaxare și-a făcut loc și, impulsionați de Fritz Walter — căpitanul lor —, fotbalistii vest-germanii au reușit să egaleze pe parcursul a numai opt minute. Iar șutul de mare forță al lui Rahn, din minutul 84, a parafat marea surpriză a acestei ediții.

Dar au mai fost și alte episoade interesante în acest campionat. De pildă, acel joc Austria-Elveția în care s-au înscris 12 goluri (austriecii au învins cu 7-5!). Sau partidele Ungariei cu reprezentantele Americii de Sud, Brazilia și Uruguay, amândouă cu fotbal spectaculos, cu evoluții pasionante ca scor și cu incidente.

1958: IATĂ BRAZILIA, IATĂ 4-2-4-UL!

Brazilia nu abdicase de la marele ei vis. Deși fusese așa de aproape de el, pe terenul său, în fața zecilor de mii de suporterii care nu respirau decât pentru reprezentativa galben-aurie. Un antrenor rubicod și bonom, Vicente Feola, reușise să reunească nu numai cu adevărat ce avea mai bun fotbalul brazilian la acea oră, dar să și construiască o tactică cum nu se poate mai potrivită pentru oamenii lui. Brazilienii vin cu acel 4-2-4 care, până să fie descifrat de adversari, le-a deschis căi largi spre victorii. Doi jucători au dominat, în diverse moduri și sub felurite aspecte, calea spre titlu a Braziliei: Didi, creierul echipei, și tânărul Pele, care avea să devină în câteva luni o celebritate mondială. Cum îi vedea un cronicar al acelor campionate pe cei doi?

„Didi, obișnuit să peregrineze o lume întreagă, este destins, curtenitor și prevenitor. El e cel mai popular dintre toți brazilienii. El deține cu autoritate și fără efort rolul de conducător al echipei pe teren și în afara acestuia. El îi reconfortează pe colegii dezamăgiți sau descurajați în joc. Și tot el dojenește când trebuie. Sau atrage atenția. Cu toate acestea, în finală, dorința sa de a câștiga campionatul a fost așa de mare că a fost obligat — probabil pentru prima oară în lunga lui carieră — să lupte la fel de mult împotriva propriilor nervi ca și împotriva propriilor adversari“.

„Pele e un copil prodigios al fotbalului, dar totuși un copil. Tot ceea ce întreprinde pe teren i se pare ușor, o joacă. Are aerul că se amuză de tot ce se întâmplă în jurul său și bucuria marcării golului capătă note de nebunie copilărească. Va ajunge, cu siguranță, unul dintre cei mai mari fotbaliști ai lumii. Pentru că la o vîrstă cînd aproape toți mai descifrează tainele desăvîrșitelor execuții, el le stăpînește cu o siguranță și cu o artă de vechi internațional. E și foarte serios. L-am întrebat: „Nu te interesează drăguțele fete suedeze?“ S-a uitat mirat la mine: „De asta am eu vreme acum?“

Așa îi vedea, acum 15 ani, pe așii formației braziliene, tot Gabriel Hanot, reputatul ziarișt francez, părintele cupelor europene ajunse astăzi evenimente

de prim plan ale fotbalului continental și copiate și de alte continente.

Brazilia a străbătut, elegant și spectaculos, slalomul turneului final. Iar în ultima întîlnire, după 5 minute de joc de copii emoționați, elevii lui Feola au declanșat supapele imaginației și talentului lor și au terminat victorioși nu numai la un scor net (5-2) în fața formației-gazdă, dar au fost acoperiți de aplauze și ovații de cei veniți să salute victoria Suediei, care prezenta o garnitură de ași europeni: Liedholm, Bergmark Skoglund, Hamrin, Gren...

1962: CĂDEREA IDOLILOR

Sigur că faptul cel mai important al ediției a VII-a va rămîne „bisul“ brazilian; menținînd în mare garnitura care a cîștigat dezinvolt în Suedia, Brazilia a cucerit al doilea titlu consecutiv egalînd performanța Italiei (1934—1948) și fiind a treia echipă a lumii cu două titluri supreme în palmares, alături de „squadra azzurra“ și Uruguay.

Dar ediția chiliană rămîne un moment important și pe planul tactic; ea a consfințit moartea WM-ului, acel sistem tactic imaginat și aplicat de inginerul agronom Chapman în Arsenal în anii 1930 și care a sucombat, așa cum, după strălucita demonstrație a brazilienilor cu sistemul 4-2-4, acesta avea să evolueze spre o formă mai elastică și mai complexă, 4-3-3-ul zilelor noastre.

În Chile s-a mai înregistrat un fapt unic în istoria campionatelor lumii: cea mai mare și mai spectaculoasă avalanșă de accidentări, vizîndu-i pe unii dintre jucătorii celebri prezenți la acel turneu final. Di Stefano, venit să joace pentru echipa Spaniei, nici n-a pășit pe gazon, deoarece o ruptură de mușchi l-a făcut indisponibil înainte de start. Pele a apărut doar într-un meci și jumătate, trecînd apoi în tribună pînă la terminarea campionatului. A fost „momentul Amarildo“. Intrat în locul celebrului accidentat, tînărul brazilian a jucat de o asemenea manieră încît lipsa predecesorului său nici n-a fost observată. Sivori, în care italienii își puseseră mari nădejdi, a fost o umbră.

Dar căderile s-au văzut compensate de o suită de afirmări spectaculoase: Schroif-Popluhar-Masopust, trioul cehoslovac care a avut o contribuție esențială la calificarea formației lor în finală; brazilienii Amarildo și Zozimo; uruguayanul Alvarez; chilienii Eyzaguirre, Rojas, Toro și Leonel Sabchez... iată numai cîțiva dintre jucătorii lansați în Chile. Animore Moreira, succesorul lui Feola, competentul director tehnic cehoslovac Vytlačil și chilianul Fernando Riera sînt primii pe lista marilor antrenori ai acestei ediții.

Momentul cel mai dificil al turneului s-a plasat chiar în deschiderea lui. În partida Chile-Italia, atmosfera foarte aprinsă, determinată de dorința spectatorilor și a jucătorilor-gazdă de a demara cu succes, plus arbitrajul englezului Aston, au produs cîteva grave altercații: „Aston nu a reușit nici un moment să ascundă lipsa sa de autoritate. Înapoia unui aparent calm și ascultînd prea mult „glasul tribunelor“ a ajuns să transforme un joc agitat într-o veritabilă luptă de stradă...“ — așa era caracterizat arbitrajul acestui meci Italia-Chile, care aruncase un semnal de alarmă și de îngrijorare asupra întregului turneu final. N-a fost, din fericire, decât un moment nefericit...

1966: IATĂ-TE, BĂTRÎNĂ ANGLIE!

Atîtea decenii de rețineri sau de neînțelegeri, de izolare sau de răceală, își au sfîrșitul în această ediție care vede, în fine, Anglia organizatoare a unui turneu final mondial. Succes de popularitate al competiției, reușită în organizare, prezențe noi și vechi pe bătrînele stadi-

oane engleze, cu toalete special efectuate în vederea evenimentelor.

Aici s-a spus că ar fi avut loc o coaliție a bătrînului continent împotriva Americii de Sud. Poate că desfășurarea evenimentelor și unele coincidențe, în adevăr ciudate, să fi generat aceste opinii. Fapt este că sudamericii, pierzînd din primele faze ale întrecerii echipa lor nr. 1, Brazilia, eliminată mai mult din pricina propriilor slăbiciuni decât din alte motive, au mai rămas cu două piese în luptă: Argentina și Uruguay. Amîndouă au fost eliminate în sferturi și, astfel, „linia dreaptă“ a turneului final a devenit o problemă de „familie europeană“.

Echipa Angliei, ezitantă și opacă în joc la început, a crescut în randament, siguranță și rezistență fizică pe măsură ce ne apropiam de finalul probei. Așadar, pentru prima oară, numele țării de baștină a fotbalului modern pe lista campionilor lumii; mai facem observația că e pentru a treia oară, doar, cînd gazdele cîștigă cununa de lauri. În celelalte șase situații (Franța 1938; Brazilia 1950; Elveția 1954; Suedia 1958; Chile 1962 și Mexic 1970) organizatorii s-au mulțumit să aplaude în finale victoriile unor oaspeți mai mult sau mai puțin cunoscuți, mai mult sau mai puțin simpatizați.

1970: „RĂZBUNAREA“ BRAZILIEI ȘI DOMICILIUL DEFINITIV PENTRU ZETTA

Anunțata revanșă a continentului „fotbalului fierbinte“ s-a produs în ediția de acum trei ani, din Mexic, doar în anumite sensuri. E drept, Brazilia, așa de anonimă în proba engleză, a obținut o rapidă și totală reabilitare la ediția nr. 9 a campionatului lumii. Prețul acestei reabilitări e dublu fiindcă el a însemnat proprietatea definitivă asupra „zeiței de aur“. Beneficiind de serviciile lui Pele pentru tot campionatul, ceea ce nu se mai întîmplase din 1958, deci de 12 ani, avînd o formație echilibrată și clară tactică, Brazilia a ajuns, prima în lume, la titlul nr. 3. La originea acestei victorii stă contribuția fostului extrem stînga al succeselor din 1958 și 1962, Zagalo, ajuns în mod neașteptat dar util, cum s-a văzut, la direcția reprezentativei.

Mexicul, plin de căldă și deschisă ospitalitate pentru musafirii lui, a văzut evoluînd pe stadionul din Guadalajara și echipa României, reapărută pe lista turneelor finale după o absență de 32 de ani. În fața unor adversari, foști sau actuali campioni ai lumii sau finaliști ai marelui probe, selecționata noastră a avut o comportare meritorie.

Întîmplarea cea mai ciudată a ediției rămîne cea arestare a lui Bobby Moore în Columbia, cu puține zile înainte de startul lui, poveste care s-a dovedit premeditată afacere de prost gust. Căpitanul formației engleze a făcut dovada unui admirabil echilibru nervos, comportîndu-se excelent în toate jocurile, cu toate că venea după zile așa de agitate, așa de grele pentru el.

Ediția mexicană a avut și răsturnări spectaculoase de scor (vezi jocurile R.F. Germania-Anglia sau Peru-Bulgaria) și a mai oferit partida socotită drept una dintre cele mai spectaculoase și mai dramatice din întreaga istorie a campionatelor lumii, cea plină de neprevăzut, de admirabile acțiuni tactice și execuții tehnice, întîlnirea Italia-R.F. Germania. Mexicul a avut căldură sub toate formele pentru fotbal, a avut culoare și veselie. Mexicul rămîne pentru cel care l-a vizitat în zilele campionatului o amintire a inimilor deschise, a gesturilor directe și sincere.

**EFTIMIE IONESCU și
ION BOCIOACĂ**

BOX

ADEVĂRATELE MECIURI ALE SECOLULUI

BOX

— Tunney, Carpentier și Dempsey, la dineul oferit în onoarea lui Dempsey

În anii din urmă s-a vorbit atât de mult despre „meciul secolului“ încât această expresie inventată de gazetari nu-și mai găsește ecoul dorit în inimile iubitorilor de spectacole sportive. Când celebra reprezentativă de fotbal a Braziliei intra pe teren cu Pele în formație, spectatorii se așteptau să vadă un „meci al secolului“. Când capriciosul maestru american Fischer se așează la masa de șah, milioane de iubitori ai jocului cu cai și turnuri de pe întreaga scoară a pământului urmăresc... istoricele manevre ale campionului care susține, bineînțeles, un „meci al secolului“. Când Cassius Clay, Joe Frazier sau George Foreman urcă în ringul de box, de asemenea se vorbește despre „un meci al secolului“...

Expresia aceasta, acum cu rezonanțe de tinicheia, a avut totuși, cu aproape cinci decenii în urmă, o adevărată acoperire în aur. „Meciul secolului“ este descoperirea cronicarilor de box. Așa au denumit ei lupta dintre cei doi „monștri sacri“, Jack Dempsey și Gene Tunney. Dramaticile încrîncenări dintre acești uriași ai „careului magic“ nu numai că au stabilit recorduri de spectatori imbatabile, dar au inspirat și nenumărate cărți și filme de aventuri. Marii specialiști ai pugilismului consideră că adevăratele meciuri ale secolului au fost cele dintre Dempsey și Tunney, desfășurate în anii 1926 și 1927, când boxul trăia cu adevărat epoca sa de aur...

...Campionul mondial Jack Dempsey își începuse domnia asupra tuturor pugiliștilor lumii la 4 iulie 1919, printr-o victorie rapidă prin K.O. în fața lui Jess Willard. De atunci trecuseră șapte ani, timp în care Jack măturase fetra ringului cu toți pretendenții la centura sa cu diamante. Se părea că nici un adversar periculos nu amenință poziția neînvinșului Dempsey, că nimeni nu mai îndrăznește să înfrunte teribilele sale croșee. În 1926, însă, campionul Statelor Unite la categoria semigrea îl provoacă pe teribilul Jack la un meci pentru titlul mondial. Numele „sinucigașului“ — cum l-au numit atunci ziarele pe noul challenger — era Gene Tunney.

Vestea că Dempsey va boxa din nou cu miza titlului în joc s-a răspândit cu upeală în întreaga Americă, apoi în toată lumea. Numeroși simpatizanți ai campionului se

bucurau că vor avea prilejul să asiste la... „pedepsirea“ unuia dintre puținii boxeri care mai îndrăzneau să le atace idolul. Comentariile și pronosticurile erau toate în favoarea lui Dempsey. Marea majoritate a celor interesați de această partidă susțineau că Tunney va rezista numai pînă cînd Jack va porni din colțul său pentru a-l lovi. Adică doar cîteva secunde.

Dar iată că „mielul bun de sacrificat“ — cum îl socoteau pe Tunney admiratorii lui Dempsey — a început să facă ziaristilor declarații surprinzător de optimiste. Cu prilejul unei recepții organizate de primarul orașului Philadelphia, unde urma să se dispute meciul, cînd Tunney a fost prezentat cronicarilor sportivi, el le-a spus acestora: „Dacă după primele schimburi Dempsey va rămîne în picioare și va continua să se bată, îl voi face K.O. în două sau trei reprize“. Mai tirziu, Gene a motivat lipsa sa de modestie astfel: „Doream ca Dempsey să afle că nu-mi era frică de el“. Astăzi avem toate motivele să credem în sinceritatea acestei explicații. Cu siguranță, lui Tunney nu-i era teamă de Dempsey. El socotea că „atunci cînd Jack urcă în ring își inchipuie că este un ucigaș de oameni. Dar cînd va întîlni un adversar cu spiritul clar, rapid, inteligent și puternic, el va fi învins“.

În ziua meciului — 23 septembrie —, uriașa arenă „Sesquicentennial Stadium“ din Philadelphia era ticsită. Se vînduseră 120.757 de bilete. Pentru buna desfășurare a partidei au fost angajați 1.500 de controlori, 4.000 de poliști și 600 pompieri. Cei care au cumpărat bilete cu preț oficial și apoi le-au vîndut, speculînd, au cîștigat sume considerabile. Nebunia celor care voiau să vadă meciul Dempsey-Tunney era atât de mare, încît plăteau chiar și 500 de dolari un bilet care costa 25!

În cabinele lor, cei doi rivali erau foarte optimiști. Cînd arbitrul Pop Reilly a intrat la Tunney și l-a întrebat dacă cunoaște bine regulamentul Comisiei din Pennsylvania, după prevederile căruia urma să se boxeze, Gene i-a răspuns zîmbind:

— Da! Chiar foarte bine...

Reilly a insistat:

— Ascultă, doresc să te fac să înțelegi că după luptă nu vreau să fii plictisit de reclamațiile învinsului.

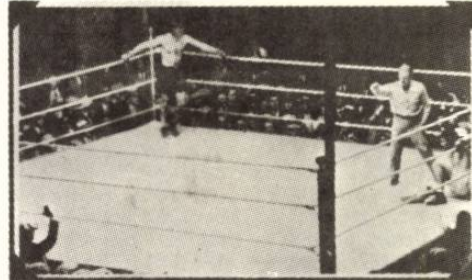
— Du-te și spune-i asta lui Dempsey, a răspuns Tunney. Gîndurile viitorului învins te vor interesa, poate, mai mult...

La rîndul său, campionul mondial întirzia cu pregătirile pentru meci, fapt care l-a determinat pe organizatorul partidei, Tex Rickard, să-i strige la ușa cabinei:

— Jack, grăbește-te. Dintr-un moment în altul poate să vină ploaia și noi avem aici în tribune zeci de mii de spectatori.

— Nu-ți bate capul cu ploaia. Tunney nu va face mai mult de două runduri...

Tunney a urcat primul în ring și, așteptîndu-l pe Dempsey, privea calm în jur. Într-un fotoliu o zări pe actrița Esthel Taylor, soția rivalului său. Îl privea curioasă și compătimitoare. Privirea aceasta plină de milă și întirzierea lui

— Tunney la podea în memorabila fază a „numărătoarei lungi“

Dempsey l-au energat pe Tunney. Se gîndea că atunci cînd își vor pune bandajele îl va face și el pe Jack să aștepte. Dempsey apărî în ovațiile mulșimii. Campionul își înfășură mîinile în grabă și apoi privi, enervat la rîndul său, cum Tunney își pregătia la nesfîrșit bandajele. Cînd totul a fost gata, arbitrul Reilly a făcut prezentările: „Campionul mondial, Jack Dempsey, 86 kg., își va apăra titlul în fața lui Gene Tunney, 86 kg.“.

Cu primul sunet de gong a început nu numai meciul, ci și ploaia. Temerile lui Tex Rickard se adevărau. Oare se va împlini și pronosticul lui Dempsey, care promisese o victorie în maximum două reprize?

Campionul mondial s-a apropiat cu prudență de adversarul său și, după cîteva schimburi ușoare, a aruncat prin surprindere teribilul său croșeu de stînga. Tunney, însă, pleacă la timp într-o parte. Urmează un corp la corp întrerupt de arbitru, după care Dempsey repetă lovitura aceea puternică cu stînga. Gene dispăre din nou din fața proiectilului, dar este prins în corzi, unde blochează magistral o serie. Cînd lupta se reia în mijlocul ringului, este clar pentru toți cei prezenți că Tunney încearcă să-i întindă o cursă campionului mondial. Se retrage de cele mai multe ori fără motiv, făcîndu-l pe Dempsey să creadă că e lovit sau speriat. Și culmea, acest vulpoi al ringului, orbit de dorința apărării titlului, cade ca un naiu în laș. Așteptîndu-se ca adversarul să se retragă mereu din fața sa, Dempsey înaintează imprudent, încercînd să trimită o lovitură lungă. Dar Tunney, în locul obișnuitului pas înapoi, face prin surprindere un pas înainte și contorează năprasnic în plină față. Urmează un schimb dezastruos pentru Jack. Picioarele încep să-i tremure. Dar Dempsey nu ar fi fost Dempsey dacă ar fi căzut. A rămas în picioare suportînd drastica corecție a lui Tunney.

După contra recepționată chiar în primul rund, campionul, zdruncinat, a boxat din ce în ce mai slab, transformîndu-se într-o pîntă plesnită din toate părțile de directe, croșee și upercuturi. O singură dată, în rundul șase, Jack a mai avut o scîlpire. Riscînd totul, a atacat cu un formidabil croșeu de stînga. Lovitura l-a izbit pe Tun-

ney în git. Mai multe zile după meci, Gene nu a putut mânca și a vorbit răgușit. Dacă Jack ar fi izbutit să plaseze acest croșeu în bărbia adversarului, cu siguranță că ar fi rămas campion mondial.

În rundul zece, ultimul, Dempsey se afla într-o stare jalnică. Ploaia, care cădea ca dintr-un duș alimentat la maximum, nu izbutea să-i spele fața de sânge. Ochiul stâng îi era închis și însingerat, nasul zdrobit și buzele sparte. Partida s-a terminat, Jack s-a îndreptat clatinându-se spre colțul său. Pierduse în zece reprize un titlu pe care îl apăsese timp de 7 ani...

Cînd decizia, a fost anunțată — „Învîngător la puncte și nou campion al lumii, Gene Tunney” — spectatorii au fluierat nemulțumiți. Ei socoteau că un campion mondial nu poate fi detronat decît prin K.O.

Dempsey, însă, ajutat de managerii săi, s-a dus și i-a strîns mina învîngătorului. Gestul acesta l-a mișcat pînă la lacrimi pe noul campion mondial. Tunney și-a amintit atunci de ziua aceea, petrecută cu ani în urmă, cînd, traversînd Hudsonul pe un bac, l-a întîlnit pentru prima dată pe Dempsey. Campionul mondial era pe atunci pentru începătorul Tunney simbolul gloriei, al măreției. A fost mîndru că Jack i-a acordat atenție și i-a vorbit aproape tot timpul traversării. Acum se afla în fața sa un Dempsey zdrobit, însingerat, învins... O clipă l-a cuprins teama pe Gene. „Oare tot așa voi sfîrși și eu? Dacă soarta îmi va fi asemănătoare cu a marelui Jack, mi-ar face plăcere ca a doua zi după triumf învîngătorului să-mi găsească timp să-mi facă o scurtă vizită. Mîine mă duc la Dempsey. Consider că nu a pierdut pe ring nimic din ce admiram la el cu ani în urmă. Pentru mine a rămas tot un mare campion...”

A doua zi, Tunney s-a dus la „Adelphia Hotel”, unde se afla Dempsey, împreună cu prietenii săi. Era o mare tristețe acolo. Jack s-a mai învîiorat puțin cînd Tunney i-a mărturisit că primise cîteva lovituri teribile. La plecare, conducîndu-l, Dempsey îi spunea învîngătorului său:

— Ai grijă, Gene. Dificultățile tale abia acum vor începe. Să-ți mintecă e mai greu să aperi un titlu decît să-l cucerești. Și nu uita că eu mă pregătesc pentru revanșă.

... Cea de a doua partidă dintre Tunney și Dempsey a fost perfectată pentru data de 22 septembrie 1927. Vestea s-a răspîndit cu înțeleală în întreaga lume. Adulmectînd o afacere grasă, book-makerii din America s-au îndreptat spre Chicago, unde urma să aibă loc meciul. Lumea boxului era cuprinsă de febra pariurilor.

Zvonurile cele mai ciudate se nășteau peste noapte, punîndu-i în derută atît pe pariuri, cît și pe book-makeri. Toate aceste zvonuri erau în favoarea lui Dempsey. Se spunea, de pildă, că Jack s-ar fi lăsat învins în primul meci cu Tunney, în joc fiind atunci o fabuloasă sumă de bani. Alții susțineau că Dempsey va câștiga meciul revanșă deoarece „așa orea Al Capone”, care a pariat pe Jack 50.000 de dolari.

Forța faimosului gangster american în culisele boxului profesionist era recunoscută. Nimeni nu mai știa ce să creadă. Unii susțineau că Dempsey va pierde de bună voie, alții că Tunney fusese cumpărat.

22 septembrie 1927. Zeci de mii de iubitori ai boxului din orașul Chicago s-au trezit în zori. Azi vor afla răspunsul la întrebarea care îi chinuie de cîteva luni: „Cine este mai tare — Tunney sau Dempsey?”

Cu multe ore înainte meciului, zeci de mii de oameni se îndreptau spre stadionul „Soldier's Field” din Chicago, unde doi titani ai ringului urmau să se înfrunte într-o partidă decisivă pentru supremație. Niciodată pînă atunci un ring de box nu atrăsese în jurul său atîta omenire. 155.000 de spectatori așteptau cu nervii încordați la maximum semnalul începerii luptei. Acest record de public nu a fost întrecut nici pînă în zilele noastre și nici rețeta realizată din vînzarea biletelor cu acel preț (2.658.660 de dolari) nu a mai fost atinsă vreodată.

Dar meciul cum va fi? Va justifica el oare interesul enorm pe care l-a stîrnit?

Iată-l pe Jack Dempsey, fostul campion mondial. Urcă pe ring în aplauzele mulțimii. Admiratorii nu l-au uitat și speră să-l vadă recucerindu-și titlul. A apărut și Tunney. Mulți dintre spectatori îl flutură dar și mai mulți îl aplaudă ca pe un adevărat campion al lumii. În ring a urcat al treilea personaj al spectacolului la care vom asista în curînd. Este arbitrul Dave Barry. Îi cheamă pe Tunney și pe Dempsey în mijlocul ringului. Să ascultăm și noi ce le spune celor doi adversari, deoarece, după cum vom vedea mai tîrziu, sînt lucruri deosebit de importante.

— Vreau să vă atrag atenția încă o dată asupra aceluia punct din regulament, conform căruia boxerul care și-a trimis adversarul la podea este obligat să se retragă într-unul dintre cele două colțuri neutre. Nu voi începe să-l număr pe cel căzut decît în momentul în care adversarul său va fi în colțul neutru. Ai înțeles Tunney?

— Yes...

— Și tu Jack?

— Yes...

— O.K.

Deci ochiul regulament care permitea boxerului să stea chiar lîngă adversarul căzut la podea, pentru a-l putea lovi imediat ce acesta încerca să se ridice, nu mai era valabil.

A început lupta. Cei doi rivali sînt foarte prudenți. Dempsey are o tactică complet schimbată față de partida disputată la Philadelphia. Pare hotărît să nu mai riște nimic și pîndește, bine blocat, momentul favorabil declanșării unui atac decisiv.

Tunney, care cunoaște forța extraordinară a adversarului său, caută să profite doar de greșelile acestuia, fără a se expune. Reprizele trec una după alta, fără să se întîmple nimic deosebit. Reținem, totuși, un ușor avantaj de puncte pentru Tunney, ale cărui lovituri sînt de o precizie și de o claritate uimitoare.

Iată-ne în runaul patru. Sîntem în ultimul minut și Dempsey recepționează un puternic croșeu de stînga la timplă. „Acum se va repezi să mă doboare și va greși” — gîndește Tunney. Dar Jack se blochează cu calm și Gene, prudent, nu se mai apropie pentru a continua atacul. Următoarele două reprize nu aduc nici o noutate în lupta celor doi. Tunney continuă să... ciupească puncte datorită tirului său precis, iar Dempsey pîndește în continuare, ripostînd doar din cînd în cînd cu lovituri destul de ușoare...

Sîntem în rundul șapte. Tunney atacă ceva mai hotărît, cu o directă de stînga. În aceeași fracțiune de secundă, Jack se destinde ca un arc și dreapta sa lovește în plin. Tunney, izbit năprasnic, se retrage, dar Dempsey care a simțit că contrase bine, îl urmărește și reușește să-l... agațe cu un formidabil croșeu de stînga la bărbie. Tunney se clatină. Cu siguranță e pierdut! Dempsey nu va scăpa această rară ocazie de a-și recuceri titlul. Gene se blochează, dar un nou croșeu de stînga trece ca un proiectil prin garda sa, izbindu-l în dreapta bărbiei. Campionul mondial cade pe corzi și, în timp ce aluneacă spre podea, o directă de stînga și încă o dreaptă îl izbesc ca niște ciocane în față. 155 de mii de spectatori urlă și fluieră înnebuniți. Gene Tunney s-a întins la picioarele lui Dempsey de parcă ar fi murit. Jack, dezlănțuit, rămîne pironit în loc, așteptînd un nou prilej pentru a-l lovi pe adversar. Arbitrul Dave Barry se aruncă între ei, urlînd „Jack, pleacă la colț!” Dempsey, însă, nu mai aude nimic și nu-l vede decît pe Tunney. Rămîne pe loc. La masa juriului, cronometrul a început să numere. Arbitrul tipă din nou: „Jack, pleacă la colț!”. Dempsey nu se clintește. Secunde trec și Dave Barry nu-l numără pe Tunney... Îl apucă pe Dempsey de mîină și-l trage în colțul neutru. Apoi revine lîngă Tunney și apăsîndu-se deasupra lui începe numărarea. Cronometrul, care ajunsese la „4”, numără de la început, odată cu arbitrul. Tunney, la podea, își simte capul gol ca o minge. Un singur gînd îi aleargă nebunește prin tot craniul: „Trebuie să mă ridic, trebuie să mă ridic...” Acum îl aude pe Dave Barry numărînd „...2...3...” „Mai am timp, destul timp... Am scăpat... Va trebui să intru într-un corp la corp... Ba nu, e mai bine să-l evit...” 5...6... „Am picioare mai bune decît el... Să-l fac să fugă după mine...” 8...9... „Sus Gene, și ai grijă...”

— Box! comandă arbitrul și lupta reîncepe.

Dempsey se apropie amenințător și Gene pare din nou pierdut. Dar jocul său de picioare este admirabil. Jack din 1927 nu mai este cel din 1920 și Tunney începe să recupereze. O directă de dreapta îl izbește pe Dempsey în timplă. Apoi Gene se retrage. Jack nu renunță la urmărire, dar cel care lovește din nou, mereu prin surprindere, este tot Tunney. Dempsey se clatină dar reia cursa. Campionul mondial îl întîmpină cu lovituri izolate dar foarte puternice și precise. Un upercut de dreapta

BOX

sub inimă îl temperează definitiv pe Jack, care termină în mare dificultate acest al șaptelea rund. Au mai fost trei reprize grele pentru Dempsey. Atât de grele, încât a doua zi zărele scriau că dacă meciul ar fi fost programat pentru 15 runduri, Jack nu ar fi terminat în picioare. Mai târziu, Dempsey mărturisea că upercutul acela de la sfârșitul reprizei a șaptea fusese cea mai teribilă lovitură pe care o primise în toată cariera sa: „Atunci nu m-am gândit dacă voi fi făcut K.O. sau nu, ci dacă voi mai putea trăi”.

Gene Tunney a câștigat din nou la puncte în fața marelui adversar, păstrându-și titlul de campion al lumii.

Incidentul din rundul șapte al aceluși meci cu adevărat senzațional a fost și mai este, încă, un subiect de discuție pentru specialiștii „careului magic”. Unii susțin că durata knock-down-ului suferit de Tunney a fost de 14 secunde, alții de 16. Cunoscutul specialist american Nat Fleischer l-a cronometrat la 14 secunde. Admiratorii lui Dempsey susțin că numai din greșala lui nu și-a recucerit titlul. Dacă Jack ar fi plecat imediat în colțul neutru, așa cum

era regulamentar, arbitrul ar fi numărat de la început și Tunney ar fi pierdut meciul prin K.O.

La rîndul său, Tunney s-a apărat susținând că era departe de a fi învins înainte de limită, deoarece încă de la „2” s-ar fi putut ridica pentru a relua lupta. Nerezolvată, disputa aceasta a rămas cunoscută în istoria boxului mondial sub numele de „povestea numărării lungi”.

Deși se discuta despre o a treia partidă Tunney—Dempsey, marele Jack a refuzat să-și mai încerce șansa. În mod practic cariera sa competițională s-a încheiat după cel de-al doilea meci cu Gene.

Tunney fără Dempsey însemna un campion fără rival. Gene, boxerul magnific despre care toți specialiștii afirmă că în ring nu făcea nici un gest inutil, că precizia și eficacitatea loviturilor sale erau maxime, că eschivele și jocul său de picioare erau numai măiestrie și eleganță, s-a retras și el din box, abandonând centura de campion mondial neînvins, la numai zece luni după Dempsey...

În 1968 trecînd prin New-York și plimbîndu-ne pe celebrul Broadway vizităm

localul lui Jack Dempsey. Restaurantul său se află plasat puțin mai încolo de „Time Square” pe Broadway la nr. 1619. Bătrînul se scoală dimineața la patru pentru a face aprovizionarea bucătăriei restaurantului care este specializată în „hot's dog” cu varză. În salonul rezervat oaspeților, Dempsey mai trăge din cînd în cînd cite o „șuetă” despre meciurile sale cu Tunney. Cei doi corifei ai boxului mondial se văd mai în fiecare an. Cînd Dempsey a implinit vîrsta de 75 de ani l-a avut la dîneu invitat și pe Gene Tunney. Ei au rămas prieteni fideli. Dempsey are trei fete mări-tate ducînd o frumoasă viață de familie. Pe o stradă largă de pe a 42-a își are biroul dl. Gene Tunney, doctor în drept și om de afaceri. Fiica sa este căsătorită în Anglia, iar fiul său John a devenit senator în California. Gene Tunney și Jack Dempsey, care s-au înfruntat feroce în două memorabile meciuri, sînt astăzi ca și ieri amici buni, cunoscîndu-se prin intermediul... domnului „box”.

PAUL OCHIALBI și P. HENȚ

COLOȘI AI RINGULUI DIN TRECURT

„BOMBARDIERUL DIN DETROIT” :

JOE LOUIS

Fostul boxer american de culoare Joe Louis, pe numele său adevărat Joe Louis Barrow, s-a născut la 13 mai 1914 la Lafayette (Alabama). Cînd a avut vîrstă de 5 ani, a rămas orfan de tată (Munroe Barrow), care a decedat într-un ospiciu. Mama sa, Lillian Barrow, s-a recăsătorit pentru a-și putea crește copii. Familia s-a mutat la Detroit. Aici Joe Louis la vîrsta de 16 ani a început să frecventeze sălile de box. Aflînd despre acest „hobby” al fiului său, bătrîna Barrow i-a spus într-o zi lui Joe: „Fiule, eu vreau să-ți dau o educație aleasă și să te fac un violonist celebru”. A doua zi venind de la lecțiile de

vioară, Joe a pus instrumentul pe masă și, cu lacrimile curgîndu-i pe obraz, i-a înmînat mamei sale 25 de dolari spunînd: „Mamă, iartă-mă aceștia sînt primii bani cîștigați din box. Pentru ei voi susține trei meciuri”. În anul 1932, Joe Louis debutează ca amator. El este pur și simplu surclasat de „mijlociul” John Miller, fiind de șapte ori trimis la podea. Joe rezistă eroic și pierde la puncte. Antrenorul său, Holman Williams, întrezărește însă în viitorul campion mondial un mare talent, dublat de o ambiție exemplară. Primul său mare succes îl obține în anul 1933 cînd la Detroit cucerește

ROCKY MARCIANO

„Mănușa de aur“ (Golden Gloves) la categoria „semigrea“. Îl învinge în finală pe Stanley Evens. Managerul John Roxbomong impresionat de talentul negrului îl „achiziționează“ imediat. Joe părăsește „hermina albă“ semnând un rînd de contracte ca „pro“. La 4 iulie 1934 la Chicago Joe Louis debutează cu dreptul în arena cu lei a profesioniștilor învingîndul prin K.O. în 2' 30" pe Jack Kracken. Primește ca „bursă“ modesta sumă de 52 de dolari. Devine vedetă la 25 iunie 1935 cînd la New-York îl face K.O. în rundul 6 pe zidarul italian, uriașul, cu picioare de argilă, Primo Carnera. În plină ascensiune pierde prin K.O. în repriza a 12-a meciul amical cu Max Schmeling (19 iunie 1936, New-York). Cucerește centura mondială la 22 iunie 1937, la Chicago. Adversarul său, James Braddock, este făcut K.O. în rundul 8. La 22 iunie 1938 la New-York în meciul revanșă pentru titlul mondial îl ridiculizează pe Max Schmeling, făcut K.O. în prima repriză și internat la spital. Peste 70 000 de spectatori l-au aclamat la „Yankee Stadium“ pe Joe Louis, supranumit „Bombardierul din Detroit“. Joe Louis și-a menținut titlul de campion al lumii la „grea“ pînă la 1 martie 1949, retrăgîndu-se în plină glorie. În felul acesta Joe Louis deține un record al longevității: a fost timp de 12 ani campion mondial de necontestat. Constrîns de o situație financiară precară și neavînd impozitele plătite la zi, Louis, boxerul care a cîștigat în cariera sa peste 4 milioane de dolari, încearcă un „come-back“. La 27 septembrie 1950 este învins la puncte de campionul lumii Ezzard Charles. Se retrage definitiv la 10 decembrie 1951 avînd următorul palmares: 71 victorii, 54 prin K.O., 13 la puncte, 1 meci pierdut la puncte și două prin K.O. (cu Marciano și Schmeling). Pentru a-și cîștiga existența în ultimii ani Joe Louis a exercitat mai multe meserii: barman, luptător de „catch“, figurant, funcționar la o fabrică de lactate etc. Bolnav, acum doi ani a fost operat de pietre la vezica biliară. Anul trecut a fost internat de soția sa Martha și fiul său Joseph, student la Drept, la un ospiciu din Denver. Restabilit, Joe Louis a fost angajat în acest an ca arbitru de „catch“ la Madison Square din New-York.

P. O.

Una din cele mai reprezentative figuri ale pugilatului mondial, ex-campionul lumii la „grea“, regretatul Rocky Marciano, pe numele său adevărat: Rocco Francis Marchegiano, s-a născut la 1 septembrie 1923 la Brockton (Massachusetts) din părinți de origine italiană. Tatăl său a fost cizmar. Ca orice fiu de emigrant, Rocky Marciano (a nu fi confundat cu Rocky Graziano, fostul campion al lumii la categoria mijlocie, eroul filmului „Cineva acolo sus mă iubește“) a avut o copilărie plină de lipsuri. Natura l-a înzestrat însă cu un fizic excepțional. A fost mai întîi atras de baschet, apoi a fost sedus de box. Unchiul său John Picento i-a oferit în dar o pereche de mănuși de box la vîrsta de 15 ani. Începe antrenamentele lovînd un sac agățat de crengile unui copac din curtea părintească. Apoi, se înscrie la secția de box a antrenorului Allie Colombo. În timpul celui de-al doilea război mondial își întrerupe activitatea ca pugilist amator. În cariera de amator a pierdut un singur meci; este învins la puncte de Coley Wallace în finala competiției „Mănușa de aur“. Debutează ca profesionist pentru numai 35 de dolari avîndu-l ca om de colț pe Eddie Boland. Prima sa „victimă“, Lee Epperson este făcut K.O. în repriza a 3-a la 17 martie 1947 (Holyoke). În decurs de doi ani a obținut 22 de victorii prin K.O. Atacă cu succes titlul mondial la 23 septembrie 1952. Pe un ring din Philadelphia, Rocky Marciano îl învinge prin K.O. în repriza a 13-a pe Jersey Joe Walcott, depozitîndu-l de centură. Își apără titlul mondial de 6 ori. La

22 aprilie 1956 în plină glorie sportivă își anunță retragerea din ring, neînvins ca profesionist. Palmares: 49 de meciuri, 43 de victorii prin K.O. și 6 obținute la puncte. În continuare Rocky Marciano se ocupă de culturile de cartofi și lucrează pentru o agenție de asigurări. La 1 septembrie 1969 marele campion împlinea vîrsta de 46 de ani. În aceeași zi el își găsește moartea. Avionul-taxi în care se afla Rocky Marciano, surprins de o neprevăzută furtună, se prăbușește deasupra statului Iowa. Așa a pierit „Domnul stîncă“ cum l-au denumit reporterii săi pe Rocky Marciano. —

P. O.

ILIE NĂSTASE

— „Aștept de unsprezece luni să mă odihnesc zece zile în România, acasă. Am nevoie de odihnă”.

— Dar nu există încă un film despre tine, Ilie Năstase! Studioul Cinematografic al Armatei vrea să realizeze acest film. Înțelegi?

Și a înțeles. A renunțat la odihnă pentru film.

Locuim la Sinaia — Ilie și Dominique, soția lui, la Cumpătul — și filmăm la Poiana Brașov și la Postăvarul. În fiecare dimineață la ora 9 fix, în fața hotelului Palas sosește o Lancia galbenă având la volan pe unul dintre cei mai serioși, talentați și pasionați sportivi români. Dar ghinion; primele trei zile nu avem soare, așa că nu ne mai rămân decât șapte zile pentru filmare. Deci cât este soare filmăm. Năstase, ca în fiecare zi, la orele 14 fix pleacă la masă și apoi la odihnă. Astăzi, fiind o zi plină de soare, vrem să mai recuperăm din timpul pierdut și filmăm mai mult. Filmăm zilnic până în amurg. Ilie a înțeles și asta deși se mîhnește că atențăm la disciplina lui fermă. Mîncăm bine și ca să ne mai încălzim bem câte un pahar cu vin sau bere. (Ilie nu bea niciodată mai mult.) Cu Ilie nici buna dispoziție nu lipsește. Numai cine n-a discutat cu el niciodată nu-i cunoaște hazul irezistibil pe care îl are.

A doua zi, într-o pauză, îl căutăm și nu-l găsim nicăieri. Dar la patinoarul din Poiană se aud chiote de copii. Operatorul nostru, Vasile Oglindă, bănuind ce se întâmplă, apucă repede aparatul de filmat și aleargă spre patinoar. Ciu-

fulit, plin de zăpadă, chicotind cu copiii, încercînd să iasă de sub „melé”-ul făcut de copii peste el, Ilie sare vesel și-și reia alergătura pe patine fugărit de copii, de Dominique, sau Domnica cum îi spune el pe românește, soției sale, — și de ... operator.

— „Dacă aș potrivi dragostea mea pentru copii cu vîrsta ar însemna să fiu bunic! Eu știu ce înseamnă să fii copil și să porți același trening roșu cinci ani de zile...” se destăinuie el mai tîrziu.

Seara mergem la Șura Dacilor. Ilie, puțin nostalgic, reia confesiunile.

— „Am învățat să joc tenis pe terenurile de la Bonaparte. La început, alături de Voinescu și de Constantin, jucînd... fotbal. Dacă nu mă descoperea nea Costică Chivaru, poate azi formam o tripletă cu Pantea și Iordăchescu. Ar fi fost mai bine, ar fi fost mai rău?! Nu se știe niciodată...”

Dar noi știm că așa e mai bine. „Seara nostalgiilor” culminează cu balada renumitului cîntăreț de cîntece de pahar Siminică, dedicată lui Năstase. De gît cu Domnica, copleșit de sentimente și de uimire „în fața” cîntecului compus „ad-hoc” și care vorbește cu adevărat despre el, Ilie (... „Iliuță, copilul nostru drag, pentru care ne bucurăm și pe care îl așteptăm, ca de la oaste, să ne aducă mereu victorii”) eroul filmului nostru ne dezvăluie o sensibilitate pe care nu i-o cunoșcusem.

— Cine și-ar fi închipuit — îi spun a doua zi — că o vedetă de talia ta

poate fi atît de sensibilă, de modestă, de disciplinată și chiar răbdătoare?! Ilie stă serios cîteva clipe pe gînduri.

— „Nici eu n-aș fi crezut vreodată cît se poate ascunde dincolo de filmele pe care le vîd! Este exact ca și la noi: lumea, marele public, privește cu incintare sau amărăciune spectacolul. Mulți însă nu știu că dincolo de spectacolul pe care-l vîd și de care se bucură, se ascunde o muncă de rob. Dar — se destinde imediat într-un zîmbet sîrbătoresc, à la Năstase —, ce mai contează dificultățile noastre, „micile” noastre privațiuni, în fața măreției artei și sportului?!...”

Mai avem o singură zi de filmare. Îmi pare bine și îmi pare rău. Năstase privește incîntat munții Carpați și explică totul soției sale. Vorbesc în engleză, franceză sau italiană (Uimitor, cît de bine cunoaște Năstase aceste limbi). Din seara „baladei”, Domnica, se pare, a început să înțeleagă mai bine limba noastră. De altfel îi place.

— „Cum găsești țara mea?” o întrebă Ilie.

Dominique privește peisajul montan, îl privește pe Ilie, apoi, din nou, muntele.

— „Țara ta e frumoasă, veselă și generoasă ca tine.”

Seara confesăm din nou. Ilie este din ce în ce mai obosit, dar tot mai fericit. A început să „simtă” treaba noastră. Îl întreb: — ai trăit pînă acum cea mai frumoasă zi?

— „Da. Aș putea spune, cea mai frumoasă zi. A fost ziua întîlnirii mele cu tovarășul Nicolae Ceaușescu. Am dis-

cutat mult. Doresc tuturor prietenilor mei să aibă o astfel de zi".

Am terminat de filmat. Revenim spre București frinți de atîta muncă. Și Năstase care venise pentru zece zile de odihnă acasă! Totuși este mereu bine dispus și mulțumit de ceea ce am făcut împreună.

— „Și cum se va numi filmul?“ — întreabă Ilie.

— Fiind vorba de Ilie Năstase, „Racheta de aur“...

— „Dacă ați ști prin ce am trecut după nefericita finală de acasă din Cupa Davis?!... Am fost pur și simplu înspăimîntat de public. Imi era groază să dau ochii cu „el“. Nu știam ce va spune“.

Dar la prima reîntîlnire, publicul nostru, pe care Năstase îl iubește atît de mult, l-a primit, pe cel mai mare sportiv român, cu un sincer: „Ura!“ „Bravo, Ilie!“

Asta spuneau miile, zecile de mii de bucureșteni la reîntîlnirea cu Năstase după acel eșec. Publicul l-a înțeles. Publicul îl iubește.

Vreau să-i mai pun o întrebare la despărțire.

— Năstase, ai ajuns la apogeu...

— ... „N-am ajuns la nici un apogeu. Eu merg în spirală!“

Miine în zori va pleca la Accapulco. Ne luăm rămas bun.

— „Salutări echipei de filmare și... bine că am scăpat!“

Dar nu i-a fost dat să scape nici atunci. Căci...

A doua zi la aeroportul Otopeni îl așteptam toată echipa de filmare gata pregătită. Trebuia refăcută o secvență.

Mi-a scris o vedere de la Accapulco: „Nici nu-mi vine să cred. Am stat cu frica în sin pînă a decolat avionul. Acum sînt liber să mai joc și eu puțin tenis...“

Și, spre binele și plăcerea lui și a noastră, Ilie joacă într-una „puțin tenis“.

CEZAR GRIGORIU

MEMENTO OLIMPIC

de SEVER NORAN

În anul 1974 Comitetul olimpic român serbează șase decenii de existență. Înființat la 27 martie 1914, acest for, menit — după spusele întemeietorilor săi — să promoveze ideile olimpismului în România, s-a afiliat la C.I.O. (Comitetul olimpic internațional) în același an 1914, la 19 mai.

La împlinirea a 60 de ani de când sportul românesc face parte din familia olimpică, o retrospectivă se impune...

Unul dintre frecvenții susținători ai baronului Pierre de Coubertin în activitatea desfășurată de acesta pentru renașterea jocurilor olimpice a fost și prințul George Bibescu. Ca o recunoaștere a meritelor acestuia, în 1899 Bibescu este ales membru al C.I.O. Din anul 1908, un alt român este cooptat în supremul for olimpic: George A. Plagino.

Puțini știu că Pierre de Coubertin a fost inițiatorul întemeierii „Ligii de prietenie franco-române” și primul ei președinte. Propunerea de a se înființa o asemenea ligă a fost făcută de Coubertin în ziarul „Le Figaro”, în anul 1905. Printre cei dinții români care au semnat scrisoarea de răspuns s-au aflat Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Alexandru Davilla, Al. Macedonski, A.D. Xenopol, Dr. I. Cantacuzino și Dr. D. Istrati. Scrisoarea de răspuns a fost publicată de „Le Figaro” sub titlul „Răspunsul fraților latini de pe malul Dunării”.

Pînă în anul 1952 România a participat doar la patru ediții ale jocurilor olimpice: în 1924 (Paris, numai cu echipa de rugby, ocupantă a locului trei), în 1928 (Amsterdam, atletism și scrimă; St. Moritz, bob și patrulă militară — strămoșul biatlonului), în 1932 (Lake Placid — bob) și în 1936 (Berlin, la atletism, gimnastică, box, tir, călărie), când românii cuceresc o medalie de argint la călărie, prin H. Rang).

Din anul 1952 România ia parte cu regularitate la jocurile

olimpice, ocupînd locuri meritorii în clasamentele neoficiale. După cum se știe, există un consemn unanim ca forurile olimpice de specialitate să se abțină de la întocmirea oricăror clasamente, pentru a respecta, chipurile, deviza coubertiniană potrivit căreia, la J.O. totul este a participa”. După numărul de medalii obținute, România a ocupat locurile 23 (la Helsinki, 1952), 12 (la Melbourne, 1956) 10 (la Roma-1960), 12 (la Tokio-1964), 10—11 (la Mexic) și 13 la München. Pendulăm așadar în jurul cifrei 13 fără a considera acest fapt un... ghinion. Dimpotrivă.

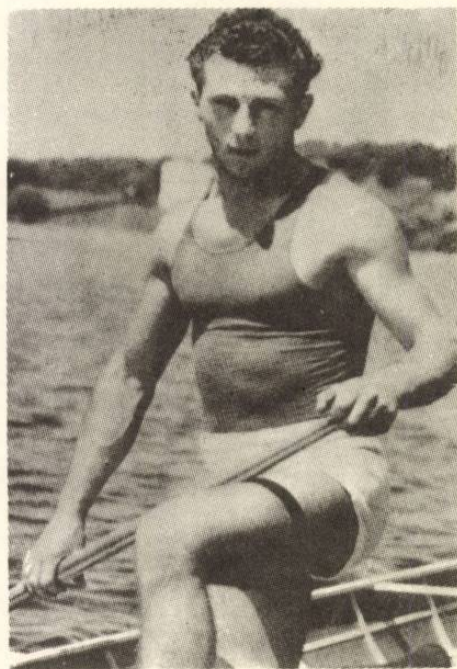
La frumoasa vîrstă de 60 de ani în mișcarea olimpică, sportul românesc a... teaurizat 72 de medalii (două înainte de 1952). Iată repartitia lor pe ani:

1952	1	aur	1	argint	1	bronz	1964	2	4	6
1956	5		3		5		1968	4	6	5
1960	3		1		6		1972	3	6	7

Deși la Roma am obținut numai 10 medalii, am ocupat cel mai bun loc în clasamentul pe națiuni din întreaga participare la J.O.: locul 10. Cu 16 medalii în 1972 (tot 3 de aur) ne-am clasat pe locul 13. O curiozitate statistică? Deloc! Rezultatul intrării în „circuitul olimpic” a unor țări care în 1960 erau... „mari necunoscute”.

În ciuda interdicției de jure a clasamentelor, în fapt se întocmește și unul în funcție de numărul punctelor obținute (se acordă puncte și pentru ocupanții locurilor IV—VI). Din 1952 sportivii români au reușit să acumuleze peste 500 de puncte repartizate astfel: în 1952 —27,75; în 1956—92; în 1960—77 (și tot locul 10 pe națiuni, ca și în clasamentul pe medalii); în 1964 —94,5; în 1968—100,5 (locul 13); iar în 1972—115 puncte (locul 12).

Începînd cu anul 1952, în programul jocurilor olimpice au existat între 19 și 21 de discipline sportive (149—195 probe). De regulă, sportivii români au participat la 13—14 discipline sportive, iar în cadrul acestora la un total de 60—65 de probe. La München s-a bătut

recordul în această privință: am participat la ...93 de probe, fără a avea însă rezultate direct proporționale. Asta ne-a amintit de dictonul „non multa sed multum”. La Melbourne, participându-se la 33 de probe, s-au obținut 13 medalii, din care 5 de aur.

Față de numărul de sportivi care au făcut parte din delegațiile României la J.O., cele mai frumoase rezultate s-au obținut la Melbourne (47 sportivi, 13 medalii) și la Mexic (87 sportivi, 15 medalii). În 1972, la München, față de participarea record (169 sportivi), rezultatele apar mult inferioare celor din 1956. Dar, în această privință, facem și noi uz de formula „la J.O. totul e a participa”.

Medaliile de aur au fost obținute de sportivii români la canoe (șase medalii), atletism (5) tir și lupte (cîte 3) și una la box. Dacă ținem seama că din cele șase medalii ale canoiștilor patru au fost cucerite la dublu, înseamnă că atletismului îi revine, de drept, primul loc. Spre satisfacția reprezentantelor sportului feminin, medaliile atletismului au fost obținute numai de atlete. Făcînd această remarcă, un actor cunoscut (becher, nu-i spun numele) a zis: „Ce vrei? Baza de mase pentru selecție este mai mare. N-ai văzut statisticile? Femeile reprezintă 51 la sută din populația țării”.

Iată și numele campionilor olimpici ai României: 1952-Iosif Sirbu (tir); 1956-Leon Rotman (canoe 1), S. Ismailciuc și Dumitru Alexe (canoe dublu), N. Linca (box), St. Petrescu (tir); 1960-Iolanda Balaș (atletism), D. Pirvulescu (lupte), I. Dumitrescu (tir); 1964-Iolanda Balaș, Mihaela Peneș; 1968

— Viorica Viscopoleanu, Lia Manoliu, I. Patzaichin și S. Covaliov (canoe); 1972-Gh. Berceanu și N. Martinescu (lupte), I. Patzaichin. Curios! Aurel Vernescu, de zece ori campion mondial și de nouă ori european, n-a obținut titlul de campion olimpic! Destin asemănător cu al celebrului alergător australian Ron Clarke!

UN SFAT UTIL

Doriți să faceți o bucurie deosebită unei persoane care vă este dragă?
Încheiați la ADAS, în favoarea acesteia, o asigurare cu termen fix!

Ca părinte, doriți, bunăoară, ca fiul sau fiica dv., atunci când își va termina pregătirea profesională și se va afla în pragul întemeierii unui cămin propriu, să aibă la îndemână o sumă mai importantă? Invers, ca fiu sau fiică, în semn de grijă și recunoștință pentru părintele dumneavoastră, doriți ca acesta, când va împlini o anumită vîrstă, să aibă la dispoziție o sumă oarecare?

Puteți atinge asemenea ținte încheind la ADAS, în favoarea persoanei respective, o asigurare cu termen fix.

Iată câteva din avantajele acestei asigurări:
— Ea poate fi încheiată de orice persoană (în vîrstă de la 16 la 60 de ani), în favoarea oricărei persoane (indiferent de vîrstă, starea sănătății sau gradul de rudenie).

— Termenul pe care îl puteți stabili (cînd persoana respectivă va primi de la ADAS suma asigurată) poate fi de la 5 pînă la 20 de ani de la data cînd încheiați asigurarea.

— Puteți asigura persoanei alese de dv. orice sumă, începînd de la 10.000 de lei și crescînd cu cîte 5000 de lei. Dacă suma asigurată este mai mare de 10.000 de lei, vi se va face în prealabil o examinare medicală.

— Dacă, după ce ați încheiat asigurarea, vă răzgîndiți asupra persoanei alese la început să primească suma asigurată, oricare altă persoană poate fi beneficiara acesteia, pe baza unei simple cereri depusă de Dv. la ADAS.

— Puteți comunica, încă de la început sau pe parcurs, persoanei alese de dv. ca beneficiar al sumei, că ați încheiat o asigurare în favoarea ei sau puteți să nu-i comunicați deloc, făcîndu-i această plăcută surpriză numai în momentul cînd ea va fi înștiințată de ADAS să-și ridice suma.

— Persoana aleasă va primi suma asigurată la termenul stabilit chiar dacă acela care a încheiat asigurarea în favoarea ei va deceda între timp, fără să fie nevoie ca, după deces, să se mai plătească sume de asigurare. Astfel, dacă decesul s-a produs ca urmare a unui accident sau a unei boli infecțioase acute, chiar dacă au trecut numai cîteva zile de la perfectarea poliței de asigurare, beneficiarul asigurării cu termen fix va primi în întregime, la termen, de la ADAS, suma asigurată. În caz de deces din alte cauze, suma se plătește integral dacă decesul a survenit după 2 ani de la încheierea asigurării. Iar dacă decesul s-a produs înainte de 2 ani — din alte cauze decît accidente sau boli infecțioase acute — nici atunci banii dv. nu se pierd: ADAS plătește sume parțiale.

Asigurarea cu termen fix este avantajoasă. Plata primelor de asigurare se poate face de către dv. și în rate lunare, așa cît asigurarea este accesibilă și persoanelor cu venituri mai modeste. Dacă doriți să plătiți primele anticipat pe o perioadă care depășește 2 ani, ADAS vă acordă, începînd de la acea dată o reducere de 4%.

Iată tariful primelor de asigurare, (dacă se plătește lunar), pentru 10.000 de lei sumă asigurată:

Durata asigurării	Vîrsta asiguratului la încheierea asigurării			
	16—40 ani	41—50 ani	51—60 ani	56—60 ani
5 ani	165 lei	166 lei	167 lei	169 lei
6 "	135 "	136 "	137 "	139 "
7 "	114 "	115 "	116 "	118 "
8 "	98 "	99 "	100 "	102 "
9 "	86 "	87 "	88 "	90 "
10 "	76 "	77 "	78 "	— "
11 "	68 "	69 "	70 "	— "
12 "	61 "	62 "	64 "	— "
13 "	55 "	57 "	58 "	— "
14 "	50 "	52 "	53 "	— "
15 "	46 "	48 "	— "	— "
16 "	43 "	44 "	— "	— "
17 "	40 "	41 "	— "	— "
18 "	37 "	38 "	— "	— "
19 "	34 "	36 "	— "	— "
20 "	32 "	34 "	— "	— "

Și acum două exemple:

— dacă aveți vîrsta de 55 de ani și doriți să asigurați unei persoane suma de 10.000 de lei, plătită după 10 ani, veți achita lunar o primă de asigurare de 78 de lei;

— dacă aveți vîrsta de 40 de ani și doriți să asigurați unei persoane suma de 25.000 de lei, plătită după 20 de ani, veți achita lunar o primă de asigurare de 80 de lei.

Cu ajutorul tarifului de mai sus, puteți afla singuri prima de asigurare și pentru alte vîrste și durate. În prima coloană găsiți numărul de ani după care stabiliți să se facă plata sumei asigurate, iar în coloanele următoare găsiți grupele de vîrstă, deci și vîrsta dv. La întîlnirea acestor elemente, aflați prima de asigurare, de plată lunar, pentru o sumă asigurată de 10.000 de lei.

Nu-i așa că aceste argumente sînt cu prisosință convingătoare pentru oricine? Dacă este așa, să trecem la fapte. O idee bună nu trebuie să se piardă pe drum. Ea se pune în practică fără întîrziere. Deci:

— alegeți persoana care vă este cea mai apropiată;

— stabiliți vîrsta acesteia, la care considerați cel mai nimerit ca ea să primească suma asigurată;

— faceți diferența dintre vîrsta de atunci a persoanei alese și vîrsta ei de astăzi, determinînd astfel termenul pentru care se încheie asigurarea. Coordonați acest termen cu propria dv. vîrstă, în sensul că, la acea dată, vîrsta dv. să nu depășească 65 de ani (aceasta este una din condiții ca asigurarea să se poată încheia);

— în funcție de nevoile persoanei respective și de posibilitățile dv. materiale de a achita lunar prima de asigurare, alegeți suma pentru care încheiați asigurarea.

Pentru lămuriri suplimentare și pentru a încheia efectiv polița de asigurare, adresați-vă responsabilului ADAS de la locul dv. de muncă sau telefonați unității ADAS (sucursala județeană sau punctul de lucru în raza căruia vă aflați), care vă va trimite un agent sau un inspector de asigurare.

URMAȚI INDEMNUL NOSTRU. NU UITAȚI: PREVEDEREA ESTE MAMA ÎNȚELEPCIUNII... IAR ASIGURAREA ESTE FIICA ACESTEIA!

ALMANAH MAGAZIN

Astăzi luăm masa cu: NICOLAE IORGA

Nu-i este dat oricărui muritor de rind să fi avut norocul și cinstea de-a fi stat în preajma unui mare cărturar, cum a fost NICOLAE IORGA. Locul lui de întâlnire, cu somitățile vremii, era restaurantul „Enescu”, care se găsea cam pe unde se află astăzi Sala Palatului.

Nu l-a întrebat nimeni pe maestru, de ce-i plac ochiurile românești?... Dar ouăle fierite-n apă, fără coajă și stropite cu unt topit nu deranjează ficatul. Cît despre „consommé” ce să spun? Este o supă-esență care reconfortează organismul și dă o dispoziție aparte. Ea se obține prin fierberea citorva zeci de kilograme de oase curățate, pînă ce zeama scade mai mult de jumătate. Se îndepărtează oasele, se strecoară zeama și se pune din nou la fiert. Oricine își poate da seama că dacă și aceasta scade pînă la jumătate, cum poate să fie la gust un „consommé”..., consomméul se servește la ceașcă (fie rece, fie cald), în care se adaugă și-un gălbenuș de ou.

Să vedem ce i se servește în platou după consommé: sînt două tranșe de filet de șalău (fără oase) date prin făină și prăjite în unt. În untul în care a fost prăjit peștele, se stoarce lămție, se pune un vîrf de cuțit de piper și sare, și se servește cu pommes natur (cartofi fierți). Și acestui preparat i se spune filet de șalău meuni re.

Dintre toți invitații săi, profesorul era primul care preda armele (adică taciturile). C-un scaun mai înalt față de cei prezenți, el își făcea sista în capul mesei lîngă café-filtru, deplîngînd pofa cu care erau devorate fripturile în singe și puii înecați în mușchi de usturoi, atrăgînd atenția că acestea aduc insomnie și scleroză. Și-n legătură cu aceasta el povesti cu haz despre fariseismul călugărilor benedictini. Aceștia, pentru a-și masca burțile lor cît butia și-a demonstra mirenilor că duc o viață de post și rugăciuni, își croiau o scobitură în masa de lemn unde prînzeau, după forma și rotunjimea burții, în așa fel, încît cei care îi surprindeau mîncînd, să-i vadă trași ca prin inel.

După ce-și cerea scuze pentru a nu fi învinuit de vre-o aluzie, profesorul achita nota de plată și, toți în picioare, își mulțumeau reciproc.

În perioada ce urmă primului război mondial, Nicolae Titulescu era socotit „cartea de vizită” a României întregite.

Astăzi luăm masa cu: NICOLAE TITULESCU

Nicolae Titulescu mîncă obișnuit. Nu-i plăceau mîncărurile cu nume fistichii și nici garniturile cu fel de fel de zorzoane; el înclina către cele cu specific românesc și pe care le recomanda cu plăcere și străinilor de care era înconjurat mai ades. Cu toate acestea avea slăbiciune pentru așa numitul: „filit casulet tuluzen” care are la bază fasole albă, cu ceapă și zarzavat, și la care se adaugă costiță afumată și bucățele mici de cabanos. Se servește direct în tambale de argint scoase atunci de la cuptor. Comanda apoi (după numărul persoanelor de la masă) un „Chateau briand” care nu este altceva decît un mușchi de vacă la frigare. Se servește cu o garnitură de cartofi pai, peste care se întinde un bastonaș de unt proaspăt dat prin verdeață. De reținut: înainte de-a fi pus la frigare, mușchiul acesta — învelit într-un șervet — trebuie să-și facă un stagiul de frezandare pe gheață de cel puțin o zi, două. Să nu uităm că la acest mușchi se aducea, separat, în tambale de argint, o garnitură de fasole verde (fidelușă), dată prin unt, și care făcea masa și mai bogată. Supeul lua sfîrșit cu brînzeturi, fructe, prăjituri și cafele, toate acestea stropite cu vinul casei, de care doar moș Gheorghe, pionierul, știa cîți ani are și cîți îi mai trebuiau pînă la maturitate.

Să mai spun că aici nu se discuta politică?... Așa era. La asemenea întâlniri intime, oamenii veneau să se deconecteze, să răsufle ușurați.

Totuși, unele glume de cel mai înalt bun gust, nu erau excluse.

Așa de pildă, într-una din seri, Titulescu povesti, cu farmecul dicției sale, un caz petrecut între Caragiale și Iorga. Marele cărturar nu-l prea avea la inimă pe autorul „Scrisorii” și ar fi spus, într-un cerc de prieteni, că dramaturgul, care este un autodidact, nu poate sta pe aceeași treaptă cu unul care are Sorbona...

Auzind de acest ghiont dat cam pe la spate, Caragiale se întîlnește la o cafenea cu profesorul și-i răspunde:

— Domnule Iorga, într-adevăr, dumneavoastră sinteți o bibliotecă ambulantă, dar care are nevoie de unul ca mine să v-o puie la punct; salutare!

...Și masa lua sfîrșit într-o perfectă dispoziție generală.

Ion DULGHERU

A FORISME DE TUDOR MUȘATESCU

— Mă admir de cîte ori nu mă uit în oglindă.

*

— Vreau să deschid un magazin de paradoxe. Le-aș vinde însă prea scump pentru cititori — pe de o parte — și — pe de alta — mi-e teamă că n-o să am clienți, fiind prea ieftini.

*

— „Și ce te face să te crezi atît de deștept?”

— Deh! Țștia ca dumneata care mă întreabă.

*

— Pe „străzile Veneției” bețivii merg pe două gondole, nu pe două cărări.

— Vulpile nu citesc romane, numai fabule.

*

— Toți caii din Italia nechează cu voce.

*

— Adevărații „porumbei” ai Veneției se giugiulesc numai în camere de hotel și cu pașaport străin.

*

— Pînă la urmă, toți regii lumii vor ajunge „popi” în cărțile de joc.

*

— Cînd bat cîmpii sînt ca pe moșiile mele.

— Dacă oamenii ar putea fi editați, ca și cărțile, cred că eu aș ieși de sub tipar almanah, fiindcă știu din toate cîte puțin și în josul fiecărei pagini din viață am rubrică de umor, în concluzie, ca într-un chenar al ei.

*

— Mi-a plăcut să mă joc pe maidanele literaturii cu toți derbedeii vorbelor. În plin soare, însă.

*

— Nu vorbesc niciodată despre femei, în public. Mă răzbun, comentîndu-le în particular.

*

— Zăpezile bătrîne se topesc după ghioceii tineri. Mai mare rușinea!

*

— Glumele muzicale ale vieții. Îl chema Faust. Tatăl său fusese vioara a II-a în orchestra Filarmonicii. S-a însurat cu pianista orchestrei, în care el era vicara primă.

CLĂDIRI ȘI MONUMENTE

CASA MELIK

Pe strada Spătarului, numărul 22, se află un imobil care datează din 1760. În 1820, clădirea a fost cumpărată de familia Melik, care, în 1822 și 1857, i-a făcut reparații radicale. În 1920—1921, arhitectul Paul Smărăndescu a restaurat imobilul și a dat publicității releveul.

Aci, o perioadă îndelungată a fost un azil de bătrâni.

Modificările și adaptările necorespunzătoare, cât și lipsa de înțelegere, au dus la o avansată degradare.

Recent, casa a fost restaurată de Direcția Monumentelor Istorice și de Artă, înlăturându-se elementele de improvizație, care denaturau stilul arhitectonic.

Aci, s-a amenajat „Casa-muzeu Pallady” cu o valoroasă colecție de uleiuri, desene, artă decorativă europeană și asiatică donată de Serafina și Gh. Răut.

PALATUL C.E.C.

În 1893, ruinele mănăstirii Sfântul Ioan cel Mare, de pe Calea Victoriei, au fost înlăturate și pe acest loc s-a început construcția actualului palat C.E.C., inaugurat în 1901, sub numele de Casa de Economii și Consemnațiuni. Imobilul este opera arhitectului Paul Gattereau.

BISERICA VĂCĂREȘTI

Domnitorul Nicolae Mavrocordat este ctitorul bisericii mănăstirii Văcărești, sfințită la 24 septembrie 1724.

MĂNĂSTIREA MIHAI-VODĂ

Biserica Sfântul Nicolae (mănăstirea Mihai-vodă) are ca ctitor pe Mihai Viteazul (1594), înzestrată cu 14 sate, dintre care, 13 sate cumpărate de domn cu suma de 472.000 de aspri și unul dăruit de soția sa, Doamna Stanca.

Mănăstirea Mihai-vodă este unul dintre cele mai reprezentative monumente ale Bucureștilor. Edificiul a fost restaurat, iar chiliile de odinioară adăpostesc Arhivele Statului.

PODUL MIHAI-VODĂ

Domnitorul Mihai Viteazul a construit podul de peste Dimbovița — care-i poartă numele — pentru a avea o legătură directă între București și ctitoria voievoдалă, care în acea vreme se găsea în afară de oraș.

MITROPOLIA

În 1359, Mitropolia Țării Românești își avea sediul la Curtea de Argeș.

În 1577, sediul Mitropoliei era în București, la mănăstirea Sfânta Troiță (Radu-Vodă de mai târziu).

Edificiul Mitropoliei este ctitoria lui Constantin-Vodă Șerban (1654), care, în 1838, în urma cutremurului celui mare a fost reclădit de către Safta, soția banului Grigore Brincoveanu. La finele secolului al XIX-lea clădirea a fost renovată.

În incinta Mitropoliei, în 1678, a luat ființă prima tipografie bucureșteană, unde, mitropolitul Varlaam a tipărit (1678) „Cheia înțeleșului”, iar în 1688, Biblia.

La 11 iunie 1848, marele clopot al Mitropoliei a sunat într-o dungă — semn (cunoscut de popor) de primejdie și de adunare.

Presiunea meseriașilor, îndeosebi a tăbăcarilor și a micilor negustori, adunați în jurul camerei electivă (în zilele de 22 și 23 ianuarie 1859), care își desfășura lucrările în camera de pe Dealul Mitropoliei, a avut un efect pozitiv.

VALERIU BUCUROIU

EPIGRAME

Lui Ion Horea i s-a decernat premiul Asociației Scriitorilor din București pentru volumul de versuri — „Încă nu”:

Am fost atent. Când apărui,
Unii-au spus sceptici: *Încă nu!*
Orice se poate transforma:
Chiar *Încă nu* în... *încă da!*

Unui poet care a devenit membru al Fondului Literar:

Am devenit și membru la Fondul Literar,

Un gest tirziu și totuși... destul de necesar!

Nu pentru setea mea de glorie postumă,
Cît pentru legătura dintre poet și... sumă!

Ben. Corlăciu a primit premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul de versuri *Starea de urgență*:

Poetul a strigat:
E *Stare de urgență!*
Iar noi l-am decorat:
Virtute și... clemență!

Relații în circuit:

Pus pe fapte, autorul
Tâlmiază editorul.
Poate vrea un nou volum,
Dar tâlmia scoate fum!

Mircea Ivănescu a luat cu volumul *Alte versuri* premiul Asociației Scriitorilor din București:

Dacă *Alte versuri* au luat un premiu,
Mircea Ivănescu, negreșit, e-un geniu!
Dacă un *alt juriu* ar fi fost, să zic,
Rămînea tot geniu, dar ceva mai mic!

Unui orgolios, prea bine legat:
În viața mea, de cînd zîmbesc eu
și-asud,

Eu am văzut spectacole destule,
Dar cel mai deprimant și cel mai crud
Rămîne tot surplusul de celule!

Definiții — poetului Ilie Constantin (cumplit adversar al epigramei), autorul volumului *Vacanța, o plecare*, face și critică literară:

Epigrame: schisme literare!
Ce este *Vacanța*?... o *plecare!*
Dar ce-i Ilie Constantin?
Răspund: un critic mai puțin!

De vorbă cu unul din acei oameni minunați în mașinile lor zburătoare

R.: Odată ce am convenit să facem acest interviu, tovarășe comandant Dumitru Olaru, aș vrea să păstrăm secret, cel puțin pînă la sfîrșit, numele reporterului...

D.O.: Crezi că cei care ți-au citit doleanța nu s-au și uitat deja la semnătură?

R.: Sînt convinsă că n-au făcut-o. Acum, să începem: Dumneata, care ai străbătut lumea în lung și-n lat — din cîte știu, ai mai mult de 16.000 ore de zbor și mai mult de șapte milioane de kilometri parcurși — spune-mi, crezi că aviația este o meserie sau o vocație?

D.O.: Aviația este, indiscutabil, o vocație. Dar, cum să vă spun, la început am zburat din plăcere, apoi în virtutea inerției.

R.: Știu că sînteți un om foarte reținut, dar insist totuși: în al douăzecișicincilea an de zbor efectiv, cu ce stare de spirit vă urcați în avion?

D.O.: Sînt dorința de a zbura. Plăcerea de a zbura...

R.: Ce locuri din lume v-au impresionat în mod deosebit?

D.O.: Am fost încîntat de Extremul Orient. De ce? Clima, relieful, ineditul.

R.: V-au creat greutăți mari?

D.O.: O rută nouă este întotdeauna grea. Dar, în general, rutele noi sînt cele mai interesante.

R.: De unde se vede lumea mai frumos? De sus sau de pe pămînt?

D.O.: Pămîntul, pămîntul mi-a plăcut mai mult. Nu poți aprecia pămîntul de la mare distanță; atîta timp cîtești rupt de el poți să te extaziezi — și cosmonauții fac asta —, dar nu poți iubi ceva de care ești despărțit multă vreme. E nevoie de un contact concret.

R.: Contactul cu aparatul de zbor nu suplinește această dorință, această nevoie de pămînt?

D.O.: Într-o foarte mică măsură. Ești rupt de lume, între cer și apă, între cer și pămînt, între cer și deșert, la zece kilometri pe verticală, nu pe orizontală!

R.: Ce credeți în legătură cu viitorul aviației de transport?

D.O.: Aviația se impune tot mai mult. Zi de zi, secundă de secundă, cucerește teren așa cum cucerește, în timpul zborului, distanțele. Pînă și progresul aviației va atinge viteze supersonice...

R.: Ca veteran al aviației noastre ați format mulți piloți. Unde sînt, ce fac?

D.O.: Ei zboară acum în toată lumea, pe avioanele cele mai moderne.

R.: Ce-mi puteți spune despre acei oameni ai aerului pe care i-ați cunoscut în cele patru zări?

D.O.: V-aș putea spune multe, mi-e că nu v-ar ajunge paginile „Almanahului...” Oamenii vor să arate că sînt buni și generoși. Chiar așa și sînt. O să vă mirați, dar primii care sînt contrariați de per-

formața în sine a zborului sînt piloții înșiși.

R.: Vorbiți-mi despre performanțele dumneavoastră, vă rog.

D.O.: Performanțele aviatorului sînt legate de caracteristicile aparatului. Recordurile de viteză și altitudine sînt trecute alături de numele aviatorului, dar cel care le cucerește cu adevărat este aparatul. Străbaterea unor fronturi de furtună, care uneori străpung tropopauza, este o grea încercare atît pentru om cît și pentru aparatul de zbor.

R.: Ce ar trebui să facă aviatorii, oamenii aerului în general, pentru aviația românească?

D.O.: Exact ceea ce fac. Lucrăm cu multă pasiune. În această meserie este nevoie, de altfel, de foarte multă pasiune... Nu mă obligați să fiu poet!

R.: Există o poezie a aviației?

D.O.: Depinde cum iei lucrurile. Poezii nu pot fi aviatori și aviatorii nu au curajul să se apuce de poezie. Între aviatori, „Micul prinț” a fost singurul...

R.: Aproape toți aviatorii sînt înșurați. De cîte ori sînt plecați, soțiile lor îi așteaptă cu sufletul la gură...

D.O.: Despre acest sentiment te las pe tine să vorbești. Altfel cititorul va crede că în mod întîmplător îmi porți numele.

PIA OLARU

Pinguinul este o pasăre sociabilă, trăind în colonii alcătuite din mii de indivizi.

Dar cine nu cunoaște această pasăre? Cîte povești și filme cu pinguini nu ne-au încîntat copilăria? Însă, istoria acestor simpatice păsări ale mărilor australe rămîne, deocamdată, prea puțin cunoscută.

O recentă lucrare aduce unele precizări privitoare la originea pinguinilor. Prin lucrarea menționată se face comunicarea descoperirii primilor pinguini fosili în sudul Africii. În această regiune viețuiește o specie de pinguini denumită *Spheniscus demersus*, care a fost de foarte multă vreme semnalată pe aceste meleaguri.

S-au descoperit o serie de oseminte aparținînd unor pinguini fosili.

Se apreciază că această specie de pinguin ar fi viețuit în Pliocen (sfîrșitul Terțiarului) și este foarte apropiată ca structură de specia actuală de pinguin sud-african, însă e mult mai mic ca talie.

Originea pinguinilor — îndelung controversată — se pare că a ajuns astăzi la liman.

Majoritatea specialiștilor sînt unanimi în a recunoaște că pinguinii își au originea în grupa pescărușilor și a albatroșilor.

Cum se poate ca aceste păsări, atît de bune zburătoare, să fie strămoșii unei păsări atît de greoaie? Iată un strălucit exemplu de evoluție regresivă.

Comportamentul pinguinului este de altfel foarte semnificativ: neputînd urma în evoluție pe una din cele două păsări marine menționate mai sus, el s-a retras treptat, treptat înspre interiorul continentului antarctic și a părăsit marea ca loc de trai permanent.

Deci respectiva specie se pare că socotește noul său loc de viață — pămîntul — cu mult mai sigur decît mediul acvatic al strămoșilor săi îndepărtați.

ORIGINEA PINGUINILOR

Descoperirile care se vor mai face apreciem că vor veni în sprijinul confirmării ipotezei lansate, iar istoria pinguinului își va putea aduce contribuția la elucidarea multor probleme ale lumii animale rămase pînă în prezent nerezolvate.

* * *

Dar nu numai pinguinul a furnizat oamenilor de știință date interesante referitoare la relația directă dintre forma animalelor și mediul natural căruia i s-au adaptat. Iată și alte cîteva exemple care i-au pasionat și-i pasionează pe savanți.

În anul 1419, după o înversunată înclăstare cu furtuna, cîteva caravele portugheze, pornite spre țărmurile apusene ale Africii, au dat în sfîrșit de pămînt. Dar nu au întîlnit țărmurile căutate, ci o insulă nu prea mare, al cărei descoperitor a devenit șeful expediției, căpitanul Ilau Gonzales Zarco.

După 37 de ani, corăbiile portugheze au navigat pentru a doua oară pînă la această insulă, de astă dată aducînd cu el coloniști spre a o popula, care pusese mari nădejdi în bogățiile ei. Planurile de colonizare nu au putut fi însă realizate: insula Porto-Santo (astfel o botezase căpitanul Zarco) era năpădită de un număr uriaș de rozătoare, care făceau imposibilă viața coloniștilor. Insula a trebuit să fie evacuată. A fost destul de greu de stabilit faptul că micile rozătoare care au gonit de pe insulă pe primii ei coloniști erau de fapt chiar urmașii celor cîteva iepuri de casă aduși de Gonzales cu prilejul primei sale călătorii. Căci, în vreme ce iepurii aduși pe insulă

fuseseră animale mari de casă, urmașii lor de după numai 37 ani aveau dimensiuni sensibil mai mici, încît nu mai puteau fi recunoscuți.

După 400 ani, Charles Darwin a cercetat fenomenul și a constatat că o serie de animale transplantate de pe continent pe insule pierd foarte repede din dimensiunile inițiale. Într-adevăr, nu numai iepurii se micșorează, ci și caii. Asemenea cai mici pot fi întîlniți pe insulele Corsica și Sardinia.

O colosală diferență a putut fi remarcată între renii care trăiesc în condiții obișnuite și cei de pe insule: aceștia din urmă sînt de trei ori mai mici decît primii.

Fenomenul micșorării animalelor s-a manifestat încă din timpurile preistorice. Astfel, în insulele Malta, Cipru, Sardinia și Sicilia au fost descoperite în urma unor săpături arheologice fosile de elefanți din a căror reconstituire a reieșit că, în timpul vieții, animalele nu fuseseră mai mari decît calul. În Sardinia pot fi găsiți mistreți și berbeci miniaturali.

Cunoscutul autor al „Cărților Junglei”, Rudjard Kipling, amintește de bivoul Ramu, un animal puternic, de dimensiuni neobișnuit de mari, care trăia pe continent. În insulele Celebes din arhipelagul Indoneziei există însă un bivol — liliput, a cărui înălțime nu depășește un metru.

O comparație interesantă a fost făcută între tigru bengalez, acest temut carnivor, locuitor al continentului asiatic, impunător prin dimensiunile sale și tigru de pe insula Bali (Indonezia): acesta din urmă este de trei ori mai mic.

POEZIE-POEZIE-POEZIE

HORIA BADESCU

PSALM

Sărută-mă, se vor alcătui
luminile pentru întâia oară,
din ochiul meu un înger va ieși
să-ți caute culcuș la subțioară.

Acolo lacrimi mari vor clătina
al gândurilor tale umblet stins
și sferile roind spre undeva
cuprinde-ne-or cu-atîta necuprins,

acolo sub ninsorile dinții
ți se va umple pîntecul de stele;
sărută-mă cît încă mai rămîi
lucind sub fruntea nemuririi mele!

GHEORGHE CHIVU

ANDANTE

De cînd nu te mai am, de cînd nu te mai știu pe lume,
Îmi lipsește un cîntec, îmi lipsește o silabă din nume;
Un imens gol a prins să mă pîndească, să mă vegheze,
Un alfa-mi lipsește, de la-nceput de geneze.

Și te chem și te caut cu seara uscată pe pleoape;
Depart de mine, depart de tine, de noi doi niciodată
aproape:

Și vînturi mă bat și drumuri în lume mă varsă,
m-alungă
Și cînd să te aflu, mi-s pașii pierduți și-mbrățișarea
mi-e ciungă.

Fiecare strigăt al meu e o punte,
Peste care tu vei veni,

IARODARA NIGRIM

SEMNUL ÎNTREBĂRII

Sînt un cuvînt înconjurat de milioane
de verbe,

Horă infinită în jurul unei singure
întrebări!

M-am aruncat cu ochii închiși, în pasul vostru
răvășit.

Lovindu-mă cu a 17-a piatră în 17 clipe într-o
apă stătută,

Născută din viermi și flori care se
luptă.

M-am adunat, fără cortină în mănunchi
de petale,

Înălțîndu-mă-n praful dragostei
tale

Și-n voci confuze, pui pecetea dorului pe buze
și nu mai aștept:

De cînd și pînă cînd e hotarul cu acordurile
blinde?

Din virf de munte, în alt virf de munte,
Într-o a noastră, fantastică zi.

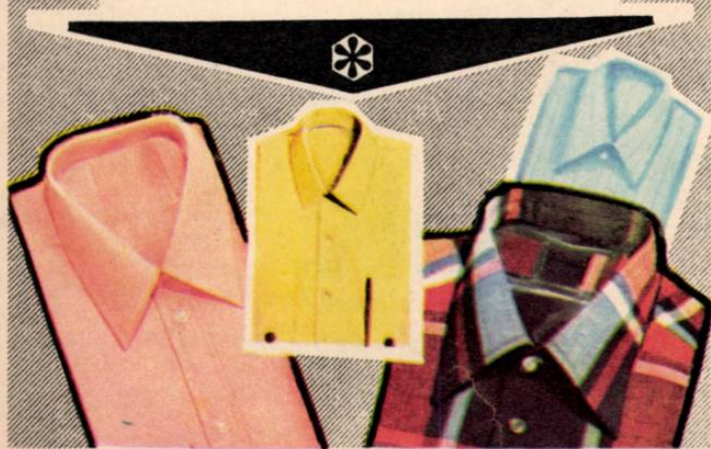
M-am lungit ca-ntr-un pat nupțial lingă tine,
Din tăceri, din lut să te strig;
Doamna mea, toamna mea, din ierbi, din sulfine,
Părtași în lumina eternului frig.

Ci bunul, pămîntul se-ntoarce-napoi,
Cu soare-n amurg, pentru noi,
Peste somn să ne azvîrle cu milă
A țării țărîină fertilă.

DORIȚI O LENJERIE ELEGANTĂ?

La magazinele de specialitate găsiți cămăși elegante și moderne, marca „Braiconf“, executate din țesături fine și neșifonabile la fabrica de confecții „Braiconf“ din Brăila.

— Cea mai bună hîrtie produsă la noi în țară,

LETEA

hîrtie de cea mai bună calitate exportată în Europa, Asia și Africa

LETEA

Fabrica din Bacău — veche, de aproape 100 de ani, și utilată la nivelul celor mai renumite fabrici de hîrtie din lume, produce: hîrtie de scris și de tipar, cu un înalt grad de alb; hîrtie fină pentru țigarete; hîrtie pentru rotativă; hîrtie cartografică; cartoane veline; cartoane școlare din hîrtie extrafină bibliofil tip A și B.

POEZIE

PARTID, SOLIA ÎMPLINIRII

*Eu sînt solia împlinirii,
Plecat din matca de durere,
Să-nalț un steag al devenirii,
Cum viața vrea și cum o cere!...*

*Trec prin viltori și făcătură,
Prin vînturi și prin praf, prin ceață,
Tulpina mea și-a luat făptură,
Dintr-un vulcan de dor de viață!...*

*Din focul doinei, din lumină,
Mi-am ațîțat un foc pe piatră,
Să pot urzi o zi senină,
Hotar de împliniri în vatră!...*

*Și-am mers prin timp, cum vru măcelul,
Convoi de inimi în văpaie;
Din lupte mi-am durat oțelul,
Ce arde-n foc, dar nu se-ndoaie!...*

*Ci zbor mi-am luat, prin plîns și jale,
Și fulgere am smuls din cer;
Ca să răsară soare-n cale,
Să piară hidrele de fier!...*

*Și-un mugure-a fișnit prin noapte,
Din el, un codru de lumină...
Azi, am în vatră grîne coapte,
Și mere roșii în grădină!...*

*Din răzvrătirea românească,
Din scăpărat vîrtej al firii,
Am plămădit, să vecuiască,
În țară, legea mîntuirii!...*

*Solia împlinirii clare,
Eu făuresc un cer de stele;
Cunună vremii viitoare,
Pe fruntea sfîntă-a țării mele!...*

TRAIAN IANCU

EXEMPLARITATEA POETULUI

Cu numai patru volume de versuri — *Aur sterp, Stinci fulgerate, Visuri în cuietul vremii, Monolog în Babilon* — apărute la intervale destul de mari, dezvoldind, în fapt, o singură temă — aspirația spre absolut — Philpippe ne apare dintr-o dată ca un mare poet nu numai în cadrul strict al literaturii române ci și în plan universal, insuficient prizat sub acest aspect. Întrebarea care se pune: în ce constă exemplaritatea poetului?

Apartinând celei de a doua aripi a mișcării romantice, spiritualizată și interiorizată, Philippide ține lirica sub regimul tonurilor grave, starea poeziei fiind una de încordare existențială:

Mi-e sufletul în hrube-adinci boltit:
Tăceri străvechi s-adună prin unghere
Ca niște șerpi bătrini ce m-au pindit.
Ascult în noapte girbov de veghere,
Cum cade fiecare gând, gândit.
Tăcut ca vremea, orb ca un mormînt,
La căpătiul meu de veghe sint.
În preajma mea, prin somn, pămîntul
geme.
Un glas în mine prinde să mă cheme,
Și simt cum din adînc de suflet, greu,
Tinguiorul glas de veghe geme,
Chemînd mereu.
Si mă scorb în mine și în vreme.

(Veghe)

Cu un instinct poetic rar, Philipide renunță la clișeele romantismului minor, sintetizează o experiență artistică, profund marcată de categoria sufletului, beneficiază de mișcările postromantice — simbolismul și expresionismul —, caracterizate „prin punerea la contribuție, în creația poetică, a visului și a stărilor sufletești crepusculare“, interesate de a descoperi un limbaj inedit și mai ales de o nouă privire asupra obiectului —, tinzând spre realizarea unei osmoze unice într-o sensibilitate deliberat modernizată și alta circumscrisă permanențelor umane. Violentă și contrazis în aspirații de un mediu prin excelență pozitivist cum era cel burghez, poetul cutremurat de impulsurile gnoseologice, visează ca și Novalis, cuprinderea absolută. Poate că niciun alt mare poet, în afară de Eminescu, n-a avut ca Al. Philipide, *obsesia vechilor izvoare*. Înfiorarea pascaliană, conștiința novalisiană a aalcă

tuirilor nocturne dar și daimonice în sens
goethean ale ființei umane, străbătute de
luminozitățile clasice trec la Philippide
într-o lirică de mari motivări ontologice:

La marginea de noapte a vieții m-am
oprit.

De multă vreme tot voiam s-ajung
La țărmurile somnului cel lung!
Și iată-mă cu sufletu-nnegrit
De pulberea atitor clipe moarte
În care visuri mari s-au oglindit
(Acele visuri care dorm departe
Prin funduri de trecut neizbutit).
Ce sunet plin dau vorbele străvechi
Rostite-acuma parcă-ntîia oară!
Mă-ntorc din nou la fluviile vechi
Din care am băut odinioară.
Ca melcu-n răsucita lui chilie
M-ascund în falduri de melancolie,
Croindu-mi cum îmi place drumul meu.
Culesul amintirilor începe
Trecutul își întinde albastrele lui stepe
Învăluite-n negură mereu:

Ciudad tărîm de seară și de toamnă
În care Sora Somnului e Doamnă
Și vremea e o apă stătătoare.
Dar eu trec mai departe spre vechile
izvoare.

(La marginea de noapte a vieții)

Decele coborîri în spirit ilustrează drama poetului ai cărei poli sînt teroarea satanică și visul, ca modalitate de cunoaștere și categorie morală. Conștiința divizării, senzația despersonalizării, a pierderii eului existențial par a fi consecințe ale terorii satanice:

Mi-e bolnav cugetul și-aș vrea să-l rup
Cum rupi unui păianjen un picior
Și sufletul mă doare ca un trup!
Din mine-aș vrea să-l scot și să-l omor,
Să nu-l mai simt în mine cum se zbate,
— Ci să-l ucid, și să-l încarc în spate,
Să-l zvîrl în gîrlă și să-i cînt pe mal
În violet minor
Cum cîntă vîntul cînd pe-aproape-i
toamna.

Natura însăși nu mai apare în culori orgiastice, ci depoetizată, deposedată de idealismul magic al lui Novalis și de senzualismul păgînd al lui Schelling:

În zări plutește-o stafie de soare (...)
Năluca vremii trece-ncet pe drum,

Mi-aruncă-n ochi un pumn de clipe moarte:

Scrum

Pe care-l mină vîntul mai departe,
Acolo unde nu mai este drum,
Nici clipe moarte.
Un cer de zdrențe printre crengi se-nclină
(...)

Și soarele e mort demult.
Privirea poetului e însă spre categorial.

spre mumele goetheene prin care visul se eliberează din seria determinărilor temporale;

Din jugu-atorilor ieri și azi și mine
Să-mi dezrobesc vreau visul meu cel lung
spre a ajunge la ultimul absolut, supre-
mul deziderat al conștiinței luciferice:
Mi-î dor de dezlegarea cea adîncă.
Vreau în trudit-mi suflet de pădure
Cheia pe care nici un diavol încă
N-a izbutit neantului s-o fure.
Vreau să trezesc lumina ce-a rămas
Neiscodită încă-n adîncime
(Căci e lumină-n orice-ntunecime
Cum tot tăcere doarme-n orice glas).

(*Invocatie*)

În altă parte, Philippide imaginează o călătorie cosmică, figurare a transgresării efemerului:

Un singur gând ca o mireasmă tare:
Să te desprinzi din tine și să zbori
Asemeni continentelor de nori
Pe valuri de văzduhuri viitoare;
Și-ntr-un tărîm de inedit azur,
În care nici o amintire nu vibrează,
S-ajungi în calea ta văzduhul pur:
Miraculoasă, veșnică amiază...

(*Privești cum zboară norii*)

De la *homo ludens* din *Stînci fulgerate* la *homo duplex* din *Visuri în quietul vremii*, Philippide adoptă în *Monolog în Babilon* perspectiva unui *homo viator* descoperind timpul elastic și subtil în care „epoci varii, și vechi și noi, sînt date/Deodată toate“, într-un cuvînt conștiința unității lumilor. Acuzînd afinități structurale cu Novalis, Hölderlin, Baudelaire, racordîndu-se la principalele inovații artistice europene, înlocuind perspectiva exterioară cu una interioară, Philippide prin *Aur sterp*, *Stînci fulgerate*, *Visuri în quietul vremii*, *Monolog în Babilon*, înscrisie trepte spre universalizarea poeziei românești, începută cu Eminescu.

GEORGE GIBESCU

6 SCRITORII RĂSPUND LA 4 ÎNTREBĂRI

— SPORT — — SPORT —

1 — Cărui sportiv credeți că i se poate conferi titlul: „CEL MAI MARE SPORTIV ROMÂN AL TUTUROR TIMPURILOR”? DE CE?

2 — În momentul actual, care sînt sporturile și sportivii români care au cele mai mari șanse la una dintre medalii în cadrul viitoarei olimpiade — Montreal 1976?

3 — Care echipe credeți că vor ocupa primele trei locuri la sfîrșitul turului în campionatul diviziei A de fotbal 1973—1974?

4 — Care sînt cele mai mari neajunsuri ce frînează dezvoltarea sportului și sportivilor noștri?

ION BĂIEȘU

1) Ilie Năstase! De ce? Cum „de ce”? Pentru că e cel mai mare!
2) Lupte (adică Berceanu și ceilalți), plus boxul (adică Cuțovii, Pometcu, Alexe și alții).

3) U. Craiova, Dinamo și F.C. Constanța sau invers! Aș propune ca restul echipelor să retrogradeze în celelalte categorii inferioare. Presupun că, dacă s-ar viri groaza în ele, echipele noastre ar juca altfel.

4) Baza materială (insuficientă pentru unele sporturi) și ceea ce se numește „Viață nesportivă” (vezi alcool, tutun, nopți pierdute). Avem mari talente care se ratează pentru că nu știu să-și îngrijească și cultive partea trupească și sufletească.

T. MAZILU

1) Eu cred că Ilie Năstase merită fără îndoială această înaltă apreciere... Cînd am fost în Mexic, Ilie Năstase era singurul sportiv român de care oamenii știau. Notorietatea lui este imensă... Dar și pe deplin justificată... Nu numai pentru victoriile cucerite dar și pentru maniera în care au fost cucerite. Prin Năstase tenisul a cunoscut o revoluție, acest sport, înainte atît de aristocratic, a devenit spectacol... Năstase nu joacă numai pentru gloria lui ci și pentru gloria spectatorului... Și apoi e încă atît de tînăr...

2) E o întrebare prea de specialitate și mă depășește. Pronosticurile sportive nu mi-au plăcut niciodată, și pînă la olimpiada de la Montreal mai e atîta vreme... Campionii mai au timp să se nască. Dar pentru că m-ați întrebat... Am încredere în atletismul nostru feminin... Și în talentele de acum și în cele care vor veni... Nici de la canotaj nu văd cum ne-am întoarce cu mîna goală... Și, fără îndoială, boxeurii... Dar să mai trăim pînă atunci.

3) Sper că de data aceasta se va și retrograda din prima divizie — un campionat ce an de an nu retrogradează e lipsit de sens... Nu cred însă că și anul viitor Universitatea Craiova se va mai număra printre protagoniste. Visul năruit atît de brutal s-ar putea să aibă influență asupra omogenității echipei... Sînt și echipe care vin din urmă... Eu cred că Sportul Studențesc va fi una din marile surprize, ea va încerca să demonstreze că rămînerea ei în prima divizie n-a fost un act de politețe sau de filantropie... Apoi, evident, Dinamo... Ar fi normal ca Steaua să fructifice aglomerarea de talent și de tînerețe de care dispune. S-ar putea ca și Rapidul lui Macri să ne rezerve o surpriză...

4)...

FĂNUȘ NEAGU

1) Ilie Năstase

El a bătut pecate de aur cu numele României pe toate meridienele. Orice teren de tenis călcat de Năstase intră în sărbătoare. Sînt încredințat că foarte mulți ani supercampionul nostru va smulge strigăte de admirație lumii sportive. Marile glorii devin, adesea, insuportabile. Ilie este mereu un arbore al surisului. Chiar și înfrînt el își maschează tristețea învelită în petale de floare crescută sub Virful cu Dor. Îl iubesc pentru bucuria ce-o risipește în inimile noastre.

2) Cred în marea forță a luntrașilor din Delta și în uluitoarea șansă a necunoscuților.

3) Dinamo, Steaua, Rapid. Dacă-ș fi scris cu inima aș fi inversat ordinea.

4) Nu le cunosc pe toate. Știu, însă, că dulcile noastre podgorii au împletit gîndurile și pașii multora. Pe urmă, indisciplina. Și, de ce să n-o spunem, modul prin care sînt răsplătiți învingătorii.

C. CHIRIȚĂ

1) Ilie Năstase.

2) Craiova, Dinamo, Steaua.

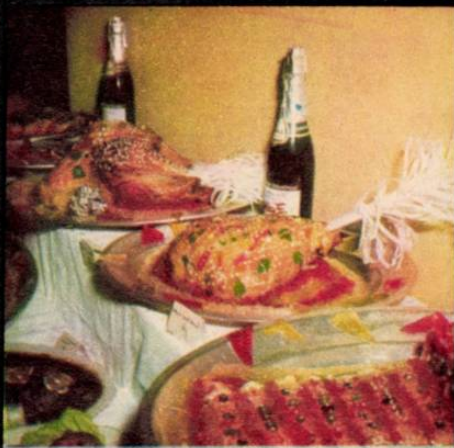
3) Atletism (femei), handbal, box, caiac-canoe, lupte greco-romane și libere, scrimă, tir.

4) Cred că e o singură frînă (reală) în dezvoltarea sportului, la noi și pretutindeni: felul cum se înțelege și se aplică însăși concepția despre sport. În clipa cînd se va înțelege că sportul este o îndeletnicire gratuită, superioară, care are la bază sinceritatea întrecerii și care trebuie să se supună permanent, simplu și firesc, unei singure legi: aceea a victoriei și a înfrîngerii (nu numai a victoriei), atunci toate racilele din mișcarea sportivă vor dispărea.

AL MIRODAN

1) Cel mai bun sportiv român din toate timpurile este Năstase-Tiriac. Pentru că s-a dovedit a fi unic în... doi. Pentru că a transformat un sport inpopular într-un sport popular, generația tînără a deceniului trăind sub semnul tenisului.

Pentru că a reușit să țină-n mîinile sale răsufierea unei țări întregi (cîți reușesc?) și să ținutiască în fața aparatelor de tele-

viziune mai mulți oameni și mai multe țări decât oricare alt campion.

2) Echipa de handbal, dacă va suporta cu succes operațiunea de întinerire. Cuțov (la singular sau plural), Berceanu, cel mai mare dintre cei mici, Valeria Bufanu, Argentina Menis și cine știe? — demifondistul Ghipu. Și, bineînțeles, caiacul-canoe, ultima și cea mai de nădejde, de vreo două decenii, probă care, asemeni unui portar serios, apără în ultimă instanță onoarea echipei.

3) F.C. Argeș (... nu numai pentru că m-am născut lângă Pitești) — Universitatea Craiova — Dinamo.

RADU DUMITRU

1. Bănuiesc, sau mai exact (de ce să mă ascund, am cetit într-o noapte pe furiș întregul material), știu, ceilalți intervievați l-au indicat pe Ilie Năstase. Despre acest mare sportiv am scris de atâtea ori cu dragoste și fără-ndoială voi mai avea prilejul s-o fac.

Și totuși, răspunsul meu este Lia Manoliu.

În primul rând pentru strălucitoarea și atât de îndelungată carieră sportivă.

Apoi, pentru că este discobolă și să nu uităm, cea mai veche probă, într-un fel simbolul sporturilor, e discul.

Evoluția sa în sportul românesc și cel mondial este deja de domeniul legendei.

2. a). Tir, lupte, box și canotaj.

b). Fănuș Neagu, Ion Băieșu, T. Mazilu ar avea prima șansă pentru că vor fi în mod sigur prezenți. O! Montrealul, cu zilele lui de vară!

ALMANAH MAGAZIN

Marii actori și sportul

O fotografie cu valoare de document, din epoca începutului transporturilor aeriene internaționale, când o călătorie cu avionul era considerată o incursiune în universul sporturilor, rezultatul unei inițiative cutezătoare.

Iată-o, în clișeu de față, pe marea actriță Maria Ventura, în ușa cabinei avionului companiei franco-române care asigura legătura, bi-săptămânală, pe ruta București-Paris-București, în anul 1928, — fotografie aproape semi-centenară. Personajul de la sol este D. Bureau, directorul companiei de navigație aeriană.

Astăzi, o asemenea călătorie, efectuată de avioanele cu cocardă românească, durează nu mai puțin de două ore de zbor, — atât cât, odinioară, nu îndrăzneau nimeni nici măcar să viseze fără a fi considerat un vizionar utopic...

(Din colecția V. Firoiu)

De asemenea, oarecari șanse, în cazul în care vor mai face sport de performanță, îi mai adaug și pe: Berceanu, Pometcu Cuțov și Patzaichin.

3. Universitatea Craiova, F.C. Constanța, C.S.M. Reșița, (precum prea bine știu, Chimia Râmnicu-Vâlcea și sora ei mai mică Constructorul Galați activează în alte eșaloane fotbalistice, inferioare).

Dar când oare se va încheia turul campionatului 73 — 74?

4. a). Tudorică; b). Goarna lui Tudorică; c). Talăngile; d). Pancartele; e). Și cite și mai cite. Dar cu îndrjire, curaj și sacrificiu, netolerând nici vorbele microase și nici interesele meschine, vom scăpa și de acești frinari care de ani și ani de zile nu ne-au lăsat să ne ducem în bune condițiuni, la lumina caldă a neonului, munca noastră pentru propășirea mișcării în aer liber.

LACUL SFÎNTA ANA — ÎNTRE PITO-RESC ȘI CONTROVERSĂ ȘTIINȚIFICĂ

Este sau nu de origine vulcanică? — iată o întrebare pe care geologii și-au pus-o de-a lungul timpului și căreia se străduiesc să-i dea un răspuns complet și definitiv. Despre stadiul acestor cercetări și concluziile care se conturează am solicitat un scurt interviu inginerului Dorin Rusu, șeful unei formații de geofizică din capitală.

— Tovarășe inginer, ați cutreierat multe locuri din țară. Înainte de a intra în subiect, v-aș ruga să faceți o succintă caracterizare a locurilor pe care le străbateți în această perioadă.

— Noi, geologii putem fi într-adevăr invidiați pentru multitudinea de locuri pe care le străbatem, pentru extraordinara varietate de peisaje pe care le admirăm.

Fără a subaprecia cu nimic frumusețea altor zone de acest fel din țară, nu preget însă să afirm că lacul Sfânta Ana intrunește două esențiale atribute: un pitoresc aparte și... controverse în privința originii sale, ceea ce îi conferă un plus de atrac-tivitate.

— În ceea ce privește pitorescul, iubitorii de drumeție sint, ca să zic așa, edificați. De aceea v-aș ruga să insistați puțin asupra... controverselor.

— Problema originii sale vulcanice se află încă în studiu și aș fi hazardat dacă aș emite puncte de vedere cu caracter definitiv. Datele pe baza cărora i s-a atribuit lacului Sfânta Ana o origine vulcanică le-au constituit, pe de o parte, relieful topografic din împrejurimi iar pe de altă parte apropierea sa de lanțul eruptiv Căliman-Gurghiu-Harghita. Cercetările ulterioare au pus la îndoială această ipoteză, însă argumentele folosite au fost considerate neconcludente.

— Care a fost „replica” ultimelor cercetări?

— Rezultatele gravimetrice au scos în evidență faptul că în zona lacului Sfânta Ana nu poate exista o structură geologică asemănătoare cu cele din partea centrală și de sud a masivului Harghita, ceea ce exclude originea sa vulcanică.

— Apreciați, deci, că disputa în jurul originii lacului a fost încheiată?

— Nu. Adevărurile științifice nu se pot formula decât în urma unor îndelungi și minuțioase cercetări. În fond, chiar și legi clasice ale fizicii și mecanicii au trebuit să fie „parafate” de ample studii și cercetări ulterioare, care să le confirme valabilitatea — sau să le-o infirme, după cum a fost cazul.

— Cu alte cuvinte, o anumită doză de mister se menține.

— Da. Rămâne încă neexplicată forma de relief, de fapt argumentul forte al celor ce susțin originea vulcanică a lacului. Ceea ce trebuie însă reținut, până la un răspuns definitiv, este că lacul Sfânta Ana rămâne, prin frumusețea sa deosebită și contro-versele științifice pe care le-a suscitat, un loc de mare atracție pentru turiști.

Nu ne rămâne decât să le adresăm o dată în plus îndemnul de a-l vizita și admira. O merită cu prisosință.

(Interviu realizat de P. Săndulescu)

GEO BOGZA

de GHEORGHE DINU

Noi, prietenii, întâlniți din cele patru părți ale țării în mișcarea de avangardă i-am spus și-i spunem Geo. Nume de o rezonanță înaltă, parcă strigată din tulpă. Și venise lângă noi ca un tulpă. Cu poemul lui de balet al hulei, de dangăt subteran, îmbogățind noutatea poeziei cu mirese iconoclaste. L-a nimerit Alexandru Marius, într-o locanță, unde el, Geo, își așeza, în loc de pălăria cu boruri plutinde, afișul, anunțând apariția a încă unei publicații de răzmeriță literară, pe care o edita el acolo — URMUZ. Titlul — un oriflam al precursorului modernismului românesc. Și, Alexandru Marius, frate cu Ilarie Voronca, ni l-a adus, mărturisesc, lângă noi. Ca pe o azimă cu icebergii fierbinți. Și ne-am grupat la „Urmuzul” lui, ne-am împrietenit cu liantul aceluiaș fluid. Prietenie care ne păstrează într-un început continuu. Proaspătă ca păstrăvii. Cu caleștile revistelor pe care le-am scos împreună, cu dragostea mereu înfiorată. Eu devenisem ziarist. Cu același tumult în avatarul vremii. Geo deasemeni. Ni se cerea și voiam și noi să amplificăm șușotul în canonadă. Pentru urechile vătuite. Dar să nu părăsim poezia — spada care trebuie să fie și de foc și de mîngiere. Ne-am avîntat în tumultul reportajului. Geo, la amploarea scrisului de tulpă. Luîndu-și, ca partener, una din amplele stihii ale pămîntului ăsta de voievozi și de legende — Oltul. Fluierul lui de doine.

Și l-a luat de la obîrșie, mergînd cu el de după git pînă la dunăreanul lui șuvoi, ca într-o biografie din Viața Sfinților, lăsîndu-ne o carte ca un Hogaș, și mai tulburătoare. Geo, unui pămînt minunat trebuie să-i spuie povestea păstorii cuvintelor lui. Tu ești, unul al Oltului. Pe care l-ai luat în poală și l-ai descîntat.

Acum ne întîlnim în fiecare Sfință Vineri pe cele două pagini ale Contemporanului. Ca pe un patrafir din ce în ce mai uimit. Și ne privim într-o oglindă de aghiazmă.

ALMANAH MAGAZIN

CUM A FOST IDENTIFICAT TABLOUL

„PORTRET DE BĂRBAT” DE JONSON VAN CEULEN.

In anul 1963, Galeria de Artă din Dresda au expus la București o colecție de tablouri care s-a bucurat de interesul și admirația unui larg public românesc. Alături de atîtea lucrări prețioase din galeria marilor valori universale, s-au aflat și unele aparținînd unor pictori mai puțin cunoscuți. Printre acestea s-a remarcat „Portret de bărbat” semnat de Van Ceulen.

Irena Pușchilă, cercetător la Biblioteca Academiei R.S.R., pasionată cercetătoare și a artelor plastice, scriitoare plină de har, s-a oprit îndelung asupra acestui portret, l-a cercetat cu atenție și competență. Rezultatul?...

„Portret de bărbat”, acest tablou care înfățișează chipul unui om ce și-a păstrat din vechea splendoare nobiliară doar o pelerină de mătase și mănușile, acest chip încadrat de un guler auster semăna cu un alt portret, cunoscut de cercetătoare, portret ce se află la muzeul din Stockholm, semnat de pictorul David Beck, cel care a fost șambelanul reginei Suediei și pictor, un tînăr frumos, încîntător, se pare.

Portretul executat de David Beck, comandat de regină, nu era altul decît cel al lui René Descartes.

Filozoful se afla în Anglia în anul 1631. De prietenia sa s-a bucurat pictorul Jonson Van Ceulen, cel care i-a executat portretul. În 1631 René Descartes avea 35 de ani. Încă tînăr, așa cum demonstrează luminosul „Portret de bărbat”, se văsa trăind în Anglia, pentru a-și edita opera. Renunșase însă la

atributele fastuoase din prima perioadă de viață, căutînd mai mult singurătatea. Ținea o intensă corespondență cu înaltele spirite ale vremii.

Irena Pușchilă a cercetat cu migală corespondența dintre René Descartes și Marin Mersenne, datele biografilor Adrien Baillet, Madeleine Barthelmy (*La vie de Monsieur Descartes*) și a putut afla că, pentru a picta portretul comandat de regina Suediei, cea în fața căreia — în fiecare zi la ora cinci — Monsieur Descartes expunea sublimile sale principii în friguroasele săli ale palatului, frumosul David Beck a folosit portretul lucrat de Van Ceulen cu 19 ani înainte. Este adevărat, i-a maturizat trăsurile dar nu a putut face din tabloul său o operă.

De ce a folosit vechiul tablou?...

David Beck nu a realizat portretul la data cerută de regină, trebuind s-o însoțească într-o călătorie la Upsala. Cînd s-au întors la Stockholm René Descartes nu se mai afla în viață. Murise după nouă zile de suferință, bolnav de o afecțiune pulmonară, la data de 11 februarie 1650.

În urma confruntării între celor două tablouri, în urma unor îndelungi căutări, Irena Pușchilă a putut comunica descoperirea sa Muzeului din Dresda. După aproape 400 de ani se poate afirma că pictura lui Jonson Van Ceulen reprezintă pe filozoful care a spus oamenilor: „Je pense, donc je suis”...

P.O.

EUGEN JEBELEANU

PROFIL

de H. ZALIS

Intr-un Autoportret din volumul de debut *Inimi sub săbii* (1934) Eugen Jebeleanu se vedea peste ani marcat de o grea senectute:

Arcul din braț nu mai știe
Corbi să rotească în păr
Fumegă ninse ca melcii
Bucle de var fără scări.

Acum, cînd îl despart de începuturi aproape patru decenii, confesiunea de atunci se vede, evident, infirmată. Prin intensă curiozitate față de farsa dăruirii de sine, prin calitatea superioară a relațiilor sufletești, Eugen Jebeleanu pune la grea încercare materialitatea anilor. Poezia lui mai recentă și cu deosebire *Hanibal* denotă un tragicism încrezător în plenitudinea umană, un instinct al demnității morale care nu cedează asaltului virstei, reculegerii. Lirică de mari febre, poezia lui Jebeleanu se definește prin modul în care ființa poetului este angajată de aspirații dureroase.

S-a spus cu drept cuvînt că fluxul amintirilor îl situează pe autorul *Cîntecelor împotriva morții* în albia simbolurilor îndoliate: „Voi care faceți gargară cu beznele / glasuri mindre, / nepăsătoare, / decapitate de ghilotina luminii...” semnifică prin vers o rumoare nostalgică, ostilă oarbei dezolării. În fond, poetul își ascunde durerea strigînd-o.

Mi se pare curios că lumina acestor accepții nu anulează ci continuă voința de rețușare, de parcă Jebeleanu ar fi silît de ceva anume să fină seama de puterea de polarizare a termenilor apți să ascundă durerea. Favoarea de care ei se bucură în *HANIBAL* vorbește despre o retorică de tip comprehensiv și dolorific. Deși se zice că la adăpostul lor sentimentalul își etalează neastîmpărul crispat de suferință, trebuie să admitem că aici nocturnul și umidul se modulează fără nici o crispă subsecventă — ele fiind starea sub care se ascunde un registru deziluzionat, dar și neînfricoșat, de adevăruri crude.

În *Rugăciunea lingurii* materialul suflă este explicat și motivat, deși comotia sentimentului duce gîndul, cu putere irezistibilă, spre o încheiere însoțită.

Dă forță mîinii să nu mă reverse,
să fiu un lac tăcut pe-a cărui față
cresc sori și lune fumegînd

Să-mi fulgere în timpul zilei
o rîndunică de senin în tînsul,
iar noaptea, în adîncul meu să-și
elatine
sporindu-și grîul de lumină, stelele.

Înlăunțuit de proprii stimuli, poetul se purifică vorbind despre moarte. Este, cumva, reacția umanistului care percepe, dincolo de răcoare și muțenie, adierea

mingiitoare a materiei care sucombă pentru a renaște:

Voi n-ați văzut precum eu am văzut
ochi care se închid nu pentru somn
ci pentru totdeauna
lopețile a două lacrimi
scăpate în definitivul
lac fumuriu

(Ochi închiși)

La suprafața lirismului, Eugen Jebeleanu înfiorat de chinul omenesc al existenței nu lasă să transpară nici o emoție. Poate doar o ușoară vibrație încrezătoare în tumultul menit să se treacă odată cu sosirea zorilor. Servituțiile nopții pălesc atinse de solara lumină și pier în mijlocul unei mulțimi umile și feroce.

Mai privește-mă încă o dată
înelinată, încă amintindu-ți
și în timp ce-o să mă-ntind în cuibul
strîmtei mele umbre și-o să-ncep
să vislesc din lungi lopeți de noapte
tu întoarce-ți capul strălucind
de atîtea lacrimi fericite
către soarele ce-o să apară

(Floarea soarelui)

Din sfera acelorasi imagini, simbolul nopții, exprimat fie senin selenar, fie cufundat în beznă face loc convulsiilor adîncului sufletec asaltat de îndoieli și de temeri.

Acum, te voi lua și te voi smulge
nepăsător de împotrivirea pietrei,
...de toba lunii vălurind uitarea
pe care norii își trec degetele hipnotice

(Hotărîre)

sau:

și cînd urechile îmi sunt fierbinți
și cînd la timpile o vină îmi bate
miezul nopții

(Miresme pierdute)

sau:

Noaptea se întinde. Ceea ce scriu
scriu într-o ciudată lumină
cu o creangă de fulger pe un cer
pămîntiu.

Paloarea, descompunerea („Umbre răpuse”) se instalează atotputernice numai acolo unde nu lucrează „imperioasa înaintare a luminii”. Dar rătăcirea în spațiul impalidării nu se curmă ușor. Noptatecul duce, adeseori, o luptă victorioasă cu seninul cerese:

Voi fi un cărăbuș orb, mă voi lovi
de cîteva mobile de praf

...și o să vreau să adorm într-o
nesfîrșită văgăună umedă.

(Cînd)

Lumina pare mai degrabă o amintire tainică, feerică, între atîtea „fulare de umbră”. Cel care declară „Legat sunt de acest cînt de dimineață” încheie în iluminare pe coarda înfrigurării dureroase:

Și era în întunerie și eu o priveam
și muream privind-o și mă-necam în
noapte

însă ea căuta cu genele mereu mai atente
tot ce-i fugea,
și ochii îi rămaseră deschiși așteptînd
răsăritul

Cu sufletul devorat de amintiri, poetul concepe timpul ca un proces care trebuie reînnoit pentru ca amintirile să nu devină defuncte. Retrăindu-le, el încearcă să le lege și să și le apropie. Jebeleanu apelează curent la juxtapuneri, la senzații corespondente, tocmai pentru a dirija, pentru a revela unitar efectele tristei fatalități. Tehnica lui

Era verde nisipul
galbenă Marea,
nesfîrșită speranța,
ascunsă îndoiala.

(Mic salt mortal)

amintește de cea utilizată de Saint John-Perse cînd vrea să ne implice într-o existență halucinantă. Roger Caillois într-un eseu, *Poétique de Saint John-Perse*, spune că poetul lucrează cu imagini himerice ca să nu ne mistifice. Paradoxal, dar o exacerbare — cum este și aceea care generează tensiunea lirică la Jebeleanu — se transmite „strivind cititorul cu propriile obsesii”.

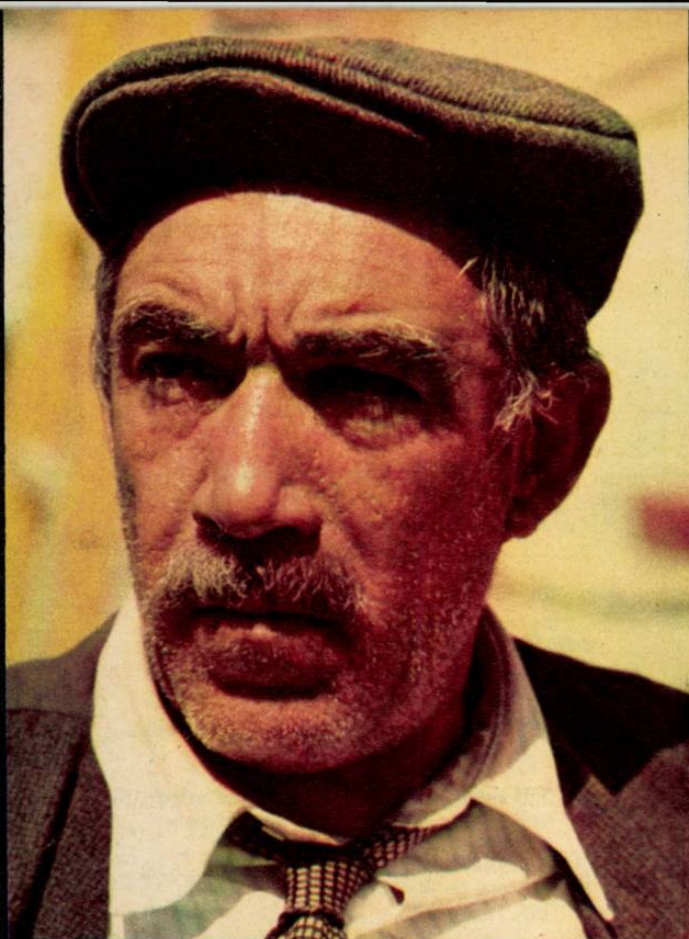
„Frenezia rece”: calificativ sub a cărui acoladă Eugen Simion* situa evocările întenebrate ale lui Jebeleanu, nu i se potrivește artistului decît dacă înțelegem literal o tendință mai generală a lirismului. Chestiunea este de a ști dacă în succesiunea sobră de evocări ale pierderii ființei dragi poetul favorizează limbajul sau demersul său în naștere de la pragul condensărilor afective.

Spusele poetului trebuie înțelese literal, ca atare? Avem dreptul să le respingem, totuși, sensul lor figurat? Pentru a nu scăpa din vedere acel sens anulat cumva de renunțarea la transcendență.

Acceptarea literalității aici, dar nu numai aici, limitează poezia, îi restrînge receptarea chiar dacă tentația identificărilor lesnicioase va lua aparența unui realism poetic fundat pe invocarea cului biografic.

* Eugen Simion, *Orientări în literatura contemporană*, Buc., E.P.L., 1965, p. 91

—FILM—

—FILM—

ANTHONY QUINN: „MĂSOR LUCRURILE DUPĂ CRITERIILE LUI ZORBA“

Nu știu dacă cineva se va încumeta vreodată să facă ordine, cu adevărat, în șirul multelor corectitudini dar și înșelăciuni pe care ni le-a dat până acum istoria vedetelor de cinema, dar cred că avem dreptul, cât de cât, să ne stabilim unica noastră ierarhie, dacă nu de valori, măcar sentimentale. Există actori care n-au dezamăgit niciodată, pentru că arma lor secretă nu a constituit-o nici farmecul cel trecător al chipului, nici specularea ostentativă e criteriu sau criteriu stil de joc (la urma urmelor, reductibile și ele, la anumite tipare), ci o forță vitală care este a naturii însăși, cu puterile ei știute, cu toate misterele ei nedesluite.

Anthony Quinn este unul dintre aceștia. Trebuie să recunoaștem, că, în ceea ce privește cunoștința noastră cu el, am avut o soartă de cinefili fericiți; l-am văzut în mai toate rolurile sale mari, Zampano din „La strada“, Gauguin în „Van Gogh“, Zorba în filmul lui Kakoyannis. Ne-am fi întristat, poate, puțin dacă am fi știut că undeva în lumea aceasta există un Zorba al lui Quinn și nu l-am fi văzut. Spun asta pentru că atunci când intri într-o sală unde se joacă un film cu Anthony Quinn, te aștepti, în primul rând, la o întâlnire omenască,

Nu mergem să vedem „cum interpretează“, pentru ce din laboratorul montat în care și-a plămădit personajul, n-a rămas nici o urmă, nici un semn care să ne facă să-i ghicim meșteșugul (deși se pare că actorul este un muncitor înver-

șunat). A rămas doar adâncă omenie a eroilor săi, gata oricând s-o ia mereu de la capăt, a rămas doar o imensă bucurie de a fi om, cu izbînzi și căderi, cu sușuri și trăzneli, finalmente învingător și stăpîn al condiției sale. Plînsul lui Zampano la moartea Gelsominei, Sirtaky-ul lui Zorba, și mai ales acel strigăt de triumf, nu de eșec, „hei șefule, ai văzut vreodată o catastrofă mai grozavă“, nu se constituie decît ca tot atîtea scene alese ale unor mari creații actoricești, ci rămîn dovezi ale încrederii în frumusețea sfîntă a efortului omenesc. Quinn, păstrîndu-și un joc de candoare specifică de altfel multor mari actori, nu se apropie decît de acele roluri cu care știe că se poate contopi. „Cred că întotdeauna am avut roluri care au însemnat ceva pentru mine — spunea el. Ca să mă expun pe mine însumi, am nevoie de eroi cu care să mă identific, dar și ei mi-au dat ceva în schimb. Cufundîndu-mă în sufletul lor, deabinele, m-am întrebat de fiecare dată: „Oare, ce-mi va aduce omul ăsta? Știți, sînt unii actori care pot să meargă seara la un cocteil și vin apoi să-l joace liniștit pe Hamlet. Eu nu. Trebuie să devin una cu personajul meu. După aceea, nu ne mai despărțim niciodată, ceva din el rămîne în mine pentru totdeauna. Pînă acum, măsoz lucrurile după criteriile lui Zorba. Viața mea ar fi avut, poate, o altă cale dacă nu ne-am fi întîlnit, dacă pe acea insulă greacă nu am fi devenit unul și același.“

Quinn l-a luat cu el pe Zorba și-l păstrează. Noi îi luăm pe amîndoi, în lumea noastră, ori de cîte ori avem nevoie și de mîngîierea cinematografului.

FIȘĂ FILMOGRAFICĂ

Anthony Quinn s-a născut la 21 mai 1915 în localitatea Chiluhna (Mexic), dintr-un tată irlandez și o mamă mexicană. La vîrsta de 15 ani încercase deja vreo 12 meserii. Descoperit de John Barrymore este prezentat lui Cecil B. De Mille care-l angajează pentru roluri mărunte în filme cu indieni. În 1952 obține consacrarea definitivă cu filmul lui Elia Kazan „Viva Zapata“ (premiul Oscar). Dintre titlurile mai importante ale filmografiei sale: „La strada“ (1954, regia — Federico Fellini), „Van Gogh“ (1956, regie — Vincente Menelli, pentru rolul lui Gauguin a obținut un alt Oscar), „Cocoșatul de la Notre Dame“ (1957, cu Gina Lollobrigida), „Ultimul tren din Gun Hill“ (1957, cu Kirk Douglas), „Vizita“ (1963 de Bernard Vicky, cu Ingrid Bergman), „Zorba Grecul“ (1964, regie M. Kakoyannis), „Centurionii“ (1966, cu Michele Morgan și Alain Delon), „Secretul de la Santa Vittoria“ (1968, regia — Stanley Kramer), „Jocuri interzise“ (1970, cu Candia Bergen, Michael Caine), „Oklahoma, așa cum este“ (1973, regia — Stanley Kramer), „Don a murit“ (1973, regia Richard Fleischer). Este autorul unui volum de memorii.

MAGDA MIHĂILEANU

ACTORII NEGRI CUCERESC HOLLYWOOD-UL

Dacă Sidney Poitier, Billy Dee Williams, Sammy Davis Jr., Jim Brown, Diahann Carroll, Diana Ross (cunoscută cîntăreață care a abandonat de curînd formația „Supremes”), Gall Fisher (secretara lui Mannix) sînt bine cunoscuți, o serie încă lungă de actori negri din Statele Unite sînt vedete incontestabile ale ecranului. Cîtăm pe Roberto Flack, Rosalind Miles, Bill Cosby (al cărui show televizat s-a bucurat de mare succes în U.S.A.) și mai ales Cicely Tyson care, grație extraordinarei evoluții în filmul „Sounder” — film ce repurtază un succes enorm pe continentul american — a fost propusă pentru premiul Oscar. Cercurile cinematografice acordă acestor vedete interes și atenție, avînd în vedere că există în Statele Unite aproximativ 20 de milioane de spectatori potențiali negri, că piața de desfacere a filmelor „de culoare” se poate întinde ușor în America de Sud și Africa.

Iată cîteva exemple:

— „Sounder” — un mare succes al unui film cu și despre negri, realizat de un alb (Martin Ritt).

— Calvin Lockhart (Aici în „Melinda”) este unul din cei mai apreciați actori negri.

— Diahann Carroll și Jim Brown — două prestigioase vedete negre ale momentului.

— Cicely Tyson: Asociația ziariștilor americani a decretat-o „cea mai bună actrișă a anului 1972” pentru rolul său din „Sounder”.

— O valoare sigură printre actrițele de culoare: Gall Fisher, secretara lui Mannix.

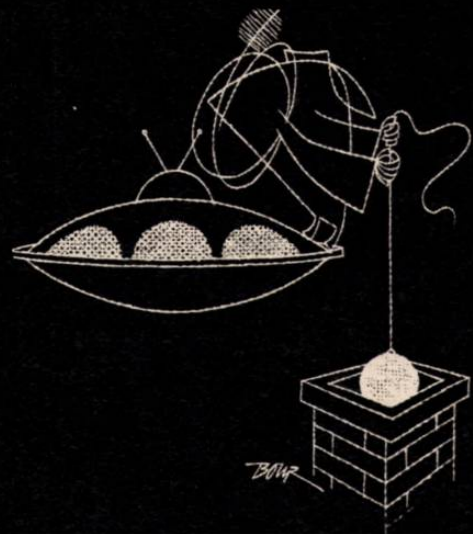
— Performanța Dianei Ross în „Lady Sings the blues” — în care ea întruchipează pe marea cîntăreață Billie Holiday — este dintre acelea care merită să intre în istoria filmului.

— După apariția filmului „Lady Sings the blues” Billy Dee Williams a fost supranumit „Clark Gable cel negru”.

— Jean Marais a terminat de curînd un serial pentru televiziunea franceză, intitulat „Karatekas și C^{oa}”. Fotografia ni-l înfățișează odihnindu-se la vila sa de la Capris (aproape de Cannes).

— Sidney Poitier — acoperit de porumbel în Trafalgar Square.

— André Hunebelle pregătește o nouă versiune a Mușchetarilor de această dată în compania celor patru Charlot, cunoscuți comici francezi — care au înlocuit raii cu motocicletele.

NICOLAE MIRCEA

MAFIA

ÎMPOTRIVA

CINEMATOGRAFULUI

În „Nașul”, faimoasa ecranizare a lui Francis Ford Coppola după best-seller-ul lui Mario Puzzo, există un episod în care don Vito Corleone, conducătorul clanului mafiot vâdește și preocupări de ordin artistic! Cînd unul din protejații săi, vedetă cinematografică de îndoielnică valoare, n-a fost inclus în fruntea generi-cului unei superproducții, don Vito încearcă a-l îndupleca pe regizorul filmului. Cum acesta, ca toți creatorii, rezistă vanitos și îndărătnic sugestiilor din afară, patronul corleoneilor pune la cale o mică șotie: regizorul, turfist pasionat, se va trezi într-o dimineață în așternutul îmbibat de stinge armăsarului său preferat, în timp ce capul nobilului patrupe, sacrificat de mîini vrăjmașe, îl fixează muștrător, de pe pernă.

Secvența grotesc-macabră apare, de fapt, ca un joc de copil pe lîngă realitate. Mafia americană a încercat și a izbutit, nu o dată, să stabilească un control asupra producției de filme, străduindu-se să înăbușe orice tentativă de dezvăluire a culiselor organizației crimei cu mijloacele atît de convingătoare ale artei imaginii. Încă din anii '30, incidentul Scarface scotea la iveală o asemenea tendință. Cum se știe, filmul realizat de Howard Hawks în 1933 fusese inspirat de istoria neverosimilei cariere a lui Al Capone, gangsterul care deși avea pe conștiință cel puțin 60 de omucideri, fusese condamnat la 12 ani detenție pentru... evaziune fiscală. Din închisoare s-a făcut atunci auzită vocea lui Capone. Măgulit de atenția pe care i-o acorda Hollywoodul, leaderul puternicului sindicat al traficului de alcool și-a manifestat dorința să citească scenariul pentru a furniza cineaștilor unele „sugestii” utile. Howard Hawks n-a dat atenție cererii „Inamicului public nr.1” și și-a vădat de treabă pe platou. Mai tîrziu însă, filmul său — care demasca cu brutală autenticitate morapurile gangurilor — a avut de înfruntat obscure dar îndrîjite rezistențe. La New-York, unde mafia avea o puternică rețea, filmul n-a putut primi autorizația să iasă pe ecrane timp de opt luni de zile, sub pretextul că era... anti-italian.

„Scenariul” a fost reluat într-o versiune aproape identică, patru decenii mai tîrziu, în 1972, cînd Liga pentru drepturile civile ale italienilor americani (I.A.C.R.L.) s-a opus cu violență adaptării cinematografice a romanului Nașul, sub pretextul că în el ar fi calomniată populația de origine italiană. Obiecția era cu atît mai puțin convingătoare, cu cît atît autorul romanului, Mario Puzzo, cît și regizorul filmului, Francis Ford Coppola erau de origine italiană. În această direcție, Coppola declara în cursul unui interviu:

„...Nu încetau să-mi comunice: „Destul am fost calomniat într-una ca gangsteri. Tu însuși ești italian! Cum poți să faci asta?...” Le-am răspuns că filmul meu prezenta o anume categorie de italieni și

că deoarece părinții mei, de pildă, fuseseră muzicieni, nu mă simțeam cituși de puțin calomniat...”

Oriett de convingătoare ar fi fost, însă, replica lui Coppola și Puzzo, „Liga italienilor americani” era decisă să repete cu mai mult succes, experiența atacului împotriva lui Scarface. Singura modificare în scenariul noului boicot a fost că atacul mafiot a început încă din perioada turnării filmului. În cursul său, n-au fost sacrificii pur-stingi, somnul lui Coppola n-a fost tulburat de farse macabre. Dar parcă mai putea dormi bietul regizor din moment ce planul de filmare îi era dejucat de tot felul de incidente care de care mai bizare? În mod inexplicabil, patronii de hoteluri refuzau cazarea echipei, așa cum proprietarii terenurilor pe care regizorul le prospectase pentru exteriore refuzau să le mai închirieze și dacă totul mergea cum trebuie, înaintea semnării „motor”, electricienii părăseau platoul intrînd în grevă și întreaga zi de muncă părea pierdută.

În fața acestei stări de lucruri, producătorul filmului, Albert Ruddy, nu s-a adresat nici poliției, nici justiției. El a decis că răspunsul cel mai eficient ar fi să apuce taurul de coarne, să se înțeleagă, adică, cu conducătorii influentului sindicat al infracțiunii, pe care încă din 1952 senatorul Kefauver îl descria într-un raport — devenit astăzi celebru — ca fiind „o coaliție organizată a crimei pentru profit mutual... care nu se dă în lături să suprimă, prin acțiuni criminale, pe oricine stă în calea succesului ei...” În anii aceia, dezvăluirile Comitetului special senatorial pentru investigarea crimei au provocat o vie impresie opiniei publice americane. Un număr de scriitori curajoși au luat atunci inițiative literare de profundă vocație civică, demascînd dintr-un raport mafiot. Cinematograful hollywoodian, însă, spre deosebire de cel din Italia, a preferat rezerva, hrînind genul polișt cu filme de tipul serialului James Bond, mașinării greoaie și fanteziste care n-aveau nimic de-a face cu viața reală a crimei, în schimb, vădeau avantajul că nu stînghereau pe nimeni.

În ce-l privește, Ruddy știa că acel care conducea de la distanță ițele acestui război cu cinematograful era autoritarul șef al mafiei new-yorkeze Joe Colombo. El și-a aranjat întreprinderea cu Colombo în fastuosul hotel Park Sheraton, în a cărui sală de bal fuseseră strînși 1.500 membri ai I.A.C.R.L. La capătul epuizantelor negocieri s-a conturat următorul acord: compania cinematografică se angaja ca în întreg filmul să nu fie pomenite nici măcar o singură dată cuvintele Mafia și Cosa nostra. Pe de altă parte, ea accepta în figurația filmului și chiar pentru unele roluri episodice un număr de „actori amatori”, membri ai Ligii pentru drepturile civile ale italienilor americani. Mafia își fixa pe platou un control de nădejde.

S-a petrecut, însă, un fenomen paradoxal. Cu toate concesiile care au avut darul să-l liniștească perfect pe Colombo, filmul s-a dovedit, cu cît mai abstract, cu atît mai generalizator și mai virulent. Marlon Brando a intuit exact lucrurile cînd a spus: „Filmul nostru nu se mai limitează la Mafia. Tema reală a filmului a devenit mentalitatea din lumea monopolurilor. Într-un anume sens, Mafia ne oferă cel mai tipic exemplu de mentalitate capitalistă. Don Corleone nu este dect tipul obișnuitului om de afaceri american care se străduie să asigure maximum de câștig pentru grupul pe care-l reprezintă și pentru familia lui”.

„Nu cred că tactica bătrînului diferă de cea adoptată de General Motors față de Ralph Nadler. Spre deosebire de anumiți conducători de trusturi, Corleone dă dovadă de o loialitate desăvîrșită față de cei care l-au susținut acordîndu-le sprijinul lui total... Guvernul american procedează de fapt la fel pentru rațiuni ce nu diferă prea mult de cele ale Mafiei. Iar marile capitaluri ne ucid, clipă de clipă, prin traficul de vehicule, prin consumul de țigări, prin poluare. Și o fac deliberat!”.

Astfel, cu toată cruzimea lui, perfect justificată la urma urmelor, pentru că metodele de „afaceri” ale mafiei nu sînt o joacă de copil, „Nașul” continuă cu strălucire cele două valuri ale „thrillerului” de profundă vocație civică, care, în anii '30 și între 1945—1950, au servit unor cineaști de stînga ca Losey, Polansky, Dmytryk, Kazan, Huston, Preminger drept suport pentru analiza lucidă a unor simptome sociale grave.

Că problematica ridicată de filmul lui Coppola nu era, de fel, imaginară o dovedit-o coincidența între lansarea filmului cu un singeros război real între bandele mafiei new-yorkeze, în cursul căruia a căzut, între alții, însuși ambițiosul cenzor al „Nașului”, Joe Colombo. Războiul dintre clanurile mafiate a dat curaj și poliției în acțiunea ei împotriva sindicatului crimei — și aici viața vine să confirme din noul scenariu „Nașului” — dar legătura dintre gangsteri și cercurile oamenilor de afaceri, poate chiar dificultatea de a defini granița dintre speculație și infracțiune, dintre inițiativa businessmanului și traficul ilicit pot paraliza intervenția autorităților. Primarul orașului New-York, Jack Lindsay a cerut imperios ca gangsterii să fie dați afară din metropolă, dar procurorul general al orașului a propus — și aceasta sună aproape ca un răspuns polemic — să se facă publică lista tuturor oamenilor de afaceri la adăpostul cărora activează oamenii Mafiei. Afacerile sînt afaceri! Lista n-a putut apărea...

Dar presa și cinematografia își continuă ofensiva. Cu riscuri demne de luat în seamă. La sfîrșitul lui iulie 1973, ziaristul Jack Langford Begon de la American Broadcasting Company care sosise în Italia pe urmele unui vast trafic de devize, dispărea fără urmă la Roma. Exact așa cum i se întimplase colegului său italian Mauro de Mauro, în 1970, cînd ancheta și el asupra luptei dintre clanurile rivale ale Mafiei. La Hollywood, Francis Ford Coppola a început turnările pentru cea de-a doua parte a filmului „Nașul”, iar succesul primei serii — cele mai mari încasări din întreaga istorie a filmului american! — pare a stimula arderea civică a altor producători dispuși să lase mîna liberă autorilor de filme curajoși care acceptă riscul unei confruntări cu Mafia. Cinematograful polișt de rezonanță socială renaște în America.

Să-și fi găsit, într-adevăr, Mafia, „Nașul”?

C. THEODORU

FELLINI PE PLANETA ROMEI:

FELLINISSIMO

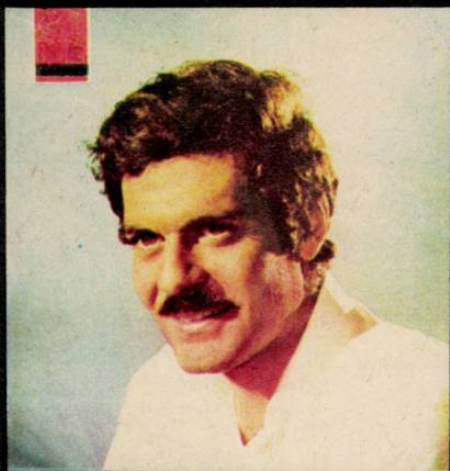
De aproape douăzeci de ani Fellini face și reface mereu un același film. Un film despre sine însuși povestit de fiecare dată altfel prin lumea interpusă a unor situații și personaje extraordinare. Faptul acesta încarcă implacabil opera sa de un anume spirit de paradă și încăpăținarea cu care recurge la arsenalul mitologiei sale personale nu e departe de un anume narcisism. Fellini e însă italian și are deci un anume gust al emfazei și al spectaculosului în sine, lucru pe care de altfel l-a recunoscut el însuși atunci când a spus: „Aparțin genului de artiști care se identifică cu arta lor. Trăiesc o viață pur estetică”. În orice caz, interesându-se din ce în ce mai puțin de latura epică a vieții și renunțând din ce în ce mai evident la orice structură narativă, Fellini avansează cu fiecare film în demonstrația sa ambițioasă potrivit căreia cinematograful trebuie să devină un imens spectacol în care scena ascunde oglinzile regisirii de sine. Și poate tocmai de aceea opera sa urmează de la un capăt la altul galopul impetuos spre perfecțiunea fuziunii intime între existență și ficțiune, între experiențele concrete ale realității și experiențele imateriale ale imaginației, între viața trăită și viața visată. După ce „8 și 1/2” marcase momentul în care artistul, renunțând să mai construiască un spectacol, își pune acum problema rostului acestei construcții, a mecanismelor care stau la baza ei și a posibilităților pe care el ca artist și le poate asuma, „Giulietta și spiritele” avea să repună problema la un nivel și mai grav, căci, dacă pentru Guido — Fellini problema era aceea de a putea crea, pentru Giulietta — acest alter ego al lui Fellini — problema e aceea de a putea trăi.

Într-un mai vechi interviu acordat revistei L'Express, Fellini mărturisea că eșecul „Giuliettei” l-a adus în pragul unei boli necunoscute, de care s-a servit ca de un subterfugiu pentru a-și reface forțele înaintea unui nou asalt spre înainte. Iar ceea ce s-a născut din această ciudată paranteză: un film până la urmă nu s-a mai făcut (Călătoria lui D. Mastorna) și o povestire înspăimântătoare, prevestitor intitulată „Să nu-ți pui mîntea cu diavolul”, nu sînt altceva decît primii pași ai unei noi curse purtate pe terenul celui mai debordant spectaculos. Dar poate că dezlănțuirea frenetică a spectacolului, căpătînd cu „Satyricon”, „Clownii” și „Roma” proporțiile copleșitoare ale unui imens carnaval care a părăsit scena pentru a coborî în viață, nu este cîtuși de puțin întîmplătoare. Copleșit la numai cincizeci de ani de obsesia morții, Fellini caută în desfășurările marelui spectacol sentimentul unei vitalități pe care lumea înconjurătoare de astăzi așa cum se prezintă ea la fiecare pas pare să nu ni-l mai ofere. Și, după ce a constatat împreună cu Steiner, intelectualul aparent fericit din „La Dolce vita” care sfîrșește prin a se sinucide, că „luciditatea poate deveni uneori anticamera disperării” Fellini preferă acum să-și îngroape în fantasmale sale frica și neliniștea în fața unei lumi de care se simte din ce în ce mai detașat.

„Și astfel începem această călătorie într-o lume necunoscută...” sună primele cuvinte din „Satyricon” și, de la un capăt la altul, filmul acesta nu este decît o lungă călătorie înapoi, un fel de debarcare în epoca precreștină, într-o lume care există, trăiește și respiră cu o vitalitate a ei proprie, depărtată și necunoscută, ce înfricoșează și fascinează în același timp. Dar, de abia mai tirziu, cu „Roma”, el își va găsi răgazul unei recapitulări și a unei autodepășiri. Operă a unui artist ajuns astăzi la un moment al împlinirii sale, „Roma” este un superb film baroc și delirant, dar în același timp un patetic document despre propria

sa condiție, adînc înrădăcinat în sensibilitatea unui artist care a știut să facă din cinematograful deopotrivă o uriașă lentilă pentru a descoperi lumea, dar și o subtilă oglindă pentru a se descoperi pe sine. Imensă frescă a unui spectacol a cărui conținut pornește din trăirile profunde, dublat de confidența sinceră a unui om care-și caută sensurile prezentului în mitologiile trecutului, „Roma” suprapune pretextul reportajului peste ferrovia evocării pentru a depune astfel haosul vieții în ordinea trăirilor interioare. Descoperirea Romei fusese prefigurată deja în „Șeicul alb”, acolo unde Cuplul provincialilor debarca în vechea citadelă a lumii pentru a înfrîna: ea, un seducător profesionist, și el, pe marele Papă. Reluată apoi în aspirația grotescă a acelor „I Vitelloni” care încercau să-și ascundă mediocritatea în spatele nostalgiei marelui oraș, fascinația Romei devine unul dintre motivele centrale ale mitologiei felliniene și nu întîmplător artistul își alege astăzi oglinda în pitorescul acestei lumi de care se simte atît de atras. Și pentru că „Roma” nu este numai o oglindă, ci și un imens spectacol reunind sub cupola sa pasiunea neînfrînată a artistului pentru dezlănțuirile de fantezie, dar și rafinamentul unei expresivități vizuale chemată să redacteze în discursul imaginilor fantasmale uriașei sale memorii imaginare — Fellini reconstituie cu o grijă aproape maniacă cîteva dintre motivele fundamentale ale universului roman. De la pitorescul grotesc al ritualului gastronomic și pînă la spectacolul dezolant al vechilor bordeluri, de la halucinantă parodie a vestimentației clericale și pînă la lumea multicoloră a serbărilor populare, el adaugă mereu, pentru simpla bucurie a ochiului, curiozități etnologice, pasiunea unei priviri analitice cu care descoperă acel imens inventar vizual al Romei de astăzi, „amestec de circ și cîmîtîre” (Fellini dixit), crescută în umbra legendarului oraș. Meditație subtilă despre istorie și timp, această patetică aventură prin galeriile subterane ale viitorului metrou, de-a lungul cărora Fellini redescoperă pentru noi o lume veche de două mii de ani, conține tulburătoarea metaforă a progresului care, zgiriind straturile succesive ale civilizației vine să violeze astăzi atît de disperat și totuși atît de necesar trecutul unei Rome care a fost și va rămîne orgoliul întregii noastre lumi moderne. Secretele lumii antice păstrate în poezia picturilor murale de pe pereții canalelor subterane și în tăcerile unei istorii tulburată astăzi de marșul buldozerelor triumfătoare, se refuză însă destăinuiri. În contact cu aerul, strălucirea fascinantă a culorilor se estompează și, în procesul acestei degradări accelerate, lumea antică moare pentru a doua oară și definitiv.

În nostalgia acestei inevitabile rupturi cu lumea trecutului, Fellini a vrut să spună că, dincolo de dificultatea materială a dialogului cu istoria, există dificultatea mult mai dramatică a contactului spiritual cu ea. Și poate că tocmai această imposibilitate de a împiedica trecutul să dispară sub privirile noastre, constituie reflexia amară pe care o propune filmul atunci cînd, sub loviturile impetuoase ale lumii moderne, vestigiile Romei dispărute se calcinează fără a se putea salva. Moartea antichității devine astfel corelativul obiectiv al unei atitudini morale potrivit căreia nerecunoscîndu-se astăzi în lumea care-l înconjoară, Fellini se rezumă doar la a înregistra imaginea unei realități pe care nu și-o poate însă asuma. Și, cu privirea ultimului supraviețuitor al unei planete care moare, el asistă acum la invazia pașnică a unei noi generații care, cățărata pe motocicletele ei strălucitoare, parcurge cu indiferență lumea pe care abia a invadat-o, asemeni cuceritorilor moderni descinși dintr-o antichitate viitoare.

„Satyricon“ fusese o eliberare, „Roma“ devine acum o împlinire. Făcînd însă acest film, este oare Fellini mai fericit? Poate că da, în măsura în care a găsit aici calea unui cinematograf interminabil, în care multiplicitatea impresiilor personale își găsește întotdeauna un echilibru în bogăția materialului obiectiv asupra căruia artistul își îndreaptă privirea sa. Poate că nu, tocmai pentru că copleșită de feroarea căutărilor, opera sa rămîne întotdeauna deschisă marilor revelații copleșitoare despre ceea ce a însemnat și ceea ce înseamnă viața sa. Privind înapoi spre trecut, rătăcind printre ierburile înalte ale unei lumi imaginare, Fellini Enclope regăsea în „Satyricon“ episoadele răzlete și îndepărtate ale unei vieți retrăită, acum, cu seninătate și fără pasiune. Incapabil să-și rezume însă existența la plăcerile turismului, într-o epocă fără cultură, dar în același timp incapabil să-și înfrîngă pasiunea pentru reconstituirea

istoriei și a culturii pe terenul mitologiilor personale, Fellini încearcă mereu prin opera sa să redimensioneze realitatea după propriile lui măsuri. Dar realitatea vieții e mai presus de voința artistului și scurgerea timpului adîncește implacabil crăpătura care separă universul fellinian de cel al lumii înconjurătoare.

Convins din ce în ce mai mult că trecutul său e condamnat să dispară, nu numai pentru că, asemeni oricărui trecut, el va sfîrși prin a fi supus uitării, dar și pentru că devine din ce în ce mai greu de înțeles, Fellini recurge, într-o pornire de superb orgoliu, la autodistrucție deliberată a propriei sale memorii înainte chiar ca scurgerea timpului să o desăvîrșească.

EDUARD CONSTANTINESCU

„PARTIZANUL”

● Fabrica „Partizantul” din Bacău a acumulat, în îndelungata ei existență de aproape un veac, o bogată experiență și un ridicat prestigiu în producția de pielărie și încălțăminte.

● Produsele acestei fabrici sînt cunoscute în întreaga țară și numeroase țări din lumea întreagă (R.F. Germania, Belgia, Olanda, U.R.S.S., Libia, Sudan, Liban, Siria, S.U.A.) le solicită.

● De pe benzile rulante apar în fiecare minut circa 14 perechi pantofi, ghete, bocanci, cizme motto, ghete tip Baby și alte sortimente destinate consumatorilor din țară și de peste hotare.

● În ultimul timp a intrat în producție o nouă linie de fabricație unde se realizează un înlocuitor de talpă pe bază de fibre celulozice oferit beneficiarilor sub marca de: „FIBROTEX”.

ALMANAH MAGAZIN

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU EDUCAȚIE, ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ ANIVERSAREA PERSONALITĂȚILOR EMINENTE ȘI EVENIMENTELE ISTORICE DIN 1974

Vom căuta să așternem câteva rinduri din care să reiasă aportul universal al celor patru personalități ilustre românești, a căror comemorare sau aniversare sînt trecute în calendarul anului viitor al Organizației Națiunilor Unite, dovadă a prețurii de care s-a bucurat și se bucură țara noastră. Vom nota întocmai cuvintele din calendarul O.N.U.

I) Eudoxiu Hurmuzaki — istoric, om politic — 100 de ani — România
român de la naștere

Eudoxiu Hurmuzaki se trăgea dintr-o veche familie de boieri români din Bucovina. S-a născut la Cernăuța în anul 1812 și a murit în anul 1874.

A dovedit un înalt patriotism în opera și viața sa. Ca om politic a luptat pentru drepturile românilor din Imperiul habsburgic, dorind cu ardore să vadă îndeplinindu-se visul milenar de libertate al românilor din Transilvania.

Istoric, membru al Academiei, a dovedit și prin opera sa de o viață — căutarea și adunarea documentelor latine și germane din arhivele vieneze, documente ce se refereau la istoria noastră — o fierbinte dragoste de țară.

Mărturiile găsite de Hurmuzaki au fost publicate după moartea sa, în Colecția de documente externe care îi poartă numele.

II) Constantin Levaditti — microbiolog — 100 de ani aniv. — România
român de la naștere

Inframicrobiologul român de origine franceză Constantin Levaditti s-a născut în anul 1874 și a murit în anul 1945. Membru de onoare al Academiei Române, a fost profesor universitar la Cluj, orașul în care și-a desăvîrșit cercetările pentru bubele oamnelor. A căutat să stăvilească multe din suferințele semenilor săi. Constantin Levaditti a fost cel care a introdus bismutul în terapia sifilisului. A mai făcut cercetări în domeniul poliomielitei, encefalitei, de unde se vede aportul său în ameliorarea celor mai teribile maladii ce pun în primejdie viața.

III) Dosoftei — erudit și — 350 de ani aniv. — România
umanist român de la naștere

Marele cărturar român a trăit între anii 1624—1693. De pe înaltul scaun de Mitropolit al Moldovei, a fost cel care a promovat introducerea limbii române în biserică. Și-a dat seama că avem nevoie de limba românească pentru a exista și, în afară de munca pe care a înfăptuit-o traducind din slavonă și prelucrind Psaltirea pe versuri tocmite (1673), Mitropolitul Dosoftei a dat culturii noastre prima mare operă în versuri tipărită în românește. Virtuțile de narator le-a dovedit în ampla scriere Viața și petrecerea svinților, împletind în felul acesta investitura sa religioasă cu dragostea de țară și de propășire a culturii naționale.

IV) Constantin Parhon — fondatorul școlii — 100 de ani aniv. — România
române de endocrinologie de la naștere

Constantin I. Parhon (1874—1969), endocrinolog, membru al Academiei Române, profesor universitar la București a împletit viața de savant cu cea de militant democratic. A participat la mișcarea muncitorească de la sfîrșitul sec. 19, continuîndu-și lupta și servind măreței cauze a socialismului și păcii în patria noastră. A fost primul președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale din 1947 pînă în 1952.

În opera sa științifică a fost un premergător și un fondator al școlii românești și mondiale de endocrinologie. Autor al primei cărți în acest domeniu (Secrețiile interne, în colaborare cu M. Goldstein în 1909), Academicianul C.I. Parhon a descris sindroame noi: sindromul hiperhidropexie (sindromul lui P.), nanismul hiperhipofizar. Poate că dovada cea mai înaltă de umanism a acestui mare savant a fost aplicarea sa asupra bătrîneții, pe care a socotit-o o boală ce trebuie să fie tratată așa cum se tratează și celelalte boli. Mărturie sînt operele sale Bătrînețea și tratamentul ei, Biologia vîrstelor, precum și activitatea neîntreruptă la conducerea Institutului ce-i poartă numele. A fost membru al mai multor Academii străine, medic emerit, Erou al Muncii Socialiste și a primit Premiul de Stat.

Întreaga sa viață, pe plan politic și științific, a fost o pildă de patriotism și abnegație.

P.O.

COLOCVIU

La tribună se urcă biologul.

— Domnilor, biologia e știința secolului nostru. Pătrundînd tainele vieții...

— Știm, cunoaștem. Cunoaștem că cel mai mare savant rămîne pînă în prezent organismul ale cărui taine nu le-a pătruns pe de-a-ntregul nimeni. Așa că restul nu mai interesează, să vie un altul, fu răspunsul celor din sală.

Biologul dezarmă neputincios, părăsi tribuna și în locul lui se ivi matematicianul.

— Domnilor, matematica e știința științelor, fără de care civilizația noastră nu ar însemna nimic, începu să explice, dar, cineva din sală îi reteză vorba.

— Ai dreptate. Cu ajutorul ei numărăm victoriile, dar tot cu ajutorul ei numărăm și înfrîngerile. Așa dar matematicile nu au fericit și nu fericesc pe nimeni. Vrem să-l auzim pe altul!

Cel ce vorbise din rînduri fu aplaudat de aproape întreaga adunare, ast fel că matematicianului nu-i rămase altceva de făcut decît să părăsească tribuna. În locul lui se înălță juristul.

— Domnilor, dreptul e știința...

— Huo! Huo! se auziră atunci numeroase glasuri din sală. Cunoaștem, o știm și pe asta. Dreptul nu este niciodată al celui care îl are, ci al celui care îl demonstrează. Ne-am plictisit, vrem să auzim pe altul.

Atunci, făcîndu-și loc cu coatele, la tribună se urcă fizicianul.

— Domnilor, începu el simplu, cu voce scăzută, în zilele noastre, se zice că fizica s-ar constitui în chip de telegari ai civilizației noastre. Nu uitați însă, telegarii aceștia nu au întotdeauna un vizitiu. Atîta aveam de spus, domnilor.

Coborînd de la tribună, în urma lui în sală se așternu o liniște mormentală.

MIRCEA MOISE

FAȚA NEVĂZUTĂ A STELELOR ȘAHULUI

TIBERIU RĂDULESCU

Despre marii campioni s-a scris și s-a vorbit mult. Totdeauna. Performanțele lor fascinează mulțimile, sint analizate, explicate, capătă dimensiuni de evenimente excepționale, care punctează istoria unei discipline sportive sau a alteia. Paradoxal însă, discuțiile cele mai fierbinți se concentrează nu atât în jurul valorii performanțelor înșile, cit asupra personalității celor care le realizează, asupra vieții lor de toate zilele. Admirația fără rezerve, împinsă uneori până la adulare, se împletește cu încercările de minimalizare a valorilor, chiar de denigrare, insistându-se asupra unor trăsături de caracter, care aduc pe acești eroi ai efortului fizic sau intelectual în rindul oamenilor obișnuiți. Din fericire, istoria, cu discernământul său necruțat, cufundă în pulberea unității amănuntele fără semnificație și păstrează doar ceea ce este strălucire adevărată, ideal de perfecțiune pentru generațiile viitoare.

Fenomenul este evident și în lumea, desigur mai restrânsă, a celor care iubesc și înțeleg cu adevărat șahul. Marii maeștri ai trecutului, cei care au urcat pe culmile cele mai înalte ale virtuozității, ne-au rămas în memorie ca figuri de excepție, înzestrați cu calități aproape de necrezut. Și totuși, la rindu-le au fost și ei oameni, cu slăbiciuni și păcate, pe care contemporanii nu le-au cruțat, amplificându-le cu sau fără bună știință, dând frtu liber gustului de senzational, atât de firesc naturii umane. Așa s-au petrecut lucrurile totdeauna, așa se petrec și acum, după apariția acestui fantastic talent șahist care este Robert Fischer. O îmbinare bizară de calități și defecte pune în derută chiar și pe cei mai frecvenți admiratori, întreține o stare de tensiune teribil de supărătoare, atunci cînd „acceptă” să apară în public, în fața tablei cu pătrate albe și negre.

Se pare totuși că Robert Fischer nu face excepție, dacă ne amintim de comportarea sportivă sau extrasportivă a altor mari campioni din istoria șahului. Înșuși Paul Morphy, cel care nu vedea în șah decît un simplu joc, un mijloc excelent de recreere, și-a dedicat cariera de avocat aproape în exclusivitate procesului de moștenire împotriva fratelui său, cauză în care nu era nici într-un fel nedreptățit. Primit triumfal în America, după strălucitele victorii obținute în fața celor mai tari jucători europeni, Morphy nu a ezitat să rupă legăturile cu unul dintre cei mai apropiați prieteni ai săi, numai pentru că acesta a făcut o aluzie pe seiful el (Morphy) șahul ar fi devenit o profesie.

Dacă pentru celebrul campion american o asemenea înșinuire a constituit o jignire de neuitat, pentru mulți europeni profesionismul în șah a fost recunoscut cu brutalitate și cultivat cu toate mijloacele. Wilhelm Steinitz, primul maestru care a purtat titlul de campion mondial — titlul și l-a acordat el înșuși, în lipsa

unui for oficial, căruia să-i incumba astfel de treburi — a renunțat repede la studiile universitare, care trebuiau să-i aducă diploma de inginer, dedicându-se exclusiv șahului. Probabil că nu și-a greșit alegerea, pentru că a devenit repede un adevărat deschizător de drumuri în istoria acestui joc, așezându-i piatra de temelie în ceea ce privește teoria modernă. Sever cu sine înșuși, Steinitz a fost cumplit însă față de adversari, împotriva cărora talentul său polemic s-a transformat într-o armă înfrîtoare, ceea ce i-a și determinat pe contemporani să declare că scrisul său îșnește dintr-o sticlă cu vitriol.

Emanuel Lasker, succesorul lui Steinitz, a devenit ceea ce a fost pentru că a descoperit încă din prima tinerețe că șahul poate constitui o sursă de existență relativă comodă. Student sărac, cutreiera cafenelele în căutarea amatorilor de șah sau lua parte la concursuri ușoare, la capătul cărora se afla ispita unor premii substanțiale pentru un tîndr a cărui familie nu putea face față cheltuielilor de întreținere necesitate de studiile universitare. Înzestrat însă cu o inteligență puțin obișnuită, dublată de o vastă cultură, Lasker s-a distins nu numai în șah, ci și în sferele cele mai înalte ale științei. Lucrările sale filozofice și mai ales în domeniul matematicilor au valoarea necontestată și astăzi. Așa se explică stima pe care a avut-o Einstein pentru acest mare campion mondial, cu care a întreținut relații de prietenie dintre cele mai strînse pînă la sfîrșitul vieții.

În viața sa particulară, Lasker s-a comportat totdeauna ca un om obișnuit. Onora cu plăcere o masă bună, îi plăcea eleganța și confortul rafinat. Purtînd în sine temperamentul german, nu făcea nici o concesie în ceea ce privește punctualitatea. Indiferent despre cine ar fi fost vorba, nu-și mai aștepta invitații, dacă aceștia nu seoseau cu precizie la ora indicată. O dată nu a ezitat să-și arunce ceasul la gunoi, numai pentru că îl înșelase cu cîteva minute și pierduse astfel o întâlnire. La tabla de joc, Lasker era însă fără cruțare. Se pare că simțea o adevărată plăcere să-și vadă adversarii „chinându-se pentru găsirea răspunsurilor”. De aceea, jocul său a căpătat o trăsătură aparte, psihologizantă, considerînd că într-o partidă de șah trebuie să se jînd seama nu numai de principiile jocului, dar și de „omul” pe care îl ai în față.

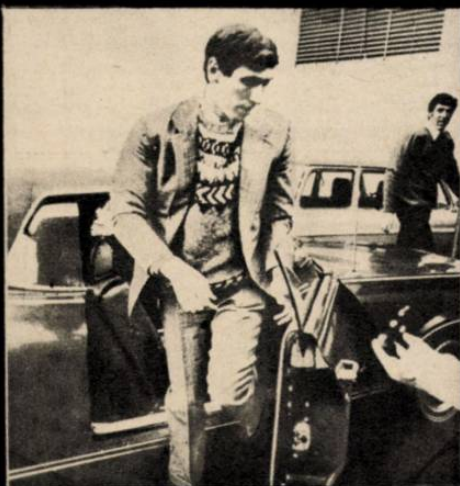
Modestia a făcut rareori casă bună cu marii maeștri ai șahului. Siegbert Tarrasch, unul dintre cei mai profunzi teoreticieni din istoria acestui joc, nu a recunoscut vreodată superioritatea adversarilor, nici chiar cînd a fost înfrînt. Ceva mai în vîrstă decît Lasker, a refuzat provocarea acestuia, „silindu-l” astfel să joace direct pentru titlul mondial cu Steinitz. Cînd, mai tîrziu, prietenii comuni au reușit să-i aducă pe amîndoi la masa de joc, Tarrasch nu a găsit alt răspuns amabilităților lui Lasker decît următoarele: „Domnul meu, nu am să-și spun decît trei cuvinte: șah și mat”, după care i-a întors spatele. Rezultatul meciului a fost însă lamentabil pentru Tarrasch, dar acesta nu s-a simțit niciodată stingherit de supranumele de „praeceptor Germanie”, pe care i l-au conferit contemporanii.

Ni s-au părut exagerate pretențiile lui Robert Fischer în privința condițiilor de joc. Unii au zîmbit numai, alții au ripostat cu vehemență, atunci cînd actualul campion mondial a cerut să i se aducă un scaun special confecționat. Să ne gîndim însă la pățania aceluiași Siegbert Tarrasch, pomenit mai înainte. La un mare turneu internațional, scaunele puse la dispoziția concurenților nu erau dintre cele mai confortabile. Pentru a găsi o poziție mai comodă, Tarrasch își încolăcește propriile picioare în jurul picioarelor scaunului pe care era așezat. Irat la un moment dat de un incident, Tarrasch a încercat să se ridice brusc în picioare, uitînd de poziția în care se găsea. Rezultatul: o fractură care l-a scos din concurs.

Desigur, Robert Fischer exagerează în ceea ce privește condițiile de joc, pricinuînd mari necazuri organizatorilor, dar nu sint rare exemple în care mari maeștri necontestati au fost înfrînti, tocmai din cauză că au avut de suferit de pe urma insuficiențelor organizatorice. Poate că Jose Raul Capablanca nu ar fi cîștigat atît de ușor titlul mondial, dacă meciul cu Lasker nu s-ar fi disputat pe o căldură toridă, la Havana, cu totul neobișnuită pentru un nordic.

Capablanca, unul dintre cei mai înzestrați campioni pe care i-a avut șahul, a purtat toată viața povara unor trăsături de caracter condamnabile. Orgolios pînă la înfatuare, arogant, s-a autointitulat „campionul tuturor timpurilor”. Scutit de griji materiale — statul îi asigurase o adevărată sinecură — nu a fost preocupat de șah ci de... femei. Se pare că despre Capablanca a spus cineva că iubeste atît de mult femeile, încît ar fi în stare să se îndrăgostească și de propria soție...! Neobișnuit să piardă, nu-și felicita adversarii pentru victorie, așa cum au cerut-o totdeauna regulile nescrise ale competițiilor șahiste.

Plină de contradicții a fost și viața lui Alehin. Luciditatea cu care a abordat șahul, capacitatea de a calcula relativ repede variantele cele mai complicate, nu l-au ferit de grave greșeli, ce i-au întu-

necat cariera. În plin secol XX s-a lăsat înșelat de un astrolog exocroc, în care credea orbește. A mers până acolo încât, urmînd sfaturile acestuia, purta după sine la toate concursurile un motan (pe care îl și numise „Șahul”), de la care aștepta inspirațiile pentru soluționarea fericită a problemelor ce le ridicau adversarii la masa de joc.

Personalitatea lui Robert Fischer, încă insuficient verificată de istorie, este însă și mai impresionantă. Calitățile și păca-

tele predecesorilor săi sînt parcă și mai exacerbate la acest produs specific al unei societăți de consum, ajunsă la un înalt grad de dezvoltare. Convingerea în superioritatea sa absolută asupra tuturor maștrilor contemporani este de-a dreptul iritantă și nu ezită să o declare în orice împrejurare. Cu siguranță că dacă i-ar spune-o cineva, ar răspunde exact așa cum și-a imaginat un umorist american: „o știu și singur, nu vă mai pierdeți vremea să mi-o spuneți”.

Robert Fischer iubește banul, idealul său este să devină un om bogat, care să nu fie silit să se priveze de vre-o plăcere. Totuși, iubește și mai mult șahul, căruia îi consacră tot ceea ce are mai bun în ființa sa. Nici unul dintre marii maștri trecuți sau contemporani nu a sacrificat atîta pe altarul acestei discipline sportive. Goana sa după dolari — unii au numit-o chiar venalitate — se oprește atunci cînd e vorba de prestigiul șahului. Este plin de semnificație refuzul său de a sprijini reclama unui produs cosmetic, deși firma interesată îi oferea o sumă de-a dreptul colosală. Aceasta nu îl împiedică să pretindă burse din ce în ce mai mari pentru participarea sa la marile concursuri internaționale. Ofertele au crescut vertiginos — cifre de milioane de dolari — și totuși actualul campion mondial stă încă în expectativă.

Ca și Alehin la vremea lui, Fischer este greu încercat de convingeri religioase sectare. Pare-se că în ultima vreme re-simte și mai mult influența lor nefastă

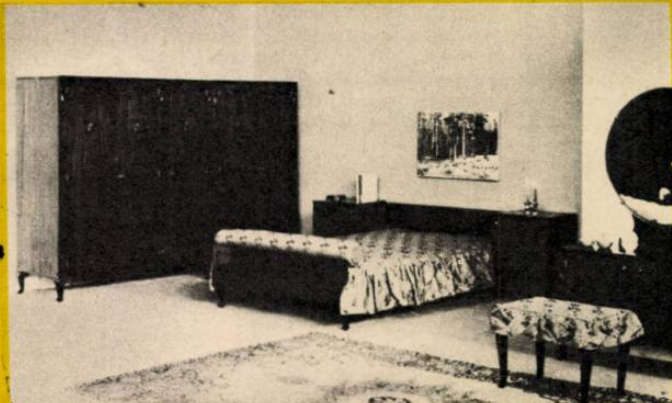
cu toate că a avut mult de suferit din cauză acestora, pe timpul ascensiunii sale spre culmile ierarhiei mondiale. Nici o tentativă de a-l scoate din plasa aceasta nocivă nu a reușit. Și e păcat. Pentru că, abstract făcînd de contradicțiile caracterului său, Robert Fischer este un exemplu rar de pasiune pentru o idee, de devotament desăvîrșit idealului pe care și l-a propus în viață, ideal pentru atingerea căruia nu crută nici un efort, nu ezită în fața nici unui sacrificiu.

DORMITORUL „DROBETA“

Dormitorul „Drobeta“ se bucură de o deosebită apreciere din partea cumpărătorilor.

Are o linie modernă și elegantă.

Produs al unităților Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de Construcții.

»clujana«

Fabrica de piele și încălțăminte din Cluj oferă cumpărătorilor o gamă variată de modele și sortimente, în care măiestria colectivului clujean îmbină în permanență moda cu utilul.

Beneficiind de importante investiții pentru dezvoltare și sistematizare, *Fabrica de piele și încălțăminte Clujeana* a devenit o puternică unitate industrială, cu un binemeritat prestigiu. Pe porțile uzinei ies zilnic zeci de mii de perechi de încălțăminte de calitate superioară, care sînt solicitate cu interes de către numeroși cumpărători.

Pentru a satisface în condiții optime cererile cumpărătorilor, în uzină se desfășoară o vastă activitate de cercetare și creație, orientată spre fabricarea unor produse cît mai moderne, confortabile și ieftine.

În ultimul timp fabrica a deschis magazine proprii de prezentare și desfacere în orașele Cluj, Bistrița, Tg. Mureș, Reghin, Orăștie și București.

Satisfacerea cît mai completă a cererilor cumpărătorilor se circumscrie în deviza: **calitate, modern, comod, ieftin**—care călăuzește întreaga activitate a colectivului *Fabricii de piele și încălțăminte din Cluj*.

VIZITAȚI STAȚIUNEA VATRA-DORNEI

Așezată la confluența Dornei cu Bistrița, Vatra Dornei este una dintre cele mai apreciate stațiuni balneo-climaterice din țară. Izvoarele minerale sînt indicate în afecțiuni ale aparatului cardio-vascular, locomotor și ale sistemului nervos periferic. Stațiunea este înzestrată cu numeroase vile și hoteluri, precum și cu moderne instalații de cură.

La Vatra Dornei se fac tratamente în tot cursul anului. Nămolul de turbă — ce se găsește din abundență aici — este indicat în tratarea oricărei forme de reumatism. În privința hranei, nu-i lipsit de importanță detaliul că se servesc 7 meniuri dietetice. Medici specialiști cu reputație internațională și un numeros personal mediu sanitar garantează un tratament competent, eficient.

FINLANDA, PERLĂ DE LUMINĂ

ALMANAH MAGAZIN
ALMANAH MAGAZIN

ORAȘELE DE MÎINE VOR FI PERSONALIZATE

A fi în Finlanda, a trece melancolia cercului polar, în țara acelor stăpîni care-și poartă ctinii pe parcursul șoselelor însingurate, șerpuiind printre brazi, — înseamnă a fi în altă țară. A fi în Finlanda, după fusul orar, înseamnă aceeași țară; și, totuși, să presupunem că într-un 18 iulie 1973 cineva dintre noi neavizat, căzut din lună, se află în această atît de des denumită țară „a celor o mie de lacuri”. De fapt, în timpul real nu s-a schimbat nimic, decît că soarele apune la 10 noaptea, că ziua este continuă, că nu există o dimineață și că în fiecare clipă tu, european sosit de pe același meridian, ești tentat să crezi într-un miracol inexplicabil. Cum se poate — ziceam, plimbîndu-mă pe străzile pustii ale marii capitale care se numește Helsinki și văzînd Forumul în care s-au întrunit reprezentanții miniștrilor de externe ai lumii spre concilierea atît de mult avansată, zic, văzînd acest Forum, eu spectatorul indiferent, trecătorul umil, admiratorul arhitecturii originale, zic: „aici a fost?” Finlanda miroase a pin și, de la aeroportul așezat ca o libelulă pe două picioare elastice pînă la interminabilele (și bunele) șosele traversate, sentimentul amestecat cu amintirea de veche pădure a brazilor românești era un bun semn de salut. Nu știam, nu bănuiam măcar că începuseră nopțile albe (acele înfinite pături de nori care vor trece lăptoase) peste încrezătoarele temperamente de europeni zicînd: acestea sînt nopțile albe. Mă străduiam în virtutea unei politeți obligatorii să mă scald într-o așa — presupusă saună (asta însemnînd o baie de aburi din care, jur, nimeni nu ieșea teafăr) și vă spun, mai apoi, să plonjez într-un bazin cu apa rece ca gheața în care nici jumătate din croniciarii români ai volumelor mele n-ar fi putut niciodată să mă convingă, dar... trecă de la mine... Aceasta este Finlanda. Erau nopțile albe, plana o incertitudine solară pe un cer incert și prietenul meu Oiva Arvola, scriitor din Rovaniemi, cel care îndură noaptea polară în cele zece luni de îndelungată iarnă, mi-a zis: vino la mine să te plimbi în sănii, să te tragă renii și restul, te privește. Cum să mă duc în Finlanda? Dacă aș nimeri în iulie, cum am fost și anul trecut plimbîndu-mă auster prin capitala aromată de fumul ultimilor Vikingi, (sărbătoarea sfîntului Ion) aș fi fost un simplu călător, un intermediar, un observator între noi și ceilalți. Dar Finlanda scîpată de sub complexul mic-european al țărilor care candidează într-o ordine nestabilită a îndepărtatului Nord, Finlanda este o țară de o asemenea poezie încît numai poate, spiridușii, Sibelius, legendele străbune și acele ciudate și nemăitîlnite locuri aburoase m-au făcut să mă cutremur și am zis: Finlanda este țara de vis! Cine oare coborînd obișnuit, dintr-un avion obișnuit, dintr-o călătorie obișnuită, putea să bănuiască, că pe același fus orar, din loc în loc, mici case țărănești exalau un abur misterios, că fiecare petec de pămînt era un teritoriu al nimănui și al tuturor. Finlanda, perlă deșirată în răceala de gheață a polului nord, imensă muzică sferică înghețată în lacrima ultimului Viking stăpînit pe acele teritorii pierdute, Finlanda aripa mea de barză mereu căzînd, mereu nepoposind, berzele neîubind decît lumina și țărurile cu soare și acele trăsnete cuihuri pe care superstiția poporului român le adună cu fiecare an și le ocrotește...? Finlanda indiferentă ca o crizantemă hrănită cu brume, îmi iau adio de la sărutul tău polar, dar niciodată, dar niciodată nu mai vreau să-ți trăiesc acele nopți albe, atît de albe pînă la contemplare.

M. M.

După John Mc Hale de la Universitatea de stat din New-York, orașele de mîine vor fi diferențiate: fie că va fi locul specializat de exercitare a unei activități bine definite, sau de întîlnire a unor grupe de interese particulare. Vom avea astfel:

1. **Orașe ceremoniale:** în ele se vor desfășura toate ceremoniile și evenimentele publice dintr-o țară sau regiune. Orașele olimpice de astăzi pot fi considerate adevărate „prototipuri” pentru acest gen de localități.

2. **Orașe universitare:** ele există deja, în mai multe țări ale lumii, fie că e vorba de orașe vechi, cu tradiție, fie că sînt noi, special create pentru asumarea funcției de oraș universitar. Ele sînt dotate cu echipament specific ca biblioteci, laboratoare etc.

3. **Orașe științifice:** centre ale activității tehnice dintr-o țară, aceste orașe au apărut deja după cel de al doilea război mondial. Los-Alamos, Dubna, Cap Kennedy, Houston sînt numai cîteva exemple mai cunoscute.

4. **Orașe ale festivalurilor:** numeroase orașe vechi vor deveni orașe ale artei și festivalurilor, ca să fie astfel înlocuite o activitate economică învechită sau o industrie în declin. Deja există astfel de orașe din care menționăm: Veneția și Cannes (cinema), Salzburg (Mozart), Stratford-sur-Avon (Shakespeare), Avignon (teatru) ș.a.

5. **Orașe pentru recreere:** consacrate în întregime turismului și distracțiilor, cum sînt de exemplu orașele: Saint-Tropez sau Las-Vegas.

6. **Orașe de comunicații:** noile tehnici ale telecomunicațiilor vor putea permite crearea unor orașe specializate pentru radio, televiziune, presă, publicitate etc. și descentralizarea unor orașe ca New-York, Londra și Paris care la ora actuală sînt adevărate „noduri” de informații.

7. **Orașe muzeu:** Roma, Florența, Atena și alte numeroase orașe se pregătesc încetul cu încetul pentru a-și exploata din ce în ce mai mult trecutul multiseclar.

8. **Orașe ale congreselor și conferințelor:** aceste orașe vor fi echipate special pentru acest gen de întîlniri. Printre altele, ele vor fi situate în punctele convergente ale sistemelor de transport. Orașe ca Vichy sau Nisa tind spre această specializare.

9. **Orașe experimentale:** vor fi niște orașe de un tip cu totul nou. Ele vor fi create pentru a aprofunda funcțiunile sociale și fizice ale societății urbane și pentru explorarea diferitelor tipuri de viață.

POEZIE • POEZIE • POEZIE

PETRE GOT

EU ALERGAM ÎN MÎNĂ CU UN CRIN

*Nu vreau să știe nimeni că-n nopți de disperare
Cu inima-n eclipsă îți tremuram la geam,
Că mă ducea spre tine o blestemată zare
Și străjuit de stele cu ele convorbeam.*

*În iarba somnului te prelungeai învinsă,
Pe mine mă loveai cu un sălbatic vreasce,
Totul era de moarte ruginită
Și nu aveam nici dreptul să mă nasc.*

*Ți-ai arătat pustiurile toate
Unindu-se cu fluvii de noroi
Care rîvneau tiranic să mă-ngroape
Și mîl să facă din noi doi.*

*Nu pricepeai că în acele spații,
Eu alergam în mîină cu un crin,
Menit să iște-n jur înalte germinații...
Zadarnic strigi acum, nu pot să vin.*

FLORICA ȘTEFAN

PATRIE

*Întotdeauna mi-a fost mai presus decît foamea,
treceau sătuii și îmbuibății pe sub pleoapele mele,
treceau bronzați de soare și de mare,
iar eu adulmecam diminețile de oraș
pline de miasma brutărilor
și de încă un lucru, pe care în nălucirile mele,
cînd mă spovedeam școlărește deasupra caietului,
niciodată nu izbuteam, în stihuri să-l adun.
Și-am ținut piept oricărei ispite
căci pîinea adevărului nu se dobîndește
clătîind din cap și nici cu privirea umilă.
De aceea dragostea noastră una pentru alta
nici nu se poate măsura cu numărul zilelor sătule.*

Traducere de
Melania IONESCU

OVIDIA BABU

DESTIN

Cîmpul stă dezbrăcat — de iarbă, de oameni,
de-nsemne...

„Unde e locul de pomenire?! Zidarul, calfele...”
— Femeia e mută; întreb eu — pruncul din sinul ei.
Îmi răspunde un singe sfîrșit, străveziu, noaptea
toată.

...Pînă pe cer se cascadează o gropniță cu var nestins...
un munte de cărămizi e sigur pe-aproape...
presimt o pulbere ce ne caută — ca un nimb roșiatic...

Ridică-te Ano!
Stringe în grabă toate acestea;
vedenie pe vedenie,
ceață pe ceață,
umbră pe umbră îngrămădind,
pînă la urmă aievea o să se-ngroașe o temelie
deschisă...

...Și vine — supusă cu totul nouă — o clipă
cînd crîncen miroase văzduhul a tencuială...
De-acum, zidul singur va-ntinde o mină
în el să ne tragă...

CAROLINA ILICA

SONET

Tristețea e pisica ce iar se lingusește
La glezna mea. În ochiul de mătasă
Închipuie o transparentă plasă
În care să mă zbat precum un pește.

Un roi de presimțiri pe gînd se lasă...
De m-ar seduce plînsul bărbătește
O aș simți cum singele îmi crește
Ca macii sub lumina voluptuoasă.

De ce mă-ntunec? Ești aici cu mine
Îți simt cum aș simți un vînt ce vine
Prin lanuri răsuflarea tremurată

Cum să nu umple cerul o fîntînă?
Sărutul tău încolăcit pe mină
Brățări însingurate îmi arată.

MIHAI BANDAC A DUS ROMEI CULORILE MARAMUREȘULUI

„Trebuie să recunosc că această pictură se situează la un nivel intelectual foarte elevat, pune o problemă foarte actuală, și în acest moment, care este un moment de criză, această pictură conține în ea și conservă aspecte ale încrederii în oameni, în realitate, de încredere în istorie, care în alte părți s-au pierdut din păcate și cred că pentru totdeauna.” — aceste cuvinte, la adresa picturii lui Mihai Bandac, au fost rostit de către intransigentul critic Giulio Carlo Argan în cadrul vernisajului ce a avut loc în incinta atît de frumoasei *Accademia di Romania* la Valle Giulia din Roma.

Acolo, între 19 iunie — 10 august 1973 au strălucit culorile lui Mihai Bandac, originar din Bucovina, dar care a trăit o bună parte din tinereții săi ani în Maramureș. Pictorul are acum doar 34 de ani, un drum parcurs la început în Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, sub îndrumarea maestrului Ciucurencu, al cărui discipol este, un drum ce nu a fost mai tirziu ferit de căutări, dar al cărui rezultat statornicește pictura sa pe o cale proprie, cale ce poate fi recunoscută în orice tablou al său.

Spunea Ion Frunzetti, criticul de seamă al plasticii românești și universale: „Ce este Mihai Bandac, de pildă? Destul de greu de explicat fără ajutorul imaginii vizuale, este totuși util să spunem că la acest tînăr conștiința lirică prevalează, și că se desfășoară fără retorică, simplu, printr-o racordare a culorilor la cheie, adică prin abordarea mereu aceleiași melodii coloristice, cu aceleași intervale și aceleași raporturi muzicale, dar de fiecare dată în altă gamă, cu altă dominantă. Pe un fond de galben, de violet, de albastru, de griuri subtile, sau de orange ori verde, acordurile lui Bandac se recunosc ca fiind ale sale, chiar mai înainte ca mecanismul percepției să identifice tema — un peisaj cu un grup de arbori în plan mediu și islaze verzi în prim și ultim plan, un tablou de interior sau o eventuală natură moartă, dacă ținem să identificăm echivalențe între sectoarele colorate ale tabloului și obiecte ale lumii văzute...”

Compoziția de bază din centrul tabloului este focarul de unde pleacă, asemenea unor unde, tonuri subțiri, poate prelungiri ale unei profunde lirici țărănești, lirica Maramureșului, toamnele Maramureșului acoperind spațiul, „inundînd întreaga suprafață, cu sondaje de provocare spațială”, cum scrie Sandra Oriani în „Il Popolo” din 6 iulie 1973.

„L'Osservatore Romano” prin criticul Biagioni Gazzoli: „Este o pictură, aceea a lui Bandac, care pe urma lui Ion Andreescu (1850—1882), Theodor Pallady (1871—1956) și Al. Ciucurencu (în viață) este purtătoarea unor valori nefemești și ne îndeamnă la reflecție asupra artei, asupra culturii, dar mai presus de orice, asupra spiritului care trece peste granițe, ideologii și sisteme care tind să-i limiteze libertatea de a se manifesta în om și pentru om”.

„Momento-sera” din 26—27 iunie 1973 se referă la pictura lui Mihai Bandac într-un articol ciudat, care se intitulează „La ce te face să gîndești un cactus?” Este vorba de o pictură a cărei frumusețe criticul o descrie astfel: „...într-o armonioasă și perceptibilă esență de trăsături de penel, semnificative, prezintă în figuri de cactus elegantul costum al româncelor... pînza alb și negru înfășurată în jurul corpului românei, tăiată în dungi orizontale și verticale în tonalități de verde, roz și roșu, pusă în valoare de o iie de mătase albă, cu model de negru pe roșu sau de verde și negru pe roșu... și în față, atrage atenția tulpina de cactus, ramificațiile sale laterale și țepii săi”.

Expoziția a cuprins 19 lucrări de pictură, ulei pe pînză, aparținînd unor colecții particulare, iar pe de altă parte au fost expuse 10 picturi în ulei și 14 desene aparținînd ciclului „Sicilia”, realizate în timpul șederii în Italia. Despre acestea criticul Argan a spus: „Ceea ce este interesant însă, este faptul că artistul a simțit în structura peisajului sicilian elementele profunde, elementele care pot lega (n-aș vrea să spun prin experiența comună bizantină — ceea ce este de asemenea posibil), acest peisaj sicilian, de peisajul țării sale, care leagă acest mod de a concepe lumea de concepția sa proprie asupra universului”.

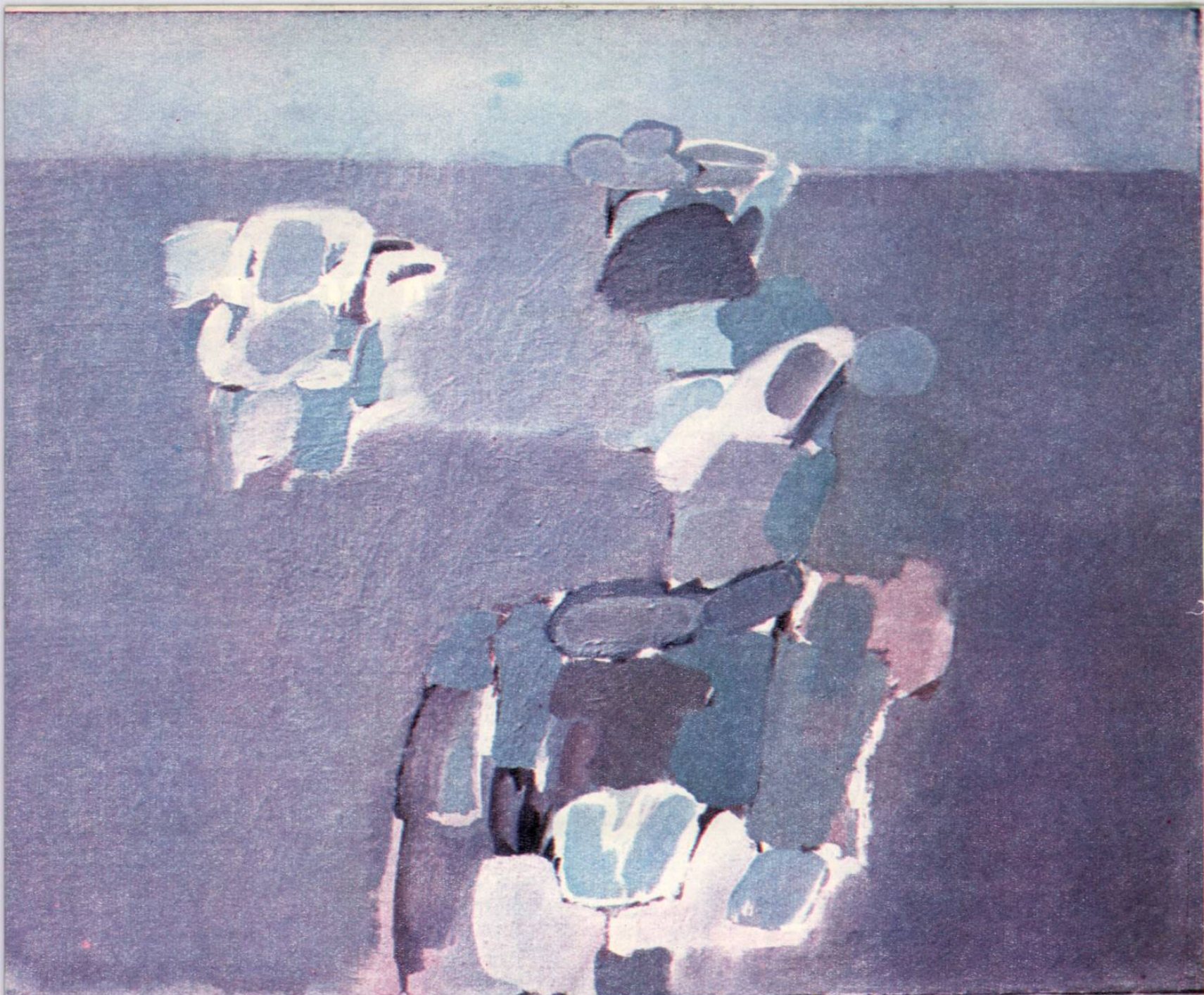
Lumea pe care o vede Mihai Bandac, universul pe care îl recrează, încep, poate, și se întorc să soarbă viață din peisajul maramureșan. „Fluturi de noapte”, „Liniștea”, „Stînă în Maramureș”, etc. dovedesc izvoarele pictorului.

Importante galerii din Italia, S.U.A., Suedia, Olanda, Austria, Belgia și-au manifestat interesul față de școala românească de pictură contemporană.

Mihai Bandac a dus Romei culorile României...

P. O.

DE VREME CE EU SÎNT ACEEA

*Niciodată nu voi putea să împart patul meu
cu bărbatul acesta.*

*E prea frumos și prea bun așa cum numai
fiul meu putea fi.*

*Și cum aș putea căpăta credința că nu e el
chiar fiul meu devreme ce eu sînt aceea care
la-nceputul lumii îl naște pe bărbat.*

Dona ROȘU

OPTIMISM

Tulbure vînt matinal a descins
Pieziș, pe străzile lucioase.
L-am înlăturat și-am aprins
Soare blind pe după case.

Acum totul e curat și lucește:
Parbrize și bare de direcție,
Fete de școală furișate hoște
De la gimnastică, de la lecție.

Se-aud tangouri din aparate
Lunecînd ușor odată cu mașina.
Toate saltă vesel, toate:
Buturele de oaie, coșarca, gospodina,

Toate lucesc, toate se-ndreaptă
Înainte, fiecare urmînd o țintă,
Adică știînd că-l așteaptă
Cineva, într-o ciudată incintă.

Da, le cunosc toate aceste
Aș dori să pășesc liniștit
Pe lîngă pui, pe lîngă neveste...
O, gondola venețiană clipocînd potolit!

Și totuși mă cuprinde o neliniște,
Și totuși cu toții par neliniștiți
Căci nu se pierd în vreo iniște
Ci printre chiparoși statorniciți.

O, cum m-am trezit că lupt
Cu cei ce înaintau fără preget
Către despăcarea drumului întrerupt
Cu trupul oprindu-i, cu palma, c-un deget...

Leonid DIMOV

REVELION LA SCRITORII

Anul acesta „conducerea activă” a Uniunii Scriitorilor a hotărât să facă revelionul în afara capitalei. Pentru buna desfășurare a acestei acțiuni inedite, s-au luat următoarele măsuri organizatorice:

● La sediul Uniunii vor face de serviciu la telefon, în trei schimburi, tot atîția scriitori. Și-au anunțat dorința, benevol: Al. Mirodan, Camil Baltazar și Mihai Popescu.

● Pentru eventuale „documentări” și „cazuri neprevăzute”, Ioanichie Olteanu stă la dispoziție în biroul său din Ana Ipătescu, zi și noapte, la orice oră. Interzis accesul în grup!

● Comisia de cenzeni se va autorecicla timp de trei zile în localitatea Sinaia. Reciclator-șef: Dărie Novăceanu (în limba spaniolă), ascultători reciclați: Constantin Nisipeanu și Teodor Balș.

● Directorul Fondului Literar, Traian Iancu, se va deplasa la Timișoara unde va avea loc lansarea noului său volum de versuri: „Tăt Bănatu-i fruncea!”. Cu această ocazie va da și diferite autografe. Pentru cei interesați precizăm că, în această călătorie, va fi însoțit de tov. Aurel Bătrineanu.

● Prim-vicepreședintele Laurențiu Fulga, însoțit de consilierul personal Radu Cărneci (cu „r” din „a”), conform unui vechi obicei pe cale să devină pasiune, se va deplasa la Iași pentru a se întâlni cu membrii cenaclului literar din comuna Murfatlar. Nu se știe dacă va avea loc și o masă tovarășească (Răspunde Mircea Radu Iacoban de partea literară și Horia Zilieru de cealaltă parte).

● Ion Hobana va rămîne în București unde va examina cu Sergiu Fărcășan un ciob de farfurie zburătoare furnizată de poetul Tudor George.

● Virgil Teodorescu, al doilea vice-președinte al Uniunii Scriitorilor se va întâlni cu elevii Școlii militare din Breaza, cărora le va vorbi despre „Curentul oniric, cum a existat el și de ce a dispărut”. La sfîrșit, în semn de salut, se vor trage 21 de salve de pușcă. Poetul va trage și el...

* * *

Următorii scriitori roagă Radiodifuziunea română să le transmită în noaptea de revelion cîntecele îndrăgite:

N. Velea: Bun e vinul ghiurghiuliu

Radu Cărneci: În Bucureștiul iubit

M.R. Iacoban: Pescarul amator

Octavian Stoica: Așa bea oamenii buni

Al. Andrișoiu: Tot pe drum, pe drum, pe drum...

Teodor Mazilu: Călugărul din vechiul schit

Gabriela Melinescu: Am iubit doi ochi albaștri

Traian Iancu: Banii, banii...

Nichita Stănescu: În genunchi mă-ntorc la tine

Al. Ivăsiuc: Unde ești fericirea mea?

Vasile Nicorovici: Pe cărare sub un... Brad

Geo Dumitrescu: Nu mă mai despart de tine (Sinaia)

MICA PUBLICITATE

Cumpăr: Icoane pe sticlă, papagal, mersul trenurilor ediția 1938, pantofi talpă dublă, ace de siguranță. Adresați *Petru Vintilă*.

Achiziționez: — Pietre orice mărime (poate fi și Piatra Craiului) cu sau fără inscripții. Asigur transportul.

Relații: C. Abăluță.

Vind: — Mașină aproape nouă, bine întreținută: 4 locuri și 1/2, doresc în schimb troinetă sau alte combinații. Telefonați la orice oră: ION BĂIEȘU.

DOMNIȘOARĂ, serioasă, bine făcută, poetesă, provincială, fără antecedente, doresc mariaj convenabil București sau cel mult Otopeni. Căsuța poștală MARA NICOARĂ.

PIERDUT: — Bretele, mașină Fiat 1.300, 1 broșură „cum vorbim moldovenește”, 1 pantof nr. 44. Le declar nule. (Eugen Mandric)

PIERDUT: — Șoricar inteligent, la capătul tramvaiului 26 sau 5. Semne particulare nu are. Găsitorul este rugat să-l rețină. (Anunță BRUNEA FOX)

SCHIMB: — Intrîgi romane polițiste, pistol cu capse, lopată Limemann, casă la Mehadia. Doresc: Haralamb Zîncă. Oferte serioase Nicolae Mărgescu.

CEDEZ: — Colecția revistei „Orizont” — serie nouă și veche. Intactă, netăiată. Asigur transportul și diurna legală. Adresați Damian Ureche — Timișoara.

CAUT: — Colaboratoare tină, posedînd engleza, eventual alte calități, pentru romanțier tină, harnic, cu program fix și fără defecte. Garantez reușită. (Adresați sub parola: „Dulce ca mierea...”)

* * *

Premii (extraliterare) acordate de Asociația Scriitorilor București

a) Premiul „Turistul îndrăcit” se acordă următorilor scriitori:

1. Radu Lupan

2. Nu se acordă

3. Premiul de consolare — Ion Sofia Manolescu

b) Premiul „Madam Candrea”

1. Virgil Mazilescu și familia

2. Ilie Constantin (fără)

3. Frații Florin și Teodor Pică

REVELION LA SCRITORII

4. Mențiune specială — N. Velea

c) Premiul pentru disciplină și comportare civilizată a fost acordat cu unanimitate de voturi lui Tudor George — zis Ahoe!

d) Premiile reunite: „Castronul fericit” și „Sticla de bronz” se acordă din lipsă de concurenți mereu tinărului prozator: Octavian Stoica.

e) Premiul „Athenée Palace”

1. Dragoș Vrinceanu (braserie)

2. N. Carandino (alături)

Laurențiu Fulga (Loco): Am primit fragmentul de roman. Se remarcă ușurința scriiturii în special în scenele sentimentale și în descrierile de natură. Cît privește veridicitatea scenelor de război, nu mi se par concludente. (Probabil n-ați făcut armata!) Vi-l restituim cu rugămintea ca din cele 1861 de virgule, 250 de puncte, 1231 diverse semne ortografice să reduceți 50%.

Horia Zilieru (IAȘI): Nu publicăm poezii în grai moldovenesc. Poza o reținem.

Emil Brumar (DOLHASCA, jud. Suceava): Din ultima strofă a sonetului n-am înțeles decît cuvintele: pisoi Angora, măgar, plăcintă cu dovleac și iod. Restul era pătat cu dulceață de smeură. Vă rugăm trimiteți borcanul.

Anghel Dumbrăveanu (Timișoara): Nu publicăm nuduri, din lipsă de spațiu.

Ion Bănuță (Loco): Propunerea Dv. de a publica „Mersul trenurilor versificat” este interesantă. Rămîne să ne comunicați dacă veți folosi versul clasic sau liber.

Cezar Ivănescu (Loco): Poezia cene-ați trimis-o, „Alungarea din paradis” și care pretindeți că vă aparține, se numește de fapt: „Cînd eram mai tînăr” și este scrisă, cîntată și (uneori) dansată de Mircea Micu.

Vă sfătuim, pe viitor, să renunțați la asemenea practică și vă precizăm că plagiatul se pedepsește prin lege.

Nichita Stănescu (Loco): Am primit poemul „Colinda colinzii colinzilor” și vă mulțumim din suflet. El va constitui sumarul complet al Almanahului viitor. Rugăm să ne comunicați dacă sînteți de acord să-l ilustrăm cu careuri de cuvinte încrucișate.

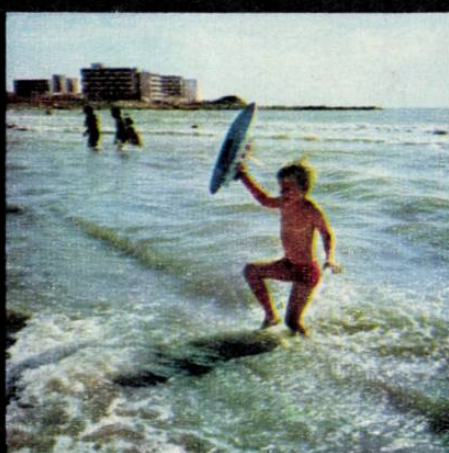
Daniel Turcea sau Tulcea (fără adresă): Adresați-vă revistei Rebus.

Nicolae Ioana: Am trimis poezia dedicată colegei Dv. Ion Sofia Manolescu. Nu știm dacă la anul se va purta încă minijupa.

ANONIM

CURIOZITĂȚI CU HAZ

RECLAMA

Legile americane cer ca la înregistrarea născuților în automobile să se indice și numărul vehiculului. Anual cam 350 de copii se nasc în automobile.

Industria de automobile Ford a cerut ca pe lângă numărul de înregistrare al mașinii să se indice și marca.

În curînd ne putem aștepta la reclame de soiul acesteia: „În momentul venirii lorpelume, 200 de copii au ales Ford-ul. Urmăți-le exemplul. Pentru prima dumneavoastră „ieșire“ folosiți Fordul“.

SOLUȚIE

Moda paltoanelor maxi a înspăimîntat marile firme de desfacere americane. Lungi și largi paltoanele maxi, parcă ar fi create pentru cleptomani, și furturile au început să crească cu o viteză amețitoare. Pentru a-și salva într-un fel produsele de la această calamitate directorii magazinelor universale au găsit ca unică „soluție“... mărirea prețurilor.

SUFICIENT

În timpul campaniei electorale din Franța un candidat la deputăție a prezentat alegătorilor programul său viitor. Deodată din sală s-a auzit o voce care l-a întrerupt:

- Ați luptat în primul război mondial?
- Cum să nu, am fost și rănit la Verdun.
- Dar în al doilea?
- La fel. Ca voluntar. Am primit și crucea de război.
- Aveți copii?
- Unsprezece.
- Atunci votez pentru adversarul dumneavoastră; părerea mea este că patria

vă este și așa destul de îndatorată.

STATISTICA

— Cum ați putut să încheiați o poliță de asigurare pe viață unui om de 98 de ani? — a întrebat furios directorul unei societăți de asigurare, pe noul său funcționar.

— Păi... știți, am răsfoit statisticile noastre din care rezultă că anual mor foarte puțini oameni la vîrsta asta...

SANTAJ

La Frankfurt a fost arestat un „criminal“ care, cu revolverul întins, încărcat cu parfum în loc de gloanțe, îl soma pe trecătorii: „Bani, sau soția dumneavoastră va crede că ați fost la o prietenă“.

TREI ACTE

Un dramaturg modern îi explică regizorului noua sa dramă: „Lucrarea este atât de modernă încît nu este nevoie de nici un fel de decor. În primul act, actrița stă singură în dreapta scenei goale cu desăvîrșire, spectatorii trebuie să-și imagineze că aceasta se găsește într-un restaurant arhiplin. În actul al doilea, primadona se găsește în partea stîngă a scenei cu desăvîrșire goale, iar spectatorii trebuie să-și imagineze că aceasta se află acasă...“. „Minunat“, a exclamat regizorul, „iar în ultimul act noi trebuie să ne imaginăm că în sală mai există spectatori“.

SFATURI ÎNTELEPTE

La Hamburg s-a dat în folosință un calculator electronic original. În schimbul unei mărci, el distribuie „sfaturi înțelepte“ privind cele mai delicate împrejurări ale existenței. Pînă în prezent întrebarea cea mai solicitată a fost: „Ce să-și spun soției cînd mă întorc acasă la ora 4 dimineață „bine dispus““.

CUVINTE DE LAUDA

Pe baza unei anchete sociale, întreprinsă în S.U.A. cel mai mare număr de femei care vorbesc frumos despre soții lor, este format din femei care vorbesc frumos despre primul lor soț în fața celui de-al doilea.

MĂSURĂTOARE

Crainicul televiziunii americane comunică: „O treime din populația americană vrea să slăbească, o treime vrea să se îngrase, iar ultima treime nu s-a măsurat încă“.

INVENȚIE

Un inginer englez a construit un aparat, un fel de laser-spion, care permite ca de la o distanță foarte mare să fie auzite convorbiri ce au loc într-un spațiu închis, grație vibrațiilor geamurilor ferestrelor.

TOTUL ÎN STIL

O societate americană de mîonumente funerare organiza anual un congres la Miami Beach. Pentru a asigura participanților condiții de lucru optime, societatea a inițiat, în parcul hotelului, o expoziție de mîonumente funerare dezvoltînd, pe această cale, cele mai noi cuceriri din acest domeniu. În fața unei expoziții atât de neobișnuite era greu să rămîi... rece.

Oaspeții hotelului au protestat violent împotriva acestui cîmîtir improvizat. Evident era vorba despre acela care nu aveau afinități cu umorul... negru.

EPIGRAME

Lui Adrian Beldeanu pentru „Vitrallii cu paseri“

În vitrallii, păsărele
Nu prea au ce căuta;
Cel puțin, sînt, printre ele,
Și din... colivia ta?

Lui Adrian Beldeanu pentru romanul său „Canapeaua cu pisici“

Ti-o spun așa, ca-ntr-o amîci,
Vei reuși să dai dovadă,
Și-n canapeaua cu pisici,
Că tu nu tragi... mîța de coadă?

Ionel GOLOGAN

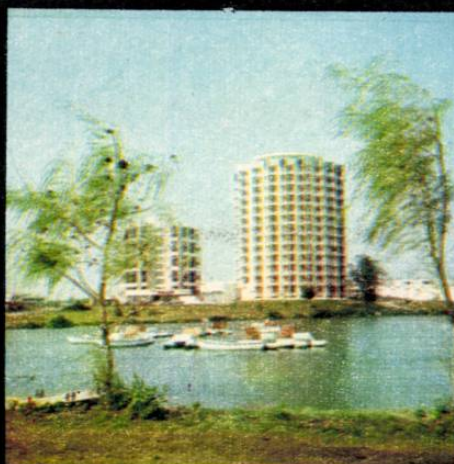
Poeta Z. (purtațoarea unui exagerat minijup) a fost descoperită de maestrul Y.

I-am cercetat activitatea
Maestrului. Și-s amărit.
— L-ar fi stimat posteritatea,
De n-o descoperea atît.

Mie
De cînd mi-a apărut volumul
Sînt mai solemn decît un cloclu;
— Mă antrenez pentru atunci,
Cînd am să stau în bronz, pe soclu.

Ion LARIAN-POSTOLACHE

CURIOZITĂȚI CU HAZ

OBSTINAȚIE

Cedînd în fața prietenilor săi încăpățînați, un indian din Katmandu s-a hotărît în cele din urmă să se așeze. Acest as-cet merită într-adevăr să se odihnească: el a stat în picioare 12 ani, timp în care nu s-a așezat, nici nu s-a culcat măcar o dată.

NESĂTUL

La Dieppe în Franța are loc concursul gurmanzilor din întreaga lume. Dl. Legrand a ieșit campion. Ca premiu a mai mîncat un „pudding” uriaș. „Vă rog, însă, să nu-i spună ni-meni nimic soției mele — i-a rugat el pe cei de față — ar fi în stare să-mi reducă cina pe ziua de azi”.

TESTAMENT

Un fermier din Kansas, Fred Seward, i-a lăsat moștenire soției sale toată averea de care dispunea cu condiția ca aceasta să se achite de următoarea îndatorire: „În fiecare an de ziua morții mele, la ora prinzului, să umbească prin oraș, cu o luminare în mînă, rostind de douăzeci de ori: „Dacă limba mea ar fi fost mai scurtă, viața tînărului meu soț ar fi fost mai lungă”.

MOȘTENIRE

Cît e de serioasă problema femeilor de serviciu în întreaga lume o dovedește și acest mic anunț publicat într-un cotidian din Bonn: „Femei în vîrstă, dispunînd de toată aparatura cas-nică: televizor, încălzire centrală, parchet lăcuit etc. caută menajeră care să se dovedească demnă d-ă moșteni după moar-te”.

FIDELITATE

Cînd un fermier sudafrican și-a vîndut cei cinci porumbei voiajori, a atras atenția noului lor stăpîn că trebuie să le taie aripile căci altfel se vor întoarce. După o lună fermierul a ob-servat cinci mogildețe înaintînd cu greutate spre casa lui. Erau cei cinci porumbei pe care îi vînduse și care acum se îndreptau spre hulahărie. Deoarece nu puteau zbura cu aripile tăiate, ei au străbătut peste un kilometru „per pedes” și s-au întors la vechiul lor stăpîn.

AVANTAJ

„Cu femeile urite este ca și cu cărțile „grele” — afirmă pic-torul francez Marcel Dillon — cînd omul se obișnuiește cu ele, încetează să mai dorească altceva!”

MODA

O cunoscută creatoare engleză în materie de modă afirmă că o femeie este bătrînă cînd încetează să-și aleagă toaletele potrivit siluetei și le alege potrivit vîrstei.

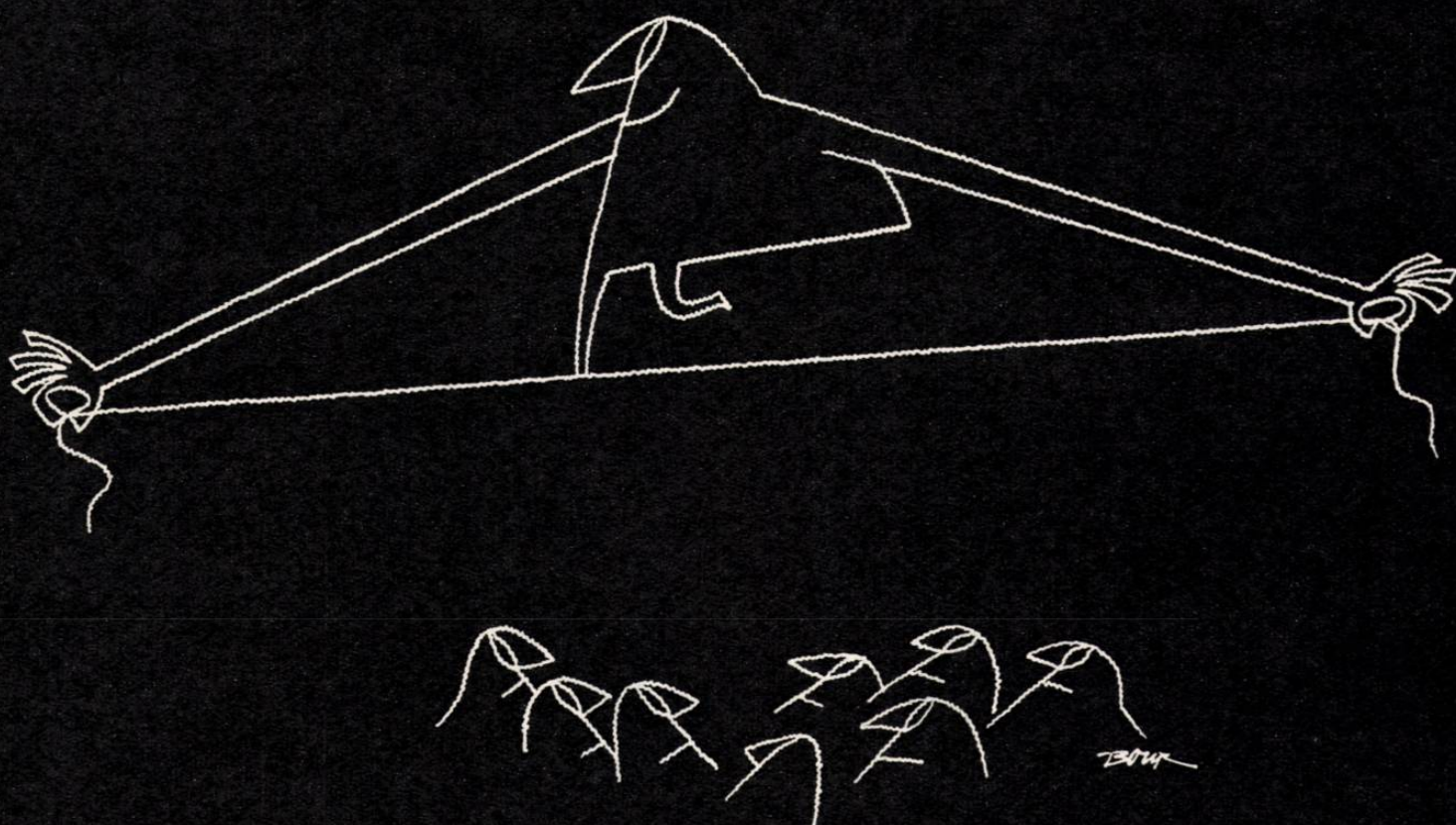
APĂRARE

Într-o societate a venit vorba despre relațiile dintre soți. „Ascultați ce vă spun — a luat unul dintre ei cuvîntul — în-tre soți are loc un război permanent”. La care gazda, care era de față, a adăugat: „Toate acestea sînt din cauză că soții depă-șesc mereu „granițele”.

CONSULTAȚIE

— Doctore, ce mă sfătuiești să fac să nu contractez o nouă răceală?

— Păstrează-o cu grijă pe cea pe care o ai.

DOUĂ INAUGURĂRI ÎN SECOLUL TRECUT

TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI

Teatrul Național din București — 31 Decembrie 1852

Despre inaugurarea clădirii Teatrului Național din București (Teatrul cel Mare, cum i s-a spus pînă în 1877) citim o relatare în *GAZETA DE MOLDOVA*, la 19 ianuarie 1853:

„Ist edificiu este zidit duple un sistem nobil și răspunde chemării sale; proporțiile sale, potrivite și impozante, sînt de o simplitate grandioasă. Dar dacă privirea sa din afară înfățișează un caracter serios, intrînd în sală, spectatorul se simte de plăcere surprins; frumusețea, eleganța ornamentelor tuturor părților, iluminată în mod plăcut, mimesc templul muzelor și lăcașul plăcerilor și mărturisesc totodată talentul arhitectului, D. Heft de Viena, precum și gustul comitetului de inspecție denumit de guvern. Astă sală se mai deosebește prin a ei construcție acustică, prin care declamatorii și cîntăreții nu sînt nevoiți a face eforturi spre a fi auziți bine. Asemenea împregiurări înlocuiește pe teatrul din București între cele mai frumoase din Europa și-l face totodată și podoaba Capitalei. Parterul are 338 de staluri, trei rînduri de loje cu înăvîțire înfrumusețate și o galerie elegantă se înșiră pe dinăuntru sălii...”

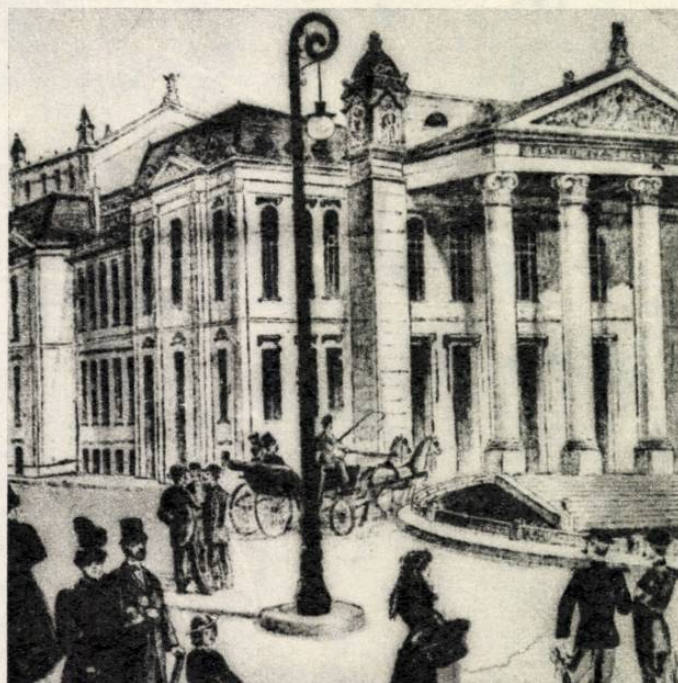
Primul spectacol jucat în ist edificiu a fost: *Zoe* sau un amor romanesc, tradus după Scribe și Melville. În deschidere s-a cîntat *Claca țărănească*, de compozitorul I. Wachmann. Ziarul menționat mai scrie: „Interesateța acestei prime reprezentanții s-au sporit, fiind dată în folosul săracilor”.

După cum se știe, imobilul Teatrului Național din București a fost distrus de bombardamentele germane, în august 1944.

La Iași avea să se inaugureze, în ziua de 14 decembrie 1896, al doilea mare imobil din țară, destinat Teatrului Național. Presa timpului, socotindu-l un ultramodern monument arhitectonic, ni-l descrie astfel:

„Este unul dintre cele mai mari teatre din Europa și dispune de instalații rar întîlnite. Este încălzit cu aparate calorice acționate în continuă pulsație; are rețea de lumină electrică peste tot și are un pulverizator de apă

rece care, vara, introduce aer răcoros, în sală; iar o perdea de fier împiedică focul — dacă ar fi să treacă de pe scenă în sală, sau invers...” Parcă s-ar descrie o clădire din zilele noastre. Acest imobil — existent și în prezent — este, într-adevăr, înzestrat cu tot ce-l poate caracteriza drept modern. Gabaritele sălii: 14 metri înălțime, 21 de metri lățime și 23 de metri lungime. Are 1100 de locuri. Construcția, realizată în doi ani, a costat două milioane de lei. Cu darea localului în folosință, Teatrul Național din Iași a intrat într-o nouă epocă, de vîdit progres. Primul spectacol găzduit: *Fîntîna Blanduziei* de Vasile Alecsandri.

Teatrul Național din Iași — 14 Decembrie 1896

POEZIE

ȘTEFAN MIHAILESCU

NEASTÎMPĂRUL PRIVIRII

*Amețitor se-avîntă gîndul
Necunoscut de nimeni și
Totuși, avem cuvîntul!
O, inevitabil, lumina se
Arată, începe destrămarea Noptii
Neastîmpărată privirea rătăcește...
Eliptic corolele se-mpreună
Trebuie să cunosc și depărtările
Adunînd cu înverșunare, îndepărtate
amintiri...*

*Bucuria lor și-o dăruiesc
E bogăția ce-am adunat cînd cerul
m-apăsa!
Regăsi-vom oare sensul în
Legănarea palidului gînd?
Am urmărit plutirea frunzei
Dorînd să aflui, de ce m-au zămislit...*

TEODOR ANASTASIU

Zborul de fiecare zi

*În creștetul tău, patrie,
gîndurile mele sînt zborul
păsărilor de fiecare zi
de fiecare împlinire,
odată cu iluminarea cuvintelor
în fapte, în cîntec, în dor.
Te port pe umăr
întocmai drapelului în luptă,
cu toate anotimpurile
deschise înspre acel viitor
înaripat în mine.
Aici totul mă-mbrățișează
aidoma fructelor pe crengi.
În mijlocul livezii
laolaltă întinerim
sîngele acestui pămînt.*

DINU IANCULESCU

Din ierni, lovim cu gînduri marea

*Din ierni plecînd, lovim cu gînduri
marea
Oglinzile întilei veri ne cheamă
să regăsim în ele unda mamă
în care ne-am clătît înfățișarea.*

*Tu adunînd de pe nisip o seamă,
eu împărțind într-o fărîmă zarea.
„Tu, Eu“, astfel numită depărtarea
ce ne unește, care ne destramă.*

*Așteaptă-mă lingă tirziu și du-mă
la vasul vechi al zilei întru viață
pe-un val ce-și zice „prunc“ și altul
„mumă“,*

*pe-un timp ce-și spune „noapte —
dimineată“
apropiindu-ți brațele de spumă
și buzele, pe gura mea de ceață.*

IOSIF NAGHIU

A fi

*Cumpără un măr...
Așează-l pe o masă.
Imită-i nemișcarea.*

Ce greu e!...

*Să fii folositor pentru o vară
pentru un copac, pentru un șirag de
dintți
se cere o stăpînire mai presus
de omeneasca noastră străduință?...*

*Cumpără un obiect de fildeș...
Așează-l pe o masă.
Imită-i strălucirea...*

Așa ceva pot numai elefanții?...

*E al lor secretul ce transformă miezul
clocotitor al lumii în avînt
și carnea în liniștită transparență?...
Tu nu pricepi nimic?...
Tu cumperi doar?...*

*O, dacă am avea răbdare-n noi,
o dragoste mai mare pentru semeni
și dacă am trăi nițel mai mult,
am reuși să închegăm un rod
și-asemeni elefantului
să dăm și fildeș.*

COMAN ȘOVA

O frunte albastră

*Ușor ca un cerc de Rubliov
O, părul cel blond al trecătoarei slave
Cînd arborii plîngeau cu frunze moe*

*E-o frunte albastră în palma de lut
De parcă poetul privirile albastre
Iubind acest loc dinadins le-a pierdut*

*La cheful său palid făclii stau pe mese
Și luna sorbindu-le sufletul arde
În creștetul fetelor, albe mirese*

*Din Ana zăpezii din lungul veșmint
Păstrează pămîntul o pată mișcată
O, părul ei blond de-ar mai trece o dată*

*Și ingerii nopții sînt reci și alcoolici
Cruzimea lor parcă decide o crimă
Albaștri lor ochi diabolici.*

Teatru

Teatru

Teatru

GILDA MARINESCU

Tulburătorul ei talent vine parcă din tragedia antică.

Jocul ei este fierbinte, are tăria focului și când apare pe scenă o magie lumină o-nconjoară.

Ochii săi strălucesc și glasul se apropie de noi încărcat de emoție și această emoție ni se transmite și ne stăpânește.

Publicul simte întotdeauna actorul deosebit, și se lasă mereu subjugat de arta lui. Gilda este una din marile noastre actrițe iar gama sa este impresionant de întinsă. Tragediana este dublată de o tot atît de remarcabilă actriță de comedie.

Cînd intră în rol, silueta ei este parcă peste tot, scena devine prea mică, ochii o urmăresc, o caută în fiecare moment iar șoapta ei îți rămîne multă vreme întipărită și o mai auzi mult timp după aceea.

A jucat mult și întotdeauna cu mare succes.

A jucat mult și atîta de divers.

A rostit vorbele sfînte ale lui Dostoevski și Cehov.

A strălucit în „Muter Courage“ de Brecht și în Antigona de Anouilh, în frumoasa poveste a lui Turgheniev „O lună la țară“ sau în recenta piesă semnată de Lovinescu „Și eu am fost în Arcadia“.

Ea nu joacă ci trăiește și explică spectatorului unele lucruri pe care acesta poate le-a uitat.

Uneori, cînd tristețea mă stăpînește, mă gîndesc la actrița aceea miraculoasă care a interpretat spectacolul de neuitat „Acest animal ciudat“, actrița aceea miraculoasă, care se numește Gilda Marinescu, și atunci regăsesc din nou raza de soare.

Radu DUMITRU

FĂNUȘ NEAGU

GEORGE CONSTANTIN

Cînd toamna-și aduce chervanele în București și mori fantastice încep să rupă mătasea cerului de deasupra Dîmboviței, și să semene mireasmă amară pe străzile marelui oraș, încerc în inimă o bucurie fără astîmpăr la gîndul întîlnirii cu George Constantin. În întunericul moale al sălii de teatru, întuneric colindat de mistere și plin de speranțe, ca noaptea din ajunul sărbătorilor de iarnă, ochii mei fixează rîul de lemn al scenei, lacomi, nerăbdători. Știu și nu știu că mă aflu în marginea unui tărîm încheiat de vrăji, în aer plutește o neliniște ca-n preajma întrupării cuvîntului, iarba perdelelor de catifea tremură, speriată de-o pală de vînt necunoscut, privesc și aștept, vreau ca sunetul gongului să-mi toarne vin în sînge — și cînd ploaia de bronz stîrnită din nevăzut îmi inundă ființa, luna-și despletește părul de aur pe umerii mei și unda rîului de lemn începe să umble. În scenă a intrat George, pereții lumii sînt albaștri, e vară pe toată întinderea cîmpiei din suflet și viața este iubire și triumf, cîntată de cel mai mare actor al României.

LONDRA, MOSCOVA, NANCY — ZILE ȘI NOPTI DE TEATRU

De cînd lucrez în teatru a călători a devenit un instrument de studiu.

Pentru mine cel mai important spectacol al Europei a fost întotdeauna spectacolul străzilor. Străzile cu orele lor cînd fierb incandescent reclamele, cu clipele lor de umbră și tăcere; străzile cu mirosurile lor tari, oribile sau subtile, pline de gunoie sau de Rol-les-roysuri, cu splendide toalete și amețitoare parfumuri sau năpădite de o lume mizeră care iese în stradă să respire puțin din liniștea nopții.

Iubesc în aceeași măsură parcurile care înconjoară vile din cartiere rezidențiale, cu magnolii și ciini „stil“, ca și gurile de metrou care aruncă și înghit în orele de vîrșute de mii de oameni.

Străzile mai au un farmec deosebit pentru că ele ascund în ganguri mizerabile sau în spatele coloanelor somtuase — teatrele — adică profesiunea mea. În cele mai diferite teatre, de la ilustre instituții împodobite cu aur, lampadare și brocarduri și pînă în micile săli unde auzim tusea sau risetele celor din cabină, am trăit zeci și sute de ore de sublimă incîntare sau de triste decepții. Între aceste spații de teatru pe care le-am parcurs, trei dintre ele mi s-au întipărit în memorie: Londra, Moscova și Nancy. Sînt trei orașe total diferite, unite însă printr-o trăsătură comună, pasiunea pentru teatru. Royal Shakespeare Company — teatrul „Na Taganka“ și Festivalul Mondial de teatru la Nancy, sînt trei centre unde anual au loc mari evenimente teatrale ale Europei.

Viața teatrală londoneză nu poate fi despărțită de Shakespeare chiar dacă spectacolul se numește Othello și este un experiment nereușit la Open Space a lui Charles Marovitz sau chiar dacă este tot un Othello de data asta profund și neliniștit jucat de Royal Shakespeare Company. Deci Stratfordul, casa, patria, altarul, biserica și cimitirul lui Shakespeare, aparține Londrei. Să începem cu Stratfordul.

La Londra nu mai există celebra ceață englezescă de aproape 50 de ani. Fabricile și sistemul învechit de încălzire care creaseră legenda s-au modernizat. La Stratford însă ceața se mai păstrează, poate pentru tradiție. E 8 dimineața, un profesor pe bicicletă merge pe o alee paralelă cu rîul supraveghind primii lui elevi din acea dimineață, spintecînd Avonul cu un schif care se ghicește undeva între ramele care bat egal apa. Acum este aproape 9, primii turiști din mii de turiști (oribilă dar rentabilă speță) își iau breachfestul — peste 10 minute se vor repezi pe străzi, prin parcuri, agățați de aparate, de sute, de mii de aparate de fotografiat, de filmat.

Ți se vor strecura printre picioare, se vor sui unii peste alții, și repede, cât mai repede posibil, dacă se poate într-o singură oră, vor fotografia, filma, immortaliza locuri și case care nu sînt altceva decît nașterea, școala, viața, dragostea, singurătatea, moartea și celebritatea marelui Shakespeare. La Stratford odată cu seara încează furia fotografică, străzile fără oameni devin mai lungi și lebedele se apropie de mal, începe ora teatrului. Luminile se sting și în teatrul de la Stratford se face liniște. Pe scenă, doi pereți verticali, albi, așteaptă un gong: și podeaua celui mai modern teatru al Angliei se ridică încet. Din fundul scenei începe să năvălească spre noi o imensă pinză colorată călcată obsedant în picioare de o armată îmbrăcată în negru. Spectacolul cu „Iulius Cezar”, în regia lui Trevor Nunn, a început. Doi pereți albi, o podea mobilă, steaguri și un singur jilt; o imensă simplitate. Între nenumăratele momente ale spectacolului m-a fascinat poate cel mai mult omorîrea lui Cezar în Capitoliu, lecție de simplitate și conciziune. În imensa sală albă, conjurații îmbrăcați în togi albe, într-o splendidă strălucire de alb pe alb pregătesc omorul. După omor toți conjurații au minile și togile pătate de sînge. Cassius intră în scenă mai tîrziu. El nu aparține conjurației și ei îl silesc să tacă. Cassius acceptă și dă mîna cu toți pecetluind tăcerea lui. Cînd termină, minile și hainele îi sînt și lui pătate de sînge. Tăcerea în fața unei crime pătează cu sînge, atît pe ucigași cît și pe tînuitorii, în excelentul spectacol al lui Trevor Nunn.

Cred că lecția cea mai importantă a teatrului englez așa cum l-am văzut eu a fost totuși simplitatea. Cultul simplității în teatrul englez este un cult riguros matematic, dirijat parcă de computere sentimentale chiar și atunci cînd simplitatea pare alambicată.

Noaptea cînd Moscova doarme, după ce treci de punctul magnetic al Kremlinului, scîldat într-o lumină orbitoare, lași în urmă ruul Moscova și ajungi la o încrucișare de străzi tăcute unde se spune că în nopțile cu ger năpraznic găsești lumea adunată: sînt amatorii de bilete la teatrul lui Liubimov — teatrul „Na Taganka”.

Cred că spectatorii sovietici sînt printre cei mai pasionați pe care i-am cunoscut, și teatrul Na Taganka se bucură de cei mai pasionați dintre pasionați. Biletele se vînd cu săptămîni și luni înainte; așa se explică această goană nocturnă după un bilet. Teatrul Na Taganka a devenit pentru spectatorii moscoviți un loc de reculegere a spiritului, o casă a teatrului autentic, a celui teatrul „incomod” pentru unii, teatrul care tulbură conștiințele și de la care pleci neliniștit. Aici am văzut Hamlet și Mama de Gorki.

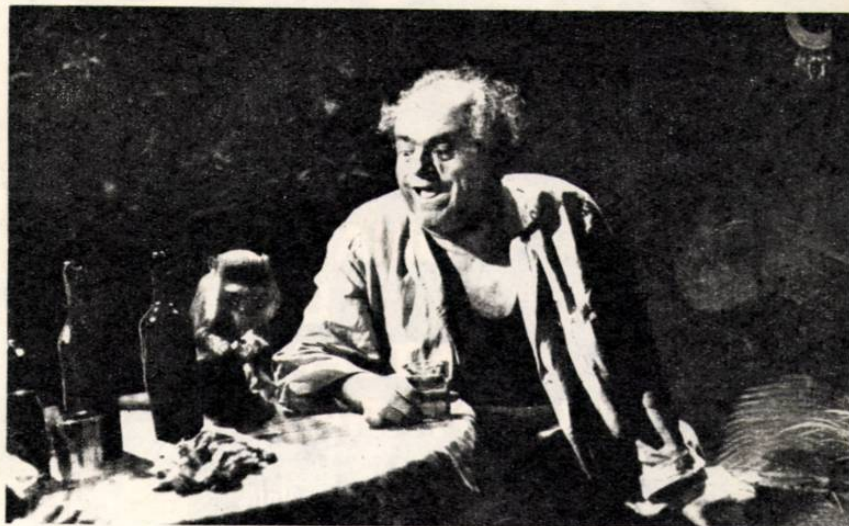
„Hamletul” lui Liubimov ne-a tulburat adînc în primul rînd prin simplitatea lui deosebită și datorită unei scenografii foarte ingenioase, deosebit de funcționale, un decor pe care eu l-am numit „decor cursă”. La Teatrul Na Taganka, teatru cu un stil precis și perfect urmărit de regizorul său pe parcursul anilor, simplitatea și teatralitatea mijloacelor de expresie sînt condiția principală a teatrului.

De obicei spectacolele acestui teatru încep cu scena goală, accesoriile devenind decor; decorul fiind mai întotdeauna un personaj participant la desfășurarea spectacolului. În cazul spectacolului cu Hamlet, scenograful a construit o perdea împletită din fire groase. Această perdea-personaj era zid, leagăn, tron, duh, galerie sau pur și simplu o perdea. Acest decor eu l-am numit „decor cursă” pentru că oferind zeci de soluții scenografice la fel de pasionante, spectacolul s-a lăsat prins în jocul cu decorul și la un moment dat acest decor a devenit hipertrofic și-a depășit funcțiile și a devenit personajul principal al spectacolului, acaparînd totul.

În schimb spectacolul „Mama” după Mazim Gorki fiind axat pe ideile de bază ale textului, întreg eșafodajul spectacular, sunet, lumină, decor, mișcare — era de o exemplară unitate, tinzînd spre un tot de o mare perfecțiune. Nu pot uita mișcarea de pasăre rănită a mamei oprită de șirul de soldați care n-o lăsau să se apropie de fiul arestat. Nu pot uita minile actriței, mîni care erau stîgît, steag, revoltă și plîns. Liubimov a avut o extraordinară idee de distribuție. În rolul Mamei a distribuit o femeie tînră. Și această distribuție era cheia întregului spectacol. Liubimov nu ne-a prezentat litera exactă a romanului lui Gorki, ci ideea romanului, universul generalizator al acestuia. Spectacolul cu „Mama” era spectacolul tuturor mamelor despărțite de copii lor, era un protest contra tuturor polițiilor opresive din lume care vor să tînușe ideile noi — umane. De aceea în final cînd mama încercuită de poliști aruncă manifestele roșii nepăsătoare la amenințarea puștilor, mama devenea un simbol iar manifestele ei păreau să cadă peste întreg pămîntul. Și gestul ei era gestul tuturor intelectualilor progresiști din întreaga lume, intelectuali între care și are un loc de frunte Iuri Liubimov.

În fiecare an zeci de trupe vin la Nancy, unele celebre, altele anonime, însă toate pînă la urmă consacrate. Majoritatea participanților la festival cred că celebritatea trebuie să smulă — adjudecată, își tînehipuie participarea la festival ca o luptă. Și atunci descind la Nancy cu „arme și bagaje” căutînd să provoace cu orice preț. Americanul Richard Gallo a venit în acest scop cu un elicopter și după ce a recuzat pentru spectacolul său 15 litri de sînge proaspăt, 100 de verze și 6 bătrîni de la un azil, a patrulet în tot orașul cu silueta lui neliniștită, costumat într-o haină de marșian cu zeci de buzunare pline de obiecte ciudate. Spectacolul lui Gallo era excepțional și nu avea nevoie de mica farsă a lui Gallo „magicianul de stradă”. Dar și în capul lui tradiția provocării a fost mai tare ca talentul.

Deși trupele mari, trupele serioase erau ascunse în hoteluri și actorii lor erau aproape invizibili, restul, adică culisa vizibilă

a festivalului, era o mare sărbătoare. Teatrul ieșise în stradă. Și fiecare colț al Nancy-ului îți aducea aminte de teatrul blîciurilor, al circurilor și al opulentelor carnavaluri rinascimentale. În toată această lume pestriță, veselă, nebună, tristă, săracă și bogată la un loc apăreau negustorii de teatru, veniți să vadă, să negocieze, să cumpere și să semneze contracte, plînd parcă în această mare de costume și sunete de afișe multicolore și fanfare. Pierre Gardin, primul croitor al Franței, actualmente interesat să-și mobilizeze artistic cel mai snob dar și cel mai bine plătit loc de spectacole din Paris — „L'espace Cardin”, defila zilnic îmbrăcat de o armată de secretari și secretare care vedeau, secretau și propuneau contracte acestora care prin bunăvoința croitorului li se deschidea perspectiva Parisului.

Festivalul a fost deschis în seara zilei de 24 aprilie cu cinci spectacole jucate simultan în întreg orașul. Am ales trupa teatrului din Bochom (R.F.G.), care juca „Salomeea” de Oscar Wilde, în regia lui Werner Schroder. Chiar din prima seară, cu ocazia acestui spectacol, publicul s-a împărțit în aprecieri, marea majoritate admirînd senin în confortabilele scaune ale Marelui teatru din Nancy, iar ceilalți s-au grăbit spre alte săli. Un imens decor lunar, după cum îl numeau partizanii spectacolului, 10 tone de trepte, după cum se plîngeau organizatorii, au servit timp de 2 ore și jumătate unui grup de cinci actori să se plimbe încet, scofînd din cînd în cînd mici strigăte de pînă în călduri, ca pînă la urmă totul să se termine cu bine, adică să i se taie capul lui Johann, așa cum vroia Salomeea și piesa lui Wilde. Finalul a fost apoteotic, o dată cu intrarea în scenă a unui grup de copii preșcolari (puritatea, probabil) priviți dragăstos din culise de guvernantele cu care veniseră de acasă. După ce ne-am distrat copios la tragedia „Salomeea”, înarmați cu tot cinismul de rigoare, ne-am dus să asistăm la spectacolul trupei japoneze Waseda Shogekijo. Înființată de mai mulți ani, condusă de eminentul regizor Tadashi Suzuki, trupa japoneză a început să se facă cunoscută pe plan mondial prin căutările înnoitoare aduse tradiționalului stil Nô și Kabuki. (Acum vreo doi ani am văzut la București o jaltă încercare de acest gen). La Nancy însă, datorită trupei lui Suzuki și în special incredibilei actrițe care este Kayoko Shiraishi odată cu începerea spectacolului am fost aruncați într-o lume magică, o lume a celor mai sublimе idealuri emoționale pe care și le poate dori un om de teatru sau un spectator. Spectacolul era axat în jurul acestei mari actrițe care parcurgea timp de două ore zeci de stări emoționale, trecînd cu ușurință de la o vîrstă la alta, de la seninătate la nebunie, de la cruzimea la naivitate, creînd în sală o stare de o reală magie. Cred că peste acest fenomen care se numește Kayoko Shiraishi nu cred să mai existe teatru. Ea a spart o fereastră în zidul gîndirii noastre obișnuite despre teatru și ne-a făcut să vedem vidul. Dincolo de ea nu cred să mai existe nimic — doar perfecțiunea.

Arta actorului și a spectacolului se naște și moare în fiecare seară, între o ridicare și o coborîre de cortină. Spectacolul poate fi egal cu el însuși, seară de seară, dar poate fi nou și total neașteptat atunci cînd actorul, descoperind o privire sau un gest ascuns pînă atunci, găsește în el, în sentimentele lui sau în miezul cuvîntului, sensuri noi. Atunci cînd spectacolul este egal cu el însuși și la marile trupe acest lucru se numește perfecțiunea meseriei sau chiar cînd spectacolul se schimbă de la seară la seară, arta teatrului este într-un fel sacră pentru că ea se naște într-un spațiu magic, în mijlocul luminilor ciudate, al sunetelor secrete și, oricum s-ar desfășura ea, viața teatrului este născută, făcută și împlinită pentru spectatori fără de care teatrul nu poate exista.

Între cele trei locuri magice de teatru, Londra, Moscova și Nancy, mi-am regăsit propriile mele bucurii și decepții și întotdeauna o asemenea pendulare este dătătoare de noi bucurii și noi decepții. Și... cred că numai în acest fel, de la deschis al teatrului poate continua.

DINU CERNESCU

OMAGIU LUI ȘTEFAN CIUBOTĂRAȘU

Pentru cei ce-l slujesc cu credință, pentru cei ce se apropie de el cu dragoste și sfială, și care i se dedică pentru totdeauna, teatrul are și emană ceva straniu și, poate tocmai de aceea, nu va muri niciodată.

În fruntea și în spatele lui stau niște posedări de vraja lui, care-l alimentează cu singele și gândurile lor. Pentru că ei și-au vândut sufletul unui Mefisto bătrîn, tare bătrîn, ce ar putea avea cam 2500 de ani. Drept răsplată cîteva aplauze și-un pete de scinduri numit scenă.

Unii ajung în frunte, alții rămîn în spate, pînă la moarte. Uneori și după. Dar asta nu mai are importanță.

Unul dintre acești slujitori credincioși, unul dintre acei posedări de vraja teatrului a fost Ștefan Ciubotărașu.

„Teatrul mi-a dat totul — spunea acest actor inegalabil, cu cîțiva ani în urmă — mi-a dat echilibrul, mi-a dat un rost. N-am scos toată viața capul din cutia cu iluzii. Dacă n-ar fi fost colivia asta care-ți spune și cînd să mînînci, și cînd să te culci, și cînd să bei, și cum să existi, ce-aș fi făcut eu cu prădalnica mea viață așa de pătimaș și sufletist cum sînt“.

A interpretat peste 300 de roluri de teatru și cinema. A jucat în „Năpasta“ și „Hamlet“, în „Regele Lear“ și „Omul care aduce ploale“, în „Azilul de noapte“ și „Macbeth“, în „Livada cu vișini“ și „Domnișoara Nastasia“.

A fost Ion și Laerte, Edgar și Curvey, Luca și Pastorul, Semeonov și Vulpașin.

A făcut atît de mult pentru teatrul și filmul românesc, încît nici un omagiu nu este de prisos.

S-a născut la 21 martie 1910 în comuna Lipovăț, județul Vaslui.

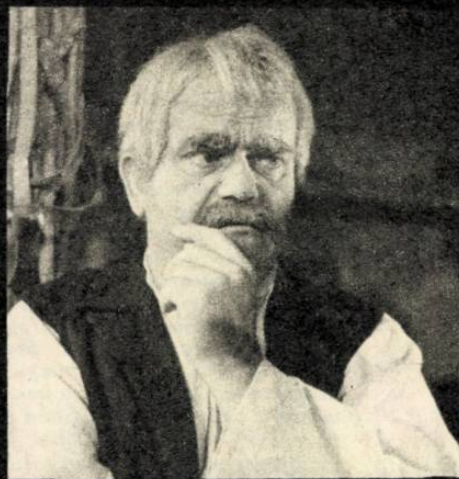
A murit la 27 august 1970 la Pitești, în zori, în răgazul dintre două filmări, exact ca în finalul filmului la care lucra.

Cînd moare un om, se zice, cade o stea.

În dimineața aceea, cerul a tremurat pentru o clipă, și din adîncul său a început să alunece spre pămînt o stea a cărei strălucire nu s-a stins.

Marii actori precum Ștefan Ciubotărașu sînt pietre albe ce vin să se așeze la temelia unui templu cu stranii imagini și șoapte de vis.

RADU DUMITRU

ȘTEFAN CIUBOTĂRAȘU

INVESTITURA

*Că prea sentimental nici eu nu sînt
De ce să bat în doaga unei laturi
Cu care-aș pune gaz peste oftături
Că nici la harșă nu mă prea-nfierbînt!*

*Că sînt și-așa destule codobaturi
Care se bișlie cu coada-n vînt.
Atunci mă-ți întrebă pe drept cuvînt:
„Ce cauți, nene, printre literători?”*

*Păi... dacă versul meu e-o stalactită,
Al cărei picur ponderat și-ncet,
În ambianța scrisului grăbită,*

*Mă face, fără voie, interpret
Al unui adevăr cernut prin sită,
Atunci, permiteți-mi să mă-mpoet!...*

*Din vol. „Poarta cuvintelor”
Editura Litera — București,
1971*

INSPECTORATUL SILVIC SUCEAVA

Dacă ne referim la patrimoniul forestier al județului Suceava, expresia „aur verde” depășește considerabil hotarele unei simple metafore. Într-adevăr, pădurea constituie una dintre cele mai mari bogății ale județului și ale țării. Aici bogăția fondului forestier se împletește armonios cu pitorescul locurilor, cu un fond cinegetic de o mare diversitate.

Unul dintre cele mai tentante puncte de atracție îl constituie însă codrul secular de la Slătioara, pe care vi-l prezentăm în imagine. Dar oricât de sensibilă ar fi pelicula aparatului de fotografiat, ea nu poate reda nici pe departe farmecul acestui „decan de virstă” al pădurilor sucevene. Vă îndemnăm așadar ca, în timpul concediului, sau cu orice alt prilej, să treceți pe la Slătioara...

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ:

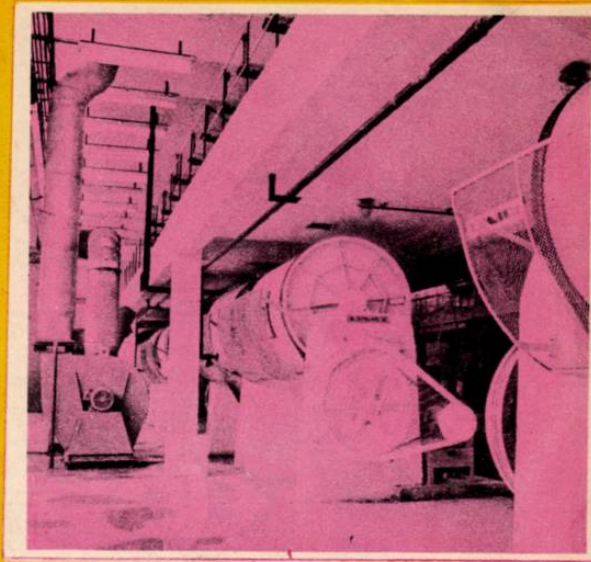
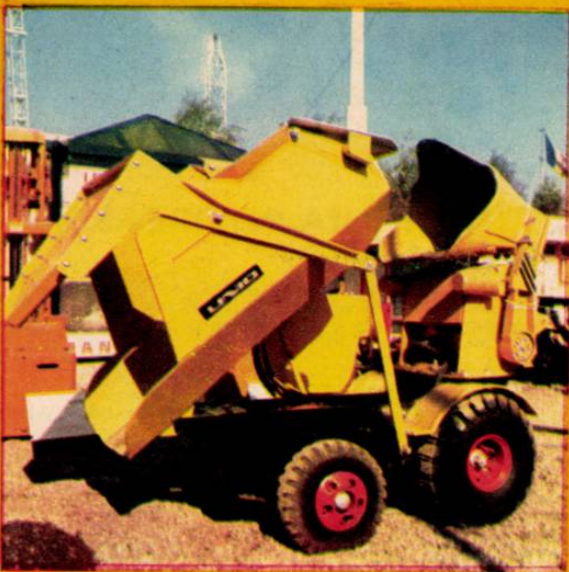
- Carbură de calciu tehnic (carbid) STAS 102/73
- Bicarbonat de sodiu cristalizat ($2H_2O$) și anhidrizat — echiv. 55% CrO_3 STAS 3610—1966.
- Sulfat de aluminiu tehnic tip A și B conținut min. în Al_2O_3 14,3, 15,3, 17 STAS 342—67.
- Oxid de zinc STAS 421/70
- Alaun de amoniu tehnic STAS 2959—65.
- Sulfoaluminiu de calciu gr. alb min. 92% N.I.I. 3869/67
- Carbonat de Bariu tehnic — C.S. 42/1971
- Clorură de Bariu tehnic — N.I.I. 2295/1971.
- Sulfat de Bariu tehnic și farmaceutic STAS —7719/67 și N.I.I. 2426/1967.
- Litopon 30% și 67%.
- Sulfură de sodiu soluție (conc. 62%).
- Plăci faianță pentru placarea pereților interiori: albe, colorate, decorate, brișori și plăci de faianță glazurate. Conform STAS 233/73
- Articole de gresie;
- Chiuvete pentru laborator conform STAS 6474/61
- Gresie ceramică antiacidă, cărămizi normale și pene. Conform STAS 8080/68
- Vase din gresie ceramică antiacidă forma A, B, C, D, E. Conform STAS 5963/1 — 5/ 68.
- Tuburi și piese de legătură cu mufă în diverse forme și dimensiuni, STAS 4234/1—7/1969.
- Gresie ceramică, inele Raschig STAS 4182/69

FABRICAREA ACESTOR PRODUSE ÎN TIRNAVENI ARE O VECHE TRADIȚIE

UNIO

**„UNIO“
DIN
SATU-MARE**

★★★★★

63 de ani de experiență, întruchipată în binecunoscuta marcă „UNIO“, stau la dispoziție în rezolvarea problemelor de mecanizare a lucrărilor de extracție, transport, manipulare și preparare din industria minieră, industria chimică, industria materialelor de construcții, sau pe marile șantiere de construcții. Potențialul tehnic și industrial, îmbinat cu tradiția, constituie garanția calității utilajelor și instalațiilor realizate de noi, produsele noastre fiind verificate practic în condiții grele de funcționare, iar unele dintre soluțiile noastre tehnice au cucerit înalte distincții internaționale. Întreprinderea actuală, apărută în anul 1911 în milenarul oraș de pe Someș, Satu Mare, produce astăzi în numai 2 zile cît producea în 1948, și dispune prin unitățile sale de capacități de cercetare, proiectare, fabricație, montaj, punere în funcțiune și întreținere, renumite atît în țară cît și în străinătate. Potențialul uzinelor „UNIO“ și nivelul profesional ridicat au permis realizarea unei game foarte largi de produse, dintre care se remarcă următoarele:

**UTILAJE ȘI INSTALAȚII PENTRU
INDUSTRIA EXTRACTIVĂ
A CĂRBUNELUI ȘI MINEREULUI
UTILAJE ȘI INSTALAȚII PENTRU
INDUSTRIA MATERIALELOR
DE CONSTRUCȚII
INSTALAȚII PENTRU TRANSPORT
UTILAJE PENTRU MECANIZĂRI
ÎN TRANSPORTURI ȘI CONSTRUCȚII**

CETATEA PETROCHIMIEI DE LA PITEȘTI

Industria municipiului Pitești a ajuns în ultimii ani la dezvoltare de necrezut și aceasta o dovedește și o statistică din 1970, din care reiese că în numai 4 ani populația a crescut de la 60 000 la 110 000 locuitori.

Alături de Uzina de autoturisme de la Colibași și Fabrica de motoare electrice, s-a înălțat și se dezvoltă an de an una din marile cetăți ale chimiei românești. Ea cuprinde printre altele Complexul de piroliză, Fabrica de polietilenă, într-o gamă de sorturi cu utilizare în numeroase domenii, Complexul CIAN, din care fac parte: fabrica de acrilonitril, instalațiile de cianură de sodiu, și izotriazodon — și fabrica de negru de fum, care își exportă produsele în peste 20 de țări.

Utilizarea acestor capacități de producție se ridică la nivelul cerințelor tehnicii moderne.

În uzina petrochimică, se fabrică numeroase produse de mare necesitate în economie.

Pornind de la fracțiuni petroliere lichide se produc prin piroliză olefine de mare puritate. Printr-un calcul economic, înțelegem că valoarea unei tone de țitei brut crește de peste 8 ori prin prelucrările succesive din rafinărie și combinatul petrochimic.

Peste 90% din produsele fabricii de fum se folosesc ca material de umplutură în fabricarea cauciucului, în industria poligrafică, industria de lacuri și vopsele, industria maselor plastice etc.

Din rafinărie ies peste 20 de produse foarte mult solicitate pe piețele externe.

Vrednicia și spiritul de inițiativă al muncitorilor, sprijiniți de organele de partid și de stat, au ridicat economia și industria județului pe culmi nemăsurate.

ROMÂNIA PITOREASCĂ

Un dialog de la un capăt la altul al țării
Un pas către marile iubiri pentru oameni și locuri
Un mic infinit—uneori în numai 7 zile
365 de zile de TURISM

o revistă
pentru toate vârstele — pentru toate anotimpurile
• itinerarii • anchete • confesiuni • folclor • noutăți
și informații • lumea în reportaje de călătorie • marea • scrisori •
terapeutică balneară • 1001 idei pentru excursii
revista lunară de turism este și în 1974
revista vacanțelor și călătoriilor dv.
Bd. Republicii nr. 4 București tel. 15.84,58

MINISTERUL TURISMULUI BUCUREȘTI

NOU! NOU! NOU!

Colecția „MUNȚII NOȘTRI”...

o călăuză autoritară pentru amatorii de ascensiune

EDITURA PENTRU TURISM OFERĂ PRIN
ACEASTĂ COLECȚIE IUBITORILOR DE DRUMETIE
• ITINERARII INEDITE. • MONUMENTE ALE
NATURII • DRUMURI MARCATE ȘI NEMARCATE.
• HARTA MASIVULUI ÎN CULORI, NUMEROASE
SCHIȚE, SCHEME DE MARCAJE, ÎNTR-O ȚINUTĂ
GRAFICĂ DEOSEBITĂ.

GRUPUL INTREPRINDERII CONSTRUCȚII MONTAJ BRĂILA

Întreprinderea județeană de construcții montaje din Brăila este, de două ori, o unitate tânără: întâi pentru că s-a „născut” în 1968; a doua oară pentru că aproape 90 la sută din numărul salariaților sînt tineri. La început s-au impus acut două probleme: a dotării tehnice, dar și a... „dotării” umane, a formării unui colectiv. Cum s-a acționat aici pentru formarea acestei coeziuni muncitorești, de interese, aveam să aflăm, prin intermediul dialogului cu tovarășul inginer ALEXANDRU POPESCU — CRAIOVA, directorul întreprinderii:

— Dotarea tehnică este soluționată mai ușor; formarea unui colectiv încheiat, a unei conștiințe înaintate, implică mai totdeauna un drum anevoios, de durată. Pro-

blema s-a impus cu atît mai mult la noi, cu cît sarcinile de producție au crescut de la an la an: în 1973, de pildă, noi construim de patru ori mai multe locuințe decît în 1968 — și aceasta cu aproape aceleași forțe. În anii anteriori noi am „apăsât” tare pe dotarea tehnică: am mărit gradul de mecanizare a lucrărilor, am extins această mecanizare, am lucrat chiar un timp mai mare decît prevedeau normele, am solicitat oamenilor un efort fizic sporit. Cu toate aceste măsuri rezultatele — mai ales sub aspect calitativ — nu erau cele mai bune.

— Se cerea poate intervenit în modul de muncă și viață al tinerilor, trebuia descoperită acea parte mai sensibilă a omului care reține satisfacțiile morale, de dezvoltare a unui ideal

comun, de stimulare a potențialului uman.

— Așa am gîndit și tot așa am și acționat, prin crearea unor condiții de viață și de petrecere a timpului liber mai bune, mai atractive. Numai în 1972—1973 am primit aproape 250 de apartamente pentru salariații noștri; deasemenea am construit un cămin pentru tineri cu 300 locuri, căsuțe de odihnă, la punctul turistic și de agrement BLASOVA, etc.

Amintesc apoi gratuitatea cazării și condițiile excelente de care se bucură muncitorii, posibilitatea să-și petreacă timpul liber la club și pe terenurile de sport. În jurul căminului avem amplasată o puternică bază sportivă, un club, amenajate și construite de către tineri, prin acțiune de muncă patriotică: efectiv n-am

plătit un leu pentru manoperă.

Dacă mă gîndesc la rezultate și la faptul că începutul acestui drum lung nu este prea îndepărtat, pot spune că sîntem satisfăcuți. Iată un exemplu: eu am participat la adunarea salariaților de la secția utilaje și transporturi. Sînt vreo 450. Ei au cîștigat ultimele campionate de fotbal și volei. În întrecerea socialistă s-au situat însă pe locul al treilea. De aici au pornit niște debateri cum n-am mai auzit la ei, pornind de la faptul că puteau și trebuiau să se situeze și aici pe primul loc.

Toate aceste acțiuni au întărit colectivul de constructori brăileni, le-au dat oamenilor încredere în muncă, i-au făcut să se simtă membrii unei colectivități de prestigiu.

MOTELUL MALU O ADEVĂRATĂ PERLĂ A BĂRĂGANULUI

La înnoțoarele înfăptuiri pe care Olimpia Bărgănelului le-a cunoscut în ultimii ani, s-au adăugat și unele obiective de atracție turistică, adevărate oaze de recreere, îmbietoare locuri de popas. Printre ele se numără și motelul Malu — o importantă realizare a cooperăției de consum.

Amplasat pe șoseaua E 15, care duce spre litoral, la 73 km. de București, într-o frumoasă pădure de stejari și salcîmi, motelul Malu este un original ansamblu arhitectural inspirat din arta veche țărănească.

Corpul central al ansamblului — o clădire asemănătoare unei imense clăi de stuf, clădită pe stâlpi, grinzi de beton și lemn patinat — adăpostește la parter două baruri și două saloane rustice pentru restaurant, din care unul cu accentuată inspirație folclorică, cu mese și scaune sculptate, cu draperii din dimie albastră brodată, cu lămpi din fier forjat și grinzi patinate care traversează tavanul ca o dantelă.

În jurul salonului se află o braserie cu 22 rezerve, decorate și mobilate deosebit, fiecare cu elemente inspirate din folclorul altei regiuni. Un glas-vand conduce la o terasă care prinde ca într-un ecran o sugestivă perspectivă a Bărgănelului.

Ansamblul de construcții al motelului Malu, prin originalitatea și confortul pe care-l oferă, este fără îndoială unul din cele mai atrăgătoare locuri de odihnă și recreere, adevărată perlă a Bărgănelului.

PEȘTE OCEANIC

Nici o masă fără preparate din pește oceanic! Macro-uri — stavrizi — cod — macrouri. Peștele oceanic conține: fosfor — util la formarea oaselor, iod — indispensabil glandei tiroide, acid glutamic — necesar creierului, fluor — necesar danturii, vitamine — substanțe ce reglează funcțiile vitale.

Beto

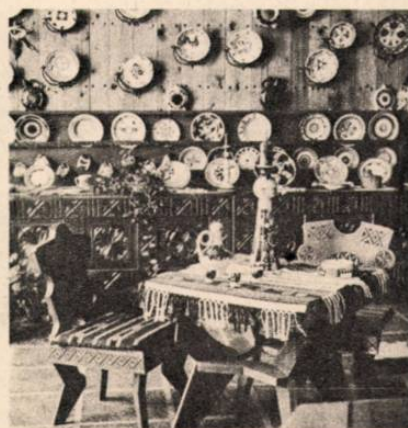
GIN - SIB

Produs alcoolic de calitate superioară, preparat din plante și fructe indigene. Bogat în vitamine, reconfortant, fortificant — GIN-SIB se consumă cu un cub de gheață sau cu adaus de sifon; în cocteiluri, în combinație cu bitter, vermut, vin spumos.

GIN-SIB

O.J.T. CLUJ

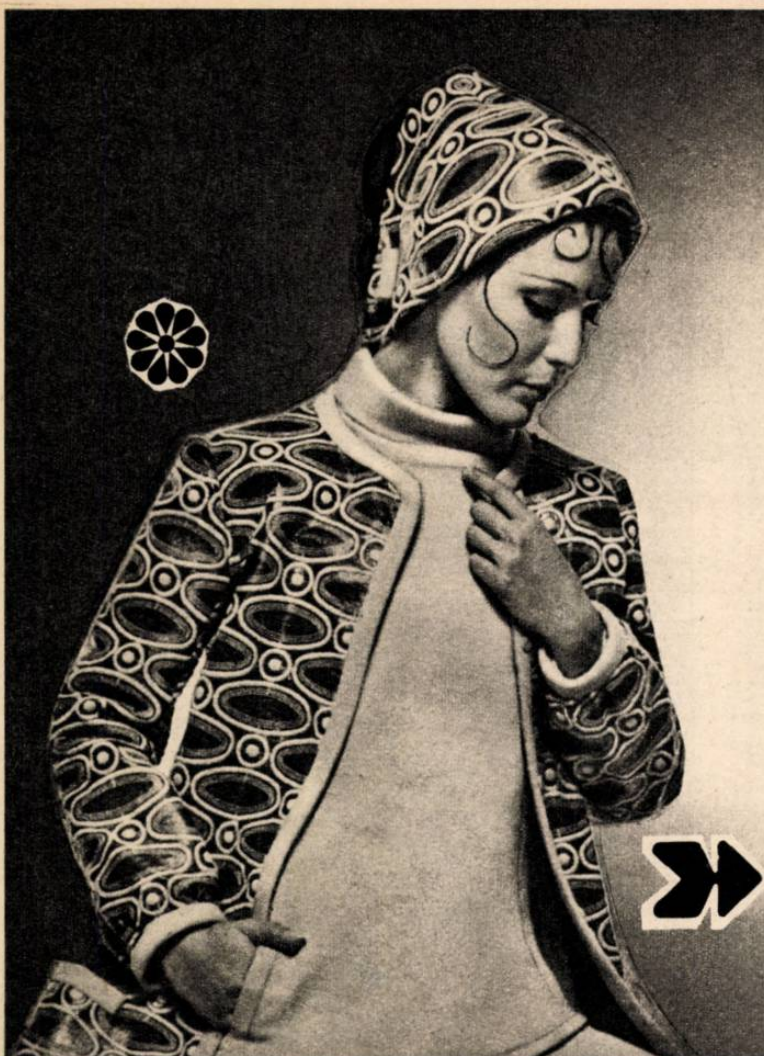
vă prezintă:

Motelul GILAU este cea mai nouă unitate turistică a Clujului, situat la 20 Km, pe autostrada D.N.1, în preajma lacului de acumulare.

★

Complexul turistic Valea Birgăului este situat pe versantul estic al munților Vlădeasa, constituind și un punct de plecare spre Stîna de Vale.

Data în folosință în anul 1970 cu scopul de a îmbunătăți activitatea de deservire a populației în condițiuni și la nivel calitativ superior rivalizând cu casele de modă din țară și de peste hotare.

Dorința întregului colectiv este să deservască populația prin toate unitățile cooperativei „Drum Nou” în condițiile cele mai optime.

CASA DE MODĂ

„DRUM
NOU”
CLUJ

**OSPITALITATE
CONFORT
BUNA
DISPOZIȚIE
LA
HANUL
PRUNDUL
BÎRGĂULUI**

Putem afirma fără teamă de exagerare că hanul din localitatea Piatra Fântânelor, aparținând cooperativei de consum Prundul Bîrgăului, județul Bistrița — Năsăud, întrunește toate atributele unui excelent loc de popas pentru turistul care străbate pitoreștiile locuri dintre Vatra Dornei și Bistrița, avînd în permanență sub priviri splendoarea peisajului oferit de munții Căliman, și Rodnei cu renumitele vîrfuri Ineul și Pietrosul. O splendidă faună carpatină: ursul, cerbul și, mai ales, cocoșul de munte — întregesc paleta de frumuseți ale locurilor.

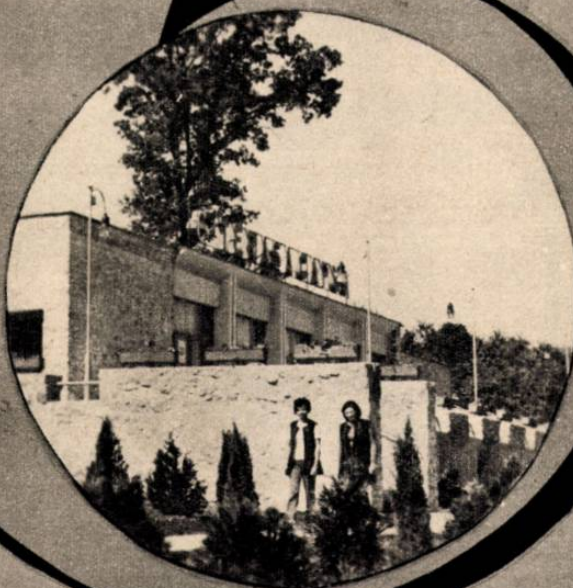
INIMA DE OȚEL A ORAȘULUI CÎMPIA TURZII

Înfățișarea actuală a orașului Cîmpia Turzii și ridicarea sa la o intensă viață materială și spirituală se datorează fără îndoială creșterii impetuoase a întreprinderii INDUSTRIA SİRMEI.

Unele produse ale uzinei dețin o însemnată pondere în producția metalurgică internă, cit și pe piața mondială. Profilele laminate, sîrma pentru beton precomprimat, electrozii de sudură, sîrma trasă și trefilată de oțel moale sau oțel tare, sîrma zincată, barele trase, cablurile de tracțiune, cuiele și conductorii electrici fabricați de Industria Sîrmei, se bucură de faima unor produse de bună calitate, făcînd să crească în permanență prestigiul întreprinderii.

Angajat într-un nesecat efort, într-o entuziastă întrecere pentru îndeplinirea mărețelor sarcini ce-i stau în față, colectivul metalurgistilor de la Industria Sîrmei are ca deviză continua îmbunătățire a gamei sortimentale, obținerea fabricatelor și semifabricatelor la un preț de cost tot mai scăzut, sporirea continuă a producției siderurgice și metalurgice, îmbunătățirea calității și diversificarea produselor.

UNITĂȚILE TURISTICE ALE COOPERĂȚIEI DE CONSUM - CLUJ

În călătoriile d-vs. pe meleagurile clujene, vă invităm să vizitați unitățile cooperăției de consum, pregătite oricînd să vă ofere o masă bună și odihnă binevenită după un drum lung!

Pe Drumul Național E 15, veți putea face un popas la:

— HANUL PESCARILOR LUNCANI, situat pe malul râului Arieș la km 400;

— TERASA FELEACU, pe culmea dealului cu același nume.

— RESTAURANTUL, GRĂDINA DE VARĂ și COFETĂRIA GILĂU, în centrul comunei Gilău, în apropierea Văilor Someșului Rece și Cald și lacurilor de acumulare;

— TERASA CĂPUS, km 499;

— TERASA IZVORUL CRIȘULUI, la km. 515, în imediata apropiere a izvorului Crișului Repede;

— POPASUL SAULA, la km. 523;

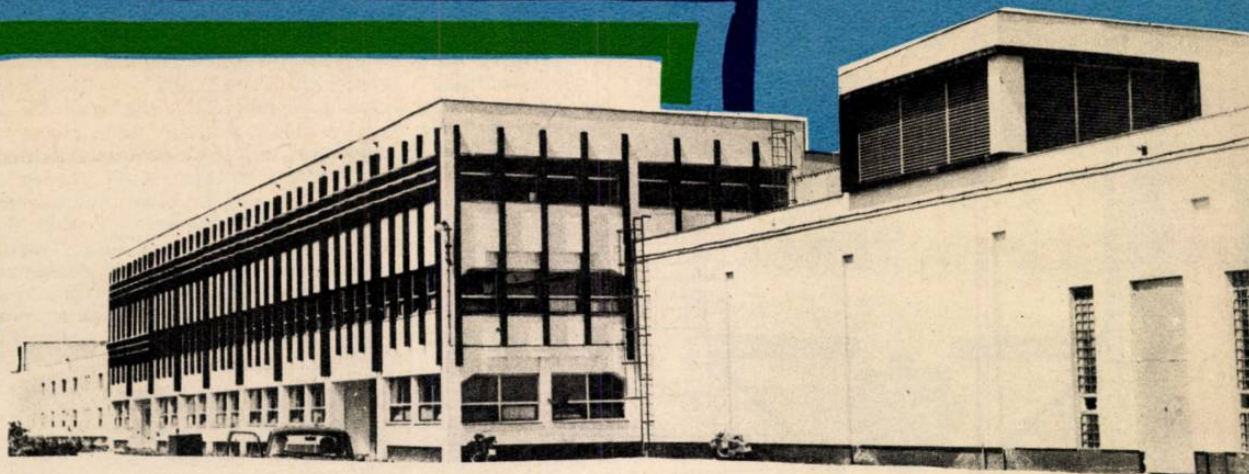
— COMPLEXUL COMERCIAL HUEDIN, la km. 524, în centrul orașului Huedin.

Pe celălalte artere de circulație din județ, vă recomandăm:

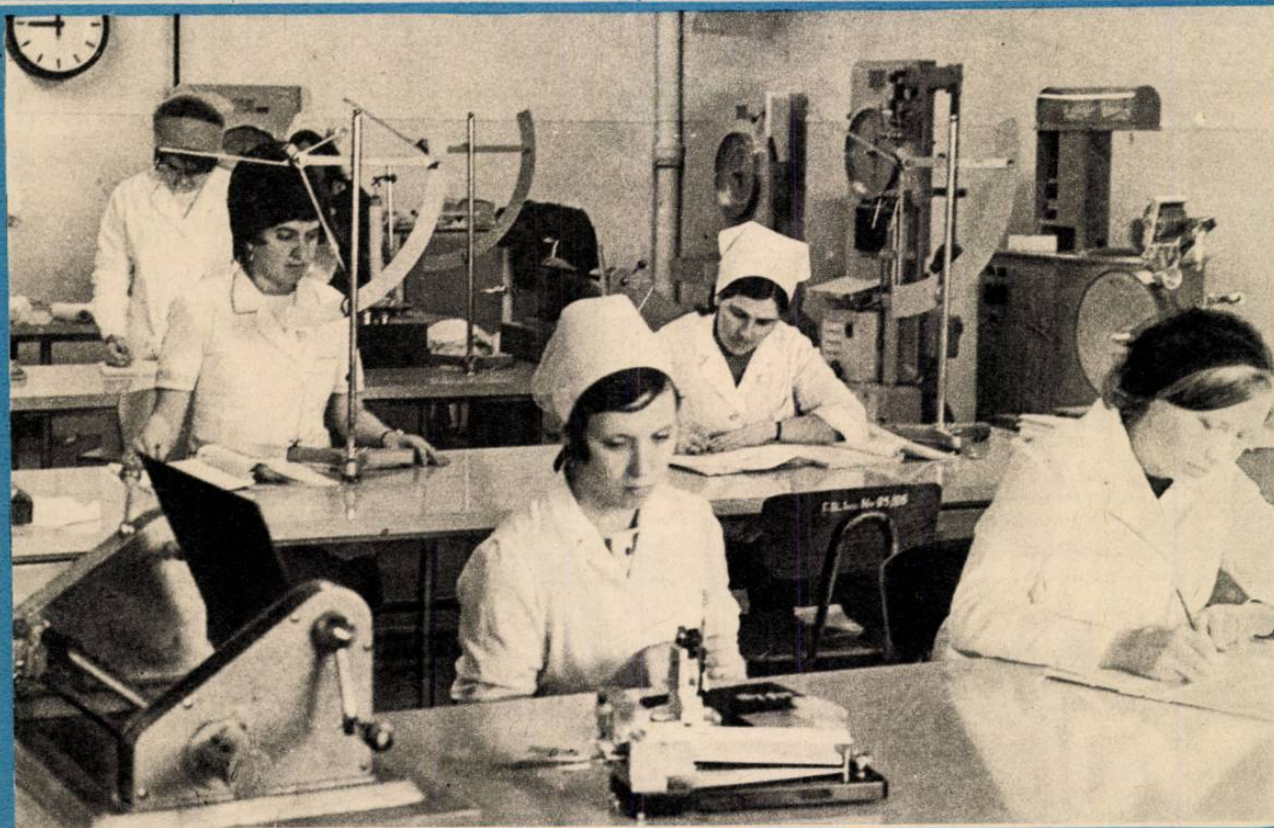
— CABANA ARDELEANA, pe șoseaua Huedin-Călățele-Beliș-Lacurile de Acumulare ale Hidrocentralelor de pe Someș;

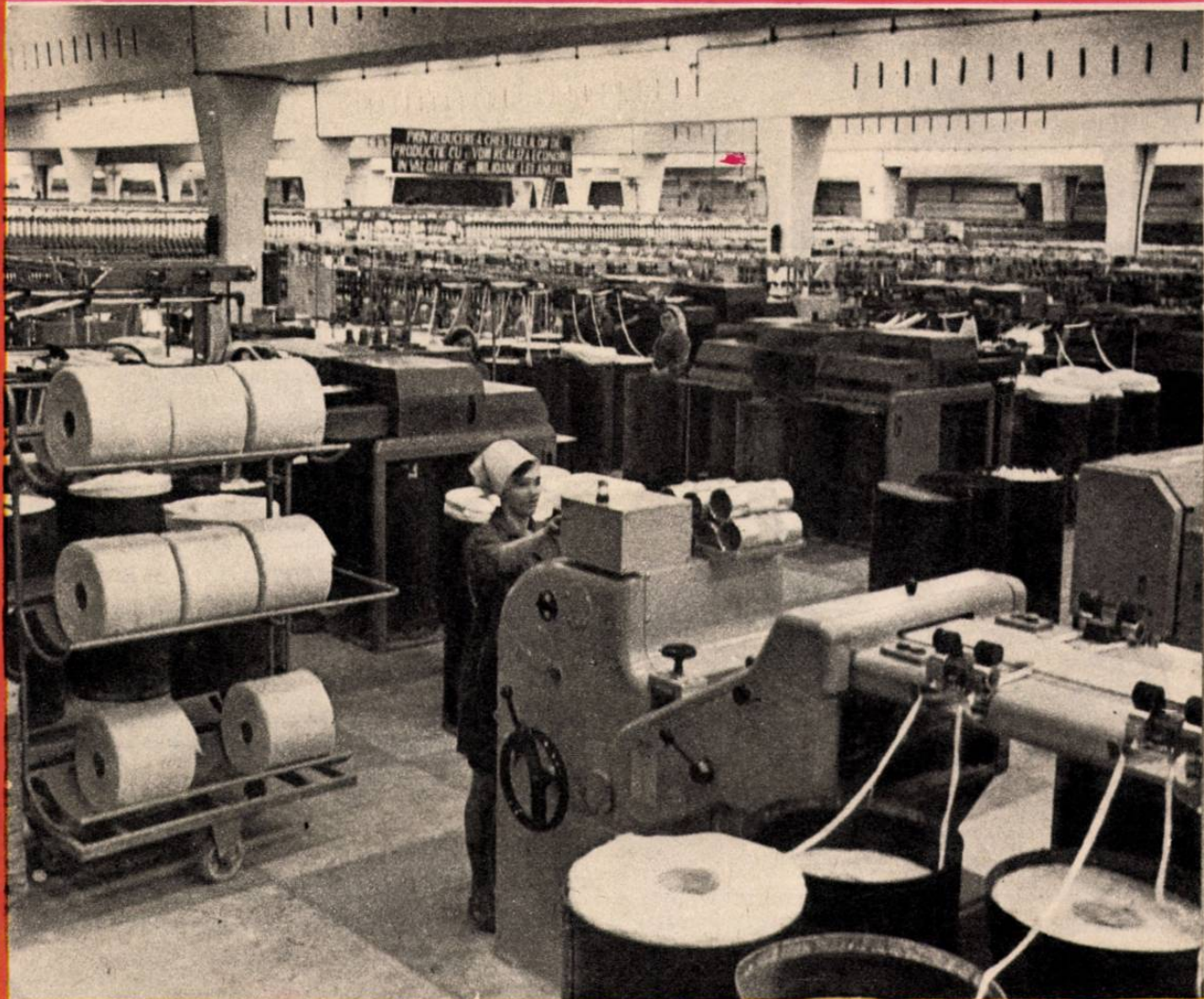
— COMPLEXUL COMERCIAL TRANSILVANIA, în centrul orașului Gherla;

— TERASA CHEILE BACIULUI, la intrarea în Cluj pe șoseaua Zalău.

I.I.S. FILATURA DE BUMBAC
BAIA MARE

Visuri...

Multe se realizează, iar altele rămân simple visuri.

În zilele noastre însă, ne-am obișnuit să credem în noi înșine și să le realizăm pe cele mai îndrăznețe dintre ele.

Privim emblema regiunii Baia Mare — cu bazinul său —, unde s-a cristallizat munca minerilor în subteranele cu comori.

În 1972 și-a făcut apariția în patrimoniul economic al județului maramureșean o unitate de suprafață plină de soare și lumină, cu un profil nou care se integrează organic în peisajul industrial maramureșean „I.I.S. Filatura de bumbac” cu sediul în municipiul Baia Mare.

Deși a început să producă în 27 iunie 1972, pare că există aici din totdeauna pentru a hrăni întreaga industrie ușoară a țării.

Această afirmație nu este exagerată, cînd știm că harnicele mîini ale celor care lucrează în trei schimburi, produc marfă de excepțională calitate pentru alte 35 de fabrici de pe teritoriul țării.

Construcția este modernă, iar dotarea cu mașini corespunde exigențelor tehnicii mondiale celei mai avansate, impunîndu-se firesc — ca o unitate de nădejde în industria ușoară.

Ca urmare a indicațiilor date personal de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat și secretar general al P.C.R., în 4 octombrie 1972 cînd a vizitat fabrica, se va inaugura o nouă țesătorie cu cca. 1 200 războaie avînd o valoare de aproape 20 milioane producție în plus și cu integrarea în muncă a încă 800 muncitoare calificate.

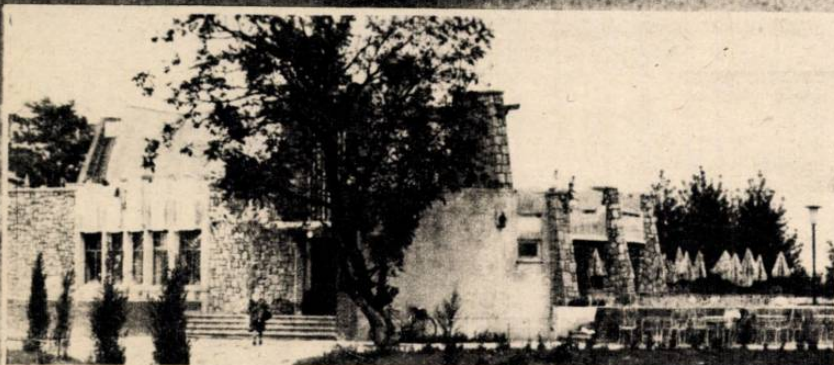
Faptul că produsele fabricii (constînd din bumbac în amestec cu celofibră, bumbac pieptănat, în amestec cu poliester, poliester în amestec cu celofibră, celofibră 100%) nu au fost refuzate de la înființare pînă azi de nici un beneficiar, dovedește că pentru aceste muncitoare, cuvîntul CALITATE nu este un simplu cuvînt.

Am remarcat de asemenea că tînăra fabrică a fost avansată și prin alegerea reușită a colectivului de conducere compus din : ing. Nicoricu Petre — director — Filimon Ioan — inginer șef — Deac Ioan — șef contabil, — Petrică Aurelia — secretar de partid — și Matieș Grigore — președintele sindicatului —, că ei sînt prezenți în mijlocul muncitorilor, 10—15 ore pe zi, — cum, poate, așa trebuie să fie într-o unitate nouă.

VIZITAȚI UNITĂȚILE INTREPRINDERII COMERCIALE DE STAT
PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICĂ DIN MUNICIPIUL ȚIRGOVIȘTE

I.A.P.
ȚIRGOVIȘTE

— Restaurantul „Chindia” cu profil local tradițional, amplasat în apropierea Curții Domnești, într-un cadru natural deosebit de pitoresc, vă oferă o gamă variată de produse specifice județului Dâmbovița;

— Complexul „Mondial” (restaurant, crâmă, braserie, bar de zi, cofetărie), amplasat în centrul comercial al municipiului, oferă tuturor celor care îi trec pragul gustări „la minut”, fripturi la grătar, mâncăruri calde și reci, vinuri aduse din cele mai renumite podgorii ale țării.

La cofetărie găsiți de asemenea produse de calitate superioară, băuturi răcoritoare preparate în laboratoarele unității.

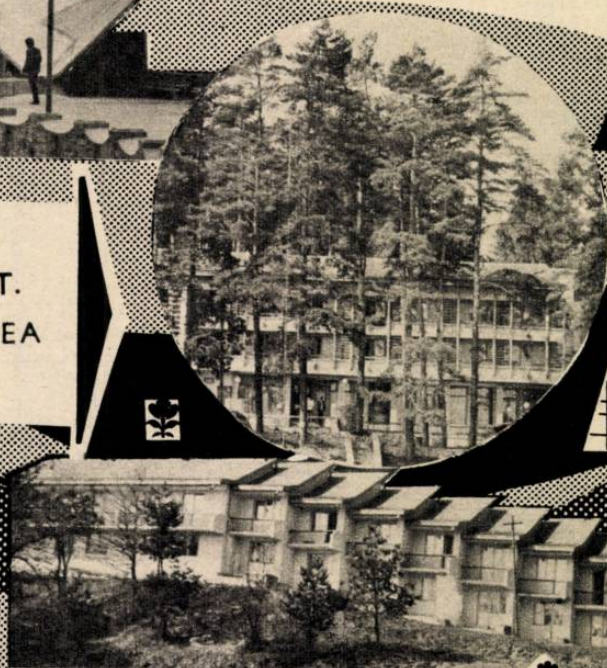
Important pentru automobiliști: Complexul dispune de spații pentru parcare a autovehiculelor.

Pe litoralul Mării — lață renumitele stațiuni balneo-climaterice ale județului Vâlcea, cărora Oficiul județean de Turism vă invită să le fiți oaspeți, cu deplină încredere în efectele lor pozitive asupra sănătății dumneavoastră.

Hoteluri, moteluri și campuri confortabile, de-a dreptul încântătoare prin linia lor arhitectonică și prin pitorescul locurilor în care sînt amplasate, vă asigură un concediu plăcut și o eficientă îngrijire a sănătății.

O.J.T.
VÎLCEA

TURISMUL ÎN CADRUL I.J.E.C.O.P. MARAMUREȘ

Turiști! Vizitând Maramureșul, vă puteți bucura de o aleasă găzduire în unitățile IJECOP Maramureș: COMPLEXUL „ZIMBRUL” din Sighetu Marmatiei este prevăzut cu: bar de noapte, dominat de renumita poartă maramureșeană, sala de jocuri mecanice, sala de billard, cofetărie și o grădină de vară acoperită cu un imens cort colorat viu, împrejurul de fier forjat, având în mijloc fântină arteziană, care oferă pe timp de caniculă un loc plăcut de recreere.

Locul este o îmbinare armonioasă a folclorului maramureșean cu arhitectura modernă. Hotelul oferă cazare excelentă în camere cu 2 paturi.

■ **HANUL „PINTEA VITEAZUL”** amplasat pe muntele Gutii, la 25 km. de Baia-Mare — 1 000 m altitudine — ne întâmpină prietenos. Un nou local prevăzut cu spațiu de cazare, restaurant construit în stil folcloric, bar și terasă, cu mobilier și interesante sculpturi și decorațiuni interioare, așteaptă vizita Dv.

■ **„PĂDUREA CĂPUȘEL”**. Constitue un nou punct turistic, recent dat în folosință în mijlocul pădurii cu același nume pe D.N.12, km 12.

Construcția are forma unei cabane de vânătoare. Posedă spațiu de cazare, restaurant cu o capacitate de 60 de locuri, oferind turiștilor mâncăruri excelente, cu specific vânătoresc și vinuri din cele mai renumite podgorii.

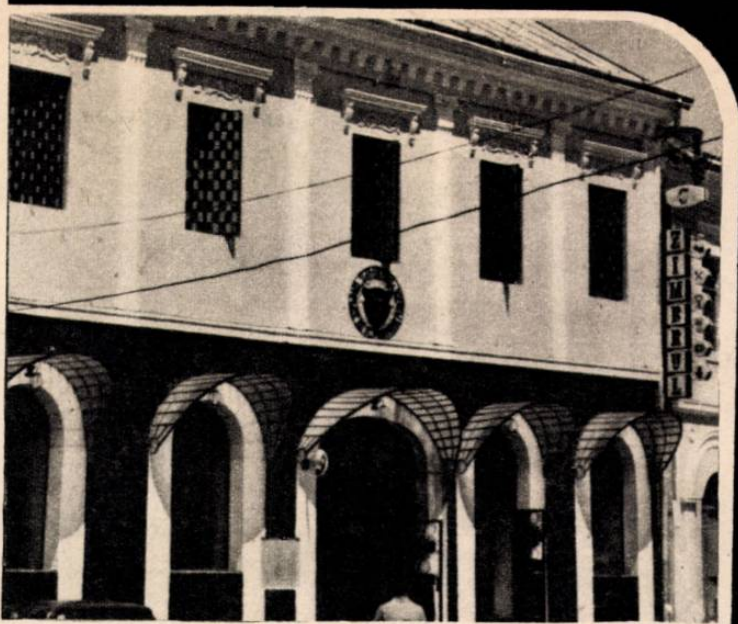
■ **RESTAURANTUL—CAMPING „STEJARUL”**, amplasat în pădurea Finteuș este o construcție în formă de trunchi de stejar. Cazarea se face în căsuțe stil maramureșean, iar din sortimentul variat al mâncărilor fac parte și specialitățile de pește din bazinul unității.

■ **COMPLEXUL DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ „TG. LĂPUȘ”**. În orașul de pe valea Lăpușului se ridică un nou complex, cu hotel, restaurant, bar de noapte, terasă și cofetărie, unde buna deservire, calitatea mâncărilor și a băuturilor atrag vizitatori din toate colțurile țării.

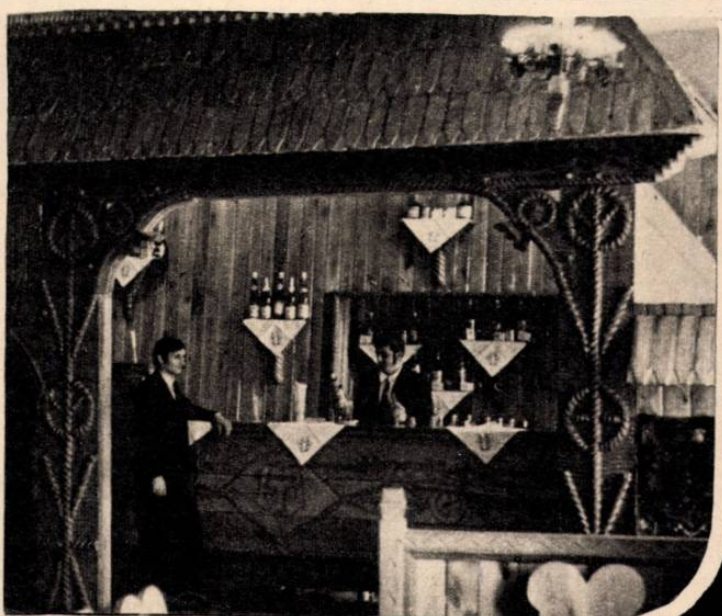
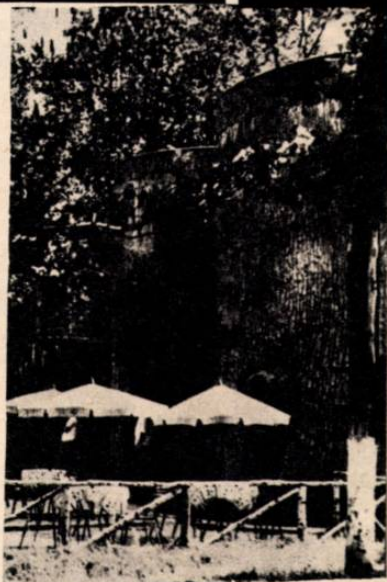
■ **RESTAURANTUL—CAMPING „DOI PORUMBELI”**. Pe malul unui pitoresc pîrîu, pe o colină împrejmuită de arbuști, ne întâmpină „Doi Porumbeli”, cu mobilier din răchită. Servește printre alte mâncăruri și vestita ciulama de porumbel din crescătoria proprie.

■ **CABANA „CAPRA NEAGRĂ”**, amplasată la ieșirea din Maramureș, către Moldova, prin pasul străjuit de munții Rodnei și Virful Pietrosul. Construită pe malul riului Borșa, bogat în păstrăvi, o cabană primitoare ne stă la dispoziție și ne oferă camere confortabile, iar restaurantul mobilat în stil local servește mâncăruri din vinat și păstrăvi.

■ **CABANA TURISTICĂ „IZVORUL MESTEACĂN”**. Altă cabană construită în stil maramureșean într-un cadru pitoresc, la 40 km. de Baia Mare pe D.N.1 B, pe malul Izvorului Mesteacăn, care oferă pe lângă alte sortimente renumita „plăcintă de Chioar”.

I.J.E.C.O.P. MARAMUREȘ

...O REALIZARE
ROMÂNEASCĂ
DE PRESTIGIU...

frigiderele cu compresor

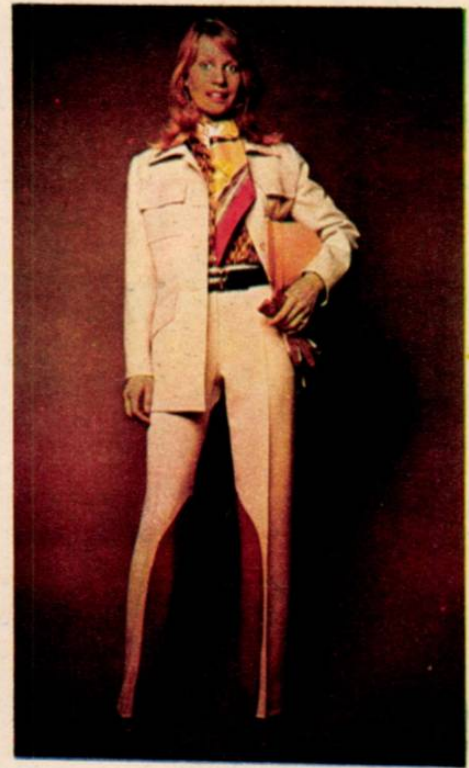
FRIGERO

FRIGERO — consum minim de energie electrică
FRIGERO — realizează o temperatură de -12°
FRIGERO — funcționare sigură și silențioasă.

Prețul de vânzare:

FRIGERO — 140 l	3.610 lei
FRIGERO — super — 180 l	4.300 lei
FRIGERO — lux — 240 l	5.240 lei
FRIGERO — se poate cumpăra și cu plata în 18 RATE LUNARE, cu un avans minim!	

MODA ,74

În așteptarea MODEI '74

Tot ceea ce se poate spune acum despre linia vestimentară a anului viitor este că, cel puțin la apariție, ea va fi urită. Fiecare modă, la rîndul său, începe prin a șoca, obligîndu-și supușii (mai ales supusele!) la un act de adopțiune ezitant. Mai întîi se va contura valul junelor entuziaste: se ia orice, se combină oricum, se face publicitate; singurele criterii și argumente fiind revistele de specialitate care, la rîndul lor, propun schimbări numai pentru a modifica ceva. De altfel, fatalitatea modelor (și nu numai a celor vestimentare) constă nu în nevoia intimă a prefăcerilor, cît în noutatea cu orice preț. Creatorii de modă impun bietelor noastre straie un regim și un ritm de viață neiertător. Adaptarea la modă cere un timp anume, o adecvare a liniei generale la datele individuale. Omul de gust este, față de modă, un întîrziat. Contratimpul este necesar pentru verificarea criteriilor estetice. Doar în funcție de aceste adevăruri, știute și răsțiute, se justifică anticipările: nu așa va fi neapărat, dar este oferit un cîmp de soluții vestimentare pentru opțiuni și chipuri diferite. Moda începe înainte de a fi o modă.

În ansamblu, anul '74 păstrează imaginea vestimentară impusă încă din această toamnă. Inovațiile, obișnuitele mutații care determină o altă modă,

privesc materialul de confecție și stilul croiului, precum și accesoriiile.

Femeia-femeie renaște, totul e gata pentru a seduce și a înfrumuseța...

Silueta îngustă va da modei '73-'74 un nou profil. Restul sînt dezvoltări logice ale liniilor și croielilor de succes din sezoanele trecute, de aceea dau siguranța acceptării lor de către public.

Pardesiul dvs. va fi mai amplu, mai confortabil decît oricare altul pe care l-ați purtat pînă acum. O să fie grațios și peste un taior. Totul stă în croiala puțin arcuită, mineca raglan sau largă, un umăr căzut sau mărit. Amintiți-vă de haina înfășurată. Genul redingotă al anilor '50 revine, umerii sînt deasemenea măriți, talia foarte centrată, iar partea de jos foarte largă (cloșată). Nu lipsesc tigelele care scot în evidență gulerele, buzunarele, manșetele etc. Moliciunea țesăturilor și combinarea lor nu fac decît să faciliteze această modă elegantă, feminină, romantică.

Stilul „chemisier“ (cămașă) nu este bineînțeles o noutate, dar după influența care a avut-o la mantouri, jachete și rochii, în sezoanele trecute, are șanse să-și mențină locul. Rochia va avea corsajul fix, iar talia marcată (de această dată de cordoane late), sau necambrată, căzînd în falduri sau cute.

Rochiile nu înlocuiesc însă pantalonul care se poartă în continuare larg, avînd

talia bine marcată de o corseletă iar bazinul fix.

Taiorul va avea fustă dreaptă sau cu cute, jacheta lungă.

Jachetele și bluzoanele nu vor lipsi nici anul acesta din garderobe. Se încearcă combinații de stoffe cu imitații de piele sau cu tricot, dar în orice caz toate au multe tigele. Ca noutate, apare bluzonul mai lung (deseori dublat cu blană pentru sporturile de iarnă), purtat cu fustă dreaptă.

Pentru seară — rochia scurtă care este ușoară și lejeră sau rochia lungă, pretențioasă, mulată bine pe corp, avînd spatele gol sau cu bretele.

Negrul revine la modă, preluînd chiar și corsajele plisate sau fronsate savant.

La pantofi tălpile nu vor mai fi așa groase. Revine pantoful elastic (escarpin) — iar sandalele cu bride și tocuri foarte înalte de 7-9 cm vor fi nelipsite țînutei de seară. Poșetele și ele rămîn cu barete pentru a fi purtate pe umăr — iar pentru seară cît mai mici și mai fine.

Machiajul deasemenea discret (cu excepția gurii care va fi bine conturată). Părul netapat, liber, natural.

G.G.

fabrica de confecții **MONDIALA** din Satu-Mare

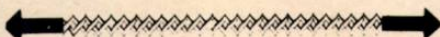
ÎN PLIN AVÎNT DE SUCESE ȘI REMARCABILE REALIZĂRI

De la tovarăsa directoare INDREA am aflat cu satisfacție că în acest colț de țară, unde cu puțin înainte nici nu se putea vorbi de o industrie, — Fabrica „MONDIALA” și-a cîștigat în cei 25 de ani de existență un loc bine definit în rîndul unităților din industria de confecții din țară. Peste 7000 articole de îmbrăcăminte (pentru femei, bărbați și copii), din stofă, relon sau din țesături tip bum-bac iau drumul către magazinele de pe tot cuprinsul țării și sînt așteptate de firmele din 18 țări.

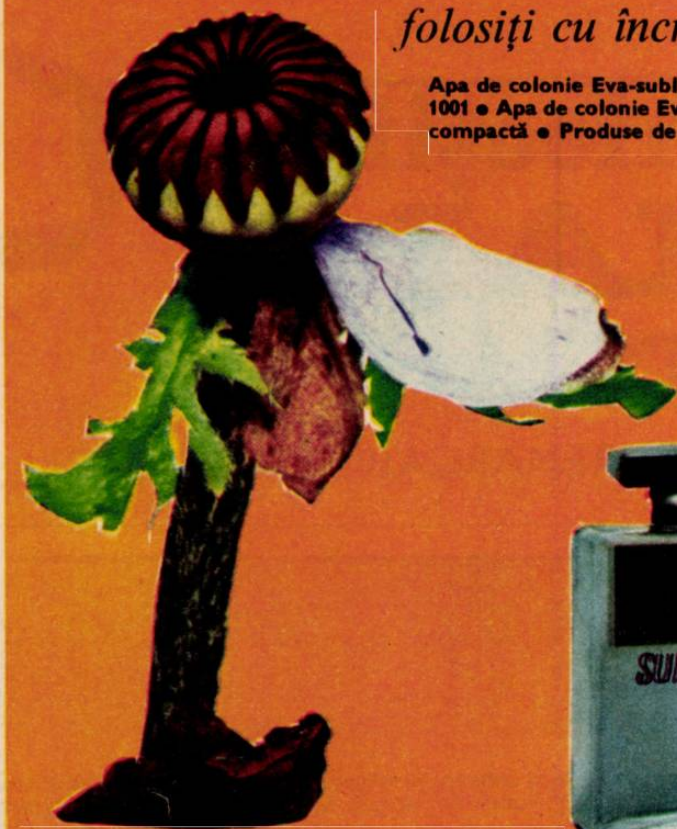
Eleganța, bunul gust și calitatea sînt atribute bine meritate și fabrica „MONDIALA” este din an în an tot mai mult atrasă la diferite congrese și tîrguri internaționale din care pomenim doar pe cele de la Moscova și Paris, unde produsele sale s-au bucurat de bune aprecieri, ducînd la încheierea unui important număr de contracte. Realizările deosebite la care s-a ajuns, sînt urmarea firească a măestriei cu care se lucrează, ca și a modelelor mereu îmbunătățite, mereu noi, ce corespund gustului cumpărătorilor.

Numărul mare de femei care au lucrat și lucrează la „Mondiala” de două decenii și jumătate, mă determină să fac, în mod simbolic, legătura cu acțiunile de protest organizate în anul 1939 de către femeile din Satu-Mare contra condițiilor grele de viață și a concentrărilor. După zece ani de la curajoasele acțiuni au primit o satisfacție prin fabrica „MONDIALA”, care este cea de-a doua casă a lor, iar acum cînd fabrica este condusă de tovarăsa ingineră Indrea, li s-a adus a doua și cea mai deplină satisfacție.

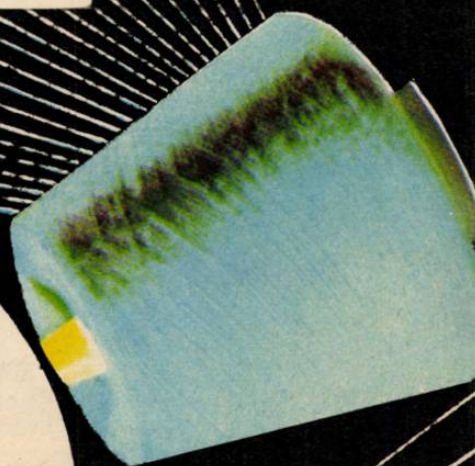
folosiți cu încredere noile produse cosmetice:

Apa de colonie Eva-sublim • Apa de colonie Eva-Perfect • Apa de colonie Eva 1001 • Apa de colonie Eva 1002 • Parfum de toaletă Miraj • Caseta Eva • Pudră compactă • Produse de machiaj • Vopsele pentru păr.

FILATURA DE IN ȘI CÎNEPĂ FĂLTICENI

Ocupînd un loc de prestigiu în istoria unităților industriale ale județului Suceava, Filatura de in și cînepă — Fălticeni produce și livrează o gamă variată de sortimente de fire din care se fabrică țesături de o finețe deosebită. Unitatea livrează, de asemenea, țesături groase de in și cînepă, articole tehnice pentru alte sectoare ale industriei ușoare. Aici se produce întreaga cantitate de ață cizmărească și 2/3 din cantitatea de furtun pompieristic, care se cifrează anual la mii de metri liniari.

După o vizită în unele din unitățile Grupului întreprinderilor de industrie locală din județul Bihor, tovarășii Horia Cosma și Cornel Potroviță mi-au răspuns la câteva întrebări:

— Din câte unități se compune Grupul, care este profilul lor și ce pondere au în economia județului?

— 5 unități care acoperă 11 ramuri de activitate industrială (printre care: industria constructoare de mașini, prelucrarea lemnului, chimie, cauciuc și materiale de construcții, realizând peste 400 sortimente destinate atât consumului industrial cât și satisfacerii nevoilor populației).

Aproape 8.000 salariați concură la realizarea acestor sortimente, iar în economia județului unitățile au o pondere de 10%.

— Aveți contracte cu alte țări?

— Da. Aproximativ 20% din producția marfă este destinată beneficiarilor din 18 țări de pe 3 continente, care apreciază calitatea celor peste 50 articole exportate.

— Care sînt produsele exportate?

— Mobilă finisată în lacuri albe și mobilă mată, articole din fier forjat și turnat, confecții și textile (pijamale, bluze, cămăși, scurte din piele etc.), materiale de construcții și produse din cauciuc.

La cererea beneficiarilor interni și externi, Grupul Întreprinderilor de Industrie Locală al județului Bihor este gata să producă și alte sortimente.

REGELE BRAZILOR DIN BISTRITA NĂSĂUD

Există în fondul forestier al județului Bistrița-Năsăud două mari bogății. Lemnul, pe care-l prelucreează numeroasele întreprinderi din Lunca Ilvei, Ilva Mică, Bistrița Bîrgăului, Susenii Bîrgăului etc. Cealaltă bogăție este reprezentată de arborii multisecolari, printre care unii sînt unicate în patrimoniul forestier al României. În munții Bîrgăului, la Tihuța, înfruntă veacurile „Molidul Candelabru”, exemplar rar în Europa. Tot aici întîlnim și „Regele Brazilor”, a cărui ținută maeștuoasă o redăm în fotografie.

Bogăția economică a județului este completată excelent de frumusețile turistice.

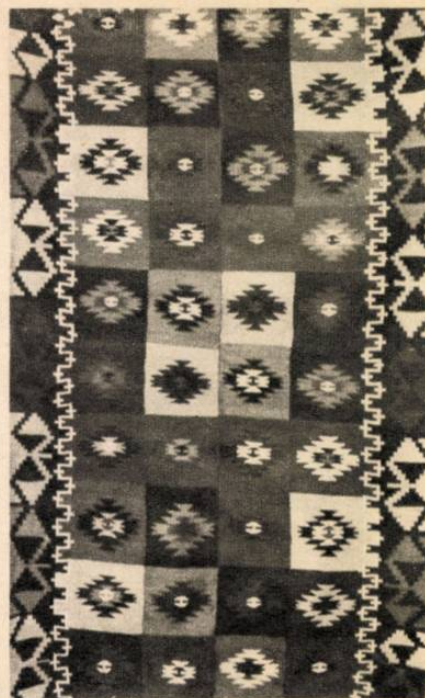
COOPERAȚIA MEȘTESUGĂREASCĂ DIN JUDEȚUL PRAHOVA

produce pentru beneficiarii din întreaga țară:

- articole de artizanat;
- covoare stil persan;
- covoare românești cu motive folclorice;
- articole din fier forjat pentru decorațiuni interioare.

Prestează servicii prin cele 576 unități amplasate pe tot cuprinsul județului.

Produsele de artă meștesugărească realizate de cei 13.000 de cooperatori (din care 7.000 de femei), în renumitele unități „ARTA CASNICĂ” din Breaza, „COVORUL POPULAR” din Comarnic și „TEXTILA” din Ploiești se bucură de aprecierea unanimă a cumpărătorilor din Europa, America și Asia.

FABRICA DE STOFE „DOROBANȚUL” PLOIEȘTI

De zeci de ani, marca Fabricii de ștofe din Ploiești este întâlnită pe nenumărate produse din lână pură sau fibre chimice, fabricate într-o largă gamă de desene și culori. Ștofele Fabricii „Dorobanțul” ajung la cumpărători sub formă de: costume bărbătești și de damă, paltoane, rochii, pardesie etc.

Textiliștii de la „Dorobanțul” sînt mereu în căutarea noului, iar modelele lansate imbină armonios gustul modern cu tradiționalul.

Priceperea, elanul și energiile lor creatoare au făcut din Fabrica „Dorobanțul” o puternică unitate economică cu pondere însemnată în județul Prahova.

TURISMUL COOPERATIST ÎN JUDEȚUL SATU-MARE

Tipuriturile, ca și alte multe manifestări folclorice și etnografice din nordul Transilvaniei, sînt axate pe străvechea datină pastorală a „Sîmbrei oilor.” În aceste manifestări se „topesc” ca într-un uriaș creuzet valorile unei moșteniri spirituale multiseculare: prețuirea muncii, dublată de un neîntinat spirit al echității, bucuria pentru împlinirile prezente și viitoare, setea de viață amplificată de înfrățirea sufletului generos și sensibil al oșanului cu natura.

O vizită în această zonă este oîcînd edificatoare, instructivă, delectantă.

U. J. C. C. SATU-MARE TURISM „SÎMBRA OII”

ÎNȚEPRINDEREA DIN SÎRMĂ ȘI PRODUSE DIN SÎRMĂ

Str. Alea Industriilor Nr. 1

Tel.: 13225, 13226 Telex: 0118429

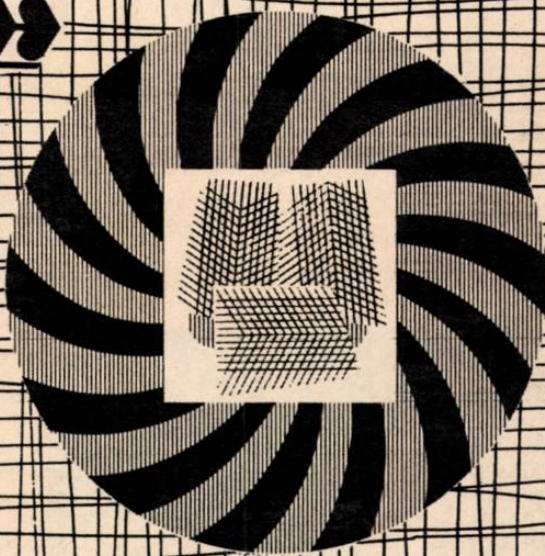
MARCA DE FABRICĂ DUCTIL

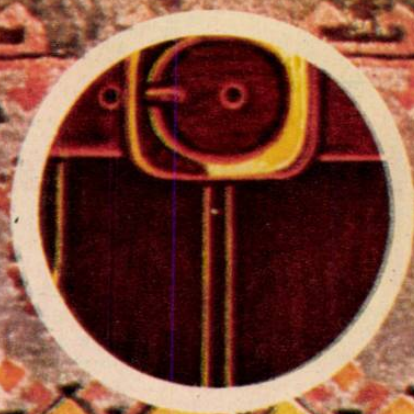
Produce și livrează sîrmă și produse din sîrmă pentru construcții de mașini, agricultură, transporturi, industria minieră etc.

I.S.P.S. Buzău oferă un larg sortiment de produse: sîrmă moale neagră, sîrmă moale albă, sîrmă zincată, sîrmă tare mată, sîrmă tare lucioasă, sîrmă trasă pentru șuruburi, nituri, sîrmă trasă pentru armare betoane, diverse sortimente de cuie, precum și electrozi de sudură cu caracteristici tehnice deosebite.

Intrat de curînd în producție de serie, NOUL PRODUS al întreprinderii noastre: PLASE SUDATE, fabricate într-o gamă largă de tipodimensicui, își găsește aplicabilitatea imediată pe toate șantierele de construcții.

Întreprinderea de sîrmă și produse din sîrmă Buzău, înzestrată cu utilaje și linii tehnologice moderne, deservite de un personal cu înaltă calificare, răspunde prin produsele sale celor mai exigente pretenții.

MEȘTEȘUGUL ÎN CADRUL COOPERAȚIEI DIN JUDEȚUL SATU-MARE

Încă înainte de al II-lea război mondial, în Satu Mare existau bresle meșteșugărești bine organizate, cu activitate deosebită.

Astăzi, în cadrul celor 8 cooperative din județ lucrează peste 7000 membri, care produc și livrează pentru piața internă și externă o variată gamă de bunuri de consum, dintre care amintim: confecții, încălțăminte, tricotaje, mobilă, covoare, împletituri, ambalaje, articole de marochinărie, de uz casnic și gospodăresc, produse din mase plastice.

Un sector important îl ocupă și valorificarea bogatului tezaur folcloric al Țării Oașului prin obiecte de artizanat, cum ar fi cusăturile și articolele de îmbrăcăminte și podoabă, ceramica de Vama — foarte căutate în țară și peste hotare.

Toate produsele meșteșugarilor de pe aceste meleaguri se bucură de aprecierea cumpărătorilor.

ITINERARIILE TURISTICE ÎN MARAMUREȘ

M-am adresat tovarășilor Maria Pop și Ion Martin, directori ai Oficiului județean de turism, cu rugămintea de a ne spune ce este interesant de văzut în județ.

— Drumurile fiind în întregime asfaltate, favorizează vizitarea unor monumente de arhitectură și artă populară, cum ar fi: Mănăstirea Berbești, Monumentul eroilor antifasciști de la Moisei — operă a artistului poporului Vida Gheza, ruinele cetății lui Bogdan Vodă, Troița Vadul Izei, Muzeul municipal de etnografie și artă populară din Sighet, cu excepționalele colecții de măști, icoane pe sticlă și lemn, țesături, cusături și sculptură populară, Biserica catolică, Casa de cultură și noul cartier de locuințe.

— Ne-ar interesa în mod deosebit ce vor vedea turiștii care trec prin municipiul Baia-Mare?

— Sediul Consiliului Popular Județean, Casa de Cultură a Sindicatelor, Muzeul Județean de Istorie cu vestita ceramică de Lăpuș, pictura din vestita școală baimăreană, colecțiile de etnografie și mineralogie, Turnul Ștefan, Bastionul măcelarilor, vechea mone-tărie, Planetariul, Gara C.F.R., barajul Firiza, centrul vechi, hotelul Gutinul și cartierele noi de locuințe.

— Și în împrejurimi?

— Biserica din lemn din Șurdești, cu turla de 54 m. (cea mai înaltă din lume), Biserica Plopiși și complexul muzeal „Dr. Vasile Lucaci” din Șișești.

Județul nostru dispune de asemenea de un bogat tezaur de creație artistică a meșterilor populari, remarcabil prin varietate, frumusețe și sobrietate: ceramica olarilor și sculpturile în lemn, portul popular și frumoasele scoarțe și cergi.

I.P.S.C. - CLUJ

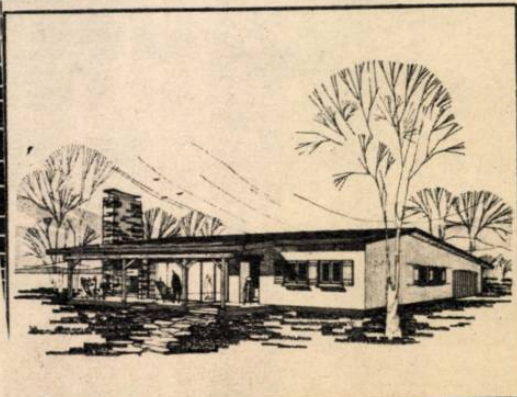
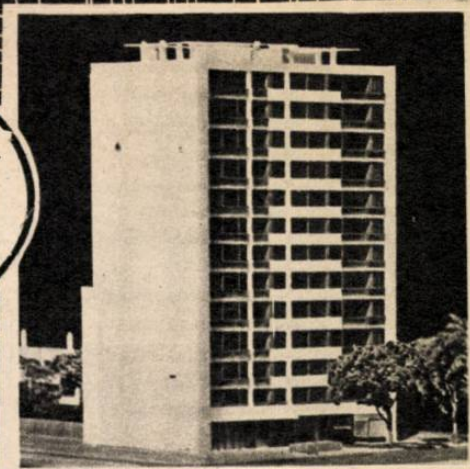
SISTEMATIZARI TERITORIALE, URBANE ȘI RURALE;
 DETALII DE SISTEMATIZARI ALE ZONELOR REZIDENȚIALE ȘI DE CENTRE CIVICE;
 DETALII DE ZONE INDUSTRIALE;
 STUDII ȘI DETALII DE DEZVOLTARE A ZONELOR ȘI CENTRELOR TURISTICE;
 STUDII DE PROGNOZĂ;
 STUDII DE CIRCULAȚIE;
 STUDII DE AMPLASAMENTE PENTRU CONSTRUCȚII ȘI LUCRĂRI DE ARTĂ PLASTICĂ MAJORĂ;
 RESTAURĂRI DE MONUMENTE DE ARHITECTURĂ ȘI ISTORICE;
 STUDII ȘI DETALII PENTRU PARCURI ȘI ZONE VERZI;

STUDII TEHNICO-ECONOMICE PENTRU FUNDAMENTAREA INVESTIȚIILOR ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE, SOCIAL-CULTURALE, INDUSTRIALE ȘI EDILITAR-GOSPODĂREȘTI;

PROIECTE DE EXECUȚIE : PENTRU LOCUINȚE INDIVIDUALE ȘI BLOCURI;
 CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE — ÎNVĂȚĂMÎNT, SĂNĂTATE, BALNEO-CLIMATERICE, SPORTIVE, TURISTICE, CASE DE CULTURĂ, TEATRE, CREȘE, GRĂDINIȚE, CĂMINE DE COPII ETC., ÎN MEDIUL URBAN ȘI RURAL;

PROIECTE DE EXECUȚIE PENTRU LUCRĂRI DE ARTĂ ȘI TEHNICO-EDILITARE : DRUMURI, PODURI;
 ALIMENTĂRI CU APĂ POTABILĂ ȘI INDUSTRIALĂ — SURSE, INSTALAȚII DE TRATARE, REZERVOARE, CONDUCTE DE ADUCȚIUNE, REȚELE DE DISTRIBUȚIE ETC. — ALIMENTĂRI CU GAZE NATURALE — REȚELE ȘI STAȚII DE REGLARE;
 CANALIZĂRI — CANALE COLECTOARE, STAȚII DE EPURARE A APELOR UZATE ETC.
 STUDII ȘI LUCRĂRI TOPOGRAFICE, GEOTEHNICE ȘI HIDROLOGICE;

MACHETA PENTRU ANSAMBLURI, CONSTRUCȚII ȘI INSTALAȚII.

I. J. COOP. - PRAHOVA - SLĂNIC - PRAHOVA

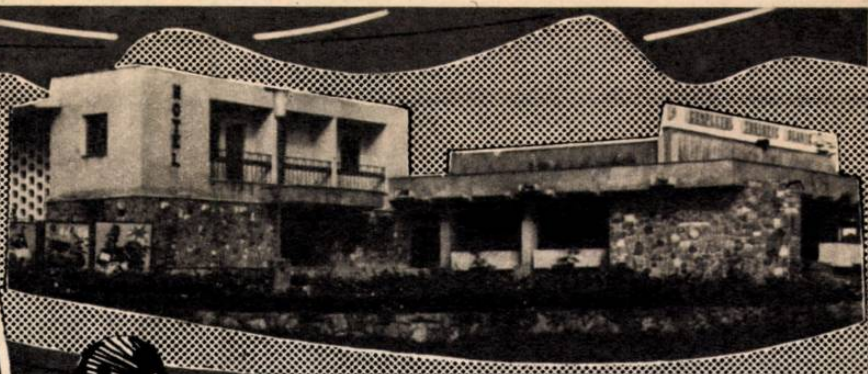
Avînd o capacitate de 50 locuri de cazare în hotel, 250 locuri în restaurant, un super-magazin și două unități alimentare cu auto-servire, cofetărie și o serie de unități comerciale;

CHEIA

cu hotelul care cuprinde 85 de locuri, restaurant cu 250 de locuri, magazin alimentar, cofetărie, iar în această localitate va fi dat în folosință în anul 1974 un nou hotel cu 80 locuri;

ALTE PUNCTE TURISTICE

ca: Muntele de Sare, Grotă Miresii, Salina Slănic, Piatra Verde, Baia Baciului, Baia Verde, Baia Roșie, Mănăstirea Suzana, Muntele Roșu constituie o atracție deosebită pentru turiștii de pretutindeni.

Zilnic mii și mii de clujeni beneficiază de serviciile celor 17 secții „Gospodina” și ale celor două bucătării de bloc, amplasate în diferite zone ale municipiului. Venind în sprijinul gospodinelor, acestea oferă o varietate în meniuri și o promptitudine în servire. Numărul abonaților la bucătăriile de bloc a crescut lună de lună și în prezent, zilnic, peste o mie de familii servesc meniul preferat pregătit aici. Deservirea abonaților este asigurată și prin mijloacele de transport ale întreprinderii.

Unitățile „Gospodina” au devenit cunoscute prin varietatea și, în special, prin calitatea preparatelor și semipreparatelor. Ele constituie, pentru multe gospodine, un sprijin direct în pregătirea meniurilor acasă, într-un timp mult mai scurt. Gama semipreparatelor — care s-a lărgit la sugestia unor gospodine — asigură satisfacerea cererilor cât mai aproape de preferințe, fapt materializat prin creșterea volumului mărfurilor vândute într-un an la peste 20 milioane de lei.

În curînd, toate zonele municipiului vor beneficia de asemenea unități.

BUCĂTĂRIILE DE BLOC

„GOSPODINA” — CLUJ

UZINA DE REPARAȚII AUTO-SUCEAVA

Situată în impunătoarea platformă industrială a municipiului, întreprinderea amintită s-a impus repede atenției beneficiarilor din întreaga țară. Aici, o reparație capitală a unui autocamion, de pildă, nu durează mai mult de 10-15 zile, indiferent de natura lucrărilor. Întreprinderea dispune de orice fel de piese, garantează, după reparație, parcurgerea fără vreo dificultate tehnică a unei distanțe de 10.000 km. Girul unor astfel de performanțe îl oferă personalul de înaltă calificare, mașinile și utilajele de mare randament cu care este dotată fiecare secție.

Se efectuează în primul rind reparații capitale la autovehicule, motoare singulare și instalații hidraulice.

Întreprinderea de reparații auto din Suceava constituie pentru toate unitățile de stat și cooperatiste un partener competent care respectă cu strictețe termenele de efectuare a reparațiilor ca și angajamentele asumate în privința calității lucrărilor.

u
r
a

UZINELE „PROGRESUL” - BRĂILA LA A 50-A ANIVERSARE

Uzinele produc:

- utilaje pentru construcții arhitectonice;
- utilaje pentru construcții de drumuri;
- utilaje pentru metalurgie și chimie.

Marca „PROGRESUL” este însemnul calității. Excavatorul hidraulic pe pneuri și pe șenile, fabricat în întregime la Uzinele

„PROGRESUL”, reprezintă o dotare de primă tehnicitate în întreprinderile de construcții din țară și din cele 30 de țări în care se exportă. În 1974 autoutilajele și modernizarea Uzinelor „PROGRESUL” din Brăila va spori atât calitatea cât și cantitatea renumitelor sale produse.

CETATEA BĂNIEI ÎȘI AȘTEAPTĂ ÎN ORICE ANOTIMP OASPEȚII

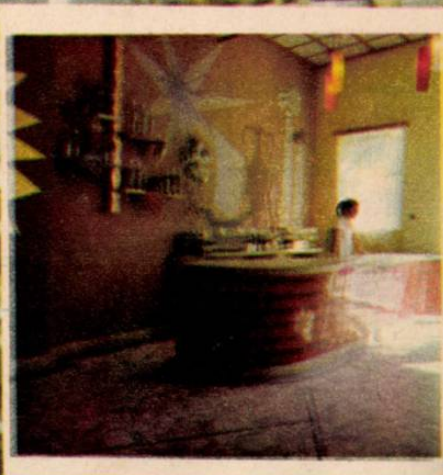
Îmbinînd armonios vestigiile istorice cu edificiile contemporane, cetatea Băniei a devenit în ultimii ani unul dintre cele mai atractive puncte turistice românești. În orice sezon capitala Olteniei, Craiova, așteaptă ospitalieră vizitele turiștilor români și străini. Hotelurile, campingurile, motelurile, punctele turistice, restaurantele — vă stau oricînd la dispoziție.

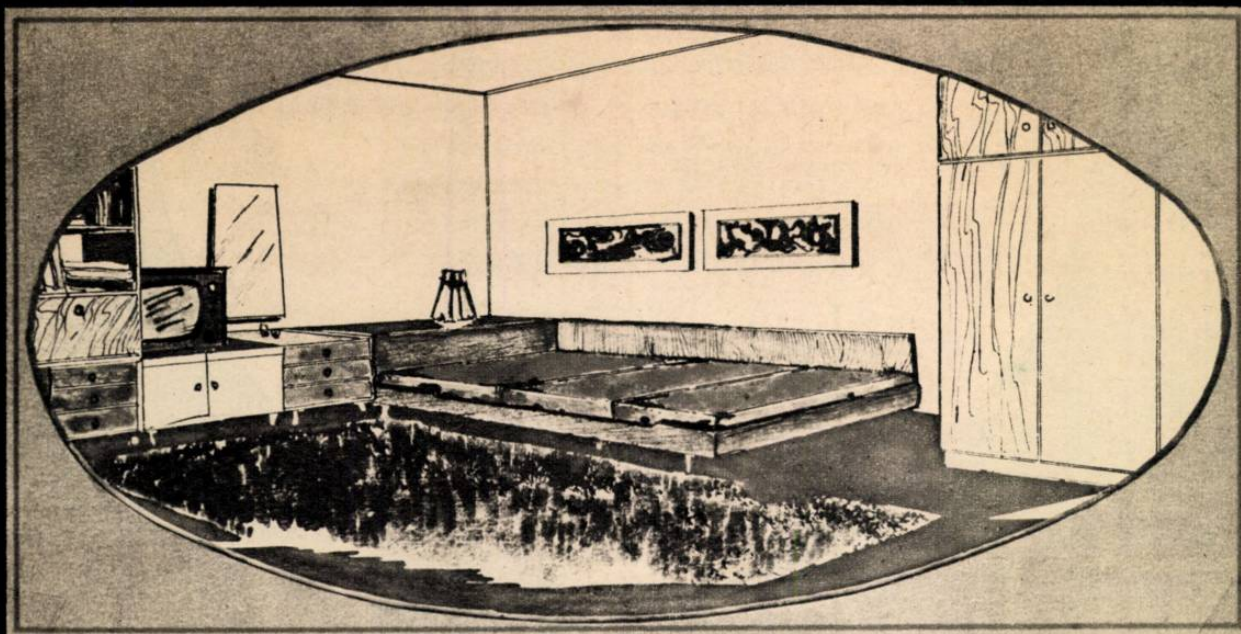

VĂ INVITĂM LA...

O vizită oricînd delectantă și reconfortantă vă invităm să faceți la renumitele restaurante Oltenia și Castelul Fermecat.

Ca și celelalte unități ale I.A.P. Craiova, acestea vă stau la dispoziție cu cele mai bune preparate culinare și cu celebre vinuri din podgoriile Olteniei și din alte zone viticole. O ambianță fermecătoare, un personal competent și totdeauna ospitalier, o gamă largă de preparate culinare, surprize și muzică autohtonă formează cadrul în care urmează să vă petreceți o parte din timpul dumneavoastră liber.

PRODUSELE I.I.L. - SUCEAVA

Cu fiecare nouă ediție a Pavilionului Național de mostre de bunuri de larg consum, produsele unităților de industrie locală din județul Suceava întrunesc aprecierile unanime ale vizitatorilor. Un interes deosebit stîrnesc garniturile de mobilă, în executarea cărora fantezia creatorilor se împletește armonios cu confortul.

Iată alte cîteva dintre produsele acestei unități:

- oglinzi pentru cuiere fantezi;
- oglinzi sanitare;

— sticlă glisantă pentru mobilă.

La Rădăuți, unitățile industriei locale produc tucerie comercială, piese auto pentru schimb, mobilă comercială — rafturi și onete — mobilier hotelier. La Fălticeni, o secție specială produce covoare tip oriental, destinate exclusiv exportului.

În sfîrșit, un produs pe cît de inedit pe atît de original: frîngii din relon într-o gamă foarte variată, de la cele mai subțiri sfori pînă la frîngiile cu care se ancorează navele în porturi.

GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR
DIN INDUSTRIA BLĂNĂRIEI
ȘI MĂNUȘILOR

Țirgu-Mureș, str. Gheorghe Doja
nr. 231
Telefon: 11258, 14825, 14826,
16778

PRODUCE:

- haine din piele, pentru femei și bărbați
- pantaloni lungi din piele
- mănuși
- pantaloni scurți
- fuste, etc.

ÎN DIFERITE MODELE, CULORI
ȘI TALII.

centrul de librării bucurești

str. Lipscani nr. 26, sect. IV, tel. 15 56 76

vă recomandă principalele librării bucureștene:

SECTORUL I

- librăria M. EMINESCU — Str. Edgar Quinet 6
- librăria M. SADOVEANU — Bd. G-ral Magheru 6—8
- librăria I. SLAVICI — Bd. Ilie Pintilie 37
- librăria AURORA — Piața Amzei 13
- librăria COPIILOR — Piața Romană 9
- librăria LUCEAFĂRUL — Str. I.S. Bach 3
- librăria LUMINA — Piața Dorobanți 5
- librăria TOCUL DE AUR — Bd. N. Bălcescu 26
- librăria UNION — Str. 13 Decembrie 10
- librăria nr. 14 — Bd. 1 Mai 128
- anticariatul 1 — Calea Victoriei 45
- anticariatul 3 — Bd. G-ral Magheru 2
- artizanat — Calea Victoriei 45

SECTORUL II

- librăria ION GHICA — Str. Maica Domnului 52
- librăria ȘT. O. IOSIF — Str. M. Eminescu 117
- librăria LIVIU REBREANU — Șos. Colentina 1

SECTORUL III

- librăria V. ALECSANDRI — Bd. Republicii 72
- librăria ALECU RUSSO — Str. Vatra Luminoasă 35
- librăria ELEVILOR — Bd. Republicii 162
- librăria nr. 27 — Bd. Muncii 170
- librăria nr. 33 — Șos. Gării de Est 20
- librăria nr. 100 — P-ța 23 August

SECTORUL IV

- librăria GEORGE COȘBUC — Str. Lipscani 26
- librăria MIRON COSTIN — Str. Baba Novac (complex A.2)
- librăria ANTON PANN — Cal. Văcărești 47
- librăria AL. VLAHUȚĂ — Bd. Muncii 98
- librăria ATLAS — Șos. Mihai Bravu 219
- librăria COLȚEI — Bd. 1848 12
- librăria JUNIMEA — Bd. Ion Șulea 79
- librăria PASAJ — Pasajul N. Bălcescu
- librăria SIMFONIA — Bd. Republicii 5
- librăria nr. 1 — Str. Sf. Gheorghe Nou nr. 3

— librăria nr. 77 — Bd. 1848 42

SECTORUL V

- librăria GR. ALEXANDRESCU — Calea Rahovei 107
- librăria N. BĂLCESCU — Calea Șerban Vodă 43
- librăria GH. ȘINCAI — Calea Șerban Vodă 180
- librăria PROGRESUL — Șos. Giurgiului 119
- librăria ȘCOLARILOR — Șos. Olteniței 71
- librăria nr. 39 — Aleea Străduinței nr.1

SECTORUL VI

- librăria ION MINULESCU — Șos. Cotroceni 6
- librăria ION NECULCE — Cal. Ferentari 12
- librăria ACADEMIEI — Cal. Victoriei 27
- librăria ALFA — Bd. Schitu Măgureanu 6
- librăria MILITARĂ — Bd. Gh. Gheorghiu-Dej 2
- librăria TINERETULUI — Bd. Schitu Măgureanu 2
- librăria nr. 30 — Calea Rahovei 415
- librăria nr. 43 — Calea 13 Septembrie 194
- librăria nr. 50 — Bd. Gh. Gheorghiu-Dej 17
- librăria nr. 130 — Șos. Sălaj — complex

SECTORUL VII

- librăria B.P. HAȘDEU — Str. Drumul Taberei 8
- librăria GIULEȘTI — Șos. Giulești 135
- librăria GLOBUS — Șos. Crîngăși 22
- librăria MINERVA — Str. Nufierilor 3
- librăria Lyceum — Bd. Păcii 140
- librăria nr. 57 — Str. Berzei 41

SECTORUL VIII

- librăria D. BOLINTINEANU — Str. Pajurei 25
- librăria I.L. CARAGIALE — Cal. Griviței 8
- librăria ION CREANGĂ — Calea Griviței 134
- librăria AL. ODOBESCU — Cal. Griviței 168
- librăria AL. SAHIA — Bd. Bucureștii Noi 60
- librăria GRIVIȚA ROȘIE — Calea Griviței 206
- librăria NORD — Cal. Griviței 110
- librăria STEAUA — Bd. 1 Mai 181

TURISMUL ÎN CADRUL COOPERĂȚIEI DE CONSUM VÎLCEA

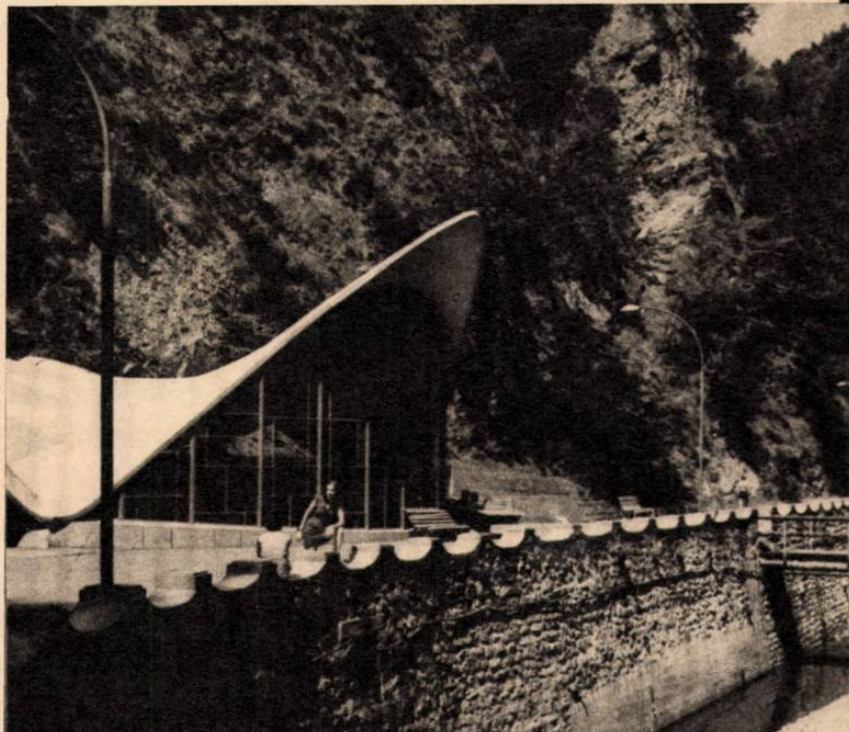
Situat nu departe de Râmnicu-Vâlcea, motelul Topologul a cunoscut încă de la deschiderea sa o mare afinență de vizitatori din țară și din străinătate. El dispune de un restaurant cu 120 de locuri, braserie, bar. Camerele, mobilate cu gust, asigură cazarea simultană a 60 de persoane. Posesorilor de autoturisme li se pune la dispoziție un spațios loc de parcare.

Spicium din lista de bucate:

- mușchi haiducesc, preparat după rețetă proprie,
- pui la ceaun cu mujdei și mămăliguță,
- delicioșii cîrnăciori oltenesci.

Motelul Topologul, adevărată poartă de intrare spre salba de stațiuni balneo-climaterice ale județului, oferă în orice anotimp excelente condiții de cazare și masă.

Peisaj din județul VÎLCEA

BRAȘOVUL

**SEDIUL CELEI MAI
MARI ÎNTEPRINDERI
DE COMERT
EXTERIOR DIN ȚARĂ
I.C.E.
AUTOTRACTOR
- DACIA**

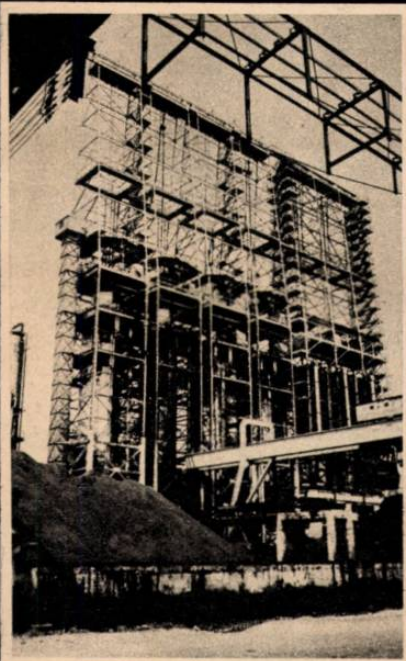
Anul 1973 a adus o îmbogățire substanțială în nomenclatorul de export al întreprinderii prin afilierea la Autotractor a „Imagrex”-ului și a „Daciei”. Mașinile agricole, turismele tot-teren „ARO” și turismele de oraș „Dacia” au venit să completeze lista bogată a produselor pe care le oferea la export Auto-Tractorul anului 1972.

Prin Autotractor-Dacia Brașovul a devenit un punct nodal al Industriei constructoare de mașini. Aici se întâlnesc produse din toată țara spre a lua drumul exportului în peste 75 de țări din lume. Un număr mare de întreprinderi constructoare de mașini din țară cum sînt: Întreprinderea de Autocamioane Brașov, Întreprinderea „Tractorul” Brașov, Întreprinderea Mecanică Mîrșa, Întreprinderea Automecanică Mediaș, Întreprinderea de Mașini Agricole Craiova, I.M. Ceahlăul Piatra—Neamț, Întreprinderea de Mașini Agricole Cădlea, I.M.U. Medgidia, Întreprinderea „Semănătoarea” București, Întreprinderea Tehnometal Timișoara, Întreprinderea de Autoturisme Pitești—Colibași, Întreprinderea Mecanică Muscel și altele sînt reprezentate la export de I.C.E. Autotractor-Dacia Brașov.

Capacitatea tehnică a industriei românești, superioritatea ei calitativă sînt probate de posibilitățile largi de pătrundere a produselor românești pe piețe cu renume mondial.

În fiecare an se cuceresc noi piețe de desfacere. În acest an România și-a înregistrat prezența în Pakistan și Indonezia. În prezent Autotractor-Dacia comercializează produsele sale pe toate continentele.

**C.I.R.P.
PLOIEȘTI**

În vasta activitate de perfecționare a organizării și conducerii vieții economico-sociale, desfășurată pe baza hotărârilor Congresului al X-lea și al documentelor Conferinței Naționale din iulie 1972 — partidul nostru pornește de la faptul că în prezent valorificarea corespunzătoare a resurselor materiale, tehnice și umane de care dispune națiunea noastră este un deziderat de prim ordin.

Modernizarea și dezvoltarea în ritm susținut a economiei sînt strîns legate de modul în care este organizată și condusă economia, de modul în care fiecare muncitor, tehnician, inginer își aduce aportul la crearea bunurilor materiale, la sporirea venitului național. Pe linia îmbunătățirii continue a structurii organizatorice și adoptării acesteia în scopul dirijării cadrelor tehnico-ingenerești, a specialiștilor în activitatea de producție, cercetare și proiectare s-a constituit Centrala Industrială de Rafinării și Petrochimie (CIRP), care cuprinde toate rafinăriile din țară și unitățile de petrochimie din Grupurile Industriale Ploiești, Pitești și Borzești.

Avînd în vedere importanța deosebită a industriei petroliere și petrochimice conducerea de partid și de stat acordă cu prioritate importante fonduri pentru dezvoltarea industriei chimice — de circa 23% anual față de 13% pe ansamblul industriei — în vederea asigurării celorlalte industrii cu combustibil, lubrefianți și materii prime.

Centrala noastră se va dezvolta cu un ritm mediu anual pe perioada 1971—1980, de 28,3% astfel că producția anului 1980 față de 1971 va fi de 2,8 mai mare.

Importanța deosebită a Centralei de Rafinării și Petrochimie rezidă din faptul că întreprinderile ei fabrică tot combustibilul necesar industriei țării. Astfel se produce benzină auto de toate categoriile, benzină avio, petrol tractor și turboreactor, motorină pentru motoarele Diesel și toate tipurile de combustibil pentru calorifere. Deasemeni putem spune că niciun mecanism — de la cel mai simplu pînă la cel mai complicat — nu poate funcționa fără uleiuri și unsori, produse ce se obțin în cadrul întreprinderilor Centralei, într-o gamă foarte variată și la un nivel superior. Deci, automobilele de toate tipurile, locomotivele Diesel și electrice, avioanele, navele fluviale și maritime, marile termocentrale și hidrocentrale (turbinele lor), toate pompele și mașinile celorlalte industrii funcționează pe baza produselor fabricate de noi.

Dar nu numai atît! Industria aluminului funcționează cu electrozi din cocs de petrol fabricat la Brazi și Borzești. O parte din industria siderurgică folosește deasemeni cocs de petrol. Industria prelucrătoare de cauciuc, toate anvelopele și camerele automobilelor, sînt fabricate din cauciuc marca „Carom” și negru de fum fabricat în întreprinderile noastre din Borzești, Copșa Mică și Pitești. Industria maselor plastice, toate produsele de mase plastice, de la cele pentru uz casnic la cele pentru industrie sînt fabricate din polietilenă de la Brazi și Pitești și din polistiren și policlorură de vinil din Borzești. De exemplu, toate îngrășămintele sînt ambalate în saci de polietilenă.

Industria de fire și fibre sintetice din Iași și Săvinești funcționează pe baza materiilor prime: dimetiltereftalat (DMT), oxid de etilenă și glicoli, fabricate la Brazi. Astfel stofa de tip tergal „TEROM” este „semifabricată” în întreprinderile Centralei. Pentru industria de fibre sintetice fabricăm totodată fenol și acetonă. Acetona, acest produs atît de necesar multor industrii — dar mai ales industriei de lacuri și vopsele este un solvent din ce în ce mai căutat pe piață.

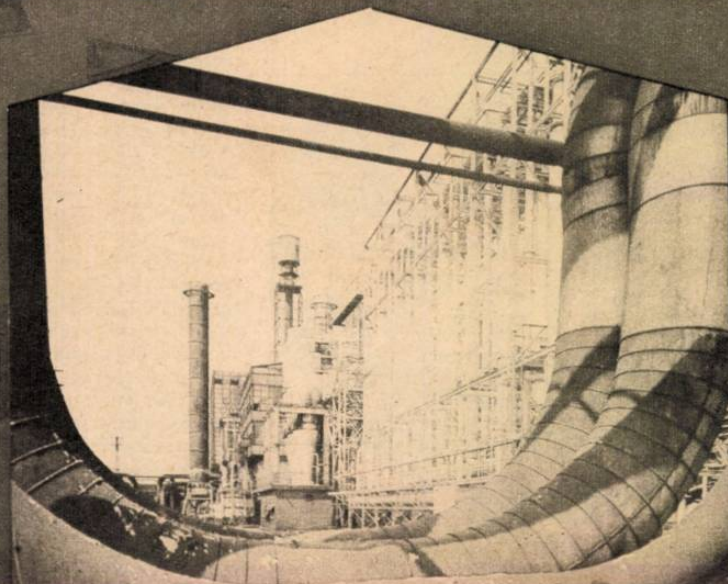
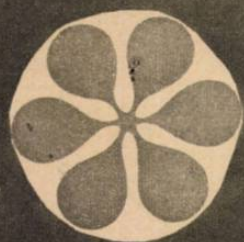
Fabricăm produsele necesare industriei detergenților. Din produsele noastre se fabrică mai departe o gamă largă de substanțe chimice necesare industriei lînei și bumbacului, industriei de pielărie, lacuri, vopsele și cerneluri, coloranți, plastifianți etc. Fabricăm derivați ai acidului ianhidric necesar industriei miniere și extractive. Produsele noastre sînt folosite de exemplu la flotația metalelor nobile (aur și argint). În cadrul Centralei noastre se fabrică antidăunători agricoli: atrazin, criptodin, pinetox etc. Pentru prima dată în țară se fabrică la Brazi clorura de colină, un biostimulator pentru creșterea păsărilor și animalelor. Fabricăm sodă caustică, clor, acid clorhidric, produși clorurați, metacrilat și polimetacrilat de metil (sticrii folosiți pentru geamuri plexi); acid formic și oxalic, mono, di și tri-metilamine, modificatori pentru fibre artificiale, substanțe tensio-active neionice pentru exploatarea sondelor și dezmulsionarea șteiurilor, bitumuri pentru șosele și industria de construcții, parafina și vaselina farmaceutică. Fabricăm peste 300 de sortimente de produse petroliere și petrochimice.

Produsele petroliere și petrochimice ale centralei noastre sînt exportate în peste 60 de țări fiind competitive pe piața mondială, în Anglia, R.F. a Germaniei, Elveția, Franța, U.S.A., Italia, țări cu o puternică industrie chimică și petrochimică.

C.I.R.P. PLOIEȘTI

Produsele petroli-
ere și petrochimice
ale centralei noastre
sînt exportate în
peste 60 de țări fiind
competitive pe piața
mondială, în Anglia,
R.F. Germania,
Elveția, Franța,
U.S.A., Italia, țări
cu o puternică in-
dustrie chimică și
petrochimică.

INVITAȚIE LA VÎNĂTOARE

Între zonele de mare importanță cinegetică din țara noastră, un loc de frunte ocupă zona aflată sub tutela A.G.V.P.S. Bistrița-Năsăud. Masivele împădurite (aprox. 180 mii hectare) din Călimani, din munții Țibleșului, Rodnei, Bîrgăului — prezintă condiții propice dezvoltării arealului de vînătoare. Multe dintre trofee recoltate aici au obținut punctaje maxime la concursurile internaționale. În această zonă se pot vîna:

- Cerbul carpatin
- Cocoșul de munte (cea mai mare densitate pe km² din țară)
- Cocoșul de mesteacăn
- Ursul brun
- Căpriorul și mistrețul (în partea sud-vestică a județului).

Datorită amenajărilor întreprinse de A.G.V.P.S. Bistrița-Năsăud, amatorii de vînătoare se pot bucura aici de condiții excelente în tot timpul anului. Așadar, la drum!

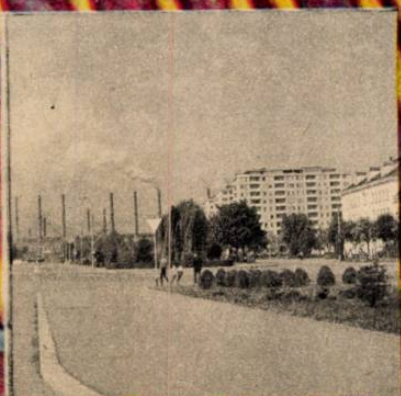
UZINELE TEXTILE „OLTUL”

SF. GHEORGHE, B-dul 16 FEBRUARIE 19—21

OLTEXTIL

VĂ OFERĂ URMĂTOARELE
PRODUSE DE
BUNĂ CALITATE;
DAINAST „LUCEAFĂR”, „OLT”
ȘI „DOMINO”
— FEȚE DE MASĂ „SALCIM”
ȘI „COCOR”
— MUȘAMA „URAL”

COMBINATUL SIDERURGIC HUNEDOARA

Sediul: Hunedoara, Str. Dr. Petru Groza, Nr. 8

Telefon: Centrala: 11075, 12654, Serv. Desfaceri: 11462

Telex: 032411

Produce și livrează:

coace pentru furnale
subproduse chimice: sulfat de amoniu, benzen, toluen,
naftalină, smoală
fontă pentru afinare
oțeluri de uz general și carbon de calitate
oțeluri slab aliate și aliate pentru construcții de mașini
oțeluri anticorozive și refractare
oțeluri pentru rulmenți
oțeluri pentru industria electrotehnică
oțeluri pentru utilaj petrolier
oțeluri pentru țevi
semifabricate: blumuri, țagile patrute și rotunde, platine
profile grele mijlocii și mici: rotund, I, U, cornier, speciale
sirmă laminată la cald, oțel rotund în bare
benzi în ruloare laminate la cald, zgură granulată și
expansată

* **50** DE
MAGAZINE
INTR-UNUL SINGUR

**MAGAZINUL
UNIVERSAL**

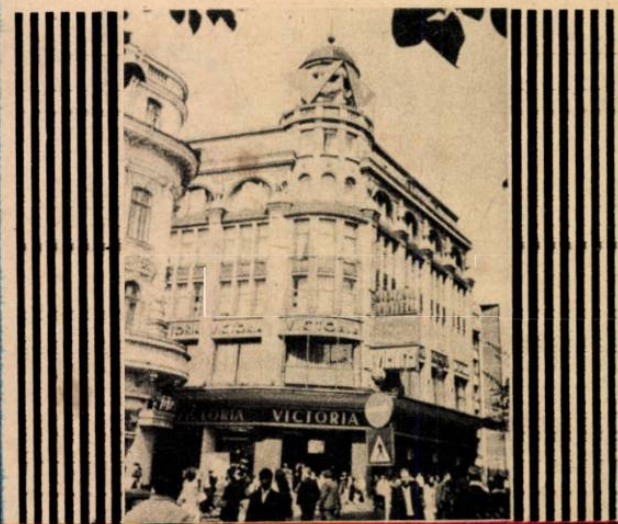
VICTORIA

Iată o firmă, pe cât de inspirat formulată pe atât de autentică. Într-adevăr, Magazinul universal „VICTORIA” din Capitală reunește în impunătorul său edificiu — situat la punctul de convergență al Căii Victoriei cu strada Lipscani — nu mai puțin de 50 de... mini-magazine de unde cumpărătorul își poate procura orice obiect, de la articolele de mercurie până la frigiderule de cea mai perfecționată construcție.

În jurul acestui magazin gravitează, ca să zicem așa, ceea ce salariații de aici denumesc plastic „magazine satelit”, care nu sînt altceva decît alte prestigioase unități comerciale situate în diferite puncte ale Capitalei dar care aparțin tot Magazinului „VICTORIA”: magazinul „ELECTROTEHNICA” din Bulevardul Magheru 23, magazinul „CIREȘARI” din strada Smîrdan 12, cu articole de sport și pescuit, jucării de tot felul, confecții pentru copii. În pasajul „VILLA GROSS”, în imediata vecinătate a Casei de modă, s-au deschis șapte unități aparținînd tot Magazinului „VICTORIA”, de unde cumpărătorii își pot procura în orice anotimp cele mai diferite mărfuri: confecții pentru copii, articole electrocasnice, mercurie, încălțăminte pentru copii, tricotate etc. Tot aici funcționează un raion unde se desfac mărfuri cu preț redus.

Semnificativ pentru prestigiul pe care magazinul „VICTORIA” și l-a cîștigat în ierarhia magazinelor bucureștene este faptul că zilnic îi trec pragul între 70.000 — 80.000 iar uneori chiar 100.000 de cumpărători ce pot ajunge în numai cîteva minute la ultimul etaj folosind nu arhaicul lift, ci scările rulante.

50 de magazine într-unul singur. — o firmă care se justifică pe deplin și care și-a făcut din nume un adevărat renume!

ahul Literar '74

